Л 461 I 715

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 1. ГОД. III.

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈ

Париз, 6. маја

У Шампањи један је немачки одред покушао да препадне једно мало француско одељење у области Бит ди Менил, али је одбијен ручним бомбама. У Аргони било је доста живе артилериске борбе на секторима Фур де Пари, Курт Шос и Вокуа. На левој обали Мезе бомбардовање доста живо у области шуме Авокур, коте 304 и Морт Ома; један покушај напада на француске положаје западно од коте 304 обустављен је прецизним ватром. Источно од Мезе и у Вогезима било је неколико артилериских рафала. На осталом фронту канонада с времена на време.

Париз, 7. маја

На левој обали Мезе веома жестока артилериска борба настављена се на фронту шуме Авокур, коте 304 и у области Морт Ома. Немци нису покушали никакав напад у току дана. На десној обали Мезе и у Вогезима било је осредње активности обеју артилерија. Дан је протекао релативно на миру на осталом фронту, изузимајући у Шампањи и на Вогезима, где се француска артилерија показала особито активна

Авијатика. — У току ноћи између 5 и 6 маја наши су аеропланн извршили многобројна бомбардовања. Бачено је много пројектила на аеродром у Моранжу, на железничке станице Мец—Саблон, Арнавил, Бријел, Стене и на биваке на Жонфокону и на Азани.

Петроград, 4. маја

Западни фронт: У области језера Долже, северно од језера Мјаџол, Немци су пустили знатне снаге у напад на наше ровове; успели су да продру у неколико делова наших истакнутих радова, али су истерани противнападом који их је одбацио у њихове ровове, одакле су били и пошли. Непријатељски аероплани бацали су бомбе на разне тачке наших линија. У Галицији, северно од пута Бржежанск и на Доњој Стрипи, одбијени су непријатељски напади нашом ватром.

Кавкаски фронт: На правцу Дијарбекир заустависмо својом ватром покушај Турака да предузму офанзиву. У правцу Мосула наше се напредовање наставља.

Петроград, 5. маја

Западни фронт: Непријатељски напади противу наших ровова у областима Пулкарна, Олика и Ново-Алексиньца били су одбијени.

Кавкаски фронт: На правцу Дијарбекира било је сукоба између претходница.

Извештај од 6. маја. — Западни фронт: У области Мошендорфа наша је артилерија изазвала експлозију код једне непријатељске батерије. Северо-западно од Кременьца наши су сапери заузели једну непријатељску минску галерију. Аустријанци су напустили свој специјални материјал, а ми смо одбили један напад ручним бомбама. У Галицији северно од Топоровце наши су извиђачи уништили једно знатно аустријско одељење.

Кавкаски фронт: Сукоби између претходница на целом фронту.

ТЕЛЕГРАФСКЕ ВЕСТИ

Солун, 7. маја.

Јуче је непријатељска артилерија бомбардовала наше положаје на десној обали Вардара.

Јуче у јутру француски авијатичари летели су над непријатељским логорима у Српској Македонији и бацили многе бомбе.

Париз, 6. маја.

Северно од Ена Французи су растерали један немачки одред који је покушавао да се

приближи њиховим рововима јужно од Нуврона. На левој обали Мезе Немци су, после жестоког бомбардовања, предузели око 5 часова у вече јак напад противу француских положаја у шуми Авокур и на коти 304. Прекречна и митраљеска ватра Француза задржала је те нападе, у току којих су Немци претрпели велике губитке. Артиљериска ватра наставља се веома јако на целом сектору. Бомбардовање врши се с времена на време на десној обали Мезе, али је интензивније у Епаржу. Никакав други важнији догађај није се десио на осталом фронту.

Париз, 6. маја.

Г. Рибо, министар финансија, поднео је данас парламенту један пројекат којим отвара за треће тромесечје кредит од 7.891.352.000 с вишком од 619.742.000 за додатак буџету. Осем тога, тај предлог предвиђа још и укидање привилегија које су уживали произвођачи вина, као и удвајање државнога удела у непосредној порези за извесне асимиловане таксе, тако да истерује 907.000.000 за време рата и 1.920.000 за нормалну годину. Укупност тражених кредита од почетка рата износи од прилике 52 и по милијарде.

Париз, 6. маја.

„Журнал де Дебa“ коментарише овако изјаве, које је фон Јагов учинио једном америчанском новинару о блокади. „Смешно је видети бранионе теорије „нужда закон мења,“ завојеваче Белгије, убице свештеника, жене и деце како устају с индигнацијом противу мере, коју је међународно право осветшало. Ево чему тежи Јагов: он захтева да Савезници дигну блокаду у замену за обуставу подводног рата, и кад Немачка буде нагомилала нове штокове, она ће тада поново отпочети подводно ратовање.

Лондон, 6. маја.

Једна депеша из Цариграда, упућена „Тајмсу“, указује на страховите зулуме, којима су изложени Хришћани у Турској и којима је циљ да их лише чак и насушног хлеба. У прилог установљењу једног сложеног система с картама за намирнице, који је истоветан са оним у Немачкој, становништво пати врло много. У осталом, Немци су једини који не оскудевају ни у чему.

Лондон, 6. маја.

Јављају да ће у идући четвртак Краљ санкционисати био о војној обавези и о његовој примени после месец дана

Лондон, 6. маја.

Сер Едвард Грej изјавио је у Доњем Дому, на основу извештаја примљених у министарству иностраних дела, да је Ватикан учинио представку Немачкој у намери да би је одвратио од даљег вођења подводног рата.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

Балкански фронт.

Шпански лист „Дилувијо“ пише: Надирање трупа Великог Кнеза Николаја показује важност француске експедиције у Солун, чији је оштроумни и далековидни брањилац био и остао Г. Бријан. Данас се тек појима колико је било мудро гледиште француске у том питању. Три су последње већ стечене: ослобађање Јерменске и Анатолије, умирење Персије и дефинитивна пропаст немачких планова против Египта, Персије и Индије. Четврта последица биће излазак руске армије на обале Средземнога мора у Александрету. То је још један удаљени циљ, али коме неоспорно теже удружене напори Русије, Француске и Енглеске.“

Лист „Фос“ потврђује да су Немци повукли један део својих трупа са македонског фронта. Најјачи контингент послат је на источни фронт, други контингент на западни фронт и трећи у област Битоља. Пукови 88. 91. 92. и 94. повраћени су у Струмицу, па су по том упућени на север. 87. и један други пруски пук повучени су са Дојранског сектора, оставивши тамо само неколико кадра с бугарским трупама, један инжињерски батаљон из 203 пука и неколико аустријских формација. На ћевђелиском сектору Немци имају само артилерију и коњицу. Пукови 101. 102. и 12[illegible]. не налазе се више у Струмици.

Између Црне и Дојрана распоређене су неколике дивизије. Те дивизије немају своје пуно бројно стање, јер је било многобројних измена и премештаја пукова. Извесни пукови су дислоцирани ради појачања других и реконструисани су из елемената, којима се располагало. Осим тога 11. македонска дивизија, са-

стављена из 6 пукова, расподељена је међу друге дивизије због недисциплине, која је у њој владала, као и због многобројних дезертерстава која су се у њој дешавала.

*

Из Солуна јављају „Тану": Српске трупе нарочито су се одликовале у хватању цепелина L—Z—85. Један је српски војник при томе погинуо. Ђенерал Сарај честитао је својеручним писмом пуковнику Митојевићу, команданту српско-сапезничке везе, молећи га да његова честитања достави команданту српских трупа.

*

Немачка војска. — „Еко де Пари" сазнаје из холандског извора да је генерал Фалкенхајм, начелник штаба немачке врховне команде, поднео оставку. Изгледа, да је цар одбио да је уважи из страха од последица које би она имала у јавноме мнењу.

*

„Њу-Јорк Трибуне" извављује да говор г. Поенкареа у Нансиу регулише питање о миру, у колико се то тиче Француске. Немачка је хтела да уништи Француску. Задржана француском храброшћу, она сада нуди услове двосмисленог мира, у намери да би очувала оно што је већ заузела и припремила доцније нападе. Али Француска под сличним условима претпоставља смрт животу; она је решена да за навек растера авет, која је 40 година притискивала њену расу и њен геније. Она налази у победи код Вердена оно исто надахнуће које је прва република била нашла у победи код Валмија. За њу мир се може уговарити само под условима који ће поправити прошлост и који ће је оставити поједину њеним жртвама и пожртвовањима. Са своје вредности Француска има права више него и једна друга цивилизована нација да проговори, кад је реч о миру. Данас су њене речи одлучне: све док Француска буде била остала у својој решености, сви гласови о миру, који се овде онде чују, остаће празни, узалудни и недостојни да буду узети у обзир.

Лист „Ворлд" неспорно утврђује да је Казментова завера немачкога порекла. Тај комплот није имао никаква изгледа на успех, али је Немачкој било врло мало стало до тога што ће толико Ирца ни за шта послати у смрт: главно је за њу било да колико толико уноси нереда код свога противника. Крв је потекла у Дублину, а она није ни прстом мрднула у даном тренутку, да би ма и најмање појачала оне које је била гурнула на бунт.

Верденска битка

Генерал Берто пише у свом „Пти Журналу": Нападач који има иницијативу, па према томе и избор тачке за напад, има све услове и шансеве да може претходно распоредити своје батерије, тако, да на тој тачки добије надмоћност ватре. Није дакле могуће нападачу да тврди да ни на једном месту његови ровови неће бити разорени. Следствено, његов систем у том случају треба да се састоји из положаја и узастопних линија, иза којих ваља успостављати стално нове линије, тако да чврстина одбране остане увек иста. Кад се ствари тако схвате под предпоставком да непријатељ, жртвујући дивизије за дивизијама, корпусе за корпусима, и трошећи милионима пројектила, он успе да нас потисне до Вердена, ипак он би тиме добио само нешто мало опустошеног земљишта не кораквући ни у колико напред у своме подузећу са тачке гледишта реалне солуције.

У истом листу од 27. априла генерал Берто каже: И овом приликом учињен је врло велики напор и поднесени су врло тешки губитци да би се дошло до једног резултата равног нули. Непријатељ је, каже се, формално десетковао три своје дивизије, једну на десној а две на левој обали Мезе, и да су те дивизије биле састављене из најсвежијих трупа. Али, ако су рачуни неутралних војних критичара тачни, тешко је замислити да ће Немци имати у бесконачност чиме да обрачују нове јединице. Изгледа као да фронтови на Мези, где Немци желе по сваку цену да однесу једну победу, морају да се попуњавају и одржавају на рачун других фронтова. Но то неће моћи дуго тако ићи а да се ма где не изазове губитак равнотеже.

Густав Ерве у листу „Виктоар" пише: Човек не мора бити велики стратег па да тврди да, ако бисмо хтели да предузамемо са своје стране озбиљну офанзиву, да групишемо на једној тачки фронта огромну артилерију и један милион људи, који бисмо бацили на испретуране немачке линије, не би нам било тешко да постигнемо нешто боље него ли Немци. Али је очевидно да наш генералштаб држи наше трупе у руци, да се код Вердена ограничава само на неколико делимичних противнапада и да

се још једнако устеже да развије офанзиву која ће бити, у то се слободно може веровати, страховитија него ли офанзива коју су Немци предузели противу нас пре два и по месеца на истом месту. У колико се више та офансива одлаже, у толико боље по нас.

У „Берлинер Тагеблату“ мајор Морат каже: „Треба одати без икакве резерве хвалу и достојну пошту организацији и отпору француском, француској артилерији и француском начину искоришћавања терена. Тиме се једино може објаснити, зашто немачка команда није могла да пољуља основни стуб француског источног фронта. Велика вредност истакнутих одбранбених радова верденске тврђаве задржана у овоме рату надирање чак и бројно надмоћнијег непријатеља, а што се тиче оруђа од 305 и 420 мм., њихово дејство на стање одбранбене радове умањено је контра дејством тешке противничке артилерије, чија је вредност равна вредности оне прве, сем тога постоји и вештина којом се извештан терен чини неупотребљивим и, најзад, постоји такође храброст и дух пожртвовања дотичне посаде. Ми не поричемо ни једну од тих врлина нашим противницима већ се њима поносимо као неком већом славом што смо баш такве непријатеље потискивали до сада корак по корак.

Мадридски лист „Дијарио“ доноси чланак од Бласко Ибанец који каже: „Рат ће се завршити изучавањем и тољењем немачких пукова. Свезнници располажу морима и изворима целога света. Енглески војник добија сваког дана; француски резервист је постао данас прави Наполеонов гренадир. Мирнодопска немачка армија не постоји више а чувена пруска гарда није више ништа друго о једна колекција униформи. Први немачки ранењици били су снажни и изврсни; сада они представљају праве карикатуре и физичке мизерије, које француска не би пристала да прими у своје армије.

ПОДЛИСТАК

Поздрав отаџбини

Са Јакшића мора јато
Ждролова се у вис диже:
Прошла зима, па се кребу
Отаџбини мојој ближе.

Дижише се... Већ одлазе...
У реду се густом јате,
Од логора до логора
Погледом их српски прате:

Збогом, ждрале! Поздрав носи
Несрећноме нашем роду,
Још нас има да гинемо
За јединство и слободу.

Збогом, ждрали, поздравите
Лепу нашу земљу целу,
Ми ћемо јој опет доћи
И донети зору белу!“

Срећан пут вам ка Дунаву!...
О како бих тужан плако,
Што још нису дошли дани
Да кренемо и ми тако.

Кад станете, срећни ждрали,
Преко наше земље и ви,
а вас молим, немојте се
Под облаке мно,о дићи;

Кад будете прелазили
Лепе српске горе густе,
Кажите им нек листају,
Неће дуго бити пусте...

Крф 916 год **Ш. Јефтовић**
вајар

Господа Официри и Ратници. који су своје утиске и опажања, за све време наше упорне борбе са непријатељима Србства од почетка овога рата па до данас, стављали на хартију — извештавају се овим путем, да ће у „Ратном Дневнику“ за своје написе увек наћи жељеног гостопримства.

Краткe заокругљене ствари, живописни описи бојева, ратне песме и сличице, ма које врсте, биће са нарочитим задовољством прихваћене. А ко ће боље и лепше све то испричати и описати него ли ратник, који је сам стварао догађаје и лично у њима учествовао?...

Моле се господа писци, да краткоћу сматрају за врлину, нарочито с обзиром на скромне размере «Ратног Дневника».

Адреса: Ратном Пресбироу Врховне Команде.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Аћелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 2. **9. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

Париз, 7. маја

У западној Аргони, Немци су после једне минске експлозије покушали да продру у један мали испадни угао, који образује француска линија близу Сен-Ибера. Препречна ватра Француза задржала је непријатеља који је одбачен у своје ровове. На левој обали Мезе, Немци су јуче пред вече обновили своје нападе у области шуме Авокур и коте 304. Ти напади, крајње жестоки и вршени с великим снагама које припадају двема ново доведеним дивизијама на тај фронт, нису били у стању да истерају Француз из шуме Авокур и коте 304. Међутим, Немци су успели у центру да заузму један мали рад, који лежи јужно од коте 287. Многи покушаји, које су Немци чинили у намери да прошире своје напредовање на тој тачки, одлучно су задржани француском ватром. На северо-источним падинама коте 304 покушај Немаца да поврате мало утврђење, које су јуче Французи били заузели, пропао је потпуно. На десној обали Мезе и у Воевру осредња артилериска активност.

Авијатика. — Немачки аероплани бацили су преко ноћ између 5. и 6. маја три бомбе на Жерардмер. Материјална је штета незнатна. Један немачки аероплан оборен је јуче од стране једног француског пилота близу Сент Менулда; немачки авијатичари су заробљени. Потпоручник Навар оборио је и десети немачки аероплан. Апарат се разбио о земљу близу Воланта (Аргона).

Париз, 7. маја

Последњи немачки напади у области шуме Авокура, к та 287 и 304 биле су у неку руку наговештени груписањем двеју свежих дивизија на одговарајућем немачком сектору и врло интензивним бомбардовањем, вршеним од стране једне огромне артилерије, која се може оценити на 10 батерија, састављених нарочито из тешких топова. Акција која је покушана прекиноћ у шуми, а помоћу ручних бомби, против француског малог утврђења Авокур, наставила се до у зору и њен коначан успех био је знак за почетак једног огромног бомбардовања које је трајало 12 часова. После подне, у 5 часова и 10 минута, отпочет је један озбиљан пешачки напад на фронту од два километра, у коме је узело учешћа три бригаде: Прва, наступајући према шуми Авокур; друга, на коту 304 са западне стране, и трећа, на исти положај али са севера. Ти су напади одмах били разбијени гвозденим пастором наше препречне ватре; затим је канонада поново почела да бесни, предсказујући без сумње још један налет.

Париз, 8. маја

Северо-западно од Роа, француска је артилерија гађала немачке магацине за снабдевање, где се појавило више пожара. Северно од Соасона, две јаке немачке извидничке растеране су француском ватром. У Шампањи, један изведени препад омогућио је Французима да продру северо-западно од Тил-сир-Турб у противникове линије и да униште један немачки ров чији су војници били или поубијани или заробљени.

На левој обали Мезе, а после једног крајње жестоког бомбардовања, Немци су управили после подне један напад широкога обима против целокупне области Морт Ома. На сектору источно од Морт Ома Немци, који су тренутно били продрли у прве француске линије, одбачени су с озбиљним губитцима једним противнападом који су француске трупе живо извеле. На сектору западно и на падинама северно од Морт Ома Немци су после читавог низа неуспешних налета, које је француска пешачка и препречна ватра учинила смртоносним, успели пред вече да заузму неколико делова једнога истакнутога рова. Немачки контингенти који су били продрли до друге линије, узети под жестоку ватру француских топова, одступили су у неред, оставивши многобројне лешеве на терену. Артилериска активност била је велика

у току дана у области Авокур и коте 304.

Бомбардовање је било с времена на време на десној обали Мезе и у Воевру.

Авијатика. — Један француски топ за тучење аероплана оборио је један немачки аероплан у области Вереди. Потпоручник Навар оборио је једанаести немачки аероплан. Апарат је пао у наше линије код Шатакура; оба немачка авијатичара заробљена су. Истога дана један други немачки аероплан, који је напао потпоручник Нунжесе, разбио се о тле у шуми Форж. То је пети немачки апарат, који обара овај пилот. Немачки аероплани бацали су ноћас бомбе на Денкерк и Берг. У Денкерку једна је жена убијена а 27 лица рањено; у Бергу је убијено 3 и рањено 11 лица. У одговор на то једна је англо-француска ескадрила одмах отпутовала да бомбардује непријатељске логоре код Вин Гарена

Петроград, 7. маја.

Западни фронт. — Близу Даровo, југоисточно од Барановичи, непријатељ је после жестоког бомбардовања покушао да се приближи нашим роововима, али је био лако одбијен нашом ватром. На осталом фронту уобичајена канонада и пушкарање, који су били особито живи у областима Икскула, Илукста, Сморгона и на горњој Стрипи близу Тарнополa.

Пошто су заузеле варош Сакиз, наше су трупе у Персији напредовале до села Ван.

ТЕЛЕГРАФСКЕ ВЕСТИ

Париз, 7. маја

„Газет де Лозан“ констатује да сретне операције Руса у Месопотамији могу имати веома важне последице за даљи развој рата. Оне необично много умањавају војну снагу Турске на европској позорници и разоравају немачу фатаморгану о завојевању Багдада уз припомоћ војске полумесеца.

Париз, 7. маја.

Један француски генерал изјавио је у »Матену«: Веома је интересантно напоменути да, у пркос изванредној потрошњи топовских метака на верденскоме фронту, Французи ипак још нису почели да пуне своје резерве, пошто свакодневна израда муниције премаша сва очекивања.

Французи располажу данас једним новим мерзером чији је систем веома усавршен као и са два нова топа, која су несравњено надмоћнија од немачких топова у погледу гађања и лакоће преноса.

Рим, 7. маја.

Аустриска офанзива на италијанском фронту, која је одавна објављена и којој је очевидан циљ да задржи свима средствима италијанско надирање на сектору Трентинском, развија се између долине Лактарина, северно од Луња и Вал дел Ласо, као и северно од Асијаце, имајући за објекат Алпе Вичентине. Пошто су панели непријатељу тешке губитке, истакнута италијанска одељења почукла су се на своје главне положаје према основној тактици коју води врховна француска команда пред Верденом, а која се састоји у повлачењу без растурања снага, које се по том непоремљиво приљубљују иза што могућно веће противника.

Ма да је аустриска офанзива била одавно објављена, она ипак није причинила никакво изненађење. Италија верује у вештину и у храброст врховне италијанске команде, као и у храброст своје војске. Она ће пратити мирно и с поверењем перипетије битке, која отпочиње.

Милано, 7. маја.

Италијанска штампа посматра мирно аустриски напад против Трентинског фронта. „Коријере де ла Сера“ каже тим поводом: Ми треба наравно да се клонимо сваке илузије. Али ситуација се може посматрати с потпуном мирноћом и с пуним поверењем. „Пополо ди Италија“ мисли да број и квалитет италијанских трупа могу да улију поверење. Изгледа, да је аустриски генералштаб отпочео своју офанзиву са 250 хиљада људи. Ми мислимо да нећемо открити никакву тајну тврдећи да наше снаге, готове да ступе у акцију, премашају куд и камо ту цифру. Чак кад би Аустријанци располагали са пола милиона готових људи, генерал Кадорна могао би им ставити равне ако не и надмоћније снаге. Очекујмо дакле без узнемирења одлуке извештаје нашег генералштаба.

Отава, 7. маја

Парламенат, после његове јучерање седнице, одложен је. Престона беседа говорила је о војничкоме напору Канаде. 170 хиљада војника послато је од стране те енглеске колоније на

разне фронтове, а других 140 хиљада су у резерви у земљи.

Штокхолм, 7. маја

Професор Алфред Петерсон применио је недавно потпуно успешно у шведским болницама једну нову мају противу кочења врата (Менингитис).

Копенхаген, 7. маја

Кружи глас, да ће фон Јагов ускоро поднети оставку. Принц Билов би имао да га наследи као министар спољних послова.

Белфор, 7. маја

Пилот Роквел из америчке ескадриле оборио је јуче један немачки аероплан који је пао, у пламену, близу Хартмансвилеркопфа.

Букурешт, 7. маја.

Лист „Румани" мисли, да би румунска неутралност омогућила Немцима да настане свој отпор још за дуго, али та неутралност не би служила румунским интересима У питању је да се искористи тренутак за остварење идеала који би уједно имао и ту корисну страну да пружи Румунији оно што она захтева Узимањем учешћа у рату ми бисмо себи самима учинили услуге

ВОЈНА СИТУАЦИЈА

— „Тан"

Француске су трупе заузеле Лерин 18 априла. Овим заузимањем ђенерал Сарај хтео је одговорити на претње Германо-Бугара, који су рачунали да тим путем напаљу наш утврђени логор с леђа На тај начин, ми смо заградили један од главних путева за упад у западну Грчку и проширујући нашу позицију код Солуна, показали смо колико се у њој осећамо учвршћени. Та је база тако јака да допушта савезницима да се рашире као лепеза око те осјоне тачке Тешкоће које грчка влада чини превозу српских трупа нису несавладљиве, и није далеко час када ће се заставе свих савезника залепршати у Солуну и дати знак за почетак операција противу Бугара.

Балканска војска није седела беспослена и посао који је до сада свршила уродиће својим плодом. Појачање које се добило у српској војсци, да ни о чем другом не говоримо, превазишло је сва очекивања. Та војска коју ће предводити принц Александар сложна је, одушевљена и бројно јака. Војници су се одморили и представљају сада снажне и добро опремљене армије, које ће српски официри повести уз савезничке трупе у бој противу разорителја њихове отаџбине.

Те важне трупе нестрпљиво очекују онај час када ће ступити у борбу и ослободити своју земљу. Самопоуздање Срба, њихово уверење да ће се вратити у Београд и створити Велику Србију, најбоља је залога њихове победе.

ПОЛИТИЧКА СИТУАЦИЈА

— „Тан" —

Г. Пашић, који се сада бави у Петрограду, опомиње је Русе на сва издајства Бугарске која су довела ту краљевину дотле, да се удружила са лупешким и пљачкашким царевинама противу Русије којој дугује за своје постање. У тренутку грчко-турског рата, Бугари су одали Порти један тајни споразум који су им Срби били предложили на случај једног отоманског напада. Када је, за тим, Фердинанд Кобург добио од Беча признање бугарске независности, то је било на име награде што је одао Аустријанцима један уговор закључен између Београда и Софије уочи анексије Босне. Исто тако 1913 Бугарска је једним издајством покушала да одузме својим савезницима и све плодове рата. Најзад, она је једним новим вероломством ишла на руку Аустро-Немцима да освоје Србију.

Изгледа да су Бугари само с тога закључивали уговоре са својим суседима да би имали повода за сремне пазаре са Бечом и Берлином. У дипломатским круговима нису могла остати незнана та лупешка посла према којима су у Петрограду, као год у Паризу и Лондону, били и сувише дуго времена попустљиви. Понуде које су савезници учинили у Софији, уступци обећани на штету Србије 1915, послужили су влади Радослављевој само на то, да нагони Аустро-Немце на акцију и да добије од њих што боље услове за себе. Дипломатија Савезних Држава пала је несвесно у њихову замку. Било би неразумљиво кад би, било у Петрограду било на коме другом месту, људи били тако неизлечиво слаби према тим балканским Прусима,

да не увиде да се Бугари не могу научити памети другчије него силом, и да је немогућно васпоставити између њих и њихових суседа узајамно поверење.

Македонско питање не постоји више. Бугари су својим вероломством проиграли сву добит којој су се иначе могли надати. У земљама које су освојили, они су се показали исто тако свирепи и дивљи као год и Турци. Не може бити више ни речи о томе да им се допусти да се увуку између Србије и Грчке, и да онда мало по мало, кроз Албанију, продру чак до Јадранског Мора. Гадни издајнички ударци које су задали Србима у леђа ради напојнице немачке и турске, не сме им донети никакве користи, и само их једно примерно кажњавање може научити, да се пролазни ћар вероломства плаћа поразом непоправљивим. Везана за централне царевине и за Турску њиским апетитима пљачке и освајања, Бугарска ће имати исту судбину као и њени савезници. Као год што све земље имају интереса да Немачка буде побеђена, тако и бугарски суседи не могу живети на миру, докле год Бугарска не буде учињена немоћном.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

Извори немачке војске. — Од највишег је интереса за немачку команду да извајвљује, да су њени извори у људству још једнако врло велики. У том погледу војни критичар „Бунда“ у једном скорашњем чланку тврди да Немачка, противно мишљењу које је доста распрострањено, има на расположењу обучених резерви које нису још ни на једном фронту биле употребљене. Тешко је поклонити веру једној таквој легенди, јер свакодневно искуство пружа о томе изасеност која се не да спорити. Утврђено је, да се Немачка данас налази у немогућности да образује нове јединице. Њој за то недостају: 1) кадар, који је све рећи и по каквоћи све више и више осредњи; 2) неопходно потребне уставове тих јединица, и 3) неопходно потребни ефективи за њихову формацију. И заиста, попуњавање постојећих јединица у људима апсорбује потпуно резервне ефективе, који су у депоима, а на име: осим људи из класе 1916. године, предпрадавели рањеници и оспособљени сачињавају појачања, која се шаљу немачким трупама код Вердена. Предпрадавели рањеници представљају од прилике око стотину хиљада људи, неупотребљени део из класе 1916. године представља од прилике 200,000. Што се тиче оспособљених, већина њих може се употребити само у служби у позадини. Према тим неоспорним чињеницама, навесно је да немачка војска, пошто буде употребила напред побројане ефективе, неће више имати других извора осим класе 1917., чије је позивање под заставу релативно скорашњега датума и чија је обука, према томе, још недовољна.

Речи г. Бријана. — Француска штампа нимало не штеди г. Бријану похвале за речи пуне искрености, којима је поставио у парламенту питање о поверењу. „Тан“ се радује што је парламенат схватио те речи. У осталом, вели он, парламенту се мора учинити та правда, да га позив на „свето јединство“ није никада нашао неосетљивим.

Речи, које је председник министарског савета изговорио, додаје „Тан“, и силан израз његове вере у дефинитивну победу, биће чувене и примљене од стране земље, чији жарки патриотизам није се ни за трепутак демантовао од почетка рата.

Руске операције. — Пуковник Секретан расматра у „Галет де Лозан“ руску офанзиву у Малој Азији и Месопотамији. На фронту од 800 километара, вели он, колоне Великога Кнеза Николаја надиру са истока и са запада, савлађујући с изврсном вештином препоне које природа поставља њиховом наступању, као год и отпор који им Турци дају. Те руске операције заслужују пажњу; оне могу имати веома значајне последице за даљи развој рата....

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 3. **10. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 10. маја

На левој обали Вардара интензивна артилеријска активност. Немачка артилерија тукла је разне тачке фронта, не заборавивши ни село Мајадаг, на које је пало више граната.

На десној обали било је сукоба између патрола.

Петроград, 9. маја

Западни фронт: Својом ватром ми смо одбили немачке нападе у области Илукста и северно од језера Илсена с великим губитцима по непријатеља. На осталом фронту било је канонаде и пушкарања, особито живо на секторима Двинск, Сморгон и Крево.

Кавкаски фронт: На правцу Мосула наше трупе настављају своје напредовање.

Париз, 9. маја

На левој обали Мезе битка се наставила са огорченем целога дана на фронту који се простире између шуме Авокур и Мезе. У близини пута, који води од Ена за Окур, напад који су Французи предузели, омогућио им је да отму два немачка рова. Мало пољско утврђење, које су Немци били заузели 5 маја, јужно од коте 287, потпуно је разривено нашом артилеријом. У непосредној близини источно од коте 304, Немци су предузели напад против наших положаја и, пошто су тренутно продрли у наш ров прве линије, били су потом потпуно одбачени. На западним падинама Морт Ома жестока офанзивна акција, коју је вршила једна немачка бригада, заустављена је ватром наших митраљеза и противнападима наших гренадира. Немачке колоне, које су наступале иза јуришних таласа, биле су узете под ватру наших батерија и принуђене да се повуку натраг. На десној обали Мезе артилериска борба била је веома жестока на сектору Дуомон. У току једног живог напада наше су трупе заузеле на јуриш камене мајдане код Одрмона, које су Немци били јако утврдили. Заробили смо 80 војника и запленили 4 митраљеза. На осталом фронту било је артилериске акције с времена на време.

ТЕЛЕГРАФСКЕ ВЕСТИ

Париз, 7. маја

Продрли смо прошле ноћи у немачке ровове северно од Роленкура. Бој се наставља око левка код Вимиа.

Било је 27 ваздушних бојева: један је албатрос оборен близу Лила, а други један северно од Витриа.

Париз, 8. маја

Да би обновили своје нападе у четвртак у 7 час. у вече, Немци су развили у борбу не мање од 30.000 људи, од којих две нове дивизије, куд и камо орније за борбу него ли трупе које су биле ангажоване два сата пре тога. Њихов напор, врло жесток, изводио се по истом плану као и онај после подне, но у ширем обиму. Фронт се пружао на 4 километра: лево крило наступало је на коту 304 а десно је продирало у унутрашњост шуме Авокур. Али особито огорчен бој развио се у центру, т. ј. ка коти 287, и омогућио је непријатељу да продре на једној тачки у наше линије. Али је тај делимичан успех био плаћен страховитим губитцима. Немци су стајали јуче прилепљени уз ивице коте 304, чији врх, како изгледа, и даље образује њихов објекат. Офанзива од четвртка, с обзиром на начин на који је вођена, мора бити уврштена у ред најмаркантнијих догађаја из Верденске

битке. Његова жестина изгледа шта више да је принудила нападача на нов одмор. Немци су се ограничили преко целога дана и ноћи на интензивно артилериско засипање.

Париз 9. маја

Верденска битка ступа данас у четврти месец, а респективна ситуација противника није се осетно изменила. Јучерашњи напади на Мерт Он нису у ствари имали никаквога одјека општега значаја, ма да су били врло широкога обима. У осталом, Французи су те нападе очекивали, јер су им њихови осматрачи и њихови авијатичари већ били доставили припреме око истих. Отпочети напади у 2 сата по подне наставили су се преко целога дана са много огорчености и повукли су у борбену линију 4 немачке дивизије, што износи око 50.000 људи. Четири пука, која су најпре б ла истурена напред истиснувши се под ватром француском, били су одмах замењени другима, који су такође били десеткова ни, нарочито један баварски пук, који је био формално покошен у шуми Корет, т. ј. источно од централне линије на којој се вршио напад. С друге стране, нападачи су били одбијени у нереду противнападима, изузев, као што се зна, на неколико тачака, које су биле потпуно разривене бомбардовањем ровова, што су недавно били повраћени од трупа генерала Нивела, северо-западно од коте 295 а у близини пута Бетенкур-Ен. Према томе, добивени резултат није ни у колико у сразмери с важношћу учињеног напора, нити пак с озбиљношћу претрпљених губитака.

Њу-Јорк, 8. маја

„Евининг Сун“ не верује да ће Аустрија моћи дуго наставити своју офансиву, а да не ослаби свој руски фронт што би у ово доба било крајње опасно.

Лион, 8. маја

Руски парламентарци су се вратили у Лондон, пошто су походили британску флоту. Г. Протопопов, подпредседник Думе, изјавио је новинарима да оно, што је идео, премаша све оно што се надао да ће видети“. Ја сам уверен, додао је Протопопов, да немачка флота неће изаћи на пучину морску, јер би била сувљена“.

Лион, 8. маја

Синоћ су приспели на северну станицу изасланици Государственог Савета и Думе. На станици су их дочекали представници председника министарског савета, парламентарног комитета за акцију у иностранству, Парламента и Сената, министра војног и министра марине. Пред станицом публика је одушевљено поздравила изасланике. У понедељак ће изасланике примити редом: председник министарског савета, председник Парламента и председник Сената. Увече у 6 часова примиће их Председник Републике.

Лондон, 8. маја.

Министарство војно саопштава: Генерал Сер Брајан Махон именован је за главног команданта армија на западној граници Египта, а генерал лајтнант Милне за шефа енглеских армија у Солуну.

Енглези су извршили један озбиљан напад на врло важну позицију код Ел Ариша, која се налази на комуникационој линији између Сирије и Египта. Ратни бродови бомбардовали су јужни фор утврђења и мисли се да им је испало за руком да га уништају. Хидроавиони су бомбардовали с успехом непријатељске логоре и авијатички центар. 3 бомби је бачено на једну колону јачине око 1000 људи. Сви хидроавиони вратили су се неповређени.

Лондон, 9. маја.

У једном говору, држаном у Абердену, Сер Артур Хенделсон, министар просвете, рекао је „Кад почне наша огорашња офансива, ми ћемо моћи снабдевати нашу артилерију муницијом не само данима већ и читавим недељама“.

Петроград, 7. маја

Немци су покушали да наступе у области Митава—Кренцбург, али су били одбијени. Руси су наступили западно од Олика. Руси су одбили турску офансиву на правцу Дијарбекир.

Петроград, 8. маја

У говору, који је држао на банкету приликом прославе 25-то годишњице руско-француског савеза, г. Извољски је одао хвалу војскама и маринама савезника, који се боре у овом богомрском рату, неизвесном крвавим лу-

дилом немачке царевине, за независност целога света и достојанства народа, па је додао: „Ми се налазимо у јеку борбе; ту ћемо остати без поштеде и без престанка. Нема сепаратног мира, већ заједнички рат до краја. То је уговор части који нас све скупа везује, до краја, до дана када ће уређено право бити освећено, када будемо силом истргнули потребне репарације, када наше руке братски уједињене буду разбиле онај дуги мач умрљан крвљу невиних. Ми то дугујемо својим мртвима, јер би у противном они положили своје животе узалудно; ми то дугујемо својим борцима, јер би се у противном они борили узалудно; ми то дугујемо нараштајима који долазе за нама и који ће из руку наших јунака примити право да живе у Европи, која ће најзад бити сазидана на праву".

Рим, 7. маја

Велики аустриски напади на многобројним тачкама фронта, нарочито у доњем Тиролу, одбијени су с огромним губитцима; али веома жестока артилериска ватра, између долине Терањоле и Горњег Астико, приморала нас је да напустимо истакнуте положаје.

Рим, 8. маја.

Пет аустриских налета противу леве обале Адица, Леподија и Валарса, одбијено је јуче. Очекује се напад у долини Сугана. У кратко, резултат од три прва дана, у току којих је вршен напад противу правих италијанских положаја, своди се на потпуно разочарање. Политички и војни италијански кругови су врло оптимистички расположени. Нормално повијање претходница није никога уплашило. У осталом, Аустријанци су то постигли по цену огромних жртава. Листови коментаришу потпуно мирно аустриску офанзиву, која је могла задобити само неколико другостепених тачака. „Ворнале д' Италија" пише: „Непријатељ напушта своју мудру дефансиву. Изгледа да га је некаква нужда шчепала за гушу и да се, обузет неким очајничким беснилом, више и не осврће на страховите потрошње људи. „Трибуна" примећује, да су у брдском ратовању губитци нападача несразмерно већи од губитака нападнутога.

СРПСКА ВОЈСКА

— ИМПРЕСИ Е С КРФА —

„Месаже д' Атен"

Српска је војска дична. Њене су се добре особине посведочиле не само у току последњих ратова, када се, било као савезница Грчке борила противу Турака и Бугара, било када се сама борила противу Аустрије и успела да смлати свог противника. Њене добре особине још су се боље показале приликом њених последњих доживљаја. Инвазија германо-бугарска успела је, благодарећи својој бројној надмоћности, да избаци Србе из њихове земље, али није успела да их растроји и да их онеспособи за даљу борбу.

Српска војска, превезена на Крф, сада је савршена у сваком погледу. За кратко време 150·000 војника, снажних и убојитих, придружиће се ускоро својим савезницима на балканском фронту. Они ће отпочети борбу за ослобођење своје отаџбине, која је за ових последњих пет векова имала већ више пута да издржи ударе судбине. Ова последња инвазија цивилизованих јаничара под Мекензеном само је једна нова перипетија међу толиким другима из којих се састоји српска историја. Нови освајачи ни у чем се не разликују од Муслимана који су некада покорили уз Србију и целу источну Европу. У овом рату немачка је душа тако отврднула, да су Немци починили ствари недостојне нашег доба, које се толико дичи својом цивилизацијом.

Нема те беде и невоље коју су немачки освајачи уштедели Србији. Она је била опљачкана до голе душе. Освајачи су извели наметај и из најсиромашнијих кућа, па чак и њихово скромно бакарно посуђе. Лишени свог последњег залогаја хлеба они јадници, који су остали у земљи, видели су како им све више прети смрт од глади, смрт стварна и ужасна.

Један грчки лекар, у служби српске војске, који је био заробљен, причао је да је гледао такве сцене да је сав дрхтао од ужаса и почео сумњати у европску цивилизацију. Немачки војници да би исхранили себе, насилнички су отимали храну чак и од болесне деце. Човек је могао видети војнике брадате и бркате како сркћу млеко, које је било једина храна шестогодишњој деци коју је тресла грозница. Они су однели све и из болница, и

многи изнурени болесници и рањеници умрли су буквално од глади.

Српски војници знају добро шта се све десило у њиховој земљи после повлачења војске. О судбини својих породица они причају страшне ствари. Многи од њих немају никаквих вести ни о својој породици, ни о свом имању. Један резервни официр, професор гимназије из Београда, отац две миле деворчице, нема од њих никаквих вести још од почетка немачке инвазије. Тај отац није човек од срца. Ипак за то, он се као какав философ помирио са својом судбином. То филозофско расположење осећа се у целој српској војсци. То расположење крепи дух војницима и чини да су они све своје духовне снаге усредсредили у идеју последњег жртвовања за ослобођење свога завичаја.

Склоњени на Крф, они нису остали беспослени. Уз активну и доиста ненадмашну сарадњу Француза, под утицајем дивне климе на Крфу, Срби су повратили своју физичку снагу. Они су одевени, нахрањени и наоружани ванредно добро. Они ни једног дана нису престали да изводе своје војне обуке и друга вежбања. Једнога дана ја сам имао прилике да се дивим српским војницима, улогорепим на Крфу, кад сам их видео у свом сјају њихове телесне лепоте и у свој чврстини њихове војне организације.

Теодор Велианитис.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

Г. Вивијани је дао руским новинама ове изјаве: „После свега онога што сам видео и чуо у Русији, ја сам уверен више но икада до сада у победу Савезника. Племенито такмичење нације, коју предводи њен узвишени Владар, њени државници, њени јавни радници, за мене је један призор од сваког тренутка, чију успомену време неће успети никада да изглади. Ја знам да цео свет овде појима вредност напора, који остаје да се учини и готов је да подреди своје пожртвовање и свој рад томе напору. Састанак од уторника, који се неће заборавити и на коме је прослављена с јединственим сјајем 25-то годишњица нашег нераздвојног савеза, пробудио је и устоласао у дубини француске душе најплеменитија усхићења. Коалиција коју образују савезнички народи неразорљива је; она неће задобити победу само помоћу херојства својих војника на бојним пољима већ и помоћу своје снажне индустриске организације, која мора остати једна императивна дужност од сваког часа. После овог великог искушења, поставиће се економски проблеми и у интересу је народа да расмотре њихову солуцију и да припреме између себе доста гибак споразум, како би се остварила свакој земљи пуна самоуправа која проистиче из њеног суверенитета, и доста јак, како би се обезбедили од опасности да поново постану зависнима од централних империја.

Лист „Фос", према обавештењима из Лерина, доноси да је маршал Макензен, како изгледа, прекјуче приспео у Битољ и прегледао одбрамбене радове на линији Кенали.

Грчке граничне трупе повукле су се са Поројског сектора, који су заузели Француси. Услед те операције велики број становника био је принуђен да евакуише област. У осталом, сеоско становништво све више и више евакуише граничну зону. Бугарско становништво пошлачи се на бугарску територију а грчко на југ.

Исти лист је извештен да су поплаве Вардара разрушиле један велики део бугарских утврђења.

„Македонија" јавља да су Бугари, из страха да не буду нападнути од савезника на сектору Петричком, отпочели да преносе тамо трупе, које су биле сконцентрисане у Тракији.

Један мали сукоб са комитацијама десио се у селу Тусани. Чета је одбијена од грчких жандарма. Није било губитака ни на једној ни на другој страни.

ОДЛИКОВАЊА

Јуче у јутру ђенерал Сарај разделио је декорације неколиким војницима Источне Војске. Четири официра добила су крст Легије Части. Ова свечаност која се извршила пред остатцима обореног цепелина имала је строго војничко обележје.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 4. 11. маја 1916. године ГОД. III.

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 10. маја

На десној обали Вардара било је многобројних сукоба између патрола.

На левој обали особито снажна активност артилерије.

Букурешт, 11. маја

Једна руска ескадра јавила се пред Варном и отворила жестоку ватру против бугарских логора, причинивши веома велике штете. Неколико је граната пало на домак вароши. Обалске бугарске батерије одговарале су без икаквога резултата.

Лондон, 9. маја.

Три немачка аероплана су летела над западном обалом и вароши Кентом. Бацили су две бомбе на острво Тане. Неколико прозорских окана је разбијено. 25 бомби је бачено југоисточно од Кента; један војник је убијен, једна жена и један рибар су рањени; материјална штета незнатна. Један од тих аероплана оборише су наше патроле на пучини према белгиској обали.

Непријатељев напад, у намери да изврши препад преко Иперског канала за Стренстрате и Хетсуз, пропао је. Непријатељски аероплани бомбардовали су Денкерк и Берг у току последње ноћи; једно је лице убијено и 27 рањено у Денкерку, а 5 убијено и 11 рањено у Бергу. Француско-белгиске ескадриле, у одговор на то, бациле су бомбе на логоре и на авијатичарски центар у Шистелу.

Рим, 9. маја.

Аустриски напади између Адиџа и Терањоло су одбијени. Непријатељ наставља бомбардовање северних падина Пазубио, употребљујући гранате са гасовима који изазивају сузење очију. Велика активност ваздушна над венецијанском равницом, штета незнатна. Неколико рањених у Чивидале и у Мораро.

Петроград, 9. маја.

Близу села Острова, северно од језера Нароча, одбили смо више напада. Југозападно од језера Нароча наша је артилерија растерала непријатељска груписања. Близу Костјуковке одбили смо непријатељске нападе. На осталом фронту пушкарање.

У Балтичком Мору један је наш подводни брод потопио 3 немачке лађе.

Кавкаски фронт: Борбе између претходница на правцу Дијарбекир.

ТЕЛЕГРАФСКЕ ВЕСТИ

Рим, 8. маја

У области Адамело Италијани су посели гребенове близу Сарка, где су заробили 30 војника и запленили много ратног материјала. Италијани су напустили положај Цугагуагорта, између Адиџа и Жерјањоло, који је био изложен три дана веома снажном бомбардовању. Непријатељ има великих губитака. Он наставља и даље да бомбардује из топова свих калибара италијанску линију која се пружа од Монте Маџио до Дањодаспик-а. Та је линија напуштена због тога да би се избегли излишни губитци, а Италијани су се повукли на своје одбрањене положаје у позадини, где су добили појачање. Аустријанци су веома снажно напали наше положаје код Валсугана, али су свуда одбијени.

Париз, 9. маја

У Долини Лагарина, непријатељска артилерија јуче је гађала италијанске положаје код

Коњи Пуља. Непријатељ је потом предузео напад с великим пешачким снагама, који је био одбијен с тешким губитцима. Између долина Терањоло и Горњег Астико, била је умерена активност обеју артилерија. У зони између Астико и Брента, жестоко бомбардовање италијанских линија наставило се; бомбардовању је следовао јак пешачки напад, који је одбијен с тешким губитцима по непријатеља. У долини Сугана непријатељ је напао на наше истакнуте положаје; наше су трупе одбиле напад и повукле се на линију у резерви. У области Монфалконе, непријатељски покушаји лако су одбијени.

У једној другој белешци италијански генералштаб демантује вести и цифре које дају аустриски извештаји: резултати, које је непријатељ задобио, били су свесно преувеличавани, у намери да се певају славопојке Ерцхерцогу, који се сматра да командује трупама.

Рим, 9. маја

Аустриски губитци у току прва три дана офансиве на Трентинском фронту премашају јамачно 20,000 људи; поједини батаљони били су потпуно уништени. Аустриски санитет је преплављен. Офансива је имала да отпочне тек после месец дана; да би је што пре предузели, Аустријанци су повукли из Албаније око 50 хиљада људи.

Париз, 9. маја

На левој обали Мезе Французи су наставили да и даље напредују у току дана јужно од коте 287 и приморали су Немце да напусте мало пољско утврђење, које су држали од 5. маја. У западној области од Морт Ома 4 француска контра-напада омогућила су да се Немци истерају из неколико нових делова ровова, које су били заузели.

На десној обали Мезе, а после снажне артилериске припреме, наша је пешадија извршила јуриш на немачке позиције на фронту од 2 километра од прилике, који се простире од области западно од пољског добра Тиомон до источно од фора Дуомон. На целокупном нападнутом фронту Французи су отели немачке ровове и успели да продру у фор Дуомон, чији је северни део још у рукама Немаца. Французи су заробили многобројне војнике.

Авијатика. — Јутрос је један француски аероплан за гоњење погонио један немачки апарат, који је пре тога бомбардовао Денкерк, стигао га и оборио у Вимел (северо-источно од Касела)

У Елзасу, два немачка аероплана оборена су у ваздушној борби; један је пао у француске линије у Сантем-у (јужно од Тана), а други у област Боном, недалеко од француских ровова.

Париз, 10. маја

Према обавештењима, која даје „Ехо де Пари", битка се у току јучерашњега дана и ноћас наставила на фронту од 25 километара, који се простире од Авокура до Во-а; битка се водила са незапамћеном огорченошћу, јер је дејствовало 60 тешких батерија. Али борба је особито беснела ка Морт Ому; само на ту тачку Немци су бацили читаву једну бригаду, а испред својих јуришних колона оделења, састављена од гренадира и добровољаца који су се, прелазећи преко истакнутих ровова по цену губитака који се могу оценити у најмању руку са 40 од сто, увукли до наше друге линије, јужно од коте 295. Изванредно сиртоносни противнапади отерали су их убрзо одатле и, ма да ти противнапади нису могли да нам омогуће да потпуно повратимо прву линију, где се борба наставља, једна немачка резервна бригада није ипак могла да избије и морала се повући, пошто је и сама претрпела велике губитке. Цени се, да је јуришна бригада остављена на терену 75 од сто од својих ефектива.

Букурешт, 9. маја

Одговарајући на здравицу, на једном банкету који су му Немци приредили у Битољу, краљ Фердинанд је изјавио да се нада да ће савез централних царевина уродити својим плодовима, али да је брзи свршетак рата од преке потребе како за Немце тако и за Бугаре.

Лондон, 10. маја

„Тајмс" сматра за вероватно да је руска коњица, која се спојила с трупама генерала Горивља, пошла из Керманшаха и ударила на Бедрај преко Шардовура, умакнувши на тај начин пажњи Турака, који су били заузети око припремања одбране Багдада.

Париз, 8. маја

Савезници су изјавили да ће острва Аланд остати неутврђена после рата.

Париз, 9. маја

Професори и студенти америчанскога универзитета из Принстетона потписују сада једну адресу топле симпатије, коју ће упутити генералу Жофру, а која се завршава овим речима: „Морално ви сте већ победили и ми очекујемо с непоколебљивом вером вашу коначну победу.

ПОЛИТИЧКА СИТУАЦИЈА

— „Тан“ —

Из Берлина јављају да министар унутрашњих послова Делбрик одлази на дуже одсуство због рђавог здравља. Немачке новине не крију да је одступање његово главно у великој мери жестоким нападима које штампа већ од више недеља врши на њега. Њему се замера да није био у стању да организује исхрану Немачке, јер немачки народ нема да једе колико би хтео. Поред све административне вештине да се животне намирнице распореде према броју глава и поред свих напора хемије да се створе сурогати за животне намирнице које недостају, у Немачкој се гладује. Глад није толика да се од ње умире, али је толика да се од ње постаје неспособан, — и то се најбоље види по томе што се публика све већма љути на владу. Оскудица животних намирница има више узрока. Прави је узрок умањење стоке. Берлин, у који је раније улазило 15000 свиња недељно, није могао саставити последњих недеља у априлу на својој пијаци више од 800 свиња просечно. У Минхену, који од свих вароши у Немачкој најбоље стоји у погледу исхране, оброк у месу у гостионицама не износи више од 50 грама. У Дрездн меса није било за читаве две недеље. Други је узрок отежан увоз. Немачки магацини готово су сасвим испрли своје резерве конзерви, чаја, чоколаде, итд.

Дејство савезничке блокаде осећа се све више и више. Новине не смеју да говоре о овим правим узроцима, и зато сву кривицу за оскудицу која се осећа у животним намирницама бацају на владу. Међутим, јасно је да нема те административне вештине којом би се ова оскудица могла отклонити. Са чисто војног гледишта најважније је питање о стоци, које стоји у тесној вези с питањем о сточној храни. Онога дана када Немачка не буде више имала меса и не буде могла хранити своју стоку, она ће се наћи у једном мучном положају. У сваком случају, изгледа да ће се Немачка наћи убрзо пред овим избором: или да остави војску да гладује, да би могла исхранити грађанско становништво, или да остави грађанско становништво да гладује, да би могла исхранити војску. Ма како решила ово питање, неће бити добро.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

Из Албаније. — „Секоло“ доноси: Аустро-немачке трупе нису дозволиле да Бугари поседну прво Битољ па затим Елбасан, услед чега је изазван расцеп, који може имати озбиљних последица по Бугаре и њихове савезнике. Сан бугарски, који је никао из разних обећања централних сила, био је у томе, да Бугарска изађе на Јадранско Море после повлачења Срба. Продирање Бугара било је задржато од самих Аустријанаца, који су видели да је изгубљена свака нада и утицај на Валону, коју су желели да заузму. Томе је допринела и сама жудња принца Вида да васпоставп своју краљевину заједно са Валоном. Принц Вид сасвим је пореметио планове Бугара, који су са сигурношћу држали да ће за њихову интервенцију против Срба добити као накнаду излаз на Јадранско Море. С тога Бугари гледају, да се по сваку цену пробију на Море са Валони или преко грчке границе. Овоме треба додати и нерасположење Албанаца према Грчкој која, страхујући од Бугара, заједно са Аустријанци а гледа да сваки устанак Албанаца угуши. Пред овом компликованом ситуацијом Бугари нису још смели да се отворено изјасне против својих савезника, али се осећа покрет њихових комита, који се налазе на самој грчкој граници.

Међутим немачки агенти, међу којима има и официра, држе формалне курсеве и дају војне инструкције Албанцима са територије, која се граничи са нашом.

Кад се ово пажљивије оцени, види се да се Аустријанци труде да се што боље утврде на целој територији Шкумбе, а наши су већ приметили аустријске заставе како се лепршају с ону страну реке Семарде.

Кисело је грожђе. — По дописнику „Штрасбургер Поста“, који је приодат главном немачком стану и који пише своме листу под 9. априлом у броју од 12 априла, гла-

сови које су Французи протурали широм света о намерама немачког генералштаба (да заузме Верден), немају никакве вредности. Најбољи доказ, изјављује дописник тога листа, да немачки генералштаб никада није мислио да заузима Верден, јесте тај, што немачки извештаји никад нису изразили ту намеру. Међутим за нас, Немце, само извештаји највише команде имају доказну силу".

После тог чудног тврђења, дописник „Штрасбургер Поста" развија тему о томе, да је објекат немачког генералштаба био исцрпљење француских резерви.

После овога вредно је забележити само толико, да је дописник „Штрасбургер Поста" акредитован код главног немачког стана.

Куда ће пре? — Једна депеша из Букурешта, упућена „Тајмсу", потврђује да су Немци приморани да смање своје снаге на истоку, како би могли попуњавати свој западни фронт. Тако је 119. пешачки пук, долазећи из Македоније, укрцао се у Оршави у 3 воза и отпутовао за француску. Исто тако и Аустријанци су повукли две дивизије из Албаније, услед чега се сада налазе принуђени да се тамо држе у једној непомичној дефансиви. И Турци су такође свели одбрану Цариграда на 150.000 људи само да би могли послати појачање у Малу Азију. Мисли се, да је и 12.000 Аустријанаца приспело у Багдад, где се очекује још 4.00 Немаца. Турци концентришу велике снаге ка Јарабу, где железничка пруга прелази преко Еуфрата, и надају се да ће на тај начин моћи предупредити напад против Александрете.

Германизација Мађарске. — Аустриски и мађарски листови, који су били задржавани у току 8 дана, почели су опет да долазе у Швајцарску. У њима се примећују врло интересантни чланци. Сенатор Коцкоси, директор и сопственик „Пести Хирлапа" наставља у томе листу своју кампању противу германизације Мађарске. Лист „Кошоми" издаје свој последњи број на немачком. „Ако имамо што год, пише тај лист, да кажемо Немцима, биће других начина да им то достанимо. За сада говори се немачки само због заједничких односа; затим ће нам се предложити да говоримо само немачки, а по том ће немачки правници изнаћи да је излишно публиковати један немачки периодичан лист у Мађарској и да разни немачки периодични листови, који излазе у Немачкој, подмириваће обилно потребе Мађарске. Све су то љубазности које скоројевићи чине Немачкој«.

Нереди у Немачкој. — «Дељи Међ" јавља из Копенхагена: Немачка се ових дана потпуно изоловала. Није пропустила преко своје границе ни пошту ни новине. Ово изоловање стоји у вези са озбиљним немирима, који су избили у Берлину и другим варошима. У Берлину је полиција при растеривању побуњеника многе побила и ранила. Наш извештач јавља, да је у току последње недеље експедован велики број трупа и топова.

*

Немачки листови а нарочито „Лајпцигер Најсте Нахрихтен" и „Морген Пост« признају, да су се у четвртак на ноћ догодиле у Берлину озбиљне ствари. „Лајпцигер Најсте Нахрихтен" кажу, да је руља у четвртак на ноћ у Шарлотенбургу, а у околини Песталоци и Вилмердофер улице, опљачкала многе колонијалне трговине. Пошто је поразбијала прозоре и врата, нагрнула је у радње, разнела и уништила сву робу.

„Морген Пост" каже, да су се догодили и други нереди на Јохана пијаци и у Вилхелмштрасе. Стотина жена опљачкала је једну касапску радњу и једну продавницу рибе у Вилмердорфер штрасе. Полиција је предузела разне претресе и нашла, да су у многим подрумима и под плочама приватних трговачких станова посакривене велике количине меса, кобасица, кромпира и рибе, које су они узели од великопродаваца, да би само тиме подигли цене намирницама.

Један трговац, који је добио од општине велику количину меса да продаје по утврђеним ценама, продавао га је на другом једном месту са претерано великим ценама. Руља нападне тог трговца, испребија га, опљачка и поруши му радњу. Полиција је позатварала многе радње, чији су сопственици окривљени за сличне ствари.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 5. **12. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 11. маја

Услед прекида телеграфског саобраћаја између Карасулија и Топчина, јуче није добијена никаква вест о операцији на граници.

Авијатика. — Јуче у јутру једна француска аеропланска ескадрила бомбардовала је бугарске логоре око Кеантија, бацивши много бомби и причинивши озбиљне штете.

Друге ескадриле летеле су изнад Скопља и Велеса где је такође бачен известан број пројектила.

Париз, 11. маја

У области Вердена немачки су противнапади задобили карактер крајње жестине на целокупном француском фронту, ма да још није могућно одредити тачно огромне снаге, које су у тим противнападима узимале учешћа. После бомбардовања гранатама тешкога калибра, које је трајало целога јутра на левој обали Мезе, Немци су у више махова пустили на јуриш своје масе противу наших положаја источно и западно од Морт Ома. Први напад, покошен нашом артилеријом и нашим митраљезима, одбијен је с крвавим губитцима и не допустивши му да допре до наших линија. У току једног другог, исто тако огорченог напада, који је предузет око 7 часова у вече, Немцима је испало за руком да продру у један од наших ровова на запад. *Дуомон* је био целога дана позорница огорчене борбе. Немци су обнављали св је налете, којима је навек претходила снажна артилеријска припрема У пркос свима тим напорима, положаји које су Французи јуче задобили одржани су у целини, нарочито они у фору Дуомон. У тој области заробили смо више од **300** војника. На осталом фронту убичајена канонада.

Петроград, 11. маја.

Западни фронт: У области јужно од Крева, запалили смо једну мину чији смо левак посели. Близу Кокоцке Воље, наша су одељења одбацила Немце с ону страну Веселика и разорила немачке ровове.

Кавкаски фронт: Југо-западно од Трапезунта одбили смо 8. маја више турских напада. На правцу Ђумуш Хане наше су трупе отерале Турке са њихових положаја на падинама Тауриса.

Персиски фронт: У правцу Мосула наше су трупе поселе Сердехт.

Рим, 11. маја.

Запажена је концентрација непријатељских снага у области Риве; било је активности на Балди. Између Адиђа и Атика било је омањих сукоба између извиднина. Између Астика и Бренте, у долини Сугане, наше су трупе одбиле 9. маја непријатељев напад противу наших истакнутих линија; 10. маја оне су се повукле на наше главне линије. Покрет је извршен у реду и без икаквог притиска од стране непријатеља. На горњем Кордеволу једно италијанско одељење отело је један важан непријатељев положај, задобивши око 70 војника и запленивши оружја и муниције. На осталом фронту артилериска активност, нешто мало интензивнија на сев-розападним висовима од Гориције и Монфалкона.

Непријатељски аеропани бацили су неколико бомби на села у венецијанској равници, али без икаквог резултата.

Рим, 10. маја

У зони Тонале и Адамела било је сукоба у нашу корист. Између Адиђа и Гарде било је артилериске и пешачке борбе. Противник је потиснут свуда. Непријатељ је покушао да бомбардује, па је чак вршио и напад с крај-

ком жестином на наше положаје на левој обали Адиђа, али су наше трупе успеле да потисну противника. На осталом фронту до Астика ништа важно није се десило

Између Астика, Бренте и долине Сугана непријатељеви напади на наше истакнуте положаје наставили су се без одлучног резултата.

Артилериска активност у долини Торе, Асе, Мађија, Кампела, у Карнији и на Сочи.

Оборили смо један непријатељски хидроавијон у Портогруаро.

ТЕЛЕГРАФСКЕ ВЕСТИ

Лондон, 11. маја.

Спајање руске коњице с енглеском војском у Месопотамији има врло велики значај. Југозападно од Кут-ел-Амара ствара се један опсадни обруч који потпуно дели централне снаге од Турске. Тиме су пресечене комуникације између Немачке и Индије и разбија се сан Немаца и Турака, који се надаху да успоставе везу између Турске и Авганистана у намери да изазивају нереде на северо-западној граници Индије.

Надолажење Тигра почело је опадати и ускоро ће саобраћај моћи да отпочне. У врло скорој будућности турске ће трупе, угрожене у својим комуникацијама, бити принуђене да се повуку.

КАКО ЈЕ ОБОРЕН ЦЕПЕЛИН У СОЛУНУ

— „Журнал" —

Уништењем цепелина L.Z—85 и заробљавањем његовог особља Савезници су извршили једно знатно дело и однели једну сјајну победу. У материјалном смислу топови са суве и ескадре онеспособили су за борбу једну од најснажнијих јединица немачке ваздушне флоте. У моралном смислу разорење тога цепелина није ништа мање важно, јер има карактер једне казне. Особље је целокупно заробљено, изузимајући једног официра, баш онога истог који је ноћу између 18 и 19 јануара бомбардовао отворену варош Солун.

У политичком смислу, овај подвиг савезничке артилерије не може остати без последица. Самохвалисање, којим је Немачка преузносила своју огромну аеронаутику, било је примано од балканске публике са сувише поверења.

У оном часу кад ће Бугарска коначно прићи на страну централних сила, Немачка је, да би је охрабрила, послала у Софију један цепелин који је гомила поздравила као знак и симбол немачке снаге. Исто тако, кад је требало подићи морал бугарског народа, који је већ био замарен ратом, тај исти цепелин L.Z —85, свратио је 6 марта у Софију на одмориште. Тај наказни симбол онога што је у ствари немачка снага, систематска организација застрашивања и блефа, углибио се у таком Вардара, под светлошћу рефлектора Савезника и под натром француских и енглеских топова. И из овога проистичу разни закључци.

Атентат од 18. јануара, који се није дао предвидети баш због свога цинизма, затекао је Савезнике скоро без одбране.

Око половине фебруара, L.Z —85 покушао је један други напад, али прилике су му се учиниле тако мало повољне да се он вратио пре него је и почео борбу. Месеца марта он је опет покушао напад, али гоњен од положаја до положаја нарочитим знацима, он је наишао на препречну ватру наших нарочитих батерија, тако, да је и овога пута морао одустати од намераваних напада.

И по четврти пут он је покушао да изврши свој задатак, који се састојао у томе да запали једну отворену варош. Дуж целог свог пута он је био уочаван и гоњен у Карасули, у Аматову, у Топчину, у Рундулару. Од минута до минута, у главни стан стизале су вести о томе где се кад налази и у ком се правцу креће. Још док је варош спавала, не знајући каква јој опасност прети, мере, брижљиво проучене, биле су одмах предузете. Светлост је угашена и начињен тако потпун мрак да, по казивању његовог властитог особља, цепелин није могао више распознавати своје објективе.

Да би имао бар обалу као тачку за оријентацију, он је летео над унутрашњом луком, али чим се појавио, са разних бродова пресуше сјајни снопови снажних рефлектора. Потеран авионима, обухваћен и немилосрдно гоњен све више у небо сноповима светлости, цепелин је био тако дивна мета да су се савезничке артилерије такмичиле једна с другом која ће га пре обрити.

Резервоар је био пробушен и мотори су

одмах престали да раде. Цепелин је и иначе био оштећен, и морао се спустити на земљу, која није била далеко. Да би добило бар неколико минута, особље са цепелина почело је бацати бомбе, али ове су падале у море. После тога дошло је падање цепелина у ритове ушћа Вардара, а неколико тренутака доцније његово горење, које је варош разбуђена топовском паљбом гледала с дивљењем као један леп ватромет.

Што је било најлепше у овом послу, то је потпуна солидарност свих оних који су у њој учествовали. Сваки од официра, војника и морнара француских и енглеских стајао је будно на свом месту и вршио своју дужност. Сваки је допринео овој победи, која показује да Немци нису једини на свету који умеју да организују заједнички рад. Савезници, који због свог идеализма нису обраћали довољно пажње на припреме рата, сада су упорно прегли да победоносно одбију немачке нападе. Ово што се десило у Солуну најбоље показује да ће њихови напори бити крунисани успехом.

Едуар Хелзе

ПОДЛИСТАК

ИЗ МОГА БЕЛЕЖНИКА.

НА ЦЕРУ

I.

Стигли смо 6. августа пре подне, после дугих маршева, у којима се знало само прво преноћиште а преко-ноћ се сазнавало следеће; са Тимока, пешице, померајући се постепено на запад ка Дрини и Сави; без довољно одела и логорне спреме, са четвртином људи без пушака; без кадроваца, који су остали у Македонији, на бугарској граници.... да се боримо против свеже, првокласне аустро-угарске војске, одлично опремљене, која је бирала време и место напада.

Из марша су ступили пукови у борбу, појачавали је, ширили и у току пет дана многобројнијег, одморног и боље опремљеног непријатеља вгужвали и пребацили преко Дрине.

Битка се већ клонила у нашу корист. Лево од нас наступала је комбинована дивизија Цером; испред нас коњичка дивизија штитила је десни бок целокупног борбеног поретка и одржавала везу са удаљеном шумадијском дивизијом код Шапца. Ми смо у резерви и већ смо два дана посматрачи велике битке на Церу. Није се још указала потреба за нашу акцију, те нас померају на кратка одстојања у напред, лево или десно, према колебању битке, држећи нас у главном на десном боку, позади коњице.

Пук у смакнутом поретку одмара се на падини „Чота“, док остатак дивизије пристиже друмом ка Текеришу и губи се у шуме и шибљаре лево и десно од пута.

Лети аероплан — новина у ратовању — и ма да га туче брзом паљбом цео батаљон, отплови мирно у правцу Ваљева, оставивши код нас мало љутине, мало разочарања и много смеха и заједљивих примедаба.

Досадно је бити у борби незапослен и у неизвесности, па шпак нема још наређења за нашу акцију. Можда ће и овај дан проћи у залуд. И већ се чине примедбе: куда и како би нас требало упутити, дискутују се правци, поминьу крила, бокови везе... а већ о квалитету непријатељске војске сви смо једнодушни: војска, на силу названа тим именом.

Нас три официра стојимо на једној ливадици крај пута, на гребену косе и посматрамо борбу комбиноване дивизије. На стотину метара пред нама појавише се три Аустријанца. Први непријатељи под оружјем! Машемо им рукама и у глас говоримо и српски и немачки, да се не боје ничега — јер најзад, какву они могу другу намеру имати, но да се предаду и ми им љубазно излазимо на сусрет жељи. Но они не долазе — боје се, ваљда; слушали су о нама, да убијамо заробљенике и ко зна шта још у том смислу. Позивамо их понова и прилазимо им мало ближе, да би их ослободили. Најзад долазе и они.

Из које сте регименте? Јесте ли ви Словени? Пошли сте, да се предате? Зашто се Словени боре противу нас; што не пребегну?

102 регимента. Чеси. Нису пошли ради предаје већ у патролу, али сад, кад су ту и виде да је наша победа, — предају се. Мало се расхлад смо од првог расположења и даље расправљање о словенској солидарности остависмо капелнику, који тад стиже, расположеном што види своје земљаке.

То се у длаку понови са још тројицом из 102. регимента, те тако остадосмо читав сат у друштву, на 600 м. испред пука, нас четворо са револверима у кубурама и њих шесторо са пушкама у рукама, да се могло произвољно судити о томе, ко је кога заробио,

док најзад у подне не дојури ординанс са заповешћу за покрет пука преко Текериша.

Прешли смо преко разбојишта и разумели да је битка добијена, ма да ће трајати још дан, два, или три. Текериш је то тако изразито говорно, да је свакоме било довољно јасно и непотребно друго доказивање. Било је то ретко разбојиште, какво ни пре, ни после тога нисам видео. Захваљујући разним околностима на малом простору изражен је ток и резултат борбе тако јасно и чудно прегледно.

Падином Цера води усечен друм ка селу Текеришу. Десно, више самог друма, аустријски ровови у два реда, плитки, рђаво израђени; на 150 метара више њих други ред ровова. Наши су нападали из јаруга, уз падину, управно на друм, кроз село и десно од села. Лево од друма у шуми и јаругама само наши лешеви; на друму и наши и њихови, но више наших; у рововима четвртина наших и три четвртине њихових; ван ровова, уз падину, само њихови.

Лево од пута познаје се траг наших јуришних колона: висока трава полегла, плотови и тарабе оборени и на том угњеженом, необичном путу лешеви погинулих, крвави траг рањених, по који заборављени увијени шињел или што бачено од спреме.

У рововима резултат бајонетске борбе: велике ране у грудима или трбуху од ножа, пребијени ножеви, савијене цеви пушака од силног удара, поломљени кундаци, разбијене лобање и барице сасирене крви. На по корак растојања леже три одломљена кундака српске брзометке и према њима три мртва Аустријанца са разбијеним главама; у лево, на два корака бачене три српске брзометке без кундака; још лево за три корака мртав српски пешак ударен кундаком у главу....

На левом крилу првог реда ровова били су аустријски митраљези, који су ту и остали — њих је артилерија поломила, испревртала и засула земљом; око њих побијени коњи, који су приведени да понесу митраљезе. Жуте се нове колани, кајиши, узде и црне лаковани гвоздени делови на самарима. На рову леже мртав лајтнант у глазе рукавицама, нов од главе до пете, бео, избријан. Капелник му је већ извадио нотес из џепа и узбуђен прилази ми. Љубав и трагедија! На првој страни пише: „Ако погинем, молим да се овај нотес преда госпођици Берти Б.... Беч, улица..... број..“ и онда: „Драга Берта! Ја не верујем, да ћу те више видети, јер знам да сам увек био несрећан. Нама овде иде врло рђаво. Још нисмо имали праве битке а пук је већ преполовљен. Не надам се да ћу сутрашњи дан преживети.....“

— Кад се сврши рат, изјављује капелник, отићи ћу у Беч и предати овај нотес тој госпођици. Бар ће знати, где јој је драган погинуо.

— А до краја рата имаћеш таквих аманета бар два вагона, подсмева му се доктор, јер је капелник већ имао пун џеп значака за распознавање и нотеса, које је пекупио од мртвих Аустријанаца са намером да их пошаље њиховим фамилијама. Но и поред све добре воље тешко је све наруџбине извршити — српске су тобџије тако вешто бацале француске шрапнеле, да се је заплавила падина Цера и напунила вододерине; многе су и многе њих са сличним написаним жељама на првој страни нотеса у џепу закопали већ пионири, да иначе хиљаде још остану незакопане и куже ваздух у току два топла месеца наших операција у Мачви....

Пук улази већ у село, те гонимо коње да би ишли на чело, али су коњи постали нељудиви; презају од мртвих људи и коња, фрчу при запаху крви, презају од сјајних бајонета, те са великим напором успевамо да их погонимо у страну куда хоћемо. Ни кретање путем није лако и на њему су лешеви, просута муниција, растурено оружје, телећаци, рањеници, гомиле празних чаура, хрпе кутија за пушчану муницију.....

У селу одвојише наших пет батаљона и једну батерију и вратише коњичкој дивизији за напад сутра-дан у зору, а остатак дивизије одмарширева журно полу-лево, ка плавим брдима где су се распрскавали шрапнели. Рекоше нам, да ће извршити ноћни напад на та плава брда, окићена белим облачићима распрснутих шрапнела.

Милан Јелић
капетан

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 6. **13. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 12. маја

Званичан извештај. — Уобичајена канонада. Немачки аероплани летели су јуче на ноћ и тукли са ваздушке логоре у области Килиндира.

Милано, 11. маја

Према једном допису из Бари-а албанско становништво, морено страховитом глађу у пределима које су Аустријанци посели, покушава да се приближи Валони и да ступи у везу с Италијанима, пошто су ови врло обилно снабдевени, благодарећи слободи коју имају на мору.

Цирих, 11 маја

Јављају из веродостојног извора, да је Фердинанд у истини походио битољски фронт услед обеспокојавајућег стања духова у тој области у којој војници, не примајући више од полуоброка, допуњују исти, по савету војних власти, из резерви сељака што изазива сукобе и прети да озбиљно компликује положај Бугара. После своје посете Фердинанд је наредио да се упути један велики воз брашна, у намери да би се колико толико умирили најизгладнелији.

Лондон, 9. маја

Огорчена битка код Вердена. Нов немачки напад на Морт Ом. Напад је потпуно пропао на источним падинама, али су Немци успели да заузму један ров на западним падинама. Интензивно бомбардовање непријатељских магацина у Лину учинило је, да се разбегну многобројни возови који су се налазили у железничкој станици, где је изазвана велика експлозија.

Бој између 4 француска аероплана и три фокера завршио се падом једнога од ових последњих. Други један био је принуђен да се нешто мало спусти и када је прелазио изнад наших линија наше су га батерије обориле.

Лондон, 9. маја

Генерал Леже каже у једном извештају, да је непријатељ напустио своје положаје пред Бетијаском, на десној обали Тигра, и да је генерал Горинце отео редут Дунајлах. Међутим непријатељ и даље држи положај Сам-и-Јат на левој обали.

Руска коњица спојила се са трупама генерала Горинца, после једног тешког и смело извршеног подвига.

Париз, 11. маја

После тродневних бојева који су омогућили Немцима да остваре извесне омање успехе на левој обали Мезе, равнотежа у снагама враћена је јуче у тој области у којој су Французи, вршећи успешне нападе, и вратили делом изгубљено земљиште и наставили затим постепено своје тековине. Осим тога, како су немачке линије на десној обали Мезе делимично ослабљене одузимањем снага ради одржања бројнога стања трупа и батерија на супротној обали, француска се команда тиме користила и предузела, после обавезног бомбардовања које је трајало 6 часова, офансиву која јој је донела јутрос 2 километра немачких ровова, а после подне, око 5 и по часова, после крвавих бојева од једног сата, највећи део фора Дуомона, који Немци држе у својим рукама већ 8½ дана и који су били марљиво утврдили. У осталом, бојеви су се наставили преко целе ноћи и цео североисточни део утврђења изгледа да је доведен у врло критично стање за Немце. Преимућство које су Француси задобили озбиљно учвршћује њихове положаје, затварајући солидно приступ из јаруге која полази од села Бра и спушта се ка Мези. Листови се радују, нарочито због наседања Немаца, који су били

представили истакнуту фор Дуомон као камен темељац верденске одбране, а и због тога што је заузеће тога утврђења у ствари представљало главну добит, коју су Немци имали од почетка верденске битке.

Париз, 12. маја

Као што је се могло очекивати, Немци, тренутно изненађени француском офанзивом, нису дуго чекали да реагирају. Они су реагирали с нечувеном жестином на фронту од 25 км., позивајући у помоћ резерве из позадине, које су биле очевидно одређене да буду употребљене много доцније, али чији долазак на борбену линију ипак није могао да измени ситуацију. Артилерија која је употребљена с једне и с друге стране била је огромна, оноликo исто снажна и многобројна на француској колико и на нападачевој страни. Рачуна се да су француски топови избацили у минуту око 3 тоне зрна, од прилике, против врло густих маса искупљених или истурених напред од стране непријатеља. На сектору коте 304, ситуација се није изменила у току ваше дана, у пркос бесниљу налета и снази употребљених средстава. Французи и даље држе гребу и западну падину, као и сами врх, где се њихови противници ни једног тренутка нису могли учврстити. Исто је тако и са Морт Ом-ом, где су се развијали последњи бојеви против кота 295 и 286, у угњућу, где пролазе железничке пруге од Шатанкура за Бетенкур и мали пут од Кимјера за Ен. На том делу фронта Немци су чинили савршено луде напоре, употребљујући два корпуса на ипак нису успели. Два њихова напада била су најпре заустављена па по том одбијена од једне наше дивизије, коју су у осталом састављале наше особито чувене трупе. Напор немачке реакције осетио је се нарочито интензивно на фронту Тиомон-Дуомон. Огромне масе биле су искупљене у нападне колоне у шумама Одрмон, Шофур и Балисо, одакле су избиле преко ноћ, покушавајући да поврате ровове које су биле изгубиле уочи тога дана и да помогну, с друге стране, немачким контингентима који су се били пришли уз северну ивицу фора у рушевинама. Како је врло лепо време олакшавало наше правилно гађање, те су масе претрпеле огромне губитке. И ако су оне успеле да поврате 100 метара ровова, северно од њољског добра Тиомон, сви њиховн остали напори на другим местима, нарочито у унутрашњости фора, остали су узалудни, и цео идући дан, који је био испресецан страховитим бомбардовањима са најмеђичним бесомучним обухватним налетима, није им донео никакво преимућство.

Париз, 12. маја

На левој обали Мезе пешачке борбе наставиле су се источно од Морт Ома. У више махова француска препречна артилеријска ватра задржавала је Немце који су покушавали да избију од села Кимјер. После поне, један жив противнапад француских трупа омогућио је француима да поврате ровове који леже на ивици јужно од села. На десној обали бомбардовање се наставило с удвојеном жестином у области фора Дуомон, противу којега су се Немци особито окомили. Бесомучни напади, које су вршиле две новодошавше баварске дивизије, низали су се узастопно преко целога дана. После више узалудних покушаја и огромних губитака Немци су успели да понова заузму рушевине фора, чије непосредне приступе држе француске трупе. У истоме тренутку непријатељев покушај да обухвати француске позиције у шуми Кајет пропао је потпуно под препречном и пешачком ватром. На осталом фронту никакав важнији догађај није се десио.

Амстердам, 12. маја

Јављају да је 39 возова с немачким рањеницима прошло јуче кроз Луксембург, долазећи из области Вердена. Немачки губитци последњих дана били су веома велики: читаве бригаде морале су се позајмљивати са разних места само да се попуне празнине.

Лондон, 12. маја.

Наши су аероплани имали јуче више успеха; 2 непријатељска апарата пала су у непријатељске линије, а један трећи у наше. Један наш аероплан пао је у непријатељске линије. Један непријатељски апарат слетео је у наше линије. Један мали непријатељев напад северо-западно од Вилки-а одбијен је.

Петроград, 11. маја.

Један руски подводни брод торпедовао је у Балтичком мору још три немачка брода

што чини с оним раније торпедованим лађама од Руса и Енглеза свега девет потопљених немачких лађа у врло кратком времену.

Петроград, 12. маја.

Западни фронт: Југо-западно од острва Дален одбили смо с великим губитцима по непријатеља један напад Немаца противу наших истакнутих ровова. Близу Башлики, северно од железничке станице Олика, наши извиђачи, нападнути од Аустријанаца, извршили су противнапад на њих и натерали их у бегство. На осталом фронту ништа се није десило.

Кавкаски фронт: Ништа се није десило.

Каиро, 9. маја

Два непријатељска аероплана бацили су 16 бомби на арапске кварове; 2 грађанина су убијена а 13 рањено.

Париз, 11. маја

Финансијска питања у Паризу одржала се веома повољно. Трансакције (продаја и куповина) сваким даном се проширују. Ренте се одржавају; железнички папири су у скакању.

Изгласан је закон којим се забрањује емисија француских или страних хартија од вредности без одобрења Министра Финансија.

Лион, 11. маја

Радиограм. — Централни комитет либералне националне партије донео је резолуцију којом захтева да се подводни рат настави. Тај комитет молио је своје представнике у Рајхстагу да, у случају да Америка не буде поступила према условима немачке ноте, захтевају од владе да обезбеди пуну слободу акције коју је немачка влада себи резервисала у погледу трговачкога рата.

Лион, 11. маја

Према једној депеши из Вашингтона, изјава г. Бријана, који је потврдио да мир неће моћи потећи из какве дипломатске интриге већ само из једне одлучне победе савезника, сматра се у званичним круговима Америке као дефинитиван одговор на мировљубиве предлоге, учињене званично или полузванично Сједињеним Државама. Рачуна се, да је г. Бријан јасно дао на знање да ће сви немачки предлози бити одбачени.

Лион, 11. маја

Радиограм. — Председник Републике предао је у недељу на белгијском фронту, Њ. В. Белгијској Краљици Ратни Крст у знак поштовања и дивљења француског народа према неуморној одности, коју Краљица под непријатељском ватром, непрестано указује према борцима и рањеницима.

Бордо, 12. маја

Црногорски Краљ недавно је упутио председнику црногорске владе једно писмо у коме осуђује борављење принца Мирка у Бечу као и сваку евентуалну акцију, којом би се ишло на то да се Црна Гора обвезује. Он додаје у осталом да принц Мирко нема никаквог званичног карактера.

Париз, 13. маја.

Г. Таке Јонеску вратио је аустријске и немачке декорације, којима је раније био одликован.

ИМПРЕСИЈЕ СА КРФА

„Месаже д' Атен"

У тренутку када смо полазили за српске логоре, Крфски залив пружао је један жив призор. Многобројно ратно савезничко бродовље представљало је слику страховите надмоћности поморских снага, које данас владају сметским морима, док су по ваздуху величанствено кружили француски аероплани а по многобројним и добро израђеним крфским путевима јурили безбројни аутомобили. Звуци труба и музика са ратних бродова и из логора испуњавали су атмосферу. Оружје, топови, аероплани, аутомобили, коморе за снабдевање, чете на вежбању, шатори, озбиљна војничка лица, оседела у упражњавању вештине Марса, указивали су се на сваком кораку пред нама. С тешком муком успевамо да пређемо преко венецијанске луције и од једном се налазимо посред једног бескрајног српског логора који је одавао, час весео час строг, изглед војске у рату. Посред бесконачних маслинових шума и под гостопримним хладом дрвећа отезао се логор. Хиљадама шатора, кујни, амбуланата, магацина указивало се беспрекидно пред нама. Никада дотле нисам имао прилике да видим толико угорених тру-

па нити да присуствујем сличним призорима из војничког живота. То је било баш у тренутку када је свирана Дијана, а људи, готови и опремни, ступали су у бесконачне редове. Под првим сунчаним пролетњим зрацима све се блистало. Француска влада примила је на себе пренос и издржавање српске армије, и она је, као маџионичким штапићем, успела да све измени. Похабана одећа у којој су Срби приспели на Крф замењена је униформом каквом се ни једна данашња војска не може похвалити. И наоружање је такође наврсно а сазбрајања средства безбројна. За 10 дана 130,000 људи је једнообразно одевено, а намирнице, које Французи довлаче из свих крајева света за исхрану својих пострадалих савезника, образују праве планине. И то је последица чудесне организације, оштроумности и духа француског. У својим новим униформама и својим новим наоружањем и повраћеним благостањем и снагом, српски војници пружили су један у истини величанствен призор. Ни трага од мука и патњи које су претрпели! У осталом рат је велики пургаторијум, који пречишћа војску од слабуњавих људи. У току четворо-годишњег рата и оног херојског повлачења сви слаби, изнемогли и патњама обрвани, оставили су своје кости на пољу части или по дугим путевима у повлачењу. Они, који су могли доћи до Крфа, били су јаки организми, људи планински, људи челични, високог раста широких плећа, једном речи, праве челичне статуе од људскога меса. Срби су у опште лепи и импозантни људи. Модерна цивилизација, која замара човечији организам и чини га анемичним и неурастеничним, није могла да начне планински организам Србије. Пороци цивилизације још нису оскрнавили ту тако намучену земљу и због тога њени синови могли су да очувају још ону телесну и душевну снагу, којом су обдарени планинци. Живот је кипео код оних безбројних бораца. Чете и батаљони вежбали су се невајући, а њихове народне песме изражавале су неутољиву жељу да се поврате своме завичају, који ваплъскују Дунав и Морава. Где ли су нашли своје вести они који писаху, да су Срби на Крфу прави костури, одевени у рите и прње? Ја, који сам обишао цео српски логор, могао сам видети само људе пуне снаге и живота, као и средства за снабдевање и за исхрану, која се граниче са луксузом и раскошем. Али сам уједно видео и умереност у моралу и у пристојности, који би могли служити за пример оним војскама, које су израђене по немачкој култури и чија смо чудеса могли видети у Белгији, када су и дечији прстићи сасецани са њихових ручица и када су жене убијане по улицама Лувенским.

Теодор Велиничтис

ПОДЛИСТАК

ПОВРАТАК

Кроз крв и дим и громове граната,
Напред, јер мајка заробљена чека;
Нек нашег грома сад заурла јека,
И с треском сруши на тамници врата;
Напред! јер мајка заробљена чека....

Освета наша стиже из далека,
Са гробља земна и дубина морских.
Нек душман види, кад рисови горски
Огњишта свете – нису срна мека, —
Напред, јер мајка заробљнеа чека...

Планине, равни, прегажене плачу,
Невиних жртви крик се свуда ори.
Бог је у нама, — смрт на нашем мачу
И светло сунце новој српској зори...
Напред! Нек грома сад заурла јека —
Јер мајка наша заробљена чека...
Напред! —

Б-Ш-Ћ

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 7. **14. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 13. маја

Званичан извештај. — Борба између патрола у правцу Куне.

Канонада осредње интензивности на фронту.

Бугари и Немци бомбардовали су жестоко железничку станицу у Килиндиру.

У току ноћи између 12. и 13. маја француски аероплани бомбардовали су жестоко противничке логоре северно од Петрича, причинивши знатне штете.

Париз, 12. маја

Наше су трупе извршиле напад. Фор Дуомон је поново заузет делимично, док непријатељ још једнако држи северни део. Многобројни непријатељски војници су заробљени. Приликом напада на шуму Бошо, очистили смо немачке ровове у дужини од 300 метара и заробили смо доста војника.

Један немачки аероплан оборен је североисточно од Касела. Два друга, погођена нашом ватром, пала су у Езвчу.

Париз, 13. маја

Званичан извештај. — На десној обали Мезе немачка активност артилериска појачала се у току дана против француских положаја на коти 304. После жестоког бомбардовања, Немци су на десној обали Мезе предузели око 5 часова у вече читаву серију напада између шуме Одрмон и пољског добра Тиомон. Сви ти напади одбијени су с великим губитцима, изузев на једној тачки где су немачки делови заузели један део ровова. У области Дуомона, артилериска се акција наставља веома жестоко с једне и с друге стране. Дејство једног француског да екометног топа изазвало је пожар у једном немачком магацину у Едикуру (североисточно од Сен Мијела). На осталом фронту канонада с времена на време.

У току једног ваздушног боја, један француски пилот оборио је један фокер који је пао у немачке линије северно од Во-а. У области Етен-а, једна француска ескадрила заметнула је бој с једном групом немачких аероплана; два немачка аероплана су озбиљно погођена и принуђена на слетање.

Лондон, 12. маја

Генерал Хег каже да су јуче преко целога дана наши положаји били интензивно бомбардовани. Немци су после подне извршили напад и успели да продру у наше ровове на 1500 јарди у ширину и на 1200 – 3000 јарди у дубину.

Париз 13. маја.

У пркос високој цени којом су јуче плаћена преимућства која су Немци задобили у области Кимјера и Дуомона, не изгледа да се она морају сматрати као дефинитивна. Француски је фронт неокрњен а колебања битке нису премашила у току последња 4 дана, у наступању и одступању, дубину од 300 метара, а немци, и поред силине својих напора, још нису успели да потпуно васпоставе своје линије у Дуомону. Међутим њихови су се напади настављали преко целога дана и преко целе ноћи, и били су непрестано одбијани од наших трупа које су држале фор. Оне две баварске дивизије, које су уведене у ватру при крају дана, могле су успети у своме предузећу само благодарећи потпори, коју су им указивале све батерије, постављене у позадини, као и појачањима која су им стизала баш у тренутку када је француска команда била издала формално наређење за повлачење. У опште се сматра да енергија, о којој овога часа кронпринчев штаб даје доказа, може бити само енергија очајања. Битка је била достигла јуче максимум своје интензивности, али се она и даље наставља. Делови који су могли продрети понова у фор, изложени су од првога тренутка концентричној ватри свих француских батерија.

Са гледишта резултата, сада све зависи од скорашњих офанзива, од јачине резерви које ће Немци моћи извести на касапницу. Изгледа немогућно, да они могу имати те резерве у довољном броју, којом би могли задобити важне тековине.

Лондон, 13. маја

Бил о општој војној обавези добиће данас Краљевску санкцију и ступиће на снагу 11. јуна ове године.

Петроград, 12. маја

Потврђује се да су три немачка велика брода потопљена у Балтичкоме мору од једног руског подводног брода.

Немачки напади на језеро Нароч и на Чарториск одбијени су.

Лион, 12. маја

Руско надирање у Малој Азији. — Варош Сердефт, на правцу Мосула, коју су заузели Руси, налази се на 80 километара југо-западно од Такеса, које је место недавно освојено. Сердехт је увек био једна етапа на путу којим Курди иду приликом својих упада против Кабриза (Табриза?). Заузеће ове вароши обезбеђује Русе од сваког препада од стране Курда.

Петроград, 13. маја.

Званичан извештај. — Западни фронт: Западно од острва Дален, Немци, пошто су одбили нашу претходницу, заузели су један наш истакнут ров, али су одмах протерани нашим противнападом. Наши су губитци незнатни. Својом ватром одбили смо један непријатељев напад на Карпиловку, која се налази на 10 км. северно од железничке станице Олика. На осталом фронту ништа се важно није десило.

Кавкаски фронт: Један напад Турака на Рованлиз одбијен је. Ништа се важно није десило на осталом фронту.

У Месопотамији, наше трупе које оперишу у области Керманшаха и Касри Ширин ступиле су у везу с енглеским трупама на Тигру, низводно од Кут Ел Амаре. 9. маја наши су Козаци стигли у главни стан команданта енглеских трупа у Месопотамији.

РУСКИ ПАРЛАМЕНТАРЦИ У ПАРИЗУ

Пошто су били примљени од стране француског комитета за акцију у иностранству, чланови Государственог Савета и Думе 10-ог маја ујутро посетили су у министарству спољних послова г. Аристида Бријана, председника министарског савета. Посета је била необично срдачна. У једном кратком говору г. Бријан је подсетио да француско-руски савез никада није имао за циљ друго што до мир и стабилност европске равнотеже. Уочи конфликта који данас потреса цео свет, Русија и Француска учиниле су крајње напоре да се сукоб избегне. Мир који савезници траже не може понићи из интрига; он се мора јавити као последица једне одлучне победе која ће обезбедити свет противу сличних катастрофа. Заснован на гаранцијама које ће имати своје санкције, тај ће мир васпоставити организовано међународно право.

Господин Протопопов, председник изасланства и подпредседник Думе, био је тумач осећаја дубокога пријатељства руског народа према француској нацији.

У великој сали за свечаности, у Бурбонској Палати, приређен је свечан доручак руским изасланицима. Доручак је приредио г. Пол Дешанел, председник француске народне скупштине. У току пријема, који је следовао, г. Дешанел је изговорио једну беседу, у којој је одао хвалу осећајима који везују тако тесно руски народ за његовог Владаоца. „Та веза, рекао је Дешанел, непоколебљива је. Немачка се преварила у нас, као и у нас. Она је мислила да ће рат изазвати револуцију. И заиста, револуције је било али мирољубиве и благотворне, јер се јавио један нови родољубиви, војнички и индустриски морал. Што се тиче Француске, Немачка ју је замишљала као подељену, оронулу, остарелу; међутим, Француска је уједињенија, млађа, живахнија него што је икада до сада била. Ваша ће посета показати свету да ништа није у стању да начне блок Савезника, да ништа неће моћи ослабити једнодушну решеност да се слобода Европе, достојанство и част људског рода спасу од најгнусније тиранијe". Г. Протопопов је одговорио, дајући израза својој радости због везе која сваким даном бива све братскија између Русије и Француске" Ми смо дошли да вам кажемо, да је цео руски

народ чврсто решен да поднесе све жртве само да се борба доведе до потпуне победе. Да би обезбедили ту победу Савезници немају за себе само идеал права и правде, који прожима њихове народе и њихове војске, већ и материјалну снагу". Руски парламентарци су по том отишли у Сенат, где их је г. Антонен Дибо примио говором у коме је славио и величао победе на Ерзеруму и Трапезунту. Он је на завршетку изјавио: „Братство и идеализам Словена, француска демократска затреност, енглески геније слободе представљају три потребне снаге за будућу цивилизацију.

*

Реч мир је право светотатство ако би значила да нападач неће бити кажњен и ако сутра Европа буде ризиковала да буде поново предата самоволи, фантазијама и каприцима једне војничке касте, коју распиње надувеност и жеља за владањем светом. Те речи г. Аристида Бријана, после његове изјаве у Нанси-у, одјекују дубоко у Француској и дају појам у иностранству о одлуци Савезника. Савезници ће наметнути мир својом победом, додао је председник министарског савета. Они мешају своју крв, св је људе, свој материјал за добро правде и човечанства. А Председник Републике, обраћајући се неколико часова доцније истим изасланицима Государственог Савета и Думе, изјавио је: „Ми ћемо се борити док дефинитивном победом не будемо успоставили право". На те категоричке изјаве државног шефа и шефа владе, одговорио је потпредседник Думе г. Протопопов овако: „Целокупан руски народ свестан је узвишеног идеала за који се боримо и од којега зависи судбина цивилизације и човечанства. Њ. В. Император везао је на неразлучан начин судбину наше отаџбине за судбину Савезника и та је одлука разбуктала код нас опште одушевљење". „Тан пише: „На посредни и увијени покушај Немаца да унесу раздор међу савезничке народе, савез одговара јасним и одлучним потврђивањем јединства: Никада снажнији савез није тако потпуно појмио светињу своје задаће и средства за њено извршење".

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Трибуна" истражује у своме уводном чланку разлоге са којих Немачка жели мир. Једини је значајан факт данас, вели тај лист, што Немачка плаче да би добила мир. Она оставља на страну лукавство које се састоји у употреби неутралних, и сада се у самоме Берлину моли, али се не наилази ни на каква одјека код непријатеља Немачке. Што Немачка тако жарко жели да закључи мир то је због тога што, појимајући да не може да победи, она би сада хтела да успостави старо стање ствари, изузев у Пољској. Сада Немачка не би задобила веће место на сушу, а то већ доказује да она признаје да је изгубила партију; али она није изгубила жељу да исту добије доцније. „Status quo ante bellum" омогућило би јој да обнови своје предузеће. Чим би непријатељства престала, интриге би отпочеле. Софија и Цариград, Словени и Мађари Италијани и Аустријанци биће увек ривали. У место тековине Немачка би очувала користи од ситуације којом се користила пре рата. Немачка хоће дакле да закључи мир само да би резервисала себи могућност да обнови свој напад, кад њена дипломатија буде поделила противу ње уједињене нације, које су изиграле њене планове; она хоће да очува славу своје војске тако би могла убедити свој народ да неуспело предузеће у 1914. може успети у 1924. Закључени мир под таквим условима био би само једно примирје Немачка хоће мир, да би спасла своју идеју о хегемонији над осталим нацијама. Ето то је та идеја коју ваља уништити. Час тога уништења доћи ће код Немаца, а тај час је онај који искрени пријатељи мира морају сачекати.

ПОДЛИСТАК

ИЗ МОГА БЕЛЕЖНИКА

НА ЦЕРУ

II.

Свиће 7. август. Пук је добио заповест за напад и чета по чета улази у ретку букову шуму, одакле свака окреће у одређени правац. Изашли смо у висину коњице и застали, да се изађу још последња наређења пред напад, који се има известити заједно са коњицом.

Први сунчани зраци златe врхове Цера и Видојевице; из долине се појачава непријатељска артилериска ватра која туче Цер, док им убрзано одговара само један брдски топ са „Косаниног града", остављен за заштиту десног бока комбиноване дивизије. Из Мачве, уз падине Цера крећу се Аустријанци, и док бр-

ћанин очајно одговара на пальбу и прима неравну борбу, а наших пет батальона ћуте, чини се да је све изгубљено: и жртве, и силан налет, и успех последња два дана... Још сат, два, и позади наших, на врху Цера биће Аустријанци... И онда?... крах, роиство, пораз — први после две године ратовања и то — од Аустријанаца! А команданти седе на клупи пред једном усамљеном кућом крај пута и лагано се разговарају, држећи карте у рукама; — четврти им је већ рат, те се не узбуђују и не нагле сувише.

Најзад устадоше. Разлеже се кратка команда и зазвекташе сабље. „Јашп!“ И мало за тим, на IV коњички пук, ескадрон по ескадрон, одкаса у правцу села Десића. Мрштава, пребледела лица у војника, испали кукови у коња, прашљиво одело и сјајни затварачи на карабинима. Црвена застава лепрша се у средини пука и сија златан врх копља.

Позади нас проломи се први пуцањ наше батерије. Граната одјури преко коњаника, да им отвори пут у село.

Непријатељ је посео ивицу села, врзине и живу ограду крај усеченог пута на гребену косе, одакле отвара кратку и живу пушчану пальбу на нашу коњицу. Коњица скрете у лево и пропусти наш први батальон, који се у кретању разви за борбу. Кривудаве, суре линије стрељачких стројева утонуше у шљиваре, пењу се уз косу, силазе у јаруге, ћутке, без и једног метка, не застајући, док непријатељска ватра постаје грозничаво бржа, али и без резултата.

Наши су стигли на 400 метара пред непријатеља и ту застали, да припреме јуриш. Док резерва прилази, вијугава линија стрељачког строја отвара брзу пальбу на непријатељске стрелце и после пет минута дугачка, сура линија устаде, засијаше се ножеви на пушкама и протегнуто „ура“ разлеже се са десног крила. Батальон се крете на јуриш и резерва прихвати „ура“ громко и пуно. Непријатељска ватра ослаби, осети се колебање на положају и када смо већ очекивали да непријатељ напусти положај а наши избију на гребен, запрашташе непријатељски митраљези са ивице шумарка и покосише за три минута три стотине сурих прилика. Остатак батальона сручи се у јаругу, разлегоше се команде и наста поново уређивање батальона.

Први покушај није успео.

Дакле, Швабе се не шале, већ хоће озбиљну борбу. Добро, имаће је! У толико горе по њих. И два батальона, други и трећи, мењају у неколико правац, скрећући полудесно, да помогну први батальон.

На положају је бригада, тако су нас известили наши коњаници, но то не мења ствар: пук или бригада, све једно; главно је да су то Швабе и да имају бити тучени без обзира на број и положај, на коме су.

Крећемо се без задржавања и без отварања пешачке ватре, јер најзад на што губити време и око тога, кад се већ има посла са Швабама. Преко нас прелећу њихове гранате и туку празну шуму позади нас; високо им се распрскавају шрапнели и рђаво упућена цивилс пушчана зрна кроз ваздух, док наша артилерија брзо кити белим шрапнелским облачима врхове шљивара и врзина на њиховом положају а коњичка бригада обилази десно крило положаја. Далеко смо од њих на 600 метара, и мало још па ће увидети, да им је боље било да нису сачекали пешадију, која већ две године зна само за победе.

Од једном с десна протегнуто „ура“ и суре прилике избише на гребен косе. То је први батальон извршио поново јуриш, бојећи се да му не преотмемо славу. Непријатељске је митраљезе ућуткала наша артилерија и покушај је сада успео.

Непријатељ журно напушта положај, док још није коњица пресекла одступницу; пешаци се губе у кукурузе и шљиваре, док задоцнела батерија граби галопом кривудавим сеоским путем. На једном савијутку промичу брзо топ за топом, кара за каром. Један наш вод из стрељачког строја отвара без команде неуредну пальбу на батерију; поједини војници пењу се на плот, да би је боље видели; командир митраљеског одељења скида митраљезе и командује пальбу на 600 метара — али је све доцкан: батерија нам се изгубила у зеленилу испред носа! Међутим чује се експлозија бомбе у правцу куда је ишчезла батерија; друга, трећа...

Мало доцније, када смо избили на пут, нашли смо на њему три топа из те батерије, каплара Рајића и три војника — леву бочну патролу, која је бомбама извршила жељу два батальона.

— Видео сам све, објашњава каплар Рајић, па ударим са патролом пречицом пред батерију и свршим посо, али су три топа већ била промакла.

Милан Јелић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 8. **15. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 13. маја

Званичан извештај. — Убичајена канонада. Јака ватра на левој обали Вардара у правцу Смола. На осталом фронту нема ничега значајнијег.

Париз, 13. маја

Немци су понова покушали једну нову колосалну офансиву источно од брежуљка Морт-Ома. Борба је ту била огорчена. По цену огромних жртава непријатељ је успео да се увуче у село Кимјер и у један француски ров; његове су снаге премашиле јачину од три дивизије. Напади све жешћи и жешћи се настављају у области Одромона и Дуомона. У преко жестоким нападима, који су били крајње смртоносни и у току којих су Немци успели да задобију нешто мало терена источно од фора, ипак сви њихови напади западно од фора и на сам фор пропали су.

Интензивно бомбардовање у Воеврy; било је бацања загушљивих гасова на наше линије у Шампањи, али их је ветар вратио на непријатељске ровове.

Париз, 14. маја

Званичан извештај. — На левој обали Мезе артилеријска активност особито се испољила у области Авокура и коте 304.

Бомбардовање с прекидима француских других линија.

На десној обали Немци су предузели после подне један јак напад на француске ровове у непосредној близини фора Дуомона. Одбијени су потпуно и с тешким губитцима ватром наших митраљеза и наше пешадије.

Француска артилерија узела је под ватру и растерала немачке трупе, које су вршиле покрете по шуми Шофур.

На Рогезима ватра једне француске батерије изазвала је експлозију у једном непријатељевом муниционском магацину, који се налази у правцу Шапелоте (североисточно од Села). Никакав важнији догађај није се десио на осталом фронту.

Париз, 14. маја

Бојеви у области Вердена ништа нису изгубили од своје жестине, нити су уродили каквим било резултатом. Нетачно је да су Немци понова заузели камени мајдан код Одромона. Наши противнапади од последњих дана приморали су Немце, да преправе своје планове. Они су пристали на праве људске касапнице да после једномесечних напора успеју само толико да неутралишу неколико стотина метара, које ни један од противника не држи.

Петроград, 13. маја

Руси су заузели Сендесху на персијској граници и на 47 миља јужно од језера Урмије. Наступамо стално ка Мосулу. Један руски пук протерао је Немце преко Воселуна, утоке Припета.

Петроград, 13. маја

Агенција „Вјестник" јавља: Вести које долазе са Кавказа показују да руске армије под Великим Кнезом Николајем у унутрашњости Турске стално и победоносно напредују. Очекују се у скором року важни резултати на Месопотамијском фронту, где наше трупе на свима тачкама напредују.

Према вести из приватног извора о спајању трупа руске авангарде са енглеском армијом ђенерала Горинџа, могу се ишчекивати знатни успеси стратегијски и тактички на томе фронту, а нарочито у Персији. Догађаји који су се десили последњих дана на путу Мосул—Багдад, имају врло велики значај.

Рим, 13. маја

Непријатељ се концентрише између језера Гарда и Адиђа. Пошто су одбили све нападе између Астика, Бренте и долине Сугане, Италијани су евакуисали постепено своје прве и посели своје одбранбене линије. Италијани су отели један важан положај у Горњем Кардеволу.

Лондон, 13. маја

Као што је био случај с Немцима код Вердена, тако су и Аустријанци у Трентину постигли своје успехе тим што су са великим масама јуришали на италијанске положаје. Они су сада заустављени и Италијани врше противнападе дуж целога фронта. Изгледа да се Аустријанци неће моћи одржати у задобивеним положајима.

Једна депеша из Лондона каже да су Аустријанци, да би извршили овај нови напад појачали своје трупе са 15 дивизија, које су највећим делом узете са руског фронта.

Дописник »Дели Телеграфа« у Риму каже, да су Аустријанци само на фронту који се пружа од Монте Мецијо до Сомо Саспијо концентрисали 12 дивизија, 30 топова великог калибра, 1000 топова разних калибара, и да је на једном фронту од 18 миља јуришало не мање од 250 хиљада људи.

БИТКА КОД ВЕРДЕНА

„Реви де Де Монд"

Општа ситуација крајем 1915. била је оваква. Од почетка рата цео је свет знао, а и Немци су то с поносом, признавали, да је укупна снага савезника била много већа него снага централних царевина. У накнаду за то, ове су две царевине имале двојаку надмоћност: јаче географско јединство и бољу војну опрему. Они су могли на два начина однети победу. Један је био да поцепају своје противнике. На такав се начин Фридрих II, у доста сличним приликама, извукао из неприлика за време Седмогодишњег рата. Али овога пута, сви немачки напори у том смислу били су залудни. Шта више, заједница Савезника бивала је сваким даном све тешња, а њихова сарадња све успешнија. Други начин, на који су Немци могли победити, био је тај да се Немци користе својом изврсном организацијом, па да туку своје противнике пре него ови буду спремни, и то прво Француске. Та метода такође није имала успеха. Француски, испрва, одбачени на Марну, потисли су Немце до на Ену и подигли од мора до Вогеза један зид који није могао бити пробијен. Руси, одбачени на једну линију која иде од Двине до Дњестра, повукли су се, истина, али нису допустили да им се пробије фронт и зауставили су исцрпеног непријатеља. После осамнаестомесечног ратовања и великих губитака с обе стране, постало је очевидно да ће тек спролећа 1916. Савезници бити у пуном напону својих снага, докле су Немци већ почели да се исцрпљују без могућности да празнине попуне.

У Немачкој класе обвезника позиване су овим редом: почетком рата, од августа до новембра 1914, целокупне „Ерзац" резерве (људи који су ослобођени службе у сталном кадру); од августа 1914 до априла 1915, „Ландштурм" необучени од 21 до 35 године. Што се тиче нових класа, класа од 1914 б.ла је позвана новембра – децембра 1914, класа од 1915 маја и јуна 1915; класа од 1916 августа и септембра; класа од 1917 децембра 1915 и јануара 1916. Најзад, јула 1915 узет је „Ландштурм" необучен од 35 до 45 године; октобра—новембра подвргнути су новом прегледу они који су раније оглашени за неспособне. Другим речима, крајем 1915. Немци су били већ употребили све оне људе до којих су могли доћи редовним начином. На тај начин они су свој извор рекрута исцрпли већ 1915, докле су савезнички извори рекрута, тако рећи, неисцрпни. По самој сили ствари, у току времена Немци су неизбежно осуђени на пораз. Они су то знали, па су према томе хтели да удесе и свој начин вођења рата. Они су често, у у току 1915, тврдили да ће у овоме рату памет победити над бројем. Они су, дакле, покушали да ратују довијањем. Они су успели да привуку на своју страну Турску. Они су исто тако успели у октобру 1915 да придобију Бугарску. На тај начин, они су с мало трошка успели да створе на Балкану једну диверсију. Не само да су освојењем Србије принудили Савезнике да са главног бојишта одвоје једну јаку француско-енглеску армију и пошљу у Солун, него су још, отварајући себи с великом ларом пут за Цариград, стали претити Енглеској једним нападом на Мисир.

Да ли су они озбиљно мислили на тај напад? Да ли су они држали да ће претећи Мисиру, одвратити Енглеску од јачег учешћа у борбама на француском фронту? Да ли су хтели само да задрже, ма и привремено, веће савезничке снаге у источном делу Средоземног мора? Што је извесно, то је да су они почетком 1916. имали на српском фронту највише три дивизије. С друге стране, они су оставили Аустријанцима да држе сав фронт јужно Припета, а северно од ове реке, од залива Рижког до Пинска, оставили само педесет дивизија. Одлучну победу они су поку-

шали да добију на француском фронту.

Они се сада старају да операције које су покушали у Француској представе као чисто дефансивне. Ми смо хтели, веле они, само да ометемо припремање једне опште савезничке офанзиве која се очекивала овог пролећа. Очевидно је да, приписујући себи намере релативно тако скромне, они могу увек тврдити да су бар привремено успели. Да би то доказали, они су измислили читав роман. Један безимени дописник „Берлинер Тагеблата“ тврдио је 15 априла да су Французи од прилике у то време намеравали да нападну Мец. Немци су знали за ту њихову намеру још у јануару, и осујетили су њено извршење битком код Вердена. Та измишљотина има очевидно за циљ да умири немачку публику, показујући јој да битка код Вердена није остала без резултата.

Немци се играју речима. Они одиста воде стратегијску дефансиву, али средством тактичке офансиве. Ма какав био даљи циљ битке, она је вођена као преокласна офанзивна битка, са непосредном намером да се непријатељ уништи.

Победити значи наметнути своју вољу противнику. Немци су хтели да пробију француски фронт и у томе нису успели. Обрнуто, француски су хтели дати једну дефансивну битку, т. ј. да непријатељске снаге све више исцрпљују док не буде дошао тренутак за њихову офанзиву. Тај резултат они су у пуној мери постигли. Немци су уводили у борбу, трошили, обнављали, опет трошили све веће и веће снаге. Они су дали да се уништи њихова класа од 1916, они су ослабили остатак свога фронта, они су употребили у једном очајном напору све своје резерве. Оставимо сада појединости. Вратимо се на нашу полазну тачку. Немци су започели Верденску битку с тога што су осећали да борбу исцрпљивањем не могу издржати, и да стога морају чвор пресећи мачем. Али овог пута мач се пребио у њиховој руци. Они се сада налазе у горем положају но што су били 8 (21) фебруара. Они су као звер ухваћена у замку, која се тим јаче запиње што се више усиљава да се испетља. Њих је њихов напор исцрпео и појачао неједнакост која постоји између њих и њихових противника. Битка верденска убрзала је неизбежни ток ствари: то је, погрешком самих Немаца, први чин дефинитивне победе.

Анри Биду.

ИЗ МОГА БЕЛЕЖНИКА

НА ЦЕРУ

III.

Идемо даље, узимајући раније одређени правац. Друга коњичка бригада са једном четом пешадије пење се на „Бобију“ и креће ка Чокешини и Прњавору; наша два батаљона са батеријом пролазе кроз Белу Реку; десно на 5—6 километара види се прва коњичка бригада са два батаљона и батеријом; између те две колоне је наш први батаљон.

Непријатељ је у потпуном поклачењу. Велика маса развијена и упућена у напад у једном правцу, нападнута успешно у бок не може се окренути на лево и постројити убрзо нов борбени поредак, те чини оно, што је једино могуће: повлачи се нагло, прецењујући нашу јачину. Развучени на 15 километара фронта, са дивизијом коњице као претходницом, морали смо створити код непријатеља представу о корпусу, чије га се чело дотакло.

Спасност за Цер ишчезла је и у току следеће ноћи била је Мачва чиста од упадача. Са огранака Цера видимо далеко Мачванску равницу, бела груписана села, зелене воћњаке и високу прашину на путевима, којима одступају непријатељске колоне.

Коритом Беле Реке силазимо у село пусто, мучљиво. Али чим први вод уђе у село и скривено становништво види, да нису Швабе, већ наши, испуните се улице женама и децом а кукњава и јаук разлеже се више белих домова и шљивара.

— Браћо наша, врискале су жене грлећи војнике.

— Синови наши, добро наше, грцале су љубећи прашњаве образе војника и квасећи их сузама.

— Пите, браћо наша, говориле су нудећи јабуковачу и ракију; износиле су хлеб, сир, чараше, кошуље и даривале кога прво сретну, док се је заневка и даље разлегала селом.

Чудио ме је, као и све, овакав дочек, док нисмо сазнали узрок. Кроз сузе и јауке жена чули смо језовита казивања, прекидана грцајима. Ушли смо у село, где је све мушко становништво побијено, да би војници Његовог Апостолског Величанства могли показати своју ватреност у изливима љубавне страсти.

Крај пута су стајале загрљене мајка и кћи наричући за старијом ћерком, која није разу-

меда високу немачку културу, те је заклана, не хтевши се подати лутим осветницима смрти престолонаследника Франца Фердинанда. Она, сирота, некултурна и необразована није могла разумети, да се код аустријске војске врши по команди задовољавање полног нагона, као и ручак или вечера, и да је од ње тражена једна врста војничког следовања као што је порција кафе или пекмезмита...

По двориштима су лежали лешеви несрећних домаћина, грозно унакажени — невероватна дела људи, који у својој држави имају друштва за заштиту животиња, домове находчади, изнемоглих стараца и глувонемих...

На изласку из села, у циганској мали, било је исто стање, као и у селу. Нису лишене галантне пажње ни чупаве и бедне циганке. И оне су кроз плач причале своје патње и нудиле скромне дарове војницима. И опет „браћо наша“ и сузе и љубљење руку Није ми био тада необичан назив *браће*, чему би се раније насмејао; невоља је била заједничка и последица — заједничке отаџбине.

— Ево, говорила је једна циганка показујући на другу, њој мора да умре дете због Швабе.

— Какво дете? пренух се неповерљив, по навици, на циганска јадиковања.

— Питај је, па ћеш чути.

Та друга циганка осува, висока седела је на камену са лицем у шакама.

— Болесно, ваљда, почех ја.

Она подиже главу и погледа ме. Велике црне очи пуне суза и две бразде низ образе протеклих суза.

— Неће Бог дати, одговори мирно; није болесно, али три дана, како су овде Швабе, није сисало, па се загрцну и покри лице шакама.

— Један јој швапски официр сисао млеко, објасни ми прва циганка; таква му нека страст...

„Ако погинем, молим да се овај нотес преда госпођици.....“ паде ми на памет лајтнант у главе рукавицама.

„Ми нисмо желели рат; нас су силом натерали....“ сетих се обичних изјава заробљеника.

*

Наша чета придата другој коњичкој бригади сишла је била већ у Прњавор, чије су куће догоревале. Велико, лепо село било је претворено у згариште а становништво побијено без разлике на пол и године. Друга чета избила је на последњи земљишни талас више села Рибара, у коме је горело неколико кућа. Друмом од Липолиста ка Рибарима и Прњавору кретала се дуга, црна непријатељска колона, од прилике јачине једне бригаде. Била је ван домашаја ватре друге чете а батерија је била заостала због рђавог пута, те је непријатељ неузнемирен дефиловао поред нас ка Прњавору, чију је ивицу посела прва чета, намеравајући једну немогућност: да спречи марш бригади. Један део коњице попуни празнину између чета, изашавши километар у напред, сјаха за пешачку борбу и отпоче дејствовати митраљезима.

Била је дивна прилика за дејство артилерије, али се батерија није могла извући; улаз је био стрм уз страну обраслу гором. Покушаше извући бар један топ. Рудни дешњак паде и изломи ногу. Испрегоше коње и војници извукоше на рукама један топ и једну кару.

Док је ниппанција давао елевацију и правац топовској цеви а помоћник побијао пикет, чинило ми се да сувише споро раде; да ће нам непријатељска колона измаћи. Али је све то било потребно. И заиста, већ други метак експлодира на самом друму, у сред непријатељске колоне а за тим четрдесет шрапнела поређаше друмом беле, округле облачке дима лево и десно од првог места. Непријатељски војници прскоше по кукурузима десно од друма и колона сави десно, кроз село ка Митровици Коњица појаха и после пола сата била је испред непријатеља на друму за Митровицу. Морао се и тај правац напустити — и непријатељ окрете лево, Дрини, ка селу Бадовинцима остављајући у хитњи за собом делове коморе и групе заробљеника.

— Дрина? питале су унезверене групице Аустријанада мештане, не могући се оријентисати у покривеној једноликој Мачви.

— Дрина? питали су и они у лакованим ципелама као и они без капа.

— Њихови официри само питају „Дрина?“ причао ми је сутра-дан један малишан, а вилице им се тресу и беле у лицу као хартија.

Били су у недоумици: јесу ли они одиста кажњена експедиција, или не.

Милан Јелић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 9. **16. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 13. маја

Званичан извештај. — На целом фронту није било промена. Жива артилеријска борба. У области Демир-Хисара јављају за велике покрете трупа.

Париз, 15. маја.

Званичан извештај. — Јужно од Соме, концентрично дејство француских батерија разорило је више немачких заклона и оштетило им ровове.

У Шампањи велика активност обеју артилерија на секторима Вил—сир—Турб, Тавир и Навирен. Око 3 часа по подне Немци су управили јелан напад на француске предње положаје, али су их Французи противнападима потпуно одбацили.

На левој обали Мезе борба артилерије и других рововских оруђа водила се у шуми Авокур и на сектору коте 304. Југозападно од Морт-Ома, Французи су отели појединне делове ровова и заробили око педесет војника немачких. Број заробљених немачких војника приликом француског напада на Кимјер износи око 100; 2 митраљеза су такође остала у њиховим рукама.

На десној обали Мезе бомбардовање се одржало доста интензивно у области Одромон—Дуомон. У саобраћајницама северо-западно од пољског добра Тиомон, Французи су имали видних успеха у току дана.

У Воевру, узајамно бомбардовање у подножју кота Мезе.

Париз, 15. маја.

И ако мање жестока него прошлих дана, борба је и јуче била необично огорчена између каменог мајдана код Одромона и Етан д' Го, на линији која пролази северно од пољског добра Тиомон, јужно од фора Дуомон и северно од шуме Кајет. Акција се особито развила у непосредној околини фора. Баварци, бојећи се да француски напад предузет у јутру не буде крунисан успехом, покушали су у 3 маха после подне да заузму ровове јужно од утврђења и од дела каменог мајдана код Одромона, који држимо. Изложени страховитој ватри војници нападних колона морали су непрестано да леже потрбушке и наступали су, пузећи од левка до левка. Били су свакога часа принуђени да обустављају своје наступање и да се повлаче ка својим заклонима, гоњени у стопу од стране наших војника који се сада налазе удаљени само на 6 метара од утврђења, у пркос немачкој препречној ватри. Као и сви безуспешни напади тако су и ови неуспеси скупо стали нападача. Равнотежа је у осталом потпуно васпостављена како на левој тако и на десној обали Мезе. Задржани пред Верденом иницијативом генерала Петена, заустављени с друге стране јаким радовима, који су изведени свуда у току три минула месеца, Немци су били приморани да појачавају своје трупе из резерве на Соми, у јачини од две дивизије које припадају I баварском корпусу и које су бачили у огроман казан, где су већ и уништене.

Лондон, 15. маја

Генерал Лаке јавља да непријатељ и даље држи исте положаје на левој обали Тигра, у близини Санајата. Енглеска артилерија са десне обале спречава сваки саобраћај између обеју обала. Генерал Хег јавља само за артиљеријску активност и за неколико повољних минских операција на источном углу код Лоса.

Рим, 12. маја

Званичан извештај — 10 маја, од Стелвио до Гарде артиљеријски двобој и жива пушчана ватра, с нарочитом јачином у зони Чеведале и Тонале.

У Вал Лагарина, непријатељ, пошто је јако тукао наше положаје код Конвајуне, нападао је два пута узастопно у правцу Серавале и Кол ди Биоле, али је снажно одбијен. Сутра дан ујутру, 11. овог месеца, он је покушао нов напад са свежим трупама против Кол ди Биоле, напад који је прошао исто онако као и ранији напади. Непријатељ се повукао са великим губитцима, гоњен од наших трупа, које су поново заузеле пис Пормезан, југо-источно од Кола.

Непријатељске трупе предузеле су јако бомбардовање Мон Пазубна, нападајући га у јаким колонама; али оне су биле одбијене у нереду и покошене ватром наше артилерије.

Јуче је на Мон Маљио опажено први пут да непријатељ употребљује једно далекометно оруђе. Али га је наша артилерија с успехом сузбијала.

На сектору Асиого и Вал-Сугана стање непромењено.

Рим, 15. маја

Огорчени непријатељеви напади на више тачака фронта остали су без успеха. Непријатељ је гоњен после његовог неуспеха код превоја Буоле, што нам је омогућило да повратимо југо-источни брежуљак од тога превоја.

Париз, 14. маја.

Ђенерал Дуглас Хег упутио је ђенералу Жофру, приликом прославе државног празника Британске Царевине, овај телеграм:

„У има свих британских снага, које сада служе у Француској, имам част поднети Вам своју најтоплију захвалност на племенитим осећајима израженим у Вашем поздраву упућеном снагама Крунобинских Самоуправних Насеобина, Индија и Колонија, које имају ту привилегију и част да заједно са вама деле опасности једног заједничког бојишта и да бране исту узвишену ствар слободе. Та тесна спона, која појачава високо поштовање, као и дивљење које су те трупе навек осећале према Вашим земљацима, не може а да нам не донесе победу".

Амстердам, 14. маја.

Објава говора Сер Едварда Греја изазвала је јако опадање на Берзи у Берлину.

Париз, 15. маја.

Генерал Галиени, бивши војни министар, умро је јуче на ноћ.

Лондон 15. маја

Пишући једноме свом пријатељу, Џон Редмонд, шеф националистичке ирске партије, изјавио је да цео свет прати с највећим дивљењем храброст француске војске. Француска је доказала још један пут целоме свету, да је она једна велика војна нација. Њен дуг пожртвовања не да се упоредити; нико код нас не би могао ни помислити на мир који не би гарантовао у будуће право на један живот у потпуној безбедности.

СРПСКА ЈЕ ВОЈСКА ГОТОВА ДА НАСТАВИ БОРБУ

„Журнал"

А. Олар, чувени француски историчар и академик под горњим насловом штампао је у „Журналу" овај чланак:

С интересовањем пуним узбуђења прочитали смо телеграме који објављује, да су прва одељења преустројене српске војске приспела у Македонију.

Колика ли треба да је радост наше Источне Војске, њеног дичног шефа њеног штаба! Какав контраст између ових вести и оних туробних часова, када од ране зоре до мркла мрака стизаху у Солун гласови о неуспесима Срба, о њиховом постепеном уништавању, о немоћи њихова херојства! Призор рођа једног племенитог пријатељског народа, кога нисмо могли потпомоћи на време, био је права моралн тортура за француску војску код Солуна. За тим су биле почеле стизати још страховитије вести: оно повлачење српске армије кроз стене и снегове Албаније, без исхране, готово без одеће, готово без обуће; оне жене, она деца, они херојн који умиру од глади и студи; они жалосни остатци који су се пукли до Медове, до Драча, до Валоне, а тамо, пред оним најгорчијим морем које њихове очи не беху никад виделе, оно што је било остало од Срба, очекивало је без хлеба и без заклона на италијанске лађе, чији су брзи долазак спречавали аустријски подводни бродови.

„Свршено је! Српска је војска мртва!" Ето то се онда говораше туробно у Солуну, у Паризу, у Лондону. Ето то се онда приповедаше весело у Берлину, у Бечу, у Софији. Да, тада изгледаше као да српска војска нема! Аше више никакво друго право до оно на један славан и ташт надгробни натпис у гробљу историје.

Најзаред пуче глас о оном чуду васкрснућа (о чему је Србија толико пута пружала примере кроз векове), о чуду које је изданак српског генија, о чуду, које је изданак братске помоћи јучерашње непријатељске Италије и увек пријатељске Француске.

Васкрснуће српске војске догодило се на Крфу, и сто хиљада људи добро опорављених физички и морално, добро наоружаних, добро одевених и опремљених, блистава здравља, храбрости и надања, заузима место оне херојске и изнурене руље у дроњцима. Већ је неколико стотина Срба, који су се по евакуацији Битоља, придружили нашој Солунској војсци, задивило наше војнике својом лепотом снажних и добро скројених сељака. Исто тако су лепи људи који сада долазе са Крфа, и они стижу још импозантнији, пошто је то читава једна армија. И то каква армија! Душевно и телесно снажна, срца мрзном окамењена, воље прекаљене у патри за огњем, енергије у толико натрпније у колико је клонулост била дубока, та армија чија је морална еластичност онолико често јака колико и физичка, та преустројена српска војска која је могла извући наук из свог славом овенчаног пораза и која се у будуће неће стидети да се поноши условима модерног ратовања и да се уклапа, ако буде било потребно, у рупове, та војска, велим, учиниће ствари које ће задивити свет.

Једино својим васкрснућем она је већ успела да, у логору Савезника, у Лондону, у Паризу, у Петрограду, у Риму, измири, уједини и споји све духове у једном и истом великом стратегијском гледишту. Још је живо у успомени да је било замерака, не само енглеских већ и француских, против солунског похода. Потекавши из здравих мозгова и родољубивих срца, те су замерке почивале баш на самом уништењу Србије, које изгледаше као да чини излишним свако држање савезничких трупа у Солуну.

Васкрснуће српске армије, мењајући из основа ситуацију, руши све те замерке, на велику радост оних који их беху формулисали, јер их они чињаху само из родољубља. Сада када већ постоји једна српска армија, једна красна српска армија, једна јака српска армија, солунски поход се тиме само не прави: он постаје у свему велики стратегијски план Савезника, једна од најважнијих чињеница за општи успех, за крајњи исход.

Наши пријатељи Енглези обдарени су једним практичним генијем који је веома осетљив према лекцијама које стварн дају: кад буду видели искрцавање оних лепих војника српске армије, тако спремних за акцију, они ће осетити као и ми да улога армије савезника у Македонији није ограничена на непомичност једног окупационог корпуса, већ да је то једна офанзивна армија, којој су намењене велике операције.

Ту источну офанзивну армију савезничке ће владе умети да повећају у људству и да је снабду свима потребама подешеним за један офанзиван рат, тако, да јој не оскудева ништа за остварење оних широких смерова, чији ће она бити славни инструменат.

Овај рат је потекао из неправде, која је учињена Србији. Под импулсом и уз припомоћ те васкреле српске армије догодиће се можда највећи и пресудни догађаји овога рата.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Трибуна" сматра да је аустриска офанзива против Италије као последица оне погрешне идеје уз коју се Аустријанци и Немци приљубљују, а по којој је тобож француска непрпена у људству и у изворима и да је према томе дошао ред на Италију. Али „Трибуна" примећује да су Немци код Вердена изгубили више људи и потрошили више муниције него Французи. Њихова је офанзива била пре времена и пренагљена; она неће спречити да у даном тренутку Савезници предузму општу офанзиву. Немачка и Аустрија сада траже просто на просто да оперу част свога оружја. То је потпуно банкротство њихове методе из 1914. и 1915. године, која је циљала на победу помоћу једног колосалног напада срачунатог не само да победи већ и да уништи.

„Еко де Пари" каже да блокада, која толико узнемирава Немачку, има свој преседан у 1870 у опсади Париза, против које нико није протестовао, па додаје: „Између нас и наших непријатеља нема места никаквој интервенцији о начину вођења рата и о начину закључивања мира. Час посредника је прошао, пошто се они нису јавили ни у тренутку када је напала сироту Србију ни када је Немачка поплавила малу Белгију, чију је неутралност гарантовала. Они су дали реч топу, нека му је оставе до краја".

„Њу-Јорк Тајмс“, коментаришући изјаве г. Вивијанна у Петрограду, констатује да савезници нису одлучили једино за љубав дивљег уживања да наставе рат до потпуне победе Немачке. У решености коју откривају речи г. Вивијанна има смотрености и хладнога рачуна. Савезници ће се борити све донде док не стекну право и моћ да наметну своје услове, јер не желе да Европа буде приморана после 20 или 30 година да употребљује своје изворе за искивање нових сабаља ради поновне одбране од немачких армија. „Њу-Јорк Тајмс“ рачуна да би државни терети били тежи но икада ако Немачка тешка сабља не би била дефинитивно сломијена, и Европа би опет постала један огроман логор. Међутим, ломећи немачку сабљу која изазове мир опасности, савезници ће створити себи могућности да положе оружје.

Исти лист, коментаришући говор у коме је председник Вилсон назвао држање зараћених страна лудилом, примећује да председник није довољно учинио разлику између офанзивног и дефанзивног рата, између рата за добру и довољну ствар и рата за рђаву и безвредносну ствар.

Исти лист гледа у спасању Енглеза с Русима у Месопотамији, поновно образовање гвозденога обруча који Немци беху разбили гажењем Србије. Отварање пута ка Индији постаје тиме за Немачку чисто творичка ствар.

„Евенинг Пост“ примећује да услови мира, које је поставио г. Бетман Холвег, не воде рачуна о ситуацији. Ако су Немци у Белгији, у Француској и Пољској, Руси су у Турској, Савезници држе све немачке колоније а Енглеска је господар мора. У стварн речи г. Бетмана одају нестрпљење немачке владе која жели неодложно крај непријатељствима.

„Евенинг Сун“ констатује да се канцелар и опет користа у улози фанфарона, али је тренутак рђаво изабран за блефирање. Ситуација ни најмање не допушта г. Бетману, да заузима надувени тон једног европског диктатора.

„Журнал де Балкан“ вели, да је аустро-немачки пројекат о куповини 10.000 вагона жита у Румунији пропао. Тај неуспех доводи у забуну аустро-немачку интендантуру, нарочито с погледом на Турке за које су Немци у главноме куповали брашно, које су плаћали по 6000 франака вагон а продавали га по 20 000 Турцима који у брашну потпуно оскудевају. Очекују се озбиљни нереди у Цариграду и у турској војсци.

„Ворлд“, поводом Бетмановог интервју а примећује, да Споразум рачуна да мора изменити у своју корист садашњу политичку карту, док је Немачка и даље уверена да ће моћи одолети нападима. Према томе, само је један закључак могућан: треба остварити рат све док се не добије коренита измена у ратној карти, као и у мишљењу.

Исти лист придаје највећу важност остварењу јединственог фронта који иде од Црнога Мора до Персијскога Залива.

МИТИНГ У СОЛУНУ

Сви грчки листови објавили су заузеће фора Рупел од стране Бугара. „Македонија“ чак тврди да зна, да су Бугари заузели такође и фороче Драготин и Ченгел, источно од Рупела.

Поводом овога догађаја јуче је у Солуну одржан митинг на коме су Грци изразили свој протест против насиља бугарског. Митинг је био заказан на отвореном пољу, али га је полиција тамо забранила, те су га одржали у цркви Св Софије. Учесници митинга прошли су затим са развијеним заставама, својом и савезничким, кроз главне улице и тиме манифестовали своје незадовољство. Ред су одржавале грчке власти уз присуство малог одреда савезничких трупа. На митингу је могло бити до 2 хиљаде протестаната.

ОГЛАСИ

XV пешад. пук „Стевана Синђелића“ славиће своју славу 19. маја тек. године, као успомену на дан славне смрти свога патрона, неумрлог ресавског војводе Стевана Синђелића, који положи живот за Отаџбину на Чегру — код Ниша 19. маја 1806. године.

Богослужење и сечење колача биће у 10 часова пре подне у логору пука.

Из канцеларије штаба XV пука „Ст. Синђелића“ № 1056. 12. маја 1916. године.

*

IV пешад. пук „Краљевића Немање“ прославиће своју славу „Спасовдан“ 19. маја ов. г. Сечење колача у 10. часова пре подне у биваку пука.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велепанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 10. **Уторник, 17. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 16. маја

Званичан извештај — Јако бомбардовање код Килиндира. Сукоби између патрола код Куле и Осипе.

Париз, 16. маја

Званичан извештај. — У Шампањи ватра наше артилерије изазвала је експлозију у једном немачком муниционском магацину у области Вил сир Турб. На левој обали Мезе, жестоко бомбардовање области Морт Ома, као и сектора западно од пољског добра Тиомон. На десној обали, никакве пешачке акције није било у току дана. На осталом фронту било је артилериске акције с времена на време.

Париз, 16. маја

Локална јучерашња преимућства Француза остварена су источно од коте 304, близу пута који спаја пут за Монсевил-Шатанкур са путом за Ен — шума Бури. На сектору Морт Ома, отети ровови налазе се дуж пута који води од Шатанкура за Бетенкур. Сви немачки противнапади у Кињеру остали су безуспешни; неколико одељења држе се још у западном делу села, али њихов положај прави испадни угао међу нашим линијама и његово ће одржање захтевати без сумње велике жртве. Узалуд су дакле турингенски пукови оставили на терену на тој тачки фронта половину свога људства. На послетку, напредовања која су Французи могли остварити у току дана ка пољском добру Тиомон, наставила су се у вече. Према томе линије се одржавају без осетне промене од два месеца на овамо; немачка је војска само смањена са 35·000 људи у току последњих бојева т.ј. од 9. до 14. маја. Строго контролисани подаци допуштају тврђење да су француски губитци били три пута мањи него ли губитци противника.

Лондон, 16. маја

Ђенерал Хег јавља да је једна непријатељска патрола била јуче изненађена и растерана југо-источно од Лаванти. Бомбардовали смо непријатељеве профијантске магацине у Гијемону. Непријатељ је жестоко бомбардовао ровове западно од Фрикура и близу Сера. Ми смо запалили 5 мина у Илишу и Гемпи. Непријатељ је запалио једну у Хохенцолерну и једну другу западно од Фоли, чији су левак заузели наше трупе.

Активност непријатељске артилерије у Сизан, Овилер, Ебитерн, Суше, Лос, Сент Елуа и Ипру. Ми смо бомбардовали непријатељеве ровове западно од Ланса и југо-западно од Лаванти.

Петроград, 16. маја

Званичан извештај од 14. маја. — Западни фронт: Јужно од острва Дален немачка је артилерија гађала наше ровове; затим, користећи се маглом, непријатељ је предузео офанзиву коју смо ми својом ватром зауставили.

Кавкаски фронт: На правцу Мосула, потпомогнути Курдима, Турци су предузели офанзиву. У правцу Сердефта, читавим низом противнапада на бајонет и коњичких јуриша ми смо приморали непријатеља на повлачење. Губитци Турака су знатни.

Петроград, 16. маја

Званичан извештај од 15. маја. — После жестоке артилериске припреме, Немци су ноћу између 13-ог и 14-ог маја предузели офанзиву у области језера Дрисвјати. Концентричном артилериском ватром приморали смо их да се склоне у своје ровове. Један непријатељски аероплан погођен нашом ватром био је принуђен да се спусти на земљу позади Илукста.

У Приморју Мору, јеван наш подводни брод потопио је близу Анадолске обале једну велику турску једрилицу, у пркос ватри обалских батерија и дејства једног непријатељског хидравиона.

Кавкаски фронт: На фронту Ревандиз — Дрегала одбили смо офанзиву елатних турских контингената

Рим, 16. маја

Званичан извештај. — Примећено је на разним тачкама искупљање непријатељских трупа и маршевање колона. Два напада против наших положаја на Позини била су одбијена. На сектору Азијаго, јак непријатељски притисак настављао се и даље источно од Вал д' Аса и Вал де Галмарара. У Вал Сугану, одбили смо један непријатељев слаб напад код Конка де Гриљо. Број војника које су алпинци заробили у току боја од 13. маја, источно од..., износи 157 људи; батаљони из 101 мађарског пука, који су вршили напад, били су растерани у нереду, остављши на терену више од 300 пушака. Једно потпуно митраљеско одељење окренуло је врло брзо своју акцију против непријатеља

Рим, 16. маја

Непријатељ, који је упорно настављао свој напад између Адица и Вал Арса, био је опет тучен; пешачке масе вршиле су јуриш на Коницуња и Буоле. Услед интензивног бомбардовања Италијани су напустили положаје на десном крилу, у Астико. Непријатељ је вршио напад источно од Вал Арса. Ноћу између 10. и 11. вршио је напад више пута на брдо Чивароне и био је одбијен с тешким губитцима.

Рим, 16. маја

Општа је ситуација непромењена. У долини Сугана Италијани су се повукли у реду са својих истакнутих положаја на брду Чивароне. У петак непријатељ је вршио напад источно од долине Кламенто и био је заустављен Алпинцима који су му у противнападу нанели тешке губитке и заробили многе војнике. Исти случај десио се и у зони Монте Неро где је непријатељ био избачен из ровова у које је био продрео.

ВЕРДЕНСКА БИТКА

од 7. до 14. маја

На лезој обали Мезе, непријатељ је у року од 7. до 14. маја био напеpио свој главни напор противу области Морт Ома. 7. маја он врши напад са снагама, у јачини од 3 дивизије, на фронт између јаруге јужно од Бетенкура и реке Мезе, а у исто време међутим он врши напад слабији на наше ровове јужно од Окура. Непријатељ не успева између Морт Ома и Кимјера. На западним падинама Морт Ома, он успева да напредује на фронту од 12-0 метара, од прилике, и дошире до наших ровова друге линије. Јужно од Окура, он не успева ни у колико 8 маја борба се настављала са жестином, али без икаква осетна преимућства ни с једне ни с друге стране. Ноћу између 10. и 11. Немци отимају село Кимјер и један ров западно од истога. 12. и 13. маја ми поправљамо тај ров и потискујемо непријатеља, заузимајући ивице села.

На десној обали Мезе, та је недеља била обележена једном жестоком битком у области фора Дуомон. 9. маја једним налетом наше трупе отимају прве немачке ровове у ширину од 2 километра. 500 људи продиру с јужне стране села Дуомон у унутрашњост фора и потискују непријатеља до северног унадног угла утврђења, где успева да се одржи. 10. маја ми успевамо да одржимо поседнуте положаје у пркос жестоким противнападима. 11. маја један баварски корпус, који је доведен као појачање, успева да поврати рушевине фора по цену великих губитака и да поново заузме највећи део ровова, који су му били отети 9. маја. Но ми ипак успевамо да задржимо један обухватни покушај, који непријатељ врши у шуми Кајет. 12. и 13. маја непријатељеви напади се настављају с истом жестином, али бивају сви одбијени 13. маја у непосредној близини фора Дуомон. Према исказима војника, који су заробљени у току последњих бојева, излази да је наша офанзива од 9. маја предухитрила намере Немаца, да изврше напад и тиме их је приморала да припремено употребе своје резерве.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Журнал де Балкан" оцртава у своме броју од 8 априла мрачну слику онога

што се у Бугарској догађа. Грешка, коју је учинио цар Фердинанд, биће, по мишљењу тога букурешког листа, фатална не само по њега самог, већ и по његову династију а без сумње и по бугарску владу. Бугарска већ почиње да гуњда противу патњи и унижења, која су јој наметнута. Незадовољство становништва узело је један обеспокојавајући обрт. Сукоби између Бугара и Немаца постају све чешћи. Грађанско становништво се све више жали на дуго трајање рата, чији крај оно никако не може да предвиди. Многобројне реквизиције извршене у корист Немачке, довеле су земљу до беде. Четар побуне дува у земљи и обеспокојава управљаче, који прибегавају строгим мерама афера шпијунаже, хапшење Генадијева и његових пријатеља, анкета противу кабинета Гешов-Данев итд.). Да би утолили своју мржњу Бугари су могли да се крену противу Србије, али они нису видели до тиме изазивају Русију противу себе. Непопуларност царева биће сваким даном све већа, и први пораз биће знак за срозавање династије.

„Публик Лецер" мисли, као и Сер Едуард Греј, да се мир европски може задобити једино разорењем пруског милитаризма, и да сви напори Бетмана да прикрије ту потребу изгледа му да успевају само толико што обезлођују околишан карактер немачких предлога. Трајан мир је дакле још далеко, пошто се гледишта зараћених страна не дају измирити. Савезници, вели „Публик Лецер", не могу и неће допустити Немачкој да преправи карту Европе према позицијама армија зараћених страна, а ником боље од канцелара то није познато.

„Трибуна" констатује да у пркос жестини последњих немачких напада, проблем, који има да се реши пред Верденом, остаје и даље оно што је био недељу дана после офансиве од 8. фебруара, јер француске линије нису могле бити пробијене. „Трибуна" примећује у осталом да се Вердену придаје претерана важност и да се немачки губитци не могу поредити са француским губитцима нити пак са војним добитима, које се отуда очекују.

„Идеа Национале" потврђује да су крила аустријске армије јако страдала. После солидарности боја, која крила морала је бити потпуно преустројено с новим ефективима. Према обавештењима из швајцарског извора, аустриски губитци у току првих десет дана офансиве, били су у најмању руку 63.000 људи.

„Македонија" саопштава начин на који се извршило заузеће фора Рупела. Кад је гарнизон приметио наступање Бугара, он је опалио на ове 25 граната великога калибра. Бугари су се тада зауставили и истакли белу заставу; немачки официр који им је командовао довео је лично да извести потпуковника Маврудиса, да му даје рок од 2 часа ради споразума са његовим шефовима и ради напуштања утврђења. Пре евакуације потписан је један протокол по коме фор мора бити повраћен Грчкој и накнада плаћена чим операције буду завршене.

„Елас" у своме додатку, који је изишао прексиноћ, објавио је заузеће од стране Бугара моста и станице у Демир Хисару. Та вест, коју су листови дохватили и која је следовала вести о заузећу форова Рупел и Драготин, причинила је велико узбуђење и изазвала у свима локалним листовима, без обзира на мишљења, веома живе протесте. Састављен је и упућен апел становништву.

КАКО ЈЕ У НЕМАЧКОЈ

— „Дељи График" —

Један добро обавештени дански трговац, Торсен, дао је ова обавештења дописнику „Дељи Графика" о стању у Немачкој. У Берлину су присталице рата само још космополитске бадаваџије и авантуристи. Солидни берлински „буржоа" и радник желе мир. Ако о томе још не говоре, то је с тога што је свако противљење рату забрањено, и што је влада успела уверити цео свет да се у овом тренутку мир не би могао закључити под повољним условима за Немачку. Што се тиче унутрашњости, струја противу рата најјаче се осећа у граничним областима.

Свет не пати толико од оскудице колико од скупоће животних намирница. Људи се не брину да неће имати шта да једу, него да неће моћи да плате претерано високе цене животних намирница. Изузимајући богаташе, сви остали пате од недовољне исхране, премда се још не може рећи да нико гладује.

Морал је полако у народу да слаби што се најбоље види по повећаном броју злочина. Злочини су се умножили због глади, незадовољства и због неспособности полиције, јер су стари извежбани полицајци узети скоро сви у војску.

ПОДЛИСТАК

У МАЧВИ

I.

Настало је извесно затишје у операцијама после завршеног низа бојева и борби, који су скупа чинили битку на Церу. Воде се усамљене борбе, мањег значаја, на разним тачкама границе, док се главна маса војске одмара, попуњује губитке, допуњује наоружање; прикупља у се ратни трофеји и врши нова дислокација трупа за намеравање операције.

Већина наших трупа сконцентрисана је у Мачви и Посавини. Многобројни бивши расули су се по ливадама забрањима и воћњацима простране и питоме равнице и док у бивших струји весео живот младих и здравих људи, задовољних резултатом својих напора у последњим борбама, одмара се и Мачва и одише од терета необично свирепог завојевања.

Из димњака белих домова, који делом вире из зелених воћњака, диже се редак, плавичаст дим; сијају се златни крстови на белим торњевима; замишљено мирују нахерени ђермови и стока пландује у хладу старих хра това, док се на лесама суше крупне, пробране шљиве и чује ритмичан удар дрвених маљева у ступама за цеђење јабуковаче. Гостопримљиви домови нуде своје удобне постеље и пуне ћилере; у хладу великог ораха пред кућом прска кора вреле и једре лубенице под ножем, на столу застрвеном белим чаршавом; у вечери дахће парни млин и промичу дуги редови коморџијских кола, док ужичанин пева, отежући необично дуго последњи слог крајње речи у строфи, да га други прихвати за пола тона више и продужи још десетину секунада, па нагло прекине узвиком.

У свежим месечевим ноћима и врелим данима протиче једнолик живот у биваку и само непријатељски аероплани и усамљен топовски пуцањ подсећају нас да смо у рату, или када би повераац са Цера донео задах скривених лешина по шуми и јаругама, док се у вишим штабовима ради дубоко у ноћ и живот тамо постаје све грозничавији.

*

Пук је постројен за дочек команданта дивизије. Препланула лица у војника, сури копорани на широким грудима са укрштеним упртачима.

— Помози Бог!

Громогласно одговара први батаљон и одјекује шума.

Генерал, светлог лица пролази поред редова ратника и застаје, коју су победе пронеле кроз Македонију, Тракију и Албанију; застаде пред сваком чегом; пита за губитке, за ретке примере јунаштва, за начин борбе Аустријанаца...

Како се боре Швабе? пита пред једном четом; да ли боље од Турака и Бугара?

— Боље бегају, одговарају војници кроз смех, и веселост се преноси на суседне чете.

— Шта је рекао? Шта је питао? шапћу војници из удаљенијих чета.

— Помози Бог!

— Бог ти помого! грмну други батаљон и командант дивизије застаде да саслуша команданта пука, који му је, смешећи се, нешто говорио.

У четвртој чети 2. батаљона наста покрет и мало за тим изађе збуњен трубач, неспретно стаде и још неспретније поздрави, па се испрси и занесе главу, да му необично јако искочише жиле на мускулозном врату.

— Дакле, ти си убио кирасира мотком? пита ђенерал, зажмуривши мало и смешећи се крајевима усана.

— Ја, одговара збуњени трубач, не могавши одмах појмити, да није што крив, па хоће да га испитају пре но што га казне.

— Па како је то било?

— Ја сам у одбрани... отпоче, па видевши по лицима ђералове пратње, да се његово дело не сматра као кривица, слободно продужи:

— Изостао сам из чете, кад из кукуруза испаде на пут швапски коњаник и стаде. Стадох и ја. Пушку немам; револвер немам — само трубу. Коњаник постоја мало, па се преви на седлу и понуче за сабљу. Ја се окретох око себе и спазих једну мотку. Зграбих је и изманух, да га ударим, али се коњ уплаши и трже главу у вис, па ударим њега место коњаника. Коњ одскочи у страну а коњаник се поведе да падне па испусти сабљу. Тада ја измахнем још једном и ударим коњаника у главу; скинем му после шлем; узјашим коња и стигнем чету. Ето тако је било!

Милан Јелић.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 11. **Среда 18. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 17. маја

На фронту ништа важно није се десило. Једна француска ваздушна ескадрила, састављена од десетак авијона, бомбардовала је бугарске логоре око Ђевђелије.

Париз, 17. маја

Званичан извештај. — На левој обали Мезе, Немци су целог дана интензивно тукли гранатама великога калибра прве и друге француске линије од шуме Авокур до Кимјер. Око 1. часа Немци су жестоко нападали француске положаје на коти 304. Одбијени у први мах с осетним губитцима, они су по том обновили свој напор око 4·30 ч. после подне и поново претрпели крвав неуспех. Прикупљана немачка западно од коте 304, ва које је јаљено, узета су под ватру француске артилерије и растерана.

Између Морт Ома и Кимјера, један немачки напад, који је кренуо од шуме Корбо, сломљен је преукрштеном ватром Француза, изузев на једној тачки, где је Немцима испало за руком да продру у један француски истакнути ров северо-западно од Кимјера, у ширину од триста метара, од прилике.

На десној обали реке, била је снажна артилериска борба у области источно и западно од фора Дуомон.

Никакав други важнији догађај није се десио на осталом фронту, осим уобичајене канонаде која је била особито жива у шуми Апремон.

Париз 17. маја

Нов прекид у пешачким операцијама у области Вердена објашњава се потребом у коју су стављени оба противника да морају премештати своје тешке батерије. Осим тога нападач је још принуђен да попуни две своје нападне дивизије, чије је људство 11. и 14. претрпело веома велике губитке. Вероватно је у осталом да се на обнављање напада неће дуго чекати.

Лондон 17. маја

Ожењени људи, од 27 до 35 година старости, позвани су данас у целој Енглеској под заставу.

Рим, 14. маја

Званичан извештај. У главном ситуација је непромењена. Одбили смо појединце слабе нападе у Вал. Молини, Вал Ледру, противу Серавале, као и на превој Буоле. На високравни Азијаго интензивна непријатељска артилериска акција која је долазила са брда Ферена. У Вал Сугани непријатељ једнако наставља борбу противу наших линија источно од Вал Аса. Повукли смо се на истакнуте положаје, који се налазе на брду Чивароне.

Један јак напад противу наших положаја, источно од долине Калементо, пропао је. Једним противнападом истерали смо непријатеља из неколико ровова, које је раније био посео на Гизињу.

Рим, 17. маја

Званичан извештај од 15. маја. — Непријатељ претрпљује стално велике губитке у своме узалудноме покушају да сломи јак отпор наших трупа у Вал Лагарино.

У току дана од 13. маја одбили смо један напад против наших положаја јужно од Ријо Камера; три друга напада предузета противу Пас де Буоле пропала су

Артилериска борба се проширује до Астика. Одбили смо два напада у Вал Позини.

Непријатељ врши јак притисак на наше положаје источно од Вал д' Аса и Галмарара, у Вал д' Астика.

Непријатељски напади ка Стрињо одбијени су.

У борби од 13. маја, источно од Мало, заробили смо 157 војника. Два мађарска батаљона повукла су се у нереду, напустивши сектор који су држали, и били су гоњени ватром наших батерија.

Милано 17. маја

Аустрија сада има 38 дивизија место 24 на италијанском фронту. Једна од тих дивизија дошла је из Албаније, 10 са фронта руског а 3 су у формацији.

МАКЕДОНСКИ ФРОНТ

од 18 априла до 2. маја

Званично. — На обема обалама Вардара и западно од Дојранског језера ситуација није претрпела важније измене у међувремену од 18. априла до 2. маја. Није било никакве озбиљније пешачке акције; настављено је утврђивање положаја на једној и на другој страни. Наша је артилерија у више махова тукла логоре, одбрамбене радове и групе радника непријатељских. Активност обеју артилерија се особито испољила 19., 20, 21, 25. априла и 1 маја.

Североисточно од Дојранског језера, наша истакнута оделења посела су Дова-Тепе. Друга оделења упућена су у правцу Битоља.

Авијатика је за овај период времена била нешто мање активнија него раније 1. маја наши су аероплани бомбардовали Ксанти.

Цепелин L 85, дошав 22. априла из Темишвара у Солун, био је погођен нашим аеропланима и оборен у само уже Вардара специјалним топовима и топовима са ратних бродова. Целокупна посада је заробљена. Овај цепелин је био онај исти који је у два маха пре тога летео над солунским утврђеним логором

У правцу Пороја, Грци су заробили бугаре обучене у немачку униформу

ЖОФР И САРАЈ

Солунски лист „Опинион“ доноси врло занимљива саопштења грчког доктора П. Елиадеса, који је, почетком рата, ставио своје лекарске услуге на расположење српској војсци и кога су октобра пр. год. Аустро-Немци заробили у Врњачкој бањи Елиадес који се сада ослободио ропства, прича између осталога да и Немци и Аустријанци, у приватном разговору, не крију своје дубоко дивљење према Француској. Они хвале како француског војника тако и француско више командовање, и с нарочитим поштовањем говоре о ђенералима Жофру и Сарају. У једном официрском кругу говорили су овако Елиадесу: „Жофр и Сарај спадају у највеће војне геније наших дана. Жофр оличава одлучност зрело смишљену, вољу упорну, лагану и несавитљиву. Сарај, то је воља организаторска, која изненада задаје непријатељу страховите ударце. Ми смо то најбоље видели код Вердена. Ако су Французи могли одолети нашој првој офансиви, за то имају да захвале солидности његових припремних радова. То је човек енергичне акције, гипка духа и смела срца, — речју, један противник с којим није лако изаћи на крај.

ПОЛИТИЧКА СИТУАЦИЈА

— „Тан“ —

Немачка се потпуно покорила Америци. Њена је влада примила без поговора акт председника северо-америчке републике у коме овај прима к знању обећање Немачке да ће престати с подводним ратовањем и у коме изјављује да очекује од Немачке савесно испуњење свог обећања. У први мах, Немачка је обуставу подводног ратовања хтела да веже за извесне услове и тражила је од Северне Америке да издејствује код Енглеске да блокада немачких обала буде ублажена. Али председник Вилсон није хтео да чује ни за какве услове. Он је тражио да Немачка престане с торпиловањем трговачких бродова, без обзира на то да ли ће се Енглеска блокада немачких обала моћи ублажити или не. Шта више, председник Вилсон није хтео ни толико учинити по вољи Немцима да бар покуша, ако ништа друго, посредовати у њихову корист код Енглеза. Питање је само, зашто је Немачка, која је до скора била тако охола према свима неутралним државама, у један пут пристала да се толико понизи пред Северном Америком. Немачки професор Делбрик објашњује у једном новинарском чланку то тиме што Немачка не жели да повећава број оних држава с којима се налази у рату. Ово признање пада чудновато после оних претњи и оног изазивања које су немачки листови до скора упућивали Американцима. Изгледа да су оскудица животних намирница,

која се све већма осећа у Немачкој, као год и крвави неуспеси код Вердена, научили Немце да буду скромнији. Осим тога, Немачка, којој је стало до тога да што пре закључи мир, не сме да љути оне личности које би јој могле згодно послужити као посредници при преговорима за мир. Те су личности, по њеном мишљењу, папа и председник Вилсон. Питање је само, да ли ће председник Вилсон у опште хтети да саветује савезницима да обуставе борбу баш сада, када постаје све јасније да ће победа бити на њиховој страни.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Асти" полузваничин лист поводом заузећа фора Рупел, пише, да су се грчке трупе повукле по наређењу владе која сматра да би свако друго држање било равно напуштању неутралности. У осталом, додаје „Асти", ми имамо апсолутно уверење да грчкој неутралности не прети никаква опасност, јер ће нам окупиране територије бити враћене, чим буду нестали војни разлози који су и изазвали окупацију.

„Тан" пише: Савезници можда нису и мали право што су и сувише много обраћали пажњу протестима једног кабинета, који Немачка терорише, и што су оставили непријатељу да заузме важне положаје, које су и сами могли посести, не опавши ни један метак. Пред догађајима који су се десили, вероватно је да ће се због те резерве кајати у Атини, где не могу бити толико луди да се одају илузијама о вредности бугарско-немачких обећања. Ово абдицирање Грчке ожалостиће све праве пријатеље те земље, али оно више не интересује никог другог до једино част и будућност краљевине. Савезници имају да цене ново бугарско издајство само са тачке гледишта његових војних последица. Бугари који су видели Аустро-Немце да одилазе на француски и италијански фронт у тренутку када се српска војска искрцава у Солуну хтели су да се обезбеде противу офансиве које се боје и чију важност они самим тим истичу. Та нова околност о поседању Грчке Македоније не може оставити Савезнике равнодушним.

„Тајмс" пише, да је садашњи рат борба на живот и на смрт двеју концепција о доброме и о злу, које се никако не могу помирити; то је борба за право, за част, онолико исто колико и за слободу и за безбедност. Савезници хоће да борба буде одлучна и они не би пристали ни по коју цену да њихова деца буду доведена у положај, да отпочињу једну сличну борбу. Они хоће да ослободе за навек Европу од немачке претње за светско завојевање. Што се њих тиче, овде је у питању победа или смрт.

„Фос", који даје своја обавештења као поуздана, вели да се унутрашња ситуација Турске погоршава; политичке партије које су противне младотурцима подижу главу и то како стара, верска и конзервативна партија, чија се пропаганда врши по џамијама, тако и партија „Слобода и Једнакост", чији је главни шеф Шериф Паша који борави у Паризу. У Цариграду има око 10.000 Аустријанаца и 40.000 Турака. Три корпуса су послана на Кавказ, један корпус са Дарданела у Багдад. 30.000 Немаца је распоређено по великим варошима у унутрашњости. Сви полицијски официри су Немци. Турци се налазе поред њих само форме ради. Немачки трговци уживају пуну слободу да могу трговати и извозити у царевини, а турски трговци, на против, могу увозити само по специјалном одобрењу и у ограниченим количинама.

Немачка бушкарења. — Јавно мњење у Шведској било је потпуно задовољено изјавама министра спољних послова, које су изиграле маневар германофилских активиста. Штампа левице указала је на руку Немачке у кампањи агитације коју је изазвала афера острва Аланд. Интересантно је навести овим поводом један чланак из листа „Дагенснихетер". Може се приметити, вели тај лист, да увек кад велика офансива централних сила бива разбијена и њихове снаге исцрпене за неко време, оне чине све напоре да би повукле за собом у рат који други народ, кадар да им пружи свежу војску. Тако се нешто десило с Турском после првог налета на запад, који је уродио разочарањем. За тим је дошао ред на Бугарску, после застоја офансиве противу Русије. А сада када су се велики јуришни вали, пуштени на Верден, разбили о невероватно јаку и упорну одбрану Француза, избио је час да се позове у коло још једна друга неутрална сила. Недавно се виде-

ло каквим је интригама Немачка покушала да понуче Холандију. Покушај је пропао. У Шведској, т. ј. на терену на коме је дејствовао немачки активизам, као и страх од Руса, очекује се бољи резултат. Али ми морамо веровати да ће тај рачун за добро земље бити изигран. Тај рачун је изигран на најпотпунији начин.

„Фос" јавља да се кретања трупа врше у целој Бугарској. Из Ксантиа, из Делеагача, са Црнога Мора и из Битољске области трупе су упућене на фронт Ђевђелије, Дојрана, Струмице и Демир Хисара. С друге стране јавља се о великој активности Бугара на правцу Ксанти и Окчилара; нагледа да је отпочето грађење мостова на Марасу. Кружи глас да је Бугарима намера да се спусте ка Кавали. „Хелас" вели да влада демантује окупацију Демир Хисара и Середа. Бугарска влада са своје стране уверава да ће искористити заузете мостове ради одбране а не ради напада.

ПИТАЊА ЦРВЕНОГ КРСТА

Алкалај Леон, редов 8 пеш. пука, Арамбашић Петар, последња одбрана, Брадић Радош, редов 19. пука II бат. шум. див., Богојевић Милош, 7 пешад. пук III позив, Бркић Владимир, пушковник ком. 3 бат. XIV пука, Ваљаревић Владимир, редов нишких резер. трупа, Вељовић Драгољуб, артиљ. мајор 5 позив. шум. бат., Генић Светозар, архитекта жељез. дирекц., Димитријевић Тихомир, поручник V пеш. пука рез. трупа, Драгић Вукашин, регрут, Дојчиновић Урош, поднаред. I ч. 3 б. IX п. дун. див., Ђорђевић Димитрије, капетан, Ђорђевић Милован, пореско одел. на служби војној, Ђорђевић Војислав, подархитекта општине београдске, Живановић Милан, чиновник морав. див., Ивић Светислав, команд. проф. колоне крајин. одреда, Јанковић Тодор, редов IV чете I бат. II пук, Јовановић Михајло, интенд. комбин оделења, Јелић Јован, војни апотекар, Јелић Михајло, војни апотекар, Јелишић Илија, капетан IX пеш. пука, Јефтић Бока, комесар VII пеш. пука II позив, Јовановић Сава, поруч. 7. пук I поз., Кампетић Глиша, кап. 14 п III позива тимочке див., Кошић Ђорђе. XII п. пук III позив, Леви Јаков, у штабу нишких резервних трупа, Максимовић Д-р Ђорђе, Марковић Јован, писар 12 пука I поз., Маринковић Стојан, подофицир проф. колоне Шум. див., Марић Драгутин, резер. капетан II. кл. 4. пеш. пук, Минић Радивој, добровољац у чети Војина Поповића, Милојевић Александар, редов 12. пука, Милошевић Добривој, ђак 8. п. п. II. п. Дунав. див., Милошевић Христифор, чинов. поште, Милутиновић Милорад, артиљ. подофицир Шумад. див., Нешић Ранко, и-поручник III. пеш. пук, Недељковић, Михајло пешад. капетан X пук, Николић Милорад, писар штаба II пеш. пук, Сбреновић Живојин, наредник X пук. шум. див., Петровић Милан, пеш. поруч. митраљ. мор. див., Петковић Владимир, редов шум. див., Павловић Мијаило, контролор жељ. дирекц., Панић Анта, инж. саобрац. чинов., Пауновић Миленко, професор, на служби при болници, Пауновић Александар, капл. дун. див. I. пољ. бол., Поповић Маша Марко, рез. арт. поручник, Поповић Драгољуб санит. капет., Рајић Витомир, резер. капетан жељез. инспек., Радосављевић Милан, капет Вард. дивиз., Ристић Велимир, подофиц. V. тел. одел., Ректен Јулес, 5. пеш. пук, Ристић Јован, нар. мор. див., Стевановић Милутин, каплар 8 бат. шум. арт. див., Стокић Сава, капетан хаубич. бат., Стојановић Александар, Симић Милан, поручник II чета 8 пук. Симић Стојан, редов 12 пук, Симић Васа, Драгутин, Сима 7 пук II позив, Стевановић Владимир, поручник пијонер, Тупаковић Костадин, подофиц. 2 пеш. пук, Шапранац Миодраг, регрут, Феликс Јаромир рез. капетан, Чарапић Станко, 8 пеш. пук III позив, Хајим Јос. Јаков, наредник.

Свима командама

Питања ова објављена су преко „Српских Новина". На њих одговор није до сада примљен Моле се команде да оне саме јаве овом оделењу, јесу ли именовани живи и како су, ако су погинули или умрли онда у одговору послати кратке податке.

По заповести Начелника Штаба

№ 417 Начелник
16-маја-1916 Поштанског Оделења
у Солуну. **Рад. П. Радојловић**

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 12. **Четвртак 19. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 18. маја

Уобичајена артилериска акција на фронту између Ћевђелије и Јојрана. У правцу Куше и Пороја било је сукоба између извиднице.

Бугари нису изменили своје положаје, премда су извесни њихови делови пренели на десну обалу Струме до Дербенда.

Прекуче било је буне међу становништвом у Фрастанцу, северно од Сереза.

Париз, 18. маја

У пратњи генерала Петена, Имбера и Нивела, г. Поенкаре обишао је јуче путеве у области Вердена и у Аргони.

Париз, 18. маја

Званичан извештај. — На левој обали Мезе, веома жестоко бомбардовање области Морт-Ома и Кимијера.

Осредња артилериска активност на десној обали Мезе и у Воевру.

Ништа се није догодило на осталом фронту.

На енглеском сектору. — Прошле ноћи непријатељ је вршио испад из својих ровова источно од Колоње; тај покушај остао је без последица и ниједан непријатељев војник није могао продрети у наше линије. Активност непријатељеве артилерије, нешто је већа у Фрикуру, Мамецу, Хохенцолерну и Сент-Елоау.

Париз, 18. маја

Да би синоћ продрли само на 300 метара у наше линије, Немци су морали вршити напад на фронт од 12 километара, где су пустили у дејство 100 тешких батерија са непознатим бројем средњих батерија. Тачка, на коју су продрли, лежи нешто мало више друма Бетенкур-Кимјер, а у правцу ивице шуме Корет. Три су офансиве, као што се зна, биле неопходно потребне да се тај циљ постигне; у двема првим истрошена је једна читава дивизија, а приликом треће употребљена је још једна цела целцата дивизија. На коти 304 биле су покошене најпре једна бригада а по том и једна дивизија. У овоме постоји очевидна несразмера између употребљених средстава и задобивених резултата по цену веома тешких жртава.

Петроград, 17. маја

Званичан извештај од 16. маја — Западни фронт: Источно од Риге, у области Кертенов, непријатељска артилерија је бомбардовала у више махова железничку пругу. Наша је ваздушна ескадрила бомбардовала непријатељеву електричну станицу у селу Комари, северозападно од језера Нароч.

Кавкаски фронт: Борба у области Рованциз наставља се. Курди који су покушали да нападну наше коморе, разјурени са нашим трупама. Једно козачко одељење од 44 човека изненадно је напало бивак Курда, близу села Зове, и уништило је око 150 Курда заједно са Молахом; после чега одељење се вратило у свој пук, изгубивши у тој операцији два човека убијена и једног несталог.

Петроград, 18. маја

Звинничан извештај од 17. маја. — Западни фронт: После артилеријске припреме, јуче је непријатељ покушао да предузме офансиву у области северо-источно од Августенова, али је био одбачен у своје ровове. Непријатељски авијатичари бацили су неколико бомби на железничку станицу у Вилејки и на Војстом. У Галицији, у области Глатки непријатељ је отворио жестоку ватру на наше ровове у исто време кад је, потиснувши наше престраже, запалио две наше минске галерије,

које нису биле потпуно напуњене. Притекавши у помоћ, наша су појачања успела да противнападима истерају Аустријанце из наших ровова, које смо одмах посели. Северо-источно од Желема, северно од Бучача, једна јака непријатељска група покушала је да се дочепа наших ровова, али је била приморана да се повуче јер је била дочекана нашом ватром.

Кавкаски фронт: ништа се није десило.

Рим, 17. маја

У Вал Лагарина, ноћу између 15. и 16. и у јутру непријатељ је обновио противу наших положаја између Адиђа и Вал д' Арса упорне и крваве нападе, који су стално били заустављани нашим храбрим трупама..... После огорчене борбе, напад који је непријатељ вршио на наше положаје јужно од потока Позина, одбијен је с великим губитцима по непријатеља. На сектору Азијаго, наше трупе држе сада, утврдивши се, положаје који доминирају Конка д' Азаго. Један део 141. пука сјајно је спасао две батерије које су биле опкољене на Мон Мока (?); оруђа су довучена натраг. У Вал Сугани било је обичних чарки: на осталом фронту било је артилериских акција, нешто мало интензивније на секторима Плава и Монфалконе.

Рим 18. маја

Јављају из Инсбрука листу „Идеа Националe" да су Аустријанци митраљезима уништили један ердељски батаљон, који је одступио под ватром Италијана.

Атина, 17. маја

Драгумис је саопштио све маћедонске посланике да се договори с њима шта да раде поводом бугарског заузећа Рупела. Драгумис је рекао једном новинару да ће тим поводом интерпелисати владу, и да се по његовом мишљењу Бугари морају пошто пото уклонити из Маћедоније.

Вашингтон, 17. маја

Г. Гарднер, из Масачусетске државе (Сев. Америка), поднео је скупштини резолуцију у којој осуђује сваки предлог о препременом миру, јер би такав предлог могао да наведе свет да верује, да народи могу некажњено вређати и газити све божанске и људске законе. У дипломатском свету држи се да је Вилсон, износећи идеју о једној међународној федерацији противу рата, строго осудио начин на који је Немачка изазвала и повела рат противу целог света.

DELENDA EST BULGARIA

Петроградско „Ново Време" доноси овај чланак:

„Беспримерна издаја Бугара ранила је страшно фанатичне Словенофиле, који покушавају да се утеше наивном предрасудом, да је бугарски народ невин, да бугарски народ није крив, да је крив само Фердинанд Кобург. Хоће да Русија очувају име милостиве и добродушне мајке.

Та наивна предрасуда треба да уступи пред очитом стварношћу. Русија хоће да остане велика милостива мајка. Лепо. Али бугарски народ већ није малолетно дете. У току 40 година могли су се лепо развити размажени наши Бугари, тако да се не сматрају за несташне малишане према Русији, са фирмом Фердинанда Кобурга. Али, и кад би наша добродушност примила то благо тумачење, врста злочина, које су починили Бугари, није од оних који се не кажњавају због непунолетства. Да је мали Радославов учинио какву обичну несташност, било би довољно да се казни ускраћењем слаткиша. Али кад је пуцао на свога брата, маломе зликовцу је место у казаматима малолетних. Ето зашто је време да заборавимо бајку о невиности бугарскога народа, да погледамо опасности у очи и да се ставимо према њој.

Бугари су народ који се од Словена највише бави политиком. А то је један разлог више, да се остави на страну стара бајка о невином, белом јагњету, које пастир, рђави пастир Фердинанд Кобург, води на кланицу. Бугарска је, народ њен, сневна грешница. Ми бисмо пристали да заборавимо њене старе грехове. Али нам је немогуће да оставимо некажњене њене данашње злочине".

„Новоје Времја" даље, набраја авантуре бугарске од 1912. до 1913.: први напад противу Србије и Грчке, издајства током данашњег рата и најпосле братоубилачки напад противу Србије, заједно са Немцима, Мађарима

и Турцима, и завршава овако:

„Рођена најплеменитијим жељама руског народа, Бугарска је инаугурисала своју појаву у историји циничком иронијом противу својих ослободилаца.

Од тада је почињена непрегледни низ злочина. И данас са жалошћу треба да признамо, да је ослободилачко дело цара Александра II. донело отровних плодова Бугарска се осмелила да стане као сметња на нашем, словенском путу. Треба да је гурнемо у страну и да пређемо преко земље коју су, пре 40 година, ослободили Скобељев, Гурко и Ралецки. А уражњено место Бугара у нашем срцу нека заузму други Словени, којих има довољно.

Фердинанда Кобурга треба уништити. Бугарска ће се примерно казнити. Грчка је потреба да јој обучемо хаљину грешнице, злочинке, забрањујући јој да држи своју војску, јер ју је до сада употребљавала само противу своје браће и противу свега што је човечанству свето и узвишено. Није већ далеко онај час, кад ће се са Балкана чути глас: „Суд долази!“

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Фос“ вели, да сазнаје из доброг извора да се присуство многобројних аустриских контигената у Смирни (10.000 људи са јаким аустро-немачким кадром), о чему је толико пута до сада писано, објашњава сумњом коју изазива код „централних савезника“ држање валије Рахми беја. Овај не крије своју антипатију према Немцима и у прилог свима опоменама које је добио из Цариграда, он и даље одржава све своје везе са својим пријатељима Енглезима а нарочито са г. Петерсоном, великим трговцем из варошн и с конзулом кога обасипа пажњом и услугама. С друге стране, он је одбио да изврши Портин налог, да ухапси и да искуши у Нимфеји (22 км. од Смирне све енглеске поданике.

Исти лист доноси у целини владино саопштење о заузећу Рупела. У саопштењу се каже да је посада фора напоре пуцала на Бугаре, причињавши им како артилеријом избачено је 25 граната тако и пешачком ватром приличан број мртвих и рањених Бугари нису одговорили; тада се један немачки официр јавио грчком команда ту коме је изложио разлоге осигурања и безбедности, који су примо-равали германо-бугарске трупе да заузму фор. Раз овор се наставио до у поноћ. Командант је тражио из Солуна упутства која нису долазила. Тек око поноћи власти из Солуна могле су ступити у везу с Рупелом и доставити команданту владина наређења. Евакуисани фор био је поседнут од Бугара, који су се убрзо затим развили на околним висовима и отпочели да се утврђују.

Атинска штампа гледа на догађаје према својим симпатијама. Целокупна либерална штампа је пуна протеста Г. Венизелос на челу протествује у „Кирикуу“, „Патрис“, пише да благонаклона неутралност, коју су Споразуму обећале све грчке владе не постоји више и да према томе напуштање Рупела обележава у грчкој политици почетак једне нове периоде са свима последицама чији развој нико није у стању да предвиди. У истом питању „Неа Имера“ пише овако: „Нема никакве сумње да Англо-Французи и Немци схватају на разне начине грчку неутралност. Англо-Французи држе да је својом неутралношћу Грчка приморана да се потпуно покори њиховој вољи. Немци су одложили до последњег тренутка повреду грчке територије; само под притиском потребе и приморани претећим држањем својих противника, они су се одлучили на ту повреду, ограничавајући је само на оно што је било неопходно потребно њиховој сопственој одбрани издржавши при том чак и ватру грчке војске.

ПОДЛИСТАК

У МАЧВИ

II.

Сваког дана дотерују војници или сељаци по кога Аустријанца, који се изгубио у *Мачванским* кукурузима од своје јединице. По некад се читаве десетине или водови изгладнелих непријатељских војника сами предају, или их проказују чобанчад најближој групи наших војника. Ти су људи будили код мене једну врсту сажаљења. Лепо одевени и снабдевени чак и сувишним ситницама војничке спреме, били су још у бунилу и на сваком њиховом лицу било је питање: Ама шта ово би са нама и како то би? Да ли смо ми заиста били казнена експедиција, или су се са нама само грозно шалили?“

— Зашто их не побијете? питала би нас

по која жена у новој црној шамији, а ми смо давали неодређене и околишне одговоре

*

Војници из митраљеског одељења вежбали су се у руковању аустријским, заплењеним митраљезима а пук преоружавао руским пушкама.

За време кратког затишја у операцијама вршило се преоружање читавих дивизија, — радња непрепоручљива са војничког гледишта, али у исто време, и радња, коју је налагала оскудица у оружању и вера у нашег војника, да ће брзо свићи на ново оружје.

Војници су се нерадо растављали од старих пушака на које су свикли, познавали их до ситница и имали у њих вере Нове су пушке посматрали са неповерењем и бунили се против њихове необичне дужине и још необичнијег бајонета, али како су то биле *руске* пушке, примане су ипак и налажено је оправдање свакој необичности: Све је руско велико и земља и вагони и пушке; кад су њима добре, добре су и нама; одлично гађају, само треба мало ниже циљати због задњег нишана, чија је почетна даљина в ћа од наше ..

А кад је већ реч о Русима, онда се разговор радо протеже и разграната; препричавају се вести са руског фронта; говори се о Козацима и мађарској равници и месту, где ћемо се састати са Русима; хоће ли се прво састати Козаци и наша коница, или комите; говори се о забрани употребе алкохолних пића код руске војске и о томе, како ћемо их ми ипак почастити вином у нашим логорима, пошто код нас не вреди та забрана.

— А можда ће и код нас вредети та забрана, изјављује сумњу Сава ордонанс, јер ћемо тада бити под руском командом.

— Зашто под руском командом? супроти Жика телефониста. Руска команда за себе, српска за себе — само ћемо ми бити као лево крило.

— Али можда неће смети Руси да пију ни код нас; наредба је наредба?

— Кад нико не види, могу. Зар ће то дознати Цар? Ми нећемо да причамо а Руси не смеју, па мирна Бачка.

Дуго у вече слушам из шатора пригушен разговор војника о Русима и старање, да се у свему нађе неко решење, по коме ће бити и вук сит и овце на броју. И да се граничимо са њима и будемо у савезу, али да останемо и даље самостални; да ратујемо са сваким, са киме и Руси, да шаљемо војску, ако хоће, и са оне стране Јапана, али да имамо своју царевину и да се не мешају у наше унутрашње ствари; да будемо њихова предстража на овом крају Европе, али не принудна, већ добровољна предстража, из захвалности према Русима и из општег словенског интереса.

Све се то завршава невешто повученим и претераним границама Велике Србије, те крајње мете читавих поколења, од којих верујемо да је нашему пало у део, да је изведе а да смо дорасли за тај подвиг.

Док се око шатора телефониста води разговор о будућој Великој Србији, код заставице страже прича поднаредник из другог прекобројног пука о улози пука у бици на Церу:

„Био сам у патроли претходници, говори поднаредник нашим војницима Ноћ мрачна. Шума. Олуја ломи букве Киша. Знате каква је била ноћ 3. августа! Ушао сам био већ у њихов логор а нисам знао. Страже нема, или се скрила где због кише, кад приметих светлост! Пријем тамо и видим шатор. „Фирцић", каже неко из шатора — играју карата њихови подофицири. Видим после лево и десно шатор, логор. Вратим се. Наш пук већ пред самим логором. Ударисмо одмах на нож. Направи се лом Верујте, да су плакали као мала деца!

— Ја Словен, вичу неки.

— Ја Чех; ја Србин. .. а ко ће га знати шта је ко у овој помрчини....

*

Путује тихо ноћ над пространом Мачвом нишу се врхови класалих кукуруза и шапћу њихова пера, док јасени бацају на стрмику сенке прне као мастило и месец клиза врхом Видојевице. Беласа се прав, прашњав пут и црне редови јабука крај пута.

Милан Јелић.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 13. **Петак 20. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Телеграм Њ. Кр. В. Престолонаследника француском Министру Марине:

„Адмирал Гејдон известно Ме је да је превоз наших трупа у Солун завршен. Ја сам честитао Адмиралу што се брижљиво старао да осигура добар ред и поредак при самоме превозу и лежи Ми на срцу, Господине Министре, да Вам изјавим пуно задовољство које Ми ствара тај лепи подвиг француске Марине, на Ми је особито стало до тога да Вам захвалим на наређењима која су тако сјајно извршена.“

Солун, 19. маја

Било је ожање борбе у правцу Мајадага. На осталом фронту уобичајена канонада.

Ноћас је бачено неколико бомби на Петрич. Прекјуче бомбардовано је пристаниште Лагос, где је запаљен један муницијски магацин.

Париз, 19. маја

Званичан извештај. — На левој обали Мезе жестоко бомбардовање гранатама великога калибра противу области Авокур и коте 304. После подне, француске су трупе у току једног живог напада отеле један немачки јако утврђени ров на југо-западним падинама Морт Ома. Ове су заробиле 220 војника, од којих 5 официра и запленише 7 митраљеза. На југоисточним падинама Морт Ома једним препадом, извршеним прошле ноћи, француске су трупе успеле да заробе 25 војника. На десној обали врло велика активност обеју артилерија између Мезе и фора Во. Није било никакве пешачке акције. Француске батерије узеле су под своју ватру и разјуриле Немце који су се искупљали северно од шуме Фос. Канонада с прекидима на осталом фронту, нешто мало интензивнија у области источно од Мецерала и Хартмансвилеркопфа.

Ротердам, 19. маја

Јављају „Дели Телеграфу“: по свему изгледа да се немачки генералштаб одлучио да учини један нов и последњи напор да би постигао одлучнији резултат против француске војске. Превоз трупа и муниције продужава се. Неколико хиљада аустријанаца придружило се Немцима у области Мезе.

Лион, 19. маја

Поводом смрти генерала Галијени-а генерал Жофр издао је наредбу војсци у којој одаје хвалу заслугама које је Галијени стекао као војни гувернер Париза и као министар војни.

Букурешт, 18. маја

Инвазија Македоније од стране Бугара изазива овде најгори утисак.

Г. Родзјанко, председник Думе изјавио је дописнику „Њу-јоршког Новинарског Удружења“, да у Русији не постоји никаква партија за мир. Глас који је о томе распространењ јесте немачка лаж. Чланови Думе су непоколебљиво решени да наставе рат до дана када ће Немачка бити принуђена да прими услове Савезника. И не само Дума већ цео руски народ, почев од Цара па до најскромнијег поданика, хоће да истраје у тој чврстој одлуци. Ми ћемо се борити 20 година, ако је потребно, само да дефинитивно отклонимо немачку претњу. Срећа рата може се мењати али ма шта било, Русија ће се борити све док Немци не буду потпуно побеђени. Г. Родзјанко потврдио је постојање изврсног душевног стања које влада у Русији међу ста-

новништвом, као и у војсци, и он се радује што је војска сада боље опремљена но икада.

ОКОВАНИ ЧОВЕК

— „Таи“ —

Последњи руски ратни извештаји објављују нове успехе армије Великога Кнеза у Малој Азији. Напустивши под ватром наших савезника своју прву линију ровова испред Ерзинџана, Турци су по том покушали да изврше извесну контра-офансиву, али су били свуда одбијени. Они су у исто време отерани и са планина јужно од Муша. Напослетку, на правцу Багдада, гоњени Русима, они губе ратни материјал у своме повлачењу. Пре неколико дана Басерман, члан Рајхстага вратио се из Цариграда, камо је био отишао да успостави везу између немачког и турског парламента. Он се вратио задовољан собом, својом мисијом и Турцима. Било је банкета, било је и здравица. Објављено је закључење савеза, и на тај начин је најзад[illegible] потврђена солидарност између дувенских и јерменских крволока. Из речи које су том приликом изговорене мало је што би се могло задржати. Халил Бej, отомански министар спољних послова, изјавио је да је Русија та која је желела овај рат, док је немачки амбасадор одговорио, да Немачка никад друго није желела до мир, а један и други изјавили су своју радост због закљученог савеза између Берлина и Цариграда, те две близначке престонице кршаве „културе“. Турци се морају задовољити са малим и хранити празним речима. Оно што се њима понајвише допада у новоме савезу, то је што се тај савез заснива на „поштовању узајамних права и на начелу суверенитета.“ Турска царевина мисли да може на тај начин да избегне режим капитулација. Немачки консули у Турској имаће у будуће иста права, која уживају турски консули у Немачкој, — сатисфакција сујете, коју је Немачка без по муке могла дати својим савезницима. И заиста, та концесија Бетмана Холвега не стаје ништа Немачку у толико пре што канцелар зна врло добро, да ће се положај Турске регулисати после рата међународним уговорима.

Али, не могавши спасти ни Ерзерум ни Трапезунд, он је ипак хтео да учини ма шта за свога „славом овенчаног савезника«. Обећања су јевтина увек, кад је непријатељ на прагу, а опсађена Немачка више воли да пружи Турцима утеху у једном правничком тексту, него ли потпору у два армиска корпуса. У осталом, званични Турци су принуђени да буду скромни: у својим захтевима, јер снага немачке дипломатије у Цариграду лежи у савршеном подјармљивању турске владе њеном упливу. Таалат, Халил и сви трабанти из „Јединства и Напретка“ живе само о немачкој потпори. Сваки њихов покушај самоопредељења стао би их више него ли портфеља. Принц Изедин убијен је само зато да би се отклонила свака сметња. Турско јавно мњење, ако оно у опште постоји, можда је мање задовољно. Кад је Турска ступила на позорницу, она је живела у уверењу, које су пропевавали немачки извештаји од почетка Септембра 1914 године. Једном Париз заузет, Француска сломијена. Немачка је армија имала одмах да се окрене противу Русије, услед чега би Египат остао без одобране. Турска би се царевина проширила у Африци и у Европи. Ето то је оно што је било показано Турцима и што им је обећано. Данас они само посматрају и упоређују. Војнички Немачка им ништа не може помоћи. Надирање Руса у Малој Азији наставља се с изврсном тачношћу. У Солуну, снаге које ће за мало дана премашити једну знатну цифру, образују за Турску у Европи једну сталну претњу.

У Цариграду је глад велика а незадовољство опште. То су ствари које у почетку рата Вангенхајм, немачки амбасадор, не беше обећао. Кад би Турци и даље имали веру, убиство фон дер Голца које је следовало погибији немачког војног изасланика, не би се могло објаснити. Има Турака који су успели да отворе очи пред стварношћу. Они почињу да појимају да земља, чија је дипломатија већ учинила да Турска изгуби у миру или у рату: Босну, Херцеговину, Санџак, Триполис, Киренајику, Епир, Албанију, Стару Србију, Македонију, Тракију, Јерменску и један део Месопотамије, ризикује да јој проузрокује још и друге, нове и теже губитке. Због тога се управо и револвери сами окидају. Значи ли ово да се треба надати каквој отоманској побуни противу немачкога ига? Ми то не мислимо, бар за сада, јер тиранија немачка над турским министрима и тиранија министара над земљом врши тако јак притисак, да најувиђавнији остају у мањини. Турска је под чизмом и само је савез-

ничко оружје може ослободити. На истоку неће бити других промена осим оних, које ће сила наметнути. На нама је да то припремимо. Басерман резимира ту ситуацију, рекав да је „Турска без сваке сумње верна пријатељица Немачке и да њени министри желе остати поред Немачке све док велики циљ не буде постигнут". Турски ће министри остати поред Немачке због тога што их ова не испушта, а што се тиче „великог циља", могуће је да се он за Отоманску царевину помеша са „великим помрачењем". Болесни човек је постао оковани човек, али то не значи да се његово здравље због тога поправило.

АУСТРО-УГАРСКА и НЕМЦИ

Немачки часопис, „Die Action", који излази у Јени, нашао је за добро, да прештампа недавно један чланак немачког књижевника Поља де Лагарда. У чланку се Аустро-угарска жестоко напада и прети јој се распарчавањем. Само се између осталога каже:

„Аустрија не сме бити више за Немачку ништа друго до једна колонијална територија. Изузев Југословена и Немаца, ниједан други народ те простране империје нема никакве политичке вредности; они су добри само као тесто и материјал из којег би требало начинити нове Германце, али Југословене ваља сачувати од сваке германизације. Сви остали народи те монархије, подразумевајући ту и Мађаре, сачињавају један прави терет за Европу. Они су као они трговци без капитала. Мађарска се састоји из једне гомиле апсурдности и представља према томе једну политичку аномалију. И ми Немци треба да радимо такође на уклањању тога народа...."

Мађарски сенатор и власник „Будапешти Хирлапа". г. Ракоци, велики пријатељ грофа Тисе, устаје с крајњом жестином против тог увредљивог чланка. „Каква је то „Централна Европа", која нам се данас предлаже, ако није остварење сна тога самог Лагарда?

Ми, са своје стране, нисмо вољни да ступамо у једну унију, у којој бисмо служили за тесто и материјал. Обелодањавање једног таквог написа у Немачкој овога часа је у исто време безобразлук и глупост".

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Журнал де Женев" доноси чланак пуковника Феле, и вели: „Немачка није више у стању да рекрутује у земљи нове борце; Турци и Бугари не би могли да јој пруже војнике. Осим тога, Немци су принуђени да скуче свој фронт. У том реду мисли, Верденска битка истиче на видик једну карактеристичну околност; не само што је свршено са образовањем нових кадрова, како са гледишта унутрашњих резерви тако и у погледу одузимања с других фронтова постојећих јединица, али потрошња битке не може да се попуњује на уском фронту, на коме се развија, друкчије него помоћу укидања балканског фронта. То је један први знак за опште сужавање немачког фронта".

„Фос". — Појачана артилериска активност на фронту и заузеће Рупела показују да би Германо-Бугари желели да убрзају ток догађаја и да прошире своје положаје, премда није вероватно да мисле нападати Савезнике. Доиста, њихови покрети и њихова артилериска акција наговештавају да је њихов циљ пре да спрече стално наступање савезничке војске. Највећи део немачких пукова повучен је са Балкана, али велике бугарске снаге прикупљене су са свију страна на фронту близу Ђевђелије, Дојрана, Струмипе и Демир Капије тако да су бугарска обала, румунска граница и валонски фронт потпуно огољени. Та се нова концентрација бугарских снага почела да врши од како је настао превоз српских трупа у Солун, јер, чим се с превозом сврши, Бугари очекују један јак напад од стране Савезника. Германо-бугарски штаб желео је да прошири свој круг рада и да не ограничи своју одбрану само на уски сектор Ђевђелија—Дојран. Отуда лауђе фора Рупела, који влада сереском равницом. Бугарски су ђенерали без сумње уверени да они не би били у стању да много прошире свој фронт када би једном непријатељства отпочела, док би обухватни покрети у правцу Битоља морали остати безуспешни због великих растојања.

„Њу-Јорк Америкен", амерички лист доноси значајну оптужбу немачког милитаризма, из пера Немца, професора Хермана

Фернау, писца чувене књиге: „Баш зато што сам Немац“...

„Одговорност за овај рат, пише професор, лежи на Немачкој. Он је изазван жељу за господарством неколико особа које се још нису ослободиле феудалних предрасуда. Ипак, истина задобија земљишта. Управљачи немачки могли су одржати кредит своје земље, експлоатишући вешто неколике војне успехе, али све ће се нагло срушити са првим важнијим неуспохом на бојном пољу, и последње самообмане оних који још верују у коначни успех немачке војске ишчезнуће. Ја не велим да ћемо тада имати једну „крваву револуцију“, али ја кажем да када се немачки народ буде пробудио из заноса у који га је војна каста успавала својом мајсторијом, жестина његове освете биће исто тако велика колико и његово разочарање“.

„Хелас“ доноси ову вест из Атине: Влада пориче да су Демир Хисар и Серез заузети. Бугарска уверава да ће на тим тачкама њено држање бити чисто одбранбено. Влада је наредила евакуацију Рупела, јер би иначе значило да је изишла из своје неутралности; заузеће Рупела, каже влада, дошло је услед савезничког наступања од Сингованија до Орлијака. Протокол који је био потписан, доказује да ће фор бити повраћен Грчкој, чим престане потреба која је изазвала његово заузеће.

ПИСМА С НЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Која су из јединица враћена као „непознати“. Писма се налазе у војној пошти Врховне Команде:

Анђелковић Срећадин каплар 4 чете 4 бат. 8 пук. дунав. дивиз., Антоник Властимир месарска чета, Антушевић Јеремија болничар при резерв. болници, Андрић Милоје резервни артилер. поручник вард. див., Антоник Никола војник, Арнаутовић Ђорђе пограничка чета, Арсић Миливоје глав. интенд. воз. шум. див., Адамовић Ђурђе крупова хауб. батерија, Аћимовић Светозар 2 данглезова батерија, Аранђеловић Мирољуб бив. благ. при штабу тим. див, Белановић Драгиша болесник болничар острво Видо, Бојић Душан поручник II пеш. пук. III бат. I чета, Бојовић Рајко каплар VII бат. III дивиз. пук брдски. Бошковић Блажа телегр. одељење дунав. дивизије, Бранковић Чедомир I пољ. дивизион II бат., Богдановић Светислав капетан артилерије, Бугарчић Обрад ађутант X пука II позив. шум. див., Вукајловић Јован војник 1 бат. брд. арт., Вукићевић Владимир поднаред. I бат. артил. скопљ. одреда, Вуковић Љубомир поднаред тим див., Вујић Михајло болничар франц болнице, Војиновић Младен 4 чета III бат. 7 пук, Видојковић Вукашин наред. II бат. I нови формирани дивизион, Василијевић Стаменко 10 чета II вода погран трупа, Вулетић Вучић бол., Глишић Милан благајник народне одбране, Гаић, капетан, Глишић Владимир, поднаредник коњички, Давидовић Драгољуб, поднаредник I чете жељ. служб., Драгићевић Борисав главни инт. воз, Дачић Милан, наредник комбиновани пук, Драговић Радован, наредник ђак на лечењу, Денић Добросан, 2 ескадрон битољ. кон. ескадрон, Дидић Михаило, хаубичка батер., Димитријевић Божидар, I брдска данглезова батер., Димитријевић Благоје група војника из Бастије, Димитријевић Жика, благајник резер. арт. трупа, Дојчиновић М., 2. хаубична батер скопљан., Думбиловић Ратко, 5. батер. брдски нишки одред, Ђорђевић, Јеремија, 4. чета 3. батаљ. 11. пук, Ђокић Војислав, комесар болнице, Ђукић Александар, рањен војник, Ђурђевић Драгољуб, болничар морав. стално болн., Ђурђевић Славомир, раден. батаљ. III одељење, Ђурђевић Петар, пољска батер VII, Ђурашковић Ди Андреја, пољска марв. болница, Ђурковић Драгољуб, 4 бат. брдска, Живан посилни код пуковника Браловића, Живковић Љубомир, војна болница, Живковић Стеван, Тимочка дивиз., Живковић Рајна, коморџија, Животић Стојадин, брдски дивизијон, Живадиновић Раденко III чета III бат. 11 пук тим. див

(Наставиће се).

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Аћелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 14. **Субота 21. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 20. маја

На фронту уобичајена канонада. На Струми се ништа није догодило.

Париз, 19. маја

Сто први дан верденске битке био је обележен једним страховитим нападом Немаца против свих положаја западно од Мезе (Морт Ом, Кимјер). Непријатељ је био разбијен нашом ватром. Источно од шуме Корет, заузели смо неколико истакнутих делова ровова јужно од Бетенкура и од пута за Кимјер. Жесток артилериски двобој источно од фора Дуомон. Жестоко бомбардовање Морт Ома и области Кимјер. Артилериска активност на десној обали Мезе и у Воеврy.

Ђенерал Хег јавља: непријатељски аероплани били су активнији. Један наш аероплан оборен је у наше линије, а један непријатељски у непријатељске линије. Запалили смо мине у Живанши-у. Две немачке мине у Суше-у и Невилу нису причиниле никакву штету нашим роововима. Преко дана релативно затишје Никакве непадијске акције. Слаба артилериска активност.

Париз, 20. маја

Званичан извештај. — На левој обали Мезе бомбардовање с прекидима на сектoрима шуме Авокур и Морт Ома. На десној обали, после жестоке артилериске припреме, Немци су напали француске положаје од пољског добра Тиомон до Во-а. После више узалудних напада, Немци су успели да продру у француске ровове прве линије, између фора Дуомона и рибњака Во На свима другим тачкама немачки су напади сломљени митраљеском ватром, која је непријатељу причинила тешке губитке. Средња артилериска активност на осталом фронту.

Данас после подне једна група немачких аероплана бацила је више бомби на отворену варош Бар-ле-Дик: 18 лица грађанског реда, од којих 2 жене и 4 детета убијено је, а 25 рањено, међу којима 6 жена и 11 деце. Један француски аероплан напао је један авијатик који је био принуђен да слети у француске линије, јужно од Бернкура (област Суза). Оба немачка авијатичара заробљена су.

Париз, 20. маја

У области Морт Ом—Кимјер, борби се нису прекидали у ствари од 14. маја. Никада немачке нападне колоне нису биле тако густе, никада оне нису дале доказа о таквом огорчењу, никада бомбардовање није достигло тако бесомучну интензивност, која је задобила свој максимум 17. маја. Према обавештењима, која су дали заробљеници, немачке масе, стављене у покрет, састојале су се најпре из две свеже бригаде са три чете пионира, које су биле сконцентрисане између Форжа и шуме Корбо и које су имале задатак да надкриле наше положаје испод Кимјера и да се дохвате Шатанкура; за то време два друга пука имала су да зауму железничку станицу у Шатанкуру, као и суседне положаје. Друга једна бригада имала је да се дочепа преко шуме Корет пошумљених делова земљишта, који се налазе западно од Шатанкура, док су други контигенти, у најмању руку бројно равни тој бригади, имали да подрже сам напад. Напад је међутим потпуно пропао Ако су на сектору Кимјер задобили око стотину метара терена, Немци су ипак и овога пута видели како им је једна од највећих офанзива разбијена нашом ватром, изгубивши на југо-западним падинама Морт Ома једно за њих драгоцено земљиште, које су у осталом били прескупо платили. Кронпринчев генералштаб у току последњих осам дана није уводио у линију мање од пет дивизија, што износи 60.000 људи свежих трупа.

Лондон, 17. маја

Генерал Хег јавља да је непријатељска артилерија била веома жива између канала Лабасе и Араса. Жестоко јутрошње бомбардовање у Лоосу наставило се преко целога дана. Ми смо одбили непријатеља, који је био продрео у британске линије у околини Мамети. Фронт Зилебеке—Хооп—Елверинге био је жестоко бомбардован. Никакве пешачке акције за време последња 24 часа. Наша ваздушна акција била је веома сретна. Мало немачких аероплана могло се видети.

Лондон, 19. маја

Министарство војно објављује потпун пораз султана Дафурског. Сви његови најбољи официри убијени су или су се предали.

Петроград, 19. маја

Званичан извештај. Западни фронт: У области језера јужно од Двинска, непријатељска артилерија била је веома жива на разним тачкама фронта. Непријатељ је вршио на целом фронту аеропланска извиђања. Један наш аероплан заподео је бој с једним албатросом који је, обмотан димом, пао северо-западно од Барановичи.

Кавкаски фронт: На правцу Дијарбекира, Турци су 15. маја предузели офанзиву од Огнота противу Карга-Базара, а један део непријатељских трупа заузео је Ганибет. Наше су трупе извршиле противнапад и истерале непријатеља.

Петроград, 19. маја

Званичан извештај. — Западни фронт: На целокупном западном фронту артилеријски двобој и пушчана ватра. Две наше ваздушне ескадриле летеле су позади непријатељских линија. Једна, у јачини од 6 апарата, бомбардовала је област Соли, а друга, састављена од 14 апарата, бацала је бомбе на железничку станицу у Моневичи. Сви су се апарати вратили неповређени.

У Црноме Мору један наш подводни брод потопио је пет једрилица.

Кавкаски фронт: На правцу Бајбурт, знатне турске снаге нападале су у три маха један наш сектор, али су биле приморане да се повуку. Многобројни контигенти предузели су офанзиву у намери да надкриле наш испадни угао ближу Махаматума. Евакуисали смо то место, пошто смо разорили мост. На правцу Дијарбекира, одбили смо један непријатељски напад.

УТИСАК ВЕРДЕНСКЕ БИТКЕ ПОСЛЕ ДОГАЂАЈЕ

Пуковник Шумски, чувени руски војни критичар, штампа у париском „Журналу“ овај чланак.

Немачка офанзива противу Вердена имала је не један већ више циљева. То изилази из општих података који се имају о стратегијској ситуацији. Ова је операција требала да буде најпре реванш на француску офанзиву у Шампањи. — Због тога су Немци у почетку гордо изнели цифре заробљених француских војника и заплењеног материјала; намера им беше да покажу свету, да те цифре надокнађују оних 25 000 људи и 155 топова немачких који сачињавају француски плен из шампањске битке.

Исто тако је очевидно да су Немци у почетку те операције били убеђени, да ће Верден освојити. То се убеђење заснива на два рачуна: први је рачун близина немачких линија до Вердена. Из лекција садашњега рата може се закључити да од противника успева онај који први предузме офанзиву, а то зато што први успева да сконцентрише снагу на тачку коју изабере и тиме постаје јачи. Немци мишљаху дакле, не без разлога, да могу пробити лако линију форова, кад нанесу непријатељу један први, довољно снажан удар.

Други рачун заснивао се на крајњем старању Француза, да штеде своје људе. Немци предвиђаху да ће страх од излишних губитака натерати нашу француску команду да у даном случају нареди евакуацију Вердена, тим пре што повлачење у назад за 10 км. не би ни у колико изменило општу ситуацију на франко-британском фронту.

Према свему томе, немачка операција имала се сматрати бесповратно пропала чим се наишло код Во-а на оне силне одбране и противнападе Француза и чим се увидела решеност француске више команде, да по сваку цену брани Верден.

Други задатак који Немци беху себи поставили пред Верденом, састојао се у трошењу француских снага помоћу непрекидних бојева, тако да се Французи онеспособе за какву

било офанзиву на пролеће, када су Немци рачунали, да предузму операције широкога обима на руском фронту.

И овај задатак није био решен, јер сваким даном видимо како на прве и најмање знаке немачке малаксалости Французи предузимају нападе на противничке линије. Тако је недавно било код Морт Ома.

На послетку, трећи немачки задатак, који је сада од капиталног значаја за непријатеља био је да се француске трупе држе приковане за Верден, док би се важне операције развијале на источном фронту, јер су Немци врло добро знали да без знатнога појачања свога источнога фронта (што се може извести само употребом резерви и слабљењем западнога фронта), они не би могли предузети своје намераване операције према Русима. Због тога управо двомесечни налети Немаца код Вердена и не представљају у главном ништа друго до један маневар активне одбране. Тим својим операцијама непријатељ мисли да се може обезбедити противу једне офансиве из Шампање или из Артоа; али једна акција тако широких размера, као што је акција код Вердена, не може а да се не одазове и на остала бојишта.

Та је акција ослабила пре свега у извесној мери немачке снаге на француском фронту. За тим, она лишава Немце извесних средстава којима би они могли вршити свој утицај на балканске операције. И, најзад, слабљење немачких снага на француском фронту онемогућава непријатељу да у даном трентку пошље појачања на руски фронт. Једном речи, неуспела операција код Вердена бацила је у велику невољу немачку стратегију.

Својим значајем ова се операција јавља као последица битке на Марни, која је осујетила немачки ратни план; међутим верденска битка има изгледа да широко одјекне на план одлучних акција које су Немци намеравали да предузму у пролеће и у лето 1916. год.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Тајме" доноси од пуковника Репингтона ово: Ми сада знамо скоро потпуно немачки план. Немци имају неколико јаких адута, али ми смо сигурни да су наши адути још јачи. Немци имају на западном фронту 119 дивизија, на руском фронту 49, а јужно од Дунава две до три. Аустријанци имају свега 76 дивизија, од којих 42 према Русији, а 30 према Италији. Турци имају 52 дивизије, а Бугари од прилике око дванаест.

Ми имамо дакле посла с једном укупном снагом од 311 дивизија, али пораз 119 дивизија немачких на западу или пораз 91 дивизије аустро-немачке на руском фронту, или пораз ма којег већег дела једне од ових двеју главних армиских група повукао би за собом укупан пораз уједињених снага непријатељске коалиције.

ПОДЛИСТАК

ВАРДАРЦИМА

Ево нас већ к вама, о Вардарци мили,
Да створимо једну и душу и тело,
Да здружени опет, као што смо били,
Појуримо „тамо" к'о лавови, смело.

Та српска нам вила лавор венце плете,
И жељно нас чека долином Вардара,
Време је испунит' завете нам свете,
Србија нас зове и Нова и Стара.

Чекају нас жељно брда и долине,
Поља, шуме, реке, поточићи, врела;
Жељне су нас српске високе планине,
Чекају нас жељно вароши и села.

Чекају нас жељно њиве, виногради
И гајеви леци, и мили славуји,
И вељнаци дивни, наши рукосади,
А и фрула чека, да опет забрује.

Чекају нас жељно родитељи стари,
И браћа, и сеје, и родбина цела;
Давно цура млада за драганом мари,
Давно се је љуба војна зажелела.

Милоште су жељна и дечица мила,
Да загрле једном родитеља свога,
И на наша срца туга се је свила
Напред, браћо, само поменимо Бога.

Ко нам на пут стане, — топ, пушка нек плане,
Прах и пепео нека од њега се створе,

Нека га са спета тог часа нестане,
Пламенови наши нека га сагоре.

Ево нас већ к[illegible]вама, о Вардарци дични,
Да здружени опет, као што смо били,
С оружјем у руци, љутом боју вични,
Спасемо од ропства наш завичај мили.

Тома С. Живковић
подн. 2 батер. хаубич. дивиз. вардарске дивизије

ПИСМА С НЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Животић Дамњан II одел. муниц. колоне 18 пука, Здравковић Александар шеруручник, Иванковић *Драгомир* II град. батерије скоп. одред, Ивковић Миливој 8 пук, Ивановић Богољуб болничар, Игњатовић Витомир проф. колона мор. див., Игњатовић Радосав поднаред. III дебанж. бат., Илић Танасије благ. штимъ. окр. команде, Илић Радивој болесник острво Видо, Илић *Драгољуб* морав. бол чета, Илинчић *Љубомир* II чета II бат., Исајловић Живојин поднаред. 23 чете граничне, Исајловић Милован болничар, Јокић *Љубомир* телегр. одел. тим. див., Јањић Спира војник, Јаковљевић Мијаило наред., Јаковљевић Аранђел 18 пеш. пук, Јанковић Светолик 8 пеш. пук, Јанковић Момчило комесар морав. див., Јанковић Милорад болница острво Видо, Јеремовић Миливој I пољ. болница, Јевтић Никодије болница пољ., Јелић Животије бач. еко[illegible]ом. чета, Јеленковић Милорад наред. писар штаб. дун. див., Јерић Мика наред., Јеремић Радоје 6 жељез. дирек. секција, Јовановић Радосав поднаред., Јовановић Тихомир болничар острво Видо, Јовановић Милија II чета I бат. сеиз, Јовановић *Миленко* мостов. трен., Јовичић Живан II група пешке град артилерије, Јовановић Манасије проф. слагалишта, Јованчевић *Бранислав* ратни сликар, Јованчевић Михајло допун. бат., Јокановић Раде пилотовачка чета црногорска, Јоксимовић Михајло артил. хаубица I бат., Јоцић Селимир војник, Котрља Риста 4 чета 3 бат. 18 пук, Ковачевић Никола коморџија трупне ком. 13 пук, Коловић Чедомир, болничар острво Видо, Кодић Александар 16 пук, Костић Коста, 3 одел. муниц. колоне, Кнежевић Владимир, ахилејон, Кнежевић Витомир, 9 брдска батерија, Крунић Љубомир, болесник острво Видо, Крсмановић Ранко, поднаредник брегал. див. Кришуловић Димитрије, гл. интенд воз, Лешевић Јовица 9 батер., Лукић *Милорад*, III. брд. батер. I ново обр. одел., Манчић Петар, каплар, Марковић *Милорад*, министар. војно, *Марковић* Тоње, каплар, *Марковић Милета*, 8 пук дун. дивиз. коморџија, Марковић Светислав, пуковник, Марковић *Драгољуб*, I Данглезове батер., Максимовић Јован, благ. брдске артил., Максимовић Петар болничар., Маринковић Душан, магационер, Маринковић Илија, болничар, Милојевић Танасије, поднаредник болница острво, Милојевић Милутин, поручник, Мијаиловић Перица, 5 ново образ. батерија, Мијаиловић Милан, војник. Милетић Војислав, болесник острво Вид, Мијушковић Милан, хаубич. батер. тим. див., Мијатовић Милорад, I брд. франц. батер., Милојевић Стојан, 2 опсад батер., Милојковић Милутин, капетан, Милутиновић Милорад, министар војно, Милојевић Стојан, II опсад батер., Миленковић Воја благ. I армије

(Наставиће се).

НА ЗНАЊЕ

Штампарија, у којој се сада штампа „Ратни Дневник", услед оскудице у словима, није у стању да прима и израђује никакве друге послове осим „Ратног Дневника", па и опај последњи у ограниченом броју примерака

Пошто се „Ратни Дневник", из горе поменутих разлога, не може штампати у знатно већем броју, како би било довољан за сву војску, то се умољавају господа команданти и све старешине, да у подручним им јединицама настоје да „Ратни Дневник", идући од руке до руке, постане приступачан свакоме војнику а тиме, но могућству, и његова духовна својина.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велепанца. — Солун. Одговорни уредник В. Аиђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 15. Недеља 22. маја 1916. године ГОД. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 21. маја

Активност непријатељске артилерије била је доста интензивна С друге стране јављају да је било и неколико сукоба између извидница.

Једна француска ваздушна ескадрила јуче је жестоко бомбардовала непријатељске логоре око Дојрана.

Солун, 22. маја

Поводом проглашавања опсадног стања у Македонији, у зони савезничких војски, Јенерал Сарај учинио је јуче ово саопштење штампи:

Јенерал Сарај, извештавајући о проглашавању опсадног стања Јенерала Москопулоса и префекта Солуна, доставио им је да је ова мера искључиво изазвана чисто војним обзирима, и да према томе никакве измене нису потребне у погледу оне светковине која је била припремљена у част краља Константина. Ипак зато, грчке војне власти одмах су наредиле да се одустане од благодарења и од бакљаде.

Јенерал Сарај додао је да у овом случају опсадно стање има за циљ једино строжи надзор над полицијом, царинама и саобраћајем, и да се према томе ништа неће мењати у досадашњој административној и војној организацији грчке Македоније. Ова строжа контрола постала је неопходно потребна од како су Бугари продрли у грчко земљиште, због саопштења која су непријатељу чинили његови плаћени агенти.

Опсадно стање објављено је било јуче у 9 часова изјутра. Жандармерија француско-енглеско-српска појачана одељењима пешадије одмах је заузела префектуру, управу полиције и жандармерије, пошту и телеграф, пристаниште, железницу и безжичну телеграфију. Исто тако заузета је управа водовода и централа електрике и гаса. Ово се заузеће извршило без икаквих сукоба, сем код поште коју грчки војници нису хтели у први мах због једног неспоразума да напусте. Али убрзо тај се неспоразум отклонио и савезнички су војници заузели пошту.

Париз, 21. маја

Званичан извештај. — На левој обали Мезе велика активност обеју артилерија на сектору коте 304 и између Морт Ома и Мезе. На десној обали Немци су покушали противу француских положаја, између рибњака Во и села Дамлу, снажну офанзивну акцију која се наставила целога дана. Непрестани напади, предузимани компактним масама, низали су се у тој области. Величанствен отпор француских трупа савладао је немачке напоре. Западно од фора Во, француски противнапади одговарали су на сваки немачки напад и спречили свако непријатељево напредовање. Пред фором Во, који су се Немци трудили да заузму по сваку цену, борба је достигла такву жестину да јој није било до сада равне. Кошене француским топовима и митраљезима, нападне колоне претрпеле су огромне губитке. Немачке масе које су притицале у помоћ ангажованим батаљонима, узете су под ватру француских тешких батерија и морале су одступити у нереду скоро до Дијеша. На сектору код Дамлу-а, у подножју кота Мезе, Немци су успели да продру у село чији већи део држе Французи. Артилериска борба на-

ставља се веома жестоко на целој десној обали Мезе.

Париз, 21. маја

Наквадни напади у масама трајали су пуних пет дана готово без престанка. Бесомучни напад, који је јуче предузет у присуству Кајзера ради освете последњих немачких неуспеха код Шатанкура и Морт Ома, био је јак и простирао се на фронту од три километра, где се било сместило у најмању руку две и по дивизије. Нападу је претходило интензивно и непрекидно бомбардовање од 22 часа а једна наредба генерала Фалкенхајма нађена код више заробљеника прописивала је свима командантима јединица да изведу напад до крајње границе и да се не заустављају без изричног наређења команданта па ма колики били губитци. Главни напор нападача, који је отпочео око 9 часова изјутра, изгледао је као да има за циљ село Флери. После осам по Баварце скупих јуриша, непријатељ није успео ни у колико. У осталом, борба се наставља на крилима. У правцу шуме Шофур и пољског добра Тиомон, где су вршили нападе померански пукови, као и источно од фора Во, немачки напади су пропали и нападачи су морали да се врате у своје полазне ровове, претрпевши велике губитке без икакве добити.

Лион, 20. маја

Зна се да Немци разголићују свој македонски фронт ради попуне код Вердена. С друге стране, саслушања заробљеника допуштају сваког дана да се строго контролише стање немачких ефектива и начин на који се попуњавају од почетка 1916 године. Класа 1916 год. појавила се први пут на непријатељском фронту децембра 1915. год. Људи из те класе виђали су се редом у 6., 10., и 11. корпусу, као и 6. и 56. дивизији. Још од месеца фебруара 1916. год. размера се знатно повећала, тако, да је у извесним корпусима достигла целокупно бројно стање. На пример: искази заробљеника који припадају 3. корпусу утврђују да су појачања до 10. марта 1916 год. садржала само 25 од сто елемената из класе 1916., али од тога датума 24. пук, који је претрпео велике губитке код Вердена, прима као појачања искључиво људе из те класе. Појачана 5 гардиског пука на дан 16 априла представљају размеру од 75 од сто људи из те класе. На дан 10 марта појачања 64 пука износила су 60 од сто људи из класе 1916. год.; очевидно је, да најбоље резерве од 2 милиона војника не постаје и изузетне су. Већ одавна Немци се налазе у немогућности да образују нове јединице. Да би попуњавали своје постојеће јединице, они могу наћи у својим резервама само: 1) остатак дела од класе 1916 год., који је и иначе доста јако начет; 2) позивање под оружје оних лица, која су раније била оглашена за неспособна; 3) прездравеле рањенике и 4) класу 1917. год која је још на обуци, а све то износи мање од 900 хиљада људи.

Милано, 21. маја

Велики енглески романсијер Конан Дајле сада ђенералштабни пуковник, приспео је јуче у Милано, одакле ће на италијански фронт. Директору листа „Ла Сера“ учинио је извесне изјаве које се односе поглавито на војну будућност Савезника. „Скоро, изјавио је Конан Дајле, биће успокојавајућих вести односно заједничке и једновремене акције савезничких војска. Свако нестрпљење и свако неповерење у том погледу било би апсолутно неоправдано. Решење питања о потребној и довољној муницији за општу офансиву захтева извесно време које је тачно предвиђено и срачунато. Савезнички ђенералштабови имају један план много раније утврђен и кад би се сада од тога плана стали удаљавати, они би учинили озбиљну грешку која би ишла у корист непријатељу. Треба да свако од Савезника привремено издржи својим сопственим средствима напоре који су на његов фронт управљени.

ИЗЛОЖБА СЛИКАРА ИСТОЧНЕ ВОЈСКЕ

(53. улица Бугароктон).

Изложба сликарских и скулпторских радова обвезника Источне Војске чини на посетиоца не може бити пријатнији утисак. Ма да знамо Француску као земљу високе уметничке културе, ипак смо изненађени кад видимо да једна војска има толико сликара од талента, и са задовољством констатујемо да те уметници, чак ни у рату и кад су далеко од средине у којој су се развили, не занемарују

потпуно уметност. Најлепше је што се по свему осећа да није било нарочитих припрема за изложбу, већ да имамо пред собом збирку радова који су сами собом поникли, у часовима одмора од војних дужности.

Но поред тога што све носи обележје импровизације, имамо слике од праве уметничке вредности. Изложба је симпатична и по избору предмета за сликање.

На првом месту налазимо врло добар портрет ђенерала Сараја од *Кос-а*, који је успео да изрази све оне особине правог војника и отменог човека, које одликују популарни лик команданта Источне Војске.

Веома је карактеристично колико су Солун, његова ближа и даља околина и становништво истински заинтересовали француске уметнике. Готово сваки излагач дао нам је по који изглед Солуна, по који македонски пејзаж или типове мештана. Нарочито су старе византијске цркве и манастири, џамије, текије, гробља, турске куће, дућани, пијаце инспирисале многе сликаре.

У том погледу најзаније се истиче *Жуе* са два изгледа цркве Св. Катарине, Пророка Илије и Минаретом. *Дорша* привлаче куће у турском крају, чудно обојене, дућани, кафане, ћошкови. *Сер* је у неколико акварела умео мајсторски да представи живост и ориентално шарење неких солунских улица и крајева. *Жан Гулден* је проникао сву чаробну драж изласка и заласка сунца на мору, сурог времена; поред тога он је посветио солунским знаменитостима извесан број слика савршене израде.

Међу онима, чије је име познато у сликарском свету, сусрећемо и *Буте де Монвела* и *Прежелана*, којима су Солун и Дојран такође инспирисали неколико врло артистичних акварела и цртежа.

Заслужују да се помену још и *Дујар*, *Дахер*, *Ле Бретон*, *Девин*, *Гран*, *Реф*, *Жуано Ириела*, *де Вилморен*, *Си*, *Бриттон*, *Гоазе*, *Гарние*, *Самбре*, *Петен*, који сви имају радова од вредности и интереса.

Маркантни типови међ солунским становништвом и македонским сељанима заинтересовани су до највећег степена *Лобел-Риша* и нашли су у њему свога даровитог сликара, који их је брижљиво процењо и потпуно схватио, и који уме да их изнесе онакве какви су, рекли би живе. *Туше*, ма да осетно нагиње сатири, има исто толико истинске опсервације и исто је тако добро уочио карактерне црте типова, који се срећу по буџацима солунским. Његов „Кафешантан у улици Егнација“ и његова „Берберска улица“, јединствени су у својој врсти.

Карикатура је у опште добро заступљена и даје целој изложби веселију физиономију. *Бен де ла Кокри* истиче се као цртач са неизмерно талента и оригиналности и са невероватном уобразиљом. Поред цртежа *Буте де Монвела* и *Прежелана* заслужују сваку похвалу и *Ф. Херман-Пол* и комични портрети од *Жилиот-а*.

Балик, *Пенен* и *Реф* изложили су неколико занимљивих скулпторских радова.

НЕМАЧКИ ГУБИТЦИ

Немачка се у својим листовима хвалила да је она једина земља која се не боји да објави тачне бројеве својих мртвих и рањених. До 15. априла ове године она је објавила 256 листа губитака, по којима излази да укупан број мртвих, рањених и несталих износи 2,837.272. Познати војни писац енглески Белок упоредио је ове званичне листе с оним листама које објављују поједина приватна удружења немачка, као на пр. раднички синдикати, удружења за узајамну помоћ, итд. Тим упоређивањем Белок је дошао до занимљивих резултата. Првих месеца рата званичне су се листе скоро потпуно подударале с приватним листама. Од месеца новембра 1914 између њих се опажа извесна разлика која се све више појачава. Крајем 1915 немачки губитци по званичним листама мањи су за 25 од сто од њихових губитака по приватним листама. Белок је исто тако упоредио званичне листе заробљеника са приватним листама и дошао до закључка да је број заробљеника по званичним листама за 40 од сто мањи него број заробљеника по приватним листама. На крају крајева, Белок узима да су до 1. јануара ове године Немци могли изгубити око 3,500.000 бораца. У ове губитке не улазе њихови страховити губитци код Вердена, јер је Белок правио ова израчунавања пре почетка Верденске операције

ПИСМА С НЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Милошевић Живко, гран. трупа, Милошевић Милорад, каплар, Милуновић *Миладин*,

хаубица, *Миљковић* Драгутин, 16. пук морав. дивиз., *Мирковић* Боривој, артиљ. капетан, *Митић* Обрен, гранца артиљер, Митић Живој, 14. пук 4 чета 4 бат., Митић Војислав, III одел. муниц. кол, Мирковић Радивој, војник, Мирковић Константин, благајник вој. станице, *Миљко* наредник, Нешовић *Десимир*, 22 чета гранич. трупа, Николић Петар, поднаредник, Николић Тимотије, каплар II. пољ. бол., Николић Велимир, болница острво Вид., Новаковић Алекса, артиљ. капетан, Огњановић Милан, капетан, Огњановић Димитрије, војник учитељ, Пауновић Профир, морав. дивизија, Пантић Рајко, острво Вид, Павићевић Пера, инжин. наредник, Павловић Стеван, XIV. пук. пушкар, Пантић Јован, наредник, Пауновић Никола. дивизион 5., Павловић Димитрије, пионер, острво Вид, Павловић Јова, труп. лекар XV пук., Павловић Борисав, вој. апотекар, Павловић Љубиша, министар. војно, Паралић Петар, 4 чета рез. инж., *Потожица* Недељко, 3 ч. 1 б. V. п., Петровић Светислав 6 батерија брд, Петровић мајор, Петровић Војислав комбинов. пук, Петровић Настас болничар, Петровић Ничета депо, Пеливановић Будимир арт капетан, Пијер Алекса војник, Пешић Никола поднаред, Прокић Милош шум. див., Павловић Стојан 6 бат., Петровић Димитрије наредник штаба дрин. див. II поз., Поповић Боривој наредник арт. дивиз., Поповић Ђорђе болница бр. 22 II сират, Поповић Станимир арт. наред., Поповић Младен V дебанжова батерија, Поповић Атанасије V или VI секција жељез., Радовановић Милутин мајор, Рајковић Милосав острво Вид, Рашић Д. В. В. капетан, Радовановић Светислав наред. кон. II барака, Радовановић Живота шумад. дивиз., Рајчевић Бранко инж. наред., Радојчић Јова II хаубица Радојчевић Милосав болничар Видо., Радомировић Панта ибарска чета, Радивојевић Светозар болница Видо, Радоичић Тихомир I бат. I дивизион, Раденковић Никодим кон. поруч., Радосављевић Никола II чета, Ристићу Петру болесник I барака, Ристић Живан наред. проф. колоне, Руменић Милутин II пољ. болница, Станковић Милутин дрин див., Станимировић П. војник I армије, Стефановић Миливој 3 чета 1 бат. II пук, Спасеновић Светолик болничар, Суботић Владисав II данглезова батер., Смиљковић Милан 2 чета 2 бат., Сретић Никола 3 чета 1 бат. VII пук, Станковић Чедомир наредник, Стојићевић Никола болница Гастурија, Стојић Самуило Ахилеон болница, Синђелић Ђурђе 4 чета 3 бат. XI пук, Стошић Петко гл. инт. воз, Стајевић Љубомир дунав. обл. дивиз., Станојевић Милош поручник, тојковић Др Велимир српска армија, тојановић Михај о болничар, Стублинчевић Тихомир болница, имић Благоје капетан офиц. болница, танковић Драгутин дунав див., Стакић Мидетије грацки пук, Стан вић Душан IV болница, Суиманић Михајло благ. арт. радионица, Стојковић Владимир болесник Видо, Срећковић Станимир арт. наредник, Стевовић Радомир нар гр. трупа, Стојићевић Милисав регрут, Стојановић Драгутин II енгл. бат., Станимировић Јован мес. чета дрин див., Станисављевић Витомир жанд. при пуку, Тајчић Илија болесник, Танацковић Драгољуб призр. одред, Тришовић Ђорђе нар., Томић Милорад благ. поште дрин., Томашевић Драгутин капа., Тодоровић Чедомир благ. тим див., Тодоровић Богољуб коњ див., Топаловић Светозар болн., Тошић Светозар II див. град. арт., Тошић Ј. Душан IV див. арт., Ћирић Тихомир 4 чета 1 бат. XI пук, Ћирковић Благоје франц. болн., Узовчић Светолик стална војна болница, Ферић Јовица 4 чета 2 бат. VIII пук дун див., Филиповић Таса благ. инт. воза, Цвијић Божидар мун кол дангл. бат., Цветановић Чедомир дангл. бат., Чолић Митар војни рачуноиспитач, Шобанић Миливој комесар депо.

Именовани у овом списку, нека се јаве својој првој војној пошти, којој се наређује, да од поште Врховне Команде изиште писмо и уручи га адресанту по адреси коју буде депоновао код поште.

По заповести Начелника Штаба

№ 470
16-маја-1916
у Солуну.

Начелник
Поштанског Одељења
Рад. П. Радојловић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца — Солун. Одговорни уредник В. Аћелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

БРОЈ 16. **Понедељак 23. маја 1916. године** **ГОД. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 22. маја

Бомбардовање савезничких положаја у околини језера Арџана. На осталом фронту уобичајена канонада.

У правцу Струме није примећен никакав покрет бугарских трупа.

Париз, 22. маја

Званичан извештај. — На десној обали Мезе није било никакве пешадиске акције прекодана Артилериска борба наставила се веома јако на фронту пољско добро Тиомон — Во. У фору Во ситуација се није изменила. Немци нису покушали да пробоје свој успех од прошле ноћи. На левој обали бомбардовање других француских линија.

На осталом фронту дан је протекао на миру.

Париз, 22. маја

У пркос њиховом огорчењу, бојеви од четвртка, који су се водили северно од Вердена, били су само почетак и као нека врста припреме оних, који су се развијали јуче, и ти ће бојеви остати можда као најбесомучнији у целом рату. И заиста, на 7 километара Немци су увели у борбу не мање од 100.000 људи, и у току од 10 часова њихови батаљони, нарочито у околини фора Во, нису престајали да избијају и да се бацају у налет на наше линије. Покушани напади из јаруге Во, западно од утврђења, били су сви одбијени противнападима, те је услед тога једна баварска дивизија у густим колонама пошла у напад са севера. Кад је и она била одбијена, њој су следовале друге дивизије које нису имале већег успеха. Тада се показао још један трећи покрет, и то овога пута од Дамлуа, услед чега повише кућа из тога села остало је у рукама Немаца. Немачки губитци у току тога дана били су несумњиво огромни. Само на падинама фора Во остало је 15.000 нападача, а наша тешка артилерија, узимајући под ватру резерве, које су покушавале да наступају од села Џеп, починила је страхоте на простору од више километара у позадини, правећи међу ефективима појачања толико широке бреше, да им је онемогућила реорганизацију колона. Битка се наставља.

Париз, 21. маја

Листови истичу значај поштовања које је париско становништво указало генералу Галиени-у, који је у тренутку када су Немци били најближе престоници умео да умири сва срца обећавајући да ће се држати до краја. Листови виде у томе један знак који открива француски осећај о продужењу непри ателстава све док се не постигне потребни циљ.

Петроград, 21. маја

Званичан извештај. — Западни фронт: Непријатељска артилерија бомбардовала је у више махова Шлок и мостобран у Икскулу, као и северо-источну област од Крева. 19. маја у 10 часова у вече одбијен је један непријатељски напад на сектору јужно од Крева.

Кавкаски фронт: На правцу Дијарбекира, у долини Бигелсона, наше су трупе одбиле с успехом један напад Турака. Услед свога неуспеха пред Ровандизом, у борби која је трајала 3 дана, Турци су одступили на један положај који су претходно били утврдили западно од те вароши.

Рим, 21. маја

Званичан извештај. — Битка између Адиџа и Бренте постаје све огорченија, нарочито на фронту од потока Позине па до зоне „Седам Општина“, јужно од Вал д' Аса. У Вал Ла-

гаряна, артилериски дуел се наставља; нашој је артилерији сметало активно кретање непријатеља. Наш напад у Вал д' Аса омогућио нам је да заузмемо нешто мало земљишта дуж фронта Позине. Ноћу између 9. и 20. жестоки напади које је непријатељ обнављао противу северних падина Форни Алти и у правцу Д'Озаро, југо-источно од Арсијера, били су одбијени с огромним губицима по непријатеља; наша прецизна и брза артилериска ватра довршила је уништавање нападних колона. У току јучерашњих дана било је интензивно и непрекидно бомбардовање, у коме су узеле учешћа многе непријатељске батерије свих калибара, противу наших линија од Ксомо (?) до Рокете. На десном крилу непријатељске јаке колоне предузеле су после подне жесток напад противу фронта . . . . . али, после упорне акције, он је био потпуно одбијен. На висоравни од „Седам Брежуљака" интензивна и огорчена борба дуж положаја јужно од Вал д' Аса до Азијаго; господарећи и даље облашћу Мон Конџио, наше трупе дају отпора . . . Луче после подне, наша контра офанзива, коју је непријатељ тукао својом ватром, могла нам је донети нешто мало напредовања у Вал Сугана. Ситуација је непромењена на Сочи.

Лондон, 21 маја

Доктор Адизон, парламентарни секретар министарства муниције у Енглеској, говорећи у Шефилду, дао је интересантне детаље о изради муниције у Енглеској. Гранате и топови се израђују чак и по посластичарским фабрикама, у млиновима и у фабрикама за израду јестива. Извесне фабрике, које нису прошле године израђивале муницију, израђују је сада. Количина граната великог калибра је 16 пута већа него она што се добијала пре годину дана, пошто у изради муниције сада узимају удела све велике оружнице, међу којима и Шефилдски арсенал. Поводом одмора о Тројицама г. Адизон је изјавио наду, да ће се моћи дати два до три дана предовољствена одмора на свака два месеца, али је додао да је сада смањивање израде граната немогућно.

Атина, 22. маја

Кад је јуче Краљ Константин ишао у цркву на благодарење, које је одржано приликом његовог имендана, на улици га је дочекала маса света. Чули су се узвици: „Живела Немачка".

ПОМОРСКА БИТКА

У среду, 18. ов. м., код обале Јутланда, једна енглеска ескадра састављена од великих и малих крстарица, сукобила се с једном немачком флотом у којој је било поред крстарица још и дреднота. Енглеска ескадра наишла је на немачку флоту случајно, због магле која јој није дала да ту флоту за времена примети. И ако слабија, енглеска је ескадра примила борбу, и кад је доцније била потпомогнута енглеском флотом, која се налазила у близини, она је принудила немачку флоту на повлачење. Енглези су изгубили, које у потопљеним које у оштећеним бродовима, 3 велике и 3 мале крстарице, и 8 детројера.

Немачки су губитци знатнији. Они су изгубили које у потопљеним које у оштећеним бродовима 2 дреднота, 3 велике крстарице, 1 малу крстарицу, 6 детроајера и један подводни брод. Поред тога, још три веће јединице њихове биле су у више махова погођене. Енглези сматрају да се овај сукоб свршно њиховим успехом, пошто су Немци изгубили више већих јединица од њих и били приморани на повлачење. Немци се задовољавају тиме да набрајају енглеске крстарице које су потопили или оштетили. О својим губитцима не дају потпуну листу.

ТРОМЕСЕЧНЕ ОПЕРАЦИЈЕ КОД ВЕРДЕНА

8. маја завршило се тачно три месеца од како је почела битка код Вердена. Она ће можда још дуго трајати, али до сада непријатељ, и поред својих силних и безбројних напора, није постигао жељене резултате. Кад се изузму добитци у земљишту, које је противник имао у току првих пет дана битке на десној обали Мезе, с једне, и евакуисани испадни угао код Бетенкура на левој обали, с друге стране, онда излази да француска отпорна линија није нигде попустила, и она се једнако држи почев од Авокура до Воевра, наслањајући се на коту 304, на Морт-Ом, на висове код Кимјера, на јужне падине коте Поавр и на висораван Дуомон—Во—Дамлу.

Кад се изблиза расмотри ток операција онда се могу уочити, у главном, четири битне фазе.

Прва фаза: 8—21. фебруар.

После једне огромне артилериске припреме, 8. фебруара врши се напад на пресек код О-де-Мез. Он траје четири пуна, страховита дана. Под притиском немачког налета, Французи одступају лагано са својих истакнутих положаја, напуштају шуму Кор, Бразансир-Мез, Омон, Ерб-боа, Ен, Воевр, и повијају се до својих главних отпорних линија на коти Поавр, на висоравни Дуомон и на О-де-Мез.

13. фебруара немачки ђенералштаб мисли да је партија већ добивена. Бранденбуржани су продрли у фор Дуомон. Кајзер објављује целом свету, „да је камен темељац француске одбране бачен у ваздух".

Сада долази оно јединствено одупирање Француза. Непријатељ је изненађен и збуњен том неочекиваном реакцијом. Губитци које претрпљује у узалудним нападима, на висораван Дуомон, приморавају га 16. фебруара да за тренутак обустави своју акцију. Он наставља 17. фебруара своје нападе али их ублажује повременим и одлетим покушајима. Огорчени бојеви воде се око заузећа Дуомона и Воа.

Тада немачка виша команда увиђа, да неће моћи да пробије улани фронт на О-де-Мез и да јој ваља прибећи другој тактици. С тога она проширује своју офансиву, предузимајући је једновремено на једној и на другој обали реке. То је почетак друге фазе.

Друга фаза: 22. фебруар — 9. март.

22. фебруара, велике масе резерви, искупљене на левој обали Мезе, ступају у дејство. У току прва три дана оне успевају да напредују и да потисну Французе са њихових истакнутих положаја у шуми Корбо, у шуми Кимјер и на коти Оа. Французи се повијају на Морт-Ом као што су се били повили и на висораван Дуомон.

Тај делимични успех повраћа веру у Немаца, и они покушавају да искористе ту диверзију ради обнављања својих напада на десној обали Мезе. Огорчени напади воде се око заузимања села Дуомон и Во, као и фора Во. Акција задобија своју највећу интензивност од 25. до 27. марта, али и овога пута велики претрпљени губитци и потреба да се исти попуне утичу да се битка прекине од 27. до 29 марта. Кад је 1. марта офансива отпочела, она се јавља у облику наизменичних крилних бојева.

Непријатељеви напори испољавају се у читавом низу притисака, који се редом врше на француске положаје код Во-а, Дуомона, Морт Ома, у области Бетенкура, као и у извесном неосетном спуштању ка западу и сектору од Авокура до Маланкура.

Непријатељ ни у овој другој фази не успева да оствари никакав битан успех, осим што је нешто мало напредовао у шуми Авокур и на брдашцу Окур. Изнурен прекомерним напорима, он се 10. марта одлучује на ново обустављање офансиве, које овога пута траје пет дана т. ј. до 15. марта.

Трећа фаза: 15. март — 12. април.

Трећа битка код Вердена отпочела је 15 марта веома снажном офансивом која се простире од Авокура до Мезе. Пуних шеснаест дана врше се узастопни напади на том сектору. Од 18. до 22. марта акција обухвата у исто време и десну обалу Мезе, где села Дуомон, Во и шума Кајет наизменце прелазе из руку у руке.

На левој обали Немци продиру у Маланкур, али понова губе шуму и мало утврђење Авокур. Французи су принуђени да напусте северну обалу потока Форж, Окур и назад Бетенкур. 26. и 27. марта офансива је општа, од Авокура до Мезе, па се шта више преноси и на десну обалу. Непријатељ се окомљује противу Морт-Ома, где успева да отме 500 метара француских ровова на падинама коте 295.

Настаје затим затишје од четири дана. Бојеви отпочињу 4. априла на десној обали. Две немачке дивизије нападају на фронту од 4 км., између Мезе и Дуомона, али су одбијене. 8 априла врши се нов напад између пољског добра Тиомон и рибњака код Воа, који још мање успева. Са своје стране Французи узнемиравају непријатеља, кад год се за то прилика укаже, повраћају све ровове у области Воа, северозападно од рибњака, као и један мали редут, наступају јужно од шуме Одромон, једном речи, уништавају све тешком муком стечене немачке добити. Непријатељ очевидно одаје велику испрпеност, ма да ипак покушава нападе мањег обима противу напада у области Авокур. Од 13. до 18. априла непријатељ о-

буставља свако дејство, тако да се помишља да је одустао од предузећа противу Вердена.

Четврта фаза: 18. априла....

Офансива се међутим разбуктава неочекивано 18. априла двама снажним нападима северно од Морт-Ома и од Кимјера. Французи их одбијају и прелазе у контраофансиву, повраћајући хиљаду метара ровова на падинама Морт-Ома, отимају немачке положаје северозападно од тога места. Одбачен и са положаја, које је држао пре 27. марта, непријатељ одустаје привремено од напада на Морт-Ом и припрема страховиту акцију противу коте 304. Та акција почиње 23. априла и траје пуних седам дана. Немци се старају свима средствима да отму или обиђу тај вис бочно. Французи губе један-два рова, које по том повраћају противнападима. Са коте 304 непријатељев напад се спушта и захвата, на десној обали, област Авокура. Тамо је било скорашњих значајних напада ноћу 5. и дању 6 маја.

На десној обали Мезе, четврта верденска битка испољила се у оманьим борбама и чаркама

Из предњега се види да су у току три прошла месеца Немци стално мењали своју тактику, па ипак нису постигли никакав знатан успех. При томе, они су најпре викали да им је циљ заузеће Вердена, како би нагонили Французе да признају свој пораз и да закључе мир. После су изјављивали да им је намера само да побољшају своје стратегијске положаје.

Верденска битка је стала Француске великих губитака, али ови се не дају поредити са триста хиљада немачких бораца избачених из строја. Французи су се изврсно одупирали, не откривајући ни у колико свој остали фронт; они су изазвали у целом свету дивљење према храбрим француским војницима, они су неоспорно обелоданили надмоћност француске пешадије, чак и под ужасним рафалама тешке артилерије; они су, најзад, разорили и код најобавештенијих немачких присталица заблуде о немачкој непобедимости.

Жан д' Орсе.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Универзална Библиотека“, највећи швајцарски часопис, доказује на основу прецизних цифара да централне силе располажу само још са 6 милиона људи без резерве, докле Савезници могу увести у борбу 9 милиона људи и сем тога имају још непрегледне резерве. Пред Верденом Немци су увели у борбу:

1.) 4 најбоља корпуса, која су данас јако уманьена.

2.) Сав онај део кронпринчеве армије који се могао употребити.

3.) Од прилике 3 корпуса армиска понучена са других делова француског фронта, и уз то још једну дивизију доведену из Русије. Ван тога, Немци би имали до 110 дивизија на западном фронту, 49 дивизија на руском фронту и 3 јужно од Дунава. Аустријанци имају 76 дивизија од којих 34 према Русији а 38 према Италији. Турци имају 52 дивизије а Бугари око 10 дивизија.

„Матен“, поводом уласка Бугара у Грчку, пише: „Пред таквим стањем ствари власт ће генерала Сараја требала би да буде појачана, а ми смо у стању објавити да је то већ учињено. Грчке власти не заслужују, да се рачуна на њихову сарадњу у пољу обезбеђења реда и поретка у зони нашег утврђеног логора. Чиновници једне владе која пушта непријатеља да закорачава у једну зону коју је та влада говорила да хоће да брани, са свим разложно подлеже сумњи и у будуће, у области коју држимо, не сме бити друге власти осим нашег војног команданта.

„Тајмс“, коментаришући нове нападе пред Верденом пише: Каже нам се да Немци употребљавају сада неку тешку артилерију, чија је ватра бржа и прецизнија, да они рачунају на своје тешке топове да учине положај Француза неиздржљивим и да, кад би ватреност њихове пешадије била равна њиховој изврсној артилерији, они би просто били неодољиви. Наше изврсне трупе, умеју да нађу своју надмоћност увек кад непријатељ врши пешачке нападе. Упорни отпор Француза, хладна и огорчена храброст, с којом се боре око сваког педља земљишта, изазвали су дивљење свих нација. Француска подноси на Вердену сву тежину немачкога напада; њени војници задобили су на обалама Мезе неувелу славу. Кад наше армије буду морале да и са своје стране почну вршити нападе, ми се надамо да ће се оне одужити тој тешкој задаћи с подједнаком храброшћу.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 17. **Уторник 24. маја 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 23. маја

На фронту уобичајена канонада.
У правцу Струме омање чарке између извидница.
Јуче су француски аероплани бомбардовали непријатељске логоре у долини Струмице.

Париз, 23. маја

Званичан извештај. — У Аргони један покушај Немаца противу једног француског малог, истакнутог оделења одбијен је. На левој обали Мезе активност обеју артилерија постала је интензивна у области коте 304. Припреме Немаца за напад које су запажене у њиховим рововима, биле су спречене француском препречном ватром. На десној обали Немци су наставили бомбардовање француских положаја у области Во – Дамлу, као и сам фор Во. Један немачки напад предузет око 3 часа по подне на падинама шуме Фимен, северозападно од фора, заустављен је ватром француских митраљеза. Тешка француска артилерија јако је оштетила три немачке батерије у шуми Курије. Французи су узели под своју ватру и растерали непријатељево груписање у шуми Кајет.

Данас око подне једна група немачких аероплана бацила је доста бомби на Тул. 6 лица је убијено а 10 рањено. Материјална штета је незнатна. Ниједна зграда није погођена. Тулска ескадрила за гоњење узлетела је одмах и снажно погонила немачке аероплане. Један немачки апарат је оборен у француске линије у Асанжеју (12 км. северно од Тула). Два друга, нападнута митраљезима француским, пала су нагло у немачке линије.

Париз, 23. маја

Стање ствари у области Вердена, нарочито у сектору фора Во, није се изменило, без сумње због ванредно крвавих губитака који су, и овога пута, принудили нападача на привремени одмор, али за данас се очекују нове борбе, и може се десити да се стање ствари измени.

Брат министра мзрине Лаказа погинуо је јуче у аероплану. Аероплан у који се он попео, експлодирао је из непознатог узрока у ваздуху.

По последњим извештајима адмирала Џелико и Бити све енглеске оклопњаче сем „Малбору", биле су у стању, пошто су се снабделе угљем, да отплове даље. У пристаништу, где су свратиле после Јутландске битке, остале су само неколико сати, што најбоље показује да нису оштећене. За немачку флоту може се са разлогом претпоставити да је онеспособљена за борбу за читавих шест месеца.

Париз, 23. маја

„Ако Бугари учине још један корак напред, њих треба гађати правим гранатама и правим куршумима. Ако грчка влада не може на то да се одлучи, ми имамо многобројна средства да је на то принудимо, или бар да учинимо да се она покаје за своје тврдоглавство. Тим горе по њу, ако се она и даље буде давала заваравати немачким блефом и ако не буде у стању разумети да су садашњи напори немачки само очајнички покушаји дивље звери притеране у теснац. Ако грчка влада истраје у својој заблуди, она ће убрзо увидети да ми нисмо више вољни да се задовољавамо њеним празним изјавама пријатељства".

Копенхаген, 23. маја

Чује се да су два немачка аероплана уништена у ваздуху.

Лион, 26. маја

Експлозија у Арсеналу у Лилу. — Познато је да се пре неколико недеља десила експлозија у Арсеналу у Лилу. Арсенал, који

је био најважнији депо муниције за немачку војску на северу, сада је уништен. У њему је било немачке муниције за десет месеца.

Тресак је био страховит. Многе су се куће у вароши од потреса срушиле. Било је врло много и људских жртава, како међу војском тако и међ становништвом.

Прозори су били разлупани чак у Рубеу, Туркуану, Анапу и Секлену. Камени блокови од по 1000—2000 кгр. били су одбачени на велика одстојања.

Одређена је награда од 1000 марака за онога који буде пронашао кривца.

Петроград, 23. маја

Званичан извештај од 22 маја. Западни фронт: У области северо-западно од Пулкарна, после снажног бомбардовања наших положаја, Немци су покушали у више махова да предузму офансиву, али су били одбијени. У вече, 20. маја, наша је артилерија растерала концентрацију Немаца северно од Крева. У области јужно од Крева, ноћу, 21 маја, ми смо запалили једно минско огњиште, после чега су Немци предузели офансиву коју смо задржали својом ватром. 21. маја један Фокер напао је један наш аероплан близу Кромаја; наши су авијатичари приморали непријатељске да слете у хитњи у своје линије. 20. маја један непријатељски аероплан бацио је четири бомбе на железничку станицу и Молодечну.

Кавкаски фронт: — У вече, 19. маја, Турци су, потпомогнути артилеријом, енергично предузели офансиву на висовима југозападно од Јеникеја, на правцу Ерзинцана, али су заустављени нашом ватром и одступили су јужно од Јеникеја на падине планине Доирмаген. Пошто су Турке истерале, наше су трупе напредовале.

Лион, 22. маја

Радиограм. — Аустриска офансива се на послетку јавила. Цела је земља спокојна, јер је сада уједињена, што није било потпуно остварено пре објаве рата. Додирујући местимице тле наше отаџбине, аустриска је армија извршила то чудо; она је дала осетити свима оно што неки нису хтели да појме, а то је господарство германске расе над Алпима и над братима Италије. Многи од оних који су још колико пре неколико недеља сумњали у целисходност овога рата, сада се јављају као најодушевљенији и захтевају победу по сваку цену.

Рим, 23. маја

Министарски савет саслушао је јуче извештај Саландрин, који се вратио са фронта. Изјаве Саландрине врло су умирљиве.

АУСТРИЈСКА ОФАНЗИВА

Свака стратегијска идеја вреди онолико у колико има могућности да буде остварена на тактичком терену.

Идеја која се налази у основи аустријских операција противу Италијана толико много одговара теренском склопу војишта, да се покушај њеног остварења могао са сигурношћу предвидети. У кратко, она се састоји у томе, да на полукругу Карнија—Фриул буду приковане, једна другом, обе противничке војске које се већ боре а да за то време извесна маса изврши маневар, избијајући од испадног трентинс ог угла, и покуша да се дочепа комуникација тих војсака у Доњој-Венецији.

Али, пре свега, потребно је за ту масу да избије из планина у равницу. А у ситуацији тактичкој створеној једногодишњим ратом изгледа као да се тешкоће, које стоје у вези с тим претходним условом успеха, противе развоју те стратегијске идеје.

У 1915. год., приликом прекида пријатељских односа с Италијом, Аустрија је имала највећи део својих снага у борби са Русима, и могла је одвојити из Галиције само толико трупа колико јој је било потребно да заштити границу и да брани прелазе од свога новог противника. Због тога управо те трупе су се само и држале у строгој дефансиви, одступајући дуж северних падина Алпа. Тек у Трентину оне су могле наћи ослону тачку непосредно на утврђењима Роверето и Тренто.

Из тога излази да данас, прелазећи у офансиву, Аустријанци морају најпре да се попну на гребенове, да пређу преко равница, да се поново дохвате своје границе, која је опредељена вододелницом, па тек онда да помишљају на прелаз преко превоја и кланаца који воде ка венецијанској равници. Али, у свима тим испреплетаним планинским масивима с просечном висином од 2000 метара, Италијани, господари оба слива, нагомилали су читав низ одбрана, чије освајање изгледа доста

невероватно кад се узму у обзир тешкоће под којима би имали да се врше покрети тешке артилерије.

Врата за Генецију затворена су.

мајор Сиврје.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Тан" пише, да Савезници треба у својим односима са Грчком да воде рачуна о свом војном интересу. Ма колике биле симпатије француске према грчком народу, француска не може своје попашање подешавати ни по чем другом него према држању грчке владе, а не према осећајима грчког народа Француска има да испита да ли она може трпети у свом суседству грчке трупе, за које је извесно да у случају акције не би биле на француској страни.

„Дели Њус" има из Рима ову вест: „Према изјавама које је учињио принцу Кампореале, шурак принца Билова, немачки је цар, изгледа, молио Вилсона за посредовање за мир, и понудио да пошље Билова у Вашингтон, како би узео удела у изради пројекта о миру. Та прерана вест о путу Билова своди се на једну обичну индискрецију, јер Рилсон још није изјавио да прима сарадњу бившег канцелара. Не зна се, да ли ће бити учињени какви нови кораци пре повратка секретара америчанске амбасаде, Ј реја, који се налази у Вашингтону.

„Тан" пише: „Услед поморске битке у Северноме Мору, треба да запамтимо овај закључак: Блокада је очувана противу велике немачке флоте која је натерана да се поврати на своју базу поласка Једна флота има вредности само тако, ако господари морима; иначе она је као једна војска коју је опсађена у каквој тврђави. Поморска битка је добивена јер блокада и даље траје Удвојимо обазривост и притегнимо обруч; то је потребно а то је и довољно.

ПОДЛИСТАК

ТЕШКИ ДАНИ

. . . . . .

Отварам врата. Они ме зачуђено гледају, док најзад ујак не рече: „Гле, ама ти ли си то, дете?"

А ја, са великом и црном брадом, косе дугачке и разбарушене, црних, почађалих руку, поцепаног шињела, са једном раздртом цокулом на левој нози и другом чији је горњи део исечен тако да су ми чуперци завоја, обмотаног око стопала, вирили из ње.

Имао сам штаку у рукама и торбу преко рамена.

Деца око мене гледала су ме са страхом, док ми је ујна, сасвим изненађена, инстинктивно намештала да седнем за столом где се пријатно осећао мирис зготовљене говеђине и киселих паприка.

Ни речју да прозборим. Окрећем се у овој топлој соби где пећ пуцкара, а у себи осећам неку борбу радости и бола, неки сударе среће и туге и то ме стеже и дави у грлу и крља у грудима.

Они ме и даље гледају са изразом широке пренераженост и искренога саучешћа. Онај кога су ту скоро послали недрог, здравог и бујног, где, како сад долази бедан, мршав и страшан! Деца се крију за мамином скутом, гледајући својим наивним детињим очима онога који их је дојуче носио у наручју.

— Па како си, сине? — пита ме ујна, тргнувши се прва из заблуде и милујући ме нежном мајчином руком, коју така давно осетио нисам. Па видевши да ја ћутим, још тише додаде: „О дете, дете, што дочекасте!"

А ја, тронут и дирнут овим наглим чином осећао сам у себи буђење једног слатког прошлог живота, замрлог у дну душе под леденим и страшним и моментима садашњице. И на његову појаву рађаше се у мени сплет осећања туге, чежње и радости и једна дубока носталгија за преживелим данима прошлости који су били негда, негда... давно.

Чини ми се, као да сам осетио да ми на очи навиру млазеви слатких и болних суза што бих их тако радо пролио у самоћи.

*

Пун радости и среће, ја сам се из амбуланте упутио овамо у трку, рамајући својом рањавом ногом и подупирући се дебелом штаком, да им саопштим, да им кажем, ако нису чули, да је моје место ослобођено. Киша је била јутрос престала, а млако новембарско сунце зарило је планински снежни пејсаж. У атмосфери, која је била нема и тмурна, осећало се мртвило позног јесењег доба.

Журим, крадући од времена сваки тренутак који ми је тако скуп, и мислим уз пут о успеху наших снага на Кремену где су

Бугари, поражени новим брегалничким сломом, безобзирце напустили јабланички и ветернички предео, остави за собом у слободи мој завичај, моје родно место. — Запраскале су једнога часа пушке уз лумање топова, заорило се наједанпут српско „ура“ и ускоро затим колоне наше војске улетеле су у варош. Свет у заносу среће истрчао је да загрли ту своју војску што побеђује. Ту је и моја мајка и отац и мешајући се у гомилу радоснога света они су ме широким и нестрпљивим погледима тражили у редовима њеним, уз потајну зебњу и страх.

Лутали су им погледи, лутали, али узалуд. Нигде да опазе једну уздигнуту руку која би им махала, нигде да чују један познати глас који би их звао.

Из једне шумице чу се лавеж овчарског пса и неки старац са секиром у руци испаде из ње. Опазивши ме где рамљем, он ме благо посматраше, па рече:

— Војниче, ти си рањен? А је си ли чуо да је Морава опет у нашим рукама?“

— Да, чико, наши су страшно потукли Бугаре.

— Јест, кажу да је и Ниш већ узет — рече он, ударајући се дршком по коленима.

— Може, може, зашто не! — И ја журим, занет новом срећом, новом радошћу. — „Ето чак и овај овде у шуми чуо!

Ено села и његовог црквеног торња Велика ујакова кућа, са виданим житницама и бело окреченим магазама, види се. Света пуно, јури се и тиска кроза село. — Мора бити да су и они чули за ову радосну вест!“

И тренутак је ваљда хтео да у овом светом осећању среће чујем и глас онога који ствара и обара ту срећу: сеоско црквено звоно тихо зазвони.

Сутра је света недеља.

*

Седели смо сутра дан за столом у соби где је пек пуцкарала. Напољу је било хладно и облачно и у ваздуху се осећала киша. Деца су ме већ познала и сад се тискају око мене у бесвесној суревњивости. Наједанпут улете председник из истог села, врло озбиљна лица, и тек што седе, рече:

— Наши опет одступају!

— Шта? Одступају? Ко ти каже? Од кога си чуо? —

— Па тако се ево говори на улици. Бугари опет узели Мораву а наши се повлаче. —

— Ама то није истина — стаде доказивати ујак — јер ево људи кажу Французи...

И он ућута. Ућутасмо сви ми, па и деца што су весело чаврљала. Малу плавојку, што сам држао у наручју, спустио сам полако доле, док ме је она зачуђено гледала, пружајући ми своје беле ручице.

Било ми је тешко. Уз болну љубоку тугу што ме обузима, ја осећам један велики бол за животом који се баш овог часа у мојој души бео тако разбуктао својом светлом лепотом и величанственом дражи, бол за животом детињства, младости и слободе који је нераздвојно срастао с успоменом на мој завичај И ето тај живот прође, ишчезе. Како је он био сладак, пун младићске страсти и заносног идеализма, пун чежњења снежних зимских дана и летњих ноћних илузија, са гдекојом тихом тугом и топлим надама! Тај живот, тако леп, и како да га ја писам могао раније осетити? Па зар сад, кад сам му тек наврео лепоту, да ми прође и ишчезне као сен ноћне самоће!.

И ја осећам како се сав тај прошли живот одваја од мене, кида се из срца, излеће из моје душе попут пролећњег лептира и губи се у магловитој даљини заједно са мајком мојом, с оцем мојим, с кућом, са шареном баштом, са вођњаком мојим у зеленилу...

У бескрајном болу који ме дави и стеже, ја видим наједанпут да сам све изгубио.

У једанаест часова пре подне изашао сам из ујакове куће са дебелом штаком у руци, са великом и црном брадом, косе дугачке и разбарушене. Какав сам дошао такав и изишао, само што сам у души носио једно мучно осећање и тешко расположење.

Кад сам изашао на Вис, било је већ доцкан. Киша је већ давно почела да сипи, и са мене и моје хаљине цурила је као с листа на дрвећу. Голо грање на којима је дрхтао још по који заостали сухи листић, тужно је изгледало у овом предноћном часу.

Д. Гичић.

Штампарија Д. Анастасијевића-Белешница. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 18. **Среда 25. маја 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 23. маја

Артилериска активност на десној и левој обали Вардара. Немачка артилерија гађала је у правцу Килиндира. Француска је артилерија одговарала. Непријатељ је избацио неколико граната у околини Пороја.

Париз, 21. маја

Званичан извештај. — На фронту северно од Вердена ређаво је време сметало операцијама. Не јавља се ни за какву пешачку акцију прело дана. Бомбардовање се настављало доста живо у области Во—Дамлу и против фора Во, где је ситуација остала непромењена. На левој обали Мезе било је артилериског двобоја с прекидима на сектору Авокура. На осталом фронту дан је протекао на миру.

Лондон, 24. маја

Нетачна је вест немачког извештаја, по којој је енглески ратни брод „Ворспајт“ био потопљен. Адмиралство званично објављује, да ниједан енглески дреднот није потопљен. Данас је утврђено да су Немци изгубили много више убојних лађа него што су објавили њихови званични и полузванични извештаји. Њихови познати губитци јесу: 1 дреднот, 1 оклопна крстарица, 3 лаке крстарице: „Висбаден“, „Фрауенлоб“ и „Елбинг“, 6 дестројера и 1 подводни брод, а вероватно је да су изгубили још један дреднот, за који се мисли да је потопљен, 3 оштећена брода, 1 оклопну крстарицу онеспособљену, 1 другу оштећену, као и два цепелина.

Последње вести јављају да су немачки губитци много озбиљнији него што то признају званични извештаји. Немачки морнари који су извучени из мора, тврде да су Немци само у дестроајерима изгубили 20 јединица.

Разне лађе трговачке и рибарске прихватиле су многе немачке морнаре, који су се давили и о којима немачки извештаји ништа но говоре.

С обзиром на број јединица, немачки до сада утврђени губитци су много тежи него енглески.

У Рајхстагу ова поморска битка је представљена као немачка битка, али се то не слаже с фактом, који су и сами Немци признали и усвојили, а који се састоји у томе што је немачка флота напустила борбу и пожурила се да се врати у своје базе. Из тога излази да немачка флота није у стању да влада морем и да стане блокираних немачких обала ни у колико није измењено. Немачка трговина не може се дакле вршити морем и немачке колоније остају и даље у рукама Енглеза.

Амстердам, 24. маја

Поморски пораз Немачке изазвао је силно узбуђење у целој земљи.

Кајзер је отпутовао у Вилхелмсхафен, да обиђе немачку флоту.

Петроград, 23. маја

Званичан извештај — Западни фронт: Немачка артилерија тукла је мостобран у Икскулу. У области Двинска а после бомбардовања наших ровова, непријатељев покушај да предузме офансиву одбијен је. Маја 22. рано у јутру почео је бој на фронту који се протеже од Припета до румунске границе. Поткрепљене артилеријом, наше су трупе на многим секторима имале значајних успеха. Оне су заробиле око **13.000** војника и заплениле топова и муниције. Борба се развија. Наша артилерија настаља и даље рушење непријатељевих заклона и одбранбених радова, док пешадија постепено наступа и отима непријатељеве поло-

жаје. У току јучерашњих борби, храбри командант пука, пуковник Лурије, погинуо је, а пуковник фон Циглер тешко рањен.

Кавкаски фронт: У правцу Ерзинцана, Турци су узалуд покушавали више напада с великим снагама. Око пута који води у Барнакабан борба се продужана. Борба се води такође и код Ровандиза. Наше су трупе нанеле велике губитке Курдима Једна наша колона нашла је, закопана, два брдска топа.

Рим, 22. маја

Званичан извештај. — У Вал Лагарина артилериски двобој и даље траје. Ватра наших батерија спречила је кретање непријатељских трупа у тој области. У Вал д' Арса напредовали смо нешто мало. Аустријанци окомљују се нарочито противу наших положаја дуж Позине и Форни Алти; због тога су ових дана предузимали особито жестоке нападе југо-источно од Арсијеро, али су се сви ти напади разбили о отпор наших трупа, које су их одбиле наносећи непријатељу велике губитке. Многе аустриске трупе сконцентрисане су између Позине и Фузијене и покушале су да наступају у правцу Монте Спина, противу нашег десног крила. Али су биле одбијене.

Пропали су такође сви напади које је непријатељ предузео противу фронта Сеге и Шири. На висоравни од Сете Комуни огорчена борба се води око положаја јужно од Вал д' Арса. Наши војници дају јак отпор непријатељским нападима противу мале равнице Монт Ченђијо. Већ смо добили неколико по нас сретних резултата својом офанзивом на делу фронта који иде паралелно са путем Азијаго-Галијо-Кампомуро. У Вал Сугани ситуација непромењена.

Рим, 23. маја

Званичан извештај. — Од Стелвијо до Гарде било је артилериских бојева као и сукоба између омањих одељења. Непријатељеви напади у Вал Лагарина па до Пазубијо били су одбијени. На фронту Позина и Астико противникови напади у правцу Онаро пропали су потпуно; напади које је покушао противу Колскомо и Монте Позина имали су исту судбину. На висоравни Сете Комуни артилериска се борба стално наставља око заузећа Монте Ченђијо. У Вал Френте артилериски двобој. На осталом фронту ништа важно није се десило.

Рим, 23 маја

Данас је г. Венипелос, бивши председник министарског савета и познати пријатељ српског народа, подарио 10.000 динара Српском Црвеном Крсту.

ПОМОРСКА БИТКА

Секретар адмиралства учинио је следеће саопштење: Врховни командант флоте, пошто је саслушао све официре који су учествовали у борби, у стању је да да овај детаљни извештај о поморској битци која је почела 18 маја после подне, а свршила се у јутру 19 маја. Командант флоте дошао је у додир са немачком флотом у 3.30 после подне 18 маја. Главни бродови двеју флота снажно су се борили, и у тој борби обе су стране претрпеле тешке губитке, али кад је главна снага британске флоте дошла у додир са немачком флотом, требало је врло мало времена па да немачка флота буде достојно кажњена и натерана у бегство. Немачкој флоти бегство је било олакшано маглом, због које велика енглеска флота није могла одржавати стални додир са својим противником и дејствовати противу њега непрекидно Ипак, непријатељ је гоњен све док се није смркло Преко ноћ британски детрозјери с успехом су извршили један напад противу непријатеља. У овој битци немачки су губитци били неоспорно већи од енглеских. Енглеској листи губитака која је раније објављена, нема шта да се додаје. Што се тиче немачких губитака, према накнадним извештајима, изгледа да су Немци изгубили 2 дреднота, два полудреднота најјачег типа, две своје најновије лаке крстарице „Визбаден" и „Елбинг", једну лаку крстарицу типа Ростока, лаку крстарицу „Фрауенлоб" и најмање 9 детрозјера и један подводни брод.

Укупни енглески губитци

	потопљени	тонажа
Дредноти	—	—
Полудредноти	3	63,000
Крстарице	3	41,700
Детрозјери	8	7,600
Свега	14	112,300

Минимум немачких губитака		
Дредноти	2	48,620
Полудредноти	2	54,600
Лаке крстарице	4	18,677
Детроајери	9	8,550
Подводни бродови	1	500
Свега	18	130,947

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Еко де Пари“ пише: „Није то случајно што се немачка офансива поклапа са удвојеном силином њених напада на Верден, са аустриском офансивом противу Италије, са Бугарским наступањем у Македонији, са Турским нападом на Ерзерум; непријатељ удара сиуда једновремено да би ефекат сваког удара био умножен одјеком свих осталих; непријатељ хоће да се најпре нервозност на онда паника уселе у наш логор; он рачуна да ће се у општем метежу моћи појавити међу нама назовиспасиоци, који би изазвали пертурбацију и који би несвесно постали коначари капитулације. Он хоће, као што су то препоручивали његови војни писци, да сломи нашу војску. Велики топови са 4 енглеске оклопњаче сатерали су у Вилхелмсхафен бродове Немачке и њене снове Ако су Вилем II и његова влада искрено мислили да жртвују један део од својих амбиција ради мира, ако их је проливена крв научила вештини да се умеравају или просто вештини да поступају постепено, они ће се по најпре резигнирати пред оним поморским поразом. За једну нацију која држи у својој руци на континенту толико Савезника и толико залога, владавина морем је један луксуз који се у истини може одложити за доцније. Има Немаца који тако мисле, има их који се усуђују да то и кажу, али их њихови управљачи не слушају исто онако као што се не слуша Либкнехт, који је напуштен у тамници од својих колега, или као Бернштајн, који је дезавуисан од својих бирача“.

„Њу-Јорк Трибуна“ констатује да улазак Бугара на грчку територију претвара у трагедију комедију грчке неутралности. Краљева политика неутралности која је, додаје тај лист, навек била последица плашљивости и ускога опортунизма, — банкротирала је. Срећа Грчке везана је за рат готово онолико исто колико и срећа зараћених страна. Грчка је влада изгубила прилику да узме удела у решавању, које ће следовати после рата, друкчије него као божјак коме победиоци, презирући његову душевну слабост, бацају неколико костију да их глође. Грчка је имала једног државника који је видео ту златну прилику, али није имала куражи да пође за њим.

„Секоло“ доноси интервју португалског министра рада, Антонија Марија да Силва, који је изјавио да је велики део узапћених немачких лађа од стране Португалије, стављен на расположење домаћим пловидбеним друштвима. Остатак је употребљен за пренос трупа Министар је додао, да је Португалија у трговачком споразуму Савезника; премда начин на који ће ти бродови да се употребљују дефинитивно зависиће од претходног споразума

„Патрие“ доноси један телеграм свога дописника Дукаса, секретара конгреса грчких колонија, упућен краљу Константину, у коме Дукас изражава своје жеље приликом краљева имендана, али у исто време протествује с највећом индигнацијом противу повреде грчке територије од стране наследних непријатеља грчке расе, које је и сам Краљ оквалификовао као „животиње у људском облику“. Дукас изјављује да је Јелинство запрепашћено инерцијом рђавих настрах који наносе тешку увреду заставе са Наварина и из Кукуша и осуђује садашњу политику као апсолутну негацију народнога идеала, па моли Краља да се стави на чело своје војске и пође уз Савезнике, као природне добротворе и пријатеље Грчке.

„Ивнинг Сен“ држи да се важност догађаја последњих двеју недеља код Вердена има да цени по губитцима у људима а не по безначајним променама позиција. Поштo је изложио стање ствари код Кимјера и код коте 304 у односу на Морт Ом, исти лист вели: „Французи могу себи допустити још два до три повлачења на југ пре него што дођу у такав положај да за нас постане од судбоносне важности одржати се на заузетом земљишту пошто пото. Њихова је позиција код Морт Ома од споредне важности, она је једва нешто важнија од оне њихове линије коју су напустили месеца априла.

„Газет де Лозан“, говорећи о избору немачког цара за члана мађарског историјског

друштва, што је створило приличан шум, као и о депешама из којих се види да је тај избор извршен под „наитијем“ грофа Тисе, а с обележјем једног политичког германо-мађарског споразума на штету Аустрије, примећује, да су мађарске амбиције, „опасније за мир и спокојство будуће Европе него ли аустријске“, исто онолико допринеле да се дође до ове светске катастрофе колико и надувеност бечка и берлинска. У Мађарској има 11 милиона немађара које гњаве и тлаче 10 милиона Мађара. Од 1867 Пешта је стално захтевала видније место у царевини, и Беч је мало по мало попуштао Сада пак, негује се читава литература, како на немачкој тако и на мађарској страни, која открива обећање могућности, да се изнађе линија на којој би се измириле немачке амбиције са мађарским претензијама. Недавно, проф Оскар Јаши, у једном чланку већ поздравља некакве две „хегемоније“, једну у Централној Европи а другу на Балкану.

ПИСАМА С НЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Списак Број 2.

Која су из јединица враћена као „непознати“. Писма се налазе у војној пошти Врховне Команде.

Алексић Лазар болн. чета тим див., Алексић Жарко 2 брдске бат. арт. пука, Алексић Обрен данглезова брд. батерија, Антонијевић Никола Р. 9 брд. батерија, Антонијевић Мијаило бивша град мер. батерија, Антић Петар мајор арт. 2 хаубица, Аврамовић Божидар I град. бат. скоп. одред, Анђелковић Владимир 2 чета I бат. XV пука, Анастасијевић Илија хауб. арт., Ашковић Розимир штаб див. возар хаубице, Бабић Гвозден наред V бат. други дивизион, Благојевић Ђорђе 8 бат. хауб. пука, Бабић Милан болн. тим. див, Богосављевић Љубомир војник, Бојић Живојин III брз. бат. I див. хауб., Бранковић Владислав војн. III хауб. бат.. Бркић Благоје војн. брд. див. мор. див., Бусарац Милан град. I бат скопљ. одр., Бугарчић Милутин нар. телегр. тим. див, Весић Радивој војн. 7 бат, Весовић Панта нар. благ. мешар. чете, Веселиновић Танасије 6 бат. брд. арт пук, Вујић Сава 6 бат. брд. арт. пук, Васић Пауи комор 6 мун. бат., Васиљевић Живојин шум. див, Весић Ђорђе I брд. див. арт., Весковић Ђорђе хауб пук II див. 4 бат., Веселиновић Гаврило 1 чета 2 бат, Вељковић Миленко комор. град. пук арт., Владимир Вукићевић подн. I град. бат, Вршњић Танасије 4 хауб. бат. комор. одр., Војиновић Младен 4 чета 3 бат., Вуковић Михајло капл. 3 батер., Вукадиновић Вукашин нар. 8 хауб. бат. III див., Гуксановић Раф јло болн. на Видо, Вујић Драгиша учит. чинов. рез. болн. чете, Вукичевић Владимир I град. бат. скоп. одред, Вукичевић Велимир комес. I бат. мор. пука, Гајић Димитрије 7 бат. 3 брд. див., Гајић Спасоје подн. болн., Гавриловић Драгомир 7 бат. трун. коморе, Гаозновић Павле Т. I брд. хауб. пук, Глишић Чедомир 6 хауб. бат., Гочањин Радосав острво Вид, Гордић Драгутин 1 бат. хауб. див., Граовац Милосав 2 див. комб пук, Грбић Богосав нар. град. арт. одел., Даничић Тихомир капл. мерзер. бат. град. арт. пук, Дамњановић Милисав 4 бат. 2 див. хауб. пук, Дамњановић Чеда капл. 1 бат. хауб. 2 див.

(Наставиће се)

Именовани у овом списку нека се јаве својој првој војној пошти, којој се *наређује:* да од поште Врховне Команде изиште писмо и уручи га адресанту по адреси коју буде код поште депоновао.

№ 579 [illegible] По зап. Начел. Штаба
23. маја 1916. г. Начелник
у Солуну Поштанског Одељења
Рад. П. Радојловић

НА ЗНАЊЕ

Штампарија, у којој се сада штампа „Ратни Дневник“, услед оскудице у словима, није у стању да прима и израђује никакве друге послове осим „Ратног Дневника“, па и овај последњи у ограниченом броју примерака

Пошто се „Ратни Дневник“, из горе поменутих разлога, не може штампати у знатно већем броју, како би било довољан за сву војску, то се умољавају господа команданти и све старешине, да у подручним им јединицама настоје да „Ратни Дневник“, идући од руке до руке, постане приступачан сваком војнику а тиме, по могућству, и његова духовна својина.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 19. **Четвртак 26. маја 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 25. маја

На фронту канонада уобичајена.
У правцу Куне било је жестоког сукоба између патрола — извиднице. Бугари су се повукли после борбе од једног часа.
Неколико немачких дезертера предало се Французима.
Авијатика је била особито жива.
Француски авијатичари бомбардовали су бугарске логоре око Штипа и Радовишта.

Париз, 25. маја

Званичан извештај. — На фронту северно од Вердена, није било никакве пешачке акције преко дана. Међутим, артилериска борба се продужила с истом жестином у области Во—Дамлу.

Командант батаљона, Ренал, који брани фор Во с неизмерном енергијом, одликован је Легијом Части III степена.

Париз, 25. маја

Четврти је дан како се Немци с огорченошћу окомљују узалудно на фор Во. Само у току дана од 20. и 21. маја они су предузели најмање 17 напада са бомбардовањем од 26 часова, бацањем запаљивих течности и пуштањем загушљивих гасова. Њихови су се напади нилали са таквом брзином да су њихове колоне ноћу између 20. и 21. маја дошле у више махова у додир са нашим топовима од 75 мм, који су од њих створили праву касапницу. У јутру 21. маја два немачка пука, нападајући западни опкоп, била су покошена нашим двема батеријама. Једна је чета продрла до на 60 метара од топова; после 5 минута ње је нестало; није било чак ни лешева већ само људски остатци разбацани у свима правцима. Борба у северном опкопу наставља се без престанка.

Борбе прса у прса су страховите: људи се боре ножевима, камама, револверима и топузима. Један капетан, опечен по лицу и по врату запаљивом течношћу, отишао је из строја да се угаси па се по том вратио и примио команду чете; један наредник дочепао је спрану за бацање запаљеног петролеума и окренуо је апарат противу Немаца који их је погорео у великом броју. Ситуација се по том знатно побољшала; непријатељ је и овога пута повратио равнотежу. Јуче није било никакве пешачке акције, јер су губитци претрпљени од Немаца ноћу између недеље и понедељника толико велики, да је непријатељ био потпуно дезорганизован.

Париз, 25. маја

Из извештаја белгијске владе о укупним операцијама, које је ђенерал Томбер извео од 2. априла, излази да су белгијске трупе продрле на непријатељско земљиште у Африци око 300 км.

Лион, 24. маја

Немачки листови не признају, да је енглеска флота натерала немачку у бегство, што је међутим очевидна истина. Премда мишљење капетана Персијуса, који је написао у „Берлинер Тагеблату“, да огромна снага британске флоте није смањена, коментарише се у Немачкој доста меланхолично, а сви Немци пак имали су прилику јуче да прочитају у „Минстер Посту“, да није отворен круг који је Енглеска повукла око Немачке. Осим тога, тај лист каже, да се садањи положај Немачке с разлогом упоређује с онеснутом тврђавом. „Сви немачки успеси, па ма како били значајни, носе на себи обележје одбијеног испада. Они понекад успеју да добију терена, али никад да пробију обруч опсађивача. Последњи поморски успех који смо имали, не разликује се од других“.

Лондон, 25. маја

Један коминике пресбироа јавља да је крстарица Хомшр, која је возила лорда Киченера у Русију, потопљена синоћ западно од острва Оркад. Сматра се да има врло мало шансева да се пронађу они који су остали у животу.

Петроград, 25. маја

Званичан извештај од 24 маја. — Западни фронт: У области Двинска, северно од железничке пруге Поневјеж, један је немачки напад одбијен нашом ватром. 23. маја, јужно од Сморгоне, покушај Немаца да заузму један наш истакнут ров одбијен је ватром наших митраљеза и противнападом наших трупа. Истога дана, јужно од Крева, близу села Кочани, један немачки напад против наших истакнутих одељења одбачен је нашим резервама.

На фронту, који се протеже од Пруета до румунске границе, наше трупе продужују развијање постигнутих успеха од 23. маја. Досада број заробљеника износи 480 официра и више од 25.000 војника. Осим тога, запленили смо 27 топова и више од 50 митраљеза.

Кавкаски фронт: У правцу Бајбурта и Ерзинџана, Турци, потпомогнути артиљеријом, предузели су офансиву на више сектора нашег фронта, али су свуда одбачени. **Близу Ханкина, на 130 км. северо-источно од Багдада, ми смо нанели Турцима 21. маја жесток пораз.**

Рим, 25. маја

Званичан извештај. — После тродневног затишја, аустриска офансива наставља се са жестином на целом Трентинском фронту а прети и да се прошири; једна дивизија резерве недавно је дошла у Риву. Италијани и даље одбијају сне нападе у Вал Лагарина и у Пезубијо, где фронт није претрпео никакву промену у току прошлих седамнаест дана. Главни напор Аустријанаца врши се у области Позина и Астико. Води се огорчена борба ради заузећа Монте Ченџио који доминира долином Астико, у правцу Каштрано; сардински гренадири морали су нешто мало да одступе испред непријатељевих густих маса и његовог снажног бомбардовања, али се и даље држе на јужним падинама, које су јако утврђене; чак и евентуална евакуација Монте Ченџио не би допринело Аустријанцима да се спусте у долину, јер је долина Астико заштићена бочним рововима, које чврсто држе Италијани.

СТАЊЕ У МАЂАРСКОЈ

Један дописник „Тајмса“, који се дуже времена бавио у Мађарској, који зна мађарски и који је разговарао са Мађарима из свих друштвених редова, пише ово о стању у Мађарској: Мађари су већ сити рата. Мир им је потребан пошто по то, и једнако се заваравају надом да ће бити могућно закључити засебан мир ма с којим од савезника. Неодређено држање Румуније задаје им бриге. Битка код Вердена једнако се описује у штампи као један велики успех немачки, који се добија истина споро, али методично. Публика, међутим, постаје све нерасположенија због немачке спорости. Што се тиче Руса, свет живи у уверењу да су ту Немци да их од Руса одбране, као што су прошле године учинили. У разним друштвеним редовима суди се равно о рату. Грађани мисле да овако не може још дуго трајати, док војници држе да ће рат трајати најмање још и идуће године. Али ни војници не кажу како ће мађарски народ издржати још једну годину рата. На пијаци се људи отимају за животне намирнице и стално долази до туче између њих. Нижи редови навикавају се већ да једу коњско и псеће месо. Три дана у недељи не једе се месо никако; место меса узима се пиринач, али и у пиринчу се већ осећа оскудица. Немци су, раније, извукли из Мађарске велике количине жита и брашна, и отуда је у тим артиклима настала велика оскудица, што је јако огорчило Мађаре противу Немаца. Ипак у Пешти живот тече доста весело. То се проводе они који су за време рата зарадили нова. Али то су масом Јевреји. Мађарско се племство држи повучено. За разлику од аустријских племића, мађарски су се племићи храбро борили, и зато су многе мађарске племићске породице завијене у црно. Јевреји, који су највише зарадили у рату новаца, напалили су сада да купују земљу, и то баца у бригу праве пуноправне Мађаре. Мађарски патриоти имају још једну другу бригу. Аустрија је

увек на најопаснија места слала мађарске пукове; сразмерно, мађари су изгубили више људи него Аустријанци, и бојати се да из овога рата Мађарска не изиђе слабија од Аустрије. Уз пркос свему ономе што се чита у новинама, Мађари мрзе Аустријанце и боје се Немаца. Они стрепе да их Немци, у случају своје победе, са свим не подјарме. С друге стране пак, ако победе Савезници, Мађарску ће поделити Румуни, Руси, Срби, и, може бити, Чеси. На дну душе, Мађари осећају да се налазе између два зла, и да би само један брзи и повољни мир могао сачувати њихову независност.

ПОДЛИСТАК

ЛАВ БАЛКАНСКИ

— Д. И. Јејо —

Стари владар коња јаше
Кроз крвави бој,
Где се мрви крви наше
Најдражији сој!

Мргодна је, брижна лика,
А седа му влас;
Снагом с Крста Мученика
Он не пушта глас!

Дању око Краља славна
Борба жута ври,
А кад падне ноћца тавна
Све у крви сни!...

Ал' Он, старац, санка нема,
Но не пушта плач! —
Већ са вером Он се спрема
Да потргне мач!

Јер кад зора крилом прне
Кроз источни даљ,
Брзо оду мисли црне,
Разведри се Краљ!

„Амо, децо, коња мога,
Нек одјекне јек! —
Падни, пашће рода твога
Од окова звек!...

Амо, децо, сабљу дајте,
Да не рђа сјај! —
Хајд' на ноге сви устајте,
Родни пламти крај!"...

Тако зове владар стари
Најдражији сој,
Тако старац господари
Кроз крвави бој!...

*

Стари владар коња јаше
Кроз крвави бој,
Где се мрви крви наше
Најдражији сој!

Мргодна је, брижна лика,
А седа му влас;
Снагом с Крста Мученика
Он не пушта глас!...

Ал' по ноћи авет једном
Краља надби моћ,
И Краљ хтеде руком ледном,
Да прободе ноћ!...

Залуд срдба болне душе
Против царства три! —
Три ми цара довикнуше:
„Мораш пасти ти!"

Ал' не паде, већ потера
Добра коња кас;
Побуди га стара вера,
Да ће наћи спас!...

*

Стари владар коња јаше
Кроз крвави бој
Где се мрви крви наше
Најдражији сој

За њим Народ креће цео,
А гони га студ! —
А на друму ту је сео
Неки старац худ! —

„Господару, о наш славни!"
Чу се старчев глас —
„Ти напушташ наше равни
И старине нас!

Ми ти стари не можемо
У непознат свет,
Ал' ти дати наше смемо
Омладине цвет!"...

Па устаде старац худи,
Посрће му стас;
Уздрхташе старе груди,
Уздрхта му глас.

„Гледај тамо, Господару,
На Авалин вис,
Ту је душман пред о гару
Твојих дела спис!

Пламте села, земља гори,
Стење сужњи роб! —

Рода нашег сад злотвори
Копају нам гроб!...

У колевци чедо пишти,
Вије се к'о прв! —
А док мајку убод тишти,
Пуши му се крв!...

Свету Жичу обузео
До небеса плам! —
Зар би, Кражу, овај смео
Не покајат' срам!?"...

Рече старац, земљи паде,
Здрхта му стас! —
Душу свету небу даде,
Умуче му глас!...

*

Стари владар коња јаше
Кроз крвави бој,
И над старцем уздисаше:
„О, старино мој!"

Затим сјаха коња врана,
Устави му кас,
И реч паде постојана:
„Чекај, старче, нас!

Неће проћи ни година,
Наш ће опет мач
Са душманских развалина
Утишати плач!"...

Тако рече, и бол смрви,
Коња погна тог
Преко реке свете крви
Рода милог свог!

*

Стари владар коња јаше
Кроз крвави бој,
Где се мрви крви наше
Најгражији сој!

Мргодна је, брижна лика,
А седа му влас;
Снагом с Крста Мученика
Он не пушта глас!

Под копитом крвца пада
На близ и на даљ,
Ал' мргодан не зајада
Ни тад српски краљ!

Тако цео великански
Свет сад слави нас:
„На Крст паде Лав Балкански,
Ал' не пусти глас!"

Април, 1916. год.
На Крфу.

ПИСМА С НЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Списак Број 2

Која су из јединица враћена као „непознати". Писма се налазе у војној пошти Врховне Команде.

Диниħ Драгомир, муниционa колона хауб. пука, Димитријевић Милан, градски пук II батаљ, Димитријевић Воја, п-поручник 8 пука I позив. митр. Димитријевић Петар, I бат. хаубич. арт. пук., Дринаковић Михаило, комесар депонског штаба, Дробњак Велимир, II хаубич. батер. скоп. одред, Дољиньски Чедомир, коњич. капетан болн. остриво, Гравић Милорад, 9 брдска батер. III дивизион, Дучић Владимир, поручник 14 пука Ђоковић Миладин поднар II хаубич. батер. скоп. одред, Ђорђевић Милутин, III бат. поз. арт. пук. I поз., Ђорђевић Градимир IV хауб. бат. II див. III армије, Ђорђевић Радивој, каплар I одел муниц., Ђорђевић Десимије, болничар франц. мисија, Ђорђевић Мијаило, поднаред., Ђорђевић Живко, војник, Ђорђевић Божидар, 5 хаубич. батер., Ђурђевић Радован, п-наредник I. брд. батерије III див., Живковић Александар, водник 2 чете I бат. I пук моравск., Живојиновић Александар, град. хауб. пук. Живановић Драгутин, дивиз. телегр. одељење, Живковић Живко, 3 брд. батер., Живковић Живојин, град. арт. пук скоп. одред, Живковић Лазар, I данглев. батер, хауб., Живановић Милан, 4 дивизион 10 батер., Живковић Тимотије, 4 хауб. батер 2 див., Живковић Стојадин, 5 позициска бат. 2 дивиз., Здравковић Димитрије, болесник франц. болница, Здравковић Милан, I брдска батер. арт. пук, Зисић Мика, II брд., бат. I дивизијон, Ивановић Стојан, 6 поз. батер. Тим. дивиз., Иванковић Драгомир, II град, батер. скоп. одреда, Ивковић Светомир, VII. пук I позив, дун див., Иваковић Драгомир Р II батер. скоп. одред, Ивић Михајло, 6. хауб батер.

(Наставиће се)

Именовани у овом списку нека се јаве својој првој војној пошти, којој се *наређује:* да од поште Врховне Команде изиште писмо и уручи га адресанту по адреси коју буде код поште депоновао.

№ 579
23. маја 1916. г.
у Солуну

По зап. Начел. Штаба
Начелник
Поштанског Одељења
Рад. П. Радојловић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Аћелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 20. **Петак 27. маја 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 26. маја

На десној обали Вардара дан је протекао релативно мирније него обично. На против, било је жестоко бомбардовање ујутру противу центра савезничких положаја на левој обали.

Ваздушна активност испољава се и даље на особито интензиван начин. Јуче су француски аероплани сукобили се с једном немачком ескадрилом између Карасули и Ћевђелије. Један фокер је погођен, јер се нагло спустио у германо-бугарске линије.

Париз, 26. маја

Званичан извештај. — На левој обали Мезе, велика артилериска активност у области коте 304. На десној обали, бомбардовање се наставља веома жестоко противу првих и других француских линија, почев од области Дуомон до Дамлу-а.

Немци јављају данас, да им је фор Во пао у руке у вече 23. маја 24. маја у 3·50 у јутру, фор је још једнако био у рукама Француза. После тога времена никаква веза са фором Во није могла бити успостављена услед велике жестине бомбардовања.

На Вогезима, немачке извиднице упућене противу француских положаја, јужно од Села, одбијене су од Француза.

Канонада с прекидима на осталом фронту.

На енглеском сектору није било никакве промене. У Зилебеку ноћ је протекла на миру. Данас је узајамна артилеријска акција. После жестоког бомбардовања, које је причинило нешто мало штете, непријатељ је предузео напад на Боазел. Експлозија мина, североисточно од Араса, без икаквог резултата: посели смо левак.

Енглези су продрли у ровове немачке на четири разне тачке између Кренши и Фокисе (?), убивши 40 Немаца. Једна ескадрила од 26 енглеских аероплана бомбардовала је разне тачке важне са војничког гледишта. Један је апарат оборен артилеријом у непријатељске линије. Остали су се вратили читави.

Петроград, 26. маја

Званичан извештај. — Западни фронт: Успеси наших трупа у Волинији, Галицији и Буковини настављају се. Број заробљеника и ратних трофеја, које смо запленили, гонећи непријатеља са његових јако утврђених положаја, и даље расте. Од почетка последњих бојева до 24. маја у подне, армија генерала Брусилова заробила је 900 официра и више од 40.000 подофицира и војника. Запленили смо 77 топова, 134 митраљеза и 49 бацача бомби. Осим тога, запленили смо рефлекторе, телефоне, пољске кујне, велику количину пушака и хладнога оружја, као и веома велике муниције ске магацине. Извесан број батерија запленљен је нашом нападном са свима њиховим топовима и целокупном послугом. Последњи бојеви доказали су непријатељу пораст наших борбених средстава. Битке, које су у току, потврђују уверење, да ће сви непријатељеви одбрамбени радови бити разорени са још већим успехом према томе како се наша борбена средства буду развијала. Храброст и елан наших трупа доказани су самим резултатима стеченим у току тродневне борбе. Император и Врховни Командант упутио је синоћ у 10 часова из Царског Главнога Стана трупама генерала Брусилова ову честитку:

„Реците мојим љубљеним трупама на фронту који вам је поверен, да пратим њихове храбре подвиге са осећајем задовољства и поноса, да ценим њихов полет и да им најављујем своју срдачну захвалност. Нека нам Бог помогне да истерамо непријатеља из своје земље! Убеђен сам да ће се сви уједнити и заједнички радити за славу руских армија. — Николај". Разлози обазривости не допуштају нам још да предамо јавности славна имена пукова који предњаче у бици, губећи понекад у целини свој кадар, нити имена храбрих официра и генерала који су већ пали или само рањени, нити имена места где се операције развијају

Кавкаски фронт: На правцу Ерзинџана зауставили смо ватром своје артилерије напад великих турских снага. На правцу Багдада, у области Хенекина, наше су трупе заузеле после борбе јако утврђене положаје Турака. **У току те борбе, извршивши јуриш на непријатеља, наша је коњица исекла више батаљона.**

Рим, 23. маја

У Горњем Вал д' Арса, непријатељ, користећи се олујом, покушао је да нас отера са положаја препадом. Али су наши војници одговорили одмах и натерали непријатеља у бегство. Аустриски напади противу Канигуња пропали су. Непријатељ је предузео нападе особито јаке жестине на фронту Позина—Астико, као и противу наших положаја између Монте Ђионе и Бруњоне. Својом енергичном акцијом ми смо натерали Аустријанце да се понуку у нереду. Исте ноћи а једним срећним противнападом успели смо да задобијемо терена на западним падинама Монте Ђенђијо Бесомучни напади предузети противу висоравни Азијаго и наших положаја код Кампо Муро били су одбијени. Ватра наших батерија растерала је колоне непријатељских трупа у маршу ка Горњем Кордеволу. У Вал Пустерја бомбардовали смо Тобла и Инихен од Пралонђија ка Сијефу. На Сочи наши смели упади у аустријске линије настављају се и даље.

РУСИ И ЕНГЛЕЗИ НА ТИГРУ

„Журнал"

Вести које су приспеле последњих дана, показују да су Руси и Енглези на Тигру на прагу да се споје, а отуда се могу очекивати доста важни догађаји за то војиште.

Између Битлиса и Кут-ел-Амара, а то ће рећи на простору око 700 километара дужине, сада има пет колона које се устремљују на Тигар. Најсевернија иде од Битлиса на Серт. О њој немамо никаких вести прилично одавно а исто тако ни о оној која наступа од Муша на Дијарбекир.

Друга је колона она која је пошла из Урмије и о којој се најдаље, неочекивано, сазнало 2. маја, да се налази у Ровандизу. Ова колона наступа ка Мосулу, и руски извештај од 8. маја јавља да је имала нових успеха. Растојање од Ровандиза до Мосула не треба да је веће од 150 км. Једна трупа која би се кренула 2. маја из прве од тих вароши и која би маршевала нормално, стигла би у Мосул 9. или 10. маја, али треба водити рачуна о отпору који могу Турци давати. Према томе, долазак Руса пред Мосул пре краја маја по новом календару, било би нешто изванредно.

Трећа колона, која оперише јужно од језера Урмије, приспела је у Сакиз, тачно на средокрађу између Урмије и Керманшаха. Она је одатле пустила своју претходницу у југозападном правцу, и избила је на 70 км. испред Сакиза, у село Ван. Та претходница иде на Сујејманије, вероватно да успостави везу између трупа које наступају ка Мосулу и оних које иду на Багдад.

Четврта је колона одавна позната. Она долази од Казвина преко Хамадана и Керманшаха. Последњи пут, када се о њој говорило она је допрла до излаза из планинског предела у Шаникин, т ј на улаз у равницу Месопотамије, на 150 км од прилике северо-источно од Багдада. Она је одмах избацила своју коњицу у сусрет енглеске колоне ђенерала Горинџа, који је и сада пред Кут-Ел-Амаром, на 250 км. на југу. Сусрет је објављен енглеским извештајем од 11. маја.

Горинџова војска образује пету колону. После предаје Кута, који је она покушала да ослободи, та је војска у јачини од две дивизије остала на својим положајима, који опкорачавају Тигар. Дивизија на левом крилу на-

лази се јужно од реке, образујући истакнути ешелон према оној другој дивизији која је задржана на северној обали, пред положајима Сана-и-Јат. Према последњим вестима енглеско лево крило нмало је извесних успеха.

У кратко, један огроман обухватни покрет оцртава се око 12. и 13. турског корпуса, који образују месопотомијску армију. С друге стране, изгледа да су слободна турска појачања употребљена у Јерменској, у помоћ 3 армији. Ма с које се стране проблем расматрао, војна ситуација турскога царства изгледа готово очајна.

Пуковник **X.**

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Журнал де Деба“, коментаришући улогу Бугарске и њен циљ у овоме рату, пише: Требало би затворити и очи и уши, па да се не види воља Бугара да постану господари на Балкану. Та воља могла би им се само силом истерати из главе, јер је Бугарска везана за Аустрију и Немачку једним уговором, који се једино победом Савезника може уништити. Али ето, толика је грешка код извесних људи, вели лист, чинећи алузију на извесне политичаре из Споразума, који неће да виде стварност, већ и даље живе у својим сновима. Они и даље верују у могућност измирења са људима, који имају једини циљ, да пронађу што боља средства, којима би нас уништили. Ти су људи хипнотисани бугарофилством. И доиста, као људи који немају никаквих обзира ни према чему што не задире у њихове осећаје, они би и даље љубили руку жени, која им је мучки забила нож у тело. Чланак се завршава овим питањем: „Како политичари могу бранити ствар једне државе, чије увећање хоће Аустрија, која би то сматрала као триумф своје политике?“

„Дели Експрес“ извештава да зна, да се међу немачким губитцима налази и борбена крстарица Хинденбург, највећи и најновији прволинијски немачки брод.

„Тајмс“ доноси од свога дописника из Петрограда изјаву г. Сазонова, у којој Сазонов тврди, да ће енглеско-руски савез бити сталан, да би се на тај начин обезбедио светски мир. Он је демантовао, да Русија има агресивне намере у Европи; Русија хоће да се правично реши питање о јужној граници, да се признаду права њене словенске браће, и да им се дају све њихове претензије на западу. Што се тиче реформи у Пољској, Сазонов је изјавио, да ће Пољска добити правичну аутономију.

„Дели Њус“ пише, да се испољивање немачких резерви пред Верденом наставља немилосрдно. Немци су довели са источног фронта нове корпусе на чак и неке аустријске ради попуне у људству, артилерији и муницији. Изгледа да је у питању најмање 60.000 људи, а можда и два пут толико. „Газета дел Пополо“ даје исту вест али не наводи никакав број. Све то потврђује један руски лист. Доиста, Немци су како се чини, сматрали за пробитачно да делимично евакуишу варош Луцк. Интендантура и амбуланте повучене су у позадину.

„Тајмс“ доноси од познатог војног критичара пуковника Репингтона о аустријској офанзиви ово: Највероватнија претпоставка је да Аустрија намерава да предузме једну широку офанзиву противу Италије. Најпре ће се извести једно опште загрожавање дуж целе границе; затим ће доћи један испад из Трентина, да би се привукле италијанске резерве и ослабила војска на Сочи; затим неколико подвига на мору; затим један општи покрет, који ће имати за циљ да пређе Сочу и да покуша на тај начин један удар широких размера. Такав је био првобитни програм аустријског генералштаба и по њему се до сада доследно радило. Међутим, тешкоћа на коју наилази усвајање те претпоставке у садашњим приликама јесте та, што Аустрија има својих 40 дивизија прикованих за руски фронт, што сувишак њених снага бројно може врло лако Италија да премаши, што гранични превоји нису сада у рукама Аустријанаца, што није лако прећи преко Сочe и што постоје озбиљне опасности ако се на југу западену значајне операције, онда, кад је Русија у стању да дејствује снажно. Усвојити такву претпоставку готово би значило да је одлучено да Аустрија остане овога лета у дефанзиви према Русији. Могуће је да тако што буде, али би Русија могла врло лако осујетити тај аустријски план, чим би приметила да се он почиње извршивати, а нарочито ако би имала доказа да је више аустријских дивизија одведено са руског на италијански фронт.

„Месаџеро“ примећује да су Енглези задобили моралну победу, пошто је непријатељска флота одбила да прими борбу коју јој предлагаху велике британске јединице а коју су немачки шефови на сва уста тражили у својим изјавама и интервјуима.

„Тајмс“ доноси из Буенос-Аиреса једну депешу у којој се јавља да је нови аргентински посланик у Берлину молио своју владу, да обавести банке о трговачком и финансијском стању у Немачкој. Банке су одмах по том известиле своје муштерије, да им у будуће не могу чинити олакшице као што су то радиле у прошлости.

„Трибуна“ бележи да ново држање које је Француска заузела према Грчкој, има поглавито политички значај. Она потврђује да је Грчка, под бојом неутралности, ишла на руку наступању Бугара. Цео свет, вели „Идео Национале“ признаје потребу јаче политике, сообразне менталитету балканских народа. Француска је учинила први корак; постоји нада да ће јој у брзо следовати Русија и Енглеска.

ПОГИНУО

Шарл де Фонтнеј, старији син бившег отправника француског посланства у Београду, уваженог и симпатичног Виконта де Фонтнеја пао је на пољу части као резервни пешад. потпоручник. Његову смрт објавио је командант армије генерал Гуро преко наредбе: „Официр примерно неустрашив и храбар. Јуначки погинуо 10 јануара на челу своје чете коју је предводио са својом убичајеном неустрашивошћу“. Оглашен за стално неспособног, овај истакнути париски живописац — сликар, на оглас мобилизације ступио је као добровољац, брзо се истакао и текао чин за чином, одликован ратним крстом, док није дошао до командира чете. Слава Му!

ПИСМА С НЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Списак Број 2.

(Наставак)

Која су из јединица враћена као „непознати“. Писма се налазе у војној пошти Врховне Команде.

Игњатовић Драгутин, каплар 6 батерије хаубич пук, Икономић Драгиљ, обвез. V. хаубич. батер., Илић Драгољуб, болничар, Илић Милован, дивиз. брд. арт. пук II бат., Илић Светомир, 8 одељење болница, Илић Сретен, ново-формирани I дивизион, Јанковић Душан, 10 батер., 4 хаубич. дивиз., Јанковић, Живојин, војник 10 хаубич. батерије, Јанковић Миливој, војник на Крфу, Јеврић Витомир, 8 брд. батер. 3 див. брд. арт., Јевремовић Радосав, 4. бат. 2 див хауб. батер, Јелић Чедомир, II бат. крупов. дивиз., Јеличић Раниса, III хауб. батер. II гр. одр. Јеремић Душан, војн. 17 пук III ч II бат, Јоцић Тома, капетан I кл., Јовановић Драгољуб, капл. I бат хауб. пук, Јовановић Воја, војник месар. чете тим див., Јовановић Ђорђе, поручн. митраљ. одел., Јовичић Иван, I дан. батерија, Јовановић Коста, брд. артил., Јовановић Љубомир, болесник, Јовановић Љубомир, I чета III бат. I поз., Јовановић Стамета Р., V хауб батер II дивиз, Јовановић Петар, 4 хауб батер., Јовановић Обрен, мерверска батер., Јовановић Чедомир, наред. I бат арт пук., Јовић Јордан, брд батер. I дивиз. Казанегро Нико, команд. пригор трупа, Карић Живојин, 5 батер. 2 дивиз. хауб. Крстић Велимир, 4 болн. пољска, Крстић Велимир Ж., 7 бат., хаубич. пук, Крстић Величко, II данглез. батер., Костић Милован, брд. брзом. батер, Кипевац Милан, 12 пук. шум. див., Комарчић Стојан, II одел. резер. колоне, Ковачевић Богдан, поднар 6 брд. бат, Ковачевић Станоје, комор. II одел. интенд. воза, Костадиновић Милутин, војник пошиљ. Петар Милетић дунав. див., Костандиновић Никола, војно-админ. чинов., Кремановић Драгутин. 7 резер. болн. шумад., Кремановић Милан, наред. 5 батер., Крушниковић Милош, поднаред 3 брд бат., Кузмачовић Никодије, I хаубич. батер., Лазаревић Михаило, I дивиз. брд. пук.

(Наставиће се)

Именовани у овом списку нека се јаве својој првој војној пошти, којој се *наређује:* да од поште Врховне Команде изиште писмо и уручи га адресанту по адреси коју буде код поште депоновао.

№ 579
23. маја 1916. г.
у Солуну

По Зап. Начел. Штаба
Начелник
Поштанског Одељења

Рад. П. Радојловић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Аћелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 21. **Субота 28. маја 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 27. маја

Непријатељска артилерија била је активнија него јуче. На осталом фронту ништа ново није се десило.

Париз, 27. маја

Званичан извештај. — На левој обали Мезе, активност артилерије остала је интензивна на целом сектору коте 304 и у области Шатанкура. На десној обали, Немци су, после жестоког бомбардовања, управили узастопне нападе на француске положаје западно и источно од пољског добра Тиомон. Сви ти напади пропали су под препречном и митраљеским ватром Француза. Жестока канонада у области западно од Понт-а-Мусона, а с прекидима на осталом фронту.

Петроград, 27. маја

Званичан извештај. — Западни фронт: 24. маја, настављајући своју офанзиву у правцу Ровно – Ковел, на леђима разбијеног непријатеља, наше су трупе освојиле, после борбе, област Лика и заузеле саму варош. На многим местима, не само што су наше трупе освојиле област доње Стрипе и Икве већ, прешав преко те две реке, настављају своје наступање. У области горње Стрипе, енергичан напад наше пешадије, потпомогнуте артилеријском ватром, омогућио нам је да овладамо јаким непријатељским утврђењима. На фронту Тржебушовце (?) — Јажловец (?), наше су трупе достигле до Стрипе. Поред 40.000 заробљеника које смо јуче споменули, заробили смо још 58 официра и око 11.000 војника и запленили велику количину топова, митраљеза, магацина с оружјем, телефона и т. д. Резултати битака од 21. до 25. маја, у Волинији и у Галицији, допуштају да се добивени резултати још од сада могу сматрати као једна велика победа нашег оружја, која има као последицу потпуно пробој непријатељског утврђеног фронта.

На фронту Двине, испод Двинска, у области Јелера, јако пушкарање на разним тачкама. Немци су бомбардовали мостобран у Икскулу. Многи покушаји непријатеља, да наступи у области Сморгоне, пропали су под нашом ватром. Јужно од Крева непријатељска артилерија тукла је наше положаје.

Кавкаски фронт: Ништа ново није се десило.

Букурешт, 27. маја

Телеграфишу из Петрограда, да су Руси освојили фор Линц као и велики број непријатељских јако утврђених ровова. 11.000 Аустријанаца од којих 225 официра заробљено је. Битка се наставља.

Петроград, 27. маја

Услед муњевитог наступања руских трупа варошци Лавову озбиљно је загрожено.

Париз, 28. маја

Г. Поенкаре честитао је Цару Николи велику руску победу над Аустријанцима. „Док пред Верденом француске трупе дају отпора са несаломљивом храброшћу обновљеним нападима Немаца, дотле храбри војници Вашега Величанства задају нашим непријатељима крваве ударе. Француска дрхти од радости сазнавши за те срећне вести".

Лондон, 28. маја

Петроградски извештај показује, да нова руска офанзива на фронту који се протеже од Принета до румунске границе наставља свој развој на особито сјајан начин. Коментаришући нови руски напад, војни дописник „Тајмса“ каже: Руска армија, која оперише на галициском фронту, била је једина која је могла да ослободи талијански фронт и да ослаби аустриски притисак на томе фронту. Аустријанци су задобили веома озбиљне ударе који им показују да ово управо није тренутак када би се источни фронт могао занемарити.

„Дели Телеграф“ примећује да је могућно предвидети још од данас последице руске офанзиве у погледу аустриских операција у Трентину.

„Дели Њус“ пише: Изненадан развој руске офанзиве доказује још једанпут изврсну слогу у стратегији савезника.

Рим, 27. маја

Непријатељ је предузео више напада између наших положаја у Вал д' Арса, Монте Спина и Догма, и изгледало је да је решен да нас истера по сваку цену. Али је био принуђен да се повуче пред јаким отпором наших војника. На висовима Кампо Муро ми смо предузели противнапад и одбили Аустријанце до крај равнице. На фронту Адиџа и Бренте артилериска акција. Непријатељеви напади против Коницуна и против наших положаја југоисточно од Азијаго били су брзо угушени. У Вал д' Арса ми настављамо своје бомбардовање против Тоблака и Силијана. У Карнији и на Сочи јављају за бацање бомби, експлозије мина и за активност наших одељења.

Рим, 27. маја

Непријатељ је ноћу, у недељу, предузео на више тачака јаке нападе и поред жестоке снежне олује, али је био одбијен. Италијани су задобили земљишта на Монте Ченђо

Берлин, 27. маја

Дискусија буџета наставља се у Рајхстагу. Бетман Холвег узео је у одбрану немач у индустрију против оптужаба социјалиста, који изјављују да индустријал и желе продужење рата, да би се могли још више обогатити: „Без наше индустрије, рекао је канцелар, ми бисмо одавна изгубили партију“ Конзервативни посланик, Фестарп, рекао је да у згодном тренутку ваља прибећи подводним бродовима и трговинске ом рату без икаквог обзира, али канцелар је одбио да се изјасни о томе. У питању о посредовању председни а Вилсона, изјавио је да питање није од актуе ности.

Немачка штампа објавила је у облику навалице неодређеном, да је војна власт одлучила да пусти кућа а најстарије класе. У ствари тиче се смене људи, са фронта и у позадини, из класа 1869—1872 и њихове за ене млађим класама с тим да се старије употребе на лакше службе у унутрашњости Немач е.

ВОЈНА СИТУАЦИЈА

— Од пуковника Репингтона, војног стручњака Лондонског „Тајмса“ —

Организовање рата спала у дужности ђенералштаба, и с тога нас ни најмање не чуди што је у последње време наш ђенералштаб био толико заузет предлогом законским о општој војној обвези. Али, како је то питање сада скинуто с дневног реда, ми се надамо да ће наш ђенералштаб моћи, у будуће, посветити сву своју пажњу питањима вишег командовања, која су од највеће важности.

Ми сада знамо од прилике колика је укупна снага противу које имамо да се боримо. Узимајући у рачун све, и Немце, и Аустријанце, и Бугаре, и Турке, ми имамо противу себе 311 дивизија, али да бисмо однели победу, није потребно да разбијемо целокупну непријатељску снагу. Довољно је да потучемо 119 немачких дивизија на западном фронту, или 91 аустро-немачку дивизију на источном фронту, па да отпор непријатељев буде у главноме сломљен. Савезници су досада грешили што су растурали своје снаге, и нису за времена увидели да им је довољно да победе једнога од својих противника па да их победе све.

Чудновато је да Немци, пошто су навукли на себе мржњу цивилизованог света повредом белгијске неутралности и пошто су изјавили да је француска од ран ена линија на Меји и сувише јака, чудновато је да се после 20 месеца ратовања и после неписаљних гу итака, Немци враћају на ону стратегију коју су једанпут напустили. После овога погрешног бел-

гијске неутралности не изгледају само злочинци него и глупаци. Немци се хвале да се код Вердена, њихових 25 дивизија боре са 51 француским дивизијом. По нашем рачуну код Вердена се борило 30 немачких дивизија, али, било 25 било 30 њихових дивизија, извесно је да се немачка команда преварила у свом предрачуну. Пустити 25 или 30 немачких дивизија да нападају једног добро утврђеног непријатеља који располаже два пута већом снагом, — то је била права лудост, и ми можемо бити сигурни, да ако Фалкенхајн није прикупио више трупа, то може бити само с тога, што није имао одакле да их прикупи. Он је довео код Вердена једну једину немачку дивизију, коју је имао на расположењу у резерви на источном фронту, и вероватно донео је један мали број дивизија из Србије, да поправи колико је могуће стање ствари код Вердена. Он не може учинити ништа више од тога, а да не осла и оне ар ије које држе остатак фронта. Он је принуђен с тога да чека на нове фор ације које се обр ују у унутрашњости Немач е, али, го ило је на а познато те нове фор ације још се нису појавиле на фронту.

Шта ће Немци сада да раде? Вероватно, њихов је прво итни план био да прво ају у Верден, па да онда сву тешку артилерију и непотребне дивизије баце северно од Соме, где су већ имали 40 дивизија, па да са свом том снагом разбију Енглезе, као што су пре тога разбили Француз. То је била прилично очајничка стратегија, али просјаци нису пробирачи, и као што је Клаузевиц учио, неки пут је потребно предузети нешто и без икаква изгледа на успех, из простог разлога што не остаје ништа боље да се уради. Ми не можемо бити сигурни да испред неуспеха код Вердена Немци неће сада покушати напад на енглески фронт, јер за сне време верденске операције они нису ниједног човека одвојили са британског фронта. У Немачком је интересу да забашуре свој неуспех код Вердена каквим било успехом, на другој страни, и може бити они показују толико истрајности код Вердена само стога да би одржавали свет у обмани да је Немачка још увек јача страна и да увек она узима иницијативу. Али на нас то не чини никакав утисак, и, ако Немцима полноси за изгубе четврт милиона само у том циљу да сакрију од нас истину, то је њихова ствар, — само треба да знају да нас више не могу преварити. Они имају један „обртни капитал“ од неких 15 дивизија које бацају час на ову час на ону страну, тражећи где било један одлучни резултат, али те стратегијске резерве савршено су недовољне за ову фазу рата.

Разуме се, велико јунаштво француских трупа, с једне стране, и пасивност француских савезника изазивају извесно негодовање и нестрпљивост код већег дела публике; свима је нама већ дојадило гледати како увек само Немци узимају иницијативу, и ми се питамо шта раде те наше велике армије у Француској Али, то наше негодовање и незадовољство ваља нам сузбијати. Немци имају према нама 40 јаких дивизија, добро утврђених и снабдевених страховитим препонама и наоружањем: напасти таквог непријатеља, нема смисла докле успех не буде колико толико обезбеђен. При томе, ваља имати на уму да ми, и не радећи ништа, држимо ипак 40 немачких дивизија привезаних, и дајемо Французима ово време могућности да својим отпором код Вердена постепено неприљују 25 немачких дивизија. Ово стање ствари иде у рачун свима нама, сем наравно Немаца. У осталоме, ми знамо шта и кад имамо да учинимо, и нећемо допустити Немцима да нам они одређују час кад имамо шта да урадимо. Што се тиче руског фронта, тамо су у ово доба године путеви непроходни, али то још неће дуго трајати, због тога не треба навалишати на Русе да што пре ставе своје армије у покрет ма и по непроходним путевима.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Тајмс“, пишући о поморској битци код Јутланда и победи енглеске флоте, жали само што је ова прилика промашена за енглеску флоту, да однесе одлучну победу.

„Морнинг Пост“, примећује, да, по доласку адмирала Јеликое, адмирал Сехер није покушао да поврати своју изгубљену част и да је оценио, да му је боље примити пораз.

„Дели Телеграф“ рачуна да је та битка изменила потпуно поморску ситуацију не само у северним водама него у свима морима на земљиној кугли, јер је велика флота друге поморске силе натерана ураганом да бежи у своја пристаништа.

„Дели Кроникл“ бележи да Краљева посланица изражава изврсно осећаје народа. 1. бол проузрокован губитком толиких официра и морнара; 2. тугу проузроковану чињеницом што је немачка флота умалила потпуном уништењу; 3. опште дивљење јединственим особинама шефова и посада, које су у тој борби нанеле непријатељу куд и камо озбиљније губитке за Немачку него што су енглески губитци за Велику Британију.

„Фолк“ пише: У своме говору од 21. августа 1914. год. немачки је канцелар наводно бацање бомби на Нирнберг, а депутат Шајдман причао је неколико дана доцније холандским социјалистима да је та вест била пресудна за гласање социјал-демократа за ратне кредите. И тако немачки управљачи у тим страховитим часовима хранили су народ лажима. Ми немамо права да захтевамо од наших немачких другова, да ли ће и како потражити рачуна од своје владе, али се ми можемо окренути њима и рећи им. „Како ћете држање заузети према вашим противницима Французима, пошто је сала утврђено да ни влада ни народ Француске нису хтели пити тражили рат?“

„Тајмс“ примећује, да је немачка флота веома много смањила своје шансе да постигне успех у каквој значајнијој акцији у Балтичком мору. Један од преживелих са Инвинцибла потврдио је „Тајмсу“ да су британски подводни бродови извршили један изврстан посао; за време ручења, они су потопили више немачких бродова.

„Фосише Цајтунг“ у броју 35. сматрају за потребно да похвали одважу издржљивости француске одбране, елану француских противнапада, као и чудесним особинама француске артилерије

ПИСМА С ПЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Списак Број 2.

(Наставак)

Која су из јединица праћена као „непознати“. Писма се налазе у војној пошти Врховне Команде.

Лазаревић Никола, арт. морачке дивизије крупов. I и II бат., Лазић Сретен, III брдски батер., Лазић Илија, војн. дунав. дивиз., Лазаревић Драгоје, I одел. бој. комора, Лапковић Деспот, управ. болн., Лончаревић Данило војник, Лубурић Раде, војна болница., Маниће Ђорђе, болничар, Маниће Милоје, наредник, Максимовић Никола, чинов. одред, Максимовић Љубомир, болесн. острво Видо, Максић Љубомир, болесн. острво Видо, Марић Драгутин, резервн. капетан I кл., Марковић Радомир, војник, Марковић Благоје, телегр. одел., Марковић Гигорије, телегр. одел. тимоч. дивиз., Марковић Љубисав, 4. муниц. колона, Марковић Михајло, 3 чета срп. војске, Марковић Михајло, капл. 3 брд. дебанж. батер. Марковић Светозар, војн. 10 бат. брд. арт. пука, Мариновић Љубомир, резервн. пешад. капет, Маринковић Матеја, коњаник у болници, Маринковић Михајло, 8 пук помоћник благајн., Марјановић Данило, III хауб дивиз. Мартиновић Никола, I град. батерија одред скопљ., Маричевић Стева, поручн. II град. арт. одреда, Матијашевић Милорад, каплар хаубич. батер. скоп. одреда, Матић Сава, коморџија шт. II див. хауб, Миленковић Ђура, благ. IV муп. резер колоне, Миленковић Живко, 7 брд., батер бравар, Миленковић Милан, 8 пук. III чета I бат., Миленковић Милош, тимоч. резер. болница, Миленковић Стојан. на болов. II муниц. одељење, Миленковић Александар, поднаредни., Миленковић Урош, 10 бат. хаубич. пука, Миливојевић Милоје, коморџ. при топовима, Миливојевић Станоје, тимоч. дивизија, Милошановић Тодор, 4 бат. II див. хауб. пук, Миловановић Ерасим, VII бат. хаубич. пук, Милојковић Велимир, I батер. град. пук, Милошевић Пантелија, II данглез. батер. II див. дунав дивиз., Миосављевић Светолик, болничар, Миосављевић Војислав, наредн. на крф. пристаништу, Миосављевић Драгутин, штаб II дивиз. хаубич. Миосављевић Милан, 9 брд. батер., Миосављевић Милорад, логор.

(Наставиће се)

Именовани у овом списку нека се јаве својој првој војној пошти, којој се *наређује:* да од поште Врховне Команде изиште писмо и уручи га адресанту по адреси коју буде код поште депоновао.

№ 579.
23 маја 1916. год.
у Солуну.

По Запов. Начел. Штаба
Начелник
Поштанског Одељења
Рад. П. Радојловић

Штампарија Д. Анастасијевића-Белешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Аћимовић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 22. **Недеља 29. маја 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Содун, 28. маја

Активност непријатељске артилерије повећала се у току дана. Пешачке акције није било.

Прекјуче је адмирал Моро, по наређењу своје владе, заузео острво Тасос

Заузеће острва извршено је без икаквог инцидента.

Париз, 28. маја

Званичан извештај. — На левој обали Мезе, Немци су нападали у више махова у току дана на француске положаје на коти 304. Два напада, упућена западно од те коте и два друга југо-западно, уз бацање запаљивих течности, пропали су потпуно под препречном и митраљеском ватром Француза. На десној обали, бомбардовање је било веома жестоко у целој области јужно од пољског добра Тиомон, шуме Шапгр и Фимен, и на сектору јужно од Дамлу. Никакве пешачке акције није било у току дана. На Вогезима, једна јака немачка извиднича растерана је пушчаном ватром Француза код Хартмансвилеркопфа.

Енглески извештај: Жесток бој водио се источно од Ипра. Непријатељ је отворио жестоку ватру против линије Хооџ—Ипр; запалио је мине на фронту од 1000 метара од прилике, северно од Хооџа; тој експлозији следовао је безуспешан напад пешадије. Северно од Хооџа непријатељ је продрео у наше ровове, пошто је претходно запалио мине; борба се наставља, наша линија остаје у целини недирнута. Северније, непријатељеви напади нису имали успеха. Једно мало енглеско одељење продрло је у немачке ровове.

Париз, 28. маја

Председник Републике упутио је енглеском Краљу телеграм ове садржине: „Сада када су прикупљени сви аутентични подаци о великој битци коју је један део Британске флоте водио са немачком флото , величина задобивених резултата од стране храбрих морнара Вашег Величанства појављује се у пуној светлости. Искрено старање за истином, о чему је дало доказа енглеско адмиралство, чини данас још више очевидним сретне последице тога успеха. Молим Ваше Величанство да при ми у исто време, кад и симпатије за породице у црно завијене, и моје уверење о дубоком дивљењу према тим победоносним борцима.

Петроград, 28. маја

Западни фронт: Забележен је долазак немачких снага. У области северно од Пољесја, међу заробљеним војницима било је много Немаца. У пркос јаком отпору непријатеља на извесним тачкама, наша се офанзива наставља на целом фронту од Пршета до румунске границе. Наша је коњица имала прилику да изврши један јуриш. Међу разним епизодама из бојева, јавља се за напад једне сотње козака близу Фуска, источно од Луцка, противу утврђеног непријатеља. Напад се завршио заплењивањем 2 топа 7 кара и 20 муниционских сандука. Наше су патроле заплениле близу Борјатина, југо-источно од Луцка, 2 топа од 100 мм. и заробиле 4 официра и 160 војника. На Икви, јужно од Млинова, запленили смо 1 топ од 100 мм. и 35 кара с муницијом. На једном сектору запленили смо између осталога 30 судова са загушљивим гасовима. Младе јединице наших армија такмиче се у храбрости са старим, најславнијим пуковима. Тако су млади пукови у једном неодољивом јуришу разбили непријатеља на Стиру и продрли

на његовим леђима у утврђени мостобранкод села Рожице, заробивши око 2500 Немаца и заплењивши више митраљеза и један богат плен. На Стрипи, ми смо се доцепали места Злоти Поток. Генерал Микулић рањен је опасно у току борби на једном сектору, где је руководио операцијама. Број заробљеника је непрестано порастао. Раније објављеним 958 официра и 51.000 аустриских и немачких подофицира и војника, које смо заробили, треба додати још 185 официра и 13.714 подофицира и војника, који су заробљени у јучерашњим бојевима. Укупан број заробљеника износи: 1143 официра и 64.714 подофицира и војника.

У вече, 23. маја било је жестоке ватре у области северо-западно од Крева и јужно од Сморгоне. Убрзо затим акција се распростра даље према северу. Ноћу 23. маја непријатељеви покушаји да се приближи нашим положајима у великим масама, били су одбијени. У Молодечно непријатељеви аероплани бацили су 4 бомбе. 5 немачких аероплана летело је северно од Пинска, бацивши 50 бомби. Један од тих апарата оборен је ватром наше артилерије и пао је у немачке линије

Кавкаски фронт: У области Трапезунда наше су патроле протерале Турке јужно од села Ростокоп. У правцу Џумушхан наши су елементи извршили препад на непријатељске положаје, заробивши извесан број војника и заплењивши један топ и велику количину ратног материјала. Својом ватром задржали смо непријатељев противнапад.

Лондон, 28. маја

Према једној приватној депеши из Женеве руски успеси у Волинији и у Галицији су куд и камо већи него што је то објављено у руским званичним извештајима. На правцу Луцка аустриски је фронт потпуно пробијен. Наступање у Галицији је муњевито. Аустриски губитци цене се на 3 корпуса.

Букурешт, 28. маја

Огорчене битке развијају се сада на фронту према Черновици. Румунски војни кругови су мишљења да ће Аустријанци бити приморани да напусте своје положаје пред неодољивом навалом Руса.

Женева, 28. маја

По једној депеши из Беча битка у Волинији наставља се крајном жестином. Борба се води с нечувеном интензивношћу северно од Оске и јужно од Гилешевски. Руси концентришу на том сектору јаку, тешку артилерију која разорава ровове и друга препречна средства. Не могући да одоле тој пакленој ватри, аустро-угарске су се трупе повукле на 5 км. позади прве линије. Борба се наставља веома жестоко Руси и даље концентришу огромна појачања на извесним тачкама и обнављају своје нападе по 10 пута узастопно.

Женева, 28. маја

Из Амстердама јављају да је јавно мишљење у Немачкој веома забринуто услед руских успеха.

Рим, 28. маја

Званичан извештај. — .... растерали нашом артилеријом. На висоравни Сете Комуни, битка се наставља с највећом жестином. У вече, напад на наше положаје источно од Кампо Муро наставио се с огорченем до 11 часова у вече; наша је пешадија нанела веома тешке губитке нападачима; само на фронту једне чете могло се избројати ноћу 203 леша. У току јучерашњег дана, примивши нова и знатна појачања а после интензивног бомбардовања вршеног многобројном артилеријом, непријатељ је обновио своје нападе источно од Азијаго и Кампо Муро. Алпинци и пешадија одбили су противнападима у више махова непријатељске колоне, на које су храбро јуришали у борби на бајонет. При крају дана а да би се склонили од непрестане акције непријатеље е артилерије, наши су се повукли на нове положаје на неколико стотина метара источно од пређашњих положаја: У Вал Сугани било је артиљериске акције. Јављају да сређене наше нападе у зони Подестано и на Ријеци Ноире. У Карнији и на Сочи артиљериска активност и борба бомбама.

У СЛАВУ И ЧАСТ СРБИЈЕ

Посвете Краљу Петру и Српском Народу од француских истакнутих људи

— „*Ренесанса*" —

Требао би један Омир, један Шекспир, један Балзак или Иго, па да говори племе-

нито о Петру, Краљу Србије... Судби се свидело да умножава епске епизоде — од најсјајније, од најплеменитије победе до највишег пораза .. Гледам старог Главара, слабог а неукротљивог, у леденим рововима планине; гледам Га у колима која вуку волови, усред свог народа раштрканог, који умире од глади; гледам Га на торпиљеру у солунској луци, како одбија почасти које му нуди грчка војска: „Ја нисам краљ .. ја сам генерал Топола .. Нису потребне церемоније за пријем једног старог војника!“ И видим га назад, у малој собици консулата, пуног бола и под теретом не своје несреће, већ несреће своје отаџбине...

Па шта још да додам? Кнез Божидар Карађорђевић говорио ми је некад: „Пре свег осталог, то је херој“. Да, херој, толико исто велики, колико и стари Пријам у Ахиловом шатору...

Ж. Х. Рони, старији
члан Академије Гонкур

*

Прилика Петра I. превазилази дивљење. Нема речи која исказује довољно поштовања и која довољно вибрира, да би је насликала. Она је по величини равна појави краља Лира, а превазилази несрећом појаву краља Едипа. Ко ће бити Шекспир, ко Софокле, да истакне узвишену слику овог хероја?

Адолф Брисон
председник Удружења Критике

ПОДЛИСТАК

ПРВИ КОРАК ПРЕКО ГРАНИЦЕ

Требали смо прећи Саву око пола ноћи, али је чело дивизије стигло у 1 и по сат а понтони, које су вукли волови, у 5 сати. Марш је био дуг и кретање отежано ноћу, кроз ритове, импровизованим путем, који су израдили пионири на брзу руку. Журећи ка месту прелаза, погађали смо пут насумице: по грушицама заспалих пионира који су свршили свој део пута, по ново-ископаној земљи, исеченим врбама, просутој слами, по трагу чизама.

Дуж наше обале водио је висок насип друма Шабац—Митровица а земљиште покривено врбама, шеваром и трском, док је крај саме обале био један шљунар и овећа њива кукуруза. Обилазећи обалу, на месту одређеном за пре аз, посматрао сам дуго супротну страну обасјану месечином, утрину чисту, без и једног објуна и не видећи ни једног непријатеља нити траг каквих фортификацијских радова, радовао сам се, што ћемо лако и без губитака извршити прелаз.

Свануло је. Позади насипа у кукурузу, шеварy и врбацима, на малом простору, постројена су у тишини три пука пешадије, пет батерија и понтонири а непријатељске страже на супротној обали нису чуле ни једне речи или узвика; пред непријатељском карауломседе на клупи 5—6 војника, не слутећи, да се на неколико стотина метара од њих налази читава непријатељска дивизија.

Војници су разбројани на понтоне и прва чета другог батаљона прилегла је крај о але у шљивару, поред својих понтона.

Први понтон напред!

Са ивице обале, високе два метра, сућају војници понтон на спруд Зашкрипа шљунак на спруду и прсну вода. Први је понтон пун и отискује се на воду, док се друга два спуштају са обале за њим. У том са непријатељске стране осу пушчана ватра на њих. На десет метара од обале били су непријатељски стрелци које није приметило толико наших очију — били су скривени у рупама за по 2—3 војника, а руне удаљене на 10 до 15 метара једна од друге.

Непријатно и ненађење! Имали смо два мртва и десет рањених и обуставили покушај прелаза, док се не разјасни јачина и место непријатеља.

Било нам је ускоро јасно, да их нема више од једне чете растурене на великом простору; низ слабих стражарских одељења између две караула, али је требало пловити чамцима више од 300 метара Савом под њиховом ватром а ми смо желели да избегнемо излишне губитке. Пешачка ватра слабо им је могла нахудити и нисмо желели нагомилавање на обали, те позваше митраљезе, да уђуткају непријатељске стрелце. За њих је то био заметан посао; требало је гађати једну по једну рупу, једва видну, те су нишанџије брижљиво циљале и прекидале паљбу, подешавајући да сваку мету баце по 15—20 метака.

Њихов командир, мајор Драгиша шетао је насипом осматрајући дејство. Висок два метра, у црном мекинтошу, са накривљеном капом и корбачем у руци — каквог сам га навикао виђати недељом на ћошку пред „гранд-хотелом“.

— Добра сте мета, господине мајоре, приметих му.

— Пребацују, одговори смешећи се и показа ми рупу од куршума на својој капи.

— По нека и подбацује, приметих му, показујући на једно зрно, које у том тренутку запраши насипом; према чему не би било згорег смањити мету.

Он само одмахну руком и настави шетњу.

Сишао сам са насипа и склонио се у ров код четврте чете. Војници су седели а командир стајао наслоњен леђима на стабло једне врбе и гледао преко Саве, док су куршуми кресали гране или тупо ударали у стабла и земљу. По који дум-дум запушио би се при удару и треснуо као револверски пуцањ.

— Те и, Ико, не би ништа сметало кад би сео у ров, приметих му седајући према њему.

— Нећу, одговори он кратко.

— Не бије те олово, ваљда? Зашто да служиш као мета без потребе? Дозволи, да је то несмислица!

Једно зрно, путем непознатим балистици, улете у ров и удари његовог посилног, који је седео поред њега. Војник се трже и крв у скоро навре кроз копоран, разливајући се штофом.

— Ти знаш, да нећу још погинути, одговори ми капетан Паниħ.

Нисам знао, шта да кажем на то, већ слегох само раменима. У рату и на артама није ређаво бити фаталиста. Он је веровао да неће умрети док не добије сина, као и да ће умрети усгоро, кад га буде добио. Повод за такво веровање био је случај са његовим оцем, дедом и прадедом; они су умрли, чим ко добије сина. Женска деца нису ути а а на то а он је за сад имао само једну ћерчицу.

Оставио сам га и поново пришао обали. Артилерија је бацила неколико шрапнела а једна чета отворила ватру, под чијом је заштитом предузет прелаз Саве. Поново су навезени понтони на воду и док су их Аустријанци гађали, у првом понтону водио је песму наредник Милош музикант коме је, по молби, дозвољено да пређе Саву као борац у првом понтону. Непријатељска ватра била је слаба и нетачна услед нашег дејства са ове обале и прва три понтона успеше да приђу левој обали. Војници се прибише уз стрму обалу и кад се свих 45 прикупише, извршише јуриш на непријатељске ровиће према себи. Налет је био брз и кратак, са даљине од десет метара, и завршен заробљавањем двадесеторице непријатељских војника.

Са крила наста осипање Аустријанаца у назад.

Стало се је већ на непријатељску обалу и других пет понтона пристадоше уз исту, док су се следећих осам навозили на воду. Прелаз је успео и редак стрељачки строј потискивао је слаба непријатељска одељења ка селу Јарку и Шашинцима.

Једна патрола заузела је караулу и два војника спроводе седам Аустријанаца заробљених у истој.

Средином Саве жури понтон са развијеном пуковском заставом, док за њим, као мала флотила, плове у реду десет понтона пуних војника, који кличу „ура“. То „ура“ преноси се на обе обале и дуго се разлеже више мирне Саве, поздрављајући заставу на догледу плавих брда Фрушке Горе, док пламте сунчеви зраци на површини Саве и грми артилерија упућена према Митровици ради демонстрације.

Здраво, Фрушка Горо! Здраво, Срему! Ево, где вас походи наша застава, носећи вам слободу. Ура, застава наша, победоносна и драга!

Ми нисмо знали, да је наш прелаз био само демонстрација, ради олакшања наступања првој армији, која је прелазила Саву код Забрежја и да ће наше напредовање у Срему бити тако брзо обустављено

Милан Јелић

Штампарија Д. Анастасијевић-Велешанин. — Солун. Одговорни уредник В. Аџелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 23. **Понедељак 30. маја 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 29. маја

На фронту ништа се није особито важно десило.

Француска авијатика била је особито активна. Аероплани су бацали бомбе на непријатељске положаје, нарочито на фронту код Рупела.

Париз, 28. маја

У току последња 24 часа Немци нису чинили никакав покушај, да прошире своје положаје на висоравни Во. Ситуација испред фора Таван није се променила. Предвиђају се велики напори Немаца у области Тиомон, где француски ровови образују испадни угао у њихове линије. На левој обали Мезе, француски и даље држе ровове који су доста истакнути испред својих отпорних линија, т. ј. испред линије Шатанкур, која се налази на 10 километара пред Верденом.

Париз, 29. маја

Званичан извештај. — У Белгији француски су вршили разорно гађање противу немачких утврђења на сектору Дуна и изазвали два пожара, којима су следовале експлозије. На фронту северно од Вердена, артилеријска борба се одржала веома живо преко целога дана. Није било никакве пешадијске акције на обема обалама Мезе. Француске батерије тукле су немачке колоне северно од села Дуомон. На вогезима, јужно од *кланца* Сент-Мари, одбијени су у своје ровове, после жестоког бомбардовања, извесни немачки делови који су покушавали да се приближе француским положајима.

Лондон, 29. маја

Званичан извештај. — Ипар је био центар активности; било је жестоких бомбардовања. Око 3 часа по подне наши ровови близу железничке пруге Ипр-Комин, били су јако бомбардовани. Непријатељска артилерија била је активна преко целога дана. Није било пешадијске акције противу наших ровова западно од Хооџа. Непријатељски положаји близу Гуазела, Арраса и Лооза били су бомбардовани нашом артилеријом. Дејство с минама с једне и с друге стране код редута Хохенцолерн и у каменим мајданима. У Генињу запалили смо једну мину која је причинила непријатељу веома велике штете. Непријатељ је запалио две мине јужно од пута Вирестрат-Витшаст, причинивши нешто мало штете како нашим тако и својим рововима. У исто време кад је била експлозија мина, аероплани су бацали без успеха бомбе на наше ровове. Према накнадним извештајима о нападу Глусестерског пука, јужно од Нев Шатела, велики губитци нанесени су непријатељу, а одељење које је пратило Глусестере причинило је озбиљне штете непријатељским рововима.

Секретар адмиралства објављује да је добивен један накнадни извештај од главног команданта Велике Флоте односно губитка ратнога брода Хемпшира, на коме је био Лорд Китченер и његов штаб. Утврђено је да је Хемпшир наишао на мину око 8 часова у вече. Хемпшир су пратила два контра-торпиљера, али око 7 часова у вече због бурнога мора би им наређено да се врате. Према изјавама оних који су остали у животу брод је потонуо у току 10 минута. Патролне лађице и контра торпиљери били су одмах послани на лице места, а један аутомобил био је упућен дуж обале. Четири чамца доведена су. У прос свима тим напорима главни командант жали дубоко што хоће објавити, да више не може бити сумње да су сви ти чамци имали бро-

долом и да је свака нада узалудна односно спасавања живота других људи који су били на њима.

Лисабон, 28. маја

Јављају да су Португалци протерали Немце са границе Дар-ес-Сама све до њихових унутрашњих утврђења, наневши им осетне губитке.

Хавр, 28. маја

Белгијска влада објављује, да се наступање трупа ђенерала Томбера наставља. Сада се Белгијанци налазе дубоко у унутрашности немачке територије. Немачке трупе избегавају додир и напуштају своје топове, пошто их претходно разоре.

Лондон, 29. маја

Краљ Ђорђе примио је у приватну аудијенцију генерала Жофра.

Петроград, 29. маја

Званичан извештај. — Западни фронт: Армије ђенерала Брусилова настављају своју офанзиву и гоњење непријатеља. Наше трупе прелазе реку Стир, борећи се са непријатељевим заштитницама. Низводно и узводно од Луцка наша одељења, прешав преко реке, гоне непријатеља који се упиње да се одржи на својим положајима на другој линији. У Галицији, северозападно од Тарнопоља, у области Гладки и Чеброва, заподела се огорчена борба око заузећа висова који прелазе из руку у руке. Наше блиндиране машине подржавају наше трупе. Проломивши непријатељев фронт у области доње Стрипе и заузевши утврђени положај на источној обали те реке, наше су трупе данас, 28. маја, ушле у Бучач а пред вече овладале су реком Злоти Поток, где су запленили велики артилериски парк, пун граната и муниције. Офанзива се наставља. Заробили смо још 97 официра, око 5500 подофицира и војника и запленили 11 топова. Број до сада заробљених и пребројаних војника износи: 1239 официра и 71.000 подофицира и војника. Осим тога, запленили смо: 94 топа, 167 митраљеза, 83 бацача бомби и велику количину ратног материјала.

Букурешт, 29. маја

Јављају о јаким концентрацијама руске коњице на граници Бесарабије. Држи се да ће Руси предузети офанзиву и на том фронту.

Букурешт, 29. маја

Руске су трупе ушле у Хуши без икаквог отпора од стране непријатеља.

Рим, 29. маја

Званичан извештај. — После озбиљног неуспеха и знатних претрпљених губитака у току борбе, непријатељ је јуче умерио своју делатност док се акција његове артилерије сасвим успорила. Наше су трупе понова извршиле живе противнападе на многим тачкама фронта, изазивајући на тај начин појаву непријатељских маса које су по том биле тучене нашим батеријама. Напредовали смо нешто мало у Вал Ларба, на сектору Мон Новењо (поток Позина), у дну долине Астико и на западним падинама планине Ченђио. У горњим долинама Боате и Ансије, методично надирање наших трупа наставља се. На осталом фронту уобичајени артилериски двобој. Бацање бомби на разна места у венецијанској равници. Било је свега седам лица рањених и нешто мало материјалне штете. Једна наша ескадрила бомбардовала је логоре и одбрамбене радове непријатеља у долинама Аса и Астико; апарати су се вратили читави.

ЗНАЧАЈ СОЛУНСКЕ ЕКСПЕДИЦИЈЕ

„Матеј"

Ма колико да нас страсно занимају догађаји који се збивају на секторима фронта где се сада воде борбе, не треба заборавити да

се у овом рату савезници боре са једном силом која тежи за светском хегемонијом и која не може опстати ако не буде имала слободну везу са целим светом. Ако војска немачка и војска аустријска, коју је она образовала, показују толико истрајности у жестоким сударима у Лорену и у Трентину, то је без сумње једна тактика која у једном ограниченом простору, изискује од нас тешке жртве; али то је у исто време и доказ да су наши непријатељи морали напустити оне много одсежније планове којима су мислили да поврате ону равнотежу снага која је на њихову штету била поремећена нашим господарством мора.

Ту скоро немачки је канцелар говорио:

— Погледајте карту: ми можемо да говоримо о миру, јер ми држимо Белгију, Пољску, Србију и неколико француских округа.

На то му је један амерички лист одговорио:

— Јесте, погледајмо карту: ви заборављате да сте истерани из свих осталих делова света и да ниједна трговачка лађа не може пловити морем под вашом заставом.

Велика немачка идеја, она о којој су немачки листови причали на сва уста крајем 1915, била је да Немачка пружи суховемним путем своје огромне пипке у правцу Индије, Персије и обала Средоземног мора. Тај план био је за нашег непријатеља једини начин да одговори на надмоћност наших флота. Али, у једном даном тренутку сви су се ти снови у којима се љуљушкао немачки народ, разбили: од један пут, као по нечијој наредби, о томе се престало говорити.

Од тога тренутка рат је узео други правац. Немачка се, тако рећи, покупила у себе саму, и у место да помишља на велике походе у удаљеним крајевима, она је била принуђена да, по цену крвавих жртава, обнови најжешће нападе у оним секторима који су додиривали њене властите границе. Ти напади, који су се показали бесплодним у почетку рата, нису могли ни сада, после осамнаест месеца ратовања, дати одлучног резултата.

Немогући да оживи турску војску, дајући јој кадрове и довољна појачања, Немачка се, очевидно, одрекла сваке намере да прошири поље својих операција на том Истоку, где је у први мах мислила да се наплати Енглеској, која је, иначе, била ван домашаја њених удараца. На Балканском полуострву има још немачких агената, али нема више немачке војске

Турска и Бугарска, остављене саме себи, не могу више послужити Немачкој као активна авангарда. Турска, побеђена у Малој Азији, изгубила је једну богату област и морала се одрећи сваке намере да напада Суец. Бугарска, узнемирена, боји се и сама да не буде нападнута, и то на такав начин, да морадне сву своју снагу употребити за одбрану.

Данас кад можемо сматрати да је већ цела српска војска превезена у Солун, с емо реки да је са немачким плановима да загосподаре светом, било свршено оног тренутка кад је француска влада, са својим шефом Аристидом Брианом, одлучила да Савезници остану на Балкану

Било је доста њих који су ту њену одлуку означавали као одвећ смелу: „Шта“, говорили су они, ви мислите да останете у Солуну, а не бојите се да вас Бугари, појачани једном јаком аустро-немачком војском, не потерају и не принуде да одатле побегнете на један сраман начин!“

Добро обавештена, наша је влада знала да та немачка војска није ила тако јака, као што се причало, и ценећи правилно односе Грчке према централним силама и балканским државама, она је држала да немачки цар и његови савезници не би могли, баш и ако би хтели, пренети рат на јелинско земљиште.

Наша је влада видела јасно. Солун је данас неосвојив, и, благодареће 140000 српских војника који долазе као појачање са Крфа, опорављени и жељни борбе, Солун ће постати полазна тачка за једну офанзиву која нам све више изгледа као најсигурније и најделотворније средство да се зада смртоносни удар немачком престижу.

Чекајући догађаје који ће доћи у своје време, сам факт да смо ми задржали на Балкану ту тврдињу нашег утицаја, докле су се, с друге стране, Италијани снажно утврдили у Валони, сам тај факт већ је донео богата плода.

Египат је био сачуван од напада. Пропаганда коју је отоманска влада покушала код муслиманског живља, није имала успеха. Ми смо остали потпуни господари Средоземног Мора. Због тога што покушаји наших непријатеља да изазову устанак у Египту, нису имали никаква ослонца на обали, ти су поку-

ваји могли бити сузбијени.

Нека се замисли само шта би било с покретом Сенуса, да је Немачка имала једну поморску базу у Солуну и на тај начин господарила свима грчким пристаништима. Зар се мисли да и Руси могли заузети Ерзерум и разбити Турску војску у Јерменској, да цариградска влада није имала за *бриге* за своју судбину у Европи? Зар се мисли да Румунија не би била недовољно принуђена да *бацити* се у наручје централних Сила, да су Савезници напустили источни део Средоземног Мора? Напуштање Га ипоља, које је сасвим имало свога смисла, кад смо се једном решили да се задржимо на суседној обали македонској, било би, да смо се повукли из Солуна, један неуспех који би силно одјекнуо у мусулманском свету.

У овом трепутку, савезничке војске се налазе на турским границама, као стална претња, ако чак нису као руске војске продрле дубоко у ту царевину.

Кад се чуло за заузеће Ерзерума и Трапезунд, свима је било јасно да је то један тежак и морални и материјални удар како за Турске тако и за њихове савезнике Немце. Исто тако када се чуло да се са Балкана не повлачимо ми него Немци, свима је *било* јасно за тај факт треба да нам да нове наде, а кад се још уз то на самим *обалама* Вардара поново јавила, добро опремљена, с добрим кадровима, снабдевена француским пушкама и топовима, та српска војска о којој су непријатељи причали да не постоји више, сваки је код нас видео у том ускрснућу доказ снаге и неисцрпних средстава Француске.

Без сумње, операције на Истоку неће изазвати прекид немачких напора код Вердена. Али те су операције учиниле да Немачка мора сада да игра код Вердена на „све или ништа." Због тога, што се с Истока морала да повуче, она овде не сме никако да попусти. Ситуација је постала јасна. Немачка није више у стању да посредним начином загрози нашем господарству у Средоземном *ору*, која је основна полуга наше снаге у свету. Обале тога мора до којих се надала допрети суво емним путевима, остале су ја њу недоступне. Према томе не треба се чудити ако је она свом снагом навалила на обале Мезе, са упорном надом да што пре учини крај рату.

Без сумње, доћи ће дан када ће се улоге коначно извртути и када ћемо ми напасти непријатеља на свима фронтовима. Међутим, већ сада *имамо* да забележимо тај успех, пуи недогледних последица, да је непријатељ морао да напусти све своје велике планове и да се наново врати на своју првобитну тактику.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Дели Мел" предвиђа да ће наређене свечаности у Немачкој донети разочарања. Наредба гувернера Вилхелмсхафена, којом се забрањује приступ у поморску тврђаву, показује да има ствари које се не желе показивати немачкој публици.

„Амстердам Телеграф" јавља, да су холандски потписници манифеста, којим се тражи васпостављање независне Белгије, захтевали од Лиге неутралних, чије је седиште у Паризу, да се одмах предузме потребна акција.

Исти лист доноси, да заробљеници који су успели да умакну из Келна, причају како шеснаест месеца нису окусили меса и како су енглески заробљеници највећма злостављани.

„Тајмс", пошто је доказао да са траженьем мира на војном пољу Немачка жели да настави рат на економском пољу, у намери да раширн своју спољну трговину и обезбеди примену немачких тарифа на друге државе, наговештује да би париска економска конференција требала да реши, да клаузула највећег повлашћења неће бити дата Немачкој ни од којег савезника.

„Либерте" цени, по изјавама једнога официра који је узео учешћа у борбама око Воа, да је тај фор стао Немце 80000 људи.

НА ЗНАЊЕ

Од данашњег, 23. броја, „Ратни Дневник" почиње се достављати сваком пешадијском пуку непосредно. Осталим јединицама шиљаће се, као и до сада, преко њихових дивизијских штабова.

Штампарија Д. Анастасијевића-Веленавца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 24. **Уторник 31. маја 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 31. маја

Дан је био обележен узајамном пушчаном ватром на десној обали Вардара. На левој обали уобичајена канонада.

Париз, 30. маја

Званичан извештај. — На фронту северно од Вердена, не јавља се ни за какву пешадиску акцију у току дана. Француска артилерија активно је тукла немачке батерије које су особито бомбардовале област јужно од пољског добра Тиомон и западно од фора Во. На остало фронту дан је протекао релативно на миру, изузев у Шампањи, где је артилериска бор а задобила велику интензивност на сектору Таир.

Лондон, 29. маја

Званичан извештај. — У току последња 24 часа, главна радња развијала се између брежуљака код Вими и канала Ла Басе. Шест мина је експлодирало, и резултати су испали у нашу корист. Експлозија енглеских мина близу редута Хохенцолерн, оштетила је непријатељеве ровове; убили смо девет непријатеља. Веома велико дејство рововских мерзера близу Сушеа. Енглези су извршили јуче срећан напад јужно од канала Ла Басе. Немци су се разбегли, остављајући мртве за собом. Ситуација је непромењена у Хооју. Данас није било пешадиске акције.

Лондон, 30. маја

Званичан извештај. — Наши монитори и дестроајери заподели су јуче ујутру борбу са непријатељевим дестроајерима на пучини пред Зебрицем. Пошто су гађали ове последње, они су се повратили у пристаниште. Нисмо ни ми ни непријатељ имали никаквих губитака нити штете.

Ноћас је један део Глусестерског пука ушао у непријатељске ровове јужно од Нев Шапела и, после борбе, заплењено је један митраљез. Наша тешка артилерија уништила је железничку станицу источно од Ла Басе. Добар резултат задобили смо у борби противу утврђених тачака у непријатељевој позадини северно од Илиха. Жива артилериска борба водила се источно од Ипра. Борба минама настављ се код редута Хохенцолерн и на сектору Невил-Албер. Запалили смо успешно 6 мина у току 24 последња часа; непријатељ је запалио само једну, не причинивши никакве штете.

Лондон, 30. маја

Господин Бријан председник министарског савета провео је два дана у Лондону камо су га пратили г.г. Клемантел, Дени Кошен и генерал Жофр. Г.г. Бријан, генерал Рок и генерал Жофр присуствовали су у петак ратном савету на коме су били узели учешћа, под председништвом г. Асквата, још и сер Едвард Греј, Балфур, Мак Кена, министар финансија, Бонар Ло, министар колонија, Лојд Џорџ министар муниције, лорд Круве и лорд Керзон, генерал Робертсон, начелник генералштаба и сер Дуглас Хег главни командант енглеских трупа у Француској. Обе владе сложиле су се у свима питањима која су имала да решавају.

Петроград, 30. маја

Званичан извештај. — Западни фронт: Према приспелим извештајима, офанзива наших трупа у Волинији, Галицији и Буковини наставила се јуче с новим успесима. Само у заробљеницима непријатељеве армије и даље трпе огромне губитке. Бујни налети наших трупа имали су за последицу заробљавање хиљадама војника и заплењивање ратног материјала, чије је пребројавање за сада апсолутно немо-

гуђно. Тако, само на једном сектору непријатељевих положаја, које смо отели, запленили смо 21 рефлектор, 2 комореске колоне 29 пољских кујни, 47 митраљеза, 12.000 пуда бодљикаве жице (један пуд има 16 килогр.), 1000 бетонских гредица, 7.000.000 кубних метара бетона, 10.000 пуда угља, огромне муниције магацине и велику количину оружја и другог материјала. На једном другом сектору запленили смо 30 хиљада пушчаних зрна, 300 сандука митраљеских метака, 200 сандука ручних бомби, 1000 употребљених пушака, 4 митраљеза, 2 оптична апарата за артилеријско гађање, један саевим нов Јортонски, бунар т. ј. справа преносивна која служи за извлачење питке воде. Запленивање тога огромнога ратног материјала који је непријатељ био припремао за разне своје радове, најбољи је доказ о целисходности удара који смо нанели непријатељу. У току јучерашњих бојева заробили смо: 1 генерала, 409 официра и 35.100 војника а запленили смо: 30 топова, 13 митраљеза и 5 бацача бомби. Укупан број задобивених трофеја од почетка операција до сада износи: 1 генерал, 1649 официра и више од 106.000 војника, 124 топа 180 митраљеза и 88 бацача бомби. Близу Рожишча, на Стиру, низводно од Луцка, Немци су покушали да притекну у помоћ Аустријанцима, али их је наша пешадија, потпомогнута нашом артилеријом истерала из тога села, заробивши им 2000 војника и запленивши им 2 топа и неколико митраљеза. Наше трупе гоне непријатеља у повлачењу. Трупе које оперишу у области вароши Дубна, гонећи непријатеља стопу у стопу, заузеле су варош Дубно и његова утврђења. Многи наши делови прешли су преко реке Икве, развијајући своју офанзиву. Један део трупа посео је област села Демидовке, на путу од Млинова, за Беретечно, приморавајући посаду непријатељеве оклопне тачке код Млинова, да се преда. Истеравши непријатеља са његовог главног положаја северно од Бучача, ми смо заробили многобројне војнике заједно са једним аустријским батаљонским штабом и запленили смо велику количину оружја. Разбили смо непријатеља на Стрини. Близу Осовце, северно од Бучача, један наш пук отео је једну целу батерију са 4 хаубице од 10 см. И поред огорченог непријатељевог отпора, као и жестоке бочне и препречне ватре и експлозија минских огњишта, трупе генерала Лечицког заузеле су на јуриш непријатељеве положаје јужно од Добровонце, на 20 км. северо-источно од Черновице. Само у тој области заробили смо 1 генерала, 247 официра и 18.000 војника и запленили 10 топова. У тренутку кад пишемо овај извештај, многобројне колоне заробљеника једнако придолазе. Југо источно од Заљешчики, ми смо једним енергичним налетом разбили непријатеља који се повлачи. Непријатељ је бацио у паздух железничку станицу у Јурухуцу. Наша је коњица јуришала на непријатеља који се повлачио и претворила његово повлачење у бегство у нереду.

Трудећи се да се помогне у овој по њега веома озбиљној ситуацији, непријатељ је покушао да изврши противнападе на разним тачкама, а нарочито у области Земки, источно од Колки, где су непријатељеве снаге бројно надмоћније напале наша истакнута одељења и благодареће концентричној ватри, успеле су да их потисну на десну обалу Стрипе; али истога дана ми смо спречили сваки даљи развој те офанзиве. Непријатељ се одупире са особитим огорчењем у области Торговици, на Стиру, низводно од Луцка, где крван бој и сада бесни. Укупни резултати наших жестоких напада од 21. до 28. маја рељефно истичу слику пробоја непријатељских утврђених линија на целом фронту наших армија, које се боре на огромном простору шумовитих области Русије на југо-западу па до румунске границе.

Кавкаски фронт: Обновљени напади Турака противу наших положаја у области Платане одбијени су с великим губитцима по непријатеља, који је оставио испред наших ровова стотине лешева. Наша одељења заузела

су прве непријатељеве утврђене линије. На правцу Дијарбекира наше су трупе напредовале, заробивши доста војника и запленивши им муницијских кара.

Петроград, 30. маја

Наше су трупе коначно заузеле центре аустријских комуникација које образује троугао Колки—Луцк—Олика.

Букурешт, 31. маја

Једна депеша из Петрограда јавља да су Руси заузели Черновицу, где су заробили 35 000 војника. Детаља нема.

Рим, 28. маја

Италијански председник министарског савета, Саландра, најавио је у парламенту, да Италија има довољно материјалних и моралних снага, да одговори војној ситуацији и да због тога нема места узбуњивати се. Та је најава примљена с топлим одобравањем.

Представници Думе и Государственог Савета одушевљено су дочекани у Риму.

Рим, 29. маја

Г. Саландра, председник министарског савета Италије, поднео је оставку.

Рим, 30. маја

Исцрпен последњим неуспесима и огромним губитцима, непријатељ је у току јучерашњег дана предузимао у главноме само мању артиљериску акцију. Ми смо тада приступили једној успешној контра офанзиви против аустријских линија и тако смо могли постићи осетан успех у горњој долини Арсе, у сектору Монтеновело, код Посине, код Вал д' Астико и на западним падинама Мон-Ченђи.

У горњим долинама Бонте и Ависио наше трупе и даље напредују.

На осталом делу фронта уобичајена артиљериска акција.

Непријатељски авиони бацали су бомбе на венецијанску равницу, али нису причинили знатније штете.

Наше ескадриле „Капрали" бомбардовале су успешно одранбене аустријске радове у Вал д' Арса и на Астику.

ЛОРД КИЧЕНЕР

(рођ. 1850—1916)

Одмах после гласова о победи британске флоте над немачком, у исто време са првим извештајима о великим руским победама, стигла је вест да је крстарица, на којој је Лорд Кичинер путовао за Русију, наишла на мину и потонула. Смрћу Лорда Кичинера нестаје једнога од најзаслужнијих бораца у овом исполинском рату; нестаје организатора који је највише уралио да се победа над Немцима потпуно обезбеди од сваке случајности.

Лорд Кичинер је незаменљив; али је његово дело у главном довршено; од реформа које је он потпуно извео имају само да се очекују срећни резултати. Својој земљи и њеним савезницима, Лорд Кичинер је већ учинио све оне огромне услуге, које је био у стању да учини само велики његовога сгаса. То је једина утеха за овако великим губитком.

Његова трагична смрт увенчава неумрлом славом његову сјајну каријеру војника и државника.

Та је каријера добро позната: обележена само великим делима она почиње једним лепим и симпатичним гестом. Тек што је свршио војну академију, Лорд Кичинер, ступа 1870 год. као добровољац у француску војску, и бори се у њеним редовима против Немаца, као и наш седи и увишени Краљ.

Год. 1881 Лорд Кичинер одлази у Египат. Ту се сав залаже да проучи земљу, прилике, народ, и да организује војску тако, да је 1898. год. био у стању да победом код Омдурмана учини крај покрету Махдијевих дервиша, да овлада Суданом и да постави основ за уређење све колоније. Дотле мало познат, постаје на један пут славан, и, поред Лордовске титуле, добија признање енглеског парламента и 750.000 дин. награде.

У бурском рату, кад се толики опробани енглески ђенерали нису умели наћи, Лорд Кичинер долази са Лордом Робертсом и одмах схвата на који се начин може ратовати у јужној Африци. Његов организаторски генијс предвиђа од почетка све што је потребно, и његова гвоздена воља изводи све са математичком тачношћу у пркос свима тешкоћама. После извојеване победе долазе нова знаци признања: грофовска титула и 1.250.000 дин. награде. За тим Лорд Кичинер се прима команде над војском у Индији и најпосле долази у Египат као Британски Представник

Чинећи најпрагоценије услуге на најважнијим тачкама Британског Царства, и дајући непрестано доказа о свом генију и својој енергији, Лорд Китченер је, поред популарности и славе, стекао и бескрајно поверење енглеског јавног мњења. Он је важио као човек коме на срцу леже једино интереси целокупне Британске Империје, чији погледи, неомућени партијском политиком, јасно уочавају стварне потребе; чији је ум у стању све да предвиди и који је кадар да све систематски изведе.

У великом данашњем рату најбоље се показало колики је био ауторитет Лорда Китченера. Његов долазак за Министра Војног у самом почетку значио је да Енглеска улази у рат са чврстом намером да га води до потпуне победе над заједничким непријатељем, и да за постигнуће те сврхе доноси својим савезницима, поред флоте која доминира морима, и све своје неисцрпне изворе у људима и богатству.

Име Лорда Китченера имало је значај таквога програма; његово преимућство у вођи било је јемство да ће тај програм бити како треба остварен.

И заиста, овај велики човек, који је већ био учинио толико неоцењених услуга, није никад боље послужио својој отаџбини. Он је први схватио да, под условима под којима је почео, европски рат мора трајати више година. За тим је, помоћу система добровољног рекрутовања успео да удесетостручи дотадању сувоземну снагу енглеску, и најзад био је онај чинилац, који је допринео да енглеска изведе општу војну обвезу. Овим је Китченер на најсигурнији начин обезбедио од сваког ризика победу над Немцима. Створити од почетка рата нових 3000 000 добровољаца, створити т. зв. Китченерову војску, представља један невероватан напор, који је био резултат воље и енергије, које су код Китченера биле бескрајне. Но увести општу војну обвезу представља собом успех који је било још много теже постићи и чије ће последице бити недогледне.

Китченерова идеја састојала се сва у томе: организовати Енглеску војнички за дуго трајање рата, тако, да њена снага и спрема буде сваким даном све јача и потпунија према противнику који се постепено исцрпљује. И он је већ потпуно обезбедио извођење до краја великог програма, такође његова смрт неће унети ни застоја ни поремећаја.

После неуспеле експедиције на Галипољу, пажња Лорда Китченера, који је свој век провео на Истоку, била је можда сувише привучена операцијама у источном делу Турске царевине и око Суеца; тек се у последње време дао убедити да се Турска има сломити победама на балканском војишту.

Но стратегијски планови нису ни били право поље рада Лорда Китченера у овом рату. Сав његов ауторитет и неуморна енергија имали су да се заложе око огромног посла ради организовања енглеске сувоземне снаге у самом току рата. Он је то велико дело изванредно извео и стекао право на вечито признање енглеског народа и свих његових савезника.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Франкфуртер Цајтунг“ изјављује да Руси воде своју офанзиву с огромном артилеријом. Због тога су управо Аустријанци и били принуђени да употребе чак и своје трупе из ландштурма, па ипак нису успели да спрече напирање својих противника, чији садањи успех не би показивао да је оно њихов главни напад, који је изгледао да се припрема око Ковна.

„Берлинер Тагеблат“ истиче упорно страховито бомбардовање коме су изложени аустријски положаји. Руси, вели, чувају два месеца муницију, да би је могли употребити у овој офанзиви. Тај немачки лист предсказује, да ће руска тешка артилерија имати веома великог утицаја на ситуацију у Галицији.

„Наесте Лајпцигер Нахрихтен“ такође јављају да Руси располажу с многобројном артилеријом.

„Тан“ јавља да су Немци, по немачким званичним листама, имали до 18 маја ове губитке: 742.500 мртвих, 1.829.400 рањених, 368.200 несталих, што све скупа износи: 2.940.000 војника од којих 74.127 официра. То су бројева, које Берлин признаје, а они су очевидно испод истине.

ПОШТА „Р. ДНЕВНИКА“

Г. *Мих. Ј. Булићу*, нареднику. — Пошаљите или донесите ваш спев „Српско-аустријски рат“. Адреса: Ратни Пресбиро Врховне Команде.

Штампарија Д. Анастасијевића-Вележанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 25. **Среда 1. јуна 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 31. маја

На фронту је потпун мир.

Париз, 31. маја

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Западно од Соасона, француска артилерија је разорила немачка утврђења и изазвала експлозију у немачким линијама. На левој обали Мезе бомбардовање области Шатанкура. На десној обали артилериска борба била је веома жива на секторима северно од Сувила и Тавана; један немачки напад управљен противу француских ровова западно од фора Во, био је потпуно одбијен.

На енглеском фронту: Сектор код Ипра био је центар активности. Немци су бомбардовали жестоко варош Ипар и друге британске линије. Није било пешачке акције.

Званичан извештај од 11 час. у вече. — На десној обали Мезе, а после снажне артилериске припреме, Немци су преко целог дана вршили узастопне нападе противу француских положаја северно од Лондража и Тиомона. И поред знатних ангажованих ефектива и жестине налета, препречна артилериска и пешачка ватра Француза задржала је свуда непријатеља чији су губитци били веома озбиљни. Осим тога бомбардовање је захватило и целу област западно и јужно од фора Во као и друге француске линије на секторима Сувила и Тавана. На левој обали Мезе била је артилериска борба у области северно од Шатанкура. Није било никакве пешачке акције. На осталом фронту уобичајена канонада.

Лондон, 31. маја

Званичан извештај. — У току 24 последња часа у Француској није било никакве пешачке акције; операције су се ограничиле само на артилериску акцију и на борбу минама. Најзначајнији догађај било је снажно бомбардовање с једне и с друге стране на фронту између коте 60 и Хоођа. Наша је тешка артилерија извршила после подне успешно гађање непријатељевих утврђења јужно од Лооса и код Боазеле. Особита акција минама била је близу Невил—Сен—Васта и на испадном углу код Лооса. Киша пада а време је хладно.

Лондон, 31. маја

Енглеска штампа пише да је Англо-Француска конференција која је одржана прекјуче од веома великога значаја, јер је на њој одлучено да се поведе енглеска офансива на западном фронту.

Париз, 1. јуна

Вест о руској победи изазвала је у Паризу велику радост. Војни критичар „Журнала“ вели да руска победа узима размере који подсећају на мукденске операције од почетка рата. Више од 100.000 заробљеника у току од 6 дана! Тако што није се видело од оних великих дана, када беху освојени Лаово и Пшемисл. Немци ни у којој прилици, приликом њихове велике прошлогодишње офансиве, нису имали таквог успеха. „Пти Журнал“ вели: догађаји од два последња дана нису значајни само по броју губитака. Сада ће се у истини видети, да ли Немци располажу резервама, јер ако их имају они неће свакако оставити да им несретни савезници буду уништени. Тих резерви они су имали пре три месеца, али ако их је Верден стао, као што је вероватно, око пола милиона најодабранијих трупа, онда они не могу бити сад тако богати у људима.

Париз, 31. маја

„Дели Кроникл“, владин лист, рачуна да је дошао тренутак за заједничку акцију Савезника. Исти лист саветује да се извесан део трупа из Египта пребаци на Балкански фронт

и закључује да Балкан пружа један веома згодан терен и јединствену прилику за једну енергичну офансиву Савезника, пошто су централне силе неспособне да позајме снаге Турцима и Бугарима. Резултат једне такве офансиве извршио би одлучан утицај на ток рата.

Париз, 30. маја

Непосредни порези у мају дали су динара 290.947.999, дакле 21.580.000 мање него у мирно доба, али 44.910.000 више него у мају 1915. За прва пет месеци ове године принос непосредних пореза је 214.627.000 мањи него у мирно доба, али 183.000.000 већи него прошле године.

Амстердам, 30. маја

Према извештајима са разних страна међу немачким бродовима потопљеним код Јутланда налазе се бродови „Дерфлингер“ и „Мелфризланд“. „Померн“, о коме је раније јављено да је потопљен, није онај брод који је пуштен у море 1905. и који је био већ потопљен 1915, него брод истог имена који је тек недавно био пуштен у море.

Лондон, 30. маја

Све се више говори да ће Лојд Џорџ постати министар војни са Робертсоном као стручним војним помоћником, а да ће на његово место за министра муниције доћи лорд Дерби.

Енглеско адмиралство изложило је продаји све немачке јахте узапћене почетком рата, међу којима се налази и јахта Круповог вета, Круна — Болена.

Петроград, 31. маја

Званичан извештај. — Услед прекида у телеграфском саобраћају, који је био изазван олујама у јужној Русији, трансмисија извештаја закаснила је нешто мало. Међутим извештаји који су пристигли потврђују да се офансива трупа генерала Брусилова и даље наставља. На многим секторима гонимо разбијеног непријатеља. Местимице воде се жестоки бојеви с непријатељем који врши очајне нападе. **Укупан број заробљених непријатељевих војника износи 1700 официра и 113.000 војника. У току боја близу Рожишча, о чему је било поменуто у јучерашњем извештају, једна наша јединица најновије формације заробила је не само 2000 војника, као што је јуче саопштено, већ 18 немачких официра и 1785 немачких војника и 26 аустриских официра и 742 војника.** Јужно од Лупка, на фронту Икве, непријатељ се нагло повлачи, гонећи нашим трупама стопу у стопу. У Галицији, у области села Гвадки и Воробјовке, северно од Тарнополја, непријатељ је бесомучно нападао у 6 махова наша одељења, али је био одбачен у јутру 29. маја. У тој ноћној особито се храбро показала наша артилерија која је, у пркос убитачној непријатељевој ватри, дочекала с рафалама све непријатељеве нападе. У области Бобулинце, северно од Бучача, Аустријанци, потпомогнути немачким одељењима која су доведена у ту област, давали су нам отпора с огорченошћу, и читавим низом противнапада на које су наше трупе одговарале, приморали су нека наша одељења да се нешто мало повију. На тој тачки бој се наставља са све већом и већом огорченошћу. У области јужно од Дњестра, наше су се трупе биле око заузећа једног предграђа варошн Черновице, где је констатовано повише веома јаких експлозија; непријатељ је бацио у ваздух мост близу села Михалче, источно од Черновице. **Укупан број заробљених војника од тзуна генерала Лечицког износи 21.000 војника који припадају мађарској пешадији и коњици.**

На десном крилу код Риге, Немци су предузели офансиву северно од мочвари Тирул, али су били одбијени, после чега су наше трупе напредовале. На целом фронту Јакобштатских положаја, Немци су ујутру 29. маја изненада отворили силну артилериску и пешачку ватру. Мало за тим непријатељске трупе почеле су да надиру на разним тачкама, али, одбијене свуда нашом ватром, оне су морале да се врате у своје полазне ровове. Ноћу 29. маја знатне немачке снаге, после артилериске припреме, предузеле су офансиву јужно од језера Дрисвјати, али, дочекане нашом концентричном ватром, оне су и овде биле принуђене да се повуку. Јужно од Крева, ноћу 29. маја, непријатељ је отворио снажну артилериску ватру и са знатним ефективима предузео за тим офансиву јужно од села Кучана; извесна непријатељска одељења успела су да продру у шуму западно од Кучана, али, изложена силној ар-

тилеријској ватри и десеткован ручним бомбама, она су била приморана да напусте највећи део шумског сектора који су била заузела. На обалама Јасјолте одбили смо својом ватром један непријатељев напад.

Кавкаски фронт: Ништа ново није се десило.

Париз, 31 маја

Бугарско-румунска граница затворена је, како за саобраћај путнички тако и за саобраћај трговачки. Транзит бродова између Рушчука и Ћурћева забрањен је чак и за пошту. Та је мера преузета због тога, да би се спречило ширење вести о руским победама. Води се надзор над кријумчарењем новина.

Букурешт, 31. маја

Аустријанци евакуишу Черновицу. Руси снажно бомбардују варош.

Њу-Јорк, 31. маја

Руске победе изазивају у Америци дубок утисак. „Њу-Јорк Тајмс“ види у Руској офансиви доказ да је немачка кампања од прошле године премашила свој циљ. Руска војска није била уништена. „Журнал“ додаје да ова трећа инвазија Галиције долази у згодан час да да збуни Немце које су исцрпени пред Верденом. Они неће моћи овога пута поћи у помоћ Аустријанцима.

Лондон, 30. маја

Овде се дознаје да ће железничка пруга Архангелск—Петроград бити готова крајем маја.

Рим, 31. маја

Званичан извештај. — У току јучерањег дана непријатељ је усредсредио своју акцију на узаном земљишту југо-источно од Азијага. Аустриске трупе пришле су јуриш у густим масама на Мон Лемерл, али су им напори остали узалудни. Вештим и брзим противнападом наши су војници успели да их одбију, наневши им озбиљне губитке. Заробили смо више од 100 војника који припадају 21. ландверском пуку. Наша офансива између Адиђа и Бренте постаје интензивнија и ми смо имали многих успеха на обема падинама у Вал д' Арса, на висовима јужно од Розине, на Астико, у Вал Дренџеле, као и на левој обали потока Мазо. На Сочи артилерисци извођу наставља се једнако. Ми на том месту стално изводимо своје смеле упаде у непријатељске линије. У нашим борбама од последњих дана заробили смо 566 војника.

Рим, 31. маја

Италијани напредују на целом фронту. Многе непријатељеве утврђене тачке заузете су.

Рим, 30. маја

У италијанским војним круговима држе да због неразвијених саобраћајних средстава Аустријанци неће моћи повући с италијанског фронта ниједан део од оних трупа које су сада ангажоване у Трентину. У тим круговима с тога предвиђа обнављање аустријске офансиве.

Рим, 30. маја

Још се не могу утврдити прави узроци пада Саландриног кабинета, али уверавају да Салајндра неће пристати да поново састави владу, те се због тога неизбежно мора помишљати на састав једног националног неполитичког министарства.

НЕМАЧКА И МИР

„Журнал“

Треба се вратити поново на измену у немачком кабинету. У томе се чину види двадва метода у исто време, кад и набијање у први ред личности, чије пењање не изгледа да је на путу да се заустави. Поновно класификовање управног персонала у Немачкој привлачи пажњу с једног ширег гледишта, јер наговештава извесну политичку еволуцију.

Бетман Холвег се губи у сенци Хелферих; средњег државника замењује организатор. Сама та околност довољна је да покаже колико се Немачка брине о будућим мирнодопским радовима. Пословни људи нису и ратни људи. Бивши директор анадолских железница и Дајч Банке, Хелферих, послован је човек у најширем смислу. То није човек који се у залудно троши у безизлазној борби. Његова задаћа може бити само да припрема наставак економског ширења на основама које буде оставило банкротство империјалистичког програма.

Његов је ред морао доћи. Онога дана, кад је Немачка видела како ишчезава њен сан о безусловном тријумфу, тога дана је обележен рок Бетмана Холвега. Само је дрска срећа Бисмаркова била кадра да надживи Емски удар. Човек „парчета хартије“ неће ставити свој потпис на пергамент који неће ити само један документат о воспостављеном миру већ и устав нове Европе. Извесно је да Виљем II. не гаји никакву илузију у томе погледу. З ог тога је видно истицање милости Хелфериха значајније него ли ступање Биловљево на позорницу, које се очекивало но не тако рано. Најмањи закључак који се да извући отуда јесте тај, да се с ону страну Рајне најенергичније наставља маневар за мир. Сваки дан нам доноси по један нов доказ. Јуче, то беше драгоцено признање немачке ноте од 21 априла. Данас, то је интервју који је Бетман Холвег дао листу „Ворлду“ и који ништа друго није до једна дуга и затутуљена жалопојка за миром. Ништа, у осталом, није тако логично као та тактика. Немачка има ваздан разлога да жели крај рата чије продужење може само да продужи листу губитака без икаквог пораста добитака. У своме говору држаном у Шарлоту Вилсон је рекао; „Кад не можеш победити, треба већати.“ То је мишљење и Немачке, која жели мир јер се осећа неспособном да води борбу до потпуног успеха.

Али то није и мишљење Савезника, ма да се и они инспиришу напред наведеним председниковим афоризмом. Они неће да већају јер се осећају кадрима да победе. По њима, рат није ни у колико заишао у безизлазну фазу. Он је дошао на мртву тачку. Али мртва тачка није ли онај тренутак који непосредно претходи враћању клатна? То враћање, које ће им донети победу, споразумне силе очекују с непоколебљивим стрпљењем и с безусловним поверењем. Оне мере противниково слабљење и своје сопствено јачање и знају да имају потребну енергију да пређу преко мртве тачке.

Сен-Брис

ПИСМА СА НЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Списак Број 2.

(Наставак)

Која су из јединица враћена као „непознати“. Писма се налазе у војној пошти Врховне Команде.

Милошевић Радован, 3 позиц. бат., Миличевић Радојица, муниц. колона, Мијатовић Божидар, градска батерија, Милошевић Ранко 4 позиц. батерија, Милошевић Живота каплар острво где буде, Милетић Богољуб, каплар 10 хауб. батер. Миличић Љубисав, поднаред. II батер., град. арт., Милованчевић Ђерасим, 7 хауб. бат. I хауб. пук., Милованчевић Трифун, I чета II позив бат. II пион., Милорадовић Витомир, III одел. резерв. муниц. колоне, Миљковић Анђелко, поднаред. болничар „Видо“, Миљковић Божидар, 2 батер. 2 дивиз. хауб. пук., Миљковић Аранђел, каплар вард. боль чете Миљковић Живко, 6 батер. 2 див. хауб. пук, Митић Живко, болничар, Милутиновић Тимотије, I бат. брд. пука, Михаиловић Драгомир, пешад. поруч. 4. ч. I бат., 21 пук., Михаиловић Димитрије, писар штаба дун. дивиз., Михајловић Ранко, болничар у франц. болници, Мићојевић Владимир, каплар I бат., артиљ., Мишовић Милутин, поднаред. штаба IV див. хауб., Младеновић Душан. војник позиц. батер., Мојсиловић Живојин, наред. 9 брд. батер., Мустецић Радосав Илија, I брд. батерија, Мутавџић Богдан, 6 брд бат. I позив., Накарић Душан, комор. I град. батер. скоп. одред, Новичић Милован, 2 батер. I дивиз. брд. арт. пук, Невенкић Милош, I хауб. круп. батер., Новаковић Радомир, коњич. капетан, Новаковић Петар, I ч. I пекобр. бат. 12 пук., Новаковић Вукашин, поднаред., X хауб. батер., Недељковић Драгомир, војник 6 хаубице, Нешић Матија, 6 бат. 2 див. хауб., Нешовић Драгић, благ. II пука шум. див., Недељковић Антоније, 4 брд батер., III позив., Нешић Матија, војник, Недељковић Милоје, депон. дивизиске области, Нешковић Љубомир, II одел. резер. мун. колоне, Никодић Милосав, војник 8 брд. бат. брзом., Николић Атанасије, војни обвезник, Николић Драгомир, војник V бат. брд. арт., Николић Милутин, 6 брд. арт. пук., Николић Драгомир, 5 бат. брд арт., Николић Станко, штаб 3 дивиз. брд. арт.

(Наставиће се)

Именовани у овом списку нека се јаве својој првој војној пошти, којој се *наређује:* да од поште Врховне Команде изиште писмо и уручи га адресанту по адреси коју буде код поште депоновао.

№ 579.
23. маја 1916. год.
у Солуну.

По Запов. Начел. Штаба
Начелник
Поштанског Одељења
Рад. П. Радојловић

Штампарија Д. Анастасијевића-Вележанина. — Солун. Одговорни уредник В. Аћимовић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 26. Четвртак 2. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 31. маја

Уобичајена канонада. Борба између патрола на десној обали Вардара. Непријатељски аероплани летели су над Гуменцом, а наши су јуче бомбардовали непријатељске логоре у околини Неготина. Струмице и Петрича. Бомбардовали су такође и железничку станицу Струмицу за време док се на истој вршио маневар возова са профијантом.

Париз, 1. јуна

Званичан извештај. — На фронту северно од Вердена не јавља се ни за какву пешачку акцију у току дана. Бомбардовање је било с прекидима на разним секторима источно и западно од Мезе. Дан је протекао релативно на миру на осталом фронту.

Париз, 1. јуна

После неколико дана застоја употребљених за реформирање својих јединица, које су биле десетковане у оним силним налетима противу фора Во, Немци сада опет врше бесомучне нападе на положаје северно од Тиомона. После уобичајеног бомбардовања, први је напад предузет у вору, између фора и шуме Фимен, на фронту од 1600 метара. Напад је вршила једна вештачка бригада, али је био заустављен нашом ватром. Други напад, који је долазио од јаруге између села и висоравни, није имао већега успеха: нападачи су били узети под нашу ватру, претрпевши озбиљне губитке. У исто време, живе борбе водиле су се непосредно око самога фора Тиомон, југоисточно од Дуомона, задобивши убрзо огорчен карактер. Од 8 часова ујутру до 6 часова у вече Немци су предузели не мање од дванаест напада противу француских положаја код Тиомона. Сви су ти напади били одбијени с огромним губитцима по непријатеља. Према извесним поузданим знацима, виша немачка команда издала је била изричито наређење, да се фор Тиомон освоји по сваку цену, јер веома много смета непријатељу. Због тога је она управо и слала своје пукове један за другим у сигурну смрт. Једна дивизија и по, Померанаца и Баварца, узела је учешћа у тим бесомучним нападима. Један војник који је заробљен синоћ, изјавио је, да је 160 баварски пук доведен пре четири дана да учествује у великој офансиви противу последњих верденских форова, и да је морао још колико јуче да ступи у акцију и да помогне остале пукове који су вршили напад противу Тиомона. Тај је пук изгубио, у осталом, знатан део својих ефектива.

Петроград, 1. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Аустро-угарске и аустро-немачке трупе на многим местима изгубиле су контакт с нашим војскама на југу. Услед тога број заробљених војника, који смо у јучерашњем извештају дали, није се много повећао. **Заробили смо свега 1700 официра и 114.000 подофицира војника.** Потврђује се, да је армија генерала Лечицког заробила 1 генерала, 3 команданта пука, 754 официра, 37.832 подофицира и војника и запленили 120 митраљеза, 49 топова, 21 бацач бомби и 11 бацача мина. **Разбивши Немце северо-западно од Ровича, наше су трупе пренеле до пред Стохсод. Западно од Луцка наше су трупе заузеле Торчин и настављају да гоне непријатеља. На фронту Стрипе северно од Бобулинца огорчена борба још једнако траје. Село Жарваница, после очајног непријатељевог отпора, заузето је од наших трупа. На многим секторима примећени су убрзани непријатељеви радови, којима**

је покушавао да утврди унапред припремљене положаје. На сектору Дњестра, прешав преко реке у борби, наше су трупе заузеле више утврђених тачака међу којима и Заљешчики. Наше се наступање наставља. Село Хороденка, северозападно од Заљешчика, пало је у наше руке. На сектору реке Прута, наше су трупе допрле до лене обале те реке. Пред мостобраном код Черновице, огорчена борба се наставља. Непријатељ, повлачећи се, оставио је на многим местима огромну количину ратног материјала, а на путу од Дубна за Казин читаву мрежу телефонских жица, велику количину муниције и бацача мина, пругу Дековил са великим бројем вагона, и много профијантских магацина. На вису код села Молимилча оставио је један споменик подигнут у славу победе Споменик има облик једне колоне, на врху које се налази аустријски орао. **Село Садагора, северно од Черновице, заузели смо и у њему запленили један велики магацин инжињеријског материјала и једну ваздушну железницу.**

На двинском фронту, Немци су на више места гађали из топова наше положаје.

Кавкаски фронт: У правцу Дијарбекира, приближивши се неопажено утврђеним турским положајима, наша су одељења напала непријатеља и заузела његов логор. Одбили смо један напад Турака на сектору Ревандиз.

Петроград, 1. јуна

Најновије вести јављају да су операције на Стиру нешто мало застале због груписања снага. Иначе руска се офансива наставља неодољивом силином. Черновица је опкољена са северо-истока и југо-истока.

Копенхаген, 1. јуна

„Национал Тиденде“ има телеграм из Берлина, у коме се каже да Аустријанци треба да продуже своје повлачење и да напусте северо-источни део Буковине. Такав им покрет намећу крајње жестоки напади које врше огромне руске снаге, бројно надмоћније од Аустријанаца.

Букурешт, 1. јуна

Управни одбор нове конзервативне, уједињене странке, који се састао у Букурешту, одлучио је јуче да ускоро одржи јавни збор и да поведе енергичну кампању против владине политике. Демантује се вест да су граничне румунске трупе повучене у унутрашњост земље. Јавно мишљење има утисак да је руска офансива у тесној вези са општом ситуацијом и да с тога она интересује у највећем степену Румунију. Сви листови истичу ту околност. Према вестима које су новине добиле, један одред руских трупа је продро на румунску територију близу Мармориње. Но у сваком случају овде мора бити случај какве грешке, пошто се, с обзиром на односе између Румуније и Русије, никакво друго објашњење тога догађаја не може дати. Румунски Краљ који је путовао по Дунаву вратио се у Букурешт прошле ноћи.

Берн, 1. јуна

Немачки митрополити и владике упутили су недавно својој пастви посланице, у којима је понова позивају и одобравају на пост и молитву у намери да се што пре испроси од Божје милости свршетак рата, јер анђео божанске освете још једнако лебди над кривцима, машући својим пламеним мачем. Огањ рата бесни у своју својој жестини, па с тога ваља постити, испаштати и молити се Богу још више“.

Рим, 1. јуна

Званичан извештај. — Непријатељ је усредсредио своје напоре на један мали део италијанског фронта, југо-западно од Азијаго. Италијанске су трупе извршиле противнапад у области висе Лемерле и одбиле непријатељеве снаге с тешким губитцима по њега. Заробљено је више стотина војника. Од Адиџа па до Бренте италијанска се офанзива све више и више наговештава. Пешадија, потпомогнута снажно артилеријом, имала је нових успеха на обема падинама у Вал д' Арса, дух висова јужно од Позине и Астика, на уласку у долину Френцела (висораван Азијаго) и на левој обали потока Оазо (?). Италијански положаји у Трентину учвршћују се све више и више. Италијани се труде да постепено преотму од непријатеља иницијативу у операцијама.

МАКЕДОНСКИ ФРОНТ

од 3 до 17 маја

Званично. — На десној обали Вардара, истакнути делови двеју ратујућих страна развили су врло велику активност. Отуда је проистекло неколико окршаја, неки пут доста живих, нарочито 9 маја јужно од Лумнице и 13. и 18. у области Купе.

На фронту Ђевђелија—Дојран две су се артилерије показале врло активне последњих петнаест дана. Пешачке борбе није било.

Источно од Дојранског језера једна непријатељска извиднича била је допрла 17. до Пороја, где се сударила са једним од наших малих предстражних одељења, које јој је одбило.

У долини Струме, Бугаро-Немци пренли су грчку границу 14 маја, заузели фор Рупел и истакли своје предстраже на превојима који владају долином Струме северно од Демир Хисара. Становништво грчко раз егло се испред њих.

Вест о заузећу фора Рупела изазвало је бурне догађаје у Солуну. Једна велика манифестанија у корист Савезника десила се 15. у улицама солунским. Жандармерија француска учествовала је у одржању реда.

6. маја непријатељски авиони бацали су бомбе на села у области Кукуша, али нису проузроковали штете.

11. наши су авијатичари бомбардовали Ксанти и Мелник и непријатељске логоре у близини Скопља.

17. они су поново бомбардовали непријатељске логоре у Ђевђелији.

ИНТЕРВЈУ Г. ВИЛСОНА

„Там"

Председник г. Вилсон је недавно имао један разговор с новинарима. Председникова је намера очевидно била да том приликом категорички утврди америчку неутралност ради учвршћивања моралног мира у својој земљи. Али изгледа, да га је та изјава одвукла даље него што је било потребно.

Неутралност и скептицизам нису синоними. И кад председник каже: „Нас се садашња свађа ништа не тиче", он износи тиме један факт. Кад додаје: „Та је свађа одвукла тако далеко оне који су у њу умешани, да више нису у стању да се одрже у границама одговорности", он тиме чини неправду народима који, у тој свађи, бране од једног гнусног насртаја како писано тако и природно право. Кад закључује „Ако је остали свет луд, зашто не одвити да имамо ма шта с тим светом?", он тиме вређа слободне нације које се боре за своју независност, своје достојанство и своје биће.

Бити неутралан, то је лепо, али то није и довољно. Неутралност представља известан збир међународних обавеза, као год и збир захтева индивидуалне и националне савести.

Г. Вилсон вели да смо остали ван обичних граница одговорности. Ми смо, на против, убеђени да кад Белгија претпоставља страховите невоље тежењу задате речи; кад Француска брани своју нападнуту границу; кад се Русија бори за постојање Србије — ми смо дубоко уверени, велимо, да те силе раде под најчуднијом и најсветијом одговорношћу и да се право, којим се користе, за њих мења са дужношћу.

Председник може да наводи као преседан онај стари конзервативни дух — показивање равнодушности према стварима Европе, али једна нација не затвара се тако драговољно у једној кули од слонове кости. Садањи европски рат је највећи двобој идеја двадесет последњих векова. Два морала, две концепције живота се међусобно сукобљавају. Може се и *бити* неутралан политички, али не и морално. *Треба бирати*. Америчанска елита је извршила свој *избор* и не сачекавши торпедовање *Лузитаније*.

Та америчанска елита непридружава се скептичној резерви свога председника, ми то знамо. Универзитетски манифести, говори Рузвелта, Рота и Елијота *обзнанили* су свету, да је Америка пресудила и да се изјаснила и стала на страну *слободе*.

Све до дана победе ми ћемо неуморно понављати, држећи руку на *бедњаку*, да смо *браниоци* међународне части. И заиста, наша чиста савест *образује* један део наше снаге. Она је извела свето јединство. Њој се има захвалити што се сваки Француз осећа братом сваког другог Француза и што међу свима савезницима влада истоветно *братство*. Наш разум није, као што каже Вилсон, помућен жестином *борбе*. Наш разум нам каже, да смо ми у *служби* свете ствари и да на војштима спасавамо *будућност* човекових слобода.

Ми не захтевамо од неутралних да нам жртвују своје интересе. Све што од њих тражимо то је да не прећуткују оно што им савест налаже. Свако поређивање наше *одбрамбене борбе* са стимачким ратом, који је непријатељ *разбуктао*, вређа нас до дна срца, јер у

нашим љутим патњама, убеђење да смо чисти од сваке одговорности наше је крепљење и наш вођ. Вилсон, писац ноте која је приковала Немачку за њене злочине, не може *бити* да је *заборавно*, да се у овој *зверској борби убице* жена и деце налазе само у једном логору.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Виктоар" саопштава да се код једног немачког официра нашао бележник у коме су немачки губитци пред Верденом рачунати до пре петнаест дана на 450 хиљада људи што знатно премаша губитке француске.

„Тајмс" доноси од свог дописника ово о скорашњој офансиви руској у Галицији и Волинији: „Са свам је разумљиво што руска војска неће више да остави иницијативу Аустро-Немцима. Као год енглеска војска, тако је и руска сада много многобројнија и много боље снабдевена топовима и муницијом него што је била почетком рата, и обе те војске имају довољно резерве људи, топова и муниције да могу накнадити све губитке на бојном пољу. Непријатељи су само у топовима јачи но што су били, док су савезници јачи и у топовима и у људима и у муницији. Трупе ђенерала Брусилова отпочеле су једну особито озбиљну офансиву, и морамо им поклонити велико поверење кад видимо да су одмах, од првог удара разбиле непријатеља и заробиле му велики број војника и топова. Наступање руско још је у својој првој фази. Руси напредују методично и извлаче највећу могућу корист из својих топова. Разумљиво је да ђенерал Хинденбург жали сада за оним дивизијама које су пребачене с источног фронта на Верденски фронт, нарочито кад помисли да на једном фронту од 400 миља енгеских има само једну слабу завесу трупа.

ПИСМА СА НЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Списак Број 2.

(Наставак)

Која су из јединица враћена као „непознати". Писма се налазе у војној пошти Врховне Команде.

Николић Станиша, војно слагалиште, Обровачком Живку, војник бежич. стан. тим дивиз., Обрадовић Драгомир, каплар IV хау[illegible] ат., Орешчанин Петар, војник морав. дивиз., Огњановић Милан, морав. дивизије, Пајчић Изија, болесник барака бр. 3, Пантовић Петрније, жел. чета комб.,бат., Павзовић Војислав, болн. дрин. див., Павловић Милан, фран. брд. бат., Павловић Димитрије, подн. при штабу брд. арт., Павловић Чедомир, воз. мес. чете дун. див., Павзовић Милош, 8 бат. брд. пук, Перић Срећко, 2 одел. рез. мун. кол., Перић Златомир, 3 брд. бат., Добросав Перић подн. штаб 1 див. брд. пук, Петровић Света благ. болн. чете шум. див., Петровић Љубомир болн. срп.-франц., Петровић Живко, рез. потпор. 1 хауб. бат., Петровић Раденко, 3 бат. брд. арт. див., Петровић Милан 6 бат. 2 див. хауб. пук., Петровић Миљја капд. 3 дебарк. бат., Пекић Антоније, команд. 5 бат., Пенчић Михајло, војник, Пејчиновић Крсман, војник 1 брд. бат., Пантовић Јован мин. војно, Поповић Душан, 1 комб пук код франц. трупе, Поповић Сава, војник 3 град. бат. скоп. одр., Попадић Милан телефон. Попадић Милорад, кап. I кл. инт. брегал. див., Поповић Драгољуб, чин. 13 пук, Поповић Бранислав поручн. 13 пук II пов, Поповић Милан, фран. болн., Поповић Петар град. арт. пук, Поповић Марко-Борђе, 10 хауб. бат. 4 мервер., Поповић Сава наред 5 брд. хауб. пук, Поповић Сава 3 град. бат. скоп. одред, Поповић Љубомир, 9 брд. бат. 3 див. арт. пук, Поповић Светислав М. 2 данглис. бат. дрин. див., Полић Светислав капд. II денгл. брзом. бат., Пурић Драги, 6 позиц. бат., Пуљевић Бранислав комита српски, Прокић Михајло, аустр. хауб. капд., Прокић Светислав, град. артилер. пук, Радивојевић Александар, 1 круп. брзом. бат., Радомировић Тихомир, 2 франц. брд. батер., Радовановић Милан 9 хауб. бат. 3 дивизиона.

(Наставиће се)

Именовани у овом списку нека се јаве својој првој војној пошти, којој се *наређује:* да од поште Врховне Команде изиште писмо и уручи га адресанту по адреси коју буде код поште депоновао.

№ 579.
23. маја 1916. год.
у Солуну.

По Запов. Начел. Штаба
Начелник
Пошганског Одељења
Рад. П. Радојловић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 27. Петак 3. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 2. јуна

У околини Вардара дан је протекао готово на миру. На језеру Арџан биo је непријатељске артилеријске акције. Само на једну тачку избачено је више од 200 зрна великога калибра.

Париз, 2. јуна

Као што смо били предвидели, Немци су јуче наставили своју акцију противу пољског добра Тиомон, које је постало главни објект за непријатеља. Удвојени напори непријатеља постигли су само толико, што је заузето неколико истакнутих ровова на падинама коте 321. Та кота иде на југ дуж пута који води из села Дуомон у Борас. Она се граничи јаругом којом пролази пут из Дуомона за Флери. Наступање ка Флерију намеће најпре заузеће шуме Фимен и шуме Шапитр, што изгледа да је крајњи циљ операције противу Тиомона. То наступање олакшало би нарочито опсаду фора Сувил. Подузеће је веома тешко и захтеваће још веома много жртава. Г. Ерве констатује у листу „Виктоар", да Французи сада побеђују једну нову немачку војску пред Верденом.

Лондон, 2. јуна

Јуче у 1·30 час. по подне Канађанске трупе извршиле су један срећан напад југозападно од Зилебека. Оне су имале за објекат наш стари положај који је потпуно поправљен. Напад је пошао јужно од шуме Сантуер и кретао се ка једној тачки удаљеној на 1000 јарди од прилике, северно од коте 60. Нападни фронт је износио 1500 јарди. Непријатељ је имао велике губитке у току тога напада. Заробили смо му 3 официра и 123 војника.

Лондон, 2. јуна

Један енглески монитор потопио је јуче један немачки подводни брод на пучини пред Зебрицем.

Петроград, 1. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: На целом фронту од јужнога дела Пољесја до румунске границе наше трупе настављају и даље потискивање непријатеља. У току јучерашњега дана заробили смо још око 20 официра и 6000 војника и запленили 6 топова 10 митраљеза и много кара. Укупан број пребројених заробљеника и ратних трофеја од почетка операција износи: 1729 официра, око 120 хиљада војника, 120 топова и 260 митраљеза. Многа непријатељска одељења потпуно су растројена. То се закључује по томе што су у борбама од 23. до 29. маја само трупе генерала Шчербачова заробиле на сектору, релативно малом, 414 официра и 17.000 војника и заплениле 20 топова, 34 митраљеза, 58 кара и другог ратног плена. **Из извештаја, који су до сада пристигли, види се да је непријатељ напустио местимице тако велику количину разног ратног материјала, да ју је немогуће у тако кратком времену одредити. Тако, само на једној тачки фронта он је оставио материјала за 30 врста пољске железнице.** На путу који води за Владимир-Волински, непријатељ даје огорчен отпор. Борби се развијају западно од села Затурци, које се налази на средокраћи између Луцка и Владимир-Волински. **У области Затурци наши су Козаци сјајно извршили јуриш и исекли читав један непријатељски ескадрон. Западно од Дубна наше трупе, потискујући непријатеља, напредовале су и е**

ону страну села Демидовке, а југозападно од Дубна заузеле село Кожин. Северно од Бучача, у области на десној обали Стрипе, непријатељ предузима снажне противнападе. **И у јучерашњим бојевима наше су трупе успеле да потисну непријатеља, заузевши висове на западној обали Стрипе. У области Коваловке и Бабулинца, а јужно од Дњестра, заузели смо варош Снятин. Борба око заузећа мостобрана у Черновицу настављa се.**

На фронту Двине, Немци су отворили жестоку артилериску ватру на Икскулски мостобран. Јужно од Сморгоне одбили смо покушај непријатеља, да се приближи нашим положајима. У области Барановичи и јужније до области Полесја, било је у току јучерашњег дана више сукоба с јаким непријатељским снагама.

Кавкаски фронт: У правцу Багдада задржали смо офансиву знатних непријатељских снага.

Петроград, 2. јуна

Борба се наставља огорчено на целом фронту. Руска је коњица ушла у Торежон.

Дванаест аустриских корпуса је претрпело огромне губитке.

Петроград, 2. јуна

Руси су пресекли аустријске комуникације и железничке пруге које везују Черновиц са севером. Војне и општинске власти напуштају варош. Најновије депеше званичне не бележе више име вароши Черновица, већ се задовољавају да говоре само о североисточној Буковини.

Букурешт, 2. јуна

Руски напади настављају се огорчено на источном фронту. Озбиљни сукоби дешавају се сада у предграђу Черновице.

Бечки »Цајт« потврђује, да ђенерал Брусилов располаже с једном војском од милион и по људи.

Лондон, 2. јуна

По вестима из Петрограда, нова руска артилерија причињава веома велике губитке у редовима аустријске војске. Изгледа, да је од почетка акције 12 аустријских корпуса претрпело веома тешке губитке. „Дели Телеграф“ добија од свога дописника из Петрограда вест, да су руске трупе прешле преко реке Дњестра и да настављају своје неодољиво продирање напред, приближујући се левој обали реке Прута коју већ туку својом артилеријом.

Лондон, 2. јуна

Један телеграм из Копенхагена, датиран под данашњим, вели да ратни дописници бечких и берлинских листова на фронту представљају ситуацију у Галицији и Буковини као веома озбиљну. Надлежни војни немачки кругови рачунају да аустријски губитци у току последњих дана износе око 400.000 људи.

Дописник „Берлинер Тагблата“, на фронту у Букозини, вели да је руска артилерија сада исто онако добра као и артилерија централних царевина, па додаје да Руси нападају са невероватном бујношћу. Отпор је био немогућан а напади су се тако брзо обнављали, да аустриски пукови нису имали ни толико времена да онеспособе своје топове. То је у осталом довољно истакнуто и самим руским званичним извештајима.

Штокхолм, 2. јуна

Један руски подводни брод потопио је јуче два немачка транспорта у Балтичком Мору.

Париз, 3. јуна

Јављају о новим успесима на источном фронту. Прешав преко Стрва, Руси су допрли до реке Штокод, друге притоке Привета, наступивши на тај начин за 20 километара. То наступање доводи Русе до на 40 км. од вароши Ковел. У Галицији Немци се одупиру очајно, али су Руси ипак успели да освоје село Жванницу, после жестоке борбе. На Дњестру, заузеће села Хороденека допунило је заузеће јужне обале, што сачињава наступање од 20 км. Заузеће села Бојана и Норколуте тек што није извршено. Бојеви су се настанили огорчено у предграђима Черновица. На послетку, руска победа близу железничке пруге између Дубна и Кожина, показује да се Руси налазе на 30 км. од вароши Броди. У пркос обновљеним напорима генерала Хинденбурга да помогне Аустријанцима, ситуација ових постаје критична.

Рим, 1. јуна

Званичан извештај. — У Вал Каноника и Вал Ђудикарија било је артилериског двобоја и оманих чарки. У Вал Лагарина, непријатељ

је био предузео интензивно бомбардовање наших положаја на Конипуљи. Наступање наше пешадије и даље се наставља. Напредовали смо у Вал д' Арса, у Пазубију, као и на линији Позина—Астико. Аустријски противнапади у правцу Форни Алти и Кампиљје, пропали су. На висоравни Сете Комуни, наше претходнице, наступивши с оне стране Вал Канаљје, доселе су до југоисточног фронта ка Монте Ченђио, Монте Барко, као и ка Бувиболу. У Вал Сугани наше су трупе наступиле до потока Мазо.

На осталом фронту уобичајена канонада.

Рим, 2. јуна

Званичан извештај од 31. маја — У области између Адиђа и Бренте интензивна артиљериска акција. Наше се наступање стално наставља и поред упорног непријатељевог отпора. У Вал Лагарина наше су трупе понова имале успеха. Једним сјајним и громовитим налетом оне су после утврђену линију која иде од висова Пармезан ка потоку Ромини. Аустријани су предузимали очајне противнападе да нас истерају, али су били брзо и потпуно одбијени. На фронту Позина-Астико било је узајамног бомбардовања. Непријатељ који је могао да заузме Милезини, био је убрзо отеран и гоњен нашим војницима. На висоравни Азијаго ситуација се није изменила. У Вал Сугана противник је покушао да наступи источно од потока Мазо, али је убрзо приморан да се повуче, претрпевши велике губитке. У Карнији и на Сочи уобичајена артиљериска активност. Један покушај непријатеља да изврши напад у правцу Монфалконе био је убрзо задржан.

Неколико бомби, које су Аустријанци бацили на Венецију, нису причиниле никакву особиту штету. У току дана од 30. маја наши су торпиљери бомбардовали успешно једно војничко важно место близу Парендо у Истрији. Све наше јединице вратиле су се читаве, изузев једне која је била лако оштећена и која се да врло лако оправити. Наши су аероплани бацили неколико бомби на војне установе близу Трста.

„ДОЛЕ С КАЗЕРОМ!"

„Так"

Изгледа да се тај узвик први пут чуо 8. априла у Штутгарту. Жене су демонстрирале, вахтевајући да им се набави хлеб; демонстрација је тутњила када се наједред проломио ужасан, очајан крик гомиле: „Доле с царем".

Има двадесет месеца како се тај узвик очекује и ма колико да је свет био убеђен у поробљеност немачкога народа, у његову слепу потчињеност свему ономе што оличава власт и грубу силу, ипак човек се чудио како је могао бити да се тај узвик не чује раније. Ни у манифестацијама социјалиста, који су се прилично касно присетили својих револуционарних идеја; ни у покрету народних слојева, где глад наводи на све могуће јарости; ни у изливима душе војника који изражавају у грубим терминима ужасе касарнина где се лешеви гомилају на хиљаднице, нигде и ни у једном крајич у немачке земље, у којој се страда и у којој се пати, тај крик се није понео из затвореног срца на уздрхтале усне. Требало је дакле неколико сиротих жена да помоћу те три речи шумно искажу своје очајање и своју мржњу.

„Доле с царем!"... Кад се помисли на оно што је све тај цар представљао у очима једног великог народа и кад се зна до ког степена је он изражавао, оваплоћавао у својој речи, у своме гесту сву нагу једне читаве расе; кад се споменемо да је за милионе људи био идол, жив симбол идеала за који су радиле и бориле се читаве генерације, човек се у истини запрепашћава пред тим изненадним криком који открива једну страховиту унезвереност душе. То више није онај обични поклич противу тиранина чије иго без мере сажаљена и сувише много савија грбаче, нити је то онај протест гомила противу онога који се усуђује да се одупре њиховој бујици. То је нешто и више и боље. Овде се опажа народни инстинкт који осећа кривца, показује га и означава за праведну казну. Штутгартски узвик, па чак кад би потекао само из једног грла, доноси доказ, да се сумња увукла у душе, да је сан за величином и свемоћи ишчезао и да је вера у славну будућност изгубљена. Цар, тај извршилац Божије воље и господар изабраног народа, није више ништа друго до један човек кога је гордост завела и чије се грешке испаштају бедом и крвљу. Онај који је изазвао најужаснију катастрофу у историји, који је гурнуо у смрт подмлатак најплеменитијих и најваљанијих народа и застро рушевинама богате и напредне пределе, није више ништа друго до један осрамоћени јунак. Али не варајмо се: тај први узвик мржње,

који ће одјек сутра разнети од вароши до вароши с ону страну Рајне, не пење се к њему зато што је учињено зло; то бива зато што се, господар тренутка за онај гест који се сматра као поудан, обмануо и што је друге обмануо, и што, често обетоване победе, он ни после двадесетомесечних жртава и питака не може да даде онима који су му веровали ништа друго осим пораза без славе и пропасти без части.

Да ли је тај штутгартски узвик допрео до њега у његов главни стан, до оног зида иза којег је, окружен својим војницима и ђенералима, гомилао срамне завере за његово кривично дело? Да ли он већ зна да народи никад не праштају идолима који обману њихову најчвршћу наду? Сутрашња велика тајанственост лежи у томе, јер, да би повратио свој престиж у очима Германаца, неће бити довољно да цар заузме пред побеђеном Немачком уцвељени став и да повиче као оно на разбојишту у Фландрији: „Бог ми је сведок да ја то нисам хтео!“ Кроз глас у прво завијених матера, удовица и сирочади, изгинули ће на то одговорити: „Доле с царем!“

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Дели Мељ“ рачуна да су Немци изгубили у тромесечним борбама код Вердена 620.000 људи, који су пали нападајући то утврђење.

„Ла Руманѝ“, говорећи о операцијама на источном фронту пише: „Ако се уочи природа руске офансиве, онда постаје очевидно да је тренутак веома погодан када бисмо могли остварити наш национални идеал. Таке Јонеску изјављује у том листу да руска офансива није само поновно предузимање операција војничких већ да је то такође и један веома велики политички догађај за Румунију. За тим додаје да би руска офансива требала да значи да Румунија треба да се пожури са својом интервенцијом за то што у почетку тих операција њена би интервенција могла имати велику вредност. Више се не може сумњати о неуспеху аустриских операција противу Италије. Да би се осветила Италији, Аустро-Угарска је разголитила свој источни фронт и сада је принуђена да подноси све последице од те своје одлуке. Није нимало немогуће да Аустријанци у току идућих недеља буду принуђени да се још једанпут повуку на Карпате.

„Адеверул“ се пита, да ли је Румунија бар овога пута готова да са умеша и да ли је довољно наоружана.

ПОДЛИСТАК

ЗА ЈУДУ СУ ГОТОВА ВЕШАЛА

Далеко тамо, где душман влада,
На домак Фрушке и Новог Сада,
Нижу се хумке малих хероја
Без гробна знака, реда и броја.

Месец им бајни гробове кади,
Дунав и Сава чело им хлади;
Авала болне превија груди,
Сунце жариче, љуби и нуди:

„Би ли у бојак, јуначе мио,
Ил' би дачици одлетео мнио;
Ил' хћеш гробни одерати вео,
Можда си љуби пожурио хтео?..

„Или се оца ти сећаш седа,
Ил' те потреса домаћа бела,
Или би сестру желео миду
Ил' болно чедо држ'о на крилу?..

„А ти до њега, врли витеже,
Да ли те завој много не стеже;
Ил' душа сама боли и тишти
Што стара мајка на дому пишти?

„Ил' ти у гробу тескоба смета,
Ил' бол осећаш од бајонета,
Што ти га Каин зари у груди?
Ох! ћути, ћути, спокојан буди!“

Други за овим, четврти, пети,
Шкргуће зубма, дрхти и пети;
Свако се пита као у чуду:
„Та зар још нисте казнили Јуду?“

. . . . . .

*

Одморите се витези пали,
Ви што сте славно умрети знали;
Руси су пошли, Север се креће,
Јуда вешала избећи неће.

Божа.

Штампарија Д. Анастасијевић-Вазнаница. — Солун. Одговорни уредник В. Аћимовић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 28. Субота 4. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 2. јуна

Убичајена канонада на фронту од Мајадага до Пороја.

Митилена, 4. јуна

Енглески аероплани летели су над Цариградом и бацали бомбе на предграђе Ејуп Бакче, где је било улогорено 6000 аустро немачких војника. Било је много мртвих и рањених. Једна друга енглеска ескадрила бомбардовала је варош Смирну, Већина бомба пала је на кварове, у којима је причињена знатна штета.

Париз, 3. јуна

Званичан извештај. — На левој обали Мезе, а после артилериске припреме, Французи су у току једног живог напада отели Немцима један ров на јужним падинама Морт Ома. За робљено је 130 војника и 3 официра. Интензивна артилериска активност владала је у области Шатанкура и коте 301. На десној обали Немци су жестоко бомбардовали секторе утврђења Тиомон и Сувил. Канонада с прекидима на осталом фронту.

Петроград, 2. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: На фронту Двине и југозападно од језера Нароча, непријатељ је отворио на многим местима жестоку ватру, иза које су следовали покушаји Немаца да изиђу из својих ровова, но ми смо их одбили. У области Барановичи водила се локална борба, у току које смо најпре заузели непријатељске ровове али смо по том, под притиском Немаца, морали да одступимо на своју позадну тачку.

Офансива трупа ђенерала Брусилова настављена се и даље. На многим секторима заробили смо нових војника и заплењили ратног материјала. Непријатељ настарја на извесним секторима своје противнападе. Утврђујемо се на новим предњим положајима.

Према накнадним извештајима, тачно пребројавање заробљеника и плена дало је овај резултат: 1 ђенерал, 3 команданта пука, 2167 официра, 5 хирурга око 150.000 војника, 183 топа 266 митраљеза, 131 бацач бомби и 2 бацача мина.

У Балтичком мору, ноћу између 31. маја и 1. јуна наши су торпиљери напали непријатељске транспорте које су пратили ратни бродови У току боја потопили смо два брода из пратње, једна мала торпиљера, и једну поморску крстарицу чију смо посаду заробили. Ми нисмо имали никакових губитака нити оштећења. У току борбе непријатељски бродови упутили су се у шведске територијалне воде, услед чега их нисмо могли гонити.

Кавкаски фронт: Ситуација није се променила.

Лондон, 3. јуна

Званично јављају из Петрограда да је варош Черновиц у овом тренутку потпуно одсечена од Буковине. Руске трупе је већ опкољавају са свих страна. Черновиц се налази у положају који се не да издржати. С тога би било важније за аустриски генералштаб. да покуша да уреди питање о повлачењу својих трупа које се налазе у врло тешком положају на многим тачкама, него ли да се узалудно пашти око одбране вароши.

Петроград, 3. јуна

Агенција „Весник" јавља: Руске трупе настављају да победоносно напредују у правцу Ковела, који тек што није пао. Ковел је чвор веома важан за снабдевање и чвор комуникација, које везују западни са јужним фронтом непријатеља.

Њу-Јорк, 2. јуна

„Ворлд" пише да су аустријски губитци у Волинији два пута већи од заробљених војника. Сви знаци говоре, вели тај лист, да је аустријска војска разбијена и да Немци, заузети око Вердена, неће моћи спречити последице овог општег пораза.

Париз, 3. јуна

„Еко де Пари" има вест из доброг извора да су јуче око 5 часова Аустријанци истерани из Добробрана код Загоре. Руси су прешли преко Ћуприје и продрли у предграђа североисточно од вароши. Козачка претходница дошла је до Вашкуца на Пруту, јужно од Сњатина.

Уверавају да су многи аустриски генерали стављени под војни суд због тога што су с сувише нагло напустили своје положаје.

Има 10 дана како Фрања Јосиф не прима никога у Шенбруну.

Петроград, 3. јуна

Руске су трупе овога тренутка на путу за извршење опкољавање турско-немачких позиција код Ерзинцана

Петроград, 3. јуна

Јављају да се броба око заузећа Черновице наставља успешно по Русе, који наткриљавају варош са севера и са истока.

Амстердам, 3. јуна

Огромна гомила света, обузета паником услед аустриског пораза у Галицији, опсађује редакције у Пешти, очекујући новости са фронта. 30 од сто војника које су заробили Руси у Буковини и у Прилету, јесу Немци.

Атина, 4. јуна

„Патрие" објављује плакатама вест о паду Ковела и Черновица, али руско посланство још није потврдило исту.

Атина, 4. јуна

У току поморске битке између руске и немачке флоте потопљено је 12 немачких транспортних бродова, 1 крстарица, 1 брод за полагање мина и 1 торпиљер. Ни један руски брод није оштећен.

Рим, 2. јуна

Званичан извештај од 1. јуна. — На фронту Позине непријатељ је предузео више напада у правцу Форни Алти, Камплине, Монте Виове и Працоне; противник је одбијен свуда је претрпео крваве губитке. У области између Адиђа и Бренте било је само артилеријских акција. У Горњој Бојити наше су се трупе храбро одупрле снажној ватри Аустријанаца. Одбили смо један непријатељев противнапад којим се покушало на повраћај положаја, који смо недавно освојили. У Фели и Севаху било је сукоба који су се завршили у нашу корист. На Сочи ништа важно није се догодило.

Рим, 3 јуна

Званичан извештај. — Наша је артилерија растерала непријатељске колоне у маршу и успешно тукла на више тачака осматрачнице непријатељских батерија. На фронту Позине одбијена су два напада, које је непријатељ покушао да изврши у правцу Мон Виове и Мон Працоне На сектору Монфалконе, јуче, али после кратке но интензивне артилеријске припреме, храбра пешадија на напуљске бригаде (75. и 76. пук), уз учешће једног дела коњице, извршила је препад у непријатељским линијама источно од Мон Фалконе и јужно од Санто Антонио, и после огорчене борбе успела да протера непријатеља. Заробили смо 4-0 војника и 9 официра и запленили 7 митраљеза и богат плен оружја, муниције и ратног материјала. Једна ескадрила аероплана бомбардовала је с изврсним резултатима железничку станицу Матарело (Вал Лагарина), као и логоре у близини равнице Кампо Музо (висораван Азијаго) Аероплани су бацили неколико бомби и на Падову, Сан Ђорђо ди Негро и Порто Розега; било је само два рањена и незнатне штете.

Букурешт, 2. јуна

Како је *био* почео да кружи глас да ће Мајореску поново да се врати на власт, „Берлинер Тагеблат" пожурио је да пусти један чланак у коме је тобож изложио мишљења румунских политичара, које представља као обожаваоце Немачке. У одговор на тај чланак,

један Мајересков интиман пријатељ публиковао је једно писмо у коме је најенергичније позвао наводе берлинског листа, наводећи да је место Румуније само међу споразумним силама, али да ће она ипак очувати неутралност све донде док не буде била нападнута или док њени велики интереси не буду били угрожени. Час Румуније ће доћи, као год и 1913. год. На то је гура фаталност која се јавља као резултат политичке неспособности Бугара и Мађара. Мајореску може доћи на власт али не са симпатијама за Немачку већ са једним широким националистичким програмом.

Мајореску није се отрадно од садржине свога писма свога пријатеља.

Лондон, 2. јуна

Унутарња ситуација Немачке представља једно потпуно расуло, као што се то види у осталом из дебате у Рајхстагу о питању војне цензуре. За време дискусије влада је издржала нападе обеју крајњих странки, док је међутим конзервативна странка накалемила на ту дебату још и критику спољне политике владе, коју је назвала „очевидно неспретном". Социјалдемократа Носке користио се том приликом и покренуо питање о миру, рекавши да немачки народ не може више цедити своју крв у славу „храбрих ратника који се боре на фронту". У унутрашњости немачког народ жели мир.

Париз, 2. јуна

У разговору са редактором „Журнала": Бонар Ло, пошто је одао топлу хвалу браниоцима Вердена, рекао је да су и поред свих лажних гласова британска армија и њен главни командант потпуно сложни са генералом Жофром и готови да наставе акцију која би, по мишљењу француске Врховне Команде, могла помоћи верденским војницима. О економског гледишта Бонар Ло, изјавио је да је предмет данашње конференције да потврди јачину савеза која везује Савезнике и да покаже целом свету да та спона, која је потребна у рату, биће у целини одржана кад се рат буде завршио и када час о општем васпостављању буде куцнуо.

ДИПЛОМАТСКА СИТУАЦИЈА

„Тан"

Папа једнако позива и одобрава зараћене стране на мир. Издижући се изнад народносних интереса, Ватикан се руководи неком врстом мистичне неутралности, која је и сувише удаљена од концепције Савезника, јер ови равњају победу свуде ствари са триумфом цивилизације. Француска, Енглеска и Русија биле су за мир. Немачка и Аустро-угарска су их напале. Њихов напад особене врсте изазвао је иступање Италије из Тројног Савеза, и њен прелазак у противнички логор био је логична последица њезина непристалства да се удружује у једном злочину против цивилизације. Непристрасност између обе групе зараћених страна не може дакле одговарати идеалу праве жртава германског напада, па ма каква била мисао из које би она потицала. То је оно чиме се једино може објаснити зашто су папине мирољубиве тежње о њима од стране савезника у најмању руку као нецелисходне. Мир који би се сада закључио, изгледао би савезницима као немачки мир, т.ј. као суште порицање права и праведних тежња слободних народа

Последњи папин јаван апел за мир пуи ликован је зимус у листу „Осерваторе Романо" у исто време кад је обелодањен и један веома жив напад против италијанских националиста. Али је папа посредовао и у Сједињеним Државама у критичном тренутку германо-америчких односа. На тај начин Бенедикт XV изводио је своју замисао о припреми посредовања уз потпору председника Вилсона, као и његовог учешћа на будућој конференцији о миру. Тај покушај није наишао на жељени пријем у Вашингтону.

Председник Вилсон одговорно је са сниходљивошћу која одговара високој моралној папиној личности. Он је истакао да ће Сједињене Државе учинити све што се буде слагало с чашћу и правима америчке нације, да остану ван конфликта, али је одбио да третира питање о миру, које је поглавица католичке цркве покренуо.

Председнику није непознато да савезници желе и хоће да сами собом уреде сврдетак рата. Пуковник Хауз, у повратку са свога пута у Европи, могао је да обавести Вилсона о том душевном стању. Пуних двадесет и један месец Савезници дају без рачуна најбољу своју крв и све своје изворе, само да би одбранили своје биће, као и слободу оних који су остали у овој борби обични посматрачи. Те силе, жртве тевтонскога насртаја, својим пожртвовањем стекле су право да захте-

вају од незараћених страна, да не напуштају своју непомичност ради обустављања борбе баш у тренутку када се њихове шансе искоришћавају.

Немачка ставља у покрет све своје уплив само да изазове посредовање. Да би обезбедио добре воље за мир, не устручава се да даје уверење, да је Немачка већ у два маха нудила мир. Ту је лаж обелодањио и демантовао у Нансиу г. Поенкаре, који је у исто време потврдио вољу владе Републике да ће прихватити само онај мир који Савезници буду наметнули. Те изјаве треба да затворе врата свима оним интервенцијама које би доносиле непосредно противничке предлоге о миру. Као што „Њу-Јорк Глоб“ признаје, мир се не може успоставити речима већ једино силом у служби права.

ПИСМА СА НЕТАЧНИМ АДРЕСАМА

Списак Број 2

(Свршетак)

Која су из јединица враћена као „непознати“. Писма се налазе у војној пошти Врховне Команде.

Радовановић Милић, хауб. пук. прв штабу, Радуловић Александар комб. батер. дуг. обл., Рајић Михајло 3 опсад. град. батал., Радишић Милан II див. 4 бат. брз. арт., Радосављевић Димитрије А. пшоруч. хауб. пук IV бат., Радосављевић Андрија 6 запл. хауб. бат. хауб. пук, Радковић Живан комор. 2 хауб. батерије, Радојчић Јевђеније жандарм, Радојчић Светозар ђенерал штаб. пуковник. Радојевић Милосав запл. арт. хауб. аустр., Ристић Јова пшоручн. Ристић Димитрије 2 чета 4 бат. 6 пук. Рајковић Стојан коморџ. 1 град. бат. скоп. одр., Рајковић Чедомир војник 1 бат. круп. Ракићевић Илија капл. 5 бат., Раковић Драгољуб 3 брд див. 7 бат., Раковић Драгутин капл. брз. шкод. брд. бат., Ристић Никола 3 ново образ. бат., Ристић Милутин 6 хауб. бат., Ристић Душан војник, Русалић Чедомир несп. војн., Савић Добривоје болн. на Видо, Савић Спасоје брд. бат. I поз., Савковић Паун војн. I поз. занат. чете, Стевановић Милован код команд. доп. одр., Сандић Димитрије трен. див. хауб., Стефановић Новак 4 позиц. бат. II поз., Стојановић Никод. 1 бат. 1 див. хауб. пук., Стефановић Миливој војн. 2 бат. 7 пук I поз., Стефановић тумач при франц. болн., Себић Александар нар. 1 бат. град. пук, Симић Велимир војн. 2 дангл. бат., Симић Коста војни чин. кавал. окр ком., Суботић Владисав војн. 2 дангл. бат., Смиљанић Богољуб војн брд. бат., Стефановић Цвеја 1 град бат. скоп. одр., Скоковић Станоје 2 чета 3 бат. 18 пук, Спасић Дејан гранич. трупа, Спасојевић Драгутин капл. 2 хауб. бат. Спасојевић Димитрије капл. 8 бат., Спужић Воја инж. пшоруч. ис, Сребдолински Чедомир коњ. капет., Стаменковић Прока нар. 2 чета 3 бат. запљ. хауб., Стефановић Светислав медиц., Стојадиновић Војислав болн., Стојадиновић Драгослав пшоруч., Стојадиновић Никола штаб. образ. дивиз. брд., Стојадиновић Прока ађут. мор. див., Стојадиновић Милан топџ. 1 франц. бат., Стојадиновић Владисав 3 брд. дежанж. бат., Стојадиновић Антоније коњич штаб арт., Струнашевић Грујица 8 брд. бат., Томић Иван хауб. 6 одел., Тодоровић Милојдин 9 хауб батер 3, Томић Велимир 6 брд. бат. II див. I поз., Тодоровић Димитрије хауб. пук, Тајковић Тодор Д. војник, Трајковић Славко мун. колона, Траниќ Петар 5 бат. брд., Трандафиловић Вујица телегр. одел. Трифуловић Љубомир II поз. батер., Тошковић Душан благајник рез. мун. кол., Трифуновић Љубиша шум. интенд. Врх. Ком. Ћирић Радојица инжинерска чета I позива Ћирић Светислав арт. и поручник, Тос. Ђ Драгиша каплар I круп поз. брз. 6 т., Ћосић Светозар поднар 8 хауб. батер, Ђурић Љубисав 8 брз. батер, Косић Јента последња одбрана, Урошевић Петар I град. бат., Филиповић Антоније војник брд. школ. вода Филиповић Атанасије болница, Цветковић Миливој хауб. допун. бат., Цанић Радул, жандар битољ. одред., Чворовић Петар, каплар, Челиковић Радич, II брдом. батер. дангл. батер. Шолајић Драгомир каплар. дангл. бат. Шуваковић Лазар официр. депо, Шокчевић Милан железнич. занатлија.

Именовани у овом списку нека се јаве својој првој војној пошти, којој се *наређује:* да од поште Врховне Команде изиште писмо и уручи га адресанту по адреси коју буде код поште депоновао.

№ 579.
23. маја 1916. год.
у Солуну.

По Запов. Начел. Штаба
Начелник
Пошт. Одељења
Рад. П. Радојловић

Штампарија Д. Анастасијевића-Вазнанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 29. **Недеља 5. јуна 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 4. јуна

Јуче је било доста чарки у Осипи. близу манастира Архангела. у Купи и у Лумници На другим секторима било је само артилериске активности.

Ваздушна активност прекјуче и ноћас била је особито жива. Непријатељске ескадриле бомбардовале су обе обале Вардара. С друге стране француске ескадриле бацале су бомбе на Рупел. Дојран, Струмницу, Битољ и Велес.

Париз, 4. јуна

Ситуација је и даље *без* особите промене код Вердена Немци једнако бом ардују сектор код Шатенкура, Сувила а нарочито код пољског добра Тиомон. То је, по свој прилици, почетак нових напада.

Услед офансиве, коју с о срећно извели, повратили смо један ров на јужној падини Морт-Ома и заробили 130 војника.

Париз, 4. јуна

Званичан извештај. — На обема обалама Мезе артилериска активност с прекидима. У току дана није било пешачке акције. Потврђује се да су Французи, у току напада вршеног на јужне падине Морт-Ома заузели непријатељске ровове на фронту од једног километра, од прилике. Сви покушаји Немаца да их истерају, осујећени су потпуно. Број заробљених војника износи више од 200 људи, од којих 6 официра. На осталом фронту никакав важан догађај није се десио.

Лондон, 4. јуна

Енглеска Врховна Команда у Француској јавља: Последња 24 часа владало је затишје на великом делу фронта. Последње ноћи, артилерија је с обе стране била активна на оном фронту који смо недавно повратили у близини Зилебека. Пешачке борбе није *било*. Ситуација је остала непромењена. Данас, на сектору Ангр, артилеријска *борба* с употребом бацача бомби. Код испадног угла Лоса борба мина била је нарочито жива. На осталом фронту нема ничега важног.

Лондон, 5. јуна

Један телеграм из Амстердама јавља да је један цепелин оборен ветром у Шатолино, јужно од *Белгије*. Други један ударио је на телеграфске жице и експлодирао је. Од 15 лица, колико је било на њему, 2 су опасно рањена а остала лакше. Један трећи, веома велики, уништен је артилеријом.

Париз, 4. јуна

Док аустријски војни критичари одричу важност руске офансиве, дотле немачки војни критичари признају, да она превазилази сва могућна предвиђања.

Мајор Морат пише у „Берлинер Тагеблату“, да руска офансива пружа изванредан призор енергије, али да ће она моћи да се настави само тако ако Америка и Јапан *буду* брзо испуњавали Русији муницију.

„Аз Ешт“ пише, да ће руска офансива имати пресудан утицај на судбину рата.

Лондон, 2. јуна

Општа ситуација у Месопотамији није се променила. Међутим на јужној обали Тигра заузели смо један истакнути положај Турака у Имам Мансура, на 3 и по миље јужно од Магазиса. На линији Еуфрата ништа се особито није десило осим једне сретне експедиције, која је била организована ради кажњавања Арапа који редовно секу наше телеграфске жице северно од Хамар Лате.

Петроград, 3. јуна

Њ. И В. Цар Никола, Врховни Командант, добио је од италијанског Краља овај телеграм: „С осећајем дубоког дивљења Ја у мислима пратим с целокупним италијанским народом силну офансиву Твојих војсака, која се развија победоносно. Шаљем Ти најтоплија и најпријатељскија честитања. Убеђен да ће наши заједнички напори донети дефинитиван успех, молим Те да верујеш у Моје непогрешљиво пријатељство. Виктор Емануел."

Петроград, 3. јуна

Западни фронт: На фронту Пољеција борбе се настављају. У току сукоба с нашим трупама непријатељ је претрпео тешке губитке. Односно операција на многим секторима примљени су ови детаљи: У току снажних али узалудних противнапада на Стиру, у области Сокула, северно од Рожичи, заробили смо 20 официра и 1750 војника. У области западно и југо-западно од Луцка, у току гоњења непријатеља наша је коњица имала више сукоба који су потпуно успели. Северо-источно од „Кременьеца, наши одважни одреди, који припадају трупама генерала Сахарова, прешли су после огорчене борбе преко реке газећи воду до грла. Једна чета која је нашла на вртлог удавила се, али храброст војника и официра је натерала непријатеља на бегство у нереду. Заробили смо 70 официра и 5000 војника и запленили 2 топа много митраљеза, хиљадама пушака, метака и огромну резерву бодљикаве жице. Потпомогнута артилеријом наша је пешадија заузела шуму Росток, а јужно од Доњег Почејева заробила је доста војника и запленила митраљезе и бацаче бомби. Јуначким напорима трупе генерала Шчербачова разбиле су јуче Аустријанце у области Гајворонка-Тителовци. На западној обали Стрипе и северо-источно од Бучача борба се наставља и даље са Аустријанцима које потпомажу Немци. До сада смо заробили 6000 војника и запленили топова, митраљеза и бацача мина. Храбри Донски Козаци заробили су 7 официра и 600 војника. Приближни рачун о плену у току јучерашњег дана даје овај резултат: 100 официра, 14 000 војника и много ратног материјала.

На фронту Двине и нешто јужније па до области Пољеција било је обострне пушчане и артилеријске ватре. Наша је артилерија јуче снажно дејствовала у области Двинска. Покушаји непријатеља да предузме офансиву на многим секторима, били су одбијени свуда нашом ватром.

Кавкаски фронт: У области приморја Турци су предузимали у више махова офансиву, али су били одбијани свуда нашом ватром. На правцу Багдада Турци су предузели офансиву 1. јуна и заузели варош Хернул али су по том били одбачени нашим трупама на њихове полазне положаје.

Лондон, 4. јуна

„Тајмс" саветује Савезницима да почну општу офансиву, чија је предигра већ обележена руским успесима.

Букурешт, 4. јуна

Цела Буковина је напуштена од аустро-угарских трупа.

Лондон, 4. јуна

Изгледа да Руси намеравају да упадну у Бугарску кроз Румунију. Бугари прикупљају трупе на Дунаву.

Букурешт, 4. јуна

Аустро немачке трупе, које су биле у кантонману на Дунаву, између Рушчука и Оршаве, напустиле су Бугарску и отпутовале на галицијски фронт а на место њихово дошле су бугарске трупе.

ЂЕНЕРАЛ ГАЛИЈЕНИ

Ђенерал Галијени умро је 14-27 пр. мес. у Версаљу, подлегавши болци, услед које је морао да напусти 3-16 марта о. г. Министарство Војно.

Ђенерал Галијени родио се 12-24 априла 1849 год у Сен-Беату, у Горњој Гарони, и свршио је најпре војну школу у Флешу, у којој се подижу официрска деца, а за тим и Сен-Сир (1870).

У француско-немачком рату узео је учешћа као потпоручник у марокинске пешадије а био је и у 3 колонијалном пуку. На једану је добио рођства.

При повратку, бацио се свом жестином млада официра на поље колонијалне делатности. Произведен у чин капетана 1878. г., он се показао као десна рука експанзивне политике своје отаџбине у Сенегалу. Поставши врховним командантом Горњег Нижера 1886, он је тек тада имао прилике да искаже своју организаторску моћ. „Подврћи силу која убија сили која ствара", „уништити за љубав ништа ња које прави злочин", „управа једне земље треба да се поклапа с њеном природом, с природом њених становника, као и с циљем коме се тежи", ит д., јесу његове формуле у којима је кондензовао своја организаторска начела. Год. 1896. био је постављен за гувернера Мадагаскара где је постигао сјајне и плодоносне резултате.

Ђенерал Галијени је постављен 1906 г. за команданта 13 корпуса а по том за команданта 14 корпуса. Од 1908 постао је члан Вишег Ратног Савета, а 1911 одликован је војничком медаљом.

14-27 августа 1914 поверена му је команда над трупама одбране Париза, које су, победивши непријатеља на Урку, допринеле у знатној мери победи на Марни.

17-30 октобра 1915, ђенерал Галијени је постављен за министра војног у садашњем Бријановом кабинету.

У парламенту је, као министар војни, држао сјајне говоре. „Француска је желела мир; данас она хоће рат" његова је реченица која је имала си ла одјека широм целога света.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Митаг Цајтунг" штампа овај апел, који изгледа да је полузваничан: „Из Већа нам јављају да су се Аустро-угарске трупе, не могући да се боре противу огромне бројне надмоћности руских трупа, и поред свег свог јунаштва, морале повући на своје јако утврђене положаје. Постоји нада да ће се оне тамо моћи одржати до краја. Због тога не треба губити кураж, пошто свака рат носи собом сличне обрте. Али ми треба да имамо поверење у храброст и ваљаност наших војника. Следствено, треба избегавати панику, треба бити јака срца за време ове прољетне недаће. Крај плачу и жалбама, какве смо могли констатовати ових последњих дана! Бечко становништво треба да се покаже јаче!"

„Журнал де Женев" доноси од свога дописника једну дирљиву слику о мученишту, које Србија сн сн: „Ретке вести које нам стижу из Србије, жалосне су да не могу бити жалосније. Земљу су поделили између себе Аустријанци и Бугари. Један лист, који се издаје у Београду латиницом и на хрватском наречју, три пут недељно о јављује становништву велике победе аустро-немачких и турских војсака. Он му даје на знање да, бачено у тај пакао рођства, оно нема ничему да се нада. Немци су већ у Вердену и крећу се на Париз, Аустријанци освојили Бесарабију и иду ка Кијеву а Турци прешли Суецки канал и устремљују се на Каиро. Победиоци му отварају школе из којих је српска књига изгнана као год што се старају да искорене и најсветија народна предања.

Стране мисије, које су хтеле да притекну у помоћ српскоме живљу, одгурнуте су; угњетачи неће никако да пристану, да помоћ мисије непосредно дође народу већ би хтели да то иде преко њих, како би могли да се користе они у место оних који пате".

ШТАЊА СРПСКОГ ЦРВЕНОГ КРСТА

(послата непосредно пошт. одељењу)

Број 1.

Влајићу Милутину пешад. мајору јавља Алекса Милић у име Руже мил. Влајића из Пожаревца, улица царице Елеоноре да су жена и дете здрави и налазе се у Пожаревцу.

Васовића Христифора рез. капетана митр. одел. пита Дрина Гојковић, Блихерштрасе 18 Краљево.

Весића Драгољуба болничара Панта Спасојевић, Етапенпост 259 Паланка.

Несковића Живка, редова 3 чете 1 бат. пита Дрина Гојковић, Блихерштрасе 18 Краљево.

Дојчиновића Владимира, рез. наредника и брата му Милоша, пита Српско Друштво Црвеног Крста Крушевац.

Дојчиновића Уроша ђака рез. поруч. пита српско друштво црвеног крста.

Вуковића Драгољу а пешад. мајора извештава његова мајка да је здрава и налази се у Чачку. Пита га да ли што зна за Радомира и Тихомира браћу њену.

Вукић Тихомир ђачка чета Крф.

Јаничека Косту капетана I кл. пита Јован Јаничек инжињер из Тополе срез аранђеловачки.

Јовичић Јовица, подпуковник, (пре 6 месеци налазио се у болници „Некер“ у Паризу) пита Даница Јовичић Кевеншграсе 5 Чачак.

Јовановић Тихомир артиљ. мајор, пита срп. друштво црвеног крста Крушевац.

Ковачић Радомир поручник пита г-ђа Драга Коловићка, Галвицштрасе 21-а Крагујевац.

Марколеско Марко, поручник у авијатици из села Медошевац код Ниша, остао у Приштини.

Матића Светозара инжињ. капетана пита Катина Матић Ерихерцог Фердинанд штрасе 7 Краљево.

Милића Милоша пеш. мајора извештава г. Милић Алекса са целом породицом, здрави су, налазе се улица Царице Елеоноре Пожаревац.

Миливојевића Стојана рез. пешад. капетана, пита Радмила Петровић Блихерштрасе 20 Краљево.

Милутиновића Крсту пешад. капетана пита Герасим Милутиновић Врњачка Бања.

Милосављевића Станоја ђака обвезника у телегр. одељењу тражи Љубица М. Ћорић.

Др *Михајловића* Живка рез. санит. мајора пита друштво срп. црв. крста у Крушевцу.

Михајловића Мијаила капет. извештава Круна Михаиловић да се налази у Краљеву Брикенштрасе 46.

Михајловића Николу шофера у Врх. Команди неко извештава да се налази у Краљеву Брикенштрасе 46.

Николића Мику болничара тражи Мина Николић Краљево.

Николића Мирослава шофера тражи Мина Николић Краљево.

Павловића Бранислава, Павла, Милана и Велимира војне обвезнике тражи Иван Павловић индустријалац, Краља Петра ул. бр. 6 Београд.

Павловића Велимира ађутанта пита Иван Павловић Краља Петра ул. бр. 6 Београд.

Павловића Павла писара резер. болнице пита Иван Павловић Краља Петра ул. бр. 6 Београд.

Пантелића Милана М. из Крагујевца, ђак обвезник из 1895 класе, извештава Лепосава М. Пантелић, Клук-штрасе 22 Крагујевац да су сви здрави.

Петровића Драгољуба писара у штабу пита Радмила Петровић Блихерштрасе 20 Краљево.

Петровића Радмила ж. инж. поруч. извештава Милован Трифуновић трг. из Пожаревца да су мајка и Конета здрави у Крагујевцу, Јела је сама у Пожаревцу, Никола у Пловдину а Ружа са децом у њеној кући у Пожаревцу.

Радовановића Драгишу 2 пекар. чета, пита Мина Николић Краљево.

Радојчића Милуна поручника (из Мојсиња Рудник) био је рањен новембра 1915 г. и напустио је србију са српском војском, пита Јеша Радојчић.

Др Стевановића Светислава рез. санитет. мајора пита друштво срп. црв. крста. Крушевац.

Сретеновића Бранимира мајора пита Зора Бр. Сретеновића Фехерварштрасе 9 Крушевац.

Срећковића Божидара поручника пита Радмила Петровић Краљево Блихерштрасе 20.

Трифуновићу Александру коњич. подофиц. II ескадр. јавља Милован Трифуновић из Пожаревца да су Зора и деца здрави.

Ћерамилца Илију пешад. кап. извештава Даница Ћерамилац из Чачка, да су жена и сви здрави.

Чоловића Милосава рез. поруч. пита Јулија Чоловић Ронштрасе 5 Краљево.

Свима командама:

Може се команде, ако је међу именованим у овом списку неко умро или нестао, да овом одељењу пошаљу податке. Остали нека своје одговоре такође пошаљу непосредно овом одељењу, па ће оно примљене листе Црвеног Крста испунити њиховим одговорима и послати у Женеву.

№ 730.
1. јуна 1916. год.
у Солуну.

По Запов. Начел. Штаба
Начелник
Поштанског Одељења
Рад. П. Радојловић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 30. Понедељак 6. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 5. јуна

Данас је била канонада на левој обали а пушкарање на десној обали Вардара.

Авијатика је била данас активнија него ли јуче. Француски аероплани су летели над многим бугарским логорима, бацајући доста бомби.

Париз, 5. јуна

Званичан извештај. — На левој обали Мезе непрестано бомбардовање првих француских линија на коти 304 и других у области Шатанкура. На десној обали један напад француских трупа противу немачких линија на коти 321, омогућио је да се заузму неколики делови ровова и да се зароби око тридесет војника. У току дана била је жестока артилеријска борба на сектору јужно од фора Во. У шуми Апремон била је борба ручним бомбама. Француска артилерија бомбардовала је логоре и утврђења Немаца у Монсеку (источно од Сен-Мијела). Један француски далекометни топ гађао је железничку станицу у Вињел-ла-Атоншателу, где се појавио пожар.

Бар-ле-Дик био је поново бомбардован аеропланима у току дана. Бачене бомбе причиниле су незнатну штету. Јављају да је било неколико рањених.

Париз, 5. јуна

Ситуација код Вердена од 29. маја до 4. јуна. — У области северно од Вердена стална артилеријска борба, а поглавито у областима Морт-Ома, Дуомона и Во-а. Ноћу између 29. и 30. маја одбијамо један напад на наше ровове западно од фора Во. 30 маја Немци управљају целог дана жестоке нападе против наших положаја, почев северно од утврђења Тиомон до јаруге, јужно од шуме Кајет; успевају да заузму пут за пољско добро Тиомон. 2. јуна извршени препад на немачке ровове јужно од Морт-Ома, омогућава нам да заробимо 200 војника од којих 5 официра. У 5·45 часова после подне непријатељ предузима јак напад и врши јуриш на три километра северно и источно од утврђења Тиомон; одбијен је. У 10·5 часова у вече новим нападом покушава да избије јужно од шуме Кајет; и овај је напад задржан нашом ватром. Утврдили смо исказима заробљеника долазак двеју нових дивизија на верденски фронт. Сравмера војника из класе 1916. год. који су доведени као појачање, знатно се повећава. Констатовали смо присуство младића из класе 1917. године.

Петроград, 4. јуна

Цар и Врховни Командант добио је од Јапанског Цара овај телеграм: „С великим задовољством примио сам пријатну вест о славној победи, коју је задобила ваша храбра војска у Галицији. Хитам да изјавим Вашем Царском Величанству своја најискренија честитања приликом тог сјајног војничког подвига Ваше војске. Јошихито".

Петроград, 4. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Да би задржао наше наступање ка Лавову, непријатељ се утврђује елементима које је довео са других фронтова, и предузима на многим местима бесомучне противнападе противу трупа ђенерала Брусилова. Западно од Колки, на Стиру, непријатељ је синоћ под жестоком ватром наше артилерије предузео офанзиву у области села Годомич; напад је био одбијен. Затим

су наше трупе, гонећи непријатеља стопу у стопу, избиле на његове положаје на северној обали Стира, заробивши више од 15 официра и 800 војника. Северо-западно од Рожича, на Стоходу, у току жестоких бојева с Немцима, наши су Сибирци, под командом пуковника Кисљајева, заузели једним сјајним налетом село Свињники, заробивши 4 официра и 450 немачких војника. Хусари из Беле Русије, потпомогнути коњичком артилеријом, извршили су сјајно јуриш преко три простране непријатељске линије и посекли више од 2 аустријске чете. Јуче у подне наша је коњица заузела Радзивилов. Истеравши непријатеља из тога места, она је наставила да га потискује ка Броди-у. Непријатељ је био одбачен од Старог и Новог Почејева, к је су наше трупе јуче поселе. Један командант корпуса, који је био очевидац јучерашњих бојева у једној области на Стрипи, доставља да је разбојиште било прекривено лешевима Аустријанца и Немаца, који су били натерани на бегство у нереду рафалном ватром наших батерија. Водови наших батерија у галопу су заузели отворене положаје одакле су непосредно тукли бегунце. Број наших трупа био је неодољив. У области Гајворонка-Кондратовка, на Стрипи, развијала се жестока борба; непријатељ је покушао да предузме бесомучне нападе на путу који води од Сњатина за Коломеју, али је био одбачен с ону страну реке Черњаве. У области Двинска наша је артилерија наставила бомбардовање с очевидним успехом противу непријатељских положаја.

Кавкаски фронт: Одбили смо покушаје Турака да предузму офанзиву на сектору Трапезунта. На сектору Платин, наши су елементи напредовали. На правцу Мосула, наши извиђачи (27 на броју) напали су изненада непријатеља који је био јачине око 300 људи и заметнули бој који је трајао без прекида пуна два сата. Та шака наших храбрих извиђача, својом прецизном ватром, успела је да истера непријатеља са тога сектора и да га нагна у бегство.

Петроград, 5. јуна

Услед руских успеха на фронту у Волинији и у Буковини. Немци евакуишу највећи део области Пинска. По „Руском Инвалиду". Черновци је позорница крвавих бојева. Варош је готово потпуно разорена Аустријанци се бране по предграђима, јер су опкољени Русима. Немци су послали два корпуса у Галицију а Бугари две дивизије у Буковину.

Лондон, 4. јуна

Петроградски дописник лондонског „Тајмса" каже, да су аустријске снаге на источном фронту почетком операција могле износити око 670.000. Од тога броја Аустријанци нису могли изгубити мање од 200.000, у коју цифру треба урачунати најмање 80.000 рањених и погинулих, што чини 30 од сто непријатељевих ефектива. То је једна стратегијска аксиома основана на историјском искуству, да она војска која изгуби 25 од сто од своје бројне снаге мора се сматрати као разбијена и неспособна за даљу борбу без нових појачања. По своме може се судити какав је положај аустријске војске.

Лондон, 5. јуна

Резимирајући плодове руске победе, лондонски „Тајмс" вели, да је та победа учинила да ишчезну непријатељеви снови о наступању ка Кијеву и да се аустриска офанзива у Трентину почне колебати. Она је такође генарала Хинденбурга довела у тежак положај, заробила велики број људи, запленила много материјала и профијанта, повратила пространо терен, појачала поверење руских армија и руског народа и сјајно осетила назад недаће од прошлога лета, додајући врх свега још и скорашњу срећну акцију противу немачких транспората у Балтичкоме Мору. Дописник „Морнинг Поста" у Петрограду, говорећи о руској артилерији, вели да је она била изврсна за време рата, али да је у току садашње офанзиве просто све надмашила. Последице те артилерије учиниле су страховито дејство на непријатеља. Дописник

ходаје за су Руси измислили једну нову гранату, коју су у овим приликама употребљавали у трдним количинама, и верује да њено дејство не допушта да се може замислити друга каква граната која би јој могла одговорити по силини и по ефикасности.

Рим, 4 јуна

Званичан извештај. — Између Адиџе и Бренте, непријатељ је у току јучерашњег дана узалуд покушавао да сломи наш отпор, који се све више и више учвршћује на целом фронту. У Вал Лагарина, ноћу 2. јуна, знатне непријатељске снаге извенада су напале наше положаје код Серавале и Конициње. После огорчене борбе од 3 часа, непријатељске су колоне у јутру натеране на бегство, гоњене брзицним ватром наше артилерије На фронту Повина—Астико, после покушаја да изврши ноћни напад, на сектору Кампилије, непријатељ се ограничио на интензивно бомбардовање, на које је одговарала наша артилерија. На висоравни Азијаго, а после жестоке артиљеријске припреме, непријатељске масе, које су биле оцењене на 18 батаљона, нападале су у више махова на наш фронт на Мон Лемерлу, оперишући демонстративно на крилима а одлучно у центру. Бујни налети непријатељеве пешадије, која је наступала под заштором артиљеријске ватре, разбијали су се стално о наше линије, пред којима је непријатељ оставио гомиле лешева. Наш противнапад, успешно изведен са Мон Лемерла, учинио је те смо заробили доста војника и заплењили митраљезе. У свима тим борбама заробили смо непријатељу 284 војника. На осталом фронту све до мора, ништа важно није се догодило.

Рим, 5. јуна

Званичан извештај. — Од неколико дана непријатељеви напори су управљени противу наших положаја између Адиџе и Бренте; непријатељ узалуд покушава да разбије наш јак отпор. И јуче су напади вршени с особитом жестином противу наших линија, али су убрзо били задржани од наших војника. Аустријанци су извенада напали наше положаје код Серавале и Конициње, али су убрзо затим морали да се повуку. Исто тако ноћни напад противу Кампилије пропао је потпуно.

СТРЕЉЦИ КОЈИ ГАЂАЈУ ОФИЦИРЕ

Под овим насловом Морис Боре, члан академије наука и председник патриотске лиге у Француској доноси чланак у коме упозорује официре на све оне опасности, којима се ови храбри људи у борби излажу без довољне опрезности. Податке је прикупио од самих официра који су учествовали у бојевима.

„Било ми је наређено, прича један поручник, да са четом наступам источно од села Б... те да би на себе скренуо пажњу противника и тиме ослободио... пешадиски пук. Ја развијем један вод у стрелце, који, тек што је изашао на ивицу нагиба платоа, *би* дочекан од непријатеља, који се није видео, киша куршума. Наредио сам, да се наступање продужи. После неколико тренута а нела моја чета била је разређена, у једној огромној пољани засађеној цвеклом, у стрељачки строј.

Куршуми су фијукали око мене. Било је очевидно, да су ме гађали. Ја се умешам међу војнике једног вода и са њима извршим један скок унапред. Тек што сам се заустанио и легао, да ме противник не би могао видети, у шта сам био уверен (јер сам *био* потпуно заклоњен лишћем цвекле) киша куршума продужи да пада око мене. Једно за другим три куршума ударише испред мог лица у земљу и попрскаше ме земљом Лишће цвекле, које је куршумима кидано и цепано, летело је на мене. Нисам могао никакву другу одлуку донети, до да кренем чету напред. При овим покретима војници се готово увек по мало устежу, те сам морао да потпуно устанем и да наредим да се водови један после другога крену напред. Овом приликом сам покушао друго средство: у место да се умешам међу војнике у воду, који тек што бејах кренуо напред, ја косо отрчим у лево и на 10 метара позади једног другог вода легнем. Тек што сам легао киша куршума око мене понова отпочне падати исто онако живо, као и раније. Ја се мало подигох, те да би двогледом могао да осматрам, али у том тренутку *бејах* погођен у крста: зрно је ударило у висини десног кука и доста дубоко зашло у карлично кост. Да моји војници не би ово приметили, ја наредим да се изврши прво један, па онда и други скок напред. Али моја се десна нога одузе и ја паднем на земљу.

Пузећи између лишћа и цвекле, ја напустим стрељачки строј и упутим се ка позади

дини. Ускоро ми се обе ноге увеше. Пузио сам, дакле, између цвекли вукући се на трбуху. Све док сасвим нисам зашао у заклон, врна су ме непрестано пратила.

На неко време после овога, у Монтдидиеру, био сам срећан да заробим једнога војника из 131. пука, Немца-Лоренжанина, кога сам и испитивао, и који је, с тога, што сам и ја говорио истим сељачким дијалектом којим и он, био према мени искрен и поверљив. Ја му испричам, како су ме нарочито гађали, и он ми о томе даде ове податке:

„У свима немач и четама постоје „најбољи стрелци", којима је искључив дужност, да гађају старешине — официре. Удружени у групама од 3 или 4, под командом једнога од њих, који је снабдевен двогледом, они се старају да уоче официра, кога не остављају док га не убију.

По кад-кад су ови најбољи стрелци удружени у групама од 12—15. У том случају њима је придат један официр, који им означава непријатељске старешине, које треба да гађају. Они немају дужност да гађају војнике и то никад и не чине; они гађају искључиво оне, за које мисле да су старешине.

Кад непријатељског официра ране и кад овај покуша да из стрељачког строја изађе, или кад га војници понесу, они отварају на њега брзу паљбу, те да би га дотукли. Наши нам официри непрестано говоре:

— Кад побијете француске официре, онда ће се сви њихови војници или предати или ће се разбећи.

Ми по многим знацима лако распознајемо француске официре. Тако: познајемо их по покретима руку, када наређују кретање стрељачког строја напред; по торбицама за секције, на којима се налази жељатинска плоча, која личи на огледало и бљешти на сунцу; по огртачима или пелеринама, које се непрпају на раменима. Ми гађамо такође и оне, који осматрају на двогледу онда, када сви други војници леже. Најзад, често се позади стрељачког строја на стотину метара виде омање групице од 3—4 војника, који никад не лежу, већ увек клече. Њих пажљиво гађамо. Они нам означују, да позади њих има других трупа и ми сматрамо, да су они или команданти батаљона или главни одржачи везе између стрељачког строја и задњих трупа."

Из свега овде изложеног нека наши храбри официри с ми извуку за се поуке и подвргну извесној корекцији своје више пута, можда, непотребно јунаштво.

С француског превео
Воји. Ј. Поповић
рез. арт. поручник

ПОДЛИСТАК

ДАНИЦЕ ЗВЕЗДО...

Данице звездо, твој лепи зрак
Са срца мога разгони мрак;
Дивне ти сјајне стрелице те,
Будног ме гоне, да сањам сне.

Сећам се, звездо, а и ти знаш,
Како смо често кроз прозор наш
Из загрљаја, она и ја,
Гледали лице како ти сја.

Сребрним зраком шаљеш нам ти:
„О благо вама, срећни сте ви!"
Ту ближу нас је радост нам сва,
Спавају мала анђела два.

Пошљи им сад твој лепи зрак,
Са срца њихна одагнај мрак;
Реци им да сам ја жив и здрав,
Да Србству, њима припадам сав.

Пошљи им опет шапат ти лак,
Кажи им, да си ти Зоре врак:
Реци им: »Скоро ће доћи дан,
Кад ће се Србству остварит' сан."

Да ћемо опет она и ја
Гледати лице како ти сја.
Шапни јој тихо: „Не плачи, знај,
За страшним пакпом доћи ће рај."

Мајз, 1916. год.
Војиште

Тома С. Живковић
поднаредник.

Штампарија Д. Анастасијевића-Белопавлића. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 31. Уторак 7. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Петроград, 5. јуна

Њ. В. Цар и Врховни Командант примио је од Краља Србије овај телеграм:

„Хитам из свег срца да изјавим Вашем Величанству своја искрена честитања приликом громовитих успеха Ваших изврсних војника. Моје најтоплије и најлепше жеље стално прате Ваше Величанство које предводи своје армије.

Петар.“

Петроград, 5. јуна

Њ. В. Цар и Врховни Командант примио је од Престолонаследника Србије овај телеграм:

„Срца српских војника испуњују се сваким даном све живљом радошћу на глас о новим и све већим победама јуначних трупа, које су под командом Вашег Величанства. Тумачећи осећаје српских војника, ја Вам подносим, Сире, њихове најтоплије честитке, као и израз њиховог уверења о крајњој победи, која се сада тако срећно оличава у сјајним успесима славом овенчане руске војске, тако драге српским срцима. Допустите ми, Сире, да се и Ја из свег срца придружим тим осећајима.

Александар.“

Солун, 6. јуна

У току дана било је живих бојева између патрола у правцу Куне и Осине. На осталом фронту уобичајена канонада.

Париз, 6. јуна

Званичан извештај. — На фронту северно од Вердена артилериска борба је задобила извесну интензивност у области коте 304 и на сектору северно од утврђења Тиомон. Никаквог пешадијског напада није било. На осталом фронту затишје, изузев у Аргони, где се борба минама наставила живо у области Болант—Вокуа—Ла Фиј Морт.

Енглески званичан извештај. — Синоћ на ноћ успешно смо запалили мине у близини Сушеа и Кенџиа; непријатељ је запалио мине близу Живаншиа, не причинивши никакве штете. Непријатељева артилерија је била нешто мало активнија но обично, северно од канала Ла Басе и од испадног угла код Лооса. Наши ровови источно од Зелебека били су жестоко бомбардовани неко време после подне.

Париз, 6. јуна

Докле ми држимо апсолутно недирнуту одбрамбену линију Вердена, дотле се Немци спремају за нов напад на наше позиције, напад који је сада услед аустриског пораза и угрожавајуће перспективе и других савезничких офансива, постао крајње неопходан. На своме фронту ми смо после једног сјајног напада успели да отмемо Немцима прву и другу одбрамбену линију на коти 425, источно од Тана, на Вогезима.

Петроград, 5. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: На фронту армије генерала Брусилова, непријатељ, дајући отпора, предузео је у више махова противнападе које су наше трупе одбиле успешно, гонећи у стопу непријатеља. Оне настављају своје напредовање у разним правцима, заробљавајући војнике и задобија-

јући плен. Јуче у 4 часа по подне трупе генерала Лечицког овладале су на јуриш мостобран код вароши Черновица, на левој обали Прута. После огорчених бојева при преласу преко Прута, на коме је непријатељ порушио све мостове, заузели смо саму варош Черновиц. Наше трупе гоне непријатеља који се повлачи ка Карпатским превојима. Приликом заузећа мостобрана код Черновица, заробили смо више од 1000 војника и запленили доста топова у самој вароши. Односно бојева на мостобрану дају се ови подаци: Трупе генерала Каледина одбијале су огорчене непријатељске нападе, у којима су узимали учешћа и Немци, скоро доведени са француске границе. У области села Гадоничи, на Стиру, води се љута битка. Аустриски и немачки заробљеници непрестано пристижу у групама. До сада је доведено 70 официра и 2000 војника са 8 митраљеза. Немци су извршили напад на село Свидники, на северној обали Штохода, које смо им били отели; њихов је напад одбијен у прком жестоко ватри блиндираних аутомобиза. Неколике сотње козачких пукова вршиле су бочни напад у два маха, под командом свога команданта Смирнова, на непријатеља који је био предузео офанзиву и заробиле му 2 официра и много немачких војника и запленише 5 митраљеза. Многи су Немци посечени а други натерани у бегство у нереду.

Према накнадним подацима, у току бојева од 21. маја до 4. јуна трупе генерала Каледина заробиле су: 1309 официра, 10 хирурга, 70 хиљада војника и запленише: 83 топа, 236 митраљеза и огромну количину ратног материјала. У области, на десној обали Стрипе а северно од Бучача, непријатељ је предузео офанзиву, али, дочекан нашом унакрсном ватром, одступио је у своје ровове.

На фронту северно од области Сниавестра и на фронту Двине, била је жестока артилериска ватра на разним секторима. Наша је артилерија причинила озбиљне штете у непријатељским рововима и утврђењима, на фронту Двинска и југозападно од језера Нароча.

На Кавказком фронту ситуација је без промене.

Петроград, 6. јуна

Званично се јавља, да се руска офанзива и даље развија методично на већем делу фронта. Пробој аустриског фронта, под неодољивим налетом армија Русије, дао је и даље даје очекиване резултате. Десно непријатељево крило које је највећма страдало, изгледа да је потпуно напуштено сев. зап. од Бучача. Немачке трупе, пред опасношћу којој су изложени њихови положаји на Стиру, где Руси врше бујне налете, почеле су да евакуишу варош Пинск. На том делу фронта непријатељски положаји су изложени опасности да буду опкољени. Непријатељ журно ради на утврђењу леве обале Пријета. Јавља се за ново руско наступање северо-западно од Рожича.

Лондон, 6. јуна

Вести из Амстердама потврђују да је генерал Макензен именован за главног команданта немачких армија које оперишу на фронту Двинска, где су Руси отпочели жестоку артилериску акцију, која изгледа као вероватна предигра једне нове офанзиве противу Немаца. Именовање маршала Макензе-а доказује у неку руку, да Кајзер више нема оно поверење у генерала Хинденбурга.

Рим, 4. јуна

Званичан извештај. — Између Адиџа и Астика интензивна артилериска акција. Бојеви који су се развијали ових дана на високравни код Сете Комуни били су крајње жестоки, али су наши војници стално истискивали из њих победоносно. После жестоког бомбардовања наших положаја од Пана до Боскона, југозападно од Азијага, непријатељ је предузео бесомучне нападе у правцу Маљабоша, између Мон Лемерла и Боскона; Аустријанци су у једном тренутку били дошли до самог врха те планине. Противнападом наши су их војници истерали и гонили до њихових старих положаја. Северо-источно од Азијага, настављајући свуда наступање које смо недавно предузели између Вал Френцела и басена Марчезина, ми смо осетно напредовали, заробивши 203 војника и запленивши

једну целу батерију од 6 топова, 4 митраљеза и обилног ратног материјала. Једна наша ескадрила од 57 „Капрони“ и „Фарман“, бомбардовала је с успехом непријатељске положаје. Наши су се аероплани вратили сви читави.

ЕНГЛЕСКИ ДОБРОВОЉЦИ

—:—

12. маја енглески Краљ потписао је указ којим се уводи општа војна обавеза у Енглеској, у којој се до сада знало само за добровољну службу. У посланици коју је Краљ тим поводом упутио своме народу, признаје се и истиче с похвалом један стваран дух родољубља и пожртвовања британског народа који је од почетка овога рата дао 5.041.000 добровољаца. Сличнога догађаја историја света до сада није забележила.

У француском листу „Bulletin des Armées“ енглески војни писац, Филип Џибс, изнео је неколико карактеристичних црта енглеског добровољца, с којима треба да се упозна и српски војник у толико пре што ће ускоро далеко чаће када ће, раме уз раме, стати у бојни ред са својим енглеским другом, који је чак амо дошао да помогне да се Србинова отаџбина, привремено поробљена, ишчупа из канџи заједничког душманина.

Филип Џибс видео је месеца августа 1914. год. малену енглеску војску која је била послана у Француску, да искупи дуг части своје отаџбине и да се стави у одбрану цивилизације. Ма да та војска није бројала више од четири дивизије, ипак је она тада изгледала целом енглеском народу као једна инфинитна скала, јер у то доба нико и не сањаше да ће Енглеска за кратко време бити принуђена да дигне на оружје читаве милионе људи. Али, ти војници од заната који су пре приспели у Француску били су у толико више велика по својим особинама у колико их је било мало на броју; та „ништавна малена војска“, како је кајзер беше назвао, била је онолико исто обучена, тренирана и дисциплинована колико и свака друга војска. Енглески су артилерци задивили своје француске другове у тоју првих борби на Монсу и Шарлроа, енглеска је пешадија била састављена од изврсних стрелаца, а што се тиче енглеске коњице, она је неоспорно показала своју надмоћност над немачком, кад год су дошле у додир. Редови те прве војске прилично су сада проређени, али пре него што је њихова резерва била исцрпена, Енглеска је почела да регрутује своју Нову Војску. Војници ове војске такође су били добровољци, али добровољци који су у већини већ имали војничко образовање.

Ма да су припада и једној нацији којој никад ни на памет није долазила помисао, да може бити претежена и која није била пређета као Француска осећајем распламтелог родољубља услед рушења њених градова, силовања њених жена или заузећа њене земље, ти енглески млади добровољци су пламтели: апели Кичинера, који је најпре захтевао 100.000 људи на по том сваког човека који је у стању, да носи оружје, нису остали без одјека. Из сваке друштвене класе хитало је хиљадама, стотинама хиљада младих људи да се уврсте у борце за одбрану цивилизације. Долазило их је из фабрика, из галантеријских радњи, са села, из рудника. Глумци су напуштали своје позоришне амбиције, пословни људи оставили своје послове и на мах постајали сиромашни, учитељи су се праштали са својим ученицима речима: „Треба да идемо, јер треба Енглеска да живи“. Ићи није било тако лако, а могло се и наћи изговора. Енглеска је била обећала Француској 150.000 људи, и ти су јој људи били послани. Осим тога, док је њене флоте, Енглеској није могла грозити никаква опасност. Па ипак, број добровољаца растао је од месеца до месеца у невероватним размерама. Позив на оружје одјекнуо је до најзабаченијих кутића простране Енглеске Империје та о снло и јасно, да су данас у Француској представљени сви типови људског рода. Тако огромне војске нису се могле образовати очас; требало је за то времена. Како није било опште војне обавезе, ваљало је све изнова стварати а понајпре фабрике за израду пушака, топова, муниције, одеће и остало што је потребно за опрему једне војске. Данас, сви они крупни младићи који још колико јуче мирно и спокојно отаљаваху своје послове чиновника, занатлије, трговца, банкара, велепоседника, земљодела, рудара, једном речи, који припадаху професијама нимало подобним за развијање и гајење разборитога духа и склоности, данас су сви они такви војници, да се могу мерити с најодабранијим трупама Пруске.

Британски је хумор силнији од свих ратних страхота. Весели и чили, енглески су војници прави наивни дечаци, велике шврће, који се предузимљавају свему. Али ипак та њихова појам о дисциплини је изазвредан зарo-

чито кад се помисли, да они припадају једној нацији која је навек у дизала личну слободу на степен догме.

„Годину дана је, завршава Филип Џибс, како живим међу њима; видео сам их кад полазе у бој и кад се из боја враћају; гледао сам их у тренутку кад су били рањавани, под првом жаоком физичкога бола. Дан за даном ја сам могао, као посматрач рата, да се дивим тим младим људима како дефилују по путевима, идући на бојна поља. И не зато што припадам истој раси већ просто због тога што је то истина, ја смем рећи да данашња британска армија — изврсна у сјају своје ватрене, стрељиве и дисциплиноване младости — није недостојна да се бори раме уз раме са најлепшом војском на свету, с војском Француске".

ПОДЛИСТАК

УХВАЋЕНА ЛИЈА

(истинит догађај).

Било је то на Крфу у очи Ускрса. Дан је био суморан. Тишина нека завладала целом природом. Сунце беше већ зашло за облаке. Небесни свод ишаран силним облачцима, разних облика и боја, међу којима се нарочито истицаше по који дуг, густ, црн облак, црн као пакао, — пружаше такође слику суморности. Све се било укутало. У логору нико ништа не говораше. Војници забринути, невесели, поседали оборене главе, растурени по гомилицама, тако рећи недајући ни живота о себи. Могло им се на први поглед прочитати с лица, да их нека туга мори, да им нешто страховито тишти душу. У место ма каквог говора, с времена на време чуо би се само по неки дубок уздах, пропраћен тужно изговореним речима: — Боже мој!... Како ли је нашима на дому?.. Један ли ће им Ускрс осванути... Наши сада извесно сваки повећи празник плачући дочекују. — Тако готово сви редом говораху сами собом.

Али као да најбрижнији беше болничар Јован. Седећи нешто удаљеније од својих другова на једном камену, упро је поглед у небо а очи му беху пуне суза. Очевидно Јован је био најосетљивија природа. Сетио се своје лепе прошлости; сетио се својих милих и драгих, и у души му беше мрачно, мрачније но и онај најмрачнији облак на небу, у који он често упираше свој поглед, без сумње, тражећи слику своје суморне душе.

И ко би знао докле би тако трајало; докле би суморност и жалост царовале у душама сакупљених хероја; докле би у логору трајала ова гробна тишина, да је наједаред не нарушили силна граја, вика, која поиздаље допре. И већ се чуше испрекидани гласови: — Држи Недај... Оде другом батаљону... Завите је, итд. И види се како маса војника трчи у нереду. Болничар Јован, са ретком енергијом, скочи са камена, на коме је дотле седео, као да се ошамућио, и повика:

— Држите, другови...! Ту је наш спас. Ухватимо ли је, ухваћена је Аустрија, по ећена је Немачка; неухватимо ли је, пропали смо, бићемо робови.

За Јованом полетеше и остали војници, који бејаху у близини његовој. Помешаше се са осталима, и све се стави у покрет.

Била је то лисица, коју су војници истерали и натерали на логор. Сплетали су је, а Јован је непрестано трчао, скакао с камена на камен и командовао, понављајући горње речи. Најзад је опколише. Лисица, видећи се у незгоди, улете у један шатор. Војници налегоше на шатор и ухватише је.

— Живела! — захори се глас Јованов, а остали прихватише — ухваћена је Аустрија. Ми ћемо победити!

И после овога одмах настаде жагор у логору. Домалочашње гробне тишине неста. Суморна лица се од једном разведрише, и захори се песма. Ни о чему се те вечери у логору пука .... дивизије није говорило, до о ухваћеној лисици. Сујеверје је победило. Сви војници легоше са уверењем, да ће Аустрија бити побеђена; да ће наша мила домовина уједињена и оснажена васкрснути, и да ће је скоро срећну и велику угледати.

Сутрадан расположење се продужило. Ускрс је прослављен весело. Сва три дана само се пило и певало у пуку. Расположење војника мало по мало дође се пренело и на оближње пукове. И тако у .... дивизији беше завладала општа радост, опште расположење. Душе наших хероја испуњавале су се надом, да ће скоро видети своју милу отаџбину, своје миле и драге; да ће видети своју дечицу која ће их трчећи им у загрљај питати:

— Шта си нам, тата, донео из рата?

— „Велику Србију", — гласно би одговор напаћених ратника и хероја.

Забележио пуковски иследник.

Штампарија Д. Анастасијевића-Вајлановића. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 32. **Среда 8. јуна 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 7. јуна

Бојеви између патрола постали су интензивнији између Купе и Осине. Велики покрет непријатељских трупа примећен је у тој области. Бомбардовање извесних француских положаја у правцу Вардара, од стране непријатељских аероплана, није причинило никакве штете. Обе артилерије дејствовале су по обичају.

Париз, 6. јуна

Немачке трупе, које су се бориле код Вердена, недавно су се састојале из две свеже дивизије и извесног *броја* људи из класе 1916. год. С друге стране, зна се да су Немци за попуну својих десетковани јединица на западном фронту употребљавали знатан број људи из класе 1916. год. Осим тога, немачке трупе често су биле попуњаване трупама које су одузимане из депоа са руског фронта. Ако су, дакле, Немци били принуђени да се служе трупама из тих специјалних депоа, онда се може закључити, да у тој чињеници лежи доказ о томе, да су немачки губитци на западном фронту били веома тешки и да, ослабљени на тај начин, они ће бити потпуно исцрпени и неће *бити* у стању да шаљу потребна појачања на руски фронт.

Париз, 7. јуна

Званичан извештај. — Између Ена и Оазе, 2 немачка одељења покушала су после живог бомбардовања, да се приближе првим француским линијама. Одбијени су ручним бомбама. На левој обали Мезе артилеријска борба с прекидима. На десној обали бомбардовање је било жестоко северно од пољског утврђења Тиомон и на секторима Во—Шапитр и Сувиа.

Једна немачка ескадрила бацила је много бомби на једно село северно од Вердена, где се налазио један логор немачких заробљеника. Многи од ових последњих били су убијени или рањени. На осталом фронту дан је протекао на миру.

Париз, 7. јуна

Ситуација код Вердена није се изменила у току последњих осам дана, ма да су последњи напади противу француских положаја јужно од Морт Ома увукли у борбу целу једну дивизију која је изгубила половину свога људства. Тај потпуни застој у немачком напредовању, после спорости операција, коју је Немцима наметнуо француски отпор, изгледа да тачно окарактерисава нову ситуацију. Али исто тако важно је забележити и осетну малаксалост у бомбардовању, као и нестанак извесних оруђа тешкога калибра.

Лондон, 7. јуна

Вести које долазе са свих фронтова стално су повољне по силе из Споразума. Над Черновице изазвао је у Лондону изврстан утисак. Верден остаје и даље центар огорчене битке. И поред жестоког бомбардовања и бацања запаљивих течности, Французи су ипак очували све своје тековине на Морт Ому наносећи Немцима изванредно тешке губитке. Читав низ немачких напада, којима је био циљ да се задобије у терену северно од пољског утврђења Тиомон, претворио се у крвању недаљу. И у авијатици Французи су имали такође видног успеха, оборивши јуче 7 непријатељских аероплана и неизгубивши ни један од својих.

Са своје стране Италијани су предузели у Трентину општу офансиву, приморавши Аустријанце да напусте своје положаје северозападно од Азијага. Аустријанци су оставили многобројне заробљенике као и једну батерију од 6 топова и многобројни ратни материјал.

Лондон, 6. јуна

Велика великих покрета трупа изводе се у Месопотамији, где се Енглези сада налазе на одстојању мањем од 200 јарди од турског положаја Санајат, на северној обали Тигра. На јужној обали Енглези су заузели један истакнут положај, који се налази на 5 миља источно од Кута. Једина борба која је била на Еуфрату састојала се у експедицији извршеној ради кажњавања Арапа, који су пресекли телеграфску жицу близу језера Хамар, између Мазилијес и Басоре. Арапи су натерани на бегство и 200 товара жита, као и извесан број лађа, заплењено је од стране наших трупа.

Берн, 7. јуна

Јављају из Берлина да је маршал Молтке, начелник немачког штаба почетком рата — синовац чувеног маршала Хелмута Молткеа, умро од капље.

Петроград, 6. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: На фронту армије ђенерала Брусилова непријатељ противнападима покушава да задржи наше наступање ка Лавову. У области села Роговичи, југо-источно од села Локачи, а на шест врста јужно од великог друма Луцк—Владимир-Волински, Аустријанци су с великим масама напали наше делове и пробили се на једном сектору борбеног фронта, заплењивши 3 тона једне батерије која се храбро одупирала до последњег метка. Појачања која су одмах приспела, разбила су непријатеља, отевши му један топ и заробивши му 300 војника са 2 митраљеза. У области Коритницког југо-источно од Свињуха, један од наших храбрих пукова предузео је противнапад и натерао нападача у бегство, док је један дивизијон наше лаке артилерије наступио ка извици шуме и, отварајући ватру из непосредне близине, стао тући бегунце. На том одсеку заробили смо 3 официра и 100 војника и заплењили 4 митраљеза. Источно од Горохова, јужно од Свињуха, после огорченог отпора, близу села Бојена, заробили смо 1000 војника са 4 митраљеза. Приликом напада извршених у пограничној области јужно од Радзивилова, непријатељ је дочекао наше трупе са запаљивим течностима. У тој области јуче смо заробили 1800 војника. Наше трупе, заузевши Черновиц и прешавши на многим местима реку Прут, енергично наступају ка реци Серет. Утврђено је да смо, приликом заузећа мостобрана код Черновица од стране трупа ђенерала Лечицког, заробили 49 официра и више од 1500 војника, и заплењили близу вароши Черновица 10 топова. Приликом гоњења непријатеља, заробили смо близу села Кучурмаре 400 војника и заплењили 2 тешка топа, два лафета, много муниционских кара, 1000 кола натоварених са профијантом и са фуражи. Близу села Стороженец заробили смо два официра и 85 војника, и заплењили митраљезе.

Укупан број заробљених војника у току 5. јуна износи око 3000 војника. На станици Затучека, северно од Черновица, заплењили смо један магацин инжињерског ратног материјала.

На северном фронту, у области Силвестра и на фронту Двине, артилериски двобој се наставља.

Кавкаски фронт: у правцу Гијумушхане, у области села Назарџика, одбили смо офанзиву Турака.

Берн, 6. јуна

Јавља се да руске армије имају пред собом на северном фронту 4 немачке дивизије под командом генерала Наунића, 8. немачку армију којом командује генерал фон Билов, армију генерала Шолца, 10. армију под командом генерала Ајсхорна, армију баварског принца Леополда и армију генерала Угорта. Изгледа да ће маршал Макензен узети под своју команду снаге које образују десно крило генерала Хинденбурга.

Рим, 5. јуна.

Званичан извештај. — Између Адиђа и Бренте било је артилериске борбе као и борбе наших одељења која су нападала и одбијала непријатељске истакнуте патроле, натерујући

их на бегство. Запленили смо доста велику количину оружја и муниције. Југо источно од Авијага, тачно између Лемерла и Манадижи, непријатељ је обновио своје бесомучне нападе који су пропали потпуно. Наступање наше пешадије између Вал Френцела и Вал Марчевина наставља се стално и методично и са осетним резултатима. Према новим подацима који су данас приспели изгледа да је у борби од 3. јуна у Вал Лагарина, осим плена о коме је раније јављено, заробљено још 306 непријатељских војника од којих 7 официра и запленено око 12 митраље а.

НЕМАЧКА ПОЈАЧАЊА У ВЕРДЕНСКОЈ БИТЦИ

Велики утрошак немачких трупа у битци код Вердена приморао је немачку команду да попуне ангажованим корпусима многа појачања, која су црпена из депоа. Испит заробљеника из ове категорије, пружио је веома прецизне податке о тим депоима, о њиховим изворима у почетку офансиве и о њиховој садашњој организацији. У почетку верденске офансиве, депои у унутрашности (актива и резерва) састојали су се пола од људи из класе 1916. од прилике, и пола од рањених војника који су превраћени. Младићи из класе 1917. почели су тек тада да пристижу у регрутске депое. Осим тих депоа у унутрашности, Немци имају у непосредној позадини фронта пуковске, бригадне и дивизијске депое, који служе за хитно попуњавање губитака верденских корпуса. И ти депои састојали су се такође из превраћених рањеника, као и од људи из класе 1916. Најпре су се губици попуњавали са превраћеним рањеницима, али је убрзо затим требало прибећи и класи 1916, која је у први мах била ангажована с извесним колебањем и с препоруком, да се штеди. Но убрзо затим укинуто је свако ограничење, пошто се морало прибегавати депоима из унутрашности од којих су неки већ били потпуно испражњени. Још у прве дане месеца Јуна видели су се на фронту елементи из класе 1917. Заробљеници из ове категорије долазе из области 1 корпуса (источна Пруска) и 2. корпуса (средња Елба). Један од њих који је дошао у борбену линију са 50 људи који, као и он, припадају класи 1917., изјавио је, да је позван под заставу 15. марта и да је послан на фронт 31. маја т.ј. после тромесечне обуке. Чета којој је он припадао, док је још био у депоу, била је састављена од регрута из класе 1917. и од радника који су извучени из фабрика, у којима се израђује ратни материјал и у којима су замењени ратним заробљеницима, у прилог правилима међународног права. Та прерана употреба класе 1917. јесте карактеристичан знак о истрошености Немачке бар у колико се тиче горе споменутих области. Интересантно је забележити да већина корпуса, који се сада налазе на источном фронту, нема посебних депоа, јер су скоро све формације, већ прве своје људе из депоа корпуса старе формације, који се готово сви налазе на западном фронту, а то ће рећи да источни фронт не располаже нарочитим, независним изворима од оних који су намењени западном фронту, и да, према томе, истрошеност постигнута на овом последњем фронту, непосредно утиче на изворе којима може да располаже источни фронт. Многобројни искази заробљеника, као и многи документи од неспорног ауторитета, омогућили су да се немачки губитци код Вердена оцене око 370.000 до 15. маја п. н. Али кад се узме у обзир број и значај операција из друге половине маја, може се закључити да се иста стопа губитака одржала и у току ове периоде. На тај начин долази се до укупне цифре од 415.000 људи избачених из строја до 31. маја, а то је ипак цифра која је далеко испод стварности.

ОСТАВИТЕ МЕ, СПАСИТЕ БАТЕРИЈУ

Малена Србија дала је у страховитим борбама за своју слободу цвет своје омладине. Она је на пољу части и славе изгубила најбоље синове. Треба се сетити оних ужасних дана, када непријатељ нагрнуше са свију страна да разоре огњиште на коме су одгајени ретки и дивни јунаци, чије пожртвовање у борби за слободом задиви цео свет.

Бранећи је сваки талас, браћен је сваки брег. Земља се пушаше од крви, да је било тешко дисати. Величанствено је било умирање све јуначке земље. Борци су хладно и присебно ишли у сусрет сирти, а мајка и дете обузети тугом упирали су сузне очи к небу, молећи шапатом Бога, да помогне њиховим заштитницима да од њих отклоне муке и болове које им носи непријатељ.

Непријатељи, газећи преко лешева српских јунака, газили су и све дубље у лепу Србију. Јунака бивашше све мање, али их је *било* и на последњем издисају Србинове слободе.

Било је то 1. новембра прошле године, када непријатељ великим снагама рано ујутру одбаци наша изнурена и преморена одељења, која су бранила излаз из Јанкове Клисуре и са неколико стрељачких стројева наступаше ка селу Влашу.

Био је страшан изглед наших војника. За тридесет дана ужасних борби, они одмора нису имали. Још је била душа ведра, још је била јака воља, али је тело отказало послушност. У место стаситих јунака другом су се кретали очајни сакатници, у поцераном оделу са исцепаном обућом, са спуштеном главом на груди и полуотвореним очима. Завладала је равнодушност: смрт је била најслађа. Ипак су измицали испред навале непријатеља дајући отпора.

Задржали су се у виноградима изнад с. Влаца. Са мало војника требало је посести велики положај и зауставити наступање непријатеља. Много нелосе нутог простора, много отворених врата било је на све стране.

Старешине су чиниле надљудске напоре, да би се дао што јачи отпор непријатељу.

Око 8 часова пре подне непријатељ је учинио такав налет да је дошао до наше батерије. Настао је критичан тренутак. Командант заштитнице прикупи и последњи остатак својих војника и појури ка батерији. Настаде дивља борба и клање око батерије и после неколико минута непријатељ је био одбачен од батерије. Али је командантат 2. батаљона XIX. пеш. пука I поз. мајор Драгољуб Динић лежао тешко рањен на земљи са укоченим и упртим погледом ка небу.

Мало затим најурени непријатељ кренуо се опет у правцу батерије. Четири војника почеше своја мајора али после неколико корака падоше двојица тешко рањени. Мајор се напреже и прошапта храпавим гласом:

— Оставите ме, спасите батерију!

За неколико минута батерија је била на другу, одступајући ка Куршумлији, а за њом су погурено журили остаци Динићевог батаљона.

Слава Драгољубу Динићу.

Дан. В Рашић.

ПОДЛИСТАК

ПОЗДРАВ

I

Костима смо омеђили границе а крвљу залили поља наше земље. И сваких десет година понављали смо то исто, јер су нам суседи спорили право својине, пошто нисмо земљу нашу добили као мираз нити као поклон те да постоји каква повеља или ферман — писмена тапија потврђена печатима туђинаца. Ми смо печатили крвљу и потврђивали победама своје право на њу.

И то се понављало вековима. Падали смо и дизали се, да би опет пали и опет дизали се.

Лепа наша земљо! Због твоје лепоте хоће те многи. Хоће те због твога богатства и због твоје мистичне моћи.

Чудна је и ретка твоја моћ. Ти рађаш јунаке. Твоје сунце пали крв у жилама, те струји топлије од растопљена олова; дах твоје душе у ветру са твојих гора челичи прса да буду тврђа од бајонета; твоје плаво небо оплемењава душу; твоји извори напајају душу љубављу за слободом и поезијом, а сенке твојих шума рађају бајке.

Наши суседи немају свега тога и зато пружају руке за тобом.

А ти си наш живот, јер нам дајеш живот и само таквим животом, какав нам ти дајеш, можемо живети.

Непријатељ нас је изгнао из тебе.

Тетурајући се у крвавом болу напустили смо те стопу по стопу, посејавши лешевима наш пут од Дунава до мора — да би се вратили истим трагом.

На мору су наши пријатељи. Мора су њихова. За морима су њихове земље. И ми смо пошли тамо, да их нађемо и тражимо помоћи.

Прихватили су нас и пригрлили, јер је наш бол и њихов бол, прибрали смо се и са плавога Јонског Мора поново кренули тебе, земљо наша.

Непријатељи наши, који су веровали да смо уништени, задрхтали су при појави наших прворених застава.

„Где прворођени фантома револуције, који је васкрсао као феникс из Јонског Мора!" јаукнули су они.

Познају нас и памте добро — тукли смо недавно свакога од њих и само кад су се сви удружили и пошли противу нас нисмо им могли одолети, јер су нам пријатељи били далеко, заузети такође крвавим борбама, те је њихова помоћ закаснила.

Сада су измењене прилике. Пријатељи су са нама и час осветe је куцнуо.

Ево нас на твојим границама, одакле ти шаљемо поздрав:

„До скорог виђења!"

Милан Јелић

Штампарија Д. Анастасијевића-Белешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 33. Четвртак 9. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 8. јуна

Активност непријатељске артилерије била је у току дана интензивна. Њено се дејство проширило до Пороја.

Англо-француска авијатика била је веома жива. Савезнички аероплани бомбардовали су војне установе у Ђумулџини а преко ноћ логоре у близини Велеса. Јутрос је један француски аероплан заподео борбу са три немачка аероплана која су летела ка Солуну и приморао их је да се врате.

Париз, 8. јуна

Званичан извештај. — Никакав важнији догађај није се десио на целом фронту изузев артиљеријске борбе прилично живе, која се водила у области јужно од фора Во.

Лондон, 8. јуна

Званичан извештај. — Велика ваздушна активност; један енглески аероплан нанео је 8 непријатељских апарата од којих је оборио два у непријатељске линије. Било је снега 30 ваздушних бојева, али никакав други одлучнији резултат није постигнут.

Петроград, 7. јуна

Њ. В. Ђорђе I, Краљ Енглески, био је први који је, сазнав за победе наше војске у Волинији и Галицији, упутио Цару телеграфским путем пријатељске честитке, које су биле изражене изванредно топло и срдачно.

Петроград, 7. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: На многим секторима на фронту армије ђенерала Брусилова непријатељ и даље врши бесомучне противнападе. Према накнадним извештајима о бојевима који су се водили у области северно од села Годомичи, на Стиру, западно од села Колки, наше су трупе заробиле 4. јуна: 96 официра, 3137 војника и запленили 17 митраљеза. Својом ватром одбили смо офанзиву непријатеља кога су помагали делови нововодоведених немачких трупа, близу села Ворончин, северо-источно од Киселиња, на 7 врста северно од великог друма Луцк—Владимир Волински. По најновијим извештајима, предузевши противнападе у области се за Роговичи, југо-источно од села Локачи, наше су трупе одбиле непријатеља, заробивши му 16 официра и 1.200 војника са 8 митраљеза. Јавља се за веома смела маневрања која је у току те акције један наш батаљон стрелаца извршио, нападнувши непријатеља бочно и фронтално. Тај батаљон, који припада једном од најславнијих пукова стрелаца, не само што је непријатеља натерао у бегство већ му је отео и она три тона из оне храбре батерије, чији је губитак био објављен у јучерашњем извештају, заробивши поред тога још и 300 војника са 2 митраљеза. У области источно од Сарни, запленили смо један немачки аероплан са пилотом и осматрачем, који су били принуђени да слете. У области Гајворонка и Вишњовичк, северно од Бучача, на Стрипи, непријатељ се одупире с огорчењем. Крајње непријатељско десно крило повлачи се у нереду, енергично гоњено нашим трупама. Заузели смо села Жадова, Сторожинец, Глибока, на линији реке Серет. На фронту Двине интензивно бом-

бардујемо на многим местима непријатељске положаје. Ноћу 7. јуна, у области источно од језера Вишњевског, непријатељеве трупе покушале су да се приближе нашим роововима, али су одбијене пушчаном ватром.

Кавкаски фронт: На правцу Багдада, у области Серпула, одбили смо офанзиву непријатељске коњице и пешадије с великим губицима по непријатеља.

У једном накнадном извештају јавља се за ванредно дејство коњичке батерије у акцији која је следовала бољу од 28. маја, када је непријатељ био одбачен са својих обичних положаја близу села Окна, источно од Заљешчики и беше отпочео журно повлачење у правцу Заставне. Охрабрена успехом и надајући себи никаква одмора, наша је пешадија гонила Аустријанце, не остављајући их на прихватним положајима, који су раније били припремљени. Под таквим погодбама, један наш пук добио је наређење да наступа ка Заставни, држећи се стално у истој висини са коњичком батеријом дивизијске артилерије. Приметив групе непријатељске пешадије како су у нереду и ужурбано прелазиле Заставну у исто време кад се и једна непријатељска батерија спасавала преко идућег села Шеја, и уверив се да ће та батерија умаћи из недостатка коњице, командант дивизијске артилерије решио је и наредио да се за њом пусте возари руских батерија. Не губећи времена, 60 коњаника са официром, командиром батерије, пуковником Ширинкином, изненада су се појавили дуж Заставне, где је пуковник пустио 40 својих људи у гоњење непријатељске пешадије, док се капетан Насонов с осталим војницима био дао у потеру за батеријом која је у највећем трку бегала. Прва група коњаника, исекавши известан број бегунаца, изробила је око 150 пешака, док је група капетана Насонова гонила батерију, чија се послуга бранила, бегајући, револверима и карабинима. Тек ноштo је командир непријатељске батерије пао с одрубљеном главом и ноштo су предњаци с коњаницима поуједињени, батерија се зауставила и предала. У том налету капетан Насонов заробио је свега 2 официра и 79 артилераца, и заплењено 30 коња са прибором, 4 употребљива топа и муницијске кара. Видевши погибију своје батерије, непријатељска је пешадија отворила ватру у нереду, али је батерија ипак могла да се извуче успешно. Батерија је том приликом изгубила наредника, 2 артилерца и неколико коња

(свршиће се).

Петроград, 8. јуни.

Укупан број заробљених Аустро Немаца износи до 2. јуна 164.000.

Париз, 9. јуна.

Напредовање руске офанзиве наставља се и даље под извреним условима. Руси су поцепали на двоје армије генерала Пфланцера и Балина.

Париз, 9. јуна

„Еко де Пари“ јавља да су руске армије расцепиле армију генерала Линсингена и прешле преко реке Стоход. Немци шаљу појачања.

Лондон, 8. јуна

Петроградски дописник „Дели Кроникла“ јавља, да је један део аустријске војске успео да избегне опкољавање, користећи се железницом Черновиц—Куци; остатак те војске изгледа да је отсечен у јужној Буковини.

По дописнику „Дели Телеграфа“, Аустријанци врше веома велике припреме за одбрану Лавова.

Представник „Морнинг Поста“ јавља, да је напад ђенерала Брусилова од 21. маја био обележен пуштањем некаквог новог загушљивог гаса, који је продро у аустријске линије у дубину од неколико миља.

Једно одељење енглеских блиндираних аутомобила приспело је у Главни Стан армије који је већ имао на расположењу белгијске аутомобиле.

Лодонн, 9. јуна.

„Дели Њус“ сазнаје из Петрограда да је настало питање о румунској интервенцији, која би убрзала слом Аустрије.

Рим, 8. јуна.

Званичан извештај. — Борба на високравни Сете Комуни постаје сваким даном интензивнија. Југо-западно од Азијага непријатељ узалудно покушава да сломије наш јак отпор. Северо-источно од истога места наши су војници својом офанзивом, коју воде већ од

неколико дана, имали доста успеха. Сви очајни напори Аустријанаца, да смање притисак који стално вршимо на њихове линије, северно од долине Френцела, пропали су. Наше трупе настављају своје наступање лагано али поуздано. На десном крилу наше наступање задобија нове размере и ми смо имали сјајан успех заузевши врх Изодоро. Заробили смо око стотину војника и запленили 2 митраљеза. На осталом фронту ништа се није десило осем артилериског двобоја.

Букурешт, 8. јуна

Велики збор интервенциониста одржан је данас. На збору су говорили Јонеско и Филипеско.

„Адеверул“ позива народ, да захтева од краља ступање у рат.

Унионистичка федерација упутила је новинама један проглас у истом смислу.

Јавља се, да Бугари ужурбано упућују појачања на румунску границу.

Цирих, 9. јуна.

Веома озбиљни нереди избили су пред општином у Минхену. Број манифестаната износио је око 25.000. Има много рањених а и стотинама ухапшених. Примећено је да су и војници узимали учешћа у тој демонстрацији.

Букурешт, 9. јуна.

Једна депеша из Беча јавља да је шеф аустриског генералштаба фон Хецендорф смењен са своје дужности, где га је заменио један виши официр.

Њу-јорк, 6. јуна

„Хералд“ јавља, да је Мехико захтевало од Сједињених Држава да ове повуку своје трупе из Мехика у року од 7. дана и да завршени својим поморским јединицама да врше искрцавање. Вилсон је одговорио негативно, потврђујући вољу Северне Америке, да штити по сваку цену американске грађане, да добије задовољење американских потраживања и да издејствује кажњавање каранџистичких чета, у којима има Немаца. Американске и мехиканске трупе су дошле у додир, и борба је отпочела.

† ДР. ТОДОР Љ. ПАВЛОВИЋ*)

пешад. пуковник

Још од почетка своје војничке службе спесрдно се предао раду за добро војске. Јаке интелигенције, широких погледа, доброга срца, добар друг и велики оптимиста, несебичан, он је радио само за корист војске. Ништа за себе.

Када је настала еволуција у нашој младој војсци и када су млађи нараштаји хтели да крену војску новим, модернијим и рационалнијим правцем, он је узео видног учешћа у том покрету. На челу групе млађих официра који су преко листа Војска хтели да унесу нов дух и прошире нове идеје, био је он.

Приљежан мирнодопски радник, постао је одличан ратник.

На служби у штабу дунавске дивизије I позива, за време кумановске битке, осећајући да му је место међу борцима, тражи трупу. Као командант батаљона истиче се под Једреном. Он уноси сву вољу и дух у рад, јер се бори под Једреном за шире идеале: помаже „браћи Бугарима“.

И неколико месеци после тога Бугари мучки нападају... Када је на положајима Чупино Брдо била поколебана дивизија, он са својим батаљоном, у последњем моменту, са развијеном заставом, у први сутон јунскога дана прави снажан излет и напад и повраћа изгубљене положаје. Доцније војни историчари оцениће: колико је он донео, тим радом, користи.

Дошао је и овај последњи рат. Требало се одупрети навали јачега и спасти Отаџбину. На челу свога пука, (V прекобројни) у битци на Церу, битци која је донела славу нашој војсци, узима видног учешћа и својим радом приномаже општем успеху.

После ране добијене на Мачковом Камену, у најтежим данима првога периода рата, прима III пук II позива. Силна вера у наш крајњи успех; велика љубав према Отаџбини; његов урођени оптимизам улива му уверење — „да ће све добро бити“ и да не клоне духом. Он развија велику делатност, уноси велико одушевљење и уверење у успех и тај његов осећај преноси се на целу његову околину.

Дошао је жељени моменат: прелазимо у офанзиву... У свануће јесењег магловитог јутра 20. новембра његова колона (командовао је колоном), ступа у борбу. Први пушчани нашега

*) Молимо г.г. официре да и о другим нашим изгинулим јунацима спреме и пошаљу „Ратном Дневнику“ њихове описе смрти и подвига.

топа казива код свију узбуђење и велику наду, јер је дошао тренутак „да ми први почнемо“ И када смо се после свршене борбе те вечери састали за договор за сутрашњи рад — он ми је сав узбуђен и задовољан стискао руке и говорио: „добро је, добро је.“ У те дане нашега триумфа све је било добро: умор је био — лак; глад је била пријатна; а зима није била — хладна.

Дођоше дани нашега слома. Још док смо били у старим границама било је наде. А када је зачеље наших колона прешло Ситницу и када смо ступили на терен где су нам били Арнаути вође и домаћини, настала је клонулост.

Последњи пут смо се разговарали по преласку Шваљског моста, пред Ђаковицом. Када сам тада био са њим, осетио сам тугу и сву трагичност нашег положаја. Добри Тоша био је суморан. Његово увек насмејано лице било је тужно, његов ведар поглед био је мутан. Тај његов осећај, то стање његове душе пренело ми је.

19. новембра колона је ишла клисуром ка Везировом Мосту... На домаку куле „Леке Капетана“, где је некада наша властела долазила у госте, чекали су нас у заседи дивљи Арнаути... И баш када је колона избијала на обалу Дрима, запуцаше њихове пушке са свију страна и пробише јуначке груди Тошине. Сви покушаји његових војника да га изнесу, остали су безуспешни...

Он је остао као плен дивљих Арнаута... Он неће моћи да дочека и види испуњење наших Идеала, којима се био сав предано и несебично, посветио... Он неће моћи да учествује у нашем новом, још већем, завршном триумфу, у Обновљењу и Уједињењу Велике Србије...

Чед.

ПОДЛИСТАК

ИЗ НАШЕГ ЗАВИЧАЈА

Тамо, где оно мирно почива,
Све гроб до гроба српских јунака;
Тамо, где земља Лазара скрива,
Милоша, Бана, Југа и Марка.
Тамо, на српско витешко гробље
Вашије робље.....!

Крајина дивна што Вељка роди,
Ваљево, Мачва и Поцерина;
Топола извор српској слободи,
Морава хучна и Посавина
Под бич тирана, све јаче, јаче,
У ропству плаче....!

Оцеви, мајке и сестре миле,
Нејака деца и верне љубе,
Левају сузе и горко цвиле
Под влашћу воље тиранске грубе
Проклињу удес из свега гласа
И траже спаса....!

А злотвор мрски, што је у власти,
Прохтева својих границе шири;
Похоту, мржњу, и друге страсти,
У души својој све више пири;
Писка и клетва, то њему годи,
Па даље броди....

Пирује свуда; у сваком крају
Излива мноштво свирепих вала!
А оне, који вашије дају,
Ждере к'о каква несита хала...!
Не боји с' Бога, нити Усуда,
Ни страшног суда....!

Ал, тужни вашај к'о мушја иде
Преко дубрава и чарних гора;
Хиљаде плачних као да виде
Судију правде, отуд са мора;
Где иде смело к' долини јада
Где Демон влада....!

Виде хордију српских Хероја
Од чије сени душмани стрепе;
Виде тробојку симболних боја
Кроз коју венац славе се плете!
Па буде наду, под бич злотвора
Да сване Зора...!

А у тој нади спасења свога,
Мисли им блуде далеко тамо.
Уз сваку сузу преклињу Бога,
Да искушење прекрати само.
Да им услиши вапаје њине
И ланце скине....!

Мир. Стефановић

Штампарија Д. Анастасијевића-Веленанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 34. Петак 10. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 9. јуна

На граници ништа се није десило.

Француски аероплани и данас су били такође активни: бомбардовали су логоре непријатељеве код Струмице и Петрича.

Париз, 9. јуна

Званичан извештај. — На левој обали Мезе, један немачки напад на ровове, које су Французи 2. јуна освојили на јужним падинама Морт Ома, био је потпуно задржан француском пешачком и артилеријском ватром. На десној обали, а после жестоког бомбардовања гранатама великога калибра, које је трајало целога дана и које је било уперено против области коте 320, шуме Шапитр и Фимен-ле Шеноа, Немци су вршили напад на француске положаје западно и јужно од фора Во, али је француска препречна ватра потпуно сломила тај налет непријатеља, који је претрпео велике губитке. На осталом фронту канонада с прекидима.

Ноћу између 7. и 8. јуна једна група француских аероплана за бомбардовање бацила је 210 бомби на железничку станицу у Арнавиду и 276 на војне установе на железничкој станици у Мецу. Бачено је дакле свега 486 бомби.

Лондон, 9. јуна

Званичан извештај. — Жестоко бомбардовање противу наших ровова југо-источно од Невиља.

Јуче је било 27 ваздушних борби. Један је непријатељски апарат пао у наше линије, авијатичари су заробљени. Близу наших линија оборен је један јако оштећени фокер; други један пао је на 1200 метара даље. Пет немачких апарата оборено је, два уништена, а 20 других погођено је топовима противу аероплана. Два енглеска апарата пала су у непријатељске линије.

Атина, 10. јуна

По вестима из Амстердама, немачка штампа вели да, пошто је верденска тврђава незаузимљива, то ће операције на томе фронту морати сасвим да престану и трупе да буду упућене на источни фронт, коме прети руско наступање.

Петроград, 8. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Огорчени бојеви у области северно од Годомича на Стиру, настављају се. Село Грузјатин прелазило је из руку у руке више пута. Јуче после подне наше су трупе изненада упале у то село и заробиле 11 официра и 400 војника са 6 митраљеза. Али рафална ватра Немаца приморала нас је да и овога пута напустимо то село. Немци, који оперишу у области села Ворончин, северо-источно од Киселина, вршили су нападе у више махова под заштитом рафалне ватре своје тешке и лаке артилерије, а с бесомучном упорношћу. Но 7. јуна у вече, наши млади пукови бујним налетом натерали су Немце у бегство, отевши им 9 митраљеза и заробивши им многе војнике који припадају разним пуковима. У 3 часа ноћу, 8. јуна, непријатељ нас је напао у густим масама у области села Богушовка, на реци Стоходу, северо-источно од Ворончина. Бој је задобио такву жестину да се дошло до борбе прса у прса, у којој су се Немци, немогући да издрже наш налет, разбегли оставивши нам

у руке рањеника и заробљеника чији ће број накнадно бити утврђен. Огорчени бојеви воде се у околини Киселина и нешто јужније. На нашем крајњем левом крилу наше трупе, гонећи непријатеља, прешле су преко реке Серета.

Укупан број заробљеника и ратних трофеја армија ђенерала Брусилова у периоду од 21. маја до 4. јуна износи: 3.350 официра, 169.134 војника, 198 топова, 550 митраљеза 189 бацача бомби и мина, 119 кара, 35 рефлектора и многобројни други ратни материјал.

На фронту Двине немачка је артилерија бомбардовала са жестином мостобран код Икескула, као и северни сектор положаја код Јакобштата. Ноћу 7. јуна Немци су, после интензивног бомбардовања наших линија јужно од Сморгоне, предузели офанзиву. Непријатељ је успео на једном сектору да продре у наше ровове, али ватром наше артилерије и извршеним противнападима био је истеран из заузетих ровова и приморан да се повуче на своју полазну тачку. На свима другим секторима у тој области, сви покушаји противникови били су одбијени, час ватром а час на бајонет.

Непријатељски аероплани бацили су око 40 бомби на железничку станицу у Вилејки. На Огинском каналу било је неколико судара, као и жестоке артиљеријске ватре с једне и друге стране.

Кавкаски фронт: На правцу Дијарбекира наша извиђачка одељења напала су знатну непријатељску снагу која је ишла на смену истакнутих одељења. На правцу Мосула, у области Ревандуза, наши понеформирачи делови, у којима је било војника Ђурђијанаца, имали су срећне сукобе са многим четама Курда, који су натерани у бегство, изгубивши велики број својих људи. На правцу Багдада, Козани су једним препадом одбацили Турке у област Кулак-Шахин.

Букурешт, 10. јуна

Јављају из Петрограда да је Њ. В. Цар Никола отпутовао на Галицијски фронт да руководи војним операцијама.

Лондон, 10. јуна.

Општи је утисак да је тврђава Ковел сада озбиљно загрожене, али ће Немци вероватно чинити озбиљне напоре у намери да одложе њен пад.

Рим, 9. јуна

Званичан извештај. — Између Адиџа и Астико артиљеријске борбе. На извору потока Позина и за време једне жестоке олује, једно одељење наших алпинаца отело је један наш положај који лежи југо-западно на Мон Пружхе. Јавља се за пешадиске сукобе, срећне по нас, који су се десили на западним падинама Мон Ченџио. Југо-западно од Азијаго, ноћу 7. јуна непријатељ је покушао три узастопна напада препадом противу наших положаја Мон Мањаборски; сви су ти напади одбијени с озбиљним губитцима по нападача. Северно од долине Фрењела, наше су трупе јуче наставиле своје тешко наступање преко једног веома неповољног терена савлађујући упорно огорчени отпор непријатеља и одбијајући честе противнападе. На осталом фронту ништа важније није се догодило.

Непријатељски аероплани бацали су бомбе на наше комуникационе линије; било је неколико рањених и нешто мало штете. Наша ескадрила састављена од Капрони и од Фаемен Савоја, свега 31 апарата на броју, бомбардовала је авијатичарски логор у Перђине, који се налази на врху Вал Сугане. Наши су аероплани били изложени ватри многобројне артиљерије у исто време кад су били нападнути и од непријатељских ескадрила за гоњење. Они су се вратили читави, оборивши у ваздушним бојевима 3 непријатељска аероплана.

ШВАНЦЕ[1] ПРОТИВУ „КУЛТУРЕ"

По освојењу Белгије, сви су белгијски листови престали излазити, јер нису хтели да приме понижавајућу контролу непријатеља. С тога је цела Белгија остала само са листовима који су били у служби Немаца и који су почели да преплављују земљу с разним лажима. Неколико родољуба осетило је у брзо потребу да реагирају противу таквога стања ствари, и реше се да издају лист „Слободна Белгија",

[1] Та реч у брисељском наречју значи „добра шала", добар виц".

који је угледао света први пут 1. јануара 1915. год.

У заглављу „Слободна Белгија“ има ове белешке, које карактеришу њену природу и њен циљ:

Телеграфска адреса листа: Команда Места — Брисел

Редакција: Смештена у једном покретном подруму пошто иначе не може имати мира.

Излази: редовно, нередовно, не подлежући никаквој цензури.

Примедба. Моли се сваки да, пошто прочита, пусти даље.

Кад се први број „Слободне Белгије“, чији је сам назив садржавао у себи зачикавање на адресу угњетача, појавио, и кад га је фон Бисинг, гувернер Белгије, пронашао међу својом јутарњом поштом, створио се читав урнебес. Неки тврде да је мало требало па да гувернер падне у несвест. У сваком случају његова је јарост била помамна и одмах се испољила у страховитим гувернеровим претњама не само противу редактора већ противу сваког онога који би лист растурао или код кога би се нашао. Фон Бисинг пустио је у потеру своје најфиније детективе и своје многобројне плаћене шпијуне, обећавши од прве 15.000 марака онима ко би кривце пронашао.

Узалудне муке! „Слободна Белгија“ је и даље излазила „редовно нередовно“ и ниједан њен број није изостао а да не иде гувернеру, који је сада повисио премију најпре на 25.000 а потом и на 50.000 марака, наређујући једновремено честе претресе по становима, подрумима, штампаријама, манастирима итд. одакле су се његови жбири враћали увек празних шака и постиђени. Ствар се убрзо затим развила у праву комедију. Анонимне доставе однодиле су Бисингове полицајце на невероватна места. Тако једног лепог јутра појављује се у једној од најстаријих и најзабаченијих бриселских улица једна читава чета, наоружана од пете до главе, пред једној старој, трошној грађевини на коју је достављено да се у њој урећује тај светски лист, пење се на последњи спрат, упада у један дуг и мрачан ходник и жалосно допире до једних врата у дну, на којима се величанствено надувно у огромним размерама број 100.

Немоћ гувернера и његови настуни радости имају само толико дејства што позечавају заједљиву духовитост уредника „Слободне Белгије“, који у 30-ом броју доноси гувернерову слику са овим насловом: „Фон Бисинг и његова интимна пријатељица.“ Слика представља гувернера како задубљено чита тајни лист.

Изгледа да опасност дражи смелост читалаца „Слободне Белгије“: једног дана могао се видети један војник из „ландштурма“ кроз најживље бриселске улице с тим листом, који му је нека невиђена рука била закачила за доњи поруб од блузе.

Али тај храбри листић није само шаљив и проничан, ватрени родољуб у њима штампају изврсне чланке у којима се жигошу немачки злочини а Белгијанцима проповеда мирноћа, стрпљење и непоколебљива вера у славну будућност.

„Слободна Белгија“ и даље излази. Приликом своје годишњице, коју је прославила фебруара месеца, она се овако обраћа завојевачу: „Ми чикамо наше гониталье да нас икад ућуткају. Истина ће говорити јаче и снажније него њихове лажи и она ће моћи увек наћи пут ка белгијском срцу и белгијској савести. „Слободна Белгија“ ће живети онолико колико и немачка владавина, пожелимо да усвеси наших војника и њихових савезника убрзају крај једној и другој. Ми данас прослављамо своју прву годишњицу; друго нећемо славати — то је наше тврдо убеђење, то је наша ватрена нада“.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Морнинг Пост“ јавља из Штокхолма, да су примећене снажне ескадре руских бродова у Балтичкоме Мору и да шведски листови чине тим поводом ове примедбе: Ако се прати постепени развој операција у Балтичкоме Мору од првих месеца рата па до сада, видеће се да, ако је Немачка могла у почетку имати превласт на томе мору то је само зато што је она располагала великим бројем крстарица, али у лето 1915. год., не само што се руска флота одупрла нападима Немаца у Ришком заливу, већ, предузимајући офанзиву, она је успела да надмаши непријатеља и да задобије превласт у водама између западне тачке Готланда и Русије. Скорашње операције утврдиле су неоспорну надмоћност руске флоте, надмоћност која се све више и више испољава и која тежи да осигура Русији потпуну превласт у Балтичкоме Мору, паралишући на тај начин трговину између Немачке и Шведске.

„Вестминстерска Газета“ истиче да Аустријанци нису јавили у својим извештајима за пад Луцка, а јавили су међутим за пад Черновице, јамачно с тога што је пад ове вароши било немогућно сакрити. Руски успеси су врло непријатно изненадили како аустријску публику, тако и бугарског краља Фердинанда, који су све ставили на коцку под претпоставком, да Русија није више способна за акцију. Остатак аустријске војске у Буковини тако је притешњен да ће се морати или предати или бежати преко Карпата. Руско надирање показало је Немачкој, Аустрији и целој југо-источној Европи, да је Русија још увек један јак и страховит противник који је неоспорно надмоћнији бројем људи и чије резерве муниције стално расту. Сада се обелоданило колико је било погрешно мислити да се Руси могу задржати једном слабом дефанзивном линијом, и према томе томе мораће се променити непријатељеви планови на свима фронтовима.

„Журнал де Балкан“. — У једном интервју-у са дописником овога листа Сазанов је изјавио: „Ми не тражимо у Румунији нити какву економску пијацу, која би нам била олакшана каквим уговором закљученим под пресијом или под претњом, нити подизање политичких железничких пруга, нити један благонаклони дебуше за сумњива предузећа. Све што желимо то је, да себи обезбедимо лојално пријатељство наше сусетке и онога дана када ће Румунија оценити да је потребно да и сама узме учешћа у овој светској борби, она ће наћи у нама и у нашим пријатељима своје савезнике који су решени да извојују победу права над грубом силом. Рат ће трајати онолико колико је потребно, т. ј. све донде док се Немачка, увиђајући бескорисност својих напора, не поклони пред неизбежним. Не може бити говора о миру пре тога“.

„Келнише Фолкцајтунг“ галофобски орган пише: Треба да признамо. Ко би могао веровати, да су Руси били у стању да изведу овако колосалне нападе? Нема сумње да је то било могућно само зато што је жртвовано мноштво живота. Али се Руси нису колебали пред том неопходношћу. С друге стране, Французи на Вердену дају и даље такав отпор, који ће се убрајати у највеће војне подвиге свих времена. Те чињенице доказују да су савезници решени да не устукну ни испред чега само да нас лише плодова наших минулих победа“.

ПОДЛИСТАК

БУГАРИ*)

Ми нисмо познали вас по заставама,
Ни ваше хероје од лавова љуке,
Све на коленима вукли сте се к нама
Носећ мач убице и луч паликуће.

Ви сте наше чисте воде потровали,
Јед вмиje у причест сипали сте свима,
И своје трофеје ви сте срамно крали,
Да би их продали подло Јеврејима.

Узели сте очи фрескама са свода,
Главе киповима хероја из бајке;
Спржили сте семе у страху од глада,
И реч убијали убијајућ мајке.

Поломисте више колевки, о срама!
Него хероjима отвористе рака...
Подависте више њих у постељама,
Него што сте у крв срушили јунака...

Без буктиња иде та војска што ћути:
Пожар села светли за маршеве горде...
Ваше громке химне не чуше нам пути:
Немо убијају деца старе хорде...

Дивасте, к'о вуци, ране хероjима,
С дивљом игром око светлих што су пали;
Кад увеcмо маче и заставе свима,
Своју гнусну губу тад сте на нас сплзли;

Пресити се земља од крвавог вала,
Али вам победа не озари лице:
Јер ловор не ниче с буњишта и кала,
Он је за хероје а не за убице.

Јер победа плете своје венце, што се
Побожно у само чисте руке ставе...
Из крви се добрих рађа сунце славе
И иде пред оним што Божји мач носе!

Јован Дучић

*) Прештампано из „Српског Гласника“.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца. — Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 35. Субота 11. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 10. јуна

Осредња артилериска активност. Код Лумнице било је борбе између извидница.

Париз, 10. јуна

Званичан извештај. — У области јужно од Ласињија једна јака немачка извидница напала је једно француско истакнуто одељење, пошто је претходно извршена артилериска припрема. Одбијени француском ватром, Немци су се распрсли, оставивши за собом много лешева. На обема обалама Мезе, бомбардовање гранатама великога калибра наставило се преко целога дана с крајњом жестином. На левој обали Немци су нарочито били уперили своју ватру на француске положаје на коти 304, на Морт-Ому, као и на друге француске линије у области Ена и Шатанкура. У 5 часова по подне, један напад управљен на француске ровове на коти 304, и код потока Бетенкур, био је потпуно одбијен, после веома живе борбе ручним бомбама. На десној обали, Французи су после подне извршили један противнапад и успели да поврате највећи део ровова, у које су Немци били продрли у току прошле ноћи, а који се налазе између шуме Фимен и Шенуа. Почев од 5 часова по подне, бомбардовање је задобило нечувену жестину на фронту северне од утврђења Тиомон—шуме Во—Шапитр—сектор Лофе. У Воевру артилериска борба била је интензивна у области кота Мезе. Доста жива канонада на осталом фронту, а нарочито у Шампањи, на сектору Мон Тети.

Амстердам, 10. јуна

Јављају да је грађанско становништво у Лилу почело, по наређењу немачких власти, да напушта варош.

Петроград, 9. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: У области мостобрана код Икскула, Немци су отворили жестоку артилериску ватру. После артилериске припреме, Немци су предузели офансиву на фронту према нашим положајима код Двинска, а дуж северо-западне пруге Поњевјежа, која се зове варшавска пруга, **али су свуда били одбијени.** У области испред села Дубатовка, 12 врста јужно од језера Вишњевскоје, Немци су, после артилериске припреме, предузели офансиву и заузели делом наше ровове, **али појачања која су притекла у помоћ, одбацила су нападаче у њихове ровове.** Јужно од села Крево, Немци су прешли реку Кревљанку, **али, дочекани нашом ватром, нису могли наступити даље и повукли су се на западну обалу те реке.** На Огинском каналу и на реци Јасјолди било је пешачке и артилериске борбе. У току дана наша је артилерија оборила два немачка аероплана који су пали у наше линије, један на 2 врсте јужно од железничке станице Листопади, на пруги Бологоје-Сједлец, а други близу пољског добра Јух, на 10 врста југо-источно од ушћа Огинског канала. Оба апарата су уништена заједно са њиховим људством.

У области Грузјатина, непријатељ је предузео офансиву у густим колонама, **али је био растеран и натеран у бегство, оставивши на терену гомиле лешева и рањених војника. У области западно од Сокула на Стиру, одбили смо противнападима немачку офансиву, заробивши 600 војника са неколико митраљеза. У истој области непријатељска тешка артилерија дејствовала је рафално у правцу Милека. У области Рејмјесто, на Стоходу, западно од села Свидники и источно од Ворончина, борбени се настављају с крајном жестином. За-**

робили смо Немцима 4 официра и 214 војника. Маленкост броја заробљеника објашњава се разјареношћу војника, који нису поклали животе Немцима због употребе експлозивних зрна с њихове стране. У тим нападима узео је учешћа и хрварски одред територијалне резерве из Јарослава, чији командант, и ако рањен, није напустио ланац. На Стрипи, западно од Гајзоронке, наше су трупе заузеле неколико непријатељских ровова. **На нашем крајњем левом крилу настављамо гоњење непријатеља. Заузели смо варош Радауц. Приликом гоњења непријатеља заробили смо 22 официра и око 1.000 војника и запленили 3 митраљеза и 27 колета митраљеске муниције.**

У Црном Мору, наши су торпиљери потопили 5 великих једрица и неколико шлепова заједно са товаром. Посада је заробљена. Путнички брод „Меркур" наишао је на мину и потонуо. Већина путника је спасена.

Кавкаски фронт: Ситуација није се променила.

Петроград, 10. јуна

Последњи телеграми јављају да и поред очајног отпора Аустријанаца, Руси настављају своје напредовање ка Владимиру Волинском и јужно од Луцка, у правцу Радзивилова.

Париз, 10. јуна

Аустријска штампа се упиње да прикрије аустријски пораз на руском фронту, док немачка, на против, не крије озбиљност ситуације, али тврди да ће се све свршити повољно, благодарећи скорој интервенцији немачких трупа.

Лондон, 10. јуна.

Центар операција на јужном фронту је Ковел, чија судбина још није решена. Најистакнутија тачка руског фронта је у Локачи, где су Руси одбили противнападе, задржавши један немачки напор нешто мало северније, којом су приликом заробили доста војника и запленили муниције. Објекат Руса у тој области је Владимир Волински, одакле се железничка пруга из Ковела пружа ка Сокалу, везујући на тај начин Ковел за Лавово. Отуда и важност те тачке. Борба се наставља са бесомучном огорченошћу на северној тачки испадног угла који се налази источно од Ковела а у области између Колки, Јадонице и Гружатина. У центру, између Бучача и Тарнополя, непријатељ се држи упорно. Јужније, у Буковини, генерал Лечицки наставља гоњење непријатеља чија је војска, према једном званичном извештају из Петрограда, расцепљена на двоје. Један део се налази близу румунске границе а други на Карпатима.

Букурешт, 11. јуна.

Званични румунски кругови су убеђени да ће ускоро цела Галиција бити отета Аустроугарској

Каиро, 10. јуна

Шериф Меке, потпомогнут западним и центрaлним племенима прогласио је независност Арабије према Турцима, чија је рђава управа упропастила земљу. Али покрет је особито верског карактера, који је изазван страховањем да Немци не заузму света места као што су зграбили Цариград. Није извесно да ће покрет моћи дуго да истраје, али су Арапи досада заузели, осим Меке, још и варош Џеда и Таиф, чије су се посаде предале, а онсели су варош Медину и овладали свима комуникацијама у Хеџазу.

Женева, 10. јуна

Швајцарски листови коментаришу на дугачко и на широко захтеве које је Немачка упутила швајцарској влади, да јој ова дође извесне артикле који јој недостају у замену за њене производе. Швајцарска је влада отпочела преговоре са Споразумом у циљу добијања потребне дозволе.

ОСТАВКА ГРЧКЕ ВЛАДЕ

Кабинет г. Скулудиса поднео је оставку, која је уважена. Над грчке владе изазван је захтевима које су силе из Споразума учиниле Грчкој с обзиром на прилике које данас владају у земљи, као и на држање г. Скулудисовог кабинета у питању грчке неутралности.

У колективној ноти коју су Француска, Енглеска и Русија, као силе које Грчкој гаран-

тују целокупност и уставност, упутиле грчкој влади, ти су захтеви свако изложени:

Према томе, гарантне силе се налазе принуђене да захтевају промену без икаквог одлагања ових мера:

1. Демобилизација стварна и потпуна војске, која мора бити повраћена у најкраћем року у мирнодопско стање;

2. Замена без одлагања садашње владе, једним пословним кабинетом без икакве политичке боје, која ће пружити потребно јемство, за лојалну примену благонаклоне неутралности, на шта се Грчка обвезала према савезничким силама, као и за искреност нових народних избора;

3. Распуштање садашњег Парламента без одлагања, чему имају следовати избори у Уставом предвиђеном року и пошто општа демобилизација буде ставила бираче у њихов нормални положај;

4. Замена споразумно са гарантним Силама извесних полицијских чиновника, чије је држање, инспирисано иностранима, доприносило атентатима извршеним над мирним грађанима, као и увредама нанесеним савезничким посланствима и њиховим поданицима".

Предњи захтеви су усвојени, и савезничке флоте које су већ биле приспеле пред Фалер, добиле су налог да се удале.

Састав нове владе поверен је г. Зајмису.

ЕКОНОМСКА КОНФЕРЕНЦИЈА

Одлуке, које је Економска Конференција Савезника донела у циљу спречавања да централне силе не овладају после рата на пољу производње и трговине у целоме свету, објављене су данас.

„Старајући се о потребној и легитимној одбрани, представници Савезника решили су да поднесу својим владама на одобрење ове мере:

1. За време рата имају се довести у склад закони и правила којима се забрањује трговање са сваким лицем, које станује у непријатељској земљи, са становницима заузетих земаља без разлике на народност и поданство, без разлике на земљу резиденције, са трговачким кућама и друштвима, чији ће списак бити поднесен, а то због тога што се сматра да како лица тако и установе подлеже упливу и контроли непријатеља.

Савезници ће забранити увоз у своје земље сваке робе која долази или је пореклом из непријатељских земаља; постараће се да нађу пута и начина да просто на просто пониште уговоре са непријатељским поданицима, противне међународном праву; узапћивање и контролисање трговачке куће у својим земљама, од којих ће неке ликвидирати; предузеће у својим земљама и колонијама мере ради још бољег сужавања непријатељског снабдевања; ујединиће листе артикала ратне кријумчарине и оних чији ће извоз бити забрањен, условљавајући давање дозволе за извоз у неутралне земље нарочитим јемством, да извесни артикли неће бити реекспортирани у непријатељске земље.

2. За периоду трговачког, индустријског, привредног и поморског обнављања, Савезници проглашавају своју солидарност у питању о обнављању земаља, завојевачких жртава; трудићемо се заједнички да изнађемо средства којима ће им повратити све што им је отето и да им помогнемо да се поврате и уреде.

Савезници констатују да рат раскида све трговачке уговоре са непријатељским силама. Решавају да не треба дати за известан број година који ће се утврдити споразумом тим силама клаузулу највећега повлашћења, и да треба да међусобно осигурају накнадне дебуше, као и међусобно помагање својим природним изворима.

Како ће непријатељи за известан број година бити подвргнути нарочитим правилима, која ће изазивати извесне забране, што ће се Савезници постарати да предузму извесне опште и посебне мере, које ће бити кадре да спрече да се непријатељски поданици одају на њиховим територијама појединим индустриским или професионалним предузећима, која могу доприносити народну одбрану или економску независност.

3. У име међусобног потпомагања и сталне сарадње Савезници ће предузети мере, како би се обезбедили од сваке зависности непријатељских земаља односно сировине или битно потребних предмета за развијање њихове радиности, као и односно финансијске, трговачке и поморске организације. Тога ради они ће прибегавати или субвенцијама, над којима ће владе водити надзора, или позајмицама за научна и техничка испитивања и истраживања и за развијање природних и индустријских извора, или царинама привременим или сталним, или, најзад, комбиновању разних средстава.

Савезници се обвезују да олакшавају раз-

мену добара између себе увођењем брзих и непосредних установа са смањеним суховземним и поморским тарифама и усавршавањем поштанског и телеграфског саобраћаја и т. д.

Савезници се обвезују, да одреде техничке делегате ради извођења једнообразности у законодавству, дипломама за проналаске, уверењима о пореклу, жиговима фабричним или трговачким, књижевној и уметничкој заштити и т. д.

У тексту тих одлука примећује се да су те мере кадре да обезбеде како за Савезнике тако и за неутралне земље пуну економску независност и полет здравих трговачких обичаја.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Лајпцигер Цајтунг" доноси од Пуковника Гедке једно признање да су Руси, после вишемесечног спремања, успели да прикупе огромне снаге које је у стању да да само једна исполинска држава. Ситуација је овђшња и немогућно је сумњати да руски генералштаб неће хтети наставити своје нападе и стварати се да своје прве успехе појача, како би могао добити дефинитивну одлуку.

„Дели Екпрес" јавља за један нов облик економскога притиска, који је у Енглеској усвојен. Биће издато наређење свима есконтним заводима и банкама у Енглеској и у колонијама, да не примају папире страних завода који финансирају снабдевање непријатеља. Тај лист је уверен, да ће без менице вучене на Лондон међународни кредит бити немогућан.

МИСЛИ И СЕЋАЊА НА МОГ ДРУГА

† К. БАБИЋА

Драги мој Константине! Своју херојску дужност испунио си приликом одбране од подмуклог насртаја крволочних Азијата-Бугара на источни део наше миле Србије, где си свој млади живот, пун истинитог родољубља изгубио код Лесковца.

Мили Константине! Тебе је твој XVII пук осветио. Вероломни Бугари, ударали су на твоје храбре другове, на твој јуначки пук, као на јаке гвоздене ланце, где беочуги нису никада попуштали.

Велим ти, Константине, **осветили су те.**

Али је у теби изгубљена једна сјајна интелигенција, један чврст карактер и један диван витез.

То све данас краси наш лепи Лесковац, у коме почиваш твој вечни сан.

Почивај мирно, мили и дични Српски Витеже!... Ти си славно испунио твоју свету јуначку дужност према својој напаћеној Отаџбини, коју је тако силно волело твоје младо српско срце, незаборављени Константине!

Наш лепи Лесковац, поносиће се трајно што у њему вечни сан почива сјајни витез **Константин Бабић** из **Босне — Модрич.**

Твоју ће хумку зас прилике и непогоде можда поравнати са земљом и, на жалост, мој Константине, ја је никада можда нећу наћи, да је видим и обаспем љубављу и поштовањем.

Али оно што никад неће *бити* изглађено и напуштено, то су: **моје мисли и сећања на тебе,** незаборављени друже и витеже, Константине!

Потпоручник
М. Ј. Ђурђевић

ПОДЛИСТАК

ЈЕСЕН 1915. ГОД.

Српској непобедној армији

К'о плима, олуј или као наноc
Звитлан мутном, тешком, црном водом
Ишли су они, храбри, за Слободом
У очима им пламтео је занос.

Мирисала је крв што се стињава...
Ноћ новембарска по пољима пузи...
Попева земља црн псалам о туђи,
А мртви јунак до јунака спава.

Звездано. Мртво. Као стакло јасно.
Види се како црна дудо, страсно
Страшна се груна пење по ћувику...

Вај! Због срећо, Отаџбино, мати,
Поносна буди, сунце неугасно,
Ми ћемо опет Слободу ти дати!

Клизи дим с зором на мртвом зидеку...
И див-јунаци к'о поворка снова
Замичу венцем суморних брегова...

Божидар Стојадиновић
ђак подваредац.

Штампарија Д. Анастасијевића-Вељинанца.—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 36. **Недеља 12. јуна 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 11. јуна

На десној обали Вардара сукоби између патрола. На левој обали артилериска активност непријатеља није била тако жива, изузев код Пороја, који је био изложен бомбардовању за време од 4 часа.

Париз, 11. јуна

Званичан извештај. — На левој обали Мезе бомбардовање гранатама великога калибра настављено се преко целога дана у области коте 304, Морт Ома и противу друге француске линије на сектору Шатанкур. На десној обали, а после жестоких артилериских припрема преко ноћи, Немци су отпочели од 8 часова изјутра читав низ напада у великим размерама, на фронту од 5 километара од прилике, који се простирао од коте 321 до источно од батерије код Дамлу. Напади с великим масама низали су се с крајњом огорченошћу у у пркос огромним губитцима које је препречна и митраљеска ватра наносила Немцима. Између коте 321 и коте 320, а после многобројних неуспешних напада, Немци су успели да отму наше ровове из прве линије као и пољско утврђење Тиомон. Један снажан немачки напад који је допро до Флери, потиснут је живим противнападом наших трупа. Напади управљени на шуму Во—Шапитр ди Фимен ле Шенуа и противу батерије код Дамлу, разбијени су и потпуно одбијени нашом ватром. У Воевру доста жива артилериска борба на сектору Муленвил.

Париз, 11. јуна

Битка у области Вердена наставља се са великом интензивношћу, доказујући на тај начин, да Немци никако не губе наду да ће заузети Верден. Главни објекат изгледа да је заузеће положаја јужно и западно од фора Во, у циљу припремања будућег напада противу фора Сувил, проширујући задобивени терен у непосредној близини форова. На томе фронту од 3 километра Немци су покушали да напредују али су, после тешких жртава, успели само толико да продру на један део пута који води од Во за Сувил. Један противнапад их је одбацио са освојених положаја и приморао их да се врате на полазну тачку са великим губитцима.

Амстердам, 12. јуна.

Јављају из Берлина да је Немачка позвала под заставу турске поданике настањене на њеној територији и старе од 18 до 50 година.

Петроград, 10. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: На извесним секторима на фронту јужно од области Двинска, Немци су, после артилериске припреме, покушали да предузму офансиву, **али нису постигли никаква резултата.** Јуче су непријатељски аероплани бацили око 40 бомби на железничку станицу Молодечно. Борба која је отпочела 8. јуна у вече на линији Огински канал — област Логишина, настављена се и јуче; покушаји који су вршени с једне и друге стране за прелаз преко језева и преко места где се канал изливо, пропали су. У току тих бојева били су рањени храбри генерал Стегелман и пуковник Бергенстроле, који је убрзо затим подлегао својим ранама. **На целом фронту армија ђенерала Брусилова воде се локални бојеви у пределима раније бојева као и новим задобивеним областима, а нарочито близу Радзивилова. Непријатељске снаге стално добијају појачања са француске и италијанске границе. Наша офансива у Буковини се наставља. Заузели смо**

још 3 места: Гурахумору, Стражу, западно од Радауца. Вишњиц, близу Кути-а. За време гоњења непријатеља заробили смо 800 војника. Непријатељ се повлачи на Карпате.

Кавкаски фронт: Ситуација се није променила.

Лондон, 12. јуна.

Од последњих депеша на источном фронту Европе није се десила никаква важнија промена. Битка између Хинденбурга и Куропаткина развија се на немачком северном центру без икаквих значнијих резултата. Немци су извршили напад у Сморгони, али су били одбијени. Ситуација на испадном углу код Луцка је непромењена, изузев на путу за Владимир Волински, где се борба развија у корист Руса. У Буковини генерал Лечицки прешао је преко реке Серета.

Париз, 12. јуна.

„Фосише Пајтунг“ јавља да генерал Брусилов има под својом командом 5 армијских корпуса, у јачини од 60 дивизија са огромном количином топова и муниције.

Руски „Инвалид“ изјављује да руска војска није никада тако обилно располагала ратним материјалом. Њено наоружање за једну трећину је производ руских фабрика и за две друге трећине јапанских и енглеских фабрика.

Рим, 11. јуна

Званичан извештај. — У Вал Арса, наше су трупе заузеле нове положаје с оне стране реке Ромини (источно од врха Мецана) као и на обалама Лора (западно од Мон Пазубио); оне су отеле непријатељу оружја и муниције и бомбе. На фронту Позина—Астико артилериска акција. Напади појединих непријатељских одељења одбијени су на сектору Кампилје. На висоравни Азијаго наш притисак се наставља на непријатељске положаје. У Карнији на Сочи, артилериска активоост. Наши су изазвали на више места експлозије и пожаре у противничким линијама.

Рим, 11. јуна

Непријатељеви напади на јужним падинама Мон Сперопе пропали су потпуно. У области Гарда и Астико борба између предходница. Наши су војници заплењили велики број пушака, муниције као и један митраљез. На висоравни Азијаго, изузев неколико слабијих напада извршених у правцу Маљабоски и Мандријеле, Аустријици су се држали у дефансиви, бранећи терен стопу по стопу. Наша тешка артилерија наставила је бомбардовање Тоблаха. На Сочи никакав важнији догађај.

Букурешт, 12. јуна.

Влада је одлучила да одмах изврши преглед привремено и стално неспособних из класа 1892 до 1897, као и привремено неспособних из класе 1915. год.

Јонеску телеграфирао је трговачкој комори у Марсељу, да ће Румунија ускоро напустити своју политику неутралности. Филипеску је такође изјавио приликом једног интервјува да је време да Румунија напусти своју политику осамљења.

Јавно мнење Румуније прати са живим интересовањем руске победе. Штампа пише тим поводом похвалне чланке и препоручује влади да саобрази своје држање вољи народа који се отворено изјашњава у корист рата уз Споразум.

ЈЕДНА НОВА ТАКТИКА

ВРАЋАЊЕ КА МАНЕВРОВАЊУ

„Матен“

Концизност руских извештаја не допушта да се озбиљно анализује једна офанзива, чији су нам само први општи резултати и општи правац познати. Али још од сада може да се уочи и издвоји њена природа и њен начин развијања.

Као што је познато, та офанзива обухвата пространо ратиште које се граничи, на северу, Припетским мочарима, на југу, румунском границом, и које се састоји искључиво из равница без икаквих других узвишица осим оних теренских таласа међу којима промичу разне реке. Услед тога, у сушној сезони каква је ова, у којој смо сада, цела она равна волинска и галицијска област постаје веома подесна за кретање трупа. Изузев у близини Припетских притока, као што су Стир и Горин, дуж којих има сталних мочари, ни-

каква друга природна препона не би могла, како изгледа, стварати озбиљну сметњу маневровању.

После ове прве констатације, ваља забележити и то, да су Руси смислили своју офанзивну операцију као једну маневарску а не нападну битку, и ако је силом околности она била управљена противу утврђених положаја. То је једна метода која, од како су се фронтови међусобно приковали, није била никако употребљена, јер се сматрало да је пробој непријатељских утврђења помоћу једног јединог напора, усредсређеног на један узани одсек, просто један потребан пред обор за свако стратегијско дело.

Досада, у пркос силини комбинованих средстава, та је метода остала без одлучних успеха противу непријатеља који је располагао довољним средствима. Најсјајнији доказ те истине пружа нам узалудност немачких тромесечних напада на Меви, т. ј. на једном ратишту које је намерно сужено, како би се дала могућност једној огромној артилерији да што дуже врши рушење.

Локализованом нападу с великим масама Руси су претпоставили битку на целој линији. Но то не значи да они неће у тренутку који је њихова команда одредила, предузети и учинити један особити напор, од пресудног значаја, противу једне или више тачака непријатељеве линије. Они су дакле применили на простран склоп модерних армија Наполеонов принцип, на коме почива почетак битке а који гласи: најпре ступити у борбу свуда, па онда видети

Ступити у борбу свуда, то значи приковати целокупну непријатељску снагу и држати је у неизвесности односно правих нападачевих смерова. Видети, то значи уочити, благодарећи колебању борбе, слабе тачке које треба напасти па онда упутити на њих унапред припремљене резерве.

мајор Сиврије

ПОДЛИСТАК

ГЛАСОВИ ИЗ ЕНГЛЕСКЕ

Племенити наши савезници поред свега осталог прихватили су и наш избегли школски подмладак, да у њиховим школама настави своје образовање.

У самој вароши Оксфорту — Енглеска — размештено је по разним школама 150 деце, све из наших нових крајева.

Један љубезан Енглез (да му споменемо и име са пуним поштовањем) г. Artur W. Shaxall посетио је у Оксфорту нашу омладину и од ње донео масу писама за њихове родитеље, познанике и рођаке, и та писма предао нашој војној пошти Бр. 999, да их адресатима достави. Да би и остали знали на какав су пријем у Енглеској наишли наши малишани, шта мисле, шта желе, ми из тих њихових писама, ма да су сва од интереса, пуштамо само неколико онако како су их написали. Чујмо их:

* * *

... . пише оцу из Оксфорта. Ја сам у школи, учим енглески. Мени је врло добро. Не брини ништа. Живим грофовски. Добили смо одело, крагне, ја носим № 89! Овде је била Леди Пецет, тражила да види скопљанске ђаке.

*

..... пише своме оцу да је пошао из Марсеља 12-III а стигао у Енглеску 17-IV. За мене не брини ништа, мени је свамо добро, нисам сам, има нас 150 ђака; с нама су дошли и 4 професора. Смештени смо у један пансион, учимо само енглески а кад будемо научили онда ће нас распоредити по заводима.

*

..... Пише оцу да је жив и здрав, да не брине ништа за њега, јер му је врло добро и за сада учи само енглески.

*

..... пише своме брату: У Оксфорту је већ 30 дана; у заводу сам, имамо силне удобности како се само замислити може. Овде су највећи колежи где се васпитавају само деца из најинтелигентнијих кућа из Лондона. Одевени смо од пете до главе. Играмо овде главну улогу, идемо стално на часове. Учимо језик. Слободу употребљујемо на спорт где играмо фудбала; често идемо на чај по аристократским кућама.

*

..... пише своме брату да је стигао у Енглеску. Да је лепо смештен и да ће га Енглези задржати док не сврши школу. Има их 150 ђака, више од пола има деце од 14—15 год. За изучавање језика потребно је шест месеци.

*

.... пише своме оцу, да је добро и стигао у Оксфорт, учи енглески, срп. језик, математику, земљопис, историју и зоологију. За кућу брине много и да ли има неког извештаја?

.... извештава своје миле, да је добро путовао. Енглези су их свуда лепо дочекали. Налазим се у пансиону због чега смо пуно задовољни али строгост велика. Уче енглески и доста добро иде, сем тога има часове из српског језика. Новаца има довољно али ништа не вреди не може да промени, због тога виолину није купио. Наш г. конзул са двема госпођама обилази нас често.

.... јављају своме оцу, да су приспели здраво у Оксфорт после месец и по дана бављења у Француској. Смештени у диван пансион. Брину много за кућом и отаџбином.

.... извештава свога чику, да је приспео у Оксфорт. Силно су дочекани од Енглеза и нагло учи енглески. Одлично су смештени. Добили су одело и рубља. Доцније ће бити разместени по разним школама. Узели су нам адресе наших родитеља да јаве у Србију где се налазимо.

.... јавља своме оцу, да је приспео у Енглеску већ 4 недеље. Мисли да продужи недагошки факултет, ако не жели да то учи, онда да му јави шта ће да ради. Био сам код г. Блексала у Лондону гост 2 дана, где сам се лепо провео.

.... пише своме брату да је приспео у Енглеску, у најбољој вароши се налази где има највише универзитета и гимназија. Ја сам најсрећнији од свих мојих другова што сам дошао у земљу где човек има да види и да се нечему научи. За мене не брините, јер имам сваку удобност. Имам засебну собу и у соби свега од намештаја. За храну и не питај, то дају Енглези! Добио сам и лепо одело, чистог рубља, ципела, крагни, машни. Уче нас посетила велика бароница леди Пецет која је пре две недеље дошла из Србије, она је учинила велико добро, јер је штитила наше од непријатеља.

.....пише своме брату, да је здрав, да је отишао на крај света у велику Енглеску. Уче је био наш конзул из Лондона са две наше госпође да нас посветује у колико је могуће! Молим те да ми спремаш колико можеш новаца те кад научим енглески и свршим трговачку школу да се вратим у нашу миле Отаџбину Хоће ли шта бити са нашом милом војском? Почели смо озбиљно да радимо. Извини што сам овако брзо писао. Морам да учим.

.... пише своме другу, да је здрав. Моли се Богу да само жив остане да једном ногом закорачи у Србију па ма одмах умро! Друже немој жалити што ћеш погинути за своју славну отаџбину, бранећи је од непријатеља. Како су наша браћа Срби, јесу ли хране имали? Мислим да није рђаво, видео сам да нас савезници воле и чувају. Провели су нас свуда у Италију, Француску и Енглеску. Ја нисам знао да има оволико народа доброг, ако Бог да кад се састанемо причаћу ти све. Поздрављам браћу Србе. Браните и одбијте непријатеље и ослободите отаџбину у којој треба погинути за Краља, Слободу и свој народ.

.....пише своме брату: Здрав сам. За мене не брини, овде ми је врло добро. Слава Енглезима, али ешет: Отаџбине мила, кад ћу те видети слободну?!

* * *

Драга и уважена госпођа Пецет, која је све Србе задужила својом неизмерном бригом да нам добра учини, која у вршењу самарићанске дужности према нашим рањеницима и навољницима, није у мало била жртва пегавог тифуса од кога је Бог за учињена нам добра спасао — она и на јаве указује сву своју бригу што тврде и наши млади Енглезчићи, спомињући је у својим писмима.

Госпођа Пецет воли Србију. Она је наше нове крајеве заволела, она верује да је по њему српски живаљ и зато нека и за ове нове љубазности и од наше стране, као и г.г. наш конзул у Оксфорту и г. Artur W. Blaxall приме нашу топлу захвалност.

Р. П. Р.

ПОШТА „Р. ДНЕВНИКА“

Г. Божидару Стојадиновићу ђаку поднареднику. — Пошаљите ваш дневник од „Крстинске до Крфа“.

Штампарија Д. Анастасијевића-Вемпајца — Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 37. Понедељак 13. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 12. јуна

Жива борба водила се у Лумници. У правцу језера Арџана, као и у правцу Калинова, артилериска активност. Бомбардовање Порој наставило се јуче. 500 граната избачено је на ту област од стране непријатеља. Један пешадијски напад непријатеља одбијен је.

Лондон, 12. јуна

Једно неутрално лице, у повратку из Немачке, упутило је једно писмо „Тајмсу“, у коме инсистира на важност улоге Савезника у Солуну То лице изјављује да присуство Савезника у тој вароши смета Немачкој, јер ствара за њу сталну претњу противу њених комуникација са истоком. Васпостављање Србије било би за немачке наде онолико исто фатално колико и победа Савезника на западном или на руском фронту.

Париз, 12. јуна

Званичан извештај. — На левој обали Мезе дан је протекао релативно на миру, изузев у области коте 304, где су француски положаји били бомбардовани лагано али непрекидно. На десној обали интензивно бомбардовање француских линија на сектору коте 321, северо-источно од коте Фроад Тер и у шуми Шапитр и Шенуа Борба се наставила јутрос у непосредној близини села Флери у коме су Немци заузели неколико кућа. Нема никакве промене на осталим секторима на десној обали, где није било никакве пешачке акције. На осталом фронту дан је протекао релативно на миру.

Лондон, 12. јуна.

Званичан извештај. — После експлозије једне особито снажне мине, непријатељ је под заштитом артилерије продрео у наше ровове јутрос у околини Живаншиа Велски стрелци извршили су одмах противнапад и потпуно одбацили непријатеља који је претрпео тешке губитке.

Петроград, 11. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Непријатељева артилерија дејствовала је концентричном ватром на мостобран код Икскула. **У области Илукста извршили смо један смели препад на немачке ровове. Непријатељ је покушао противнападе, али је био одбијен пушчаном и митраљеском ватром.** После тога неуспеха, Немци су отворили далекометну ватру са многобројним батеријама, али без икаквога реда. 9. јуна у вече непријатељ је отворио жестоку артилериску ватру противу сектора код пољског добра Березина, близу села Киби, на реци Березини, и села Богданова, и пуштао је читаве облаке од загушљивих гасова које смо ми растерали благовремено предузетим мерама. Око по ноћи јачатна непријатељска пешадија предузела је офансиву противу пољског добра Березина, **али дочекана нашим противнападом на бајонет, непријатељева се пешадија разбегла у нереду ка својим рововима, оставивши пред нашом бодљикавом жицом многобројне лешеве.** Западно од Торчина огорчена борби не престају. Благодарећи комбинованој и солидарној радњи пешадије и артилерије сви непријатељеви напади били су одбијени. Вешта акција батерије потпуковника Добровољског привукла је особито на се пажњу. Југо-источно од села Свињухи, непријатељ је рафално тукао околину села Путсмити, затим је предузео офансиву **али је нашом веома интензивном ватром био одбијен с великим губитцима. Западно од Радзивилова, а после артилериске припреме, је-**

дан од наших пукова продрео је у непријатељске ровове, заробио 4 официра 1 хирурга и 203 војника. Како је затим непријатељ упередредио своју ватру на ровове, које смо на тај начин заузели, то су се наше трупе повук е у своје ровове повеђавши са собом све непријатељске војнике који су били у заузетим рововима. **После тога одбили смо све нападе непријатеља.** Једна ескадрила непријатељева бацила је неколико бомби на Руда Почајевска. У Буковини, западно од Сњатина, наше су трупе напредовале под борбом и заузеле синоћ све висове на сектору реке Рибнице. Исто тако синоћ смо заузели после борбе варош Кути. У истој области Донски Козаци заробили су 150 војника и запленили 4 митраљеза.

Кавкаски фронт: На сектору Трапезунда, у области Монмакура, Тиретепе, Турци су у зору 9. јуна предузели офанзиву коју су наша одељења из претходнице одбила с великим губитцима по непријатеља. Осем тога заробили смо неколико десетина војника. Један наш аероплан бомбардовао је успешно Мамахатун.

Берн, 12. јуна.

„Наје Фраје Пресе“ јавља да су варошни Коломеја и Станислав евакуисане од становништва. Војска Пфланцер Балена, прикљештена уз румунску границу, изгледа да се налази у веома критичној ситуацији. Она броји око 6 .000 људи,

Лондон, 12. јуна.

Више од по милиона аустриских бораца налазе се данас избачени из строја као заробљеници, рањени или убијени.

Дописник „Морнинг Поста“ јавља из Петрограда да су немачки пукови стављени позади несретних аустриских трупа са задатком да убијају све оне који би се показали колебљиви. Он додаје да Немци чине очајне напоре али једино у циљу да избегну какву већу катастрофу која би још јаче одјекнула на аустриску акцију. Планови Брусилова олакшани су склопом терена наронито на правцу главног венца Карпата који се пружа за једну миљу на север а за 3 миље на запад. Немци верују да је руским нападима циљ да заузму Ковел и Владимир Волински и због тога управо они чине очајне напоре у тој области како би предупредили опасност која грози целокупном њиховом фронту.

Рим, 12. јуна

Званичан извештај. — На сектору Пазубио ми смо проширили освајање до долине Писа и западно до горњег дела удоље Мон Прухе. На фронту Астико артилериски двобој. Одељења непријатељске пешадије која су покушала да се приближе нашим линијама, била су нападнута и натерана на бегство од наших извидница. На висоравни Азијаго интензивна активност наше артилерије, која је била особито ефикасна противу непријатељских положаја на Мон Ченђио и у Вал Канализја; ти су положаји на више места били оштећени и испретурани. На осталом фронту јавља се за артилериску акцију и упаде наших трупа с осетним резултатима на непријатељске положаје на Горњем Буту. Непријатељски аероплани бацали су бомбе на поједина места на Доњој Сочи, не причинивши никакве штете. Погођен нашом ватром један је анарат пао у пламену јужно од Горице.

Букурешт, 12. јуна

У понедељак су одржана два јавна збора. На првом, Братијано је одао славу демократу Розелију, који је био један од твораца румунске слободе, па је изјавио: „Дужност нам налаже да не дозволимо да нам иште пропадне од оног лепог наслеђа које су нам оставили оснивачи модерне Румуније“. На другом збору, Грегуар Филипеско, који је заменио своја болесног оца, напао је спољну политику са њеном „сјајном усамљеношћу“ коју је и сама Енглеска морала напустити. Ситуација не може дуго трајати.

Ердељски књижевник, Гога, прокламовао је: „Румуни могу имати у својим устима само једну реч, та реч је рат.

Таке Јонеску је изјавио: „Ако заморена Аустрија заиште мир, наш вековни сан би се разбио за навек. Куцнуо је час да се ступи у борбу за ослобођење наше браће с ону страну планина и за стварање велике Румуније“.

КОЦЕНТРАЦИЈА НЕМАЧКИХ РЕЗЕРВИ

„Журнал де Женев“

Говорило се, да су Немци у стању да извесном концентрацијом резерви на једном сектору убаже колико толико општу несразмеру

ефективна, која иде на њихову штету. То је од прилике оно што се сада труде да изведу код Вердена. Изгледа као по све вероватно да је њихова првобитна нада била, да то утврђено место отму па после да га искористе у циљу добијања мира. Ту своју наду они су морали напустити али нису могли уједно одустати и од битке, јер је ово било равно признању озбиљног пораза а такво пак признање за сада је, како изгледа, немогућно. С тога је потребно било извући какво објашњење и њиме прикрити промену намере. И онда се рекло да Немци хоће на Вердену, да испрпе француске резерве. Битка се неће свршити пре тога. Они ће стално, лети, зими у јесен, у пролеће нападати, и тада ће Французи попустити, и то ће *бити* крај непријатељствима. Али нека се забележи да ово објашњење, без обзира на своју унутарњу вредност, поставља не само питање о последњој резерви и о последњем моралном отпору већ и о измени ратног плана немачког ђенералштаба. У почетку тај се план састојао у томе да се Француска преплави бројем и да се уништи. По том *би* се немачке резерве окренуле противу руске армије коју би такође уништиле. Тада *би* Енглеска, у немогућности да створи своју нову војску, била принуђена да приклони главу пред неизбежним.

Данас више није реч о томе. Сада се не говори о преплављавању француске војске већ се намерава да се противу ње сконцентришу последње резерве, да се резерве истроше резервама и да се од замореног непријатеља добија недиктирани мир, чијом се извесношћу правдала објава рата, већ извесна погодба, која би се могла примити под умереним условима. Промена је потпуна. Али да би се ти умерени услови могли издејствовати од замореног непријатеља, царско-немачки ђенералштаб би као био готов да призна сопствену исцрпеност. Он се више не заноси надом да помакне верденски фронт и да узме поново у своје руке пресудну офанзиву; он сада баца у ватру своје резерве у жељи за каким таким успехом. Немогућно је не наћи да је све то карактеристично. Избегава се признање пораза а признаје се исцрпеност. Немачки ђенералштаб се још не покорава условима противника, али пристаје на цењкање. Учињен је корак огроман.

Али концентрација немачких резерви истиче још једну другу не мање карактеристичну околност. Ако, наиме, верденски фронт прикује мало по мало најјачи део немачке офанзивне снаге, онда ће то бити доказ да је немачки ђенералштаб уложио сву своју наду у уништење француске војске. И онда би то значило, да је он замишљао да ће са истрошеном Француском бити истрошена и Европа и да би тада Немачка могла и сама да се истроши без икакве опасности да постане слабија од Европе с којом би имала да се погађа на равној нози. Другим речима, у овом случају Русија и Енглеска биле би неурачунљиве количине и њихове резерве које би образовале последњу резерву истрошене Европе не би вредиле ништа, тако да ако би оне што год и покушале, истрошена Немачка би увек имала довољно снаге за једну победоносну дефанзиву.

Овакво расуђивање сведочи о упорности самопоуздања и заблуде. Њиме се пресеца гордијев чвор, претпостављајући неспособност непријатеља, у чијим се рукама налази последња резерва, која се унапред оглашава, и ако потпуно свежа, да ће бити, по вредности, испод немачких заморених трупа. Хладним разумом и здравом логиком не може се приступити таквом расуђивању.

Енглеска је војска красна, здрава, снажна, изванредно лепо опремљена и веома озбиљно обучена, и она ни у колико не дође призор једне неурачунљиве количине. Осим тога, она је млада и тек што почиње рат. Не потцењујући ни мало велику вредност немачке војске, било би несмотрено не водити рачуна о разлици трупа, чији је морал неначет а дух младалачки и трупа, које већ одавно стоје прикован на једном истом месту у сталној нервној затегнутости, трупа чија се средња старост стално пење, трупа које осећају иза својих леђа породице, нестрпљиви због тога што рат нимало не напредује.

Што се тиче руске армије, и она је тако исто млада, и ако се о будућности може судити по прошлости, рећи ће се одмах да људи који су, ненаоружани као што су Руси били 1915. год., онако маневровали, не заслужују да им се каже, да су неурачунљива количина. Ма колико да су неурачунљиви, они су ипак успели у току свога дугога повлачења, да потисну Немце са линије Дуне. А то већ није рђаво.

У кратко, концентрација немачких резерви показује да Немачка укида свој балкански фронт, слаби свој руски фронт; она показује, с друге стране, да је Француска у стању да се одупре тој концентрацији и да противстави

трошење својих резерви противниковом трошењу; она показује, најзад, да британске и руске армије стално расту пред немачким армијама чија сама храброст убрзава исцрпеност.

Ф. Ф.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Тајмс", поводом најновијег напада на Верден, пише: „Отпор француских пешака своди на нулу рачуне немачког Ђенералштаба. Французи се боре пред Верденом да би се добило у времену. Будућност ће показати како су Савезници искористили то време. Ма како било и ма колико велике биле услуге које су учиниле енглеска војска и енглеска флота, ипак француски је војник тај који је добио време потребно савезницима.

„Журнал де Женев" доноси од пуковника Фезе-а ово: »Немци су отворили пети месец верденске битке једним новим покушајем жестоког напада, који им је донео малу добит а причинио, по свој прилици, велике губитке. Они привидно продужују да примењују стратегију ратне карте, која је, нарочито на Вердену, стратегија таштине. „Један географски успех је без последица."

ПОДЛИСТАК

ПОЗДРАВ СРПСКИХ БОРАЦА

Прими поздрав, српски роде,
Од синова твојих врлих!
Прими поздрав од бораца
И витеза неумрлих!...

Твој ореол још се вије
Над главама деце твоје;
Сунце твоје још те грије
Много јаче него што је!

И ако је злотвор клети
Натурио оков на те,
Ти нам не смеш још умрети,
Он умрети мора за те!....

Он, крволок, што је смео
После нашег славног Цера,
Да подигне свијет цео,
С наше земље да нас тера!

И издајник, који хтеде
Мучки узет славу нашу —
Онај, који дрско сметде
Да назрне на част вашу.

Онај небрат, за кога смо
Нашу вреду крвцу лили! —
Најзад онај — због кога смо
Отаџбину изгубили...

Издахнуће једног дана
Под ударци нашег мача,
А тог дана крај ће бити
Досадњег твога плача!

Суза твоја коју проли,
У минуле добре дане:
Све нас свело једног споји
Да јурнемо на душмане!

Ал' не сама као борци
С Куманова и Вардара,
Већ к'о луги Осветници
Под заставом Српског Цара!

Пред нама су наше воће,
Они исти Лави стари;
Оне крпне војсковође,
Које памте отимчари!...

Са нама су Савезници
Заштитници Правде моћни;
Они што се љуто боре,
За спас слабих и немоћних!...

Још је уз нас Бог и вера
Ка победи што нас води!
У бој свети што нас тера
Да се Српство ослободи!...

Прими поздрав, српски роде,
Од синова твојих врлих;
Прими поздрав од бораца
И витеза неумрлих...!

Јуни 1916. год.
Војиште

Мир. Стефановић

Штампарија Д. Анастасијевића-Белешанца.—Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 38. Уторак 14. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Солун, 13. јуна

На десној обали Вардара слабије борбе. Неколико немачких војника заробљено је. Бомбардовање с прекидима на левој обали. Један немачки аероплан био је примећен у ноћи око 5 часова изнад Кукуша.

Париз, 13. јуна

Званичан извештај. — На обема обалама Мезе није било никакве пешачке акције у току дана. На левој обали интензивна активност артилерије у областима коте 304, Морт Ома и Шатанкура. На десној обали бомбардовање је удвојило жестину од 5 часова увече на секторима Фроад Тер и Флери. Никакав важнији догађај није се десио на осталом фронту, изузимајући уобичајену канонаду.

Париз, 13. јуна

Напади које непријатељ врши од 2 дана на овамо на сектору Тиомон—Флери остаће без сумње као најстрахотитији које је непријатељ предузимао од почетка његових операција против Вердена. Немци су увели у борбу против нас више од 4 дивизије, што износи око 75.000 људи, које поткрепљује снажна артилерија. Има већ 49 часова како се борба наставља упорно, огорчено, крваво и без престанка. Вечерњи извештај јављао је да се борба наставља упорно у непосредној близини села Флери, где је непријатељу испало за руком да заузме прве куће. Премда и још упорнији, његови напори на другим местима били су крунисани само неуспесима. Снажни противнапади наших трупа омогућили су нам прошле ноћи да повратимо највећи део изгубљеног терена између коте 321 и 320. У шуми Фимен повратили смо ровове чији је стратегиски значај неоспоран. Укратко немачки добитак од почетка офансиве па до данас своди се на заузеће Тиомона и једног дела вароши Флери. Губитци немачки у току те операције премашају половину ангажованих ефектива. Немци и даље настављају решени да жртвују *без* рачуна своје људе, само да дођу до Вердена. Надљудски напори наших трупа овлашћују да се може с пуним поверењем очекивати развој будућих операција пред Верденом.

Петроград, 12. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Немачка артилерија *бомбардовала* је жестоко многе секторе на положајима код Риге. Једно јако немачко одељење покушало је да се приближи нашим рововима близу западне ивице језера Бабят, **али без икаквог резултата.** На Двини, између области Јакобштата и Двинска, непријатељска је артилерија такође жестоко дејствовала. Непријатељски аероплани бацили су 20 бомби на железничку станицу Ножани, југо-западно од Молодезна. Један од наших аероплана оборен је непријатељском артилеријом за време његовог смелог летења над непријатељским линијама. Наши храбри авијатичари, капетан Банкијев и поручник Паунов, и ако рањени и у пркос непрекидној противничкој ватри, успели су да слете близу наше истакнуте линије.

На Стиру, три врсте јужно од Зимни, у области железничке станице Чарторијск, заузели смо једним препадом редут утврђења Профир, чија је посада поубијана бајонетом пошто се није хтела да преда. У редуту смо запленили 2 топа великога калибра. Северно од села Затурци, противнападима одбили смо непријатеља, који је формално био прекривен ручним бомбама, услед чега је претрпео велике губитке. Север-

но од Постоянти, југо-источно од села Свињухи, непријатељ је синоћ наше ровове, али је био дочекан из наших ровова које непријатељска артиљерија већ била разорила. Не могући да се одржи овде, пошто су његови губитци све више расли, непријатељ је морао да се повуче са целог тог нападног фронта. До сада смо заробили 800 војника од којих су половина Немци и заплењили 15 митраљеза. Велики број лешева и рањених у борби на бајонет испуњава ровове. Северно од Радавцилова, у области села Рујеткова, наше трупе, нападнувши непријатеља, пробиле су прву линију његових првих ровова. У току тога напада био је рањен храбри командант пука, пуковник Свјечин. Непријатељ је настављао и даље свој отпор с огорчењем, отварајући концентричну ватру своје тешке и лаке артилерије. Западно од Сњатина наше су трупе заузеле села Жилишов и Тулуков. Већ 10. јуна, а после огорчене борбе, заузели смо варош Кимполунг и заробили 60 официра и 2.000 војника, и заплењили смо возни парк. Заузеће вароши Кимполунга. Кути и Вишњица предаје у руке нашим трупама целу Буковину. Утврђено је да је непријатељ приликом свога наглог повлачења из области северно од Сушаве оставио 88 вагона празних и 17 пуних кукуруза, 1 вагон зоби, око 50.000 пуда антрацита, огромну количину дрвене грађе, велике количине профијанта и фуражи као и другог ратног материјала.

Кавкаски фронт: Одбили смо турску офанзиву ноћу 10. јуна, западно од Платане. Исте ноћи Турци су нас истерали из манастира Хоспидијес, у области Цевизлика, али смо их ми по том противнападом поново истерали. Сви остали напади непријатељеви били су одбијени са великим губитцима по њега. Исто тако су одбијени сви напади турски у области југо-источно од Цевизлика где смо заробили војнике и заплењили велику количину оружја.

Петроград, 13. јуна

Настављајући своје наступање кроз Буковину, руске су трупе заузеле после огорчене борбе од неколико часова варош Кимполунг. Друга једна руска армија упућена је форсираним маршем ка Карпатима.

Лондон, 13. јуна

Дописник „Тајмса“ из Петрограда вели, да је немачка офанзива јужно од Сморгоне изазвана не над м да се пробије руски фронт већ намером да се спречи руско напирање на југо-западном фронту које грози темељима централних држава. Руска виша команда решена је да операцијама да највећи мах у правцу Молодечна и Минска.

Лондон, 13. јуна

На банкету који је министар председник Аустралије, г. Хјуз приредио, држано је више говора о економским односима Савезника. Г. Бонар Ло, министар колонија, изјавио је да ће енглеска влада и енглески парламенат усвојити одлуке париске економске конференције, које ће бити примљене као основна правила политике Британске Империје за њене будуће трговачке односе. Г. Хјуз је изјавио да ће примена тих одлука створити највећи економски савез који је свет икад видео и да ће дати најбоље јемство за светски мир. У истом смислу говорио је и бивши министар председник Ролеберг. У опште узев ти су говори давали потпун одговор на инсинуације немачке штампе о томе да Савезници нису баш тако вољни и спремни за трговачки рат.

ОДЈЕЦИ ИЗ ЛОГОРА

У данима великих напора и припреме за повратак у своју милу домовину, наш је војник обнозио своју снагу и сав је занет мислима на освету и долазак у своје крајеве, где су му мили и драги.

После силних патњи и напрезања преко арбанашких кршева, а за време тешких дана одступања, снага је била опала и у многоме беху отпочеле црне мисли и зле слутње, које су претиле да поколебају наше биће. Али снага је брзо планула, а са њом и све њене здраве и лепе мисли, којима је увек био задахнут наш војник.

Постарали смо се, да га оснажимо и све је брижљивно постигнуто. Још мало труда и добре воље, да се духовно освежи и појачају оне

дивне особине нашега војника, па је све учињено.

Почетак је и ту већ учињен и с успехом наведен. Желети је само да послужи као пример и осталима.

На подножју једног планинског била, где су одлично уређени логори појединих пукова једне од наших првих дивизија, постоји бина испред које су у амфитеатру уклопана седишта. О празницима ту су окупљени војници дотичнога пука Ту им се приказују јуначка дела из нашег ратовања и четничкога живота ту се чују веселе лакрдије наших уметника; ту им се улива свака нада и лепа мисао, а убија свака кужна клица са стране убачена свесно и несвесно. Ту је грађа и весеље, — ту су шале и забаве. Ту се по том коло развија и песма ори, а то је оно што ведри чело нашега војника и уздиже га из туробности и ућмалости.

То све ојачава дух његов и он је убеђен да ће скоро загазити у своје крајеве. Он има и других, својих знакова, који му то наговештавају и њих треба поштовати. У једноме рудничком пуку десило се пре неки дан, да је на пуковску заставу „пала пчела“ тј. нашао рој пчела и зауставио се на застави; војници брзо спреме кошницу и ухвате рој пчела. Та се кошница са појем пчела сада чува да се понесе у Србију.

То је срећан знак, који указује да ће се ускоро остварити све лепе мисли и наде, које у својој души гаји наш прекаљени војник.

Нека је у добар час!

Ф.

ПОДЛИСТАК

У ШАПЦУ

Било је наређено мичирање Саве код Дреновачке Аде и руски су минери отишли тамо пред вече са десет кола мина и материјала. На ади је била као посада једна чета трећег позива, али ради боље сигурности упутили смо једну чету из нашег пука да штити минере за време рада.

Око 9 сати у вече добили смо извештај од коњице, да су Аустријанци у јачини једне дивизије прешли Саву код Дреновачке Аде и заузели село Дреновац. Чета трећег позива доле је прешла на нашу обалу а делом уништена и заробљена Коњица је успоравала напредовање непријатеља одржавајући додир са њим и лагано се повлачећи.

Била је опасност, да минери не падну у руке непријатељу, не знајући о његовој изненадној појави на месту где су имали извршити минирање Саве. Послао сам два ордонанса коњаника из пука команднру чете која је пратила минере, са кратким извештајем о преласку непријатеља и наређењем да се врате у Шабац а за сваки случај известио сам и усмено ордонансе у чему је ствар. Одјурили су у правцу Дреновца, оставивши нас у бризи да ли ће на време стићи куда су упућени.

Очекивао сам са нестрпљењем њихов повратак, док су наша стражарска одељења дуж Саве, на изнад вароши, пуцала на непријатељски монитор, који је тукао насумице митраљезима нашу обалу. Нисмо још имали на том делу фронта артилерију тежег калибра, те су монитори прекосно пловили водом, нарочито ноћу. И те су ноћи приредили обичну шетњу до Шапца, да баце десетину граната на варош, и прокрстаре границом.

Око пола ноћи догалопира Сава, ордонанс, и сишавши са коња праће ми хитно и као у поверењу саопшти ниским гласом:

— Аустријанци, господине капетане!

— Где?

— Код једног села. Не знам како се зове: Причиновић или Табановић. Казали су ми сељаци, али сам заборавио.

— Па шта раде? Стоје или иду?

— Иду овамо.

— Друмом или пољем; у колони или развијени?

— Друмом у колони.

— Јеси ли сигуран да су Аустријанци? Можда су наши?

— Нису наши; не говоре српски.

— Паде ми на памет: да нису Руси?

— Да немају кола? — упитах га.

— Чини ми се да имају, али нисам баш сигуран. Ноћ је. Не види се добро, да ли су кола или топови.

— Где ти је онај други?

— Њега су ухватили.

— Како га ухватили?!

— На другу Они иду отуда, ми одовуда, а помрчина. Не надамо се да су Аустријанци ухвати му једаи коња за узду а ја окретох назад и побегох.

— Јесу ли пуцали за тобом?

— Нису, већ ничу да станем. Кажу: „Стој коњаниче; ми смо Руси“.

— На Руси и јесу, одахнух ја. А Миту ухватили?

Јес, ухватили.

Добро је. Иди одмарај се.

Наше коњичке патроле известиле су Русе о прелазу Аустријанаца, те су се вратили док је наша чета раније промакла и упустила се у неравну борбу са непријатељем. Захваљујући само мраку успела је да се повуче и наслони на коњицу изгубивши четрдесет људи.

У току сутрашњег дана упућена је према непријатељу коњичка дивизија а за њом делови тимочке дивизије. Непријатељски предњи делови сузбијени су и повраћен један део терена, али је непријатељ био пребачио на ону страну већ читав корпус, те је у току другог дана упућена у томе правцу и шумадијска дивизија, чије је учешће у борби допринело да се поврате два и по села и непријатељ прикове у углу Саве. У његовом поседу остало је само село Дреновац и половина села Ушћа. Захваљујући великом броју артилерије, нарочито тешке, груписане на левој обали Саве и дејству монитора на крилима, спречено је даље наше напредовање.

Наступ је низ борава, нарочито ноћних, али пресудног успеха није имала ни једна страна. Добро утврђени и довољно јаки за фронт који држе, нису могли ни једни ни други извојевати одсудну победу без великих жртава. Покушаји у томе правцу и са једне и са друге стране остајали су без резултата.

Требало је жртвовати четвртину а можда и трећину снаге па пребацити непријатеља преко Саве, а њему је требало толико исто па да уђе дубље у Мачву, где би им требало нових снага за даље напредовање. Из тих разлога остало се на истом месту до у дубоку јесен, када су се испунили ровови водом а киша, излив Саве и ритова онемогућили ма какву озбиљнију акцију на том делу фронта. За нас је било јасно, да је та диверзија демонстративног карактера, док су се главне снаге непријатељске бациле на линију Гучево —Борања—Јагодња и ломиле о тај планински гребен и отпорну снагу наших трупа на њему.

Рано с вечера, кад настане потпун мир у иначе пустој вароши, дуго седим на пољу и слушам пальбу на Гучеву. Јасно се разликују непријатељске батеријски плотуни од наше водне пальбе, док топови великог калибра упадају као басови у тај хор, који слушам већ толико дана како изводи исту тач у програма.

Светли се небо над Гучевом од узастопних муња, док потмуло грми артилерија. И то траје тако данима. Види се о орчена борба и опажа се урвичтежелост снага и енергије у истој као и да је борба достигла крајност у напорима — а стоји стално на истој тачки.

Ко ли ће надвладати?

То ми се питање намеће сваког вечера, кад заузмем уобичајено место на каменом банку пред кућом, окренут осветљеном небу више Гучева. И сваког вечера чини ми се да ће пасти решење те дуге борбе, те напрежем очи и слух, чиним поређење са јачином пальбе прошлог вечера и очекујем да ослабе артилеријски плотуни. Али јачина артилеријске грмљавине не слаби а небо је осветљено исто онако као и прошлих вечери.

*

Кад дубље зађе ноћ, почиње борба на Савском фронту; обично прво код једанаестог пука. Ровови близу те је стално највећа опрезност, јер непријатељ може у једном налету бити у противниковом рову, те често пуцањ само једне пушке изазове брзу пальбу са противне стране. Потраје ли дуже пешачка пальба, умеша се и артилерија са једне, па онда и са друге стране, те често траје по сат и два без каквог стварног резултата, ако не покуша ко од противника напад пешадијом.

Знајући сувишну осетљивост Аустријанаца у томе правцу, с времена на време приређивали су им по коју необичну шалу. Тако су им једне ноћи послали неколико паса са привезаним кантама за репове, што је изазвало бесну пальбу од стране Аустријанаца.

Дошло се на мртву тачку на оба фронта, док се је јесен ближила, друмови кварили све више и почињале дуге, хладне јесење кише, стварајући глибове и наше класично блато — веома корисног савезника у новембарским операцијама.

Милан Јелић

Штампарија Д. Анастасијевића-Вележанина.—Ниш. Одговорни уредник В. Аџаловић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 39. Среда 15. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 14. јуна

Луминица је стална позорница оманьих сукоба. Било је губитака с једне и с друге стране. Непријатељска артилерија дејствовала је по обичају. Јуче само на један сектор Германо-Бугари су избацили више од 2500 зрна.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 14. јуна

Званичан извештај. — У Шампањи Француска је артилерија разорила немачке ровове северно од Вил сир Турб. На фронту северно од Вердена није било никакве пешачке акције у току дана. Бомбардовање се смањило на обема обалама Мезе Међутим у области коте 304 артилериска је борба била ипак доста жива. На Вогезима дејство француских батерија противу немачких положаја источно од Шапелоте изазвало је експлозију двају муниционијских магацина. На осталом фронту ништа ве није десило.

Париз, 14. јуна

На обема обалама Мезе није било никакве пешачке акције. Бомбардовање коте 304, Морт Ома, Шатанкура, Фроад Тер и Флери наставља се веома жестоко. Немци су бомбардовали Луневил, Башара и Сен Дије.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 13 јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: На многим секторима положаја код Јакобштата и Двинска интензивна артилериска борба. У области источно од села Городишки, северно од Барановичи, ноћу 12. јуна, а после жестоког бомбардовања наших ровова близу мајура Сробов, непријатељ је предузео офансиву, **али је био одбијен.** У исто време на друму за Служ, противник који је покушао да се приближи нашим рововима на Шари, **био је одбачен нашом ватром.** У области северо-источно од језера Вигоновскоје, Немци су јуче у јутру предузели офансиву противу пољског добра Сиси, које лежи на 5 врста југозападно од села Липск, **али су одбијени.** Непријатељ је у подне предузео на истом месту офансиву коју је развио на ширем фронту а под заштитом своје тешке и лаке артилерије. Јуче у јутру, авијатичари потпоручник Красков и подофицир Владимиров погинули су јуначком смрћу.

На Стиру, у области од Колки до Сокула. Немци и даље настављају бомбардовање наших ровова из великих топова, вршећи местимице локалне нападе **које смо свуда одбијали успешно. Обновљени напади у великим масама, који су вршени у области Жановке, Стира, и Стохода одбијени су нашом ватром.**

У тој радњи једна наша чета гонила је непријатеља на простору од пола врсте и заробила 45 немачких војника са официром. У правцу Луцка и јужније ситуација се није променила. **Одбили смо један напад. У мочарима око Дњестра, јужно од Бучача, Донски Козаци су, пресав под борбом преко реке близу Сноє Здуре и разјурив одељења непријатељске претходнице, заузели села Сјекервов и Петруз и заробили 5 официра и 350 војника.**

У области Кимполунга наша је коњица заузела после борбе непријатељев положај близу Позорита. 8—10 врста западно од Кимполунга. Према накнадним извештајима, на железничкој пруги Гурахумора—

Кашика, северо-западно од Гурахуморе и на железничким станицама Молит и Фрумос, запленили смо велике депое дрва и 31 вагон. Напредујући на тај начин, ми смо се приближили превојима и путевима за Ердељ.

ТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 14. јуна.

Званичан извештај. — Непријатељ је предузео своје последње нападе са особитом жестином. Сви његови очајни напори да сломи наш чврст отпор и да задржи нашу офанзиву на многим тачкама били су крунисани неуспехом. Услед нашег енергичног притиска, Аустријанци су били принуђени да отпочну своје повлачење. Ми смо повратили Мандријело са свима његовим околним путевима, положаје Кастел Гомберто, Малето, Монте Лонгара, Галијо, Азијаго, Чезина, као и Монте Ченђио. Наше трупе гоне непријатеља у повлачењу и настављају своје снажно наступање.

Рим, 15. јуна

Оптимистичка предвиђања италијанских војних кругова потврђују се. Јучерашњи јутарњи извештај објављује праву победу. Неспособни да дају отпора притиску италијанске контрафанзиве, Аустријанци су отпочели своје повлачење, остављајући Италијанима положаје Кастел Гомберто, Малето, Монте Лонгара, Галијо, Азијаго, Чезина и Ченђио. Потребно је било само неколико дана да се води снажна контрафанзива, па да уплашена ситуација заваћених страна буде потпуно измењена. Наступање Италијана допушта им да поврате $^3/_4$ изгубљеног земљишта. Не сумња се више да ће Аустријанци врло брзо бити одбијени са својих последњих положаја, које су били задобили у Трентину. Повлачење непријатеља врши се у нереду. Он оставља своје мртве и рањене, ратни материјал, оружје и муницију. Рим је примио с неописаним одушевљењем успехе храбрих италијанских трупа.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 13. јуна

Кавкаски фронт. Одбили смо ватром а на неким местима и ручним бомбама ноћне нападе Турака на сектору Трапезунта, а у области Платане и Девиалика. На десној обали Еуфрата Турци су у расвитак предузели офанзиву, отели један вис у околини села Рурик, али смо их око подне протерали.

У северној Месопотамији, непријатељ је, после артилериске припреме, предузео офанзиву противу Ревандуза, заузео је најпре сектор нашег положаја али је противнападом на бајонет протеран, остављајући пред нашим рововима много мртвих и рањених.

У правцу Багдада офанзива Турака лако је задржана од наших трупа које наносе непријатељу велике губитке.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Букурешт, 14. јуна

Крунски савет који је одржан у петак одлучио је, како изгледа, да мобилише 4. корпус. Официри тога корпуса добили су наређење да се врате својим пуковима.

Амстердам, 15. јуна

Из Берлина јављају да је немачки генералштаб послао на руски фронт две нове дивизије, које су дошле у долину Русима у околини Ковела. Немци се бране с огорчењем у намери да спрече пад те вароши Становништво Буковине, обузето паником, бежи ка румунској граници. Генерал Хинденбург немоћан је да заустави руско надирање.

РУСКА ОФАНЗИВА У ГАЛИЦИЈИ

„Журнал де Женев"

Има већ два три дана како депеше бележе настављање борбе између Руса и Аустро Мађара у Галицији. Област у којој се догађаји одигравају, лежи јужно од Волиније и дели Серет од Стрипе. При крају оне велике аустронемачке офанзиве од прошле године, на томе сектору је образован први руски отпор. У тренутку када су се победиоци спремали да одбаце Русе и са последњег педља своје земље и да избију на граничну реку Збруч, предузев противнапад, Руси су њих одбацили на западну обалу Серета, у правцу Бучача, проширујући своју контра-офанзиву јужно од Дњестра. Северно пак од Волиније, Руси су пре-

дузимали снажан напад у троуглу, који образују: Ровно, Луцк и Дубно. Овај успех стварао је надмоћност, нарочито с обзиром на околност што су та три утврђена места била на завршној тачки велике трансверзале Рига—Двинск—Вилна—Ровно, која је сачињавала главни објекат аустро-немачког маневровања.

Садашња офансива обухвата цео тај фронт, насављујући десно своје крило источно од Икве, између Луцка и Дубна, а своје лево крило, између Дњестра и Прута, западно од Хотина. Први извештаји су противречни. Руси јављају за успех који је раван победи, јер уз велики број заробљеника наговештавају и знатно одступање Аустро-Мађара од њихове борбене линије. Аустријанци пак споре сваки озбиљнији добитак противнику, који је победоносно задржан. Премда и сами признају повлачење свога десног крила у Буковини и озбиљност борбе на своме левом крилу, између Дубна и Луцка где се Руси, како сами кажу, непрестано појачавају. Не треба доносити никакав суд, пошто је по обостраном признању зараћених страна операција тек у почетку. Почетци изгледа да су повољни по Русе, и то је све што се може рећи. Вероватно је међутим да ће се ситуација, благодарећи бројном стању, изменити у корист Цареве војске. Аустро-Угарска, као год и сама Немачка, налази се у положају да мора одузимати трупе са једнога фронта ради попуне празнина на другом. Она је могла предузети своју офансиву у Трентину само тако што је повукла извесне јединице из Галиције. Руси су улучили ту прилику, и они је сасвим природно сада искоришћују Немогуће је предвидети до које ће мере они моћи да искористе своју надмоћност. Немци и даље падају у грешку, рачунајући руску војску као једну неурачуњиву количину. Вероватно је да то официри чине из родољубивог осећаја, да појачају морал и храброст немачкога становништва. Али ипак за то није ништа мања истина да је реорганизација руске војске морала бити тешка ствар, и да је, према томе, врло тешко одредити с поља, до које је мере та војска успела да изведе своју реформацију.

Не треба заборављати да се нова руска армија састоји већим делом из људи који нису обучени у мирно доба; да тој огромној маси младих људи, која није упозната са војном службом, треба дати шефове који су у стању да их обуче; да се шефови пешачких и артиљеријских водова могу брзо спремити али командири чета и батерија, команданти батаљона и пукова захтевају мало више спреме; да данас, као и увек до сада, једна импровизована трупа није у стању да успешно води рат противу непријатеља, који је озбиљно обучен и организован; да је пример Бурбакија са његових 150.000 људи, који је побеђен у Лизену од Вердера са његових 40.000 људи, — увек тачан; да су кабинетски стратези, па било да су то народни посланици или обични новинари, који мисле да могу заменити војне шефове упражњавајући стратегију јавнога мишљења, веома опасни људи па ма какве биле њихове намере; да, пре него што ће се пребацивати Русима или Енглезима што не интервенишу раније, треба помишљати на њихова стварна средства и споменути се да закашњење од 2—3 месеца ради прикупљања тих средстава, често бива не изгубљено већ добијено време. Једина ствар које се треба бојати, није та да се дође касно већ да се дође и сувише касно, а то је оно што су у стању да оцене само војни и управни шефови једне коалиције.

Ово нас доводи на руску офансиву у Галицији. Њени почетци изгледају срећни, али њена интензивност и њено трајање зависе од стања реорганизације руских трупа, које се могло постићи од месеца октобра 1915. год. Са те тачке гледишта започета операција је један пробни камен, који ће показати не само степен ослабљења до којега су дошли Аустро-Мађари у Галицији, хоћеће да појачају офансиву у Тиролу, већ и степен реорганизације на који је руска војна управа могла да пошне своју војску у размаку времена од последње кампање па до сада.

Ф. Ф.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„**Газет де Лозан**“ чини ове напомене: „Онда кад у Француској свесност о француске праву и убеђење народа, да ништа није учињено за изазивање овога рата, постаје сваким даном све јачи, осећаји немачке одговорности напредују све више и више у срцу немачкога народа. Штампа још не признаје своју грешку а полиција са своје стране чини све да спречу узбуњивања писања, која би противуречила званичној истини. Али Немци који су у стању да могу исказивати слободно своје мисли, данас већ чешће изражавају своје осећаје који немају ничега заједничког с тезом, коју Холвег упорно брани. Постоји огромно растојање између Немачке од јула 1914. године и од јуна 1916. године“.

Исти лист у потврду тога наводи следећи став писма, које је добио од једне Немице, која воли своју земљу: У ствари, пише та Немица, ми нисмо тако удаљени једни од других да се не бисмо могли споразумети. И ми желимо исту ствар: уништење милитаризма и трајан мир; само ми желимо да то постигнемо на други начин. Ви рачунате да се милитаризам може искоренити милитаризмом, а пангерманисте шовенима. Ја мислим исто што и ви, да Француска игра најлојалнију и најлепшу улогу у овоме рату, да она није желела овај рат и да се до сада односила на начин који јој привлачи све наше симпатије. И ја исто тако мислим да милитаризам немачке владе мора бити скрхан, али не од Француза већ од самих Немаца. Права промена може доћи само из срца земље.

ПОДЛИСТАК

НА ГРОБОВИМА СРБА

О спавајте мирно, Ви, узор-јунаци,
У благоме хладу маслињака ови,
Одморите тела намучена глађу,
Која не стезаху још ропски окови.

Мада никад неће груде Вашег гроба
Орошене бити сузом Ваше мајке;
Ви спавајте мирно, јер слобода света
Унуцима Вашим испричаће бајке:

Како су у доба Мркоњића Краља
У чопору дивљем напали Авари;
И заједно с руљом азијских Татара
Поробили земљу, — где су жене, стари

И нејач остали код домова својих...
А Ви што слободу увек љубит' знасте,
Подносећи за њу к'о Исус на крсту,
И на Крфу своје Ви животе дасте.

Причајући свету, који Вам се диви
И клања се Вашем напаћеном роду:
Како су у доба Мркоњића Краља
Борили се Срби за своју слободу.

А ми ћемо кад нас труба борбе нове
Позове у земљу Огаџбине наше,
Кренути к'о лави, однет' јој слободу,
Раскинут' окове с породице Ваше.

И рећи им: тамо, далеко на Крфу,
Кога са Јадрана запљускују вали,
Остали су Ваши очеви и браћа,
И синови што су за слободу пали.

О, спавајте мирно, Ви узор-јунаци,
У слободном хладу маслињака ови,
Одморите тела намучена глађу,
Која не стезаху још ропски окови.

Маја 1916. г. Крф. **Стеван Загорчић**

ДРАМА

Врх наших поља пала хладна тама
Кроз душе пусти ветрови вијоре.
У црне дане и у мртве зоре,
Плаче мати сама.

Сваки је живот једна горка драма.
З'ораног чела, као од камена,
Уморне душе, као хладна стена,
Плаче мати сама.

Свака је кућа слика старог храма
Срушеног негде од безверног слуге...
Као кип нежне бесконачне туге
Плаче мати сама.

Осећај сваки о стварност се слама;
Душа је слатких успомена пуна,
Али њих нема, њих сад нема туна...
Плаче мати сама.

Сваки животни пут пређун је јама...
Сваки крст има свога мученика.
Побожно, тихо, с надом и без крика
Плаче мати сама.

Божидар Стојадиновић
ђак подмладник

НА ВИДОВ ДАН 1916. ГОД.

Посвећено пуку „Цара Лазара"

Весо нам буди, о Видов-дане, —
Прошло је доба туге и плача;
Мишица наших силних јунака
Снова се хвата бритког мача.

И место суза, о Видов-дане —
Освете песма с уста нек леће;
Нек душман стрепи: српска се војска
Од мора њему у сусрет креће!

„Ура, у бој, у крв и у славу!"
То нек је песма Срба јунака.
Из крви наше, о мајко драга,
Ти ћеш васкрснут' снажна и јака!

М. М.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца.—Солун. Одговорни уредник В. Аћимовић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 40. Четвртак 16. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 15. јуна

Сукоби између извиднички патрола у правцу Љумнице. На левој обали Вардара двобој између обеју артилерија.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 15. јуна

Званичан извештај. — У Аргони, у области Волан, Французи су заузели један део левка, који је изазван експлозијом једне немачке мине. На обема обалама Мезе бомбардовање средње интензивности преко целога дана, нешто мало жешће у Воевру, на секторима Е. На десној обали Немци су предузели јуче око 2 часа по подне напад противу дела села Флери који Французи још држе. Нападачи су потпуно одбијени.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 14. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: На фронту положаја код Риге, као и близу мостобрана код Икскула, артилеријски двобој. Покушаји непријатељеве пешадије, да предузме офанзиву на неколиким секторима, **били су лако одбијени.** Непријатељ је предузео напад на наше положаје код Двинска, **али без успеха.** Према извештају главног команданта, на једном од сектора, где се борба водила, особито су се одликовали поручник Норкин и потпоручник Кононијанко. **Потпоручник Норкин задобио је 15 рана.** Непријатељски аероплани бацали су бомбе на више места а посебно на варош Двинск. Немци су синоћ, у области језера Мјађола, бомбардовали из тешких и лаких топова наше ровове на међупростору између језера Должа и Волчино, после чега су предузели офанзиву **коју смо одбили својом ватром.** Обновљени напади Немаца **били су такође поново одбијени, и непријатељ, одбачен на његове полазне ровове, био је приморан да обустави своју офанзиву.** У области поред друма за Луцк, Немци су ноћу 13. јуна, а после краће артилериске припреме, покушали да предузму офанзиву, **али су одбијени нашом ватром.** Предузев офанзиву у околини мајура, који лежи југо-источно од Липска и северо-источно од језера Вигоновскоје, непријатељ је успео да се пребаци на обалу Шаре, коју ми држимо, **али је био постепено истеран и принуђен да се повуче а ми смо по том поново заузели свој стари положај.** На фронту Колки—Богушовка, на Стоходу, непријатељ продужава и даље бомбардовање наших линија из тешких топова. На фронту нешто мало јужније води се артилериска и пешачка борба. У области Несвижа, југозападно од Луцка, оборен је један аустриски аероплан од наших топова. Пилот и осматрач су рањени и заробљени. На средњој Стрипи непријатељ је на многим местима отворио ватру из тешке артилерије. 12. јуна, авијатичар потпоручник Орлов, који је тога дана по десети пут летео на висини од 2400 метара, погонио је један непријатељски аероплан, напао га топом у ваздушној борби, услед чега је овај искривљен у своме лету и почео се спуштати у области села Подгајци. **На правцу Черновица наши су поједини делови потиснули непријатеља с оне стране реке Дубовице, јужне притоке Прута, која се улива у Прут близу Заблотова.**

Петроград, 14. јуна

Према најновијем извештају који је приспео генералу Брусилову, укупан број заробљеника и ратних трофеја од 21. маја до 10. јуна износи: генерала, официра, и хирурга 4031, војника 194.041, топова 229, митраљеза 644, бацача бомби 196, кара 146 и рефлектора 38.

Као пример бујне храбрости наших Донских Козака јавља се, да је један део тих Козака прешао преко Дњестра, близу Своводуве, потпуно го, носећи собом само пушке. Кад су тако срећно прећродили Дњестар, они су извршили бајонетом напад на непријатеља који је делом убијен а делом заробљен. Козаци су одржали задобијени положај све до доласка појачања.

ТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 15. јуна

Званичан извештај. — Између Адиџа и Бренте наставља се наше наступање које непријатељ покушава да успори концентричном артилеријском ватром са великог одстојања, као и упорним отпором заштитница, које су се још задржале на најтежим тачкама једног веома компликованог терена. У Вал Марса наше су трупе јуче отеле јаке ровове код Матасоне и код Ангехени (?) и довршиле заузеће Менерла. На фронту Позине, последња непријатељска оделења била су очишћена са висова на јужној падини Мон Арапта; наши су прешли поток и заузели Позину и Арсијеро. На висоравни Сете Комуни наша је пешадија са коњицом избила на линију Пунта Корцин, Грешe Конка, Фонди, Чезуна, југо-западно од Азијага. Северо-источно ми смо прешли долину Нос (?) и заузели Мон Фијара, Мон Таворле, Шиц Кесерле и врх Савете. На десном крилу храбри Алпинци после огорчене борбе заузели су врх Кадијера и врх Кампанела, који се налазе међу напред наведеним висовима. На целом фронту прикупили смо многобројне доказе о урођеном варварству непријатеља: Арсијеро је опустошен ножарима, Азијаго и друга напредна места претворена у рушевине које се пуше, у околини Мон Маљабоски наишли смо на читаве гомиле лешева голих војника. У Вал Сугана ситуација је непромењена. У Горњем Ваној заузели смо масив Тоњода. На осталом фронту није било никаквог важнијег догађаја.

Једна наша ескадрила од 6 аероплана бацила је јуче 50 бомби великога калибра на станицу Галијано, у Вал Лагариса, с резултатима који су се дали опазити. Апарати су се вратили неповређени. У једној ваздушној борби један је аустриски аероплан оборен близу Вероне.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 14. јуна

Званичан извештај. — Кавкаски фронт: Покушај Турака да под заштитом артилериске ватре пређу преко реке Масала Дереси, која се улива с десне стране у Еуфрат, близу села Нурик, били су одбијени. На правцу Мосула у области Банеа, наше су трупе отерале непријатеља са његових положаја, потиснувши га на запад.

НА МОРУ

Петроград, 14 јуна

У Балтичком Мору. — 13. јуна, у мореузу Ирбен, 3 наша хидравиона заподела су борбу са 4 немачка апарата. Један непријатељски апарат је оборен. И поред покушаја непријатеља да спасе свој апарат, овај је, изрешетан бомбама и картечем, потонуо у море. Наши су се хидравиони вратили неповређени.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон, 15. јуна

Немачки листови који су данас овамо приспели не садрже никакав детаљ нити о руским успесима нити о немачким губитцима пред Верденом. Железничке станице у Келну и у Екс Ла Шапелу затварају се публици кад пролазе рањеници. У Екс Ла Шапелу недавно избила је права буна народна. Приступ у пристаништа Вилхелмсхафена и Кила забрањен је и даље становништву. Извештаји неутралних не престају пристизати односно последњих немачких поморских губитака чији значај сваким даном расте. Извештаји из Швајцарске утвр-

ћују да је „Померн“ била у истини најновија борбена немачка крстарица. Узнемиреност у Немачкој све више расте у питању о судбини разних подводних бродова који се нису вратили у балтичка пристаништа а по неким другим извештајима незадовољство међу посадом заосталих подводних бродова све више расте, јер војници не добијају довољне хране.

ДЕБАТА У РАЈХСТАГУ

„Журнал де Женев“

Канцелар је држао 25. маја један говор који ће силно одјекнути баш због тога што у њему нема ни трага од оног победничког тона, којим је Бетман Холвег изделкамовао своју беседу од 24. марта. Месеца марта канцелар је са трибуне Рајхстага прокламовао намере Немачке, да присаједини балтичке провинције и наговестио озбиљне и крупне одлуке односно Пољске и Белгије, а већ крајем маја он потврђује са исте трибуне, да је нудно не један пут мир. Немачка је вољна да приступи преговорима на основу ратом створеног стања, али предлози у том смислу су одбачени, јер се неће да преговара на подлози „ратне карте“, за коју се гаји нада да ће бити побољшана у корист Савезника онда баш кад се она стално мења само у корист Немачке. За потврду, канцелар наводи Кут-ел-Амару, Верден, неуспех руске офансиве, аустријску офансиву у Италији, појачање Германо-Бугара код Солуна, поморску битку код Јутланда. Те се чињенице не признају и због тога Немачка са својим савезницима мора да настави борбу до коначне победе.

Верден није победа, и кад канцелар говори о француском поразу, он изопачује чињенице. Верден представља људску касапницу, пред једним видом који је на неким местима окрњен, али који и даље стоји чврст као и пре. Кут-ел-Амара је био један успех без важнијих резултата, а поморска битка код Јутланда још већма је потврдила и учврстила енглеску превласт на мору. Ниједна од осталих ратних чињеница није била пресудна, нити је погодила савезнике у њихову животну снагу. Немачка хоће да настави борбу до пресудне победе, али се та победа све више и више удаљава. Али, непријатељи Немачке горко би се преварили, ако би стали рачунати на партикуларистичке опозиције за умањење њезина отпора. Не треба се одавати варкама односно сукоба између немачких држава и повратка оних старих размирица између Пруске и Баварске. Све док рат буде трајао, немачке државе ће образовати један једини блок. Оно што се може догодити и што канцелар није у стању да предвиди, то су оне струје у јавном мњењу које владе, немоћне да их спрече, морају сносити.

Поводом тим је канцелар био доведен у положај да говори о цензури. Он је са особитом жестином одговорио на брошуру некога Рапа, у којој се канцелару оштро замера што се старао, пре рата, да дође до извесног споразума са Енглеском. Бетман Холвег је признао да је то истина, и да је то била његова дужност. По њему и тај непристанак Енглеске доказује да је Енглеска та, која је хтела, припремила и изазвала рат. Међутим, није довољно понављати непрестано ту оптужбу; ваљало би још и подкрепити стварним чињеницама; ваљало би и у Енглеској пронаћи нешто што би личило на књигу Бернхардија, тога овлашћеног гласоноше немачке војне касте, који месеца фебруара 1913. год. писаше: „Сваки Немац, уздржавајући своју јарост, очекује ослободилачки час“.

„Немачка ће, завршио је канцелар, отворити поново затворена мора и на тај начин обезбедити слободу малим народима“. Изгледало би да слобода малих народа није никад била тако драга државницима зараћених страна! Јасно је да блокада чини сметње малим народима, али они неће због тога гледати у Енглеској своја непријатеља. Швајцарска је изгубила на мору пет својих грађана и то од немачких подводних бродова.

Канцелар је говорио и о оскудицама које Немачка подноси и које ће моћи подносити. По нашем мишљењу ово је први пут од почетка рата како се чује такав говор једног шефа владе, и то је оно што је главно и ново у канцеларовом говору.

Бетман Холвег је говорио са силином, са узбуђењем и местимице са једва уздржаном страшћу. Његов је говор требао да буде значикивање непријатеља и ободравање немачког народа, а за пажљива читаоца, удаљеног од загрејане атмосфере Рајхстага, слика тешке и све трагичније фазе кроз коју Немачка сада пролази.

Г. В.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Морнинг Пост“ пише: Немци су изгубили 400.000 људи пред Верденом у току од 4 месеца и задобили су само један километар земљишта у дубини. Они морају да наступе још за 3 километра која су бранъена двема великим и независним одбранбеним линијама. Може се рећи да Немци нису за сада извршили више од једне трећине посла који имају да изврше.

„Франкфуртер Цајтунг“ признаје тешкоће на које наилазе Немци на своме путу за Верден. Он говори о одбранбеној линији која је изванредно утврђена. Осим тога фор Сувил налази се на висини од 388 метара, одакле се доминира висораван Флери. Требаће дакле да се изврши један веома тежак посао и једна веома марљива артилериска припрема пре него што се тај зид пробуши.

„Берлинер Тагеблат“ доноси чланак у коме мајор Морат каже, да је громовита руска офансива у Галицији најбољи доказ, да је богатство Русије у људству још далеко од исцрпљена. Та офансива доказује такође и успех напора које је Енглеска чинила у Јапану и Америци у циљу снабдевања руских армија оружјем и муницијом.

„Универзул“ пише, да се Мађари јако боје инвазије руских трупа, па је с тога отпочето журно утврђивање Темишвара.

ПОДЛИСТАК

МИ ВОЛИМО ДА ОСТАНЕМО ПОД СРБИЈОМ

„Бугари су отворили школу у В. Градишту...“ прочитао сам у једним новинама.

Мислећи о томе поступку неурачунљивих, сетио сам се једног догађаја, који ми се десио пре три године у Бугарској. Волео бих, да о њему сазна онај, који је наредио да се отварају бугарске школе на обали Велике Мораве.

Био сам командант 3 батаљона I комбинованог пука, који је припадао Тимочкој Војсци. Провео сам месец дана на бугарској територији и слушао често речи: „Ми волимо да останемо под Србијом“. Тако су ми говорили сељаци из околине Видина, Куле и Белограчика кад би ми показивали пут, продавали вино или што друго; тако ми је говорила сељанка у Рупцима, суседка моје прихватнице, доневши ми једног дана гибаницу „на час“; тако ми је говорила друга из Рујановца, у чијем је дворишту било једно моје стражарско одељење; то су ми говорили са малим изузетком сви, са којима сам дошао у додир.

Мени су биле непријатне те изјаве. Нисам им веровао, мислећи да исто чине из страха од нас и жеље да нам умилне.

— Не тражимо ми такве изјаве, говорио сам им. *Будите* оно што сте и до сада били и не бојте се да ће те дочекати због тога какво зло од нас. Ми не ратујемо против мирног становништва, — јер нисмо Бугари.

Најзад је дошао мир. У Маћедонији је учињена исправка границе у нашу корист, али је стара граница остала иста. Наређено нам је да напустимо Бугарску територију.

Мој батаљон прошао је последњи кроз Кулу, вдући Зајечару.

На улици маса света поздрављала нас је, желећи нам срећан пут.

На пијаци приђе ми из гомиле девојка једна са китом цвећа и пружи ми је.

— Изволте!

Ја се тргох и загледах се у њу.

— Одакле сте, госпођице?

— Из Куле.

— А знате ли да је закључен мир и да остајете и даље под Бугарском.

— Знам, али ми волимо да останемо под Србијом.

— И ја бих волео, али кад већ то није, *боље би било* да ми не дајете цвеће, јер вас може скупо стати кад се врате Бугари.

— Ако. Ми волимо да останемо под Србијом.

Узео сам цвеће. Сећам се да је у китн било највише карамфила и каравиља.

Пришла је друга, трећа, и до краја чаршије биле су ми пуне руке цвећа, окићене груди и капа и узда на коњу.

При изласку из вароши окренуо сам се и видео окићену цвећем колону двојних редова мога батаљона.

То цвеће речито нам је говорило:

„Да, ми волимо да останемо под Србијом“.

Милан Јелић.

Штампарија Д. Анастасијевића-Великанца.—Сомбор Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 41. Петак 17. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 16. јуна

Ништа се није десило, изузев то што је артилерија с једне и с друге стране активно дејствовала.

Француски аероплани поновили су жестоку у 8 разних зона на српско-бугарској граници.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 16. јуна.

Званичан извештај. — У Шампањи, после живе артиљериске припреме, Немци су успели да продру на неке француске предстражне положаје у правцу исподног угла код Тахира, одакле су убрзо после тога били протерани француским противнападима. На левој обали Мезе наставља се бомбардовање гранатама великога калибра противу сектора код Авокура и Шатанкура. Припреме за напад, које су примећене у немачким рововима источно од коте 304, осујећене су дејством француске артиљерије. На десној обали Француски су нешто мало напредовали у борби ручним бомбама северно од коте 321 и у непосредној близини утврђења Тиомон.

Преко ноћ енглеске патроле продрле су на више тачака у немачке ровове, вршећи напад ручним бомбама и наносећи непријатељу осетне губитке. Близу Анграа, један такав подвиг наишао је на немачке ровове који су били јако оштећени дејством енглеске артиљерије. Изгледа да су Немци страдали такође и од загушљивих гасова који су пуштани из енглеских ровова. Лака шкотска пешадија извршила је један налет, особито срећан у близини пута од Вермела за Ла Басе, у току којега је заробила 46 војника, заплењила 2 митраљеза и разорила један мински бунар Та ју је операција стала само два рањена војника.

Париз, 16. јуна.

Активност енглеске армије развија се постепено на једном великом простору фронта. Енглеска артиљерија причињава огромне штете непријатељу, али је још прерано да се сазнају први одлучни резултати.

Париз, 17. јуна

Недавно је нађена код једног немачког заробљеног официра једна наредба. Наредба је 119 пука од 22. маја и гласи: „Треба придавати највећу важност прикупљању свега онога што се нађе на разбојишту. На пример: Сзаковрсне цицеле, оружје или делови оружја, рововске справе и алати, челични шлемови, кожна опрема, фишеклије, хладно оружје, шатори, и сви могући артикли војничке спреме, као: ранци, блузе, пантаоне итд. Ти артикли су од пресудне важности за крајњи успех наше ствари. Непријатељеви лешеви закопаваће се голи, скидајући са њих како одело тако и обућу.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 15. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Југоисточно од Риге, непријатељ је ноћу 14. јуна предузео офансиву са знатним снагама од Пулкарна, пошто је претходно тукао рафално наше положаје, пуштајући уједно и велике облаке загушљивих гасова. Благодареки појачањима која су благовремено приспела, а и уз припомоћ наше артиљерије, **ми смо одбацили**

Немце с великим губитцима по њих. На Двини, у области Јакобштата, артилеријска и пешачка борба. Непријатељски аероплани облећу често око наших линија бацајући бомбе. У току ноћног бомбардовања, извршеног 14. јуна против вароши Двинск, Немци су бацили доста бомби, али је жртава у људима и штете материјалне било врло мало. Запаљене су две цистерне петролеума. **Ватром смо одбили покушај непријатељев да предузме офансиву јужно од села Крево.** На осталом фронту до мочари Ракитно било је узајамне ватре У вече 13 јуна непријатељ је вршио напад у области села Кињевка, на Стоходу, **али је био одбијен.** Непријатељ одржава жестоку артилеријску ватру.

Трудећи се да задржи нашу офансиву у Буковини непријатељ нам спречава на многим местима свима мо ућним средствима да подигнемо мостове, или покушава да разори већ постојеће. Али су наши понтонири савладали све те тешкоће и врше своју дужност с изврсним самопрегорењем.

Рим, 16. јуна

Аустријски ђенерали Пфланцер Балин, Ботмер и Ермоли смењени су и замењени ђенералима Бојовићем, Фалтићем и Макензеном, који су добили команде над трупама на руском фронту.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 15. јуна

Кавкаски фронт: Јужно од језера Урмије одбили смо Турке у области Бана а на турско-персиској граници. На правцу Багдада разбили смо турске трупе и потисли их ка граничној области Калефанина.

Каиро, 16. јуна

Трупе Шерифа освојиле су Медину и пресекле комуникације остатку турских трупа. Утисак је дубок у Египту. Студенти који су дошли из Сирије и Месопотамије отворено се изјашњавају за партију Великога Шерифа. Образоване класе Египта заузимају исто држање.

С друге стране, „Тајмс“ сазнаје од свога дописника из Танжера, да су Мавери примили с највећом радошћу вест о паду турскога режима у Арабији и о повратку светих места у руке законских притежалаца — Арабљана.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Букурешт, 16. јуна

Руски успеси и врење у Румунији имају у Бугарској дубоког одјека који треба забележити, но коме не треба приписивати претерани значај. Опозиција расте и отворено исповеда своје русофилске осећаје. Она се активно бори противу немачке песнице која се осећа поглавито у економским питањима а непрекидним извозом у Немачку изазива веома велико поскупљивање живота. Иде се дотле да се захтева образовање једног коалиционог кабинета у који би ушли и представници русофилске партије.

Букурешт, 17. јуна

Муњевити развој руске победе у Буковини изазива овде дубок утисак. Сви извештаји који су приспели у Букурешт са граничних тачака, одакле је сасвим могуће да се оцењује и прати размер аустриског пораза као и душевно стање оба противника, потврђују душевну клонулост Аустријанаца и њихову немоћ да дају отпора елану младих руских трупа. Стотинама аустро-угарских дезертера, међу којима се налазе и многи официри и подофициари, пребегли су на румунску територију пре неколико дана Ти људи не крију своју радост што су умакли сигурним опасностима битке. Што се пак официра тиче они се показују веома песимистички расположени односно резултата кампање која је отпочела. Сви независни румунски листови изјављују, да се сви румунски родољуби морају из свег срца радовати руској победи, која приближава земљу тренутку када ће моћи остварити своје наследне тежње.

Женева, 17. јуна

Коментари мађарске штампе односно руске офансиве носе обележје потпуно песимистичко. „Филаг“ на званичан извештај чини ове примедбе: Оно што карактерише нови напад Руса то је што непријатељ припрема до стотина дуготрајним бомбардовањима сваки свој напад. Међутим главни резултати увек су задобивени пешачким јуришима. Пешадија кида-

сава на наше положаје са таквим презирањем смрти, да се може закључити да Руси имају изузетно обилне резервне трупе. На извесним местима они нападају у 12—16 фронталних колона. Борбе ће се продужити све донде док Руси не исцрпу своје резерве у људима и у муницији, а веома је тешко предвидети данас кад ће то исцрпљење наступити.

„Ај Ујсас", пошто је истакао веома велико проширење руског нападног фронта, додаје: ово није тренутак да се плашимо, али ипак требало би бити потпуно бесестан па немати срце страховито стегнуто. Ми смо сталн и бедиоци, али је искушење у истини ужасно. За нас стварно тек данас почиње руски рат и непријатељ нам није никада изгледао тако страшан као данас.

Париз, 16. јуна

Листови бележе да споразумна радња Савезника доноси добре резултате.

У „Еко де Пари" Марсел Хитен истиче „да бранна италијанских успеха у Трентину доказује колико је офансива руских трупа унела моралне клонулости на чак и панике у редове аустријских армија. И поред својих огромних напора, Немци не успевају да побољшају ситуацију и ако се налазимо тек при првом чину руске офансиве. Док се активност британске артилерије наставља, дотле наш напор на Вердену даје Енглезима могућност да се припреме за операције које ће допринети заједничкој победи".

„Ранда" је пун вере у скори једновремени напор руских и енглеских армија, нарочито сада, када храбри француски војници и даље непобедно држе верденски пехар далеко од усана кронпринчевих.

„Матен" је исто тако пун поверења и примећује да се ратна карта, противно ономе што је канцелар Бетман Холвег рекао, почиње мењати са невероватном брзином.

Берн, 16. јуна

Озбиљни нереди избили су у Лајпцигу. Ошкачкано је 800 радња.

ПРЕГЛЕД ОПЕРАЦИЈА

од 18. маја до 2 јуна

Званично. — У области око Вардара и Дојранског језера, обе артилерије биле су активне у току тих петнаест дана. Бомбардовање је било особито снажно 21, 26, 28 маја и 2. јуна. Никакве важније пешачке акције за то време није било. Дошло је било само до неколико сударa између патрола у планинском пределу западно од Вардара.

На Струми, Бугари су се утврђивали грозничаво у области фора Рупела, али нису продирали дубље на грчку територију.

Непријатељска авијатика показала се мало активна у току ових петнаест дана. Наши аероплани, пак, бомбардовали су непријатељске логоре и радове у Петричу 18. маја; у Петричу, Бевђелији, Штипу и Радовишту 25 маја; фор Рупел 29. маја; у Петричу и Струмици 1. јуна.

Опсадно стање је проглашено у Солуну 21. маја. Његова примена није изазвала никакав инцидент.

О РАСПЛЕТУ РАТА*)

— К. Шумски —

I.

Пролеће је на југу већ отпочело, потоци су кренули, и у априлу месецу могу се очекивати крупни догађаји. Несумњиво је, да у току пролећа и лета 1916. године мора коначно наступити одлучан чин садашњег европског рата, који ће довољно одређено обележити победионе и побеђене.

Ово мишљење, основано на строго опредељеним чињеницама које ћемо доле навести, ми смо већ више пута исказивали. Па ипак, има их врло много који мисле да застој у операцијама, у току ове зиме, није ништа друго до очигледан предах у европском рату, одустанак Немаца од даљег наступања и прелаз њихов ка одбрани.

У појмове дилетаната тешко се увлаче основни принципи рата, и нестручњаци дубоко верују да је довољно узети ону територију противникову, која се жели присаединити, и утврдити је, па да се тиме на свагда осигура поседовање окупиране области. Ова је предрасуда веома распрострањена, премда ни један рат у историји не даје примере таквих завојевања, где би победилац заузео део територије противникове, утврдио се на њој и с поуздa-

*) Додатак „Њиви" на март месец.

ношњу ишчекивао да се противник замори и сам понуди мир, с обзиром на очигледну немогућност да поврати оно што је изгубио.

„Зашто да се Немци туку даље, — чује се врло често — кад су они заузели Белгију, део француске територије, западне руске губерније, Србију, Македонију и део Албаније?“

Мишљења изгледа Немци немају разлога да се даље боју и да они сада теже само да се помоћу јаких утврђења одрже на заузетој територији, ишчекујући замореност савезничку па да ваш уче користан по себе мир.

Било би наивно мислити, да су Немци заузели Белгију само зато да заузму Белгију, а не зато да кроз њу отворе себи пут у Француску. Тако исто би наивно било мислити, да су Немци заузели десетак департмана француске само зато да заузму те департмане, чега ради су кренули 90 процената свих њих снага у Француску. Довољно је само мало дубље промислити па да се дође до уверења, да Немци нису заузели Белгију и десет департмана Француске специјално зато да заузму ту територију, већ зато да се примакну Паризу, да „нађу“ француску армију, на јој нанесу пораз и принуде Француску на мир.

И исто је тако неправилно мишљење, да је противник освајао Србију само зато да освоји Србију, јер Србија Немцима сасвим није потребна. Немцима је Србија потребна у толико да се веже са својим савезницима — Бугарима и Турцима, и да тиме створе једну компактну бугарско турско аустро-немачку масу, уједињену слободним путевима и једном војском немачког генералштаба.

Најзад, и с погледом на окупирање западне руске губерније, ми морамо исто тако рећи, да Немци нису заузимали те губерније специјално стога, да их заузму, колико у име широких планова немачког генералштаба, који је предвиђао двогодишње операције са претенциозним намерама да дођу до наших најважнијих центара и да нас принуде на мир. За то чак нису потребни докази, али ради оних многих који су тако далеко од војне технике, којима је то нејасно, може се поставити питање: да ли може Немачка једнако седети у том положају у коме се сада налази, може ли она „надседети“ савез ике у својим садашњим стратегијским границама. Напрегнутост Аустро-Немачке не подлежи сумњи, и кад има таквих који сумњају да ће Немачка моћи издржати рат у 1916. години, онда је у сваком случају још већи број оних који сумњају да ће Немачка моћи издржати рат и у 1917. години, а што се пак тиче могућности за Немачку да издржи рат и 1918. године, то мучно да ће се наћи и међу самим Немцима лица која би могла тврдити да су Немци способни за рат и 1918. године.

Међутим, тешко да се може оспоравати мишљење да је за Савезнике овакав дуготрајан рат, мада и врло тежак, потпуно могућан с обзиром на она огромна средства, како у смислу финансијском, тако и у смислу људских и осталих резерава. Ту разлику између положаја Савезника и положаја централних сила Немци знају одлично, и стога нису забадава сви планови немачког генералштаба чисто-офанзивни, јер Немци знају да је одбрана за њих равна лаганом умирању. Седети на заузетим до сада стратегијским положајима и бранити се до у бесконачност, Немци не могу још и стога, што су потпуно свесни да снаге противника свакога дана све више расту, да се огромне и неисцрпне савезничке резерве непрекидно мобилишу и обучавају, повећавајући све више и више ону огромну масу која се мора једном сручити на главу Аустро-Немачке.

Ако су Немци отпочели овај рат као превентиван, онда и немачки генералштаб гледа на своје операције као на превентивне, сматрајући за неопходно да ступи у борбу са Савезницима пре него што они заврше мобилизацију свих својих нових снага, контигената, резерава и т. д. Уопште, могао би се навести врло велики број разлога, који доказују да противник неће пасивно ишчекивати расплет у нади на замореност Савезника, већ да ће се неизоставно стремати што бржем расплету, да ће тежити да добије игру, услед чега пролећна и летња операција 1916 године не подлежи ни најмањој сумњи.

Штампарија Д. Анастасијевића-Белопаланца.—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 42. **Субота 18. јуна 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 17. јуна

Ништа особито ново није се десило, сем извесне артилериске активности. По приватним вестима један немачки аероплан летео је јутрос у 8 часова изнад варошице Соровић и бацио око 12 бомби, од којих је 4 пало на француске логоре а две на један грчки логор, не причинивши никакве штете.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 17. јуна

Званичан извештај. — Између Соасона и Ремса Французи су извршили јутрос препад на један немачки ров, северо-западно од Сапињела, разорили заклоне и довели собом повише заробљеника. У Шампањи, дејство француске артилерије порушило је немачка утврђења на Мон Тети, на вису Менил и северно од Таира. На левој обали Мезе, после жестоког бомбардовања које се проширило од коте 304 до Шуме Авокур, Немци су предузели око 4 и по часа по подне један напад противу француских положаја западно од коте 304. Били су одбијени пешачком и препречном ватром Француза. У шуми Авокур била је доста жива борба ручним бомбама после подне. На десној обали не јавља се ни за какву пешачку акцију. Активност артилерије одржала се доста живо на секторима Флери, шуме Во-Шапитр и Шенуа.

Париз, 17. јуна

Хитен пише у „Еко де Пари“ да луда хитња Кронпринчева код Вердена јасно показује изванредно велику нервозност немачке врховне команде и немачке владе, који су се осветили и појмили да је акција које се толико плаше на прагу. И поред те нервозне грозничавости, јучерањи дан је протекао без икаквих пешачких напада.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 16. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: **Јуче, 15. јуна, после артилериске припреме, трупе ђенерала Лечицког нанеле су у области Дњестра — Прута жесток удар непријатељу, и ако се очајно одупирао, отевши му три реда ровова. Огорчени бојеви су се развијали на реци Чертовецу, притоци Дњестра и на реци Черњави, притоци Прута, као и у области вароши Кути, где су комбинованом акцијом свих родова оружја наше трупе са Јемераженца попова нанеле непријатељу тешке губитке. До 7 часова јуче у вече забележено је да је у току дана заробљено 229 официра и 10.285 војника и запљењено мноштво митраљеза. Један од очеличених у борби пукова запленио је једну целу тешку батерију од 4 оруђа са потпуном запрегом. Овај успех пење укупан број аустро-немачких заробљених војника у међувремену од 21. маја од почетка садашње операције на 205.000 људи. На осталом фронту у Буковини и Галицији било је на многим местима артилериских бојева. У Волинији, у области села Линовке на Стоходу, огорчен бој се наставља.**

На фронту Двине, непријатељска артилерија је бомбардовала мостобран код Икскула. У области фронта код Јакобштата и Ливен-

хофа, Немци су у зору 15. јуна предузели артилериско бомбардовање наших ровова у области села Загорице, Селца, шуме Богушинов, северо-источно од Крева, а затим и офансиву, **коју смо одбили митраљеском и пешачком ватром.**

Напомена: Приликом борбе, која се водила северо-западно од Пилкена, на фронту Риге, одликовала се једна чета славом овенчаних сибирских трупа. Непријатељ је артиљеријом и бацачима мина покидао сву одбрамбену жицу те чете, али војници, који су били остали у животу, под командом поручника Обертинског, нису напуштали ровове и одбијали су на бајонет непријатељеве нападе све док нису стигла појачања. Чета је у тој акцији изгубила 2 официра и више од половине људства. Поручник Солодовников, из исте чете, био је рањен а пуковник Иванов и капетан Мужијев контузовани, али ипак за то нису ни никако излазили из строја.

ТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 17. јуна.

Званичан извештај. — И поред упорног непријатељског отпора ми смо јуче постигли знатне успехе у Вал Лагарина и у Вал д' Арса. Аустриски положаји на Мон Фрапола Тесо, и Кол Санто заузети су под ватром наших батерија. Близу Малга и Зуња заузели смо јаке непријатељске ровове. На фронту Позина и Астико наше су трупе освојиле Мон Гајмондо и Кавјозо. У Вал Атико наша коњичка одељења продрла су до Педескало. На висоравни Азијаго досигли смо до падина Мон Раута, Мон Интерото и Лоџаг. Нешто северније, а пошто су извршили напад на непријатељеве положаје Коломбара, наши су се војници приближили Вал Галамара, у Карнији. У зони Фрајкопфел заузели смо нове ровове. На Сочи смо заробили 353 војника.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 16 јуна

Званично. — Кавкаски фронт: На правцу Ерзинџана Турци су покушали да предузму офанзиву преко ноћ, али су били одбијени нашом ватром. На правцу Багдада Турци су око подне предузели напад с великим снагама противу наших положаја у области Керинда, али су били заустављени нашом артилериском ватром.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон. 17. јуна

Догађаји се развијају повољно на свима фронтовима а према једном тачно предвиђеном и одређеном плану. Заједничка акција Савезника већ показује своје резултате куд и камо брже и боље него што се у опште могло мислити. Руска офанзива у Галицији приморала је Аустријанце да успоре своју акцију у Трентину, где Италијани настављају своје победоносно наступање чија је тежња да спречи непријатеља, да пошље нове трупе на источни фронт. Напредовање руско на југоисточном фронту проузроковало је потпуно банкротство планова генерала Хинденбурга на северу. Затишје код Вердена не значи да је Кронпринц одустао од своје упорне жеље да покуша још један одлучан ударац пре него што буде било сасвим касно, али један полузваничан француски извештај истиче да су последње борбе на фронту верденском потпуно испрпиле немачке трупе које морају сада наиздвити на куд и камо више тешкоћа ради попуне својих празнина. Најзад, најновије вести јављају за све већу и већу активност на британском фронту, активност коју немачки извештај описује таквим терминима којим се на крају крајева утврђује остварење плана коме је циљ да се са свих страна непријатељски положаји притегну једним гвозденим обручем.

Лондон, 17. јуна

Римски дописник „Дели Телеграфа“ јавља, да вести из Трентина бивају све боље и боље. Аустријски отпор је свуда сломљен. Наткриљен на висоравни Азијаго, непријатељ одступа журно на целој линији, напуштајући све позиције које је раније био освојио. Вести из швајцарског извора јављају да је Аустрија била приморана да извесан број својих трупа повуче са италијанског фронта и упути их хитно у Мађарску, где је ситуација постала изванредно озбиљна. Завојевавши целу Буковину, армија

генерала Лецичког сада се приближава осетно ка превојима Трансилваније. Козаци су прешли преко Дњестра југо-источно од Бучача.

Букурешт, 17. јуна

Јављају из Одесе да се од неколико дана тамо опажају веома живи покрети руских транспората. Знатне снаге сконцентрисане су у Вроши и њеној околини. Коментаришући ту вест румунски политички кругови верују да Руси припремају искрцавање на бугарску црно-морску обалу.

САДАЊА ОПШТА ВОЈНА СИТУАЦИЈА

Прва фаза велике руске офансиве завршена је потпуним поразом аустријске војске.

У овој офанзиви узела је удела свега једна група руских армија, — јужна група ђенерала Брусилова. Остале групе руских армија задржале су још на својим линијама очекујући даљи развој догађаја.

Офансива ђенерала Брусилова дала је сјајне резултате. Прве линије аустро-немачког фронта, који је брижљиво утврђиван више месеци, пале су брзо под страховитим ударцима руске артилерије и силним налетом руске пешадије. По паду првих утврђених линија, руско надирање је продужено преко Луцка ка Ковелу и преко Дубна и Радзивилова ка Лавову. У ова два правца Руси су потисли Аустро-Немце за 50—60 км. по дубини. Руски притисак на линији Тарнопољ—Стрипа није био особито јак, али је зато крајње лево крило ђенерала Брусилова неодољивим нападима потпуно уништило аустријске снаге у Буковини и заузело целу ову провинцију. Овде су Руси продрли на аустријско земљиште за читавих 100 км. и дошли до Карпатских превоја.

На овај начин оба крила Брусиловљеве групе армија помакла су се унапред за 60—100 км. и дошла у висину центра који је остао на линији Тарнопољ—Стрипа.

Ова прва фаза руске офанзиве необично је богата у резултатима. Познато је већ из руских комуникеа да су армије ђенерала Брусилова заробиле читавих 200.000 Аустро-Немаца и запленили 229 топова и 644 митраљеза. Ако је број погинулих и рањених био раван броју заробљеника, онда се може рачунати да су Аустро-Немци изгубили око 400.000 људи. То је огроман губитак за њих, чије су резерве у људству ограничене. То је потпуни слом њихових војска на Галицијском фронту.

Последице овога неочекиваног руског успеха одмах су се показале. Немци и Аустријанци били су принуђени да шиљу појачања на Галицијски фронт са свију страна. Она се упућују поглавито на Ковел, чији би пад имао огромног значаја на целом руском фронту. Тако, досада су већ Руси констатовали да су Аустријанци и Немци довели појачања како из Хинденбургове групе армија, тако и са француског и талијанског фронта, а има изгледа да ће и оно мало немачке војске са Балкана бити одвучено у Галицију.

Сем тога, изгледа да су Аустријанци утрошили сву своју општу резерву, која је износила 7 дивизија.

На тај начин, ђенерал Брусилов је успео да привуче на себе не само све аустријске резерве, већ и по један део непријатељске снаге са свију осталих фронтова.

Последица овога пребацивања снага на Галицијски фронт види се најмаркантније у Италији. Чим су се почели ређати успеси Брусиловљеви у Галицији и Буковини, почела је постепено да слаби аустријска офанзива у Трентину. У колико је слом аустријске војске на руском фронту бивао потпунији, у толико су Аустријанци све више ослабљавали своју снагу у Италији, док најзад нису били приморани да се са тешким срцем одрекну потпуно сваке офанзиве и да шта више напусте заузете територије, не смејући на њој остати због силног притиска италијанских трупа. Ове последње су досада повратиле готово сав терен, који су Аустријанци били са огромним жртвама задобили.

Офанзиву ђенерала Брусилова треба сматрати само као сјајну предигру опште савезничке офанзиве, чији је час веома близак и од које немамо права да очекујемо громовите успехе. Јер, заиста, техничка преимућства наших непријатеља из почетка рата сада више не постоје. Бројна надмоћност и материјална средства налазе се на страни Савезника. Морал Савезника је непоколебљив; поуздање у победу је чврсто. Савезници су имали кураж да чекају свој моменат и да у том чекању припремају моћан инструменат победе. Тај је инструмент сада готов и моменат његове употребе је близак.

Очекујмо дакле развој догађаја са потпуним поверењем у срећан и брз свршетак. Будимо спремни да и ми у њима кажемо своју

реч и одиграмо улогу достојну славне прошлости српске војске.

РАТОБОРНИ ДУХ У ФРАНЦУСКОЈ

— Тајмс —

Догађаји, у сред којих живимо, тако су велики да нам је још немогућно сагледати њихову величину. Све док мир не буде повраћен, овај нараштај неће знати каква је чуда починио Све до нашег доба судбина царевина и народа решавала се у општим биткама, које су се свршавале за неколико трагичних часова, трајући врло често само од рођења до заласка сунца. Чак и Лајпцишка битка, битка нарочности, најупорнија и најсмртоноснија од свих Наполеонових битака, трајала је само три дана. Данас међу тим једна битка, у коју су увеђене бескрајно веће снаге и бескрајно страшнија оруђа, него што је велики француски цар имао икада на расположењу, бесни код Вердена већ четири месеца. Историја није забележила љућу ни одлучнију битку. После пуна три месеца крвопроливања она се продужује с истом оном енергијом, са којом је и почета. И ако Немци не престају чинити нове напоре, ипак се већ сада може рећи, да ће они у најбољу руку постићи само локалне успехе, и да је верденска битка била једно велико разочарање за немачки ђенералштаб, коме је показала све његове брижљиво спремљене планове за овопролетњу и оволетњу кампању. Немци су предузели напад с уверењем да ће моћи за неколико дана задати одсудан ударац целокупној француској војсци. Они су намеравали да пробију цео француски фронт и да победоносно уђу у Париз. Та се њихова намера утврђује, не само исказима заробљеника, него и огромним немачким припремама, а нарочито читавом једном железничком мрежом, која је била сграђена за немачког фронта. По немачком плану после ове победе на западном фронту имао је да дође нов напад на Русију, против које би Немци могли прикупити сву своју снагу, када би једанпут били свршили са Француском. Али вештина и несавладљива храброст јуначког француског народа раздувала је у прах све ове немачке планове. За један тренутак Французи су се, истина, поколебали под страховитим немачким насртајем, али су се у брзо повратили и предузели једну снажну контрафанзиву, која им је дала времена да тако организују своје линије, да их никаква немачка сила ни бесомучни напади нису више могли пробити.

Немци још не могу да се помире са својом судбином и да признаду да је њихов последњи очајнички напад пропао. Они знају какав би страшан ефекат и на њихов властити народ и на неутралне државе произвело њихово признање да су код Вердена претрпели пораз Због тога они и даље упропашћују дивизију за дивизијом у потпуно бескорисним нападима на француске ровове. Своје досадашње неуспехе покушавају да прикрију тиме, што причају целоме свету како они истина напредују споро, али методично и неодољиво, по једном напред утврђеном плану свога ђенералштаба. Ово је једна тако груба лаж, да не само није могла проћи код неутралних држава, него је нису хтели примити чак ни немачки савезници Мађари, који у својим листовима отворено пишу да се верденска битка завршила француском победом и да је француски фронт немогуће пробити у близини Вердена. Ово је мађарско признање у толико важније, што је мађарска штампа подвргнута једној врло строгој цензури.

Верденска битка јако је подигла самопоуздање француско. Французи знају добро да још нису дошли до краја својих напора, али с друге стране осећају да је верденска битка, та најљућа, најкрвавија и најдужа битка у целоме овоме рату, била до сада несумњиви неуспех за њихове непријатеље. Обично француског војника хвале због његовог великог полета. Међутим његова истрајност није ништа мања од његовога полета. Цела француска историја показује, да француски војник, кад се с одушевљењем бори, може да буде исто тако чврст у одбрани као што је и срчан у нападу. Он се увек одушевљено бори кад год осећа да му је отаџбина у опасности и кад год има поверења у своје старешине. Те своје сјајне особине француски народ није никада тако посведочио као у овој прилици.

Штампарија Д. Анастасијевића-Ветеранца.—Сомун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 43. Недеља 19. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 18. јуна

Дан је протекао релативно на миру.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 18. јуна

На левој обали Мезе бомбардовање се наставља у области коте 304, без пешачке акције. На десној обали Горба је била доста жива целога дана у области Тиомона. *Јутрос око 10 часова, у току једног сјајног напада, француске трупе су повратиле утврђење Тиомон, у пркос препреченој ватри коју су Немци били отворили с крајњом жестином. После подне Немци су предузимали многобројне нападе да истерају Француске из утврђења претрпевши знатне губитке у току тих покушаја*

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 18. јуна

Званичан извештај. — И поред све већег отпора и безбројних препрека које непријатељ ствара, наши војници победоносно настављају своје наступање у области између Адиџе и Бренте. У Вал д' Арса заузели смо на јуриш фор Матасон, док је с друге стране наша пешадија посела Фидосо. На Мон Полоскалодери, који смо раније били заузели, ми смо допунили своје тековине заузевши и јужне падине те планине. У Вал д' Аса отели смо непријатељу нове ровове близу Крсте, Зобјо и Зингарегарела. На осталом фронту ситуација се није променила. На Карсу наше су трупе отеле аустријске ровове, заробивши 656 војника и запленивши богат плен.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон, 18. јуна

Дописник „Тајмса“ при руској Врховној Команди вели да се кротивничке војске туку огорчено и непрестано. Додаје, да исход источинске битке која се сада развија зависи потпуно од вештине Немаца да концентришу велики број трупа противу Руса, али се још од сада може тврдити да ће сваки покушај непријатеља да наступа, коштати га претерано скупо. На југу Руси су се задржали код Коломеје, а потпуно заузеће Буковине од стране Руса чини смешном изјаву, коју је граф Тиса учинио у мађарској дјети, тврдећи да се „аустријско наступање у тој провинцији не врши тако брзо као на другим местима“. Сјајан успех који су Италијани постигли у Трентину, довољно је истакнут депешом дописника „Тајмса“, који је успео да се види са генералом Кадорном. Генерал је изјавио да су Аустријанци изгубили у току два дана цео терен који оу били задобили у року од 45 дана по цену крвавих бојева. Повлачење са Вал Арса у Вал Сугана толико је било ужурбано, да се убрзо претворило у лудо бегство. Да би могли да имају на првој одбрамбеној линији ефикасну снагу од 200.000 људи, Аустријанци су морали да позову одмах своје резерве, пошто њихови губитци у току шест недеља износе 130.000 људи. У почетку офансиве они су имали шест корпуса у борбеној линији а два у резерви. 6. јуна, т.ј. три дана после почетка талијанске контрафанзиве, никакво ново појачање није послано у Трентин. Како су све резерве из Трента и Инсбрука упућене на руски фронт, то је у трентинској престоници остала само једна дивизија. Ма какав се значај давао затишју на верденском фронту, затишју које Французи сматрају као претечу

изванредно жестоких напада, ипак акција Немаца изгубила је много од своје пробитне интензивности. Активност Немаца у Шампањи и на другим секторима одаје само изванредно велику нервозност која се правда скорим догађајима изванредно великога значаја а која је изазвана удвојеним напорима Енглеза на целом фронту Фландре, од Ипра па до Албера. И тако од Риге па до белгијске обале, постоји читав низ успеха у корист савезничких трупа.

Букурешт, 18. јуна

Бугарска штампа удваја од неколико дана своју жестину у кампањи противу Русије. „Камбана“ изјављује, да свака захвалност према „Русима ослободиоцима“ мора бити избрисана из срца бугарских родољуба, пошто је данас утврђено да је Русија интервенисала противу Турске а у корист Бугарске једино у нади да једнога дана ослобођену Бугарску претвори у руску провинцију“. Најниже врсте интерес, завршава тај лист, руководило је навек руску политику и увијавши Бугари нису се никад дали обманути“. Са своје стране, „Народни Права“, орган Радославова, после одушевљене хвале Немачкој, „ослободитељци народа и народности“ изјављују: „Уништење Русије је апсолутна потреба ради прогреса цивилизације, и оно је неопходно ради заштите националних бугарских интереса. Наши Савезници и ми нећемо положити оружје све дотле докле Русија не буде постала ништа друго до једна успомена“.

Букурешт, 18. јуна

Нарочите комисије, које је бугарска влада била послала у кумановски округ, пронашле су тамо многобројне изворе минералних хладних и топлих вода, чији је састав сличан водама Виши и Гисхиблер. Исто тако пронађене су и руде сребра и олова. Аустријски и немачки финансијери објавили су још од сада своју намеру да образују једно друштво ради интензивне експлоатације тих природних богатстава.

О РАСПЛЕТУ РАТА

— К. Шумски —

II.

На тај начин, да не говоримо о свему осталом, Немци ће тражити расплет рата, ако ни због чега другог, оно због тога да не би осудили себе на лагано умирање, а пошто су пролеће и лето најзгодније време за операције, то се баш у пролеће и лето 1916. године могу очекивати крупни догађаји. На који ће начин Немци потражити расплет и шта они, тога ради, могу предузети у свом садањем тешком положају?

Планови Немаца никоме аутентично нису познати, сем неких општих широких перспектива, које нису никаква тајна и које проистичу из опште ситуације Према томе, сви разговори о „ратним саветима“ одржаним час у Варшави, час у Бечу, час у Берлину, час у Кракову нису ништа друго до плодови доконих фантазија сензационих кореспонденција. Једино, што би могло послужити као материјал за суђење о вероватним намерама Немаца, јесте она општа стратегијска ситуација, о којој смо горе говорили, а такође они извори на које смо се више пута позивали, а на име: пространа немачка војна литература, где су Немци и Аустријанци у току 40 година пре рата расправљали разне начине и методе у борби са вероватном европском коалицијом.

Материјал је овај ипак потпуно довољан да се са великом одређеношћу може учрти општи нацрт плана противникова, а заједно с њим и операције Аустро-Немаца у току рата 1916 године. Нарочито обилан материјал пружа нам немачка и аустриска војна литература, где су довољно подробно обележене схеме офанзивних планова противникових за време европског рата, а прва година рата већ је показала да су Немци заиста до сада изводили те планове, изложене у њиховој војној литератури.

Може изгледати мало чудновато, што су Немци и Аустријанци у својим војним литературама тако отворено писали о предстојећим плановима рата са европском коалицијом Међутим, ми смо већ имали прилике да напоменемо, да сами планови ратни, у њиховим општим контурама, не представљају никакву нарочиту тајну, већ да су тајна само планови операција и разни други детаљи.

То се објашњава тиме, што се ратни планови заснивају на потпуно одређеним и непроменљивим чињеницама, као што су: државне границе, односи снага, стање железница, својства пограничних месности, карактер путева који воде за престонице и томе слично.

Сасвим је јасно да нацрт државне грани-

ће до првога дана рата представља нешто неизменљиво и стално. Исто су тако неизменљиве и сталне чињенице снаге једне и друге стране, јер главни материјал за стварање тих снага представља становништво дотичне земље са строго утврђеним и одређеним бројем. Даље, исто су тако одређене чињенице и железничке мреже, и карактер путева који воде у престонице и т. сл.

А кад се ове чињенице не мењају и кад се план рата заснива баш на тим непроменљивим одређеним чињеницама, онда и ратни план може бити само један, а наиме: онај најбољи план који проистиче из тих горе побројаних погодаба.

Тај план рата је мање више свима познат, јер чињенице, на којима се он заснива, нису никаква тајна, а, поврх свега тога, тај план сасвим није тешко појмити и уочити по мирнодопском распореду трупа, који такође није никаква тајна и који сваке године сви ђенералштаби објављују у тако званим „дислокацијама".

Према томе, увек се могло знати, да ће противников ратни план бити у томе, да путем двају о'хвата, једног са севера из Источне Пруске, а другог са југа из Галиције, одсече Пољску, јер Источна Пруска и Галиција обухватају Пољску са севера и са југа. Такав су план Аустро-Немци и изводили 1915 године. Даље, железничка мрежа на источној граници Немачке, распоред тврђава — железничких чворова показивали су, да Немци имају намеру да маневрују и пребацују своје трупе с једног краја источне границе на други. Кад су Немци извршили своје наступање од Торна, то се мање више предвиђало, јер Торн представља чвор железничких путева и, следствено, увек се могло очекивати да ће Немци сконцентрисати у Торну своје трупе и отуда нагрнути у маси једном или другом обалом Висле.

Ми смо навели ове примере зато, да илуструјемо ону истину да општи ратни планови не представљају по себи никакву тајну, али, разуме се, планови операција и разне друге подробности несумњиво су предмет војничке тајне. Тако, на пример, несумњива је тајна распоред трупа за извесну операцију, где су и како оне распоређене, где их је више а где мање, кад ће бити отпочет покрет и у коме правцу, где ће навалити главна маса и т. сл.

† НЕДЕЉКО С. ВУКОВИЋ

пешад. п-поручник

Овај српски јунак беше млад као роса, пун љубави према Отаџбини, приступачан и симпатичан међу својим друговима, а млађи су у њему вазда имали правог старешину.

Био је водник у XVIII. пешад. пуку I поз.

30. септембра 1915. год., била је очајна борба на предњој ивици села Берања. Његова чета добила је задатак да посене овај положај, у једном винограду, и да не сме одступити без наређења. Много јачи непријатељ нападао је силно на овај положај; п-поручник Недељко са својим водом у стрељачком строју одбијао је јуначки непријатеља који беше дошао већ до самог положаја.

Овај млади официр, видећи да навалу непријатеља не може зауставити и да му се вод већ почиње колебати, реши се да своје војнике охрабри: он узме две бомбе од својих војника, прескочи ограду од винограда и упути се ка непријатељу. Ушао је у непријатељске редове и бацио обадве бомбе, које су покосиле непријатељске војнике. Али у томе тренутку и сам паде, смртно погођен.

Као год што се борио Танаско Рајић, Хајдук Вељко, Стеван Синђелић и други наши славни јунаци из ранијега доба, тако се исто борио и овај српски јунак, који свој млади и бујни живот жртвова својој Отаџбини.

Слава му!

м п.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Дели Мел" пише да, с обзиром на жртве које су стале немачко предузеће противу Вердена, Кајзер и његови ђенерали одржали су у понедељак, у Мезијеру, ратно веће у намери да реше, да ли би било целисходно и пробитачно да наставе предузеће. Депримиран умором, Кајзер се најзад дао убедити од Кронпринца и Фалкенхајна да је потребно да се напад настави. Пољско утврђење Тиомон, које су Немци јуче заузели на једном фронту од 1500 метара саставни је део групе положаја који затварају пут нападачима ка Фруад Тер. Ово је довољно да се објасни, како је немачки ђенералштаб, после тронедељних узалудних напора и у истини интензивног бомбардовања гранатама од 220 и 280 мм. могао мислити да није претерано бацити у ватру више од 6 ди-

нивија да би себи осигурали један локалан успех. На тој тачки јуришне трупе, поведене у густим масама, претрпеле су изванредне губитке, па макар да се ту тиче верденске области, и биле су ипак приморане да остане у рукама Француза већи део кота 320 и 321, на којима се борба наставља. У осталом догађаји на Вердену нису такве природе да могу спречити да се дешавају догађаји који су предвиђени за друга места и крајеве.

„Тајмс" доноси допис свога петроградског дописника у коме стоји ово: Аустриски ровови које су руске трупе заузеле, образују једну одбрањену линију изванредно јаку, која се састоји из више редова препона са бодљикавом жицом, из многих снажних редута и малих утврђења најновијега система. Аустријанци су имали чак и заклоне дубоке до 6 метара. Непријатељ је бранио своје положаје са много огорчености, али бујан налет руских трупа не да се описати. Само на једном простору од неколико врса избројено је више од 4000 лешева. Дописник лондонског листа тврди да ће немачки ђенерашгаб чинити све могуће напоре да одбрани варош Ковел, која образује чвор једне веома развијене железничке мреже.

„Тајмс" бележи напредовање бомбардовања готово на целом енглеском фронту. Интензивност ватре је огромна. Он напомиње нарочито да је једно село у коме су Немци били поставили своје логоре и у коме је био један штаб, било јуче потпуно сравњено са земљом тачним дејством енглеске артилерије.

„Дели Хроникл" констатује да Немци који су иначе приковани уз Верден, сада су грчевито прикопани уз Британски фронт. Ђенерал Хег наноси им жестоке ударе кад тренутак за то буде дошао. Садањи је циљ да се што више Немаца убије уз штеђњу својих сопствених људи, да се униште њихове батерије, њихова утврђења, да се изазову експлозије у њиховим магацинима муниције, да се спрече авијатичарска осматрања, као и све могуће операције у позадини, постављање логора, пренос трупа железницом и.т.д. итд. Операције ширега обима следоваће овима припремним.

„Дели Хроникл" примећује да се најближи немачки ровови налазе на 3 миље од вароши и додаје да је Немцима потребно било месец дана да заузму једну и по миљу земљишта на тој тачки. Сваки педаљ земље који остаје биће упорно бранећи и кад би и све било изгубљено непријатељ ипак не би тиме постигао свој циљ за то што се Верден не би могао одржавати под смртоносном ватром са кота 326. Међутим на такву се евентуалност за сада не може помишљати. Немачки генералштаб, који мора бити заузет на другој страни, нема времена да задовољава Кронпринчеву амбицију.

„Њу-Јорк Тајмс" објашњава обнављање немачких напора на Вердену потребом у којој се налази немачки ђенералштаб да нанесе најјачи удар баш на оним местима, на којима непријатељ сматра да је ослабио. То је, вели тај лист, одлука борца који још има обилне резерве, или је пак то очајни гест слабога који се стара да тим страховитим манифестацијама да утисак једне снаге, које је у ствари нестало. Можда су немачки војни шефови, будући војни на прикрију слабост Немачке, баш због тога решили да никако не штеде људске животе.

„Шестер Хирлан" пише: „Непријатељ је по трећи пут ушао у варош Черновиц. Још постоји нада да варош буде повраћена, али је жалосно и обескуражавајуће да се поново стављамо пред проблем о непријатељевој бројној надмоћности. Али шта бива у свему овоме са питањем о миру? Ваља нам дакле да и даље наставимо борбу. А ко зна да ли ћемо се, повраћајем Черновица, приближити толико жељеном миру."

„Журнал де Женев" добио је из Сарајева једну прокламацију аустро-мађарског генерала Вефера у којој се објављује да су генерал Радомир Вешовић, бивши војни министар Црне Горе и његова два брата дигли устанак и да су им због тога главе уцењене. Ако се црногорски ђенерал и његова два брата не предаду, њихов ће отац и њихов најмлађи брат бити обешени.

Сребрн сат нађен је у близини Санитетског Одељења Врховне Команде. Сопственик, који га је изгубио, нека се обрати Ратном Пребироу Врховне Команде.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велеславца.—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 44. Понедељак 20. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 19. јуна

Сукоби између патрола у извиђању. Покрет се поново појачао у правцу Луњице. Узајамно бомбардовање на левој обали Вардара. Непријатељ је гађао такође и Порој. Француски аероплани бомбардовали су утврђење Рупел и запалили летиште у долини Струмице.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 18. јуна

Званичан извештај. — Северно и јужно од Соме, а после артилериске припреме и извиђања извршених последњих дана, франко-енглеске трупе предузеле су јутрос офансиву на фронту од 40 километара. У јутру и после подне на целом нападном фронту савезничке су трупе заузеле први немачки положај. Северно од Соме француске трупе досп ле су до непосредне близине села Хардкур и до ивице села Хирли, где се борба наставља. Јужно од Соме, села Донпреј, Бекенкур, Биси, Феј пала су у руке Француза. Број немачких војника које су француске трупе заробиле у току дана, премаша 3500. На левој обали Мезе жестоко бомбардовање целокупне области око коте 304 и Морт Ома. На десној обали, око 10 часова изјутра француска је пешадија извршила јуриш на утврђење Тиомон, које је заузела. После подне је било обележено појачаним бомбардовањем у тој области, као и на секторима Фимен и Шенуа.

Париз, 18. јуна

На десној обали Мезе непријатељ је отпочео 10. јуна на фронту који се протеже између јаруге Луземон и батерије Дамлу, озбиљну општу офансиву, у којој, према ономе што смо могли утврдити, узело је учешће 19 пукова из 7 разних дивизија. Један напад на левом крилу, предузет противу падина коте 321, био је сломљен нашом ватром. Централни напад који је вршен од 12 пукова, од којих 7 употребљених први пут, завршио се тиме што су заузете основе утврђења Тиомона и што је непријатељ могао да продре у село Флери. Али његова одељења која су хтела да наступају и даље, била су закачена нашим противнападима. Напад на десном крилу у области Во-Дамлу, осујећен је дејством наше артилерије. Диспозиције које је непријатељ био наредио (појачања и резерве приближене сасвим првој линији) одају намеру о предузимању једнога особитог снажног и сталног напора, који је имао да се брзо заврши са постизањем важног резултата. Реакција која је изазвана тим нападом, наставила се преко целе недеље уз жестоко бомбардовање у целој тој области. 12, 14. и 15. јуна ми задобијамо стопу по стопу земљишта у непосредној близини утврђења Тиомон, одбијајући противу нападе у тој области и близу села Флери 13., 15. и 16 јуна. 17. јуна веома жестока борба води се у самом утврђењу Тиомон. У два маха ми успевамо да повратимо утврђење. 12. јуна локални напад Немаца противу наших ровова на јужним падинама Морт Ома. 15. јуна наша артилерија задржава припрему за напад источно од коте 304. 16. јуна од 4·30 час. после подне Немци управљају жестоке нападе противу наших положаја од малог утврђења у шуми Арокур па до јаруге јужно од Ветенкура. Одбијени су на свима тачкама. Источно од коте 304, једно утврђење из прве линије, у које су били ушли, повраћено је преко ноћ између 16. и 17. а у току једног противнапада. 17. одбијамо нападе противу наших ровова западно од коте 304.

Париз, 18. јуна

Јучерашњи дан био је славан по бранионе Вердена. Пошто су у току прошле ноћи одбили бесомучне нападе непријатеља противу шуме Авокур и коте 304, Французи су предузели један сјајан и херојски противнапад

противу непријатељских положаја западно од Тиомона и повратиле само утврђење, после једне енске борбе, у току које су Немци најпре успели да поврате изгубљени терен, али су на послетку били протерани једним неодољивим налетом, а по цену херојских напора. Повратили смо утврђење у целини, чиме се онемогућава Немцима останак у селу Флери, где још држе неколико кућа. Овај успех враћа непријатеља на положаје које је држао прошлога петка. Овим је за њега изгубљено пуних 8 дана, ако би успео да поврати положај. Јер изгледа као апсолутно поуздано да ће покушати да поново заузме један за њега тако важан положај.

ЕНГЛЕСКО ВОЈИШТЕ

Лондон, 18. јуна

Званичан извештај Енглеске Врховне Команде у Француској. — Јуче ујутру у 7·30 час. предузели смо жесток напад северно од Соме споразумно с француским трупама. Трупе су продрле у истакнуте немачке линије на фронту од 16 миља. Борба се наставља. Француски напад на нашем десном крилу наставља се на задовољавајући начин. На осталом британском фронту наше су трупе извршиле срећне упаде у непријатељске линије, где су продрле на више тачака, наносећи Немцима веома тешке губитке и заробљавајући им доста војника. По једном веродостојном дописнику, који прати операције са британским генералштабом, наше трупе наступају на отвореној равници с оне стране непријатељских линија. Заузели смо шуму Серв и Монтобан, две важне стратегиске тачке које се налазе, једна југо-источно од Хобутерна, а друга северо-источно од Брејa. Наше се трупе боре у селима Мамец и Конталмезон, која су делимично у нашим рукама. Исто тако држимо и терен северно од Фрикура, ма да је само село у рукама Немаца. Наши се војници боре храбро, и заробили су до сада веома много војника у северним роововима. Сада нападамо на Иламо д' Мемор и заузели смо Бовзел. Французи наступају на нашем десном крилу с великом брзином, показујући као и увек велику храброст. У овоме тренутку они су већ прешли два километара на земљишту с оне стране немачкога фронта, заузевши шуме Кирли и Пајер. На тај начин дан се завршио корисно по Енглеску и Француску.

Дошније битка се појачала. Око реке Анкр борба је особито упорна. У многим селима непријатељ је давао очајан отпор, али је на крају крајева храброст наших трупа савладала његову упорност. Нешто северније наше су трупе продрле с обе стране источног угла Гомонкур, а село Мамец већ је у нашим рукама. Фрикур тек што није капитулирао

Једна јака енглеска ескадрила бомбардовала је успешно непријатељска утврђења. У повратку наши су аеропла и били нападнути од 20 непријатељских фокера, од којих су два пала у пламену. Енглески апарати вратили су се неповређени. Наши аеропланн и даље врше смела летења изнад северних непријатељских линија.

Лондон, 18. јуна

„Дели Мел" јавља да се пуцањ енглеске артилерије јасно чује чак у Енглеској. У Истбурну чуле су се експлозије граната које су биле страховите и непрекидне, долазећи једна за другом тако брзо да је било немогуће бројити пуцњеве. Атмосфера је вибрирала.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 17. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Трупе са левог руског крила заузеле су данас варош Коломеју, тачку на којој се сустичу најважније железничке пруге у Буковини. Непријатељ наставља своје повлачење на запад, пошто се непрестано даје се одржи на раније припремљеним положајима. Северозападно од Кимполунга, непријатељ покушава да предузме офанзиву са знатним снагама. Трупе ђенерала Лечицког врше своју офанзиву под страховито тешким условима, јер су плаве кише сасвим искварале и излокале и иначе рђаве путеве, у области у којој његове храбре трупе оперишу. Северо-западно од ушћа Липе у Стир, у области Милина, Луцка, Броди непријатељ, потпомогнут тешком и лаком артилеријом, предузео је офанзиву противу руских положаја близу села Гајенка-Наталин. **Наше трупе с непоколебљивом хладнокрвношћу оставиле су да се непријатељ приближи нашој бодљикавој жици, па су онда отворила ватру из непосредне близине. У области Липе, непријатељ, који је једном већ био одбијен, припрема нов напад.**

Јужно од Дњестра наше трупе гоне непријатеља. Аустријанци се повлаче у паници, остављајући за собом кола и ратни материјал. Заробљеници стално пристижу. Дошао је извештај о заузећу Обертина после борбе, као и оближњих села у северном и јужном правцу. Води се борба близу села Пистина, северозападно од вароши. У току најновије борбе рањен је храбри генерал Келер. Близу села Соловин, између река Стохода и Стира, западно од Ковкула, Немци су покушали да предузму офанзиву, пошто су претходно пуштали гасове који нису допрли до наших линија, јер су ветром били враћени натраг на Немце. Немачки напад је одбијен, а артиљеријска ватра се и даље продужава. 16. јуна у јутру, непријатељски аероплани бацили су 30 бомби на Луцк. Близу Ковјане, северо-западно од ушћа Липе у Стир, једна је наша колона пошла под командом потпуковника Гренбецког, неприметно се приближиле селу Ковбани, напала на бајонет посаду и заузеле само село. Непријатељ се разбегао. Заробили смо доста војника.

На фронту Двине, непријатељска артиљерија бомбардовала је сектор наших положаја који леже југо-источно од Риге, као и мостобран код Икскула. Северно од Икуста, Немци су синоћ покушали да наступе, **али су били одбачени ватром наших батерија.** У вече 15. јуна Немци су отворили ватру из тешке и лаке артиљерије противу наших ровова на сектору на Њемену, северозападно од Новогрудока. Под заштитом те своје ватре непријатељ је прешао Њемен и заузео шуму источно од села Гнесич.

Петроград, 17. јуна

Званично. — Према последњим извештајима, укупан број заробљеника из периоде 21. маја до 16. јуна износи 212 000 људи. Нови заробљеници стално придолазе.

Петроград, 18. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Наше лево крило, настављајући да потискује непријатеља на фронту јужно од Дњестра, заузело је многе тачке северно од Коломеје. Југозападно од те вароши, наше су трупе после жестоког боја одбиле непријатеља ка висовима села Березова. Ми смо већ отели један део тих висова после једног жестоког налета. Северозападно од Кимполунге, непријатељ који је покушао да предузме офанзиву, одбачен је ка западу. У тој области наше трупе притежу све више непријатеља и отели су му после борбе многе јако утврђене положаје у планинама.

Укупан број војника које су армије ђенерала Лечичког заробиле у току 15. и 16. јуна износи: 305 официра и 13.574 војника са 4 топа и 30 митраљеза. Према томе свега заробљеника од 21. маја до 17. јуна закључно има: 217.000 официра и војника.

У области између река Стохода и Стира, непријатељ је одржавао жестоку артиљеријску ватру. Огорчен бој водио се у области села Затурчи, где су наше трупе, и поред силног бомбардовања, одбиле девет узастопних непријатељевих напада с великим губитцима по противника. На једном сектору из те области, Немци, узмичући натраг, били су дочекани ватром сопствених батерија и поново враћени у напад. Цео простор је покривен непријатељским лешевима.

Лондон, 18. јуна

Заузећем Коломеје руске трупе гоне Карпатима. Вести које стижу са руског фронта показују да је паника обузела аустриске трупе.

Коломеја је једна варош у Буковини, која лежи јужно од Горњег Прута, на северној падини Карпата. Она има 33, 00 становника, као и веома богатих петролеумских бунара. Варош Коломеја је чвор Буковинских железница, и њено заузеће чини Русе господарима те провинције. Из Коломеје полазе многобројне железничке пруге, које воде у Лавово, Пшемисл, Черновиц и у Мађарску.

Лондон, 18. јуна

Један званичан телеграм из Петрограда јавља да руске трупе настављају своје наступање кроз Буковину и да су јуче заузеле варош Коломеју, после једне борбе колико упорне толико и крваве, у току које су сломиле очајан отпор аустријских трупа. У току те сјајне победе, армије Сверосијског Царја заробиле су 10.516 војника јужно од Коломеје и запленили један богат плен у муницији и у топовима.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈНИШТЕ

Рим, 18. јуна

Званичан извештај. — Наше су трупе проширили офанзиву на целом фронту. У Ваљ

д' Арса допрли смо до Вал Морбија и до јужних падина Монте Спина. На Пазубију борба се наставља у зони Матасон с истим огорчењем. На фронту Позина наше су трупе заузеле Гризо и јужне падине од Монте Мајо, малу равницу Зара, Монте Калгари и Скоји Бјанки. Јужно од Селџија, наша је артилерија бомбардовала Монте Чимони. У Вал Сугана заузели смо падине од Монте Чиварони, заробивши 175 војника и запленивши велику количину материјала. У Карнији, пошто су одбили непријатељске нападе на Горњи Бут, наше су трупе јуче заузеле на јуриш врх Цаленкофел, заробивши 166 војника од којих 10 официра. На Фела, наша је пешадија наступила до Леополд Кирхен и до Монте Грамула, а за то време наше су батерије бомбардовале Тарниз и спалиле Сајфнин. На Карсо, у правцу Сан Михеле и сан Мартино, непријатељ је предузео неколико чапада, прибегавајући обилној употреби загушљивих гасова. Но и поред тога наше су трупе успеле да одбију противника, заробивши му 403 војника. На сектору од Селца до Монфалконе, ми смо најзад освојили својом сјајном офанзивом коту 70, западно од Монте Козјака и коту 104, источно од Кастело Монфалконе, заробивши непријатељу 160 нових војника.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 17 јуна

Кавкаски фронт: На правцу Гијумушхане, Турци су у развитку 15. јуна предузели офанзиву са знатним снагама против наших предстражних одељења, чији су фронт пробили и појавили се у њиховој позадини. Развила се жестока борба. Наше су трупе убрзо васпоставиле свој првобитни положај, а Турци, претрпевши велике губитке, били су одбијени и гоњени у стопу нашим трупама, које су наступиле и утврдиле задобивени терен.

ДРЖАЊЕ РУМУНИЈЕ

— Тан —

Развијање руске офанзиве у Буковини, у непосредној близини румунске границе, као и вест немачких новина, да је румунска влада тражила у Софији објашњења поводом затварања румунско-бугарске границе, поново привлачи нашу пажњу на држање Румуније. Нико од Савезника није могао разумети пасивно држање Румуније прошле године, кад је допустила да Бугари насилно и једнострано промене Букурешки Уговор и пређе Србију, за коју је Румунија била везана, вако не једним писаним уговором као Грчка, а оно природном заједницом интереса. Румуни се изговарају на Савезнике, који нису били учинили ништа да спрече аустро-немачки упад на Балкан, против кога је Румунија била и сувише слаба да се сама бори. Ми не споримо да су Савезници учинили како војне тако и дипломатске погрешке, али они су се постарали да их поправе у колико је то било могућно, и организовали су у Солуну снажну француско-енглеску базу, која без сумње олакшава и Румунима њихову акцију. После овога дошла је и повољна офанзива руска, која је створила тако повољне услове за Румуне, да њихово ступање у акцију може се сматрати као извесно.

Питање само може бити о томе да ли ће Румунија ступити у акцију довољно брзо. Изгледа да Румунија жели да игра на сигурно, и да ће као год и 1913. године ступи и у акцију тек у последњем часу, кад не буде више никакве сумње о њеном успеху. Румуни треба само да знају да и оваква сувише обазрива политика има својих незгода, и да им се може десити да у непрестаном ишчекивању пропусте најповољнији тренутак, који се више вратити неће. Без сумње у интересу је свих савезника да Румуни ступе у акцију, али исто је тако и у интересу саме Румуније да обезбеди себи место на будућем конгресу мира, који ће променити карту Европе. Претпоставимо да пре уласка Румуна у акцију почну преговори о миру: нико од Савезника неће бити расположен да продужава рат само ради остварења Румунског народног програма. Изгледа да би Румуни хтели да ступе у акцију после победе савезника а пре закључења мира. Овај је рачун скроз погрешан, јер у том тренутку савезничка ће политика бити већ потпуно одређена, и на њу улазак Румуна у акцију не може вршити никакав утицај. У Букурешту покушавају да бране румунску уздржљивост тиме, што тобоже код Руса и Енглеза постоје још неке симпатије према Бугарима. Колико је ово мишљење погрешно, најбоље се види по дочеку, који је у Петрограду приређен српском министру г. Пашићу, и по изјавама које је тај државник дао у погледу Македоније. Осим тога и сувише је јасно, да и од саме Румуније и њеног уласка у акцију зависи много, какве ће бити будуће границе Бугарске на Балкану. Као и Грчка тако и Румунија треба да зна да је њен главни непријатељ у Софији, и према томе треба да се и управља.

Штампарија Д. Анастасијевића-Белешанца.—Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 45. Уторак 21. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 20. јуна

Било је неколико сукоба између патрола на десној обали Вардара. Германо-бугарска артилерија бомбардовала је интензивно француске положаје. Штета незнатна. Бомбардовање опада у Килиндиру. Јутрос су разне војне установе у Софији биле бомбардоване од француских аероплана.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 20. јуна

Званичан извештај. — Северно од Соме борба се наставила у корист Француза преко целога дана, у области Ардокур и Кирли, нарочито источно од овога села, где смо освојили један камени мајдан који су Немци били јако утврдили. Јужно од Соме Французи су на многим местима избили на други немачки положај, између саме реке и Асевиље. Село Фриз као и шума Морокур, која лежи нешто мало источније, пали су у руке Француза: број заробљених здравих војника од стране француских трупа у току 18. и 19. јуна износи више од 6000 људи, од којих најмање 150 официра. Запленили смо доста топова и много ратног материјала. Благодарећи потпуној и ефикасној артилеријској припреми, као и елану француске пешадије, наши су губитци били сасвим мали. На фронту северно од Вердена не јавља се ни за какву пешачку акцију. Бомбардовање се одржало веома живо у области коте 304 и на секторима Флери и Дамлу.

Париз, 20. јуна

Званичан извештај од 3 часа по подне, који потврђује развој франко-енглеске офанзиве, живо се коментарише и изазива опште задовољство. Мноштво света тискало се око редакција листова само да би сазнало садржину извештаја. У првом опису борбе напомиње се неодољиви напад који су вршила два шкотска пука, прешавши једним налетом преко три линије непријатељских ровова. Исти су пукови за тим продрли на јуриш у село Монтобан, поубијали бајонетом више стотина непријатељских војника и заробили јединак пуковске штаб. Најважнији факт који се десио на француској страни био је заузеће села Доњјера које је претворено у пепео. Два пука јуришала су са таквом силином да су немачки митраљези били заплењени пре него што су у опште могли ступити у дејство. Немачка посада која је бранила Доњјер била је избачена из строја. Више од 1500 лешева покрива земљу, а 700 осталих у животу предало се. Пуковска застава, изрешетана зрнима, ушла је у село са 1 четом. Рањеници сведоче о својој умној вери у офанзиву, одајући изврсан морал. У пркос огорченим напорима Немаца наш положај у Тиомону посебна опште задовољство. Верден неће пасти, али и кад би пао, Французи би ипак могли сматрати да су својом изврсном одбраном постигли свој циљ и дали Савезницима времена да доврше своје припреме.

Лондон, 19. јуна

Званичан извештај. — Борба се наставља с огорчењем на сектору између Анкра и Соме а поглавито близу Фрикура и Ла Боазел. Фрикур, који смо заузели у 2 часа по подне, још једнако је у нашим рукама и ми смо шта више нешто мало напредовали источно од тога села. У близини Ла Боазел, непријатељ даје упоран отпор, али ипак наше трупе напредују на задовољавајући начин. Запленили смо знатан ратни материјал који још није пописан. На обема обалама Анкра наша је ситуација повољна.

Нови, накнадни извештаји показују да непријатељеви губитци куд и камо премашају нашу праву оцену.

Наши су аероплани *били* веома активни у току јучерашњег дана, указујући нам ефикасну помоћ у току акције која се водила северно од Соме. Многобројни штабови и железничке пруге *били* су успешно бомбардовани. У току наших летења *било* смо на неколико тачака од једне ескадриле од 20 фокера који су растерани и натерани у бегство. И поред непријатељевих покушаја да спречи нашу акцију, ми смо ипак успели да извршимо смела и срећна извиђања. Три наша апарата нису се вратила. Стални балони стајали су преко целога дана у ваздуху.

Атина, 21. јуна

Према вестима из Париза Англо-Французи неће гроне комуникације између Соасона и Ремса. Француски ђенералштаб потврђује да су немачке снаге недовољне да се одупру савезничким нападима.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 18. јуна

Званичан извештај. — У области реке Липе непријатељ наставља бомбардовање наших линија тешком и лаком артилеријом. Напади које су предузели поводошавши немачки пукови одбијени су с великим губитцима по противника. Заробили смо до сада 9 официра и 419 војника. Артилерија непријатељска је отворила жестоку ватру у области села Глијадки и Воробјевка, у Галицији.

На фронту Двине немачка је артилерија бомбардовала извесне секторе на положајима код Јакобштата, на десној обали Двине, као и у околини железничке станице у Ливенхофу и нешто јужније. На фронту који се протеже од области вароши Двинска до области мочари код Ракитно, пушкарање.

Петроград, 21. јуна

Званично. — У области западно од Коломеје заробили смо 2000 нових војника и заузели на јуриш неколико нових непријатељских положаја. Заробљеници припадају новодошавшим трупама на источни фронт и великим су били мртви пијани. Непријатељ нас напада бесомучно у Волинији.

Париз, 20. јуна

Телеграфишу из Петрограда да после заузећа Коломеје Руси настављају своје наступање и прете да пресеку одступницу армијама ђенерала Ботмера, које су принуђене да се повлаче ка Лавову.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 18 јуна

Званичан извештај. — Између Адиђа и Вал Терањоло интензивна артилеријска акција. У Вал Арса наше су трупе заузеле Панони. На фронту Повина ми стално настављамо своје наступање у прилог непрекидној ватри непријатеља, који се укопао на доминирајућим положајима Монте Боркола, Монте Маџио и Монте Тераро. Заузели смо врх од Монте Маџо, одакле су наши војници, постројени на северној падини, отворили сталну и ефикасну ватру противу аустриских положаја. На висоравни Сете Комуни жесток бој прса у прса уз велику употребу ручних бомби. У Вал Сугана ништа важније није се догодило. Наше су батерије бомбардовале Тобах, Инихен и Силјан. У долинама Сен Сеа наша је пешадија поново напредовала. Села ди Прасник као и Рајбле бомбардовани су од наших трупа. На фронту Соче артилеријска активност.

У Албанији наша је коњица нападнута на бајонет од непријатељских снага близу моста Чифлик Идриз, на Доњој Војуши. Али је непријатељ убрзо био одбијен и погоњен нашим коњаницима који су били сјашили и који су заробили 35 војника и запленили оружја и муниције.

Рим, 18. јуна

Догађаји у Трентину изазивају у Бечу а нарочито у Пешти велико незадовољство, нарочито противу ђенерала главног команданта Конрада фон Хецендорфа. Цар, који је и иначе веома узбуђен руским успесима у Буковини, сада је, како кажу, душевно потпуно малаксао. Опозициона штампа постаје све жешћа. Вести које долазе у Швајцарску уверавају да је јавно мишљење јако раздражено и

да би унутарњи нереди постали врло вероватни, ако би се војна ситуација погоршала.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 18. јуна

Кавкаски фронт: На правцу Гијумушхане Турци настављају своју офанзиву коју ми задржавамо својом ватром. На правцу Багдада, у области Киринда, наша је артилерија нанела страховите губитке непријатељским колонама које су вршиле офанзиву.

НА МОРУ

Петроград, 18 јуна

У Црном мору наши су торпиљери 16. јуна уништили близу анадолске обале 54 непријатељске једрилице.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон, 20. јуна

Над Коломеје је званично потврђен, и на свима фронтовима Савезници показују велику надмоћност, наносећи им извесним тачкама Немцима и Аустријанцима озбиљне поразе. Поред Коломеје, Руси су заузели још и Обертин, на 13 миља северније, и сада настављају своје наступање на југ, с ону страну Пистиња.

На Вердену, успеху који су Французи имали западно од реке следовао је један други важнији успех на истоку од Мезе. Французи су заузели, изгубили и поново заузели фор Тиомон који сада чврсто држе, а то је факт који, будући сам по себи сјајан и изненадан, сачињава доказ о огромном отпору француског фронта Нови детаљи пристижу о јаросном француском противнападу. Коту 304 коју Немци никада нису држали стално је у рукама Француза. Немачка линија, западно од реке, налази се још једнако на 3—4 миље од Вердена, дакле даље него што је непријатељска линија источно од Мезе, а заузеће коте 304 је за Немце од сувише велике важности за евентуално наступање на Исток. Немци савршено ћуте односно операција које се развијају на британском фронту, а то ћутање се сматра као симптоматичан знак велике моралне клонулости у Немачкој. Међутим све вести показују да је активност на британском фронту веома интензивна, што се види из оно неколико вести које су ратни дописници били овлашћени да пусте. Из тих вести види се изванредна ефикасност енглеске артилерије чија се разорна моћ огледа у чињеници што је много немачких блиндираних ровова било препуно лешева после бомбардовања.

И у Трентину ђенерал Кадорна такође наставља, и ако заганије, своје наступање. На висоравни Карсо, где се битка води с великом жестином, Италијани су заробили 1000 аустријских војника, што показује да су и они проширили свој напад на фронт Соче.

Важне вести пристижу такође и из источне Африке где је ђенерал Ван Девентер, разбивши упорни отпор непријатеља, у близини Кондоа и Ранжи, наступио преко те тачке а у правцу централне железничке линије која се налази само на 90 миља јужно од Кондоа.

О РАСПЛЕТУ РАТА

— К. Шумски —

III.

На тај начин су немачки војни писци лоста отворено и без икаквих сметњи од стране војних власти за дуго пре рата налагали и претресали вероватне ратне планове. Ти писци су имали у виду две комбинације: или рат Аустро-Немачке против Русије, или рат Аустро-Немачке против Русије и Француске. Као што већ знамо, ниједна од тих комбинација није се остварила, јер се противницима Аустро-Немачке придружила и моћна Енглеска, што је у знатној мери покварило рачуне противникове.

Прву комбинацију — рат Русије са Аустро-Немачком — претресли су аустријски и немачки писци у веома дугом низу брошура, од којих су најпознатије брошуре немачког писца Сарматикуса. Под овим псевдонимом, као што смо већ имали прилике да напоменемо, скривао се један врло виђен немачки ђенерал-

штабац. Та су дела: „Пољско Војиште“, једна пространа брошура која се појавила убрзо после руско-турског рата 1877 и 1878 год. и „Од Висле до Дњепра“, која је угледала света 1886 године. Затим, од великог је интереса расправа једног непознатог немачког писца који је сакрио своје име под иницијалима „П. И.“ — „Русија у рату са Аустро-Немачком“.

Сви ти писци старали су се да одбију од себе сваку сумњу која би нагонештавала какву било везу њихову са Ђенералштабом. И Сарматикус изјављује, да он нема ничега општег ни са каквим званичним канцеларијама и сличним војним установама, те унапред одбија сваки прекор за могућну војну или политичку нескромност. Међутим, познати немачки лист „Berliner Tageblatt“, расматрајући брошуре Сарматикусове, у чланку под насловом „Да ли је вероватан за Русију успешан исход рата са Немачком?“, отворено каже, да се закључци Сарматикусови „потпуно подударају са погледима на то питање немачких владајућих војних кругова. Даље, тај лист каже, да Сарматикус „несумњиво спада у број најнижих војних ауторитета, који су се специјално посветили изучавању оружане снаге Русије“ и да су његови подаци основани „на најгачнијим датима, која представљају већим делом резултат личног проучавања и личног истраживања за време путовања по Русији“.

Ако додамо овоме да су те планове, које је Сарматикус оштрао, Немци већ једним делом извели у току 1915 године, онда је по готову ван сваке сумње да су планови Сарматикусови прави ратни планови немачког ђенералштаба, можда само овлаш у детаљима измењени, с обзиром на неке мале измене у ситуацији, али безусловно не измењени по својој општој идеји, тако рећи, по „главним потезима“ које противник намерава да изврши на нашем фронту ради постигнућа одлучног успеха.

Ове расправе Сарматикусове — »Пољско Војиште“ и „Од Висле до Дњепра“ — садрже у себи приближно једнаке планове и претпоставке. Сарматикус пре свега изјављује да су Руси, као што се то види из свих ратова почетка XVIII столећа, у почетку сваког рата бивали потпуно неспремни. По његовом мишљењу, Руси никада ни су слали на фронт све оне снаге, којима су могли располагати, и слали су недовољне снаге како за време Наполеона 1805 и 1806 године, тако и за време рата с Турцима, услед чега су, каже Сарматикус, Руси морали да шаљу накнадне трупе, што је често бивало доцкан и није водило циљу.

Позивајући се на те ратове, које је Русија водила, Сарматикус је тврдио да неспремност Русије за рат представља њену „карактерну особину“, те се стога може поуздано очекивати понављање те грешке и у будуће, т. ј. неспремност Русије у рату са Аустро-Немачком у оном тренутку кад тај рат буде отпочео.

На основу тога Сарматикус је сматрао за могућно користити се неспремношћу Русије за рат — стога што она неће моћи одмах развити и организовати све своје снаге, које јој стоје на расположењу. То ће, по мишљењу Сарматикуса, пружити могућност Аустро-Немачкој, да са малим снагама туку почасно оне делове снага, оне „ешелоне“ снага, које Русија буде принуђена да почасно избацује на фронт, место да их избаци одједном.

Није чудо што је Сарматикус отпочео таквим општим и неодређеним закључком, јер задатак Сарматикусов — доказати да се Русија ипак може победити, ма да је у њој претрпео погибију највећи светски војсковођа Наполеон — није лак. Ту су добро дошли сваки докази, па међу њима и тај, да ће Русија „неизоставно бити неспремна за рат“. У следећем делу своје расправе Сарматикус бива принуђен да прескаче преко врло многих „подводних стена“ да би само створио себи могућност да докаже могућност победе Аусто-Немачке над Русијом. Али се писац са великом лакоћом стреми своме циљу, и нимало га не буне предрасуде, на којима он заснива своје даље комбинације.

Штампарија Д. Анастасијевића-Веленчанца.—Сарајево. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 46. Среда 22. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 21. јуна

Званичан извештај. — Северно од Соме ситуација остаје и даље без промене. Не јавља се ни за какву пешачку акцију у току дана. Јужно од Соме француске трупе настављају своје успехе и, и сточноод шуме Марокур, заузеле су јутрос шуму Шапитр и село Фејер. Неш то јужније нападнут је и отет француском пешадијом, а после једног сјајног налета, Асервилер, центар јаке дефансивне организације Немпа. Јужно од Асервилера Французи су освојили други немачки положај све до непосредне близине Естре-а. После подне Французи су прешли немачки други положај и заузели Бр кур (источно од Фејер) и Флокур. На томе месту освојени терен достиже 5 километара у дубину. Оделења немачких појачања, која су примећена у области Белуа-ав-Сотер и источно од Флокур, била су узета под ватру француске артилерије и растерана. Плен, који је до сада пао у руке Француза, износи 7 батерија, од којих 3 великога калибра, мноштво минерница, као и рововских топова. У каламатираним заклонима, као и у Ербкуру, нађено је много других батерија које још нису пребројане. Број здравих војника које су француске трупе заробиле од почетка акције, износи 8000 људи. На обема обалама Мезе није било никакве пешачке акције. На левој обали била је осредња артилеријска активност. На десној обали жестоко бомбардовање коте Поавр, сектора око утврђена Тиомон и батерије Дамлу, која није била више нападана од Немаца у току дана.

Лондон, 21. јуна

Званичан извештај. — Битка јужно од Анкра наставља се веома жестоко. Сви положаји, које су наше трупе освојиле јуче, одржани су. Бојеви око Ла Боазел и Овале-а, били су особито обилни. Синоћ, наше су трупе продрле у Ла Боазел, продужујући борбу до у само село. Око Овале-а борба се развијала с променљивом срећом Један напад који је извршен рано у јутру, омогућио нам је да заузмемо један део непријатељских положаја и да заробимо више од 400 војника. После подне бојеви су се развијали у нашу корист у околини Ла Боазел, јужно од Еливала. Ми смо наставили своје напредовање на извесним местима Број заплењених топова као и количина заплењеног ратног материјала, веома су велики, али све то још није пребројано нити пописано. Број заробљеника у току прошла три дана износи 4300 војника.

Ваздушна активност била је онолико исто важна као и прошлих дана. Покушаји непријатељских аероплана на нашем боку били су одбијени. Један немачки стални балон уништен је нашом ватром и оборен сав у пламену. Од почетка офансиве ми смо изгубили свега 15 апарата на целом британском фронту.

Париз, 21. јуна

Немачки извештаји од 19. и 20 јуна неверно представљају борбе које су се развијале у току прошла три дана на једној и на другој страни Соме. „Никакав видљив успех. Губитци веома тешки". Ето тако је царски ђенералштаб сводио за Савезнике биланс њихове офансиве од првог дана. Он је додавао до душе, да су дивизије из првих ровова морале бити повучене између прве и друге линије. Даиаас он признаје: Дивизија (сада је само једна) која је била повучена јуче између прве и друге линије, повила се преко ноћ на другу линију. И то је све. Немачки ђенералштаб, као год и адмиралство после Јутландске битке, не сматра се обавезним да дâ детаљна обавештења о својим губицима и о својим неуспесима. Он се уздржава да именује села, која су на обема обалама реке Соме Савезници отели, навше: Фрикур, Мамец, Монтобан, Кирли, на север-

ној обали; Фриз, Бекенкур, Доншјер, Феј, на јужној обали. Данас треба додати тој листи још и Херкур, Асервиле, Фејер, Брикур и Флокур.

2) Немачки генералштаб, који није признао да је изгубио утврђење Тиомон, стара се да обмане свет, говорећи о нашим обновљеним нападима: „противу села Тиомон“, **које никад није постојало;** постоји утврђење Тиомон које смо ми повратили и које и даље држимо, као и пољско добро Тиомон, које се сада налази између немачких линија и противу којега ми у последње време нисмо вршили никакав напад. Што се тиче коте Фроид Тер, ми је нисмо нападали, јер је она увек била и остаје у нашим рукама.

3.) „Ми држимо од ноћас, вели немачки извештај од 20., батерију код Дамлу“. Батерија Далму отета нам је, заиста, јутрос у 3 часа од Немаца, али једним снажним противнападом ми смо је убрзо после тога повратили.

Из канцеларије француске Врховне Команде, 19. јуна 191[illegible] године.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 19. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Јужно од Стохода борбе се настављају на широком фронту. Непријатељ ту искоришћује сваку прилику за предузимање напада, које врши с великом енергијом. Борбе су постале особито огорчене у области Трастеми, Кијаже, северно-источно од Киселина, у области јужно од села Зубилна и ближу села Волија, Саноска, југо-источно од Киселина. У свима тим борбама одбили смо противника. Немци, који су вршили напад у области села Зубилно, били су натерани на бегство и ми смо заробили приличан број непријатељских војника. Северно од Мочари Пинска пушкарање је местимице постало доста живо. Један непријатељски авероплан бацио је неколико бомби на железничку станицу Молодечно.

Петроград, 20. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Огорчене борбе воде се и даље између Стира и Стохода и нешто јужније од Стохода. На фронту Контфије—Геленовка—Жабари после рафалне ватре Немци су извршили напад из ровова, али су били одбијени нашом ватром. Под заштитом крајње жестоке ватре непријатељ је вршио напад јужно од села Љњевке, али је био задржан од нас. У тој борби рањени су и контузовани храбри пуковници Пашутико, Дашкевич и Горјацки. **Ту смо заробили 16 официра и више од 800 војника са 9 митраљеза.** У области Зубилно—Затурци, Аустријанци, који су предузели офанзиву с великим масама одбачени су с великим губитцима. **Заробили смо више од 800 људи са 3 митраљеза.** Источно од села Угринов, Молин, на путу Луцк—Горохов, свеже непријатељске трупе успеле су да задрже најпре нашу офанзиву а затим и да нас притегну. **Али баш у тој фази битке непријатељ, који је напредовао, био је нападнут бочно нашом коњицом под командом пуковника Корчарова. Једним бујним ударом непријатељ је разбијен и већим делом посечен. Та бујна потпора наше коњице омогућила је нашој пешадији да поново предузме офанзиву. Овде смо заробили око 8000 војника.** У области села Исаков, на десној обали Дњестра, југо-источно од Њижнова, непријатељ бројно много надмоћнији предузео је офанзиву, али смо ми одговорили против-офанзивом. У току огорчене борбе био је рањен храбри командант козачког пука пуковник Попов. Према накнадним подацима у борби ближу Печенижина, западно од Коломеје, трупе генерала Лечицког заплениле су 7 топова и 4 каре. На десном крилу код Риге наша сувоземна и поморска артилерија бомбардовала је непријатељске линије. Један непријатељски авероплан бацио је без успеха 20 бомби на наше путеве, али нападнут нашим хидроазионима утекао је. На фронту ђенерала Еверта Немци су ноћу између 18. и 19. јуна извршили напад помоћу гасова на сектору јужно од Сморгове и заузели један део наших ровова, **али су били одмах протерани.**

Петроград, 21. јуна

Руске трупе, које наступају северно од Коломеје, иду на Станислав који тек што није пао.

Напомена. У борби од 17. јуна ближу села Ватини, јужно од села Конев један наш батаљон показао је невероватну храброст, борећи се противу Немаца, који су били бројно

надмоћнији. Опазивши да је наша линија пробивена командант батаљона, капетан Русов, на коњу пред својим војницима, појурио је на јуриш и повукао за собом војнике, који су силно јуришали. Капетан Русов је био опасно рањен, али је поручник Кочеровски наставио напад који је онако бујно био предузет. У току гоњења истераног непријатеља батаљон се сукобио са два непријатељска батаљона у реверви, који су били прикривени. Не оставивши непријатељу времена да се прибере, наш је батаљон извршио силан напад бајонетом, протеравши непријатеља до оближње шуме. Терен је покривен непријатељским лешевима. Официри и војници показали су у овој борби храброст, неодољиву силину и хладнокрвност, које се не дају упоредити. Храбри капетан Русов подлегао је својим ранама Према подацима, који још нису проверени, били су рањени још његов заменик поручник Кочеровски, командир чете, и потпоручник Крупски, Трупетер и ађутант Дубиња.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 21. јуна

Званичан извештај. — У области између Адиђа и Бренте наша се офансива стално продужава. У Вал Арса ми смо отпочели напад на Зунаторта и на Фошјано. На фронту Пасубио нападамо упорно и ефикасно фор Помакио На линији Монте Олина—Косманон непријатељ се упорно одупире нашим трупама. На фронту Позина—Астико довршили смо заузеће Монте Мајо и осзојили падине од Монте Селуђија. Аустријанци су натерани у бегство северно од Пелескало. На висоравни Алијаго дошли смо у додир с противником на северним падинама Вал Аса На осталом фронту ништа важно није се догодило. На сектору Селва, близу Монфалконе, у току једног сјајног напада заробили смо 190 војника.

Непријатељски аероплани бацали су бомбе на Маростика без икаквог резултата.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 19. јуна

Кавкаски фронт: У области источно од варошн Бајабурт, извесни наши делови отели су једним препадом читав низ утврђених висова и запленили два топа, митраљезе и бацаче мина Многи Турци, услед њиховог особито огорченог отпора, били су побијени бајонетом. Губитци непријатељеви су веома велики.

Петроград, 20. јуна

Кавкаски фронт: *Западно* од Платане, 18. јуна у свануће, Турци су извршили напад на сектор њихових положаја, на десној обали реке Самсун, које смо ми били заузели у ноћи тога дана, али су били одбијени нашом ватром и нашим противнападом, оставивши за собом многобројне лешеве. Покушај Турака да нападну наше трупе у Џевизлику одбијен је нашом концентричном ватром. У правцу Гијумушхане, Турци су предузели у току дана и преко ноћи читав низ напада против наших положаја, али смо ми све те нападе отбили. У области Горњег Чорока наше су трупе освојиле на једном широком фронту више утврђене турске линије, којом су приликом запленили непријатељске топове, митраљезе и бацаче бомби и заробиле много војника и официра. На том правцу одбили смо све противнападе Турака наневши им озбиљне губитке.

НА МОРУ

Петроград, 19 јуна

У Црном Мору један наш подводни брод потопио је близу Босфора једну велику једрилицу, чија је посада пуштена у слободу, пошто је спасена у једном великом чамцу.

Лондон, 21. јуна

Јављају о великим поморским припремама у немачким пристаништима. Оправке бродова који су оштећени у Јутландској *битци* живо се врше. Команда Балтичке флоте пренесена је из Кила у Либаву.

О РАСПЛЕТУ РАТА

— К. Шумски —

IV.

Пошто је утврдио да „Русија неће бити спремна за рат“, писац објашњава *шта* он

назива „Пољским Бојиштем". То су, по његовом мишљењу, западне руске губерније — простор „од границе на све до Западне Двине и Средњег Дњепра. У тај простор писац ставља десет наших губернија, три литавске — Ковенску, Виленску и Гродненску, и три југозападне малоруске губерније — Подољску, Волинску и Кијевску. На томе простору, по тврђењу Сарматикуса, мора се одиграти крвави расплет неизбежног рата, али у исто време писац претпоставља и даље наступање аустро-немачких трупа од „пољског бојишта" ка најважнијим центрима Русије«.

Даље, излажући прве операције, Сарматикус у општим потезима оцртава оно наступање, које је заиста извршено у току пролећа и лета 1915. год. из Источне Пруске, што још једном потврђује да планови Сарматикусови, изложени у његовој брошури, нису ништа друго до планови немачког генералштаба у случају рата с Русијом. Ако се сравни наступање Аустро-Немаца у току летње кампање 1915. године са претпоставкама Сарматикусовим, онда ће се добити једна чудна сличност, шта више потпуна копија. Ево како је оцртавао Сарматикус аустро-немачко наступање у Пољску.

Наступање је Сарматикус изводио са четири немачке и две аустро-угарске армије. Четири немачке армије имале су наступати на фронту од Источне Пруске (од Балтичког Мора) до Галиције, а две аустро-угарске имале су наступати: прва, из Галиције на Ивангород—Брест, преко Љублинске и Холмске губерније, а друга — десније од прве у Волинију, да би енергично одбацила ка Кијеву руску армију која се концентрише на југу Волиније.

Од четири Немачке армије као главну је Сарматикус сматрао трећу армију, која је имала да наступа из Источне Пруске преко Нарева у позадину Варшаве. У исто време друга немачка армија имала је да наступа преко Пољске право ка Варшави, имајући десно од себе прву армију која је имала да наступа напоредо са њом ка Ивангороду.

Прва и друга армија имале су да пређу Вислу на простору између Варшаве и Ивангорода у додиру са непријатељском (руском) армијом. Сматрајући да ће такав прелаз преко Висле бити скопчан са великим тешкоћама, Сарматикус је предлагао да се трећа армија, о којој смо горе поменули, наступајући из Источне Пруске, пребаци преко Њемена и избије у позадину Варшаве.

Што се тиче четврте армије, она је имала да наступа, према плану Сарматикуса, право из Источне Пруске ка Њемену и Ковну, ради осигурања левог крила свих немачких армија (прве, друге и треће).

Није тешко видети, у чему се састоји сличност плана Сарматикусова са оним што су Немци радили у току лета 1915 године. Прва и друга армија, о којима говори Сарматикус, — то је група принца Леополда Баварског, која је наступала од Бауре, Равке и Пилице непосредно ка линији Варшава—Ивангород Трећа армија, коју је предлагао Сарматикус, — то су армије Галвица и Шолца, које су у лето 1915 год. прешле преко Нарева и обилазиле Варшаву са севера из Источне Пруске. Најзад, четврта немачка армија, коју је предлагао Сарматикус, — то је армија Белова, која је наступала из Источне Пруске преко Прибалтијске области ка Митави, Риги и Западној Двини „ради осигурања левог крила свих немачких армија" као што је говорио Сарматикус.

Такву исту сличност можемо наћи и у операцијама Аустријанаца, који ма да нису наступали са две армије већ са више, али у главном у две групе. Једна група, она, коју Сарматикус назива првом аустријском армијом, то је група Макензенова, која је наступала у Љублинску и Холмску губернију, т.ј. заобилазила линију Висле са јужне стране, из Галиције. Друга група, она, којој Сарматикус препоручује „енергично одбацивање ка Кијеву руске армије, сконцентрисане у јужној Волинији", — то су остале аустриске армије, које су наступале из Источне Галиције у Волинску и Подолску губернију и које су наше трупе југо-западног фронта одбациле натраг у Источну Галицију са великим губицима.

Штампарија Д. Аксентијевића-Велепашића.—Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 17. Четвртак 23. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 22. јуна

Званичан извештај. — Северно од Соме дан је протекао на миру на целом сектору који држе француске трупе. Јужно од Соме, Французи су, у прилог ружном времену које је спречавало операције, проширили у току дана своје положаје ка југу и истоку. Они су заузели шуме, које се простиру између Асевилера и Барленкса, као и село Белуа ан Сотер које држе у целини. И село Естре пало је такође у њихове руке, изузев једну групу кућа где се Немци још једнако одупиру. Само у области Естреја, Французи су заробили 500 војника. На левој обали Мезе водила се артиљеријска борба у области Авокур и коте 304. На десној обали Немци су удвојили своје напоре у току дана у области Тиомон, против које су од подне управили жестоко бомбардовање из топова великога калибра. Око 2 часа по подне, а после многих одбијених напада, један је немачки напад предузет с великим снагама против утврђења Тиомон које је по четврти пут пало. Француске трупе одржавају непосредни додир с утврђењем. Непријатељ је тукао интензивном артиљеријском ватром батерију Дамлу и Јофе. Никакав важнији догађај није се десио на осталом фронту.

Ноћу између 20. и 21. француски аероплани су бомбардовали железничку станицу у Лонгијону, логоре и остале војне установе у Шалеранж и у Савињи.

Париз, 22. јуна

1.) Данашњи немачки извештај претендује „да су Французи који су били продрли у село Ардекур (северно од Соме) одбачени". Међутим ми никада нисмо ушли у то село, које нисмо никада ни нападали. Истина је међутим да је више немачких противнапада, вршених од Ардекура, било одбијено с великим губицима по непријатеља. У једноме од тих противнапада ми смо заробили 300 војника.

2.) Царски Генералштаб пориче да смо ми икада повратили утврђење Тиомон и батерију Дамлу и назива чистим баснама тврђења француских комуникеа у томе погледу. Немачка команда дужеће на тај начин још једну нову лаж многим другим лажима. Ми смо већ три пута губили утврђење Тиомон и три пута га повраћали, и у сваком прилици објављивали смо тачно наш добитак или губитак. Вечерас објављујемо да су нам противници данас и по четврти пут отели утврђење Тиомон. Што се тиче батерије Дамлу, непријатељ, који ју је био заузео 19. јуна, био је из ње одбачен убрзо затим нашим противнападом и од тада је утврђење стално у нашим рукама.

3.) Немачки извештај спори такође тачност цифара које смо објавили односно заробљених војника у току борбе на Соми. **Ми тврдимо да број здравих заробљеника, који су пребројани до синоћ, премаша 8000 људи.** Предлажемо немачком генералштабу да му преко Швајцарског Друштва Црвеног Крста достављамо поименичну листу његових војника које смо ми заробили. Ми смо позивали немачки генералштаб да сличним објављивањем оправда цифре које је био дао односне броја наших војника заробљених пред Верденом. Немачки генералштаб није одговорио на тај наш позив.

Из канцеларије француске Врховне Команде 22. јуна 1916. године.

Париз, 22. јуна

На верденском фронту непријатељева активност се знатно смањила последњих дана изузев жестоког бомбардовања које је вршено против коте Поавр и утврђења Тиомон. Још се не зна, да ли су Немци разголитили верденски фронт да би појачали онај у Пикар-

дији, али прекомерна младост немачких војника, који су заробљени последњих дана, показује да је царски ђенералштаб већ позвао под заставу све класе.

Париз, 22. јуна

После велике артилеријске припреме Французи су продрли у Флокуру у треће немачке линије, чије одбрањене инсталације окрећу противу непријатеља. Французи се на тај начин налазе на 5 км. од Перонне, од које су Немци били направили свој главни отпорни центар. У Вермондуа железничка станица којом се непријатељ везивао за Шон, Руа и Камбре још од сада је под нашом ватром. То је осетан удар за Немце. Непријатељска утврђења која су Французи отели 18 јуна састојала су се из једног правог лавиринта од ровова који се укрштају у свима правцима и у велику дубину; али друга линија, у опште узев, представљала је с једне и с друге стране Стербкура дупље опкопе повезане позади са приближницама. На послетку, утврђење треће линије коју су колонијални и извесни контингенти марокапске дивизије отели на јуриш, имало је мало опкопа. На сектору близу Асевилер— Етре трећа линија прелази преко села Велу-а које је утврђено, иза којега се налази такође утврђено село Барле. Ускоро француске трупе наћи ће се на довољном фронту слободнога терена који иде до Соме и тамо се предвиђа озбиљан отпор. Наступање ће се извршити тада без сумње северно од реке. На висоравнима, чији центар образује варошица Комбл, очекивати је такође да се Немци појаве у масама осим ако се не задовоље само тиме да успоре наступање Француза, окрећући противу Француза свој главни удар. Из последњих извештаја излази да се Енглези налазе пред јако утврђеним положајима којима бомбардовање готово ништа не може.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 20. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Ноћас, југо-западно од језера Нароча, Немци су отворили жестоку артилериску ватру која је трајала целе ноћи. На северној обали језера Вишњевске Немци су покушали преко ноћ да се приближе нашим рововима, али су протерани нашом ватром. У области Сморгоне и северно од Крева заробили смо војнике и отели митраљезе. Северо источно од Барановичи а после интензивног бомбардовања развио се јак бој. **Заробили смо више официра и 1.400 војника и запленили 4 топа.** Борба се настављ. У области Доње Липе, на линији Дунино Сокал, наше су трупе, сломивши непријатељев отпор, поново одбациле противника на запад. **У току ноћи заробили смо 11 официра и 992 војника и запленили 5 митраљеза.**

Петроград, 21. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Између Стира и Стохода и нешто даље од Стохода, на југу, бијени се настављају с великом огорченошћу. **Сви непријатељеви противнапади остали су без успеха.** У области Доње Липе, наше трупе притежу непријатеља који се бори са огорченом упорношћу. **Покушај непријатеља да пређе преко Стира у област села Липе, био је одбијен. У току ноћи опет смо заробили 11 официра и близу 1.000 војника и запленили 5 митраљеза.** На десној обали Дњестра, непријатељ је покушао у 3 маха да предузме офанзиву у правцу села Исакова, **али је био одбијен нашом ватром.**

На правцу Коломеје, извесна наша одељења отерала су непријатеља са неколико његових положаја и почела су га гонити. Заузели смо село Поток Чарни, где смо запленили 4 топа и заробили неколико стотина војника.

У боју који још траје јужно од Цирина, северо-источно од Барановичи, пробили смо две непријатељске утврђене линије. Укупан број заробљених војника и запленених трофеја у тој области, у току јучерашњега дана, износи: 72 официра, 2.700 војника, 11 топова, мноштво митраљеза и бацача бомби. У току јучерашњег напада **славно падоше на бојиште пољу храбри пуковници: Говоров, Михаилов и Сиртланов. Рапама је подлегао и пуковник Хаџијев.** На фронту нешто северније била је жива артилериска ватра, која је местимице постала веома огорчена. У области села Балта-

гози, источно од језера Вишњевског, Немци су покушали да изврше испад из рова, али су били спречени нашом ватром. Једна наша ваздушна ескадрила летела је јуче изнад железничке станице Барановичи.

Петроград, 21. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: У боју који се наставља северно од Барановичи непријатељ даје огорчен отпор, старајући се да задржи притисак руских трупа. Село Екимовичи, источно од железничке станице Барановичи, прелазило је више пута из руку у руке и најзад је остало наше. На многим секторима фронта артилериска се интензивност повећава. У току тих бојева генерал Карпов и пуковник Перцов били су рањени. Северозападно од железничке станице Чарторијск, близу села Вулка-Галузинска, заузели смо на јуриш један јако утврђени непријатељски положај, где смо имали и заробљеника. Западно од Колки наше су трупе отеле прве линије ровова близу села Туман. Јужно од Стохода, артилеријска и пешачка акција на целом фронту до области реке Липе. На фронту у Галицији на многим местима артилеријска акција а на крајњем левом крилу бојеви са јаким непријатељским заштитницама на надинама Карпата.

Петроград, 22. јуна

Немцима није испало за руком да прикрију ефекат који је руско наступање имало на фронту код Луцка. Огорчени бој једнако се води на обалама Стохода. Велике масе су ангажоване с једне и с друге стране. Пад Коломеје може повући за собом пад Станислава. Један нови успех наговештава се на тој страни, успех који ће моћи одвести до веома значајних последица.

Лондон, 22. јуна

Јављају из Петрограда, да су армије ђенерала Лечицког појачане и да су наставиле своје нападе у Волинији с већом бујношћу.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 22. јуна

Званичан извештај. — Наша је артилерија ефикасно одговарала непријатељским батеријама које су тукле наше положаје од Сеправале до Пазубио. У Вал Позина заузели смо Прухемо, Лино Скатолари. Наша се офансива стално наставља противу главних аустријских утврђења Корнокостон, Монте Салуђио и Монте Чимоне. На висоравни Азијаго ми смо напредовали све до с оне стране северних граница од Вал Аса. У Вал Брента било је нешто сукоба, у току којих су наше трупе заробиле више непријатељских војника. На Бат-у и у Фели артилеријска акција. Одбијени су непријатељеви напади противу Селца.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 21. јуна

Кавкаски фронт: На правцу Бајбурта наша се офанзива наставља. Запленили смо два пољска топа с карама и муницијом, два митраљеза и 3 бацача бомби. У Персији наше се трупе боре у области Керманшаха.

Атина, 22. јуна

Јављају са Сакоса: Бегунци из Смирне причају да је једна англо француска флотила напала Смирну, бацивши на варош више од 100 граната које су порушиле железничку станицу Басмахане, магацине ратног материјала у Севиклеју и у Парадиву, два велика турска кварта близу Пиргоса потпуно су спаљена. Број жртава износи 2500 људи.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Букурешт, 21. јуна

У Галацу, трупе су морале да пуцају на светину која није хтела да се на миран начин разиђе. До сада се рачуна да има 8 мртвих и 20 рањених. Г. Ракоски, румунски социјалистички лидер, ухапшен је на је по том привремено пуштен у слободу. Окружни начелник у Галацу је смењен.

Париз, 21. јуна

Званично саопштавају: Виша француска команда, која је уочила прве знаке слабљења

немачких снага, помишља на интензивнију акцију савезничких војска на свима фронтовима. Последњи жесток немачки напад јужно од Мезе доказао је на неопоран начин постојање нервозности наше немачке команде, која не располаже више довољним снагама нити потребном артилеријом за предузимање изненадних напада.

Лондон, 21. јуна

„Тајмс" извештава да се енглеска војска поноси што се бори раме уз раме са онако херојским трупама као што су француске чије последње успехе хвали. Исти лист претпоставља сјајним успесима резултате лагане али трајне.

„Дели Хроника" примећује да се тек у септембру намеравало пробијање фронта. Садашње операције су мање бујне али издржљивије. Продужена борба исцрпеће мало по мало немачке изворе.

„Морнинг Пост" извештава да задатак Савезника није да освоје земље већ да учине непријатеља неспособним да одржи оне које је посео.

„Манчестер Гвардијан" извештава да кооперација француских трупа у енглеској офансиви изазива у енглеском народу дубок утисак, јер је та кооперација изгледала савршено невероватна после одбране Вердена. Примећује да Французи нису заузели више терена, али да имају више заробљеника него Енглези, па завршава са закључком о необедном офанзивном духу, који је открило заузеће Тиомона и Кирли.

Атина, 22. јуна

Јављају из Мадрида да је аустриска влада недавно саопштила Шпанији, која се интересује питањем мира, листу војника који су заробљени од Савезника. Листа гласи: Милион војника и 29.000 официра интернирано је у Русији; 40.000 у Италији и 6000 у Србији. Број мртвих и рањених износи око 2 милиона.

ПОДЛИСТАК

ДВА ОДВАЖНА ВОЈНИКА

Било је то почетком децембра 1915. год. када беху кише врло честе и са њима несвакидашње грмљавине и јако севање муње. Логор нам је био на десној обали Вздре испод села Гриче. И ако смо били сишли ближе Скадру, ипак је са храном било доста мучно из разлога познатих. У данима, када није било хране, сваки се старешина довијао, да што набави из ближих арнаутских села, али је и то било јако отежано и најчешће безуспешно.

8. децембра 1915. г. пођу по подне два војника из митраљеског одељења 1 пука II позива у село Нарачи да купе брашна. Нађу тамо брашно и куне у једном џачићу и понесу. Носили су га наизменце; кад се један уморн, узео би га други, а уз то су обојица имали пушке. Један је ишао напред са пушком на „готове", а други за њим носио бреме и пушку о рамену.

Кад су били замакли кроз шуму, појаве се изненада пред њима два наоружана Арнаутина и ослове их речима: „Добар дан!" „Здраво?" Ови их отпоздраве, али Арнаути пређу да се поздраве. Ови стану, здраве се и при том се један Арнаутин окоми на онога са бременом, да му отме пушку, говорећи му: „теслим!" Овај се поче отимати од Арнаутина, одбијајући га од себе, а уз то довикујући „Удри, Живко!" На то овај опали и на месту убије једног Арнаутина, а овај, што је био отимао пушку ономе, чим то спази, напусти овог и поче да бежи. Сада обојица опале на овог и ране га тако тешко, да је одмах пао и почео страховито да вичи и јауче.

Ова два наша војника брзо притрче, узму им пушке, па пожуре, дођу у логор и донесу и брашно и две пушке. Једна је пушка била турска преправљена, једна руска пушка. Арнаути су били толико сметени, да ни метак нису опалили.

Нека овај пример буде поука сваком нашем борцу, да никада нема вере у Арнаутина и непријатеља уопште, и да се у оваквим и сличним моментима ни секунд не предомишља, него нека одмах предухитри и убуни противника. Арнаутин је силан само у кршу, када га нико не види, одакле гађа, а када изађе на чистину, он се плаши као дивља звер.

Ова се два војника зову: каплар Тодор Цветковић (Гариње, пољанички срез, врански окр). и редов Живко Рашковић (Самоков, косанички срез, топлички окр).

Р. Т. Н.

Штампарија Д. Анастасијевића-Белешанца.—Сокуп. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 48. Петак 24. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 23. јуна

Званичан извештај. — **Северно од Соме Французи су наставили своју офанзиву у току дана и освојили су јужне падине брежуљка који лежи северно од Кирли. Источно од тога села, француска је пешадија извршила напад на другу немачку линију која је потпуно заузета на фронту од 2 километра.** почев од пута који иде од Клери за Марекур па до реке. Настављајући своје надирање нешто мало источније, они су напали село Хам које је пало у њихове руке, после живе борбе, као и шумско добро Морјон. **У току тих напада заробљено је 300 војника и 3 официра.** Јужно од Соме Французи су одбили противнападе, које су Немци били управили на Белуа ан Сантер и одбацили их из дела села Естре, који су још држали. Једно немачко одељење, које се држало северно од тога места било је принуђено на предају. **Французи су заробили 200 војника.** Приближније које везују Естре и Белуа ан Сантер заузете су од Француза. **Целокупан други немачки положај јужно од Соме сада је у рукама Француза на фронту од 10 километара.** На верденском фронту јавља се само за бомбардовања која су се вршила у току дана с прекидима.

Париз, 23. јуна

И ако успорена услед плахе кише као и услед потребе да се приступи новим артилеријским припремама, француска офанзива, настављајући се снажно на Сому и обилно заштићена на левом боку мочварама и обалама реке, проширила се јуче на десном боку, отевши Немцима село Белуа, које је 19-то, и наступајући преко шуме Берле међу наслоне тачке на трећој немачкој линији. Офанзива грози сада свбилно мостобрану код Перонне. Резултат који је задовољивен четвртога дана офанзиве у толико је више обрадовајући, у колико је мање стао губитака. Корпус, који је највећма страдао, није ипак имао више од 800 људи избачених из строја. Колонијална дивизија одбила је да се одмори, кад јој је био дошао ред. Морао је код свих иварстан.

Што се тиче заузећа Тиомона, за тај посао је употребљено 4 баварске дивизије. Сво је четврти пут како то утврђење прелази из руку у руке, и вероватно да то неће бити последњи пут. На британском фронту тек понова грми, припремајући пут међу непријатељским утврђењима, која нису довољно *бранена*, десеткујући немачка појачања која су пресела преко Беан-Камбре и постижући једновремено локалне успехе.

Лондон, 23. јуна

Званичан извештај. — На Соми наше лево и десно крило напредују лагано али непрекидно између Монтобана и Фрикура закључно. Наступили смо више од 200 јарди*) после последњег извештаја. Северно од Фрикура ситуација је и даље без промене. Многи немачки противнапади предузети су у правцу Ла Бовзел, Фрикур и Монтобан, као год и између Ла Бовзел и реке Анкр, али су сви били одбијени с великим губитцима. Један батаљон из 156. немачког пука прелио се у маси близу Фрикура. **Број заробљених војника до сада у комбинованом нападу износи 14.000 људи. Само Французи запленили су 60 топова.**

Лондон, 23. јуна

И поред нарочите пажње, коју су били поклонили утврђивању својих положаја на енглеском фронту, као и појачања која су била

*) Јард износи 91 см.

тамо довели, Немци су немоћни да зауставе британску офанзиву која се повољно развија. Царски ђенералштаб је на *брзу* руку довео на борбени фронт делове трупа који су покупљени са разних тачака. Међутим Енглези настављају своје наступање, вршећи срећне испаде у непријатељске линије.

У савезничким војним круговима примећује се да ће се офанзива наставити лагано корак по корак, без икаквих опасних скокова. Сваком ће нападу претходити један мали мењучан како би се могло омогућити напредовање, да утврде са артилеријом освојене положаје и да се новим артилеријским припремама олакшају пешачки напади. Губици Англо-француза представљају минимум могућих губитака, благодарећи изврсној методи на којој почива сама офанзива.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 21. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: Непријатељ и даље врши огорчене нападе против извесних наших сектора између Стира и Стохода и јужно од Стохода. Јуче после подне непријатељска артилерија тукла је рафалном ватром Копчи, Гелеповка, Жабари, југозападно од Сокула, па је по том непријатељ предузео енергичан напад који смо одбили. Северо-источно од Киселина, близу села Трептен, благовремено смо открили непријатељска грунисања, која су одмах растерана нашом артилеријском ватром. Непријатељ се разбегао. Југо-источно од Киселина, нашом ватром задржана је непријатељска офанзива, која је вршена у густим колонама у околини села Семеринка. У истој области а у близини села Зубилно води се жесток бој. Јужно од села Затурци, а близу села Кошев, ми смо својом контра-офанзивом задржали офанзиву Аустријанаца. Одбили смо непријатељеве покушаје да пређе преко реке Шаре, југо-источно од Јинска и јужно од Барановичи.

Петроград, 22. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: *Западно* од Доњег Стира, као и на фронту између Стира и Стохода и јужније, до области Доње Липе, било је сукоба веома огорчених бојева. **У области Вулка Галузинскаја, пробили смо три утврђене линије. У бојевима веома огорчени, који су се водили на Стиру, западно од Колки, ми смо разбили непријатеља и заробили му на тој тачки више од 5.000 војника, од којих 170 официра, и запленили 3 топа, 2 рефлектора и више од 17 митраљеза са неколико хиљада пушака.** У тим бојевима наши су сапери и понтонери указали особиту помоћ трупама, радећи под пушчаном ватром. **Северно од Затурци, близу Воље Сапонске, наше су трупе заузеле прву линију непријатељских ровова.** Један непријатељски напад близу Шелина заустављен је нашом артилеријском ватром. Непријатељ је вршио напад упорно, али без успеха, у области Доње Липе. Он је прешао преко Стира узводно, близу ушћа Липе. Нападнут од нас близу села Перемех, он је *био* пребачен уз реку, **оставивши нам 257 војника и 7 официра са 2 митраљеза.**

На мосту код Габена и на падинама Карпата било је артилеријских бојева. Наше лево крило и даље потискује непријатеља. На путу од Коломеје за Делатин заузели смо село Задавка, **где смо у току једног боја вршеног бајонетом заробили 300 војника, од којих 9 официра, и запленили 2 митраљеза.**

У области Рига—Двинск води се интензивнији артилеријски двобој. Северо-западно од Гуциски, наше су јединице отерале непријатеља са извице једне шуме. Близу села Чарнахви, северно од Сморгоне, наше су трупе заузеле један део непријатељских положаја. Седам непријатељских аероплана бацало је бомбе на железничку станицу Молодечно. У области источно од реке Березине оборили смо један непријатељски аероплан, који се запалио у ваздуху и пао на земљу сав у пламену. Авијатичари су заробљени. Једна наша ваздушна лађа летела је над железничком станицом Скобелевски, југо-западно од Барановичи. На томе фронту имали смо озбиљних успеха.

Петроград, 23. јуна

Од почетка руске офанзиве укупни аустро-немачки губитци у мртвима, рањенима и несталима износе 690.268 људи.

Петроград, 23. јуна

Званично саопштавају да су руске трупе предузеле сјајну офанзиву, освојиле две линије немачких ровова западно од Колки.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 23 јуна

Званичан извештај. — На северној падини Пазубио борба се наставља с крајњом жестином. У Вал Позина довршили смо заузеће Монте Калгара, заробивши 132 војника и заплењивши доста оружја и муниције. У долини Кампело заробили смо око стотину нових војника. На Карсо, на сектору Монфалконе, *битка* се обнавља са више жестине. **Наше су трупе заузеле на јуриш један нов непријатељски ров, заробивши 390 војника од којих 9 официра.** На висоравни Азијаго оборили смо један аустриски авионплан и заробили авијатичаре.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 22. јуна

Кавкаски фронт: У области источно од Бајбурта, наши су поједини делови сломили непријатељев огорчен отпор, напредовали и учврстили освојене положаје. Одбили смо све непријатељске противнападе.

НА МОРУ

Петроград, 23. јуна

У Балтичком Мору, једно наше одељење од више крстарица и торпиљера тражало је 17. јуна за непријатељем између острва Готланда и Шведске обале, и није приметило никакву посаду поморску једницу. Наше су крстарице биле нападнуте међутим од једне флотиле непријатељских торпиљера, напад је јако одбијен артилеријском ватром. Непријатељу смо нанели осетне губитке. Исто тако су остали безуспешни напади непријатељских подводних бродова. Наше се одељење повратило у своју базу без губитака и без штете.

Један непријатељски авионплан, који је бацао бомбе на наше бродове, био је оборен. Пилот је заробљен. У једној ваздушној борби други један непријатељски авионплан оборен је у Рижки залив. Ми смо изгубили један авионплан на коме су били потпоручник Зеков и пилот Назаров, који су погинули јуначки.

Петроград, 23 јуна

У Црном Мору, 21. јуна у 4 часа по подне, непријатељски брод „Гебен" бомбардовао је пристаниште Туапсе и потопио брод „Књаз Оболенски", који је вршио превоз путника. У исто време „Бреслава" је бомбардовала Сочи. Око 6 часова после подне непријатељски бродови су се удалили у јужном правцу.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Букурешт, 23. јуна

Услед руских победа 16. и 18. бугарски пешачки пукови су се побунили.

Атина, 23. јуна

„Новоје Времја" сазнаје да је на седници, која је одржана под председништвом Кајзера, одлучено да се немачка војска држи у дефанзиви на свима фронтовима.

О РАСПЛЕТУ РАТА

— К. Шумски —

V.

На тај начин може се потпуно јасно видети, да су Немци у току свеје летње кампање 1915. год. дејствовали по рецепту Сарматикуса састављеном још пре 30 година. Ако се размотри и даље његово излагање, може се уочити и даља сличност, наиме, његова одређена мишљења да Пољску треба заузети наступањем са три стране: с фронта, т.ј. са запада на исток право ка Варшави, и двају обухвата — једног са севера, из Источне Пруске, а другог с југа, из Галиције.

Сарматикус сматра да ће Аустро-Немци несумњиво заузети линију Висле, а затим наступати даље ка „другој руској одбрањеној линији — линији Средњега Буга са тврђавом Брест Литовском у центру, јер ће Руси бити принуђени да се бране са три стране, т.ј. са запада, севера и југа.

Сарматикус пише, да „није могућно одр-

жатя ће дуго на тој линији, јер ће њено десно крило обухватити са севера (од Њемена) Немци, а лево се крило ничим не може заштитити од даљег напирања Аустријанаца с југа". Стога Сарматикус налази да ће Аустро-Немци покушати да заузму „сву конгресну Пољску до Буга и Њемена."

Овај план операција, о коме је на 30 година пре данашњег рата говорио Сарматикус, био је разрађен до најмањих ситница. Сарматикус је излагао којим ће железницама Немци напутити, одакле ће црпети средства за опсаду тврђава на Висли и т. сл.

У питању о железницама он је саветовао да је корисније проширити колосек него ли раширивати точкове на вагонима, јер би ово последње изискивало простране станице и велику количину радника. Предлажући да се прошири колосек, у намери да се изравна ширина пруског колосека са руским, он се позивао на експерименте извршене седамдесетих година на америчким железницама.

За опсаду тврђава на Висли, он је предлагао да се узму оруђа из Данцига и Торна, и подробно је излагао каквим путевима и на које начине могу бити превезена та оруђа ка тврђавама на Висли.

Нарочиту пажњу скреће на себе у излагању Сарматикусову његово изванредно познавање топографије онога реона који он назива „Пољским војиштем". Види се и осећа и дуго изучавање свих оних крајева Пољске и Литве које он описује, што се, заиста, није могло постићи само на књиженим изворима, већ личним путовањем по „Пољском војишту".

Разматрајући стратегијску страну његове брошуре, ми видимо да Сарматикус — пошто је утврдио да ће Немци и Аустријанци путем обухвата са севера и југа заузети Пољску до Буга и Њемена — указује даљи правац, којим он саветује да се упути аустро-немачко наступање.

Овај је део брошуре Сарматикусове најинтересантнији, јер, као што смо видели, Немци су у току пролећа и лета 1915 год. потпуно поступили онако како је у првом делу своје брошуре Сарматикус саветовао главнокомандујућем немачке војске у рату с Русијом, па се стога са великим основом може очекивати да ће сада Немци тежити да остваре и други део плана Сарматикусова.

Међутим, ако је Немцима у току пролећа и лета 1915 год. пошло за руком да остваре први део плана Сарматикусова и да заузму Пољску до Буга и Њемена, при остварењу другога дела тога плана они морају наћи на безбројне тешкоће, и ми мислимо да тај други део плана мучно да ће моћи бити остварен. Не треба заборављати да у стратегијском смислу успех Немаца, ма да су они и заузели део наше територије, није тако велики као што га они сада представљају. Увек се знало да смо ми намеравали, благодарећи условима наше пограничне линије, да евакуишемо Пољску чак у самом почетку рата.

Спочетка се, као што је познато, мислило да ће наша армија у почетку рата бити сконцентрисана на Њемену и Бугу, а затим се чак наша концентрација претпостављала још даље назад, на линији Западне Двине и Дњепра. Према томе, озбиљна одбрана Пољске никад није ни улазила у наше планове.

Међутим, околности су се стекле тако, да су наше трупе, у место да напусте Пољску после малог отпора одмах у почетку рата, штитиле тај крај у току читаве године дана, и оно, што је требало лако да падне Немцима у шаке, пало им је уз највеће напоре и огромне жртве, које су их приближиле општој стратегијској и економској изнурености.

На тај начин може се видети, да је први део плана Сарматикусова остварен поглавито стога, што смо ми већ имали у виду да не бранимо особито упорно Пољску и што су наши планови предвиђали могућност привременог уступања ове територије противнику с тим, да му је доцније отмемо приликом одлучног наступања у територију Немачке. То, заправо, још ни из далека не пружа Немцима разлог да верују у остварење другог дела плана Сарматикусова, који предвиђа даље наступање у дубину наше земље, т.ј. предвиђа потискивање наше армије са оних линија и оних положаја, са којих ми нисмо мислили и не мислимо да одступамо.

Овде противник мора наићи на озбиљан отпор и, у сваком случају, на одлучну упорну борбу.

Стога ћемо о даљим плановима Сарматикуса рећи само толико, у колико је то од интереса са гледишта могућног наступања Немаца на овом или другом фронту. Ово је од значаја само у том погледу што ће Немци, вероватно, тежити да изведу и другу половину плана Сарматикусова, али, да ли ће им и у колико то поћи за руком, то је још велико питање.

Штампарија Д. Аласгасијевића-Војводића.— Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 49. **Субота 25. јуна 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 24. јуна

На десној обали било је канонаде у правцу Хуме, као и у правцу Доватепе. На осталом фронту ништа значајније није се догодило.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 24. јуна

Званичан извештај. — С једне и с друге стране Соме Немци су покушали данас да реагирају на оба краја француског сектора. Северно од Соме, читав низ немачких противнапада, управљених преко дана противу нових француских линија северно од села Хам, био је сломљен ватром Француза; за то време Немци нису могли постићи ни најмањи успех. Французи су заробили нешто мало војника. Јужније, противнапади предузети од Белуа ан Сантер противу француских положаја између Естре и Белуа, били су задржани препречном ватром те нису могли да се развију. У тој области Немци су претрпели велике губитке: 2 чете нападнуте бочно од француских митраљеза у шуми северо-западно од Бернна, биле су потпуно уништене. На левој обали Мезе, активност обеју артилерија наставља се на сектору Шатанкур. На десној обали Немци су бомбардовали жестоко шуму Фимен, батерију Дамлу и Лофе. Северно од Морвила, француске батерије бациле су у ваздух један немачки муниципијски магацин.

Париз, 24. јуна

Борба на фронту Пикардије развија се правилно, према предвиђањима опште савезничке више команде. Спорије на северном делу британског фронта, где су Немци, нагомилавши нагомилали многобројне трупе и огроман ратни материјал, — наступање напредује знатно брзо на свима осталим тачкама борбеног фронта, а нарочито јужно од Соме. Северно од Соме успеси су одлучни. И тамо смо заузели такође другу непријатељску линију. Неоспорно је да би наступање било брже, кад не бисмо били принуђени да одржавамо везу са Енглезима чије је надирање спорије с обзиром на снажан непријатељски отпор. Премда британске трупе настављају своје методично напредовање, наносећи непријатељу страховите губитке, немачки ђенералштаб се показује веома узнемирен офанзивом на Соми. У намери да смањи ефекат који повлачење на фронту у Пикардији производи на јавно немачко мњење, он покушава да даје нетачна обавештења.

Париз, 24. јуна

Битка у Пикардији ушла је у своју другу фазу. Енглеска штампа хвали сјајне стратегијске особине ђенерала Фока.

Париз, 24. јуна

Никакве промене није било на фронту код Вердена, пошто су Немци одустали да покушају какав било нов напад, после афере код Тиомона. Јутрошњи листови доносе ову дневну заповест, коју је ђенералисим Жофр упутио трупама које тако јуначки бране Верден.

„План који је марљиво израђен у саветима савезничке ковалиције, сада је у јеку извршења. Војници са Вердена! За тај план има се благодарити вашем јуначком отпору! Ваш је отпор био неопходни услов за успех. На њему почива *будућа* победа, он је створио на целокупном бојишту такву ситуацију, из које ће сутра поничи дефинитиван триумф наше ствари.

Ђенерал Нивел, командант трупа на Верденском сектору, упутио је својим војницима ову дневну заповест.

„Куцнуо је одлучан час. Осећајући се притешњени са свих страна, Немци предузимају противу нашег фронта очајне и бесомучне нападе, у нади да доспеју до врата Вердена пре него што ће и сами бити нападнути уједињеним снагама савезничких војсака. Ви им нећете допустити да прођу, другови моји. Земља од вас тражи још тај напор«.

Лондон, 24. јуна

Званичан извештај. — Нема промене у ситуацији на фронту у Француској. Одбили смо многе непријатељске противнападе и напредовали смо нешто мало у околини Тјепвала и Контелмезона. **Ми смо до сада заробили 6000 војника а Французи 10.000.**

Лондон, 24. јуна

Очекује се општи напад савезничких трупа противу Перона који образује центар целокупне одбране на нападном фронту Соме. Војни кругови сматрају да је прва фаза офанзиве завршена с потпуним успехом у корист Савезника.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 22. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: У области Вулка—Галузиска непријатељ је с великим масама предузео противнападе који су били одбијени. У току непријатељевих противнапада на село Костјаховка, један од наших пукова пустио је непријатеља да се приближи на 100 корака, па је по том извршио енергичан противнапад. Непријатељска претходница је била уништена, и ми смо заробили 2 официра и 257 војника. Према најновијем извештају, непријатељ који оперише на десној обали Дњестра, био је разбијен и натеран у бегство. У току те борбе заузели смо извесне делове непријатељског утврђеног положаја западно од линије Исаков—Живачев. Заробили смо неколико стотина војника. На полусектору код железничке пруге Делатин—Коросмецо, заузели смо село Микулишин.

На многим секторима нашег левог крила на Ришком фронту, наше су трупе продрле у прву линију непријатељских ровова. Заробили смо војнике и запленили смо митраљезе. Немци су предузели противнападе али су били одбијени ватром наше артилерије. У области југоисточно од Барановичи борбе се настављају. **Према најновијим извештајима, једна наша дивизија заробила је 1000 војника и 27 официра.**

Јуче су непријатељски аероплани летели над Минском и бацили 31 бомбу, ранивши 3 човека, 7 жена и 2 детета.

Петроград, 24. јуна

Руска офанзива настаља методично свој развој. Док армија генерала Лечицког наставља освајање Галиције, у правцу Станислава, и док на сектору с оне стране Луцка немачка контра-офанзива бива одлучно разбијена, дотле се нове операције ангажују нешто мало северније. Армија ђенерала Еверта постигла је сјајан успех у области Барановичи које је руска артилерија од данас узела под своју ватру. Значај операција на томе сектору је веома велики, јер су Барановичи железнички чвор који везује Ригу и цео северни фронт са Ковелом.

Лондон, 24. јуна

Руска офанзива обухвата цео источни фронт. Армије Руског Цара врше у овом трепутку огроман притисак на аустро-немачке снаге од Риге до Карпата. Десно крило руске армије почиње на разним тачкама да врши жестоке нападе против армије генерала Хинденбурга.

Петроград, 24 јуна

Око Луцка 65.000 Руса напало је бајонетом непријатељске снаге. Седам руских коњичких пукова извршило је један сјајан јуриш.

Лондон, 24. јуна

Из Петрограда јављају „Морнинг Посту“: Руси су обезбедили себи надмоћност у биткама које се воде између реке Стира и Стхода око заузећа Ковела. Руси мало по мало опкољавају варош.

Лондон, 24. јуна

Чарке су већ отпочеле у карпатским кланцима. Битке су се померије из центра ка југу. Руска коњица која наступа од Кимполунга приспела је већ на мађарско земљиште.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 24 јуна

Званичан извештај. — Између Адиџа и Бренте непријатељ се узалуд труди да упорним отпором и противнападима задржи наше наступање. Јуче смо одбили један бесомучан напад противу Малгаџуња. Западно од Пазубио заузели смо врх од Монте Корно. У зони Астико наше су трупе освојиле Монте Салуђио и настављају своје надирање дуж линије Рио Фредо и Астико, на висоравни од Сете Комуни. У Вал Камоно ништа ново није се догодило. У Вал Брента одбили смо један напад вршен противу Прималунета. На сектору Монфалконе борба се развија.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 22. јуна

Кавкаски фронт: Наша одељења, која наступају у области Горњег Чорока, заробила су војнике и запленила мноштво пушака, метака, бомби и шатора.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 24. јуна

Г. Пашић упутио је г. Бријану ово писмо:

Господине Председниче,

Не могу напустити Париз а да Вам не изразим своју захвалност, колико на дочеку који сте мени лично учинили, толико и на свему ономе што сте урадили за моју Отаџбину. Ја полазим за Крф, носећи собом не само најлепшу успомену на вашу Отаџбину већ и на убеђење веома оспокојавајуће да ће Савезници победити заједничког непријатеља, благодарећи њиховим огромним и сложним напорима, чије се чудесне последице већ наговештавају све више и више ефикасно.

Молећи вас, Господине Председниче Министарског Савета, да и даље очувате своју благонаклоност према Србима, који ће тачно и неизоставно испунити своју задаћу као верни и одани Савезници, мени је особито мило што ми се указала прилика да вас уверим о своме личном дивљењу према Вама, као и о своме неизгладивом уважењу.

Г. Бријан одговорио је овим телеграмом

Господине Председниче,

Веома сам дирнут осећајима које сте ми изволели изразити. Вама је познато да је Француска из свег свог срца указала своју потпору Србији у борби коју јуначки води против својих угњетача. Срећан сам што су ми прилике дале могућност да ублажем своје симпатије вашој земљи. Особито се радујем што су овом приликом успостављени између нас односи такви који су ми допустили да оценим узвишеност осећаја и погледа првог српског државника.

Верујући, као и Ви, у крајњи исход напора који у пуној сагласности све савезничке владе чине за тријумф Права и Слободе Народа, и убеђен да ће и српска војска ускоро уплести нову славу у ниску минулих слава, којима се поноси и које су јој донеле опште дивљење, ја Вас молим, Господине Председниче, да изволите примити, уз моје најживље жеље за срећу племенитог српског народа, и израз мојих искрених пријатељских осећаја и мога високог поштовања.

Париз, 23. јуна

По листу „Рускоје Слово" Ерцхерцог Јосиф Фердинанд смењен је са положаја команданта 4 аустриске армије. Заменио га је немачки генерал Линсинген који сада располаже са 19 дивизија, од којих 16 немачких.

Париз, 22. јуна

Јавља се да су Французи почели да се служе једним новим топом великога калибра који је надмоћнији од немачког топа 42. см. Дописник „Пти Паризиена" на фронту Соме, говорећи о резултатима које је показао тај нови топ, вели: „видео сам читава села бачена у ваздух само од 3 метка тога топа. Гранате су рушиле по 12 кућа једновремено. Листови истичу такође и резултате које је показала тешка енглеска артилерија, чије су последице страховите.

Амстердам, 22. јуна

Немачки листови, као и берлински извештаји, не крију узнемиреност која је овладала у Немачкој услед савезничке офансиве. „Келнише Цајтунг" пише: Битка у Шампањи од прошле јесени научила нас је с каквим импозантним припремама француски ђенералштаб изводи слична предузећа. Ми можемо бити убеђени да ништа неће бити оглављено

односно техничких средстава која ће Француз употребити ради пробијања наших линија.

ЕКОНОМСКА КОНФЕРЕНЦИЈА

— Тан —

Економска конференција, која је одржана у Паризу, биће од користи само тако, ако буде остала на терену војних и политичких стварности. Лојд Џорџ је овако дефинисао тај терен: „Пре него што ће се претресати трговачки режим за после рата, треба добити рат, јер све од тога зависи". Другим речима, Лојд Џорџ мисли да ратне економске мере сачињавају суштину програма конференције пре него ли програми, који ће се имати да изводе после рата. И ми мислимо да би била веома велика погрешка, ако би се конференцији ставило у задатак да припрема некакве царинске погодбе, које би имале да послуже као одговор, после потписаног мира, на аустро немачку царинску унију. Наше је мишљење, да главни економски ратни посао није да се изради тај скромни одговор већ да се свима средствима спречи остварење „Средње Европе", чије би ударе, како изгледа, неки само хтели да парирају. Не треба да се обмањујемо: питање је животно. Стварање „Средње Европе", под берлинском хегемонијом, један је од циљева, ако не и најглавнији циљ рата за Немачку. Ако тај циљ постигне, Немачка ће изићи победилац, и све могуће тарифе на свету не би ту могле ништа помоћи. Рат из 1871 уједињио је масу Немачку. Сада се хоће да рат од 1914 створи уједињење велике Немачке. Према томе, није више у питању борба коју ваља повести после рата против економског блока „Средње Европе", већ борба којом се треба одупрети стварању тога блока.

Немачки план није нов. Таненберг га је изложио 1911. год. Фридрих Науман се вратио на њега 1915. год. Његова књига Mitteleurope (Средња Европа) имала је такав успех коме је раван само успех Бисмаркових *Мемоара*. Тај план има за основу конфедерацију „Средње Европе" а за завршетак немачко подвлашћење европског и азијатског Истока помоћу царске пруге Хамбург—Багдад—Персијски Залив. Ко жели да се увери да тај план још живи, нека баци поглед на „ратну карту" Бетмана Холвега. Пангермански програм подразумева је заузеће 3 и по милиона квадратних километара земљишта ван садашњих граница немачке царевине. Немци сада држе 3 милиона квадратних километара код својих савезника или код својих противника. Како ће и на који начин тај програм да се примени, о томе има података у Науановој књизи, где је све до ситница предвиђено и описано, нарочито у погледу апсорбовања Аустро-Угарске. Што се пак тиче његовог проширења на Исток, треба се сетити оног театралног пуштања у саобраћај „првог балканског воза" после освојења Србије, који је штампа поздравила као „зору сјајнога напретка". Исто тако не треба сметати с ума ни продужење грађења багдадске пруге (део Исмзхије—Мосуре) у среп рата.

Према војним резултатима, тај ће се план остварати делимично или у целини. Али без обзира на те резултате, Немачка и пре мира хоће да оствари од тога плана оно што је најглавније: стварање „Средње Европе". То је сада сва политика Хелфериха. Онога дана када тај блок буде био образован и када Немачка буде приграбила 50 милиона аустро-мађарских становника, тога дана ће савезници постати побеђени па макар пре тога и били победиоци. Трговачки уговори између сила из Споразума не би могли ништа да помогну.

Економски циљ Споразума је јасан: он се састоји у спречавању Немачке да постигне свој, у спречавању стварања Таненбергове, Листове, Науанове и Хелферихове „Средње Европе", а у томе ћемо успети силом а не помоћу конференција или тарифа.

Економски циљ, а, ако се хоће, и политички куд и камо је прецизнији, потребнији и прешнији него ли неодређени појмови о „васпостављању позређеног права", о „уништењу пруског милитаризма". Васпостављање повређеног права и уништење пруског милитаризма заснивало би само један краткорочни мир, ако би се створила „Средња Европа".

Нека дакле конференција проучава будуће споразуме и погодбе; то је лепо. Али нека се нимало не вара да ће она таме успети, ако Немачка, макар и побеђена, противстави своју „Средњу Европу", за коју се бори. То би значило ударати земљани о гвоздени лонац.

Савезници воде рат против рата. Да би се засновао трајан мир, треба да победа за навек разбије у парампарче страховити пангермански план и истакне му насупрот препону од ослобођених народа Аустро-Угарске и од васкрсле Пољске. То ослобођење биће један политички чин сагласан с нашим идеалом, а то ће уједно бити и један одлучан економски чин.

Штампарија Д. Анастасијевића-Белешанца.—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 50. Недеља 26. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 25. јуна

Званичан извештај. — С једне и с друге стране Соме ништа се није догодило у току дана. Између Оазе и Ена један препад који су Немци извршили преко ноћ противу једног француског рова близу Мулен-су-Туван пропао је потпуно. На десној обали Мезе борба је била доста жива у току дана у области утврђења Тиомон. Немци су вршили узастопно више напада противу француских положаја. У току једнога од тих напада они су успели да продру у истакнуте делове француских ровова, али противнапад који су Французи предузели око 2 часа по подне омогућио је да се васпостави у целини француска линија која се одржава у непосредној близини самога утврђења. Сви остали покушаји Немаца одбијени су митраљеском ватром и стали су их озбиљних губитака. Артилеријска се борба наставља веома жестоко на сектору северно од Сувила и у области Лофе. Убичајена канонада на осталом фронту.

Париз, 25. јуна

После петодневног непрекидног напредовања, 23. јуни није донео никакву измену у ситуацији Савезника. Енглези, који су увидели недовољност артилеријске припреме, приступили су поново методичном бомбардовању. Са своје стране ми смо у току од 5 дана постигли на Соми толико колико су Немци успели да добију код Вердена за 4 и по месеца. Велика битка, коју су недавно Савезници отпочели, трајаће недељама и месецима, ако је потребно, јер они сада распоажу свима потребним средствима. Благодарећи јунаштву бранилаца Вердена, Савезници су могли и умели да дефинитивно припреме своје ратне инструменте како би најзад могли извести општу офанзиву на свима фронтовима. Додајмо да непријатељ у својим извештајима пушта да провирује само један део жалосне истине, признајући сам о губитак двају села онда кад смо ми освојили двадесет од 18. јуна.

Париз, 25. јуна

Из методичних трагања, која је ђенералштаб водио, Немци су 13 маја имали пред Верденом 561 батерију Свака од тих батерија имала је по 4 оруђа. Оруђа највећега калибра дејствовала су свако за себе или по два у возу. Остали калибри понајчешће су употребљавани по секцијама. Може се лако усвојити да је пред Верденом било око 2000 топова: 40 оруђа највећега калибра (око 12 42 см. а остатак од 380 и 305 мм). 700 оруђа великога калибра од којих 35 од 130,215 од 210 мм., 430 од 150 мм. и 120 оруђа средњег и малог калибра, 800 хаубица од 105 мм. и 400 топова од 77 мм.

Број дивизија које су биле употребљене пред Верденом био је стално око 20. Према томе види се да је свака дивизија имала повећану артилерију са 15.

Париз, 25. јуна.

Француска академија упутила је верденској армији један акт, у коме је изјавила своје дивљење, своју захвалност и своје дубоко поштовање.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 23. јуна

Званичан извештај (вечерњи). — Западни фронт: **Број војника које смо заробили 21. и 22. јуна у току бојева, који се још настављају западно од линије Стир и низводно од села**

Колки, износи више од 300 официра и 7 405 војника здравих и велики број рањеника; запленили смо 6 топова, 23 митраљеза, неколико хиљада пушака, 2 рефлектора, 11 бацача бомби и 77 кара. Одбили смо жестоке немачке нападе *близу* Гружатина. На десној обали Дњестра, у области Инатонова и Хочимирза води се огорчени бој. На многим секторима на фронту северно од Мочаре Пинск води се артилеријски двобој. Код Барановичи непријатељ је предузео неколико огорчених противнапада које смо одбили. Непријатељ је у више махова отварао ватру из топова тешког и лаког калибра против области села Ледуви југо-источно од Барановичи. Према светлости те ватре непријатељ је предузео два жестока противнапада. Непријатељ је стално *био* одбијан ватром наше артилерије, митраљеза и пешадије.

Петроград, 23. јуна

Званичан извештај. — Западни фронт: **На фронту јужно од мочари Пинск наше су трупе постигле јуче нове, важне успехе. Близу Костјуковице, отели смо једну непријатељску батерију и заробили много војника; осим тога заробили смо још и 22 официра и 350 војника. Северозападно од Рожичи, на Стиру, северно од Колки, отели смо јуче два топа, три митраљеза и заробили више од 2 300 војника. Северо-источно од Гружатина, освојили смо непријатељске ровове, заробили више од 300 војника и отели један митраљез. Између Стира и Стохода, западно од Сокула и нешто јужније, непријатељ је предузео противнападе који су остали без успеха. У Галицији, после артилеријске припреме, наше су трупе предузеле енергичну офанзиву западно од Доње Стрипе и на десној обали Дњестра. Непријатељ је разбијен и повлачи се. Наше се трупе приближују рекама Коропецу и Суходолеку, притокама Дњестра. На тој тачки заробили смо у току јучерашњег дена близу 5000 војника и запленили 11 митраљеза. У току напада на село Неертники, источно од Монастериска, Немци су дочекали наше трупе, бацајући на њих запаљиве течности. Због тога су после заузећа села сви Немци побијени бајонетом: заробили смо више од 1000 људи. У току те акције, наши су козачки татари јуришали на непријатеља и натерали га у бегство. Јуче око 20 козака прешло је преко Дњестра излазећи близу села Долино и заробили на десној обали 5 официра и 108 војника са 1 топом.**

У области Риге Немци су вршили напад на положаје које смо им отели јуче. Наше трупе, заробивши војнике и запленивши доста оружја, вратиле су се на своје старе положаје На фронту Двине, пред Двинском и нешто јужније, води се жива артилериска борба на разним местима. Близу Дјарс(?) јужно од Двине, узводно од Фридрихштата, наша лака артилерија потукла је лаку немачку артилерију. Немци нису успели да одвуку своја оруђа и једна њихова запрега која се била приближала једном демонтираном топу, била је уништена заједно с возарима. **Близу Барановичи бојеви се настављају у нашу корист. Да би повратно изгубљене положаје непријатељ врши противнападе, али је стално одбијан. Ми смо у току заробили од 20. до 22. јуна 71 официра, 4 хирурга и 3040 војника.**

Париз, 25. јуна

Са руског фронта стижу нам данас веома важне вести. Једна нам доноси глас да је офанзива наших савезника на сектору Риге отпочела и да обећава бити онолико исто сјајна као и на другим деловима фронта. Један енергичан напад омогућио је руским трупама јуче да заузму прву линију немачких ровова. Противнапади којима су Немци до сада покушавали да истерају Русе, пропали су потпуно. На сектору у Волинији, руска се офанзива наставља снажно са изврсним успесима. Наши су савезници заробили у току једног дана више од 5000 војника и запленили велике количине муниције. Северо-западно од Лунка, на Доњој Липи, руска је офанзива такође сломила непријатељски отпор. Дуга серија победа настављa се у Галицији, где су Цареве трупе сломиле јеван снажан непријатељев напад, који

је имао за задатак да заштити варош Станислав, којој су јако загрозиле руске колоне, идући уз Дњестар западно од Коломеје. Руси су успели да пресеку железничку пругу за Надворну, која води у Мађарску равницу. На послетку, армија генерала Еверта стеже све више и више железнички чвор источно од Барановичи.

Друга нам вест, исто тако важна као и прва, јавља да Немци сада евакуишу Ковел али да им посао не иде лако с обзиром на огромне количине нагомиланог ратног материјала у тој вароши, где се сустижу све железничке пруге које опслужују цео аустро-немачки фронт.

Петроград, 25. јуна

Последњи руски извештај јавља да Руси настављају своје брзо наступање на фронту од 150 км. Близу Барановичи Руси су продрли у многе рововске линије непријатеља, чије су посаде поубијали бајонетом.

Петроград, 25 јуна

Од 21. до 22. јуна Руси су заробили 9.000 војника и запленили огроман материјал.

Лондон, 25. јуна

Један немачки извештај отворено признаје немачки пораз на сектору код Нароча.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 25 јуна

Званичан извештај — У Вал Лагарина и у Вал Сугана настављамо своје офанзивне операције са успехом. У Вал Адиџа и на Горњем Астико непријатељ се лагано повлачи под нашим притиском. На висоравни Азијаго воде се интензивна артиљериска борба против аустријских положаја. У Вал Кампело противних је снагом напустио оно неколико положаја које је хтео да очува на Приналунета. На осталом фронту артиљериска активност с прекидима. У Сан-Мартино и у области Селца одбили смо непријатељеве нападе.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 23. јуна

Кавкаски фронт: У области Платане наше су трупе понова напредовале. Између Тавриса и Чорока одбили смо непријатељеве противнападе. Јужно од Чорока наше су трупе отеле једно утврђење у планинском масиву. Приликом вршења непријатељског положаја у области Бајбурт, запленили смо велику количину оружја и другог ратног материјала. На правцу Дијарбекира, у долини источнога Еуфрата, наше су трупе дочекале на бајонет Турке који су били предузели офанзиву и одбацили су их на запад. Непријатељ је оставио више од стотину лешева на терену.

НА МОРУ

Амстердам, 25. јуна

Један немачки извештај јавља да је један енглески подводни брод који оперише у Балтичком Мору торпедовао и потопио у холандским водама један велики немачки трговачки брод.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон, 24. јуна

Српски Дан прослављен је 15 јуна у целој Енглеској и Шкотској. Само по школама одржано је 20.000 предавања о Србији. Ниједна једина школа није одбила да прослави Српски Дан. У 30.000 цркава дават је парастос за покој душе српских хероја и британских лекара и болничара, који су пали на пољу части у Србији. Држале су се здравице у част Краљева: Петра и Николе, и за скоро ослобођење Србије. 60 варошн држало је нарочите конференције и митинге, на којима су већином били председници градски, председници (лорд мерови) појединих варошн. Говорило је више Срба. Министар Бошковић био је председник пријема код леди Гавап. У Бирмингему је говорила леди Пеџет и Богдан Поповић. У Кембриџу Павле Поповић. У Лондону је било више конференција на којима су говорили Славко Грујић и Војислав Јовановић, од Срба.

Лондон, 23. јуна

У свом уводном чланку, који је посвећен Видов Дану, „Тајмс“ каже: „Зашто српско племе прославља сваке године дан своје пропасти на Косову? Зато, што у том дану лежи још један доказ националног херојизма; што у том дану лежи обећање за ослобођење целог племена српског. Овогодишња прослава тога дана, у нашем кругу, потсећа савезнике, да им је дужност, да осло оде српски народ, чија је слобода тесно везана са нашом сопственом сигурношћу и нашим националним напретком“.

Париз, 24. јуна

За време док наши јединствани војници бране верденске приступе и воде праву епску борбу противу снага увек надмоћнијих, трупе у Пикардији стално напредују. И поред плахе кише, оне су утврдиле све освојене положаје и наставиле офансиву. Њихов је марш еверстан. Листови истичу важност нове руске офансиве која ће, ако се развије, као што се очекује, бити још важнија него ли офансива противу аустриског фронта, са својих могућих последица. Велика руска офансива захвата готово са позиционаком интензивношћу један фронт од 900 километара, сречавајући на тај начин непријатеља да шетка своје трупе с једне тачке на другу. Циљ савезника међутим састоји се баш у томе, да примора целокупне аустро немачке снаге да се увуку у смртоносне бојеве.

Париз, 23. јуна

Једна депеша из Петрограда јавља да су Руси пробили јуче две немачке линије и сву одбрамбену организацију у области Барановичи. Северно од реке Пинска они су заробили 72 официра и 2700 војника и запленили 17 топова и велики број митраљеза. Ово је један велики успех с погледом на велику стратегиску важност те области. На осталим тачкама руског фронта јавља се за читав низ непрекидних аустро-немачких неуспеха. Ако се руска офансива у западној области развије, ситуација Немаца ће постати критична, јер изгледа да су они послали већ на разне фронтове све своје резерве из унутрашњости. Потврђује се да су Бугари категорички одбили да пошљу Аустријанцима појачања.

Лондон, 24. јуна

Јављају да су вести о руским победама унеле запрепашћење у целу Бугарску, чије становништво већ пати од глади, од тифуса и од других болештина. Преовлађује убеђење да ће бугарски војници положити оружје пред Русима, јер не желе да се боре противу њих које и даље сматрају као своје добротворе у пркос надзирству њихове владе.

Петроград, 23. јуна

Дописник „Морнинг Поста јавља своме листу:“ Напад генерала Брусилова развија се у густим масама на једном фронту дугачком од 100 километара, имајући за главни циљ опкољавање Лавова. Оба крила генерала Брусилова наступају нормално. нешто брже него његов центар, тако да сада образују један велики лук с намером да припреме опкољавање престонице Галиције. У овој офанзиви руска је артилерија извршила једно чудесно дело. Сви полу-фортификациони радови, које су аустријанци извршили, били су потпуно уништени од Руса. И по трећи пут утврђује се неоспорна надмоћност добровољачке руске коњице, као и надмоћност њеногa дејства у нападима на непријатељске положаје, чији бранноци нису у стању да обуздају њену бујност.

Париз, 23. јуна

Коментаришући догађаје на западном фронту, пуковник Репингтон пише у „Тајмсу“: „Офансива Савезника одликује се методичним духом који њоме управља и који је плод искоришћених искустава из прошлости. Старе грешке биће одстрањене. Надмоћност англо-француске артилерије на фронту Пикардије неоспорна је. Никада до сада нису добијени тако одлучни резултати у артилеријској акцији.

„Дели Телеграф“ објављује: Наступање Савезника на западном фронту изазива у Берлину дубоку узнемиреност. Тим поводом листови издају нарочита издања у којима позивају народ да се држи мирно.

Атина, 24. јуна

Знатне руске снаге приспеће ускоро из Марсеља у Солун. Тада ће отпочети савезничка офансива и на Балканском фронту, пошто се садашња прилика цени као изврсна услед русофилског покрета у Бугарској који је изазван руским победама.

Штампарија Д. Аврамовића-Велешанца.—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 51. Понедељак 27. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 26. јуна

Непријатељска артилерија била је активна у правцу Кизилдира. На осталим тачкама фронта уобичајена канонада и пушкарање

Француски авијатичари бомбардовали су војне установе у Битољу, као и непријатељске логоре близу Петрича и фор Рупел.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 26. јуна

Званичан извештај. — Северно од Соме, а у пркос сталној киши и магли, француске су трупе јутрос предузеле напад противу села Хардекур и брежуљка, који се налази на северу. Напад је вршен у вези с енглеском војском која је нападала шуму Трон и пољско добро, које лежи југоисточно од те шуме. Благодарећи силини напада, француска је пешадија за 35 минута заузела одређене објекте. Два немачка противнапада, који су долазили један са севера а други са истока и који су били наперени противу освојеног брежуљка, била су сломљена француском ватром. У току тих борби Немци су оставили Французима 260 заробљеника. Јужно од Соме никакав важнији догађај није се десио у току дана. На верденском фронту бомбардовање с прекидима француских првих и других линија на левој обали Мезе. Артилеријска активност наставља се веома жестоко на секторима северно од Сувила, шуме Фимен и батерије Дамлу.

Уобичајена канонада на осталом фронту.

Париз, 26. јуна

Затишје, о коме је јуче јављено, на обема обалама Соме наставило се и данас. То долази отуда што се припрема други чин офансиве наших трупа. „Келнске Новине“ сматрају да Немци могу бити доведени у положај, да помакну своју одбранбену линију до Фосе де ла Сом, што образује озбиљну препону због рачвања саме реке, као и због мочварне природе саме долине. Али ми смо сада и сувише близу код тога места, да би непријатељ могао предузети без опасности ма какву операцију на простору који нас дели; неуспех за њега би под сличним условима *био* права катастрофа.

Енглези су јуче били активнији. Успели су да напредују на својим секторима. Отели су јако утврђење, звано Лајпциг, где су Немци били усредсредили огромна одбранбена средства. На југу, једна енглеска бригада отела је на јуриш близу пола километра непријатељских ровова на првој линији. Енглези су такође протерали Немце из три нове линије ровова северно од Фрикура и сломили један силан напад пруске гарде источно од села Конталмезон, које су једном заузели али које су после тога изгубили. При свем том енглески успеси на целом фронту задобијају у толико већи значај у колико им је омогућено тиме да помакну своје линије ка граници, која је обележена нашим положајима, како бисмо могли наставити офансиву.

Лондон, 26. јуна

Званичан извештај. — Борбе у близини Тиепвала завршиле су се 24. ов. мес. тиме **што смо заузели и даље непријатељске положаје, врло јако утврђене, познате под именом „Лајпцишки редут“.** Једна од наших бригада продрла је у непријатељске одбранбене ровове, код Овилера, где крвава борба још траје.

Источно од Ла Боазела напредовали смо у дубину 500 јарди на фронту од 2.000 јарди; северно од Фрикура заузели смо три линије ровова.

Пред вече смо заузели село Конталмезон, али због непријатељске артилериске ватре наше су се трупе отуда повукле. Док су наши на-

чади трајали, непријатељ је прешао у напад источно од Конталмезона са трећом гардиском дивизијом. Овај је напад одбијен са врло великим губитцима по непријатеља. Око 500 заробљеника остало је у нашим рукама. Јака киша је плавила ровове и отежавала операције.

За време последњих неколико дана запленили смо двадесет топова, педесет и један митраљез, много рововских оруђа, аутоматских пушака, бацача мина, рефлектора и другог ратног материјала.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 24. јуна

Званичан извештај од после подне. — *Западни фронт:* Борби западно од доњег Стира настављају се успешно по наше трупе У области Галузије—Оптово—Молдецк заузели смо.... Непријатељ бежи под ватром наше артилерије. Заробили смо нове, многобројне војнике од којих један командант пука са ађутантом. Гонећи непријатеља наша је коњица извршила јуриш у области Молдецка, отела једну крупову батерију са 6 топова, која је могла да одвали само неколико метака. Доцније, а после огорченог боја, отели смо села Комарово и Градец. Мало час је јављено да је наша храбра коњица заузела железничку станицу Маљевич и запленила у току гоњења још једну батерију са 4 оруђа и 3 тешка топа. Јужно од Стохода и у области Доње Липе артилеријска ватра. У Галицији бливу Гватки непријатељ је покушао да наступи, пошто је претходно запалио једно минско огњиште, али је одбијен. Према најновијим извештајима укупан број заробљених војника у току 21. и 22. јуна западно од Доње Стрине, износи: 270 официра и 9000 војника, а до сада смо пописали: 29 митраљеза 6 бацача бомби, 3 бацача мина, преко 5000 пушака, стално балоне и запаљиве течности. Северозападно од Кимполунга, непријатељ је предузео енергичну офансиву али је био одбијен. На фронту Двине живо пушкарање. Јужно од области Двинска до области мочара Пинска, води се жестока артилеријска ватра на многим местима. Југо-западно од језера Нароча а после огорчене борбе бајонетом отели смо део немачких ровова. Овде непријатељ наставља своје огорчене противнападе. На сектору фронта источно од Барановичи непријатељ је вршио неколико узалудних напада.

Вечерњи извештај: *Западни фронт:* Настављајући да развијају успехе које су постигле у области западно од сектора Чартовиск и реке Стир, наше су трупе по заузећу села Градец, отеле после жестоких борба бајонетом, села Должица, на великом друму за Колки, Манезич и Гружатин. Аустриски и немачки заробљеници стално придолазе. И на фронту јужно од Стохода непријатељ одржава на многим секторима веома јаку артилеријску ватру. Северно од доње Липе, а под рафалном артилеријском ватром, непријатељ је покушао да предузме офансиву у области Шклина и Дубовија Корчми, али је био одбијен. Овде артилеријска борба још траје. На фронту у Галицији артилеријски двобој води се на многим секторима. У области источно од Монастиржицко и на реци Коропецу наше трупе и даље потискују противника Западно од села Садзавке, источно од Делатина, отели смо после борбе један непријатељски положај и заробили немачке војнике. Југо-источно од језера Нароча, Немци су извршили жесток противнапад и повратили део ровова које су јуче били изгубили. Бој се наставља. На великом делу фронта између Горњег Њемена и Мочари Пинска жестока артилеријска борба. Источно од Барановичи, у околини села Одеховчино Немци су нас нешто мало потисли после једног жестоког противнапада; наша пак концентрична ватра приморала их је затим да се повуку.

Напомена: — У области Барановичи а у току ноћних напада наши су митраљези у виде махова отварали ватру против немачких митраљеза, које су стално ућуткивали. У последњим борбама особито се одликовао митраљески подофицир Алода који, и ако рањен у главу, контузован, није напуштао строј и нанео је Немцима огромне губитке.

Петроград, 25. јуна

Званичан извештај од после подне. — *Западни фронт:* У области Доњег Стира, западно од сектора Чарториск, наше су трупе, гонећи непријатеља, избиле јуче после борбе на линију Городок Станица-Маљевич Оконск Газовка-Гружатин. **У јучерашњим борбама на сектору железничке пруге Маљевич заробили смо 75 официра и 2.000**

војника. У току гоњења противника а приликом једног козачког јуриша, у области Оитова, извесне аустриске јединице биле су исечене у масама и заробљено је око 600 војника. Отели смо 5 топова, 6 митраљеза, од којих 3 са запрегом. Заробљеници стално придолазе у великим масама. Запленили смо мноштво ратног материјала, оружја и профијанта. Заузели смо село Шенкагрива, северно од села Городок, а на 10 врста испред Стохода. Нешто мало јужније, на горњем Стоходу и на сектору северно од Пинског фронта ништа ново није се догодило, осим што се води артилериска и пешачка борба у области села Дубовија Корчми. **Источно од Монастержицка наше су трупе поселе село Грегоров и заробиле више од 1000 војника.** На фронту реке Коропеца било је жестоке артилериске борбе, као и аустро-немачких противнапада. У околини села Микулишина, између Делатина и Коросмезо, непријатељ је вршио више противнапада које смо одбили.

На фронту Двине пушкарење; југо-западно од језера Нароча, борба се стишава и последњи немачки противнапади нису ту изменили ситуацију. Нешто јужније води се местимице артилеријска борба. У области северо-западно од Барзновичи, један покушај непријатеља да предузме офанзиву, био је одбијен нашом ватром.

Петроград, 25. јуна

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: Трупе ђенерала Брусилова приближују се Стоходу, разбијајући свуда непријатеља који даје очајнички отпор. Избацили смо непријатеља са његових положаја на многим тачкама јужно од Нобеза на Припету. Непријатељ се повлачи ка Доњем Стоходу. Пропле ноћи наша је коњица подухватила непријатељску пешадију и мађарске хусаре у околини села Равља Руда, које лежи југоисточно од Дондиље, на седам врста испред Стохода и јужно од Тројановке. **У једном сјајном налету трансбајкалски Козаци исекли су многе мађарске хусаре, а остатак се разбегао по шуми.** У јутру су наше храбре трупе отеле утврђени положај источно од села Угличовец, између Стира и Стохода, северно од Сокула **и заробили многе војнике са 3 хаубице.** За тим су наша одељења погонила непријатеља и прешла Стоход у области села Угли. **По приближном израчунавању, у току бојева од 21. до 24. јуна заробили смо између Стира и Стохода, у најмању руку, 300 официра, подразумевајући ту и два команданта пука, 12 000 војника, и запленили најмање 45 топова малог и великог калибра, око 45 митраљеза, велике количине топовске и пушчане муниције, оружја магацина са људском и сточном храном.**

На фронту ђенерала Еверта поведени су на многим местима огорчени бојеви. На широком фронту источно од Барановичи, ти су се бојеви развили с особитом силином. Противник врши бесомучне противнападе. Ситуација у целини није претрпела измене. На осталим секторима за то време није се ништа особито догодило.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 23. јуна

Званичан извештај. — У области између Адиђа и Бренте била је жестока артилериска активност; непријатељ је нарочито бомбардовао Монте Мајо, северно од Позине. Монте Чимони се још једнако одупире нашим нападима али за то време наше трупе напредују право ка Риофредо и Астико. На висоравни од Сете Комуни заузели смо аустријске централне положаје бливу Карће, Цебија и Малгапоца, заробивши 359 војника. У долини Кампело ми и даље настављамо своје нападе против противника у намери да га истиснемо са његових положаја; постигли смо нове успехе и заробили 101 војника. На осталом фронту артилериска активност.

У области Монфалконе два непријатељска напада потпуно су одбијена.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 24. јуна

Кавкаски фронт: У области Цезвалика знатне турске снаге, под заштитом артилеријске ватре, извршиле су напад у свануће 22. јуна против извесних делова нашег положаја и продрле у наше ровове. Наше су трупе од-

бациле непријатеља ручним бомбама и бајонетом. Затим смо одбили друга два непријатељска напада. Набројали смо само пред нашим рововима 300 непријатељских лешева. Непријатељ је оставио на терену велику количину пушака и муниције. Источно од области Бајбурта наши извесни делови, заморивши својом ватром непријатеља који је вршио огорчене али безуспешне нападе, прешли су на многим местима у офанзиву и заузели читав низ доминирајућих и утврђених висова. Ту су заробили 4 официра и 120 војника и запленили митраљеза, мноштво оружја, метака и телефонског материјала.

Петроград, 25 јуна

Кавкаски фронт: На правцу Бајбурта наши су извесни делови напредовали у области горњега Чорока.

ОСУДА НА ВЕШАЛА ДР. КРАМАРЖА

„Журнал де Женев"

Др. Крамарж, шеф младочешке странке, осуђен је на вешала заједно са многим својим политичким пријатељима међу којима и народни посланик Розин, директор националистичког листа „Народни Листи", који излази у Прагу.

Др Крамарж је члан бечког Рајхсрата 25 година; он је био чак и подпредседник тога Дома и лични пријатељ многих првих министара царевине. Исповедао је навек идеју умерености и споразума, са чега су га често његови чешки земљаци сматрали као и сувише великог Аустријанца.

Његов се злочин састоји у томе што је тежио за стварањем аутономне Чешке. Због тога је оптужен за велеиздајство и осуђен на једну бесчасну казну, која је резервисана само за најгоре зликовце.

Аустрија је земља скандалозних политичких процеса: загребачка афера још је свежа у памети. Али никакав судски акт од почетка овога рата није раван са своје грозоте овој осуди једног поштеног човека. Политика бечке владе према Чешкој била је често несрећна а увек противна слободоумним начелима. У томе лежи она нељубав и онај дух буне, који тако одавно постоје у Чешкој. Мученишство Др. Крамаржа и његових пријатеља појачаће та осећања и нагризаће још више оне везе које спајају чешку отаџбину за царевину. Шпански краљ је посредовао код аустријског цара у корист осуђених, и желети је да његов глас буде услишан.

ПОДЛИСТАК

ПРОКЛЕТНИЦИМА

— БУГАРИМА —

Одродили сте се од племена свога,
Од небраће браћу начинили вашу;
А издајућ' веру и људе и Бога,
Дали сте нам отров у причесну чашу!

Дали сте га зато, што сте се продали
Крволоку људском, највећем џелату;
Зато што не знате и што нисте знали
Да Христос васкрсе у пркос Пилату!...

Мучки сте нам палош у срце забили,
Нејач у велики, попалили куће;
А за све то шта сте себи задобили:
Каиново име и чест паликуће!!

Место ловор венци да вам чела красе
И запис да блиста са гробља хероја:
Ви као лопови гледате преда се
И мењате лица у хиљаде боја!...

О, мучке убице! Јуде! Фарисеји!
Изгубљене душе пакленога брака!
Мизерни су ваши полтронски трофеји
Које покрадосте испод царства мрака!...

Сакрите се тамо где море пенуши,
Ви, погане мрље човечанског биља!
Да се људство вашим срамом не угуши,
Од бестиња вашег и крволоштва!...

Места вама више нема међу људе,
Већ у мишје, вучје и лисичје рупе;
Тамо да чекате час страшне осуде
Праведника који своја јата купе...

А тај час је близу о, подли полтрони!
Ближи него што је Васкрс од Распећа.
Спремљени су наши дични легиони,
Смртна вам је на гроб запаљена свећа!...

Мир Стефановић

На знање. — Скрећемо пажњу да ћемо од сутра почети да саопштавамо питања и одговоре Српског Црвеног Крста у Женеви, које је поштанско одељење Врховне Команде добило за наше ратнике.

Штампарија Д. Анастасијевића-Великанца.—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 52. Уторак 28. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 27. јуна

Средња активност непријатељске артилерије према Пороју, Килиндиру и Калинову. На осталом фронту дан је протекао готово на миру. Француски аероплани бацали су бомбе на железничку станицу Струмица и на фор Рупел. Остатци оборења немачког аероплана, који је пао сав у пламену у околини Дојрана, пренесени су у Солун.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 27. јуна

Званичан извештај од 3 часа по подне. — С једне и с друге стране Соме ноћ је протекла на миру. **Укупан број заробљених војника у току јучерашњег дана а за време напада на Хардекур износи 633 човека од којих 10 официра.** На северном фронту од Вердена Немци су ом ардовали стално и доста јако секторе Шатанкур, Флери и батерију Дамлу. Западно од шуме Апрмон Немци су покушали два испада противу француских положаја код Круа Сен Жан. Једно немачко одељење, које је било успело да продре у један француски ров, истерали су одмах француски гренадири. Друго једно одељење било је растерано пре него што је и могло да приступи француским линијама. После живог бомбардовања, Немци су јуче на Вогезима извршили напад пред вече противу једног француског утврђења, јужно од кланца Сент Мари. Напад је пропао под ватром Француза. Французи су довели собом 14 војника и запленили један митраљез код Хартмансвилеркопфа.

Париз, 27. јуна

Званичан извештај. — Северно од Соме ништа се није догодило. Јужно од Соме Французи су у току дана предузели офансиву источно од Флокура, на фронту од 4 км. почев од реке па до северно од Белуа ан Сантер. **На целој западној линији француске су трупе отеле немачке положаје од 1-2 км. у дубину и заузеле су село Бјаш.** Оне су поставиле своје положаје на линију која иде от тога села до близу Барлеа. **У току тих борби Французи су заробили 300 војника.** На обема обалама Мезе доста велика артилеријска активност нарочито на секторима Флери и шуме Фимен.

Париз, 27. јуна

Успеси које смо постигли јуче заједно са Енглезима, десили су се баш на оној тачки коју су Немци представљали као најкритичнију за њихове противнике, т. ј. на тачки где се франко-енглеске армије додирују. Ти су успеси постигнути с најмањим губитцима с какним се никада до сада сличне операције нису свршавале. Ти су успеси постигнути у пркос магли и плаховој киши, која је била преплавила розове и претворила целу област у једну широку бару по којој су људи газили до више чланака по дебелом глибу, по којој су коњи вукли с великом муком лаке батерије и по којој је било готово немогућно премештати тешка оруђа.

Брзина напада објашњава маленкост губитака, као што важност објеката објашњава затреност бораца. И заиста, Французи су држали између Монтобана и Кирли само истакнуте линије, отете од непријатеља. Ардекур, који су Французи отели, јесте село које је пре рата бројало близу 100 становника и налази се између првих и других немачких линија. То је село било озбиљно утврђено за одбрану. Наметајући се у њему Французи су окре-

нули одбранбене радове противу непријатеља. Они су успели у њему да одбију нападе двеју немачких дивизија, наносећи им јаке губитке. Осим тога, они ће моћи у њему припремити скору акцију противу великог села Комбл, које су Немци претворили у праву тврдињу. Према овоме потискивање немачких снага наставља се поступно. Немачке трупе које нису више прикована борбом пред Верденом, довлаче се на Сому и Анкр, где ишчезавају у борбама које ће их сасвим уништити.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 26 јуна

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: У Буковини, западно од Кимполунга, близу села Фундул—Молдава и Валепутна одбили смо непријатеља који је оставио на терену многобројне лешеве и заробили 7 официра и 530 војника. Према извршеном преграјавању, армија генерала Лечицког заробила је у периоду од 10. до 24. јуна 647 официра и 30.75 војника а заплењила 18 топова, 160 митраљеза и 14 муниционских кара. Ништа важно није се догодило на осталом фронту.

Петроград, 26. јуна

Нарочити извештај. — У правцу Ковела руска офанзива напредује. Руска војска заузела је линију Грива—Лешневка—Городок—Заговорка-Грузјатин. На том фронту она је заробила на дан 25. јуна: 75 официра 2.000 војника, 5 топова и 50 митраљеских одељења са запрегом.

Код Барановича Руси нападају са великим масама.

Лондон, 27. јуна

Из Петрограда јављају „Тајмсу": Велика битка на фронту Чарторијск—Колки завршила се потпуно у корист руских армија. Армије генерала Линсингена и Ботмера одступају на целом фронту. Руске трупе су заробиле у току те битке више од 300 официра и 7300 немачких војника, који су припадали армији генерала Линсингена, као и 10.000 Аустријанаца који су били заробљени за време повлачења генерала Ботмера ка Коропецу.

Лондон, 27. јуна

Јављају из Петрограда да се армија генерала Лечицког, која наставља свој обухватни покрет у Галицији, налази већ на 40 километара од утврђене вароши Станислава, којој је јако загрожено.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 27 јуна.

Званичан извештај. — У Вал Лагарина аустриске тешке батерије туку положаје на десној обали Адиџа, као и на обема обалама Цуне. У Вал Терањоло растерали смо колоне непријатељских трупа и изазвали једну експлозију близу Розерета. На Горњем Астику наша су одељења досела до противникових предстража. На Горњем Биту непријатељ бомбардује наше положаје Цајленкопф. Бесомучни напади противу наших линија у зони Монфалконе били су потпуно одбијени.

Рим, 27. јуна

Званичан извештај. — У горњем басену Астика наша је пешадија напредовала у Конка ди Молино, која се пружа паралелно са долином Астика. Близу Форни прикупили смо оружја, муниције и ратног материјала који је непријатељ оставио. На висоравни од Сете Комуни артилерија није могла дејствовати услед јаке магле. Нешто мало северније отели смо ровове северно од Монте Кјева. Освојили смо превој Ањила, где смо заробили 40 војника. У долини Камполо наше су трупе после превој Сан Ђовани. На фронту Соче непријатељска се артилерија показала особито активна на секторима Толмино, Плаве и Ара, северо-западно од Горице. Наши су топови свуда одговарали. У току ноћи, у зони Монфалконе, непријатељ је предузео више напада противу положаја које смо недавно освојили. Био је одбијен.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 26. јуна

Кавкаски фронт: У току 25. јуна а у борбама које су се водиле западно од Муедина—Ерзерума, једна је наша колона заробила 60 официра, 4 хирурга, 1050 војника и запленила велику количину оружја, метака и пионирског материјала.

НА МОРУ

Петроград, 26. јуна

У Црноме Мору један, по свој прилици непријатељски, подводни брод потопио је без претходне опомене један наш брод болнички, који је међутим имао на себи све знаке за распознавање. 7 људи је погинуло а остали су спасени.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 23. јуна

„Тан" констатује да се Бугари труде, да се обезбеде код Савезника противу свих ратних ризика, па изјављује да је то игра која неће моћи више да обмане Савезнике. Бугарска незахвалност заслужује примерну казну коју изискује интерес Савезника, као и њихов престиж. Болећива слабост петроградског, лондонског и парискога кабинета према балканским државама имала је веома несретне последице које могу бити поправљене само тако ако Бугари буду искусили казну за своје издајство и кад Срби буду добили накнаду за све несреће које су претрпели услед софијске заседе. Никакво подло лукавство неће моћи поштедети од неизбежне казне Фердинанда и његов народ који су наши непријатељи и који су на истом ступњу цивили зације на коме се налазе Аустро-Немци и Турци.

Лондон, 25. јуна

Дописник „Асосјетед Прес" у Берлину, телеграфише из те вароши:

„Немачки извештаји односно енглеске офансиве веома су кратки. Ватра енглеске артилерије премашила је сва предвиђања са тачке гледишта последица и страховитих резултата бомбардовања Немци су пренели са верденског фронта на Сому известан број својих топова великог калибра. За немачки напад противу коте 304 било је пренесено 37 пуних возова ратног материјала и граната".

У опште узев, у Немачкој се очекују веома озбиљне ствари услед савезничке офансиве, на Соми и у Русији. Притисак на немачке снаге повећава се сваки дан на свима фронтовима Немци су изгубили иницијативу борбе и код Луцка. Међутим немачки народ и поред тога прати догађаје доста мирно.

Букурешт, 25. јуна

Бугарска влада забранила је прелаз преко своје територије немачким официрима који се враћају из Цариграда у Немачку Бугарска је пристала да ови официри могу прећи преко њене територије само на интервенцију немачког посланика у Софији а под условом да путују засебним вагоном кроз целу Бугарску.

Лондон, 26. јуна

Јављају из Петрограда „Морнинг Пошту", да се руска офансива на ритском фронту развија с осетним успесима Пошто су отеле немачке ровове прве личије, руске су трупе успеле да одбију све противнападе које непријатељ покушавао.

Руски напади у центру проширују се и изазивају велику забринутост у немачком Генералштабу, пошто Руси грозе целом десном немачком крилу.

Армија Генерала Брусилова је сада избила на један посве тежак и мочаран терен.

Амстердам, 26. јуна

Немачки Генералштаб објавио је до 18. јуна 1032 листе губитака у сувоземној и поморској војсци. По њима Немци су имали до сада 766.600 мртвих, 1,888.568 рањених, 314.328 несталих, што свега износи 3,030.496 људи избачених из строја. Маринци су губитци 8.769 људи.

Број изгубљених официра износи 76.117 од којих 23.974 убијених, 45.010 рањених, 4 000 несталих и 2.224 заробљена.

По роду оружја било је 19.847 пешачких,

735 коњичких и 2280 артилеријских погинулих, рањених, несталих и заробљених официра. Остатак официра био је из авијатике, санитета, административне струке итд.

Генерала 92 убијена, 98 рањених, 4 нестала.

Хаг, 27. јуна

Јављају из Берлина да немачка штампа одаје велику озлојеђеност услед забране, коју је наредила цензура, да се објављују вести о аустро-немачком повлачењу на руском фронту.

Копенхаген, 27. јуна

„Келнске Новине" објављују да је образован један народни комитет, под председништвом принца Карла Федел, генерала и ађутанта Кајзеровог, који ставља себи у задатак да ради у корист часног мира.

Хаг, 27. јуна

Говорећи у мађарском парламенту, гроф Тиса је изјавио да је руска офансива у Галицији и Буковини само један безначајан ратни инцидент. Ова је изјава изазвала жучну индигнацију међу посланицима који су живо протестовали и захтевали стављање под ратни суд без одлагања генерала који су командовали аустријским армијама у Буковини и у Галицији.

ПОДЛИСТАК

ВЕРА И КУРАЖ НАШИХ У СРБИЈИ

(из једног писма)

. . . . . 5. јуна 1916.

Драги Б.г...ве!

Сад сам овде. Бавићу се још 20 дана, па ме ето к вама да заједно пођемо пут лепе и, нигде јој равне нема, Отаџбине наше.

. . . . . .

Од куће сам добио још једну карту. Они кажу да им је добро. Али би ја таково њихово добро пожелео Виљему. И Сава М...ћ, пише да им је дао 500 динара и ја сам до сада 5 пута слао и они опет траже Ето како им је добро.

. . . . . .

Јуче су овде стигла два сина г. Пеш Ђ..а из... Бавили су се подуже у Београду. Отац је остао код куће и од доброте што сад царује по лепој Србији — често се, вели, забије сам у собу и плаче!!

Они причају да је Београд сав оправљен као што је био, и куће и улице. Хлеба има само помешаног са пола кукуруза и кошта кило 2·40, месо 7·20, шећер 8, све у крунама.

Причају да сељанке и по неки старац доносе на пијаце производе и траже српске паре. Кад их Швабе питају зашто не примају царске, оне одговарају: „па шта ћемо са њима кад наши дођу". Вера да ћете доћи и ослободити, велика је у Србији.

Ено ја видите да су наши по Србији и куражни. Чуј!

Један окачењак — сељак из наше Колубаре у огласу „београдских новина", што се штампају шваиским словима пита:

„Зна ли ко да му каже, кад ће киша једном почети да пада од Солуна".

Колико су швабе шашаве и грамаљиви за новац, они су тај оглас пустили у београдске новине.

Даље причају, да је пруга Чачак—Г. Милановац—Љ.ковац са свим готова и да у велико ради. Хвала им, баремћемо брже стићи са ове стране чарном Београду, да у њему пободемо нашу свету Заставу.

Руси добро бију и ватају Швабе као сардине рибе у прељу. То си ваљда већ чуо. Сад наши у Србији могу певати:

„О јесени хајде мени".

Прими поздрав од твог
Мил. Л....вића

Сматрали смо за дужност, да садржину овог писма публикујемо, надајући се да се неће љутити онај чије је.

Р. П. Р.

Штампарија Д. Анастасијевића-Валеванца.—Солуи Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 53. **Среда 29. јуна 1916. године** **Год. III.**

ПЕТРОВ-ДАН

Данас приликом рођен дана Његовог Величанства Краља Петра, сва војска, све српство и јужно Словенство моли се Богу топлије но икад до сад. Наш седи Краљ, који је увек био уверит представник свих врлина Србинових и прави борац за слободу и уједињење, данас више но икада оличава у својој увашеној особи сав бол и сву наду, све патње и сав понос, које у нашој души изазива помисао на Отаџбину. Има ли примера да је ико са више мирног достојанства и са више чврсте нале у Бога подносио сва искушења што их Провиђење ставља на пут онима, којима додељује велике историјске улоге? У сваком тренутку Краљ Петар се указује и дела као Србин и јунак.

Још млад Принц, својим учешћем у редовима француске војске године 1870. и 71., Он даје прве доказе оне неодољиве симпатије која је увек постојала у српским срцима за Француску и њену културу.

У време херцеговачког устанка, војводовање Петра Мркоњића било је најбољи доказ колико Србин љуби слободу. Присуство достојног Вождовог унука међ устаницима било је најбоље јемство за скоро и потпуно ослобођење раскомаданог народа.

На престолу, као Владар, Краљ Петар, искрено желећи добро народно, обезбеђује ред и напредак у држави. У спољној политици, Он је повео земљу путем њених правих аспирација и умео је да убеди Велике Силе, данашње наше савезнике, да ће Србија, свесна својих интереса и запојена љубављу к правди и слободи, бити увек уз њих.

Но највеће дело Његове Владавине то је реорганизација и препорођај војске. Поред наоружања и материјалне опреме њен Краљ је запојио правим српским духом и јунаштвом. Сваки је војник осетио, каквог јунака и Србина војска има на челу. Благодарећи томе непосредном и личном утицају, наши су пукови били у стању да остваре велике историјске задатке: да ослободе Косово и Сливницу и да ослободе српство од турског јарма и од терора бугарских комита.

Но снлна морална веза између Краља и војника није се никад боље обелоданила но године 1914 за време друге аустриске офансиве, када је долазак Краљев у редове борца осколио срца и одступање пред бројно надмоћним непријатељем претворио у најсјајније победе на Руднику, Космају и Београду. Тада није само загрвена аустријска војска, већ је задат смртни удар моралу целе Цесарове армије, која је од тог доба неспособна за ма какву самосталну акцију без помоћи немачке, па чак и без помоћи бугарске.

Но као велики Србин и Владар, Краљ Петар је задивио свет за време последње навале аустро-немачке и бугарске. Стално у борбеним редовима, делећи судбу својих војника, Краљ је доказао свету да Србин у борби за слободу не полаже оружје. Никада у искушењу једног целог народа Владар и Његов Наследник нису дали лепшег примера како се сносе све те обе и како се чува нада у боље дане. Тај пример допринео је највише да се српско јунаштво и истрајност у невољи славе широм целога света. А углед и поштовање које уживају наш стари Краљ и Његов Наследник Престола јемство су да ће наши велики Савезници, који данас побеђују на свима бојним пољима, испунити све што Србија с правом од њих очекује.

Што се тиче нас, Његових војника, ми данас осећамо да се на небу нашашене домовине ипак блиста звезда Кара Ђорђева и нека нам Његово Величанство дозволи да свим нашим најлепшим жељама, свој нашој безграничној љубави и оданости дамо израза у громком узвику, пуном наде и одушевљења:

Да живи Његово Величанство Краљ Петар Први!

Да живи Његово Краљевско Височанство Краљевић Александар!

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 28. јуна

Званичан извештај. — Северно од Соме ноћ је протекао на миру; јужно од Соме Французи су напредовали нешто мало у току дана у области која се простире између Бјаша и Барлеа; као и у непосредној близини овог последњег села. На висинама Бјаша Французи су отели једно мало утврђење, у коме се одржавало једно немачко одељење, заробивши 113 војника од којих 10 официра. Југо-источно од Бјаша један сјајан напад, који су Французи предузели противу коте 97 која доминира реком, омогућило им је да освоје тај вис, који су Немци јако бранили, као и мајур Мезонет, који је на самом врху. Французи су исто тако освојили једну малу шуму, северно од Мезонета; неколико немачких одељења још је отпора у једном малом окопу, који се налази при крају саме шуме. На фронту северно од Вердена; немачка артилерија бомбардовала је с крајњом жестином области Фроад Тер, Флери и шуме Фимен. Француска је артилерија енергично одговарала. Никакав се важнији догађај није десио на осталом фронту.

Лондон, 28. јуна

Званичан извештај. — На британском фронту у Озилеру битка се наставила 26 с огорчењем. Ми смо имали нешто мало успеха и поред огорченог отпора непријатељевог. У шуми Трон два жестока противнапада, које је непријатељ предузео после подне противу новоосвојених наших положаја, била су разбијена ватром наше артилерије. После жестоког бомбардовања, у вече су предузета два нова противнапада на исту шуму са истока и са југа. Први од тих напада потпуно је одбијен. У току другога Немци су успели да продру у јужни део шуме, али су били одмах одбачени с тешким губицима. Преко ноћ био је предузет и пети непријатељски напад, али је био задржан нашом ватром. **И јуче смо запленили три пова топа и више стотина заробљеника.**

Лондон, 28. јуна

Званичан извештај. — На енглеском нападном фронту нема промене у општој ситуацији. Заузели смо јужни део шуме Трон, на 900 метара од Монтобана. Отели смо неке ровове у околини, одбивши јаке непријатељске нападе. Непријатељ је претрпео озбиљне губитке и ми смо заробили 130 војника. Огорчен бој развио се око села Конталмезон, које је прелазило из руку у руке. Борба још траје. **У близини Овилера напредовали смо знатно. На фронту северно од Соме, село Ардекур заузето је и настављено је наступање нешто мало даље од села; 630 војника заробили су Французи у тој борби.** Јрк о од Соме и на Верденском фронту нема никакве промене. Јаке кише знатно ометају операције.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 27 јуна

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Јужно од мочара Пинска, потискујући непријатеља, наше трупе под борбом настављају своје прелазе преко реке Стохода на многим местима. Противник је у повлачењу бацио у ваздух већину мостова. Близу села Свидници и Старог и Новог Моздора, на левој обали Стохода, води се огорчена борба. **Ту смо заробили доста Немаца. Између Киселина и Зубилна натерали смо непријатеља у бегство једним изненадним препадом. Трупе ћененала Каледина заробиле су од 21. до 24. јуна 341 официра, 9115 здравих војника и запленили 10 топова, 48 митраљеза, 16 бацача бомби и мина, 7.930 пушака, 62 каре пуне муниције, 3 рефлектора и многе делове пионирског материјала. Тим трофејима треба додати и оне који су споменути у вечерњем извештају од 25. јуна, на име, 300 официра, 12.000 војника, 45 топова и др.** На фронту у Галицији артиљериска ватра била је особито јака на секторима на обема обалама Дњестра. На сектору положаја код Двинска

непријатељ је предузео офансиву југо-западно од језера Свентен, али је био одбијен и одбачен у његове ров ве. Источно од Барановича, у околини села Одоховчина, Немци су предузели нове противнападе које смо одбили артилеријском и пешачком ватром. И с једне и с друге стране аеропланн су вршили многа летења на целом фронту. У области канала Шаобинског и на ушћу Белице у Њемен, наша је артилерија оборила један немачки аероплан, заробили смо пилота и осматрача. Не мање од 10 непријатељских аероплана летело је над Молодечном, бацивши 40 бом и Запаљен је један пласт сена који је изгорео

Напомена: Према једном накнадном извештају, за брзи прелаз близу села Угљи, у боју од 25. јуна, има се благодарити личном подвигу пуковника Канцероза, команданта 283. павлоградског пука, носиоца Св. Ђорђа, који је истрчао испред својих трупа, ставио им се на чело и прејурио с њима преко моста у пламену, под силном пешачком и артилеријском ватром.

Петроград, 28. јуна

Патроле руске коњице већ оперишу у околини Ковела.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 27. јуна

Кавкаски фронт: Западно од Платане нека наша одељења поново су имала успеха и напредовала. У правцу Гјумушхана, наше су извидннице прогле у турске линије на положајима Амбеза и поубијале бајонетом многе непријатељске војнике. Јужно од Таириса наша су одељења успешно наступила, осзбивши један важан кланац и читав низ висова које је противник одавна утврђивао. Местимице су Турци под нашим притиском бегали са својих положаја. Исто тако су знатно напредовали и делови трупа ђенерала Крутенка, који су заробили многе војнике и запленили један топ, више митраљеза и другог ратног материјала. У тим бојевима особито се одликовала пешачка трупа Теречког козачког пука.

НА МОРУ

Петроград, 27. јуна

У Балтичком Мору, у току уобичајеног крстарења, један наш подводни брод потопио је у Ботниском Заливу једну немачку велику лађу која је носила гвоздену руду.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 26. јуна

Операције на руском фронту развијају се на један сјајан начин Бечки листови јављају за повлачење аустријских трупа, које се боре северно од Колки „Те трупе, каже званичан извештај, које су дазале отпора пет недеља, добиле су наређење да се повуку испред бројно надмоћнијих снага".

Немачки пак листови, са своје стране кажу: „Напустили смо испадни угао код Чарториска због јачег притиска непријатељевог на наша крила и ми смо услед тога изабрали једну краћу одбрамбену линију".

„Еко де Пари" има из Петрограда једну вест: „Руске трупе су сада загосподариле ушћем Стира Луче су заузеле Чарториск".

„Пти Паризијен" јавља из Копенхагена, да руска артилерија бомбардује без престанка 48 часова немачке положаје на ришком фронту, надмашујући потпуно немачку артилерију.

Из Келна јављају да су немачки војни кругови веома незадовољни слабошћу Аустрије а једновремено признају и моћ руског ступања на новорницу, што се није предвиђало. Сада, када и Француска и Енглеска нападају, немогућно је послати помоћ Аустрији.

Париз, 27. јуна

Грешке једног немачког извештаја. — У свом извештају од 24. јуна немачки ђенералштаб набраја губитке које су претрпели француски авијатичари. Тај извештај је апсолутно нетачан По њему, Немци су у току месеца јуна изгубили само 7 апарата а савезници 37. Број француских апарата који се нису вратили износи 14. За исто време 18 немачких аероплана је оборено а 7 других озбиљно оштећено. Ваља забележити да је више бомбардо-

вања вршено на великом одстојању и да је француска авијатика задобила у току тих експедиција као и у току бојева у непријатељским линијама надмоћност коју је стално одржала над немачком авијатиком.

СИТУАЦИЈА НА ЗАПАДУ

од 18 до 25 јуна

Операције на Соми. — 18. јуна француске трупе заједно с енглеским трупама нападе су немачке положаје у области Соме. Северно од Соме, прва немачка линија је заузета у целини, ноћу од Марикура, североисточног краја шуме која се налази источно од Хардекура па све до села Кирли. Ноћу између 18. и 19. јуна, непријатељ врши у четири маха напад од Хардекура, али је заустављен нашом ватром. Јужно од Соме, прва немачка положај је заузет све до Тукокура. Села: Домпијер, Бекенкур, Тејл падају у наше руке. Пред вече тога дана ми се налазимо пред другом немачком линијом, на ивицама западно од Хербекура и Асевилера. 19. јуна други немачки положај освојен је од шуме Марокура и Хевекура до близу Асевилера. Фриз је заузет 20. јуна.

Наше трупе напредују источно до линије Вискура, источне ивице Флокура, отимајући Асевилер, и настављају наступање ка Естереу. 21. јуна ми избијамо на линију пољско добро Вормон — јаруга са севера на југ — западно од Бијаша и Сарлеа — источна ивица Белуа-ан-Сантер. Поседамо један део села Естреа. Ноћу између 21. и 22. јуна жестоки противнапади на Белуа и у Естреу одбијени су. 22. јуна северно од Соме отимамо други немачки положај од капеле у Кирлиу до села Хам закључно. Напредујемо северно од тог села. Јужно од реке поседамо ивице источно од Естреа. 23. јуна одбијамо противнападе на Хам и северно и источно од Естреа. 24. јуна напредујемо између Естреа и Белуа. Број војника које смо заробили у току тих дана премаша 9.500 људи. Од знатног заплењеног ратног материјала који је досада пребројан има 76 топова и више стотина митраљеза.

Операције на Вердену. — Артилеријска борба трајала је веома жестоко преко целе недеље, источно од Мезе и у области коте 304. На десној обали повраћамо 18. јуна утврђење Тиомон. 19. јуна Немци продиру у батерију Дамлу. Противнападом непријатељ је одбачен, и батерија остаје у нашим рукама. 21. јуна одбијамо шест узастопних напада у правцу коте 321. Северно от Фроад Тер непријатељ успева да уђе у утврђење Тиомон. 23. јуна веома жестока борба води се у непосредној близини утврђења Тиомон. Ми држимо све своје положаје на левој обали.

18. јуна непријатељев напад је одбијен у шуми Авокура. Нама успева један препад вршен на Морт Ом. 20. јуна Немци предузимају напад између шуме Авокура и коте 304 уз употребу запаљиве течности, који је задржан нашом ватром.

ПОДЛИСТАК

СРПСКИМ ЛАВОВИМА

Отаџбина нам плаче покорена,
Звона нам ћуте. Пусти нам олтари,
Домови наши, њиве. Наши стари
Свијају чела тугом обливена.

Наше су жене тамо у црнини
И сестре. Боли срца им разнели,
А деца, деца .. ах, крчнови беле!
Чезну за нама што смо у дољини.

У каменљару, јуначки, без сјаја
Тамо су браћа што су закопана
Од стуђи, глади, с много тешких рана,
Мирношом којом слава се осваја.

Чујте! Нас зове Отаџбина плава
Да дамо живот храбро с пуно жара;
На поља наша крвава и стара
Бели крин славе већ се расцветава,
И свог Шарина Марко разиграва.

Чујте! Нас зову стари јави наши,
И сестре, жене, деца, наши тићи...
Србији нашој ми морамо стићи,
Лавовским срцем Отаџбину дићи!
Зар има неког ко се смрти плаши?

Бож. Стојадиновић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца.—Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 54. Четвртак 30. јуна 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 29. јуна

Активност пешачких патрола на крилима. Интензивно бомбардовање у центру.

У току минулих 15 дана ништа важније није се догодило на енглеском фронту. Неколика аеропланских летења над непријатељским логорима источно од Месте, извршена су с пуним успехом.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 29. јуна

Званичан извештај од после подне. — На обема обалама Соме ноћ је протекла на миру. **Укупан број војника које смо заробили јужно од Соме у току последња два дана премаша 1300 људи.** На левој обали Мезе интензивна артилеријска активност на секторима Авокур и Шатанкур. На десној обали бомбардовање које је непријатељ јуче отпочео противу наших положаја код Флери, источно од Шенуа, удвојило је своју интензивност у току ноћи. Источно од шуме Фимен и Шенуа, непријатељ је успео да продре у наше истакнуте ровове, али је био одмах одбачен нашим противнападом. Западно од Понт а Мусона, непријатељ је покушао да изврши препад противу наших ровова западно од шуме Морт Мар. После једне жестоке артилеријске припреме Немци су извршили напад у Лорену на испадни угао наше линије источно од Рејона. Непријатељ је успео да продре у нашу прву линију на фронту од 200 метара. Северно од Вохе, непријатељ је покушао да искористи 5 запаљених мина и да се дочепа једног нашег роза. Најпре задржан нашом артилеријском ватром, он је по том био принуђен да се повуче, оставивши многобројне лешеве на терену.

Париз, 29. јуна

Званичан извештај. — С једне и друге стране Соме дан је протекао релативно на миру. Овање и почасне операције омогућиле су Французима да очисте потпуно шуму северно од Мезонета и да поседну неколико сабраћајница између Естре и Белуа ан Сантер. Французи су ту имали заробљеника. На десној обали Мезе Немци су јутрос обновили своје нападе на фронту железничка станица Флери-шума Во-Шапитр-Шенуа. После више узалудних покушаја, који су их стали јаких жртава, Немци су успели да продру у батерију Дамлу и у неколико делова линије код шуме Фимен. Бомбардовање се одржава интензивно у целој области. На левој обали средња артилериска активност. На осталом фронту уобичајена канонада.

Французи су у току јучерашњег дана имали две ваздушне борбе. 4 немачка апарата, оштећена француским митраљезима била су принуђена да се спусте нагло и вертикално. Један француски пилот успео је да врати свој апарат сав у пламену у наше линије и да слети без икаквог инцидента. Француске ескадриле за бомбардовање биле су доста активне ноћу између 27. и 28. јуна. Бачено је 220 бомби на разне железничке станице, где је била примећена живост, а нарочито на железничке станице у Хаму, Јалеру и Шонију.

Лондон, 29. јуна

Званичан извештај од 27. јуна. — После подне наставила се борба око шуме Трон. У нашим је рукама шума Перемтор. Прошле ноћи смо поново заузели Конталмезон и успешно смо одбили снажне непријатељске противнападе, наневши непријатељу велике губитке. Цело се село налази сада у нашим рукама. У Мамеч-

који шуми смо напредовали и заузели неколико линија ровова; тиме је већи део шуме пао у наше руке. **За последњих 24 часа ми смо заробили 490 здравих непријатељских војника заједно са 8 официра и запленили једну тешку хаубицу и три њемачка топа.** Наши авијони су за време операција развили велику активност а нарочито им је пошло за руком да сузбију осматрања, која је непријатељ вршио, и да изврше ваздушне нападе противу важних комуникационих тачака.

Француски фронт: Северно од Соме нема промене. Јужно од Соме напредовало се између Бјаша и Барлеа и заузета је кота 97 и њемачко добро Мезонет. **Французи су последња два дана заробили у овој области 1,300 Немаца.**

Верденски фронт: На левој обали Мезе јако бомбардовање сектора Авокур и сектора Шатанкур.

Париз, 29. јуна

Британска офанзива на фронту Соме наставља се и напредује методично. Ми смо проширили своје положаје испред села Бјаш и Барле. Држимо висове који са леве обале Соме доминирају Пероном и железничком пругом Роа—Шон—Перон—Камбре, која представља једну од најважнијих линија за непријатељево снабдевање. На нашем левом крилу британске трупе наступају полагано ближу Онидерске коте и Боазела, ма да су бесомучни напади царске гарде допустиле непријатељу да се поврати у шуму Трон. У осталом, тај је губитак надокнађен шумом Мамец коју су заузеле британске трупе.

Париз, 27. јуна

Нарочити извештај. — Констатовано је да су Немци увукли у строј и младиће од 18 година. Ово је доказ немачке исцрпености, која ће их ускоро довести до катастрофе, имајући у виду огромне резерве у људству којима располажу савезне Споразума.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 28. јуна

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Борби у области Стохода настављају се. Непријатељ који је довео појачања и силну артилерију даје упорно отпора. На фронту Бреаза—Рундул—Молчава, северо западно од Кимполунга, а после жестоког боја, одбили смо знатне непријатељске снаге. На многим местима непријатељ је бегао под ударцима наших бајонета. Непријатељски аероплани летели су над железничком станицом Замирје, на железничкој прузи Минск-Барановачи и бацили 66 бомби.

Петроград, 28. јуна

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: У области Стохода борбе се настављају. Непријатељ се бори с огорчењем. У исто време непријатељски аероплани врше летења позади наших трупа, бацајући бомбе и пуцајући из митраљеза. Што се тиче осталога фронта ситуација се није изменила.

Петроград, 28. јуна

Званично. — Приближно пребројавање заробљеника и трофеја у току операција генерала Брусилова противу аустро-немачке армије, у периоду од 21. маја до 27. јуна, даје ове цифре: 5620 официра, 266.000 људи, 312 топова и 866 митраљеза.

Петроград, 27. јуна

Нарочити извештај. — Руска офанзива на правцу Чарторијск—Ковел одлично напредује. Руси су избили на реку Стоход на фронту Гуљевич—Кашовка—Угљи.

У Галицији су Руси заузели важну раскрсницу путева и железница Делатин.

Упорни борбени непрестано се воде код Барановича (северно од Припета).

Берн, 29. јуна

Јављају да Аустријанци припремају евакуацију Лавова.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 29. јуна

Званичан извештај. — Једним смелим маневром наши су алпинци успели у зони Тофано да натерају непријатеља на бегство и том приликом заробили 198 војника, од којих 8 официра и запленили 3 митраљеза и велику

количину оружја и муниције. Северо западно од Горице одбили смо један напад управљен на Горњи Саботино, заробивши и ту доста војника.

Париз, 29. јуна

Италијанска офанзива је отежана дејством моћне непријатељске артилерије, која је постављена на готово неприступним положајима.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 28. јуна

Кавкаски фронт: У правцу Бајбурта, ноћу 26., наше су извиднице заузеле један вис који је непријатељ држао, запленивши митраљезе и поубијавши бајонетом многе војнике. Нешто мало јужније, наша су одељења отела на јуриш многе јако утврђене секторе турских положаја које сада утврђујемо. 25. јуна заробили смо 30 официра и 350 војника. На правцу Дијарбекира, у области долине Хајнукова, наша су предстражна одељења лако одбила противникову офанзиву.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Амстердам, 28. јуна

Из аутентичног извора сазнаје се да се више батаљона који припадају армији генерала Кевеша побунило. Побуњени батаљони одбили су да иду на борбени фронт, пошто су уверени да их тамо очекује сигурна смрт.

Лондон, 28. јуна

На западном фронту Енглези употребљавају једну нову ваздушну торпилу, која има страховито дејство.

Петроград, 29. јуна

Руски извештај јавља за нова руска напредовања у области Стохода који су руске трупе прешле на више места. Руси се сада налазе на 25 километара од Ковела. Немци пале област у намери да би заштитили своје одступање. Аустријски ђенералштаб је приморан да повуче мађарске трупе са италијанског фронта и да их упути у Галицију. Те су трупе замењене Хрватима и Пољацима. Држи се да аустријски губитци у Трентину износе 150.000 људи.

Лондон 29. јуна

Из Петрограда јављају „Таймсу“ да се немачки отпор у центру источног фронта мора сматрати као сасвим сломљен, после крвавих неуспеха које су претрпеле трупе генерала Лисингена. Ковелу је сада евакуисано је дновремено са свих страна.

„Морнинг Посту“ јављају из Пеште да је узнемиреност, која влада у Мађарској услед руског наступања, достигла врхунац. Постоји бојазан да не избију нереди.

Дописник „Морнинг Поста“ из Петрограда телеграфише, да су се немачке трупе бориле јуначки и очајно на Стоходу. Цео један пук изврсне мађарске коњице био је жртвован у току борбе у намери да се заштити повлачење трупа генерала Линсингена. Храбровити Козаци кидисали су на мађарску коњицу и нанели јој смртоносан ударац. Њени остаци су једва успели да стигну немачку пешадију која је бегала.

Петроград, 29. јуна

Изгледа да су немачке трупе изгубиле 100 000 људи у битци која се већ 4 дана води између Стира и Стохода.

ОПШТА ВОЈНА СИТУАЦИЈА

На руском фронту. — Група армија ђенерала Брусилова још води прву реч. Као што је познато, ова се група налази јужно од Пинска и досада је остварила огромне резултате.

У процени опште војне ситуације на дан 18. јуна, ми смо изнели да ова група армија наступа поглавито својим крилима. Лево крило које је онако бриљантно заузело целу Буковину и део Галиције наступа и даље. Изгледа да се главнина овога крила креће уз Дњестар, десном обалом његовом, ка Станиславову. У том свом кретању она је после Коломеје заузела и Делатин врло важан чвор комуникација. Тиме је пресечена веза Станиславова са Мармарош-Сигетом и јужним делом Карпата чијим су се превојима Руси већ приближили.

Ово руско продирање ка Станиславову, десном обалом Дњестра, сем непосредногa успеха на своме фронту, показало је срећног утицаја и на део фронта северно од Дњестра.

Заиста, продирући ка Станиславову, Руси су дошли у позадину немачких трупа ђенерала Ботмера, које су још од почетка руске офанзиве држале линију реке Стрипе и нису могле бити натеране на повлачење фронталним нападом; међутим, овај маневар левога руског крила приморао је ђенерала Ботмера да напусти Стрипу и да се повуче на Коропец, који се налази на 16—18 км. западно од Стрипе. Ово је ванредно срећан резултат, кад се помисли, како скупо кошта данас фронтално надирање против линија које су скоро годину дана утврђиване и спремане за упорну одбрану.

На северном крилу Брусиловљеве групе армија, Руси су, као што знамо, још у почетку офанзиве предузели надирање у правцу Ковела. Ово надирање вршено је ка Ковелу од Рожишта и Луцка, т. ј. са југо истока. Руска офанзива у овом правцу дошла је до р. Стохода, на 30 км. од Ковела и ту је била наустављена јаким немачким појачањима која су покушавала да Русе не само задрже, већ и одбаце ка Рожишту и Луцку. Крваве борбе воде се на овоме фронту без прекида са променљивом срећом.

Најзад, пре неки дан, преокрет је отпочео у корист Руса. Немачка нада у појачања послата у Ковел ишчезла је; немачке резерве разбиле су се узалуд о непробојни руски бедем и сада су опет у повлачењу.

Сем овога, Руси су пре неки дан проширили операције за нешто северније и са новим снагама напали су Немце на правцу Чарторијск — Ковел. Удар је био необично силан, тако да су Немци за три до четири дана били одбачени од р. Стира чак на доњи Стоход, т. ј. за дубину од 40—45 км. У свом силном налету, Руси су на овом правцу прешли преко р. Стохода, која је удаљена од Ковела за триестак километара.

Операције противу Ковела, где су сада сконцентрисане најјаче непријатељске снаге, теку даље веома повољно по Русе; можемо с поуздањем очекивати детаљан развој операција на овоме делу фронта, што ће морати имати јаких последица и на велики део суседних руских фронтова.

Остале руске групе армија ухватиле су се такође у коштац са непријатељским армијама. Ове џиновске борбе још су у фази ломљења и из кратких депеша које нам стижу не могу да се увиде намере Руса. Свакако, непријатељске војске северно од Пинета налазе се у тесном загрљају храбрих руских трупа и свако пребацивање њихово на друге фронтове биће немогућно. То је први резултат који је постигнут а даљи развој догађаја допустиће нам да прозремо у намере руске стратегије.

За сада се јављају за огорчене борбе које се воде код Барановича, одмах северно од Пинета, дакле одмах у продужењу Брусиловљевог фронта. Даље, јављају се за местимичне борбе и на многим другим тачкама дуж целога фронта до Риге, али се из свега тога још не може да увиди никаква целина у операцијама.

На француско енглеском фронту настављају се офанзива француско енглеска на обема обалама р. Соме. Она тече успешно, осим како је предвиђено и како иста може изгледати да је спора. Међутим, има довољно основа да се верује, да је француско-енглеска офанзива још у почетку, да она тек има да се развије до потребних размера и да ће тек тада да се види пуни ефекат француско-енглеске надмоћности која је ван сваке сумње. Операције код Вердена изгубиле су свој некадашњи значај.

На талијанском фронту догађаји се развијају нормално. Пошто су дефинитивно осујетили аустријску офанзиву у Трентину, Талијани сада врше припреме за офанзивне операције на правцу који су они изабрали.

На тај начин Савезници су успели да узму у своје руке иницијативу на свима фронтовима.

Они сада методично, лагано али сигурно изводе прву фазу ове гигантске борбе, фазу ломљења непријатеља. Она је фаза најспорија, најтежа и најкрвавија; у њој ће се непријатељски војник уверити у надмоћност Савезника и стећи убеђење да му је даља борба немогућа и непотребна. А од тога момента, крајњи тријумф Савезника и свршетак рата неће бити далеко.

Штампарија Д. Аласгасијевића-Ваљевчанца.—Ваљево Одговорни уредник В. Аћимовић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 55. Четвртак 1. јула 1916. године Год. III.

ЧЕТРНАЕСТИ ЈУЛИ.

Наша велика и племенита савезница Француска прославља данас свој народни празник. Тај велики историјски дан, чије су последице биле огромне не само по витешки и слободољубиви Француски Народ него и по цело човечанство, прославиће се и овде, у средини Источне војске.

Ми, Срби, који смо и раније година са радошћу дочекивали и поздрављали овај дан, нарочито се радујемо што нам се даје ретка прилика, да га ове године заједно са својом ратном браћом Французима прославимо на заједничком бојишту и да пожелимо да и овај данашњи 14. јули, као и онај из 1789, донесе сунце слободе свима подјармљеним и угњетеним народима.

Живела Француска!

Живео њен витешки и племенити народ!

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 30. јуна

Јуче се водила слабија борба у зони Мајадаг. Канонада на осталом фронту.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 30. јуна

Званичан извештај. — На фронту Соме ништа се није догодило у току дана. На левој обали Мезе била је доста жива артилеријска борба на сектору Морт Ома. На десној обали Немци су предузели јутрос снажан напад у правцу фора Сувил. После једне интензивне артилеријске припреме, пре увет је око 10 часова један јак напад са 6 пукова од села Флери и од шуме Го – Шапитр. У пркос жестини напада, који су вршени у густим колонама на релативно уском фронту, непријатељ је успео по цену огромних губитака да заузме само нешто мало терена у непосредној близини Шапел (Сент Фин, на тачки где се секу путеви за Флери и за Во. Бомбардовање се настављ веома снажно у целој области Сувила, почев од Шнуа па до Лоре. У Лорену један покушај непријатеља против француских ровова, источно до Бадонвилера, одбијен је потпуно.

Лондон, 30. јуна

Званичан извештај. — После жестоког бомбардовања заузели смо јужни крај шуме Трон и одбили један противнапад с тешким губитцима по непријатеља. Јуче је непријатељ вршио противнападе у густим колонама, које су биле ватром наше артилерије готово уништене. Јуче у јутру два напада нешто мало јача извршена су: први је био потпуно одбијен, а у другоме непријатељ је успео да продре у јужни део, али је по том био одмах одбачен с тешким губитцима. Непријатељски су губитци овбиљни. На другим тачкама ми смо напредовали а северо-западно од Конталмезона заузели смо 3 митраљеза и заробили око стотину војника.

Париз, 30. јуна

Жестина наше офансиве на фронту Соме очевидно је изненадила Немце, који се огорчено окомљују против енглеских линија у намери да спрече Енглезе да исправе своју линију у висини француских положаја, што би омогућило поновно опште наступање. Прекјуче је непријатељу испало за руком да се увуче у шуму Трон и да поврати Конталмезон. Јуче су британске снаге предузеле један жестоки противнапад, који је био крунисан пуним успехом: оне су пре ноћ повратиле положај Конталмезон, који образује једну важну стратегиску тачку и потисле непријатеља до источ-

не извиче шуме Мамец, повративши уједно и шуму Трон, осим њене крајње северне тачке, где се непријатељ још једнако одржава. У кратко наши савезници Енглези држе данас један фронт од 13 километара у ширину и 4 километра у дубину. У току тих операција британске су снаге отеле 26 пољских топова, један марински топ, 1 тешку хаубицу, стотинама митраљеза и заробиле 7.500 војника. Резултат коме је савезнички ђенералштаб тежио, коначно је постигнут, јер се енглеска линија, која је сада исправљена, спојила са француском линијом. Јавља се да се немачки отпор поколебао Велики оптимизам влада у Лондону.

Париз, 30. јуна

Да би избегао опасност од француског напада на каквој другој тачки западнога фронта, немачки ђенералштаб покушава да опроба разне делове борбене линије, али без икаквог резултата. По цену нових жртава он удваја своје напоре само да заузме варош Верден Тек после шестог жестоког напада немачке су трупе успеле да поново заузму утврђење Дамлу, на десној обали Мезе и да продру у делове рова у шуми Фимен. Немци ће тешко моћи одржати те положаје које наша артилерија туче с огорчењем. Због тога француске војне власти не придају скоро никакав значај том новом надирању непријатеља.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 28 јуна

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Офансива храбрих трупа генерала Леша на правцу Доњег Стохода, настављ се; непријатељ се повлачи у великом нереду. Јужно од железничке пруге Сарни—Ковел отели смо после борбе села Гулевичи и Кашовка. Јужно од области села Арсеновичи, Вабовка, Букчије огромни пожари. Јуче после огорчених бојева, трупе ђенерала Лешчинског заузеле су у јужној Галицији важну тачку Далатин, где се сустичу железничке пруге. На тачкама које је непријатељ напустио, запленили смо муниције магацине, а нарочито ручне бомбе, пушчане метке, бодљикаву жицу итд. На сектору источно и северо-источно од Барановичи наставља се огорчена борба противу непријатеља који се одупире с бесомучном упорношћу.

Петроград, 28. јуна

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: На целом фронту од Рижког приморја па до мочари Пинска воде се пешке и артилеријске борбе. Непријатељски аероплани бацали су бомбе на железничку станицу Замирје и на варош Несвиж, где су запалили неколико кућа. На Стоходу настављају се огорчени бојеви. Мало је требало па да непријатељ поново пређе на десну обалу Стохода близу села Грушевке, северно од Гулевичи, али је био одбијен. **Ту смо заробили 24 официра и 745 војника аустријских и немачких.**

Петроград, 29. јуна

Западни фронт: Наша је артилерија растерала Немце, који су покушавали да довуку артилерију противу утврђења у Икскулу. На сектору мајура Черкаси, јужно од засеока Крево, Немци, потпомогнути жестоком артилеријском ватром, предузели су офансиву али су нашим противнападом били одбијени. На Стоходу воде се артилеријске борбе. У области села Кашовке, непријатељ је покушао да се приближи Стоходу, али је одбијен нашом ватром.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 30. јуна

Званичан извештај. — Наша упорна офансива приморала је непријатеља да повуче трупе које је био раније упутио на друге фронтове. И заиста, примећено је присуство у Трентину 6, 22, и 9 дивизије, као и 187, аустриског ландштурмског пука, који су били пре неког времена одведени са италијанског фронта. У Вал Адиџа артилеријски двобој. Непријатељ који је био успео последњих дана, да поврати неколико положаја, који леже северно од Монте Корне, на Палубио, био је поново протеран од наших војника. На високравни Азијаго ми смо нешто мало напредовали на Монт Хила. У Вал Чиа освојили смо превој у Чели и Тестата. Непријатељски напади у Вал Тофано били су одбијени.

Париз, 30. јуна

Упорни притисак италијанских трупа на Трентинском фронту приморао је Аустријанце

да врате на тај фронт снаге које су већ биле на путу за Галицију. Три дивизије из 3, корпуса и једна бригада из Ландштурма, које су биле повучене са италијанског фронта, враћене су поново на тај фронт.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 28. јуна

Кавкаски фронт: Одбили смо својом ватром турске нападе ноћу између 24. и 25. јуна у области западно од вароши Платане. **На меридијану вароши Ерзерума наше су трупе освојиле читав низ турских положаја, заробивши 67 официра од којих 2 команданта пука и 1 команданта батерије са 799 војника и заплењивши 7 митраљеза и 1 топ.**

Петроград, 29. јуна

Кавкаски фронт: Западно од Ерзерума наше су трупе одбиле Турке и заузеле на јуриш варош Мамахатун. За време повлачења непријатељ је запалио варош. Предузели смо мере да угушимо пожар.

Западно од меридијана вароши Ерзерума наше су трупе прилично напредовале и отеле нове, противникове утврђене положаје. Особити успех пожњео је један од оних наших одреда који су узели учешћа у нападима на Ерзерум у месецу јануару и фебруару. Командант тога одреда, храбри пуковник Евартукин, погинуо је. Заробљеници непрестано пристижу. **У размаку од 19. до 25. јуна заробили смо на кавкаском фронту 107 турских официра и 1684 отоманска војника, и запленили 3 топа, 10 митраљеза и 4 бацача бомби.** Путеви којима се Турци повлаче покривени су разбацаним оружјем и муницијом.

НА МОРУ

Петроград, 29. јуна

У Балтичком Мору наши су разарачи ухватили за време операција у Ботниском заливу два велика немачка брода натоварена гвозденом рудом и један празан. Наши су торпиљери довели те ухваћене бродове у наша пристаништа.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 28. јуна

На осталим фронтовима непријатељ се тешко одупире притиску Савезника. Докле у Трентину и у Карсу Аустријанци с муком задржавају италијанско наступање, дотле у Буковини и у Галицији они примају смртоносне ударе. На источном фронту остатци Пфланцерове војске, која је тучена код Кимполунга, прелазе сада у нереду на Карпате и одступају ка Ердељу и Румунији, а за то време руска армија под командом генерала Лечинског напредује брзо ка северу у правцу Станиславова. Докле генерал Ботмер, тучен на Доњој Стрипи, где је изгубио 10.000 људи и знатан материјал, одступа дуж Дњестра, дотле генерал Линсинген покушава узалуд, вршећи многобројне противнападе од вароши Чарториска до обала Доње Липе, да поправи озбиљан пораз који је претрпео на Стиру. Тај се пораз признаје у аустријским извештајима. Положај Аустријанаца је особито опасан у троуглу који образују Чарториск, Мањевич и Грузјатин, одакле је противник протеран јуче, оставивши Русима многобројне заробљенике. Руске армије напредовале су у тој области више од 20 километара.

Лондон, 30. јуна

Телеграфишу из Цириха да се устанички покрет у Црној Гори веома брзо шири и да доводи у веома тежак положај све аустријске гарнизоне, којима су усташи пресекли долазак животних намирница и муниције. Исто тако усташе чете образују се у многим местима и у Србији. Београдски листови објављују сваког дана аустријске одлуке којима се нуде знатне премије сваком ономе који би доставио шефове тих чета.

Цирих, 30. јуна

Према једном швајцарском извештају, изгледа да је последњих дана пребачено на руски фронт у 100 возова око 50.000 војника из аустријскога ландштурма, који су све до скора били у Србији и Црној Гори.

ПАЛОВЉА ПИТАЊА И ОДГОВОРИ ЦРВЕНОГ КРСТА ИЗ ЖЕНЕВЕ

(послата пошганском одељењу Врховне Команде)

Број 1206

Аранђеловићу Јанаћку, пешадиском мајору 3 батаљона последње одбране II армије, јавља Митковић Никола: по писму Станковом поступљено и јављено свима. Од твојих кад добијем одговор саопштићу ти одмах.

Атанасијевићу Атанасију, капетану IV прекобројног пука, јавља Никола Костић из Њемећера да је здрав и моли за извештај о њему.

Божиновићу Павлу, пешадиском капетану у штабу I армије, јавља се Милош Красојевић, Крагујевац, Кронпринц штрасе.

Блажанцу Вољи, коњичком пуковнику, јавља се жена и моли да јој пошаље новац у Београд.

Вељковићу Светозару, обвезнику санатлиске чете моравске дивизије јавља Митковић Никола: писано твојима да си здрав и да им се јачи.

Величковићу Јовану, I коњичка батерија, коњичке дивизије, јавља Мигковић Никола: карту је примио и одмах известио Момчила да је жив и здрав и да му се јави.

Гавриловићу Драгутину поштуковнику, јавља Српски Црвени Крст у Женеви да је по ње овом писму упућеном г. Ђ. Костићу судији, писано г-ђи Даринки, Милану Гавриловићу и Вељи Богосављу, у Чачку. Г-ђа Даринка са децом здрава је. Јавила се своме мужу Драгутину преко Београдских Новина. Кад се добију извешћа накнадно ће бити извештен.

Драгојловићу Ради редову XVII пука јавља Риста Пурић да му је породица здрава и да је у Ваљеву

Димитријевићу Велесићу Михаилу артиљериском поручнику јавља се Мирош Красојевић, Крагујовац.

Дмитрићу Димитрију, резервном поднареднику тумадиске позиц. батерије јавља Риста Пурић мелециинар из Женеве. Јелена и Лола Дмитрића са дететом из Ваљева здрава траже извештај преко Женеве

Илићу Драгомиру Ј. резервном пешадиском поручнику јавља Зарије Р. Поповић да жели да зна како је Драгомир а како су и Љуба, Жарко и Огњан, да би могао известити у Београду, да су сви здраво и добро.

Илићу Љубомиру Ј. резервном инжењер. капетану II класе, командиру жељезничке чете јавља Зарије Р. Поповић да жели да зна како је и како су Драган, Жарко и Огњан, да би могао известити у Београду, где су сви здраво и добро

Игњатовићу Јоци болничару, јавља Митковић Никола: јавио сам твојима да си здрав и да ти се јаве, кад одговоре јавићу ти, што се не јављаш?

Јовановићу Милану, обвезнику санатлиске чете моравске дивизије јавља Митковић Никола, писано твојој жени да си здрав и да се јачи.

Јовановићу Миливоју, санатлиска чета моравске дивизије јавља Митковић Никола, карту сам примио и писао твоме тасту за тебе и његове синове, кад добијем одговор доставићу ти.

Лазаревићу Владимиру, наредшику профијант колоне дринске дивизије јавља Риста Пурић медецинар Женева, да му је жена са дететом здрава.

Мадићу Денку, I коњичка батерија, коњичка дивизија, јавља Митковић Никола, карту сам примио и одмах писао Јордану да јави како су твоји, кад ми одговори јавићу ти.

Мијалковићу Сими, наредшику III пука II позива моравске дивизије јавља, писао сам твојима да си здрав да ти се јаве преко мене, јави се како си.

Миљковићу Миљку полицискот писару из Пишкопеје јавља се жена и пита за њега, сада је у Марсељу, моли да се извести преко конзулата или комесаријата у Марсељу.

Марићу Бранислану А. пешадиском поручнику при нишким резервним трупама, јавља се отац Антоније Марић, чиновник београд. општине; жели да зна како је, у Београду су здраво и добро.

[наставиће се]

Именовачи у овом списку нека своје одговоре пошљу пошганском одељењу Врховне Команде у Солуну, па ће оно даље урадити шта треба.

№ 1206
27. јуна 1916 год
у Солуну.

По Заповести
Начел Штаба Врх. Команде,
Начелник пошт одељења,
Рад. П. Радојловић т. р.

Штампарија Д. Аласгасијевића-Велешанца.—Солуи **Одговорни уредник В. Анђелковић.**

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 56. Субота 2. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 1. јула

Званичан извештај. — Осим прилично живог бомбардовања управљеног противу сектора Сувил (десна обала Мезе), никакав други важнији догађај није се десио на осталом фронту.

Париз, 1. јула

На Соми затишје и даље влада; Французи и Енглези, сваки са своје стране, постижу омање, локалне успехе. На Мези, на против, напад Немаца постао је веома огорчен; они навађују од села Флери, које су пре два дана њихове 3 дивизије биле заузеле по цену тешких губитака. Том приликом нападачи су били бацили око 18 000 људи на један фронт мањи од 2 километара. Прелазећи испод препречне ватре, која их је десетковала, они су успели да дођу на један километар до фора Сувил, који је сачињавао њихов објекат. Ту су били задржани ватром митраљеза, којих је било око стотине у дејству. Према томе предузеће противу Вердена није ни у колико напуштено. Са француске стране примећује се међутим да би заузеће вароши, коју штите позади Сувила три линије утврђених положаја на висовима или по шумама, захтевало можда још 3 месеца борбе; и исказује се уверење да ће Кронпринцу за то недостајати како времена тако и људи.

Париз, 1. јула

Дан је протекао релативно на миру на целом фронту на Соми. Француске трупе су искористиле то време, утврђујући освојени терен а с обзиром на противнападе Немаца, који чине очајне напоре да би нам преотели коту 97, чији врх, особито јако утврђен, доминира свима положајима на десној обали Соме и влада облашћу јужно од Соме, као и путем који иде ка Шато Тјери. На енглеском сектору јуче је била већа активност. Уступивши најпре нешто мало земљишта у шумама Мамец и Трон, које су биле дан раније освојиле, британске су трупе једним новим и сјајним налетом понова заузеле тај терен и одбиле један жесток непријатељски противнапад ка Конталмезону, наневши немачким трупама огромне губитке. Сада се све јасније и јасније види, да се механизам англо-француске офансиве састоји се у томе, да се операције изводе узастопним скоковима, који су добро припремљени и кадри да поремете непријатељски фронт. Овакав распоред пружа испадне и упадне углове који имају то преимућство да резервишу читаву серију бочних положаја који се међусобно доминирају и држе и који стављају непријатеља свуда под унакрсну ватру наших ровова.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 30 јуна

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: На Двини, узводно и низводно од Фридрихштата, успешно смо извршили неколико извиђања. На Стоходу артилеријски двобој. Неколике непријатељске ескадриле летеле су позади наших линија, бацале бомбе и гађале из митраљеза. У Галицији, у области Доње Стрипе, воде се огорчене борбе на многим местима. Непријатељ предузима енергичне противнападе. Заробили смо 2000 војника и запленили 1 топ и повише митраљеза.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 1. јула

Званичан извештај. — Осетно смо напредовали у Вал Адиђе, северно од Серавале и у области великих ровова на Малгазуњи. На

падинама Пазубио ми смо поново посели положаје на Монте Корно. На висоравни од Сетте Комуни наша је артилерија ефикасно тукла непријатељске положаје на Моите Интерото и у Збно. На Сочи уобичајена канонада.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 30. јуна

Кавкаски фронт: Западно од меридијана вароши Ерзерума, офансива наших одељења врши се с успехом. На многим местима Турци узалудно покушавају да изврше противнападе.

Вечерњи званичан извештај. — Турски корпуси које смо одбацили на висове источно од Бајбурта, повлаче се. Офансива наших трупа наставља се успешно. После огорчене ноћне борбе, заузели смо читав низ висова. Југо-источно од Мамахатуна, Турци су покушали да предузму офанзиву, али су били одбијени. Потискујући непријатеља, наше су трупе заузеле села Џебакеј и Алмали.

НА МОРУ

Петроград, 30. јуна

У Црноме Мору, наши су торпиљери ухватили 28. јуна у западном делу мора турску лађу Ичтихад, која је носила петролеум и јечам, и довели су је без икаквог инцидента у наше пристаниште. Други наши торпилери уништили су 29. јуна у самоме ушћу реке Мелен, западно од вароши Ергели, један натоварен брод и два реморкера.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Петроград, 30. јуна

По заузећу Буковине, сада је озбиљно загрожено Мађарској. Мађарски листови су веома узнемирени околношћу што се Руси налазе само на неколико километара од Ковела.

Атина, 1. јула

„Патрие“ је извештен из аутентичног извора, да Савезници врше грозничаве припреме у циљу предузимања офансиве на балканском фронту. Германо-бугарске снаге које су тамо сконцентрисане недовољне су и нису у стању да дају отпора. Офансива ће отпочети чим руске трупе буду приспеле из Марсеља у Солун. Офансива Савезника отпочеће једновремено са операцијама Италијана у Валони, одакле је највећи део Аустријанаца упућен на италијански фронт.

Њу-Јорк, 1. јуна

Фон Виганд упутио је недавно из Берлина листу „Ворлд“ једно писмо у коме, између осталога, каже: „Немачка је сада стегнута кљештима чији се притисак стално повећава на свима борбеним фронтовима. Први пут је сада иницијатива напада прешла у руке Савезника. На источном фронту једна танка линија, коју образују армије генерала Хинденбурга, баварског принца Леополда, Лисингена и Ботмера мора давати отпора маси новних армија, које су извиште из 150.000.000 становника простране Русије. Обилно снабдевене убојном муницијом, коју либерују јапанске и америчке фабрике, те потпуно свеже трупе бацају се против наших ослабљених линија с онаквом истом непрекидном упорношћу с каквом море стално ваљускује обале. Таква ситуација не може за цело обављати ни најјача нити најпрекаљинија срца.

Лондон, 1. јула

Дописник „Ассоцијатед Прес“ послао је из Берлина својој агенцији ову депешу: Снаге генерала Хинденбурга изгледају да су потпуно анемичне. Оне се боре противу куд и камо надмоћнијих снага. И докле је руски војник врло добро храњен, дотле немачки војник оскудева у свему. Иницијатива акције је прешла у руке непријатеља Немачке.

Букурешт, 1. јула

Важни митинзи држали су се у Румунији у корист рата. Букурешки политички кругови сматрају да ће бити немогућно задржати народну струју у корист румунске интервенције кад Ковел буде капитулирао.

Париз, 1. јула

Један званичан извештај објављује: „Циљ Савезника крунисан је сјајним успехом. Англо-

француске снаге дефинитивно су се спојиле, тако да сада енглеска линија образује наставак француске линије".

ВЕРДЕН, ТРЕНТИНО, ГАЛИЦИЈА

„Журнал де Женев"

Садашњи догађаји се јављају све више и више као потврда стратегијских истина, на којима су засноване вероватноће о победи Савезника. С једнаким моралним отпором, а кад су све друге околности сличне или готово једнаке, велики батаљони навек ће побеђивати мање. У колико више време прође, у толико постаје јачији утисак односа у резервама на фронту, који опада код Аустро-Немаца онда кад код Савезника непрекидно расте. То се мишљење може заснивати и на:

1. Потребама Аустро-Немаца да образују своје нападне колоне уске али дубоке пред Верденом и у Трентину; они су тога ради готови не само да одустану од свог балканског фронта него да истање и онај на Истоку а делом и онај на Западу.

2. На обиму руске офанзиве, унорећене с оним двема другима. Руска нападна колона спојила је ширину са дубином.

Помоћу бројева то се да још боље уочити. Кад се промери од шуме Авокура до Дамлуа, немачки нападни фронт код Вердена износио је 25 км, а аустроугарски, од Адиџа до Бренте, у висини границе, око 50 км. Од Припета до Черновица фронт руске офанзиве простире се на 400 км. По себи се разуме, да густина те колоне, широке 400 км, није била свуда једнака, али је била довољна да закачи и прикује свуда отанчану непријатељску линију и да омогући да се јачим притиском, извршеним већом густином, та линија баци у ваздух на три пробојне тачке.

Руска јужна војска има пред собом две групе аустро-немачких армија: групу немачког ђенерала фон Линсингена, на северу, распоређену на Стиру и на Икви и групу аустријског ђенерала ерцхерцога Фридриха, на југу, распоређену на Стрипи и на Дњестру. У Линсингенову групу улазе армија Пухала фон Брлога (Аустријанца), лево крило; армија фон Герока (Немца), центар; и армија Бем-Ермоли-а (Аустријанца), десно крило. Група ерцхерцога Фридриха састоји се из армије Ботмера (Немца), лево крило, и армије Пфланцера (Аустријанца), десно крило.

Ако виша команда није ни искључиво немачка ни искључиво аустро-угарска, у почетку офанзиве трупе су међутим готово искључиво биле цара Фрање Јосифа. Само армија Ботмерова има две немачке дивизије. Пухалова армија послала је своје две немачке дивизије кронпринцу код Вердена.

Три пробојне тачке на аустријском фронту налазе се: једна у центру групе Линсингена, где је ђенерал Герок био избачен из Луцка и потиснут на западну обалу Стира и Икве, коме се придружило одступање левог крила ђенерала Бем— рмоли; друга је тачка захватила Ботмерову војску, који је био приморан да се повуче иза Стрипе; трећа је у Буковини, између Дњестра и Черновица, где је, како изгледа, Пфланцерова армија доста награбусила. На Стиру, главни нападни фронт био је од 50 км., на Стрипи око 20 км. и у Буковини неодређен.

Да би та тројака одлука могла бити могућна, ваља усвојити да је руска надмоћност била довољна и да јој је била придружена артилерија довољно моћна, да је могла да премаши вредност коју је аустро-немачки ђенералштаб придавао своме положају. Овај је несигурно био јако утврђен и имао је да допуни отанчавање фронта, али топ није био довољан онамо где ја требало људи. Ма колико да је немачком и аустро-угарском ђенералштабу руска количина изгледала неурачунљива, она се ипак показала у Галицији надмоћнијом над отпором моћи непријатеља, који је био утврђен али малобројан.

И сувише велико отанчавање аустронемачког фронта огледа се још и у великој дислокацији, коју је тај фронт претрпео. Прерано је тврдити категорички, али изгледа вероватно, да је број руског заробљавања велики зато што дислоциране трупе нису имале позади јаче прихватне резерве. Чим су биле поколебане, те и сувише танке линије нису имале ослонца који би спречио њихово расуло. Војници, које су изгубиле, нису војници једне опкољене већ једне разбијане војске, где команда није више у стању да дејствује и да одржава кохезију између њених делова.

Остаје да се види, одакле ће доћи у Галицију појачања ради задржања офанзиве, кад се ова буде заустављала да се одмори и да припреми за нови скок. Ако би то биле једи-

нице, образовање у унутрашњости централних сила с обзиром на какав непредвиђени случај или какав припремани маневар, одступање у Галицији не би компромитовало чврстину осталих сектора. Ако би на против, требало слабити те секторе уњиховим резервама ради васпостављања дефансиве у Галицији, као оно што је иста дефансива била ослабљена ради помагања офанзиве на Вердену и Трентину, то би било још један корак више ка отезању фронтова с том отежавном околношћу што не би било мотивисан надом да се непријатељу наметне иницијатива, већ да се избегне, ако је могућно, закон који противник почиње да диктира.

Ф. Ф

НАЈНОВИЈА ПИТАЊА И ОДГОВОРИ ЦРВЕНОГ КРСТА ИЗ ЖЕНЕВЕ

(послата поштанском одељењу Врховне Команде)

Број 1206.

(наставак)

Михаиловићу Војиславу, поручнику IV прекобројног пука јавља Никола Костић из Најмеђера да је здрав и моли за извештај о њему.

Миљковићу Јовану, војнику IX пука III чете I батаљона дунавске дивизије, моли за извештај о њему.

Наумовићу Николи Ј. медецинару II пољске болнице комбиноване дивизије јавља се из Београда (преко Зафира Станковића) пита за њега и његовог брата Вуку, треба да одмах одговори.

Наумовићу Боки Ј. писару штаба I армије санитетског одељења јавља се Тодор Ј. Михаиловић — трговац из Београда (преко Зафира Станковића) пита за његово здравље као и о његовом брату Николи Наумовићу треба да се јави.

Настићу Драгутину комесару III телеграфског одељења при II армији, јавља српски Црвени Крст да може послати новаца за Србију преко овог друштва и да може српском крсту у Женеви послати швајцарске или француске франке, које ће друштво преобратити у круне и за Србију даље испослати.

Николајевићу Драг. артилеријеријском техничком пуковнику јавља Др. Вера Марковић, да је г-ђа Ема Николајевића здрава у Обилићеву и моли за новац и тачну адресу Драга Николајевића.

Николићу Светиславу — каплару битољске дивизијске области јавља Митковић Никола, карту сам примио и известио чика Симеона за тебе и Видана. Шта је са Паном? Кад добијемо извешће известићу те.

Николићу Станку Ст резервном капетану I класе 9 пука окружне команде дунавске дивизије, јавља Митковић Никола: карту и писмо примио сам и одмах известио Дојчина за твоје да си ти са децом здрав и да ти се јави како су твоји, као и да води рачуна о њима.

Др. Панајотовићу Јовану санитетском капетану I класе, јавља Митковић Никола, да су сви у кући здрави и траже да им се јави.

Петровићу Маринку — учитељу аћутанту вардарског заробљеничког одреда, јавља Антоније Младеновић и саопштава да је његова жена Јозанка питала за њега и да је са Слободаном здрава у Крушевцу и моли да јој се јави.

Попадићу Милоју, командиру 2 брдске француске батерије јавља се Милош Красојевић — Крагујевац — Кронпринцштрасе 33.

Петровићу Љубомиру, телеграфисти, г-ђе Марија и Славка Петровић у Нишу Јеронимова ул. 22. питају за брата Љубомира, да ли је здрав и где се налази.

Петровићу Живку поручнику резервном из Кијевца, јавља Митковић Никола да пошаље тачну адресу како би му известио фамилију.

Пелеш Жарку, *био* при војној станици у Параћину, јавља Аца Милановић да моли кум Жарка да га извести о свом здрављу као и о здрављу г. Миладиновића пешадиског пуковника, како би могао известити кумицу Белу, која се преко Београдских Новина јавила.

Пешићу Тодору, резервном пешадиском капетану дунавске дивизиске области, јавља Митковић Никола, карту сам примио и тражио извешће преко Ставре, јавио сам да си здрав и да ти се преко мене јаве.

(наставиће се)

Именовачи у овом списку нека своје одговоре пошаљу поштанском одељењу Врховне Команде у Солуну, па ће оно даље урадити шта треба.

№ 1206
27. јуна 1916. год
у Солуну.

По Заповести
Начел. Штаба Врх. Команде,
Начелник пошт. одељења,
Рад. П. Радојловић с. р.

Штампарија Д. Анастасијевића-Вељанца. — Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 57. Недеља 3. јула 1916. године Год. III.

Париз, 3. јула

Њ. К. Височанство Престолонаследник Александар упутио је Председнику Француске Републике на дан француског народног празника овај телеграм:

„Срби који су нашли у Француској тако љубазно гостопримство и војници који су добили од Француске све оно што им је потребно за ослобођење своје Отаџбине, придружују се Мени на данашњи дан да Вам, Господине Председниче, искажемо сву нашу привржености Великој Отаџбини Слободе, као и све лепе жеље, које чинимо из дна наших срдаца за славу Француске и њених армија што задивљују цео свет својом храброшћу".

Председник Републике одговорио је:

„Француска и Париз, који су очували тако живу успомену на посету Вашега Височанства, веома су дирнути Вашим телеграмом. Наше се трупе поносе што ће моћи заједно са Вашима сарађивати на ослобођењу Србије. Молим Ваше Височанство да благоволи изразити храброј српској војсци наша честитања и наше лепе жеље".

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 3. јула

Званичан извештај. — Пошто су приморали Немце да ее повуку корак по корак на своју другу одбрамбену линију, Енглези су бомбардовали снажно немачке положаје од 28. до 30. јуна Јутрос, после једног жестоког бомбардовања, они су предузели напад у 3·25 час. и приморали Немце да напусте своје ровове на целом борбеном фронту и заробили много војника. Борба се наставила са жестином преко целога дана. Она је омогућила Енглезима да стално повећавају своје тековине. Енглези сада држе друге немачке положаје од Базантенле-Пети закључно па до Лонгвала закључно и целу шуму Трон. У шуми Трон Енглези су спасли једно одељење роајал-уесткентског пука, које је било услед скорашње борбе изолисано. Одкољена Немцима, та мала трупа давала је храбро отпора пуних 48 часова у северном делу шуме. Два жестока противнапада, предузета противу нових енглеских положаја, била су потпуно сломљена ватром Енглеза. Нешто мало доцније Немци су предузели и један трећи необично снажан противнапад, који им је омогућио да поново продру у Базантен-ле-Пети, али их је енглеска пешадија одмах истерала из тога села које је поново у целини пало у руке Енглеза.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 30. јуна

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: Југо-источно од језера Нароча, у области пољског добра Стаховци, ми смо напали и натерали у бегство неке немачке претходнице. На левој обали Стохода, у области села Заречја, јужно од Скобели-а, непријатељ, потпомогнут артилеријском ватром, предузео је офансиву, али је био одбачен у своје ровове. Непријатељски аероплани бацали су бомбе на Луцк и на железничку станицу Виверти, северо-источно од Луцка. Југо источно од Свињуха, близу села Пустомити, рафална ватра непријатељске артилерије. У области западно од Стрипе интензивност бојева смањује се осетно.

Петроград, 1. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Северно од језера Дрисвјати извршили смо извиђања, која су потпуно успела. Непријатељски авијатичари бацили су око 70 бомби на село Полонечки, северо-источно од Барановича.

На Стоходу, непријатељ предузима нападе против наших делова, који су били прешли на леву обалу. У области северно од Доње Липе противникова артилерија дејствовала је са жестином.

У области западно од Стрипе, Аустријанци и Немци предузимају бесомучне противнападе. Укупан број људи које смо овде заробили, износи 3200 немачких и аустријских војника, и запленили смо: 2, топа, 19 митраљеза, 1 бацач бомби.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 2. јула

Званичан извештај. — У Вал Каноника и у Вал Тонзле, непријатељска је артилерија била особито жива. Јуче после подне Аустријанци су напали наше нове положаје на Малгањуји, али су били одбијени и повукли су се у нереду, претрпевши велике губитке. На осталим фронтовима ништа ново није се догодило.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 1. јула

Кавкаски фронт: Западно од области Ерзерума наша се офансива наставља успешно и већ читав низ турских утврђених положаја у нашим је рукама. На многим важним секторима примећују се непријатељске колоне које се повлаче. Наши делови енергично нападају Турке који и даље покушавају да се задрже на прихватним положајима. У области превоја Масат-дере, наша је артилерија изазвала експлозију у муницијским магацинима. Једна од наших храбрих туркестанских трупа одбила је дванаест бесомучних непријатељских противнапада, па је по том предузела офанзиву и знатно наступала

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 1. јула

„Матен", од 5. јула по новом, доноси ово: На енглеском фронту десио се један карактеристичан случај: Цео један немачки батаљон из 186, пруског пука заједно са официрима предао се Енглезима, близу Фрикура.

Овај су батаљон послали Немци на фронт у највећој хитњи да би попунили веома озбиљне губитке које су претрпели. Чим се искрцао из воза, батаљон је био упућен у ровове. Ровови нису били довољно дубоки те нису давали довољно заклона од смртоносне енглеске артилеријске ватре. После кратког отпора у рововима, сви они што су остали у животу т.ј. 20 официра и 600 људи, напустили су ровове и са подигнутим рукама појурили су енглеским рововима, вичући: „Другови, другови!"

Овакав дух код чувених пруских трупа најбоље илуструје садањи морал код немачке војске.

Лондон, 1. јула

Из Петрограда јављају енглеским листовима: „Немци и даље чине очајне напоре, да би заштитили своје повлачење на реци Стоходу. Руско наступање развија се с јединственом бразином и већ грози немачком боку који брани Ковел. У току последњих 5 дана трупе генерала Еверта заробиле су само на сектору код Ковела 641 официра и 21.145 војника и заплениле 45 топова, 93 хаубице и 10.000 пушака. Вредно је забележити да сви ти заробљеници припадају немачкој војсци ђенерала Линсингена.

Лондон, 1. јула

Из Будим-Пеште јављају „Морнинг Посту": Овде се примећује у ходницима парламента веома жива узнемиреност која је, у осталом, забележена и у политичким бечким круговима. Према вестима које потичу из званичног извора, аустријски губитци у току последњих 7 недеља попели су се на 700.000 људи Рачуна се да ако Немци не буду појачали аустријске трупе у најкраћем року, аустријска војска биће апсолутно неспособна да настави борбу.

ПОДЛИСТАК

КАПЛАР ТРАЈКО

Само му име каже, одакле је. Био је и у Америци неколико година. Затим по Мађарској, као цревар, а пред ратове у београдским цигланама. Оде сам га и уповнао. Спечалио неку парицу, у свом месту отворио бакалницу, оженио се, а тада отпоче и рат. Трајко остави дућанче и „њу“, па у пук као борац. По свршетку прве аустријске навале добио је за каплара.

Једног дана ето га к мени са речима:

— Господине, добих књигу од „ном“, молим те прочати ту.

Писмо је почињало: „Сви смо здраво и убаво, које и тебе желимо да најде, за дом и дућан не се брини, она је родила мушко дадосмо му име на татка ти, Илија. Бог ће даде, те се ускоро врнеш на дом и Илију видиш“.

Као дете плакаше, док сам му писмо читао. Разуме се, одмах друго написасмо.

Дође време и друге инвазије аустро-немачке. Трајко охрабрен срећом на дому, као лаф се борио на свима положајима.

— Нијецан метак неће ми промине, — тако је често говорио друговима.

Приликом одступања на Трешњи, Трајко ме замоли да му још једанпут прочитам оно писмо.

— Знаш, господине, како сам срећан! Она је добра, много добра“.

Затим ми рече, мало застићен, да јој је име Донка, но он јој име увек замењује са „она“. Писмо је брижљиво оставио у леви џеп блузе, да му као амајлија служи.

Одступасмо полако. На Малој Иванчи би му тешко рањен командир. Јак и снажан, Трајко дохвати командира и однесе га на сигурно место, превија како је могао и знао, однесе га на превијалиште па се врати у борбу.

Стигосмо у Куршумлију концем октобра. Трајко ме ослови:

— Господине, молем те да ми напишеш опште једна књига на дом.

— Написао бих радо, али нема поште Трајко, одговорих му.

Као одговор на то беше само „оф“. Тежак уздах: мислио је на „њу“ — Донку и на „мањено дете“.

Кад прођосмо Мердаре и дођосмо на Лисице, Трајко ми се приближи и болно рече:

— Господине, чух да Бугари улегоше у П.... и да ни све опљачкаше.

— Ништа нисам чуо, не верујем у то Трајко — рекох му.

— Ама прва борба сас њих, чапраз ћу напрам од њих. Него те молим, господине, учини код команџира, да ме пусти сатле на пол' дана, да доминам до дом, одмах ћу се вратем.

Учиних све да га сутрадан пустимо на обданицу до куће, пошто не беше од нас удаљена више од 4 сата. Сав блажен и срећан бејаше Трајко, што ће сутра да види Донку и детенце.

Али сутрадан, 4 новембра, на Голом Вису и Градићу, код Новог Брда, бејаше јака борба са Бугарима. Потучени на овом положају побегоше они чак иза Гиљана. Укочене и свијуцнуте бугарске лешине лежаху на снегу у великој маси. Пролазећи кроз разбојиште, стадох запрепашћен код једне букве. Сиромах Трајко! Познадосмо га. Лежаше укочен и свијуцнут, очи отворене, уста полуотворена, као да је на њима био последњи осмејак и уздах за Донком. Зрно га је ударило у груди. Гледасмо га дуго, суво нам оросише хладно лице.

Ах, Трајко, Трајко, Бог да ти душу прости!... Погибе, дом и Донку не виде.

„Кад се сврши борба, кад ги покољем, ћу да наминам на дом“, беху му то последње речи пред саму борбу, када је требао да оде до дома.

Сахранисмо га под буквом, а на стаблу изрезасмо овај натпис: „Каплар Трајко Н. храбро положи свој живот за Краља и Отаџбину 4. новембра 1915. године.

Слава му!.. Путниче, реци Донки да јој јунак Трајко овде почива.

НАЈНОВИЈА ПИТАЊА И ОДГОВОРИ ЦРВЕНОГ КРСТА ИЗ ЖЕНЕВЕ

(послата поштанском одељењу Врховне Команде)

Број 1206.

(наставак)

Поповићу Димитрију, војном свештенику јавља Митковић Никола, карту сам примио и по истој поступио, кад дође одговор известићу те, шаље поздрав свима.

Радосављевићу Жики М. благајнику II пов.

болнице тимочке дивизије јавља М. К. Паштровић, судија да је за Жику јавио г-ђи Зорки у Г. Милановац а писао је раније и Славки да о Жики извести Зорку.

Ристићу Драгољубу живцу војно техничког завода, јавља Јаничије Ристић, студент медицинар сада у Паризу заједно са братом Душаном здрави. Желе да се Драгољуб што пре јави.

Ристићу Сретену — поднареднику 3 чете 1 батаљона 7 пешадиског пука III позива јавља Јаничије Ристић студент медецине да је с братом у Паризу, здрави су и добро жели вести што пре.

Радојчићу Боривоју — п. поручнику I пука II полива IV батаљона III чете, јавља Зора Муњићева из Ваљева, здрава је и моли да јој пише преко Ристе Пурића — медецинара из Женеве.

Роксанџићу Сими професору благајнику III пољске болнице шумадијске дивизије, јавља извештајни биро српског Црвеног Крста да је писано за извештај Љубици С. Роксанџић. Г. Роксанџић треба да јој пошаље француског или швајцарског новца српском друштву црвеног крста, а друштво ће отправити исти на адресу г-ђе Љубице.

Ристићу Николи резервном поручнику Ново-Пазарске 32 окружне команде, јавља *Митковић* Никола: карта примљена и понова тражен извештај од фамилије. Хаџић јавља преко нас да су г-ђа Лепосава, као и деца сви здрави још у кући Хаџићевој и да траже да им одмах пошаље новац — хитно. Они су у Новом Пазару у некој кући Хаџића. Новац у франковима или крунама можете послати преко српског црвеног крста у Женеви.

Стевановић Лекса војник, на питање Лексино о својој жени породици Казимировић Јелени, добили смо следеће: 18-V-1916. Бањани: драги брате, наша Вукосава и твоја деца сви су живи и здрави. Ја сам у Бањанима. Озде ми је највећи пријатељ Стева, миљар. Од јутрос кад смо добили твоју карту и он је бацио 20—30 динара на пиће. Имаш поздрав и од једног господина који нам свима помаже. А адреса сеју Кожувар. Љуби те твоја сеја Нада.

Спасићу Љубомиру, наредника болничке чете резервна болница број 1, јавља Митковић Никола: примио сам писмо и по њему тражен је извештај, кад га добијемо јавићу ти.

Стефановићу Драгутину, војнику, јавља се Софија Сремчевић, пита за Драгутина као је. Она је у Француској у школи.

Савићу Ђорђу, редову II чете III батаљона XVII пука, јавља се Милева Ђурић из Ваљева пита за Ђорђа и браћу Бошка и Деспота.

Савићу Душану, п-поручнику бриске коњичке дивизије јавља Митковић Никола: карта примљена, хвала на извешћу за Пану и Душка. Јазите имена и осталих за које знате, извешће за Цветка послао сам, кад одговори доставићу Вам.

Стајићу *Др.* Милану — санитетском мајору, на питање Др. Стајића о госпођи Мици Стајић добили смо из Србије следеће: хвала лепо за извештај о моме супругу. Молим саопштите му да сам са децом здрава и врло радосна. Молимо опет за извештај Код куће је све у реду. Мајка Др. Милана Стајића, Метерниохова 4. Чачак.

Спасојевићу Спасоју поручнику брдн. брд. артилериског пука, јавља Риста Пурић медецинар у Женеви, јавља да је жена и дете Спасојево здраво.

Смиљанићу Атанасију обућару занатлиске чете Моравске дивизије, јавља Митковић Никола, писато твојима да си здрав и да ти се јаве.

[наставиће се]

Именовачи у овом списку нека своје одговоре пошаљу пошганском одељењу Врховне Команде у Солуну, па ће оно даље урадити шта треба.

№ 1206
27. јуна 1916. год
у Солуну.

По Заповести
Начел Штаба Врх. Команде,
Начелник пошт одељења,
Рад. П. Радојловић с. р.

Штампарија Д. Анастасијевића-Вележанца.—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 58. Понедељак 4. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 3. јула

Званичан извештај. — На десној обали Мезе артилеријски двобој. Бомбардовање веома жестоко с једне и с друге стране на сектору Флери. Никакав важнији догађај није се десио на осталом фронту.

Лондон, 3. јула

Енглеска Врховна Команда у Француској јавља званично да су енглеске трупе отпочеле напад интензивном артилеријском припремом против треће немачке линије, пошто су претходно утврдиле положаје на другој немачкој линији, коју су дефинитивно освојили.

Лондон, 3. јула

У току јучерашњега дана енглеске су трупе напредовале на фронту од 4 миље Села Безантен-ле-Гран и Лонгвал заузета су. Непријатељ је потпуно истеран из шуме Трон. Заузеће тих тачака омогућило је Енглезима да се споје са француском линијом у Ардекуру. **У току последња 24 часа заробили смо 2000 војника, што света чини са заробљеним војницима од 18. јуна 10.000 људи. Заузели смо две друге шуме и запленили велику количину муниције.**

Париз, 3. јула

Енглези су узели учешћа у прослави француског народног празника не само шиљањем енглеских одреда на смотру већ и наступањем на једном пространом фронту у друге немачке положаје у дубину од 3 километра иза ровова треће непријатељске линије. Села које су Енглези отели сачињавала су праве бастионе, које је бранила пруска гарда дајући великога отпора. Међутим енглеске трупе опе-рисале су с изванредном браном, одајући изврсну храброст и ђаволски полет. Запленине су знатан ратни материјал и заробиле доста војника. Сада ће британске трупе утврдити те своје нове положаје.

На француском фронту припремни радови се настављају без престанка. У области Вердена врше се само другостепене или извиђачке операције; артилеријска борба, која је увек веома жива, на извештава обнављање напада које ће Немци по свој прилици предузети чим буду искупили потребне ефективе. Та евентуалност ни најмање не збуњује француску команду. Из исказа немачких заробљеника излази да Немци морају одузимати снаге са других делова фронта ради снабдевања Верденског фронта. Корисност отпора на Мези и овим је доказана.

Лондон, 3. јула

Дописник „Моринг Поста“ телеграфише са енглеског фронта, да су енглеске трупе заузеле у целини другу немачку линију, претрпевши при томе веома слабе губитке, јер се Немци драговољно предају. Само у једноме рову заробљено је 1 начелник штаба, 3 артилеријска официра и 150 официра пешачких и војника. Осим Безантен-ле-Гран, заузет је и Безантан-ле-Пти. Борба се наставља сад око села Овилер, које се може сматрати да је већ у нашим рукама. Сви немачки противнапади, извршени у намери да поврате изгубљени терен, успешно су одбијени.

Амстердам, 3. јула

Јучерашњи немачки извештаји признају да су немачке трупе, које се боре противу Енглеза на фронту на Соми, биле принуђене да одступе за 6 км., пошто се увидела немогућност да дају отпора бујним нападима британских армија. У тим се извештајима признаје такође да су и Руси заузели другу одбрамбену линију генерала Ботмера.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 2. јула

Званичан извештај. — Западни фронт: Ноћу 1. јула, Немци су се под заштитом жестоке ватре приближили нашој бодљикавој жици у области села Љубанича, на реци Серветy, притоци Њемена, али су одбијени нашом пешачком и артилериском ватром. У току дана 1. јула Немци су отворили снажну артилериску ватру противу наших линија источно од села Барановичи, после чега су предузели офансиву у области села Скробова, али су били одбијени. Убрзо затим, у области истога села, непријатељ је предузео поновo офансиву, али су га наша одељења одбила својом пешачком и митраљеском ватром, па су затим предузела контраофансиву, наступила и освојила нешто мало терена који сада утврђују. Обновљени делимични покушаји непријатеља да наступи ка сектору јужно од села Скробова, завршили су се с великим губитцима по њега. После тога, настављајући бомбардовање, противник је предузео офансиву с великим масама нешто мало северније од села Скробова, али је био одбијен нашом ватром. Одморивши се мало, Немци су поновa предузели напад али су поновa били одбијени нашом ватром. На фронту Рижких положаја, југо-источно од Риге, Немци су предузели офансиву противу нашег сектора близу Франти, северо-западно од Пулкарна, али су били одбијени нашом пешачком и артилериском ватром и ручним бомбама.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 3. јула

Званичан извештај. — У Вал Тонале и Адамело непријатељска артилерија сваки дан постаје све више активна. Аустријске батерије успешно су тучене од наших на падинама Монте Бјаена. На Фронту Позина одбили смо један напад на Монте Мајо. На висоравни од Сете Комуни артилериска и пешачка активност. У зони Тофана бацили смо у ваздух помоћу једне огромне мине Торе Кастелето, источно од превоја Џенбои, који доминира пут Доломити и удолју Травинанце. Посада је остала под рушевинама и положај је одмах био заузет од наших трупа. Аустријанци су тада покушали да нас истерају једним бесомучним противнападом, али су сви њихови напори били узалудни и завршили су се потпуним неуспехом. На осталом фронту артилеријска активност.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 2 јула

Кавказки фронт: Званичан извештај. — Офанзива наших трупа западно од меридијана вароши Ерзерума наставља се успешно; заузели смо читав низ нових турских положаја. Наши се делови налазе на 15 врста од Бајбурта. Храбри команданти пешадије, која је образована од Кубанских и Теречких Козака, под командом ћенерала Краутена, напредовали су поновa. У области југо-западно од вароши Муша води се борба која се развија у нашу корист у пркос огорченом отпору Турака.

Вечерњи званичан извештај. — Кавкаски фронт: На правцу Ерзинџана наше су трупе у току напада на висове југо-источно од Мамахатуна **заробиле 18 турских официра и близу 1.000 војника и заплениле повише митраљеза. У току гоњења турака, Кубански Козаци опколили су један део 49 турског пешачког пука који се повлачио и после краће борбе пред у пред заробили су остатак пука. На тај начин пало нам је у руке 29 официра са командантом пука и његовим ађутантом, 233 војника, доста митраљеза, пуковски штаб и сва његова резервна муниција. Југо-западно од Муша ми смо истерали Турке са свих њихових јако утврђених положаја.** Једна турска дивизија, која је недавно приспела из Тракије на Кавкаски фронт, напустила је своје логорске шаторе и одступа делом ка источном Еуфрату а делом у правцу Дијарбекира.

Атина, 4. јула

Велики Шериф заузео је Меку и заробио 1200 турских војника

Лондон 3. јула

Трупе Великога Кнеза Николја поново су предузеле жестоку офансиву противу Турака на кавкаском бојишту. У области Ерзинџана оне су напредовале за 30 км. Њихова офанзива западно од Мамахатуна наставља се успешно. Турци су протерани са висова источно

од Бајбурта. Руси освајају полагано висове између Ерзерума и Трапезунда.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 3. јула

Коментаришући идеју која се стално одржава у извесним бугарским круговима и по којој би, у случају аустро-немачког пораза, Бугарска још имала могућности да се корисно приближи Савезницима у намери да ма шта спасе од својих македонских освојења, „Тан" пише: „Та је идеја потпуно нетачна, јер би било и сувише политички неморално допустити да подлаштво добије награду на штету Србије која је лојално и јуначки до краја испунила своју дужност поред Савезника. У осталом, ми знамо колико вере треба поклањати преокретима групе Генадијева и таквим се вештинама вацело неће успети да се Савезници обману. У ствари Бугарска живи у страху од сутрашњице.

Париз, 3. јула

Јављају из Цириха да дописници немачких листова са франко-енглеског фронта веле, да су борбе између Албера и Бапоме, задобиле карактер нечувене жестине. Енглези гомилају снаге за општи напад противу немачких линија; те су снаге надмоћније од противничких.

Цирих, 3. јула

Немачка Врховна Команда послала је штампи једну белешку, у којој позива народ да не губи веру, признајући уједно да су непријатељи Немачке успели да остваре један део својих намера Узнемиреност и страх владају у целој Немачкој.

Амстердам 3. јула

Озбиљни нереди и сукоби избили су у Келну и Екс Ла Шапелу. Трупе су пуцале из револвера на полицију. Светина је опљачкала дућане. Улани су извршили напад и ухапсили многа лица.

† ДАНИЛО Б. ТАВРИЋ

рез. потпоручник

Храброст његова није остала незапажена још од почетка ратовања, те је још од првих дана турског рата као рез. поднаредник примио вод и успешно командовао њиме и за све време бугарског рата. Још првих дана ратовања, његова ваљаност била је награђена наредничким чином, а по свршетку бугарског рата његове је груди красила сребрна медаља „за храброст" — виден знак његових заслуга и пожртвовања. Првог дана аустријског рата такође је добио вод на командовање са пуно поверења. И заиста, прних дана борби под Шапцем даде му се прилика да опет покаже своју ваљаност и урођен ратнички дар. Вод његов беше у резерви у борби већ ангажоване чете, која као помоћ своме батаљону већ на нож одбијаше бесне непријатељске јурише. Тавриħ, мотрећи бадрим оком ток борбе, спази да на крилу суседног батаљона непријатељ већ ускаче у ровове, гушајући се са нашим малаксалим деловима. Он не сачека никакво наређење, већ се са својим водом баци муњевитом брзином на непријатеља. Ровови бише брзо очишћени, а испред њих наслагане гомиле непријатељских лешева. Командир његов је са усхићењем нотирао овај гест храброга наредника, и 15. јуни 1915 год донео му је праведну награду — чин потпоручника.

Али није довољно само ово дело па да илуструје праву вредност потпоручника Таврића. На „Змијању" 21. новембра, за време наше опште офанзиве, наши батаљони првог борбеног реда чинили су од раног јутра очајне напоре да пробију непријатељски фронт, или бар да привуку што већу снагу на себе. Беше већ далеко превалио дан, кад његова чета из резерве доби наређење да потпомогне први борбени ред прикован на двајестак метара испред непријатеља. Тавриħ, водећи свој вод кроз високу и густу шуму, наће се наједаред пред непријатељским рововима. Урођен војнички дар донео је брзу одлуку. Са својим водом уз громогласно „ура" јурне он на непријатеља и брзо отвори велику брешу. Успех се брзо пренесе и на суседне јединице и наши стројеви уз громогласно „ура" избише на великом фронту на противничке ровове. Успех, иначе и дотле прослављеног пука, био је велики. Као плен падоше стотине и стотине заробљеника, као и велики број митраљеза, топова и спреме. Али заслуга Тавриħева опет није остала незапажена. У предлогу за одликовање златном медаљом „за храброст" стајало је између осталог записано: „Њему припада главна заслуга за успех пука 21. нов. на »Змијању«.

Али међу кобним данима нашег повлачења, судба његовог живота беше изабрала 11. новембар 1915. год. за крај његовим херојским делима. На положају „Дервенти“ непријатељ је небројеним таласима снажно запљускивао наше ровове. Ураган пројектила стварао је пакао на положају. У једној чети беху више од половине војника и сви официри избачени из строја. Командант брзо упути тамо Таврића, знајући да ће његова појава имати најбоље дејство код војника. Док је он стигао на положај, непријатељ је успео да избаци остатак чете из ровова. Али он сам био је довољан да поправи ситуацију. Викну громко: „напред, ура!“ и полети рововима. Војници се нису ни часак колебали и ровови бише повраћени. Ово је био последњи од многобројних херојских подвига. И последњи тренутак свог живота ратничког увенчао је славом и јунаштвом, а већ после кратког времена, они који су другом од Раче хитали за положај „Дервент“ видели су на топовској кари крвавог ратника како се бори са последњим тренуцима, јуначким делима искупљеног живота.

Његова велика фамилија поноси се јуначким подвизима његовим, а крваве стране наше историје биће урешене још једним цветом палим на бранику Отаџбине.

Слава ти, славно пали јуначе!

Нека ти је лака земља, коју си тако јуначки бранио.

Бог. Томић

НАЛОЖИЛА ШТАБА И ОДГОВОРИ ЦРВЕНОГ КРСТА ИЗ ЖЕНЕВЕ

(послата поштанском одељењу Врховне Команде)

Број 1206.

(Свршетак)

Стаменковићу Душану С. апотекару помоћнику у санитетском слагалишту, јавља М. К. Паштровић судија, саопштава да је јавио картом оцу Душановом Светиславу да је Душан жив и здрав.

Сремчевић Цветко подофицир из Шапца, јавља се Софија Сремчевић, ученица у Француској, јавља да је здрава и моли за извештај.

Сремчевићу Станиславу ђаку (15) из Шапца, јавља Софија Сремчевић, ученица у Француској, да је здрава и моли за извештај.

Сремчевићу Милошу ђаку (19) јавља Софија Сремчевић ученица у Француској, да је здрава и моли за извештај.

Србу Александру артилеријском мајору, г-ђа Каја Радуловићка апотекарица из Смедерева моли га за извештај о брату Ради Мијићу, који је са њим до Подгорице дошао.

Топшићу Јосифу обавезнику моравске дивизиске санатиске чете, јавља Митковић Никола: јављено твојима да си здрав кад се јаве известићу те

Терзибашић Мика чиновник опште привредне банке, пита тетка Блазнавац.

Тодоровић Лука обавезник санатлиске чете дринске дивизије, јавља Митковић Никола, карта примљена и послат извештај као и за Вуловића Јову, кад дође јавићу вам.

Цветковићу Живојину, редову возарског ескадрона дунавске дивизије I позива, јавља се Лепосава Н. Смодлака, и тражи да дозна да ли је горње лице у добром здрављу и да саопшти где су му родитељи, браћа и сестре били последњи пут.

Цолић Ристa, обућар санатлиске чете моравске дивизије, јавља му Митковић Никола: писато твојима да си здрав и да се јаве кад добијеш извешће, јавићу им.

Именовачи у овом списку нека своје одговоре пошаљу поштанском одељењу Врховне Команде у Солуну, па ће оно даље урадити шта треба.

№ 1206
27. јуна 1916. год.
у Солуну.

По Заповести
Начел Штаба Врх. Команде,
Началник пошт одељења,
Рад. П. Радојловић с. р

Штампарија Д. Анастасијевића-Белешница — Солун Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 59. Уторак 5. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 4. јула

Осредња артилеријска активност на једној и на другој страни водила се на левој обали Вардара, обухватајући и област ка Пороју. Француски аероплани попалили су један део жетве у Битољској околини.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 4. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. — На Соми Немци су се, благодареки магли, привукли дуж канала и предузели неколико напада противу Мезонет и села Бјаш, које су били заузели препадом. Вршећи противнапад француске су трупе поново успеле да заузму Бјаш и Мезонет као и шуму која лежи северно, где се Немци још једнако одупиру. У области Шона, после жестоког бомбардовања, једно немачко одељење продрло је у француски ров из прве линије северно од Шили, али је убрзо било одбачено француским противнападом. Северно од Ена, близу Улша, Французи су извршили један препад. На десној обали Мезе јаке немачке извиднице, које су покушавале да наткриле француске ровове у шуми између реке и коте Поавр, биле су одбијене препречном ватром. На сектору Флери француска пешадија напредовала је осетно западно и јужно од села. Артилеријска активност била је веома велика с једне и с друге стране како у тој области тако и у оној код Шенуа и код Лофе.

У области Соме 4 немачка апарата су оборена, 2 изнад немачких линија а друга 2 озбиљно оштећена била су принуђена да слете. У области Вердена 1 француски аероплан запалио је један немачки „Драхен". Ноћу између 2. и 3. јула једна француска ескадрила бомбардовала је железничку станицу Омбле. Друга једна ескадрила бацила је врло много бомби на железничке станице Обкур, Терње и Шони.

Званичан извештај од 11 часова у вече. — На фронту у Шампањи велика активност руских и француских патрола. На левој обали Мезе доста жива бомбардовања области Шатанкура. Источно од коте 304 Французи су отели неколико делова немачких ровова. На десној обали Французи су наставили своје напредовање источно од Флери и заробили нешто мало војника. Артилеријска борба наставља се доста јако у тој области. Дан је протекао релативно на миру на осталом фронту.

3. јула ујутру оборена су два немачка аероплана у области Соме: 1 је оборио потпоручник Гијенеме; то је десети аероплан који тај официр обара. У току 2 јула поднаредник Рошан оборио је свој пети непријатељски аероплан.

Лондон, 4. јула

Званичан извештај. — Врховна Команда саопштава да су се жестоке борбе наставиле преко целога дана на сектору Позјер—Гијемон, који се налази на другој немачкој одбрамбеној линији. Источно од Лонгвала, а у правцу огорченом отпору непријатеља, заузели смо шуму Белевил и одбили један непријатељски противнапад. **Северно од Безантен—ле Гран наше су трупе продрле у трећу немачку линију, у шуму Фурно, где смо се утврдили.** У тој области наш ескадрон драгуна гарде напао је успешно непријатеља. То је прва акција наше коњице од 1914. **Очистили смо шуму Безантен—ле—Пти, где смо заробили команданта једног баварског пука и цео његов штаб.**

За време последњих 48 часова наши су аероплани и поред неповољног времена дејствовали веома успешно. За време једног ваздуш-

ног бомбардовања један је непријатељски воз искочио из шина. Осим тога уништили смо 2 фокера, 3 биплана и један аероплан. Један фокер био је принуђен да слети под веома рђавим условима. Наши су се аероплани вратили неповређени.

Лондон, 4. јула

Званичан извештај. — **Ми и даље налазимо велике количине муниције и ратног материјала на положајима које је непријатељ напустио у току 1. и 2. јула. Јуче смо запленили 5 нових Ховицера и 4 топа од 77 мм.**

Париз, 4. јула

Руси су први пут узели учешћа на француском фронту. После једне извршне артилеријске припреме, они су продрли у немачке ровове и заробили доста војника који су били јако изненађени присуством Руса. Одушевљење ових последњих је изванредно услед чудесног рада артилерије која им је отворила пут.

Париз, 4. јула

Села и неколико ретких гајева од шуме, која леже између Анкра и Соме, образују једине наслоне тачке, где Немци још могу да дају отпора; преимућство Енглеза није могла на том терену да се развија под бољим условима него последња два дана. Повади ровова, који су усавршавани пуних 20 месеци обухватне борбе биће омогућене и оне ће имати фаталног одјека на деловима првобитног фронта који још није пољуљан. Расчишћавање јужно од Анкра на добром је путу. Овидер је готово потпуно опкољен. Висораван Тјепвал је озбиљно загрожена. Одбране Бизјера су начете, Гијемон је изгубио заштиту коју му је пружала шума Трон. Енглеско наступање, као и француско, није ни у колико спречено после прве фазе борбе.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 3. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: На десном крилу положаја код Риге, а уз потпору суховемне и поморске артилерије, наше су трупе напредовале нешто мало у области западно од Кемерна. На осталом фронту било је неколико сукоба који нису утицали на општу ситуацију.

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: У Волинији, у области југо-источно од села Свињухи, непријатељ је предузео офансиву с великим масама на многим местима. **Енергичним противнападом наше су трупе потиснле непријатеља и настављају да развијају свој успех. На многим секторима у области Остров—Гудин разбили смо непријатеља после крајње огорченог отпора; непријатељ који је био загрожен нашим обухватним покретом у својој позадини, дао се у бегство. Према најновијим извештајима један наш пук запленио је једну тешку и једну лаку батерију. Осим тога запленили смо још и више осамљених топова. Укупан број заробљеника још није сведен; до сада смо могли избројати око 3000.**

Букурешт, 5. јула

Војни положај аустро-угарских армија које оперишу у Галицији постао је изванредно критичан, па је с тога аустријски ђенералштаб опозвао две аустријске дивизије које су биле у Цариграду. Оне ће бити хитно упућене у Галицију.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 4. јула

Званичан извештај. — У Вал Адиџа била је артилериска активност а дешавали су се чести сукоби између разних одељења. **У Вал Позина а после упорне борбе заузели смо на јуриш јаке непријатељске положаје јужно од Корно Костон и На де Боркола.** Покушаји непријатеља да нас потисне, били су потпуно одбијени. У зони Тофана имали смо нових успеха. Јуче смо заробили 86 војника и запленили 2 топа, 2 митраљеза и велику количину ратног материјала. Аустријске батерије бомбардовале су Кортине. Наше пак батерије тукле су Тоблах. На осталом фронту артилериска активност с прекидима.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 3 јула

Кавкаски фронт: **Ноћу 3 јула храбре трупе кавкаске армије, освојиле су**

варош Бајбурт, који је једна веома важна раскрсница путева на ратишту у Јерменској. Са више сектора Турци се повлаче у хитњи, ништећи све своје магацине. У области Тавриса и у басену Горњега Чорока понова су знатно наше трупе напредовале, учвршћујући положаје које су освојиле у току борбе. Укратко, у току последњих дана јуначна кавкаска војска, са храброшћу и смелошћу које су јој својствене, задобила је читав низ успеха у области Бајбурта, Мамахатуна и Муша.

НА МОРУ

Петроград, 3. јуна

У Црноме Мору, за време свога последњег крстарења, један наш торпиљер уништио је 26 једрилица.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Букурешт, 5. јула

Из непознатих разлога румунска је влада поново затворила бугарско-румунску границу. Услед тога сообраћај путника и робе између обеју земаља потпуно је обустављен. Две нове румунске батерије постављене су према бугарској граници.

Амстердам, 5. јула

Бурне манифестације у корист мира одржане су у Темишвару. Било је и туче. Полиција је растерала манифестанте који су викали: „Хоћемо мир".

ОПШТА СИТУАЦИЈА

— Тајме —

У Италији војне операције узимају веома повољан обрт, и ако земљиште на коме се развија офансива пружа велике тешкоће брзом надирању. Италијански војници се боре врло добро; они су весели и показују много одушевљења. Народ се налази у истом душевном стању у ком и трупе, и нема никога у Италији, који не би имао безграничну веру у Кадорну. Обишао сам цео италијанско-аустријски фронт. За време офансиве кретања италијанских трупа аутомобилима или железницама, извршена су изврсно. Највећа тешкоћа била је око формирања резерви; срећом и та је тешкоћа савладана од шефова армија. У свима сукобима Аустријанци, а нарочито тиролски ловци, борили су се врло добро. Италијански успех је услед тога био само већи.

Што се тиче Руса, они су извршили право чудо и, благодарећи такође и јединственој одбрани Француза на Вердену, може се тврдити да никада, од почетка рата, ситуација Савезника није била тако повољна на свима фронтовима. Руска војска још није рекла своју последњу реч. Наступање у Буковини и Галицији само је почетак. Што се пак тиче садашње англо-француске офансиве, још немам довољно података да бих је могао оценити. Према извештајима, она ми изгледа да је методичнија него ли раније, и најлепше наде су допуштене. Нови систем омањих пешачких испада изврстан је. Он омогућава да се с тачним познавањем ствари може оцењивати дејство артилерије на противникове одбрамбене радове.

Рат ће трајати све донде докле и Немцима не досади. Кад буду били исцрпљени како ваља на свима фронтовима, они ће тада променити мишљење. С тога се ваља наоружати са много стрпљења и упорства.

ПРОКЛАМАЦИЈА НЕМАЧКОГ ЂЕНЕРАЛА ШТАЈНА

— Тан —

Немачки ђенерал фон Штајн упутио је својим војницима једну прокламацију која је нађена у једном рову и која гласи:

„Кад су испитивани, немачки заробљеници, у оној пометености која настаје непосредно иза заробљавања, дају по каткад такве одговоре, да буде наду у наших непријатеља, да ће они још и можда моћи да нас победе. Сваки храбар и честит војник може имати несрећу да буде заробљен. Али он и у том случају може бити користан својој земљи, кад врши своју дужност. А његова је дужност у томе случају, да не даје, кад га непријатељ пита, никаква обавештења. Чак и откриће његових година старости, његове војне обуке и службе може удити нашим интересима. Друге тачке где треба апсолутно ћутати јесу ове:

Који је део наше линије држала његова јединица.

Кад и на који је начин дошао на свој сектор.

Које су јединице у близини његовој.

Положај штабова, заклона и магацина.

Снага и морал његових сопствених трупа.

Један немачки официр не говори ништа, кад је заробљен, он ћути.

Храбри немачки војници треба исто тако да раде.

У своме неповољном положају, наши непријатељи покушавају да подигну свој морал и морал народа у позадини, позивљујући исказе наших заробљеника. Тако што сасвим природно продужава њихов отпор, а од тога највише страдају сами заробљеници, јер морају дуже чекати на ослобођење. Онај који ништа не каже и ништа не изда, скраћује рат и своје сопствено робовање."

Ако цвили, за невољу му је.

† МИХАИЛО-МИКА Р. ХРИСТИЋ

рез. пеш. капетан

На дан мобилизације беше одређен за водника 2 чете 4 батаљона XVIII пеш. пука I позива. Брзо је привукао пажњу својих другова на себе, јер беше весма симпатичан, дружељубив и свакоме пристојачан, те га за кратко време сви његови другови заволеше.

Као водник учествовао је у свима борбама, као и прелазу у Срем, а у борби на „Мачковом Камену", пошто му командир, почивши поручник Жарко Живковић, буде тешко рањен и доцније од ране умре — прими исту чету, постаде командир чете. Као командир чете са својом четом учествовао је у свима борбама за време наше дефанзиве и офанзиве у 1914. год.

За стечене заслуге одликован је и унапређен у чин капетана. За време нашег повлачења у 1915. и 1916 год. био је такође са четом у свима борбама и показао се веома храбар. Водећи чету кроз албанске планине, стрпљиво је сносио све тешкоће и храбрио своје војнике на бољу будућност. Али судбина није хтела, да овај млади официр падне од непријатељског оружја, већ га здравог доведе на Крф.

На Крфу се разболе од тифуса. Није могао бољи одолети, јер то беше опаснији непријатељ од онога са којим се борио четири године. Испусти своју млађану и напаћену душу далеко... далеко од своје миле Отаџбине, у туђој земљи на острву „Виду".

Драги друже, ти све даље и даље остајеш од нас, твој гроб неће моћи бити преливен од стране твојих другова, јер смо те морали оставити. Али, драги друже, ми те молимо да се твоја душа на плаветном и свечаном небу моли Богу за нас, који смо остали живи, да што пре дођемо у нашу миду Отаџбину, где ћемо те у кругу твојих другова често помињати, јер си то од нас потпуно заслужио.

Мир пепелу твоме!

Лака ти земља!

Милутин В. Пауновић
пешад. поручник

ПОДЛИСТАК

СРПСКОМ ВОЈНИКУ

Ратни друже, јеси л' доста
Одморио бојна крила,
Да полетиш опет у бој —
Отаџбина зове мила?

Ти се ниси научио,
Бој слушати на далеко;
Него први од свакога
У њ' летети као соко.

Али ево неко време
Цевердар се твој не чује,
Ма да песма робовања
Твојом гором одјекује.

Па је време да устанеш,
Да у вешту бојном твоме
Још уплетеш коју славу
И оставиш роду своме.

Којом ће се нараштаји,
Вековима поносити;
А ти знадеш ратни венац,
Као нико окитити.

Напред, напред, не оклевај!
Бојна песма нек се хори;
Мајка, сеја и љубовца
Твој долазак чека скори.

Да с огњишта тераш врага,
Да гњијездо ту не прави;
Покажи му, к'о што знадеш,
Да су здраво српски лави.

Ал' човечна и херојска,
Нека борба твоја буде;
Веруј добро, Бог праведни
Наградиће твоје труде.

Марко Рашовић,

Штампарија Д. Анастасијевића-Вележанца —Солун. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 60. Среда 6. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 5 јула

Званичан извештај. — На десној обали Мезе артилеријска борба наставља се у области Сувил. **Број војника које су Французи заробили на сектору Флери од 2. ов. м. износи 2000 људи. На осталом фронту дан је протекао релативно на миру. Време је веома ружно.**

Париз, 5. јула

Јуче се операције нису обележиле знатним напредовањем. На енглеској страни оне су се састојале поглавито у утврђивању освојеног терена и у пребројавању ратног материјала који се састоји из 5 нових, тешких хаубица, 4 оруђа великога калибра и велике количине пушака. Енглези су јуче напустили шуму Фурно, коју су били освојили уочи тога дана, јер је одељење које ју је држало било веома слабо. Немци су пропали у свима својим покушајима да поврате изгубљене француске положаје на Соми. У области Вердена Французи су успели да поврате нешто мало земљишта западно и јужно од села Флери, где су заробили повише војника, као и у околини коте 304, на левој обали Мезе.

Атина, 5. јула

Један немачки званичан извештај, који је објављен јучас, јавља да су Французи после једног напада, извршеног од стране њихове пешадије, продрли у југо западни део утврђења Тиомон и да су заузели опање делове прве немачке линије.

Лондон, 5. јула

Званичан извештај. — **Постигли смо нове успехе на борбеном фронту на Соми, где смо освојили другу немачку линију северо-западно од шуме Базантен-де-Пти а на фронту од 1500 јарди.** Источно од Лонгвала освојили смо полако добро Ватерло. У Овилеру и у Боазелу, где се борба прса у прса наставља од 24. јуна, заузели смо и последњи немачки положај са посадом која је бројала 3 официра и 124 човека из пруске гарде. Село је у целости сада у нашим рукама. Нашли смо на великој број непријатељских лешева. Документа које су наше трупе нашле, доказују да су немачки губитци били особито тешки од почетка наше офанзиве. На француском фронту на Соми ништа се особито није догодило.

Лондон, 6. јула

Енглеске трупе настављају своје успешно напредовање у области Соме. Ми смо продрли у трећу немачку одбрамбену линију, која се налази у шуми Фурно на једну миљу северно од Базантен-ле-Гран. Наше су трупе заузеле целу шуму Белвил, северо-источно од Лонгвала и шуму Базантен-ле-Пти. На овој последњој тачки заробили смо команданта баварског пука са његовим штабом. На свима другим местима знатно смо наступили.

Јужно од Соме Французи су заузели поново село Бјаш и полако добро Мезонет, одбацивши уједно Немце из ровова прве линије, које су држали близу Шона.

У области Вердена Французи су напредовали нешто мало на сектору Флери.

Лондон 5. јула

Британске трупе су наставиле јуче своје напредовање на целом борбеном фронту. Енглези су се учврстили довољно дубоко и на фронту довољно пространом у трећој немачкој линији. Један напад који је предузет у вече омогућио им је да заузму шуму Торо и да заробе велики број војника, међу којима има и официра.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 4. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: **У Волинији, у области источно и југо источно од села Свињухи, храбре трупе ђенерала Сахарова сломиле су отпор непријатеља. У борбама у области села Пустомити заробили смо више од 1000 Немаца и Аустријанаца и запленили три лака и два тешка топа, митраљеза и другог обилног ратног материјала. У току тих борби рањен је од шрапнелске куглице у ногу храбри ђенерал Владимир Драгомиров. У области Доње Липе наше надирање наставља се успешно; непријатељ даје огорчена отпора. У борбама у овој области наше су трупе заробиле 226 официра и 5873 војника и заплениле 24 топа од којих 12 тешких, 14 митраљеза, неколико хиљада пушака и другог ратног материјала. Осим тога овде смо заробили још 51 официра и 2.165 војника. Укупан број заробљеника и трофеја у току бојева вођених у Волинији 3. јула износи: 317 официра 12.638 војника, 30 топова од којих 17 тешких (10 см., 6 и 9 палаца), велики број митраљеза и другог обилног ратног материјала. На правцу Кирли-Бабе на граници Ердеља, наше су трупе заузеле читав низ нових положаја.**

У области Риге десили су се сукоби који су се завршили у нашу корист; заузели смо делове непријатељских ровова и заробили доста војника.

Вечерњи званичан извештај. — **Врховни Командант, Њ. В. Цар упутио је 3. јула Главнокомандујућем у Тифлис овај телеграм:**

„С радошћу сам сазнао да је отпочела офансива Мојих ваљаних Кавказаца, који су постигли значајне успехе. Испоручи им Моју топлу захвалност и израз Мога поверења у њихову будућу службу пуну храбрости и одановости.

Николај.“

Западни фронт: један цепелин летео је над Ригом и бацио 13 бомби на разне квартове варошн.

У Волинији, у области на левој обали Доње Липе, наше трупе и даље потискују непријатеља, заробљеници придолазе без престанка.

Југо-западно од Кимполунга, поједини делови наше коњице избили на главни друм Кирли-Баба—Мармарош-Сигет.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 5. јула

Званичан извештај. — Знатно смо напредовали на следећим местима: ближу кланца Боркола, на јужним падинама Сољибјанви и Корно дел Костон, у Вал Дрита, где смо посели Ванци и северно од брега Слујио. У зони Тофана сбили смо непријатељске нападе на Кастелето. На осталом фронту било је сукоба између одељења, који су се завршили у нашу корист.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 1. јула

Кавкаски фронт; Офансива извесних делова са десног крила кавкаске војске развија се. Кубански Козаци под командом ђенерала Горостајева, постигли су 3. јула значајан успех. Турци, повлачећи се у највећој хитњи из Бајбурта, запалили су ову варош.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Амстердам 6. јула

Јављају из Берлина да је канцелар Бетман Холвег, после разних састанака које је имао са Кајзером, одлучио да сазове једну ванредну конференцију свих шефова политичких партија. Вероватно је да ће канцелар претресати с њима услове евентуалнога мира са Савезницима.

Атина, 5. јула

Према једном званичном извештају који је пристао министарству унутрашњих дела, прекјуче се десио сукоб у области Драме између једног грчког жандармеријског одељења

и једне чете бугарских комита, која је покушала да продре на македонско земљиште. Два жандарма су погинула у току борбе, која се тим поводом изродила. Губитци бугарских комита нису познати. Друга једна чета бугарских комита са два бугарска војника напала је село Кумбалица, у области Драме. Рањен је један грчки војник. Чета је потиснута.

Париз, 6. јула

Јављају из Бреста да се неколико контингената руских трупа, потпуно опремљених, искрцало у тој варошн. Становништво је с одушевљењем дочекало Русе.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Морнинг Пост" се овако изражава о енглеској офансиви: После веома огорчених борби ми се сада налазимо у истој линији са француским положајима на Сомн. На тај начин ми више немамо да се плашимо никакве опасности. Испадни угао увек је невгодан, а последњим операцијама ми смо га отклонили. Ми сада ударамо на животну тачку и ударамо немилосрдно, што сачињава једну изврсну стратегију. Наше изврсне трупе враћају сада непријатељу с интересом оно што су морале месецима за време припреме да подносе".

„Дели Телеграф" каже: „Велика енглеска офансива је у истини достојна тога имена. Очевидно је да је непријатељ узнемирен успесима које постизавамо. Пре него што Француска и ми будемо сдрпили оно што смо одлучили да учинимо, непријатељ ће имати других кућ и камо озбиљнијих разлога да се узнемирава.

„Немачки народе, пробуди се!". — Под овим насловом Д-р Розмајер, бивши парламентарни хроничар берлинског листа „Морге пост", износи све систематске лажи, које су управљачи Немачке пуштали у заборављај, да би изазвали мржњу једног заслепљеног народа, и наводи речи које му је упутио Рудолф Куно, главни редактор „Моргенпоста": „Сваки онај који не помаже да се народ вара и заводи, јесте нитков".

Закључак те брошуре гласи: „Немачки народе, пробуди се! Устани из твога сна. Кад ће се отворити твоје очи и кад ће једном бити крај твоме стрпљењу?! Зар још не видиш да се бориш за твоје најгоре непријатеље?! Ти се бориш за оне индустријске и феудалне бароне који се ругају твојој беди; за ону владу која је оруђе твоје потлачености, за једног канцелара, који је једног лепог дана био ауторитативни социјалиста у Рајхстагу и који је, назирајући парчадма хартије свечане уговоре, смањио у целом свету морални кредит Немачке! Ти се бориш за једног цара, који је својом авантуристичком политиком изазвао англо-немачку фаталну затегнутост а својим изазивачким и нерасудним беседама створио ову атмосферу сумњичења и неповерења, која је још много пре рата тешко притискивала Европу! Ти се бориш за једног престолонаследника који у рату тражи само проводљу блазирана човека, за једног престолонаследника, који се не стиди да дражи народе без одбране! Ти се бориш за један луди Ђенералштаб, чије су свирепе ратне методе и повреде међународног права осудиле на мржњу савременика и потомства твоје име, које је некада било тако честито! Ти се бориш за то, да би се господарство пруских сељачких племића поново утврдило и да би пруски капнар могао и даље поправљати батинама јужне и западне Немце у ономе што су с муком могли спасти од својих предања! Једном речи, ти се бориш да би се ропство овековечило".

ПОДЛИСТАК

ПОСЛЕ КОСОВА

Већ у другој половини Новембра 1914. год Косово је поново постало оно тужно Косово. Трогодишња слобода учинила је да садањи бол, туга и ропство буду тежа.

Дуги усиљени маршеви, вршени под борбом, без сна и хране, одузели су моћ за поуздан отпор.

Заноћисмо на високом голом врху који као спомен пирамида, на домаку тужног поља, стоји и заједно са овим чини слику великог гроба, велике славе и пораза из прошлости па и из садашњости.

Војници увијени у смрзнута шаторска крила, згурени и прибијени један уз другог полегали, где је одмор више у заборављу на муке а не и прави одмор.

Ледени северац брише све пред собом. Снег пада, али се и он не задржава на овоме вису већ тражи заклона. На положају је све мирно; само стражар шета или боље игра да загреје влажне и промрзле ноге. На мртвој стражи чује се по који пуцањ. Групе лежећих војника померају се постепено и као стадо кад пасе скоро неприметно клизе у страну. Први, са стране од куд ветар дува, пробуђен устаје, укочен и цвокоћући зубима, жури на противну страну у заклон остављајући отворене ветру своје прве другове. Ускоро то учине следећи и ово се стално понавља.

Поноћ је. Мртву тишину прекиде узвик старешина: „Устај". Уређена колона за одступни марш већ напушта ово привремено обиталиште и жури да се под заштитом ноћи извуче и поседне нове положаје, остављајући ставе да противник сутра на њих изврши јуриш.

Снег стално веје и прикрива ставе и пролазе, али нам једновремено користи скривајући нашу одступницу, што нагони противника да буде опрезнији. Противник у несмотреном покрету, добија од наших заштитница и заседа ударе по носу, да често пута за дан успори марш.

Тихи покрет, сличан пратњи са шкрипом зуби и дубоким уздахом но без суза и јецања, одлази све даље и даље. Свака је душа тежаче један ужи гроб у коме се (бар привремено) сахрањују све наде, лични и општи идеали.

Свак се пита: докле ће се овако? Имали краја овоме путу и патњама на њему и када ће се до њега стићи? Одговор се на ово питање не може нигде учити.

Мисли на старог оца и мајку, брата, сестру, љубу и нејаку дечицу, муче душу више но све остале физичке муке.

Настаје колебање: Где ћу ја у туђину, а коме своје остављам? Напуштам отаџбину и све што је у њој најмилије, онда наша ми живот у изгнанству када моји робују?

На прелому: Роб не могу и нећу бити, јер тада немам ништа. Издајица нема части, нема душе. Бићу изгнаник. Моја је отаџбина у мојој души. Она је у мени и ја у њој: Напред!

Осредња река сишла у пространија поља и успорила свој ток; а у овом добу, набујала од снега, чини непосредну просторију блатњавом и тешко пролазном. Чисто невероватно да ова притока бујнога Ибра има у своме врху овако спори ток.

Прошли смо поред неколико села и напуштених ханова поред друма. Нестаје равнице; пут се увлачи и пење преко виших тачака. Комора заостала, пут закрчен, што даје за знање да се даље не може.

Положаји су поседнути. Са четом сам на предстражи на главноме правцу. Један хан искоришћен је за прихватницу; код другог, на реци, налази се мртва стража.

Снег стално веје, а мраз све јачи и јачи. Предстражарска служба отежана навалом масе избеглица, кулучара и последње одбране, који даље нису могли ићи, већ се „враћају кући".

По нарочитом одобрењу служба на предстражи повређена је и ови лутачи пуштени су да пређу ледену реку, газећи је до појаса, пошто је мост већ дигнут у ваздух.

Јадни су то људи били. Глад и патња само су још мало оставили људског облика на њима. Жалосни младићи без свежине, само коже и кости; испечених и испуканих уста само питају за Србију. Незнајући колико је она од сада за њих далеко, а коју многи више никад видети неће. Арнаути, Бугари, Швабе и други зверови, мраз и непогоде, а као највеће зло глад неће их мимоићи, та их смрт очекује на сваком кораку.

Посматрајући ове јаднике не мислим на наше муке, сматрајући да је наша дужност да ово подносимо.

Захвални за ово пропуштање одоше благосиљајући ме. По једном, који рече да је из мог краја, послах три на блоку написана писамцета мојој кући и кућама двојице мојих другова, не верујући ни сам да ће ово стићи где је намењено. Неправо ми што од мраза укочена рука не може да пише. Неће веровати, да је мој — овај ађкави руколис, којим су можда последње писмене вести добила дечица од свога тате.

Ужасан мраз у тоју ноћи и стално падање снега довели су непогоду до врхунца.

[наставиће се]

Штампарија Д. Аласторијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Аћелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 61. **Четвртак 7. јула 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 6. јула

Званичан извештај. — Званичан извештај од после подне објављује да је једна јака непријатељска извиднича била растерана нашом ватром у близини Мулен су Туван, између Оазе и Ена. У Шампањи један препад који је непријатељ вршио противу једног рова на руском сектору, био је одбијен противнападом који је стао непријатеља тешких губитака. На Верденском фронту ноћ је протекла релативно на миру, осим на коти 304 где је била доста јака пушчана борба. Западно од Флери неколика одељења су запредовала осетно и запленила 3 немачка митраљеза. У Лорену, после интензивног бомбардовања, непријатељ је предузео два напада противу наших положаја у области Хо, југо-источно од Сомони. Оба напада била су одбијена. Заробљено је неколико војника

Париз, 6 јула

Званичан извештај. — Јужно од Соме дан је протекао релативно на миру. Немци нису обновили своје нападе противу Мезонета. Французи су истерали Немце из неколиких кућа које су још држали у селу Бјаш. Никакав важнији догађај није се десио на осталом фронту.

Париз, 6. јула

Енглези настављају своје наступање с изврсном методом. Луче су заузели на јуриш више од 1400 метара ровова на другој немачкој линији, југо-западно од шуме Безантен. Довршили су освојење села Овилера и посели источно од Логвала један јако утврђен положај. Тај значајан неуспех непријатеља потврђује се укупним бројем војника које су Енглези заробили, на име: **189 официра и 10.779 војника** Непријатељеви губитци у материјалу и у артилерији куд и камо су значајнији него што се претостављало. Запленено је 5 тешких хаубица, 3 од 6 палаца, 9 тешких топова, 37 пољских, 30 рововских хаубица и 66 митраљеза. Ту нису урачунати уништени топови. Докумената нађена при мртвима показују колико су немачки пукови настрадали. Тако, један баварски пук није бројао више од 5 официра, 2 полофицира и 19 војника. Јака и дуготрајна киша сметала је јуче операцијама на француском сектору, на Соми, где ватиште и даље влада. У области Вердена ми и даље држимо положаје које смо освојили И поред немачких концентрација и одуке непријатељеве да настави своје максималне напоре, војне су власти оптимистички расположене односно безбедности Вердена.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 5. јула

У области руских положаја артилеријски двобој. Немци су покушавали на многим местима да поврате изгубљене ровове, али нису имали успеха. Као дефинитивни резултат вештог маневра трупа генерала Сахарова на војишту у Волинији јесте наша победа од 3. јула, **која нам је донела 13.000 заробљеника, и 30 топова,** као што је то јуче било објављено, и која нам је омогућила да очистимо од непријатеља целу леву обалу доње Липе, потиснувши противника с оне стране села Звињачија и Красова, као и преко саме реке. Ако је судити по обилности ратног материјала који смо запленили, непријатељ је морао вршити своје повлачење у великом нереду. Завлађу нам да од 17. тешких, запленених топова, неколико је њих већ употребљено за бомбардовање противникових положаја на јужној обали Липе. Немачки војници које смо заробили имају на себи сваковрсне униформе, што доказује мешавине њиховах најновијих формација.

Петроград, 6. јула

Возови саобраћају редовно између Одесе и Черновице.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 6. јула

Званичан извештај. — Пошто је најпре усредсредио своју интензивну артилеријску ватру против наших положаја од превоја Санто па до Тораро, непријатељ је предузео затим један бесомучан напад, али наше су трупе хитро извршиле противнапад и одбиле противника на целој линији. На горњем Биту, у Вал Раколана и на Сочи артилеријска акција с прекидима. Јављају за велику ваздушну активност непријатеља. Аустријски аероплани бомбардовали су многе вароши. Има мало рањених а и штета је незнатна.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 5. јула

Кавкаски фронт: Офансива нашег десног крила настављена се и јуче 4. овог месеца храбри елементи наших планинских козака постигли су велики успех и храбро истерали непријатеља са његових јако утврђених положаја. Козаци су местимице не само достигли до снежне линије већ су прешли и преко ње. У области вароши Мецид-дага отели смо два митраљеза, много оружја и имали смо заробљеника. У области Тавриса заробили смо једну целу турску чету. У току напада од 2. јула вођеног под Бајбуртом, отели смо једну турску заставу.

Вечерњи званичан извештај. — Кавкаски фронт: Наши Козаци-Пластуни, који наступају неодољиво, **заробили су 34 турска официра и 608 аскера са 2 митраљеза.** Накнадни извештаји бележе да је турску заставу заплењо у борби близу Бајбурта Никола Крунек, коњички ордонанс једнога од наших кавкаских стрељачких пукова.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон, 6. јула

Нарочити извештај. — Један енглески дипломата, који је у положају да буде веома тачно обавештен, изјавио ми је јуче ово: „Затварање бугарске границе од стране румунских војних власти јесте чињеница од изузетног значаја. Бугарска је у више махова затварала своју границу према Румунији, као што је био случај пре неких 10 дана, када је вршила рокирање својих трупа. Румунија, на против, одлучила се на такву меру сада први пут. Изгледа да она довршава своју војну концентрацију у намери да једновремено нападне Аустријанце и Бугаре. Са свим је вероватно да ће Румунија причекати настављање руске офансиве у Трансилванији и у Галицији. Апсолутно је извиншљено да су Маргиломан и Карл, познати германофили, узели учешћа у последњем ратном савету који је одржан у Синаји под председништвом Краља Фердинанда. На против, изгледа као сасвим извесно да је у току тога савета начелно усвојена потреба румунске интервенције уз Споразум. Настављање руске офансиве. У Галицији и у Буковини можда ће мало закаснити, с обзиром на околност што руски ђенералштаб мора да помакне свој центар напред, како би исправио борбену линију".

Лондон 6. јула

Из енглеске Врховне Команде у Француској јављају „Тајмсу". За сада је немогућно утврдити, докле ће се Немци моћи држати на њиховим одбрамбеним линијама, али изгледа да је извесно да ће битке, које се сада воде на фронту на Соми, довести ускоро до пробоја најслабије тачке немачкога отпора.

Петроград, 6. јула

Немачки Црвени Крст протестовао је противу војног одличија, које је руска влада подарила милосрдној сестри Ивановој, која је подлегла ранама задобивеним приликом једног јуриша извршеног на непријатељски ров. Иванова се била ставила на чело једне чете, чији су официри били изгинули и чију је команду она била узела у своје руке. Немачки црвени крст рачуна да је учешће госпође Иванове у тој борби противно женевској конвенцији. Међутим, милосрдна сестра Иванова није припадала Црвеном Крсту, она је била добровољна болничарка.

Лондон, 6. јула

Енглеска штампа и публика показују се веома задовољни а нарочито поносни успесима тако браним, које је енглеска војска постигла, заузевши другу линију немачку северно од

Соме и заузевши извесне тачке и на трећој линији, које је привремено држала да би учврстила положаје у позадини. Штампа и јавно мњење саветују уједно народу да прими те успехе с уверењем, не умањујући их нити их преувеличивајући. „Морнинг Пост“ који даје тај савет наставља овако: „Главну ствар коју треба имати у виду, то је да сада ми имамо иницијативу операција“.

Букурешт, 6. јула

Званично јављају: Влада Братјана предузима разне војне и политичке мере у намери да би могла спокојно очекивати развој догађаја.

Лондон, 6. јула

„Морнинг Пост“ има извештај из Петрограда, да су новообразоване руске армије од 500.000 људи упућене на источни фронт. Руски војни кругови су мишљења да руски напор још није достигао свој максимум.

Париз, 6 јула

Француска штампа коментарише веома опширно нове успехе руских трупа на фронту у Волинији, којима приписује веома велики значај. Један немачки званичан извештај који је публикован синоћ, признаје да су трупе ђенерала Линсингена морале да се повуку иза реке Липе услед веома јаког непријатељског притиска.

Париз, 6. јула.

Јављају да је Кајзер приспео јуче на фронт Соме. Он је одмах имао дуг састанак са главним командантом немачких снага на томе фронту, и том је приликом разговарао о развоју савезничке офансиве. Затим, да би подигао морал својих официра и војника, он им је раздавао Гвоздене Крстове.

Женева, 6. јула

Први пут немачка штампа пушта реч пораз. Лист „Велики Преглед Армије и Марине“ пише: „Ми имамо довољно јаких нерава да би смо могли поднети и овај пролазни пораз“. Пуковник Гетке ништа мање није узнемирен. Успех Брусилова према Линсингену, вели он, напреже до крајности немачке нерве.

Париз, 6. јула

Један дезертер из 30. пука, који је заробљен на Вердену, изјавио је ово: „Наша је пешадија претрпела на Вердену сараховите губитке. У артилерији материјални губитци и губитци у људству превазишли су све оно што је до сада било познато. Много је топова погођено француским гранатама. Дејство француске артилерије је чудесно.

Цирих, 6. јула

Велике руске војне концентрације врше се у Карпатима. Уверавају да руски ђенерал штаб припрема један велики напад у циљу инвазије у Мађарску од Делатина, где се врше припреме у великом обиму.

Рим, 7. јула

Очекује се прекид односа између Немачке и Италије. Ако би до тога дошло, први акт владе био би да секвестира покретна и непокретна добра немачких поданика који станују у Италији. Коментаришући евентуални дипломатски прекид између обеју земаља, италијанска штампа вели, да је Италија испрпела своје стрпљење и да она мора пре свега да пази на своју част и на своје достојанство.

Букурешт, 7. јула

Да би појачали своје трупе на Карпатима, Аустријанци шаљу трупе из домобранства. Немачка је уцвељена. Штампа се стара да умири народ. Генерал Хинденбург је хитно позван на западни фронт, где ће се састати са Кајзером и ђенералом Фалкенхајмом ради решавања поводом ново створене ситуације.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Минхенер Курир“ пише: „Ми смо дужни да припремимо јавно немачко мњење да не сматра да је рат изгубљен за Немачку чак и у случају да нам конференција мира не би уступила територије које су већ окупиране од наших трупа.

„Берлинер Тагеблат“ доноси од мајора Мората, да ће дефансиви у којој се сада Немци држе, доцније следовати офансива која ће бити поведена сагласно правим војним начелима немачког генералштаба.

„Тајмс“ јављају из Петрограда: Има већ 15 дана како се хиљадама грађана и заробљеника употребљава на фортификационим

радовима у области Ковела, где је ископан веома велики број ровова. Аустријски заробљеници одају особито опшли морал. Они се готово сви изражавају с истим песимизмом и изјављују да је свршено с централним империјама које морају напустити борбу.

„Келнише Цајтунг“ каже: „После вишемесечног рада Енглези су сконцентрисали на своме фронту резерве, које се могу оквалификовати као неисцрпљиве. Због тога је енглески Ђенерлштаб у стању да сваког часа попуни највеће празнине у редовима својих армија.

ПОДЛИСТАК

ПОСЛЕ КОСОВА

(2)

Разрушени ханови са нешто несигурним кровом још обећавају уточиште. Многи заостали слаби војници и остали пролазници спазивши дим сврате да се огреју и одморе, но већина ових легне поред ватре, или боље рећи на остатак од ватре, коју су одлазећи други оставили, огреје се, заспи пресављен, из кога се сна више никада и не буди, а у руци место свеће задржи празан корен огложданог кукуруза.

Слично бива и са напуштеном стоком. Коњи навире на врата. Нађу заклон под стрехом, убрзо падају, као да су намерно легли. Озако опружени испод раздуваног снега глођу смрзлу земљу, ускоро укоче вилице, а ногама се као бране од смрти, најзад се и ове умире и тиме свршe; долазе други и ово се стално обнавља.

Војници који су скоро без обуће журе да одеру ове лешеве док се нису потпуно укочили, те одмах праве опанке, а предострожнији суше поред ватре кожу за резервни пар.

Преко телефона моје прихватнице начелник једног дивизијског штаба говори са начелником вишег штаба. Поред осталог прима се директива за даљи рад; поред шифре извесне су речи и реченице потпуне. Једна реченица наглашава где ће се наместити пекарница за печење хлеба.

Један из штаба добаци: „Па сигурно ни су пекарнице за клање стоке. Ова примедба је пала, јер речи о пекарницама биле су излишне, пошто није било брашна. Али изгледа да је се у садржини директиве најлепшим и најслађим гласом могло изговорити хлеб.

На мргзој стражи № 2 једно од стражарских одељења посело је напуштену православну кућу. Пушкарнице на „кули“, нарочито спремљене још при подизању ове, дају прилике стражарима да своју службу са сигурношћу а у заклону врше.

На доњем спрату (за стоку и људе) поред ватре греју се остали и пеку кукурузе. Поред ватре, као равноправни члан, или боље рећи домаћин, греје се и разговара (српски) Аустријанац, наш заробљеник, који је овде остао још из колоне заробљеника. Њему је промрзла нога и прсти му отпали. Са места се не креће. Већ толико времена одржава ватру (дим), по којој војници сврађају у склониште, доносе му дрва и воде; а он им даје упутство где могу наћи кукуруза, наравно како је чуо од ранијих посетилаца. Кад га једна партија напусти, друга долази.

Из комшилука долази један арнаутин и води једног Циганина као тумача. Жали се да му је узет кукуруз и моли да му се реско заштити. Наводећи како је он пријатељ Срба, као и да је у његовој кући био телефон и ноћно српски војвода. Проверио сам и видео да је тачно причао.

Учињено му је по вољи, а утехе ради дато му је овлашћење да може узети у својој једну напуштену палу краву, а и санитетска кола остављена у блату на путу!

На ово ми духовито добаци мој водник: можете, г. капетане, дати овоме Арнаутину и онај велики топ што лежи поред Ћуприје на Дреници, па да нам уступи сав кукуруз из кошa.

[наставиће се]

Штампарија Д. Димитријевића-Београдац — Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 62. Петак 8. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 7. јула

Званичан извештај. — Јужно од Соме једна омања операција, коју су Французи извршили јужно од Естреа, омогућила им је да отму неколико ровова и да заробе око 60 немачких војника. На верденском фронту Немци туку прве и друге француске линије у области коте 304. Интензивна активност артилерије на сектору Флери, али без пешачке акције. У Епаржу један покушај напада противу једног француског малог одељења био је одбијен.

Један немачки аероплан оборен је нашим специјалним топовима близу Врена (источно од Соасона). Авијатичари су заробљени.

Лондон 7. јула

Званичан извештај. — У току ноћи 6. јула непријатељ је предузео са знатним појачањима више напада противу наших нових положаја, источно од села Базантена. После једне интензивне артилериске припреме, први је напад извршен у густим колонама у 5.30 час. у вече. Борба која се протегла преко целе ноћи била је особито жестока у шуми Белвил. Претрпевши тешке губитке непријатељ је најзад успео да поседне један део те шуме и да продре на сектор северно од Лонгвала. Жестока борба још траје на томе сектору. На осталом фронту сви непријатељски напади, подразумевајући ту и три узастопна јуриша на пољско добро Ватерло, били су сломљени нашом ватром. Нешто мало доцније, северно од Соме, борба се наставила свом силином и у нашу корист у шуми Белвил и у Лонгвалу. На тим двама секторима ми смо повратили један део терена који смо изгубили прошле ноћи. Јужно од шуме Белвил одбили смо после подне један напад који је непријатељ с великом масом вршио на пољско добро Ватерло.

Лондон, 7. јула

Краљ Ђорђе упутио је сер Дугласу Хегу, команданту енглеских трупа на француском фронту, ову депешу: „Непрекидни успеси наступања Мојих трупа испуњују Ме дивљењем и шаљем своје најлепше жеље свима енглеским борцима на француском фронту. Цар Русије молио Ме је, да упутим Његова најтоплија честитања британским трупама поводом великог успеха које су оне недавно постигле".

Лондон, 8. јула

Енглеске трупе настављају своје напредовање на фронту на Соми. У току последњих напада Енглези су заузели Позјер.

Немци су вршили три напада у намери да поврате село Ватерло, које су после енглеске трупе, али су били одбијени с тешким губицима.

Од почетка енглеске офансиве на Соми Енглези су послали у току 20 дана на фронт више од 10.000.000 граната разноврсног калибра.

Париз, 7. јула

Пажња је усредсређена на крваву битку која се води између Немаца и Енглеза на Фронту Лонгвал и у шуми Белвил. Британске су трупе недавно отеле положај Лонгвал, који је крајње важан за непријатеља са стратегијског гледишта. Исход борбе још није познат. Поново заузеће дела села Бјаша од стране француских трупа, на сектору Соме, у пркос теренским тешкоћама које стварају непрестане кише, показује да су Немци и поред својих непрестаних појачања немоћни да одбију наш напад. Исто тако успоравање непријатељског напора противу Вердена правда поверење француског ђенералштаба у победоносну одбрану тога утврђеног места.

Париз, 7 јула

Покушаји Немаца да реагирају, остали су преко целог јучерашњег дана потпуно узалудни. На против, напредовање које су Енглези постигли одаје куд и камо већи интерес, пошто доказује да је лево британско крило потпуно слободно. У осталом то енглеско напредовање постигнуто је баш на тачки где је немачки отпор био најупорнији. Енглески фронт сада иде самом ивицом веома разголићене висоравни Тиевал, Комбл до Бјаша. Бојеви на истакнутим положајима и у неколиким кућама у Бјашу, које су Немци били освојили, били су стално веома огорчени и завршили се у корист Француза. Наводи се да је једно добровољачко одељење од 2 официра, 2 подофицира, 1 капларе и 4 војника, продревши у једно мало упорно бранъено утврђење, заробило 113 војника. Луче је одбијено 6 напада противу Мезонета. Ова ситуација изврсно објашњава веома висок морал трупа генерала Фока.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 6. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Луче рано у јутру четири непријатељска аероплана бацили су 13 бомби на варош Ревељ. На фронту ришких положаја артилериска борба се наставља. Код језера Нароча наша пешадија и језерска флотила, под командом поручника Олшевског, извршиле су напад ноћу изненада противу Немаца, изазвавши живу панику. Непријатељски авијатичари пружали су енергичну активност на фронту јужно од области Двине па све до области мочари Пинска. На Стоходу артилериска ватра на многим местима. Одбили смо покушај непријатеља, да предузме офансиву северно од мочари Обзир.

Извештаји достављају да је Дњестар преко ноћ надошао услед јаких киша више од два и по метра. Река носи аустријске мостове и друге ствари. На левом крилу, у области река Црног и Белог Черемоша, југозападно од Кутя, наша је пешадија напредовала ка планинским кланцима.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 7. јула

Званичан извештај. — Наша је пешадија наставила своје наступање северно од Пазубио и већ је постигла нове и знатне успехе у пркос јаком отпору и безбројним тешкоћама које непријатељ ствара. У области Позина—Астико борба се једнако води с великим огорчењем. Аустријанци се старају узалуд да бесним противнападима зазрже нашу офансиву. У Вал Сугана било је неколико сукоба близу Мезоле, који су се завршили у нашу корист.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 6. јула

Кавкаски фронт: Десно крило кавкаске армије, у области Цевизлика, јужно од Трапезунда и Бајбурта и западно од овог места, поново је знатно наступило, протерујући свуда непријатељске заштитнице. Последњих дана наше су колоне заробиле **85 официра 1200 аскера, 1 тежак топ и 5 митраљеза.**

Вечерњи званичан извештај. — На западном и на кавкаском фронту ситуација се није изменила.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Атина, 8. јула

Спољна политичка ситуација задаје доста бриге грчкој влади, пошто ће скоро напуштање неутралности од стране Румуније неминовно морати да утиче на држање Грчке. И заиста, у целој Румунији опажа се велико врење. Ратоборна странка задобија свакога дана све више и више снаге. Интервенционисти у корист Споразума, као и чланови опозиције, редовно држе напредне седнице. Забринут током догађаја и сам Краљ је, као што се зна, позвао шефове партија у Синају с којима је претресао политичку ситуацију.

Рим, 8. јула

„Кориера де ла Сера“ има вест да су армије генерала Ботмера разбијене и да се Руси, снабдевени снажном артилеријом, налазе на одстојању од 25 км. од Лавова.

Петроград, 8. јула

Немачки војници, који су заробљени на источном фронту, изјављују да је савршено неиздржљиво стање армија генерала Хинденбурга. Оне умиру од глади и полажу свакојаким болестима. У мочарним пределима болесника има на хиљаде. Официри више не говоре о нападању Руса.

Лондон, 7. јула

Овдашњи румунски посланик био је примљен јуче од министра спољних послова Сер Едвард Греја, с којим је дуго конферисао.

Лондон, 8. јула

Једна депеша из Амстердама јавља да је, према вестима из доброга извора, аустријски ђенералштаб запао у веома незгодан положај односно изналажења и одашиљања појачања на источни фронт, у намери да задржи руско надирање. У своме очајноме напору да избегну катастрофу Аустријанци су повукли хиљадама резервиста који су до сада држани у Србији, и упутили су их на Карпате да би задржали напредовање Руса кроз Трансилванију и Мађарску. У току последњих 10 дана стотинама возова је прешло кроз Темишвар идући ка фронту. Превезено је око 60.000 људи.

Петроград, 6. јула

Вести по којима Козаци гоне аустро-немачке бегунце од Свињуха ка Владимир-Волинском, заузевши немачке положаје 4 километра у ширину, сматрају се као један велики успех који приближава Русе Владимиру Волинском и Ковелу и који доказује да Немци с муком доспевају да извађу појачања. Трупе које су узете са других фронтова образују само 6 дивизија. 4 су задржане северно а 2 јужно од Пријета. Постоји оскудица и у официрима, због тога су управо Немци и опозвали инструкторе бугарских и турских пукова, као и оне који су употребљени у Белгији по војним канцеларијама. Наступање руске коњице од Кирлибабе ка Мармарош-Сигету грози равницама Мађарске, узнемиравајући становништво које се налази уочи своје жетве.

Лондон, 8. јула

Дописник „Дели Телеграфа“ у Ротердаму, говорећи о утиску који су на јавно немачко мнење учинили успеси Савезника, вели да је претерано тврдити, да је немачко становништво обузето паником, али да је међутим извесно да су ти успеси произвели најдубљу тугу. Неутрална, који су пре две године били задивљени поверењем Немаца, сада су дубоко изненађени неочекиваном променом која се десила последњих дана то јест од како су Савезници постигли успехе на Западу. Немачки је народ у први мах био више разочаран него ли преплашен. Немци сматрају британску акцију као ступање на позорницу једног новог непријатеља. Таква је реакција онога вишемесечнога разговора о енглеској „армији на папиру“, коју је немачки народ имао циљу да прогута. Атмосфера постаје све више опасном и она је огорчена баш самим „апелом на народ“, који је пре неколико дана немачка врховна команда упутила и за који се држи да је у најмању руку инспирисан ако не и диктиран од самога Кајзера чија посета на фронту на Соми чини публику све више нервозном. Дописник даје садржину тога апела који назива „пошлавом бесмислица“. Међутим циљ томе апелу је јасан: Треба доставити армији на бојишту да има повади себе немачки народ..... Садашња ситуација у Немачкој доста је узнемиравајућа.

РАТНА КАРТА НЕМАЧКОГ КАНЦЕЛАРА

— Тан —

Немачка лажљивост била је пожурила да извитопери јутландску поморску битку. Први радиограм разнео је широм света германско клицање, и, тренутно, савезници и неутрални помислили су на енглески пораз — на мору! Али енглеска истина са својом трагичном искреношћу убрзо иза тога бацила је пуну светлост на догађај. Она није прикрила тешке губитке енглеске флоте, али је сварила уједно и немачко ратно бродовље како међу разлупаним својим колосима бежи у своје заклоне онда, када велики супердретноти адмирала Џелико, фактички господари свих мора, мирно пуне своје бокове каменим угљем и чекају нов, невероватан излаз противника на пучину. Нека Кајзер, његов канцелар и сви пангерманишти мисле шта хоће, 19 мај је знамење немачки немачке флоте не само да оствари претенциозну формулу: „наша је будућност на мору“ већ и да пробије блокаду која стеже и угушује централне, отимачарске царевине.

„Погледајте ратну карту!“, кличе канцелар. „Не чита ли се на њој очевидна, неоспорна победа немачких армија? Да, видимо ми ту карту а виде је и неутрални. Империјалци се готово свуда боре на непријатељском земљишту а уз то још једнако господаре и у Бугарској и у Турској. Али шта је с морима и с оним што је преко мора? Где им је ратна и трговачка флота, камо им колоније? А шта је са народном радиношћу, тим извором богатства и напретка, у унутрашњости двеју царевина? Ратна фабрика ради прекомерно да би

одржала разорљиве снаге, али за то време слабе и исцрпљују се животне снаге народа и земље хранитеље. Једна краљевска уста су рекла: „Кад би Французи и Енглези знали тачно све оно што се у Немачкој дешава, на њиховим би уснама затреперио осмех“ Наравно, царски канцелар игра добро кад пред Рајхстагом шири ратну карту, али софизам његовог закључка не може да обмане општроумне духове. Ђенералштаб који војнички чита карту, мичући по њој људе и топове, види трагичну стварност и не да се обмањивати декламацијама. Канцелар говори за земљу, јер је то његова политичка дужност. Од малога су значаја ту и његове мисли и његове унутарње стрепње. Али и сама карта говори и то не само о садашњици коју оцртава, већ и нарочито о прошлости. Она садржи историју прошла двадесет и два месеца рата, и баш у тој историји, тако дугој и тако испуњеној изванредним променама, ваља читати фатални завршетак.

Крајем августа 1914. год. огромна маса немачких армија била је стигла на Марну, између Париза и Вердена, док је њено лево крило, задржано најпре у Лорену и Елзасу, наступало ка Мези. Изгледало је да је германски сан остварен. Француска једном прегажена, дошао би ред на Русију, која би била потиснута у Степе. Тиме би Енглеска била изолована, а Белгија, Фландрија и Холандија постале би платформе за опсаду британских острва. Границе ратне карте биле су унапред извучене од носилаца германске „Културе“, и што је најчудније и садашњи борбени фронтови их готово у свему тако показују; али ми смо скоро на измаку друге године рата, а стечени резултати су све више и више оспорени од непомирљивих противника чије снаге стално расту место да опадају. Свака немачка велика офанзива, после оног успеха у почетку рата, обележавала је на ратној карти известан застој пре него што се дође до главног циља. Никада победа није била потпуна нити је тренутно побеђени бивао смрвљен.

Најпре се Париз измигољо. Громовити ход кајзерових армија разбио се о калије тога града и о реку — Марну која тај град водом снабдева. После немачког одступања са Марне, настале су немачке офанзиве на Кате, на Изеру, у Фландрији. Битке страховитије него оне на Марни, испред којих данас стоји само Верден. Она трилогија: Марна, Изер, Ипр, приморавајући Немце да напусте стратегијски за рововски рат, неумитно је одредила фатални исход борбе. Западни фронт је био затворен свакој новој немачкој офанзиви, јер ни Верден није изменио ратну карту онако како су се Немци надали.

Ратна је карта претрпела измене на источном ојишту. Русија је најпре била изненадила царски ђенералштаб брзином свога ступања на позорницу у 1914. години. Аустријска је војска била протерана из Галиције и требало је упутити Хинденбурга да заштити источну Пруску од Руса. Збуњен неуспесима на западу, ђенералштаб се нашао принуђен да притекне у помоћ савезнику који је малаксао, и он је управио свој главни напор против Руса који су већ избијали из карпатских кланаца у међарску равницу. Зна се како је Немачка искористила издајство које је била припремила у германофилској управи у Петрограду, али тој огромној офанзиви није потребно било ништа мање од пет месеци па да потисне Русе без оружја и муниције. Ни Рига ни Кијев, а још мање Москва и Петроград, нису били достигнути, а наступање је морало бити обустављено. Иза те непроходне линије Русија је поправила своју несрећу и обновила своје армије. То је чудо за цело понајпре изненадило Немце и Аустријанце, али Верден и Трентин учинили су им да забораве на Русе а можда и на Балкан.

На Балкану је најтежа војна ситуација за Савезнике. Резултати једне политичке илузије и неодређености били су: неверство Бугарске, пасивност Румуније, подмукла неутралност грчке владе, гажење Србије и спасење Турске. Мало је требало па да се немачка хегемонија утврди на Балкану, али, срећом, Француска је успела да благовремено схвати да Балкан не треба остављати Германима и њиховим ортацима. И у Солуну је још једном задржана немачка победа. Благодарећи Солуну, Руси су могли да развију замах у Јерменској ону исту кампању, која их је одвела у Ерзерум и Трапезунд и која би уродила пресудним резултатима, да су се само Енглези постарали да заузму Багдад и да пођу у сусрет Русима преко Багдада и од Александрете. Стога, ми ћемо стално понављати, да нам ратна карта наговештава да је слаба тачка империјалана на Истоку, у Цариграду и у Софији.

Штампарија Д. Анастасијевића-Вулешанца — Сазут Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 63. Субота 9. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 8. јула

Артилериска акција с прекидима на разним тачкама фронта. На десној обали Вардара сукоби између патрола.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 8. јула

Званичан извештај од 6 часова по подне. — **С једне и друге стране Соме француска је пешадија јутрос напала немачке положаје и постигла знатне резултате. Северно од Соме Французи су освојили немачке ровове од Ардекура до саме реке и помакли знатно своју линију источно од Ардекура дуж железничке пруге узаног колосека, која иде од Комбла за Флери. На том делу ратишта Французи су до сада заробили 400 војника. Северно од Соме, између Барлеа и Соакура, цела прва линија немачких ровова пала је у руке Француза. У Шампањи Французи су продрли у један немачки ров северо-источно од Обрива и довели собом заробљенике.** У Аргони Немци су покушали јуче око 6 часова један препад на.... **Преко ноћи, западно од Тиомона, јужно од Флери француске су трупе напале и заузеле једно утврђење које су Немци снажно држали. За време тога напада заробљено је повише официра и 150 људи.** На левој обали Мезе бомбардовање се наставља у области Авокура и Шатанкура; било је борбе ручним бомбама на северо-источној падини коте 304. Јуче после подне један француски аероплан оборио је један непријатељски у области Соме.

Званичан извештај од 11 часова у вече. — Северно од Соме Французи утврђују положаје које су јутрос освојили. **Јужно од Соме они су проширили после подне свој нападни фронт и потпуно освојили немачке положаје од Естреа до виса Вермадевилер. У току тих бојева Французи су заробили на једној и на другој обали реке око 2900 војника, од којих 30 официра, и запленили 3 топа, 30 митраљеза и много ратног материјала. На десној обали Мезе Французи су наставили своје напредовање у борби ручним бомбама западно од утврђења Тиомон. Тачан број војника које су заробили на сектору Флери износи 300, од којих 8 официра.**

Француски аероплани за бомбардовање извршили су повише операција ноћу између 6. и 7. јула. Бачено је доста бомби на железничке станице у Тионвилу, Монмедију, Бријеју, Розелу и на биваке близу Азана (Верденска област). Други један аероплан такође је бацио 8 бомби великога калибра на војне установе у Лораху (северо источно од Базела).

Лондон, 8. јула

Званичан извештај. — У шуми Белвил задобили смо нешто мало земљишта. Борба се на томе сектору наставља. У борби северно од Лонгвал—Базантен помакли смо своју линију напред заробивши неколико војника и запленивши један топ. Источно од редута Лајпциг предузели смо наступање које је крунисано успехом. На другим тачкама наши положаји нису претрпели никакву измену од последњег извештаја.

У једном бележнику који припада једном немачком заробљеном мајору каже се, да је у борбама од 18. јуна 6 баварски пук, који је бранио Монтобан, изгубио 3000 војника од

3.500, колико је свега бројао. Други један документат показује да је један батаљон 11 пука изгубио од 1100 војника 960 људи, док су друга два батаљона истога пука изгубила сваки по половину својих ефектива. Прексиноћ извршили смо неколико значајних препада у Армантјеру, на фронту од 2 миље. Аустралијанске трупе су узеле учешћа у борби и заробиле 140 војника.

Париз, 8. јула

Једна жестока немачка противофанзива, коју је кајзерово бављење у Пикардији наговештавало, предузета је у уторак у вече од стране две свеже дивизије, на челу којих су били алтенбуршки и магдебуршки пукови. Нетачно је јављено да су само та два пука водила напад. Енглеска реакција показала је у осталом сву своју потребну енергију и повратила највећи део земљишта које је привремено изгубљено у шуми Белвил и Лонгвал. Енглеска артилерија наставља и даље да баца праву кишу од граната на положаје који су још у рукама Немаца. На француском делу фронта у Пикардији била је омања борба која се не може сматрати као офанзива.

Париз, 8. јула

Јужно од Соме, у области Е.тре-а, заузели смо неколико непријатељских ровова и заробили око 60 војника. Обновљеним нападима британске су трупе успеле да поврате све земљиште које су биле изгубиле прошле ноћи у шуми Белвил и у Лонгвалу.

Као одговор на франко-енглеску офанзиву, који се очекивао, предузет је јуче немачки напад противу Француза у Бјашу и у Мезонету. Напад је био одмах заустављен. Данас је офанзива предузета противу енглеског фронта у шуми Белвил и у Лонгвалу. Немачки ја интерес да се задржи британско наступање ка Комблу, чије би заузеће имало веома велике стратегијске последице. Једино том околношћу да се објасни силина којом је вођен противнапад. У пркос скупим поднетим жртвама, непријатељ је опет постигао доста мршав резултат, пошто су британске трупе одбиле Немце до ивице шуме Лонгвала и Белвила. Савезници пробају сада чврстину својих трупа. Њихов је отпор добар знак за операције које се очекују на британском фронту и које ће се ускоро видети.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 7. јула

Званичан извештај од после подне — Западни фронт: 6. јула 17 непријатељских аероплана летело је изнад железничке станице Заморје, северно од Барановича, и бацило 28 бомби на болницу сталну и пољску, убивши 3 грађанина и ранивши 3 грађанина и 5 болничара. Осим тога погинуло је 10 и рањено 23 војника који су били на лечењу. На Стоходу непријатељ је покушао да предузме офанзиву близу села Угли и Ајсоновичи, али није имао никаква успеха. Задржали смо напредовање непријатеља у области село Звињачи, Јелизарова, југо-источно од Гросова. Дњестар стално надолази. Све околне равнице су поплављене. На многим местима однесени су мостови.

Петроград, 8. јула

Руске армије су заузеле 16 километара аустриске одбрамбене линије на фронту Доње Липе. Армија генерала Сахарова гони сада левом крилу армија аустриских генерала Ботмера и Ермолина који бране приступе ка Лавову и Броди-у са 200 хиљада Аустријанаца противу свих руских армија на јужном фронту. Јављају да су немачке трупе, које су биле тучене на фронту доње Липе, биле под командом ђенерала Макензена.

Петроград, 8. јула

Један телеграм који је упућен 6. јула из Риге листу „Биржевија Вједомости“ јавља да је од 8 часова у јутру руски северни фронт формално запаљен артиљериском ватром тако силно да се цела варош Рига из темеља потреса. Јако узбуђени становници весело саопштавају једни другима вест о почетку руске офанзиве противу Немаца на северном фронту.

Друга једна депеша упућена „Новоме Времену“ из Риге доноси да су руске трупе, после једног жестоког напада, освојиле три линије немачких ровова и заробиле многобројне војнике. Немци су предузимали бесомучне и очајне нападе да би повратили изгубљене положаје, али су били одбијени ватром руске артилерије.

Париз, 7. јула

Пуковник Секретан излаже у „Гавет де Лозан“ значај последњих руских победа на фронту Волиније, где су Аустро Немци разбијени. „Изгледа, вели он, да је громовити на-

пад Руса пробио борбени фронт непријатеља и да је десно аустро-немачко крило попустило под веома рђавим условима. Та руска победа помоћи ће ђенералу Сахарову, команданту армије која оперише у Волинији, да изврши успешни притисак на десни бок браниоца реке Стохода и да их примора на повлачење ка Ковелу«.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 8. јула

Званичан извештај. — У Вал Ледро и Вал Лагарина ми смо успешно одговарали на ватру непријатељске артилерије. Аустријски напади на Пазубио одбијени су потпуно. Наше су трупе обновиле напад на Корно дел Костон, где су заузеле ниже положаје. Наша је артилерија била особито жива у Вал Бојте, у Сејсера и западно од Горице.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 7. јула

Кавкаски фронт: У области Девизлика наши су делови протерали Турке са њихових положаја, који су били утврђени и знатно су напредовали ноћу 6. јула. Југо-источно од Бајбурта сибирски Козаци су извршили противнападе у току којих су поубијали бајонетом или посекли сабљом многе Турке. Заробили су такође више стотина турских војника. 6. јула заузели смо варош Куги, важну тачку где се сустичу путеви од Ерзинџана, Харпута и Ерзерума. Овде смо заузели јаки магацин с кожном опремом, као и једну болницу с рањеницима. Накнадно јављају да смо у току бојева који су вођени југо источно од Муша и у току којих је ново дошавша турска дивизија била разбијена, заузели на самоме улазу у клисуру Кулпин велики прођански магацин. У правцу Мосула ноћу 4. јула знатне турске снаге предузеле су офанзиву ближу Ревандузу противу нашег одреда који се повукао на свој нови положај. У Персији у области Сене живо пушкарање противу Курда. У области источно од Керманшаха сукоби између патрола. Близу Испахана разбили смо и растерали једну велику чету персијских номада, који су непријатељски расположени према нама.

Атина, 9. јула

Англо-руске армије које оперишу у Месопотамији дефинитивно су се састале. Руска месопотамијска армија креће се ка Персији. Англо-француска појачања биће ускоро упућена из Марсеља у Месопотамију преко Црвеног Мора.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Женева, 8. јула

Дописи који су са фронта упућени листу „Нордлајче Алгемајне Цајтунг“ осетно мењају тон према британској армији. Та је војска, вели тај немачки велики лист, један храбар противник и једна ваљана војска. Наш је положај озбиљан.

Ништа мање није узнемирен лист „Фосише Цајтунг“. Нема више сумње овога пута, пише он, да су Енглези решени да употребе све своје снаге у намери да протерају Немце из Француске. То се види из издате наредбе која не допушта никакав одмор у офанзиви, пошто се одмор сматра као пораз. Немачки народ треба да очекује губитке сразмерне садашњој ситуацији и да избегава свака неумесна губљења.

Војни критичар у швајцарском, германофилском листу „Бунду“ пише: Немачке трупе на Соми морале су претрпети тешке губитке који су на појединим местима достизали потпуно уништење њихових ефектива. Баварске су трупе нарочито страдале.

Лондон 8. јула

Турски добровољци под командом Нури-бејабрата Енвер паше, напали су Италијане у Мивурати с крајњом жестином. Борба се наставља с нечувеном огорченошћу. Других дета, ља нема.

Атина, 9. јула

Велика се надраженост и узнемиреност опажа у целој Бугарској. Забринута, бугарска влада предузима најстрожије мере противу свих оних који се усуде да је макар и најблаже критикују. Софијски листови „Камбана“ и „Дневник“ обустављени су на неодређено време, под оптужбом да су штампали извесне чланке у којима се говорило о кретању трупа и у којима су тим поводом критиковане војне власти.

Париз, 8. јула

Лист „Либерте“ пише, да су се немачки пешачки пукови 23, 67 и 167, побунили код Вердена. Већина побуњених војника ухваћена

је и одведена у позадину. Тај је догађај изазвао дубок утисак у немачкој војсци.

Лондон, 8. јула

Цар Фрања Јосиф лежи у постељи. Он је јако узнемирен успесима које су Руси постигли. Чланови царске породице хитно су позвани у Шенбрун.

ПОДЛИСТАК

ПОСЛЕ КОСОВА

(3)

Завирих у стан Циганина-тумача. Он са својом младом циганчицом у кочиби начињеној од шаше, сламе бурдељу, живи сретно и задовољно; завидео сам његовој срећи, а изгледаше ми срећнији од свих нас. Шта је наш војвода, који је тражио гостопримство код његовог комшије богатог Арнаутина, према овоме нашем тумачу и његовој циганчици који су слободни домаћини. „Слатка је своја кућица, своја слободица".

Сутра дан већ смо били далеко од јучерањег места. Правац нам је маркантно обележен: угинулом стоком, поломљеном и напуштеном комором, баченом муницијом, у сирвнутом блату загљувљеним аутомобилима, пољским пекарницама, дезинфекционим апаратима и т. д.

Преноћили смо далеко од непријатеља. Грејали смо се поред ватре уз мирис колоназа, фарбе и чамових дасака. Горела су кола и други прибор, а у јутру на згаришту остали су као костур само делови од гвожђа.

Прешен је извиден Дрим, после овог П. Бистрица и поседнути су положаји на Д. Бистрици.

Мразеви овде нешто мањи; све три последње реке су без леда, док се Дреница могла по леду прећи.

Плодност Д. Бистрице дала је могућност, да се ма и по скупе паре купи кукуруз за војнике.

Прошло је већ неколико дана како хлеб није примљен, а последњи парчићи двопека давно су оглодани; куване бундеве још су изврсна храна.

Ова набавка кукуруза сматрана је као нарочити успех, већи и од најуспешније борбе.

Да би се задовољила бар жеља за хлебом и кукуруз боље искористио, са тешком муком успевало се да се у воденицама на Бистрици и др. поточарама извесна количина самеље (прекрупи). Уз гладовање употреба зелени (купуса, лука и др.), куваних бундева и кукуруза (печеног или вареног) онеспособили су стомак за даљи рад.

У покрету ка Пећи на целоме путу пратила нас је арнаутска ватра у леви бок. Арнаути су упоредним правцем уз Бистрицу пратили колону пушењем као авети, ватра се креће колико и ми па и брже, а Арнаути се нигде не виде. Тежиште им је да по познатом им обичају секу заостављене делове, у чему војнике, заробљавају и пљачкају све што им падне шака, а нарочито су били похлепни на комору.

Избегавало се развијање за борбу да се не би ремстио утврђени ред маршевања. Нашу равнодушност Арнаути су рђаво протумачили. Постали су толико дрски да су једну јачу колону у пролазу кроз само село напали и пушкарали кроз мегале на кућама. Колона је развијена за борбу, те је по цену знатних губитака успела бомбама и артилеријом да разруши ове дивљачке јазбине и казни бунтовнике.

[наставиће се]

НА ЗНАЊЕ

Ставља се до знања свима официрима и подофицирима да су аустријске власти у Србији издале наређење да се писма и карте из Србије за иностранство (ни за Бугарску) *не могу* слати. Исто тако за Србију се *не примају* писма ни карте које долазе из иностранства.

Према томе, једини начин за везу са Србијом остаје преко Српског Црвеног Крста, онако како је то већ регулисано. Карте за Црвени Крст предавати једино војним поштама.

Сваки други начин, т.ј. преко разних приватних агенција или појединаца забрањен је, и карте упућиване њима биће уништаване.

Због тога се скреће пажња свима који желе да што пре и што сигурније дођу до везе са својима у Србији, да се обраћају само Српском Црвеном Крсту, у Женеви, преко своје војне поште.

Штампарија Д. Аласт. Јовића-Велешница — Скоп. Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 64. Недеља 10. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 8. јула

Званичан извештај. (Радиограм). — Јужно од Соме Немци су предузели пред вече један противнапад на француске положаје код Соакура. Препречном и митраљеском ватром они су одбијени и повукли су се, претрпевши озбиљне губитке. У области Шона.... француска линија.... јужно од области Соасон.... извиднице су продрле у непријатељске ровове.... очистиле ручним бомбама...

Верден.... велика активност обеју артилерија на секторима Окур и Флери.

Аеропланн за бомбардовање.... важније тачке немачког фронта.... железничке станице ... Марс ла Тур.... многобројне пројектиле....

Лондон, 9. јула

Званичан извештај. — Битка се наставља без прекида између редута Лајпциг, западно, и шуме Делвила, источно. Северно од линије Безантен—Лонгвал, енглеско наступање допрло је до шуме Фурно, одакле је непријатељ протеран. После силне артилеријске припреме непријатељ је преко ноћ вршио противнапад са гранатама напуњеним загушљивим гасовима, и успео је да продре у шуму Фурно са севера, али није могао да истера наше трупе које су биле на југу.

Лондон, 9. јула

Изузев неколико локалних сукоба на енглеском сектору је владало релативно затишје и ситуација се није изменила од последњега извештаја. Непријатељ је нападао бомбама северну страну испадног угла редута Лајпциг и успео је на једној тачки да продре у наше ровове, али је био одмах истеран. Наши су аеропланн наставили да бомбардују важније војне тачке. Једна је наша ескадрила срела 11 немачких апарата, од којих је оборила 3 Друга четири наша апарата сукобила су се са шест немачких апарата. После борбе од 45 минута један је фокер оборен, други један озбиљно оштећен а остала четири умакла су. За време других разних ваздушних бојева један пети непријатељски аероплан био је приморан да слети. У току свих ових бојева ми смо изгубили само један аероплан. Утврђено је, да је непријатељски напад на Делвил, на фронту од 2000 јарда, вођен 6 јула од најмање 13 батаљона узетих из 4 разне дивизије. Непријатељски губитци били су сразмерно јаки.

Лондон 9. јула

У среду после подне Немци су предузели снажну против-офансиву противу енглеских положаја у области Соме, у шуми Лонгвал и Делвил. Битка се наставила преко целе ноћи, и Немци су покушавали да поврате северни део шуме као и северни део села. Али јучерашњи извештај енглеске Врховне Команде јавља да је терен, који су Немци повратили, поново заузет од Енглеза у целости. У исто време ђенерал Хег је имао осетних успеха северно од Овилера, у правцу Тјепвала и Позјера, чија је најважнија тачка јако загрожена. То учвршћивање у правцу Позјера, као и неуспех који су претрпели покушаји Немаца да изврше напад ка истоку, јесу знак решености и поверења са којима се енглеска офансива води. То се поверење огледа у свима разговорима енглеских рањених војника који се враћају са бојишта и који имају утисак да су сломили германског непријатеља.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 8. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: На многим секторима на фронту Двине води се јака артилеријска борба. **У области Стира, узводно од ушћа Липе, наше су трупе поново нанеле удар**

непријатељу, који је био истеран из села Вербена и из утврђених опкопа јужно од тога села. Гонећи збуњеног противника наши су поједини делови заузели прелазе на Стеру. Непријатељ се повлачи ка висовима близу села Берестечко и почео је делом да се предаје. Борба је отпочела око села Берестечко. **До сада смо избројали око 50 заробљених официра и више од 1600 заробљених војника. У тим борбама славно је погинуо храбри командант пука пуковник Татаров.**

У борби, која се водила почетком јуна у области Ковина, југо-западно од Дубна, пуковник Татаров извршио је један сјајан подвиг пресав бујно на челу свога пука, а под смртоносном ватром, реку Икву, чиме је натерао противника на бегство у нереду.

Петроград, 9. јула

Вечерњи званичан извештај. — **Пребродивши све тешкоће које је стварао прелаз мочарном равницом Липе под концентричном непријатељском ватром, храбре трупе ђенерала Сахарова разбиле су 7. јула противника чији је један део већ бегао у нереду. Наша артилерија рафално туче непријатеља који се повлачи. Јединице које су прешле преко Липе заробиле су јуче 1000 војника и запленише 10 митраљеза и 4 топа од којих 3 са запрегом. Заробљеници стално придолазе. Према једном накнадном извештају број заробљених војника у току бојева од 7. јула а приликом прелаза с ону страну Липе, на леву обалу Стрипе, знатно премаша цифру која је назначена у јутрошњем извештају. До сада је пребројано 75 официра и 2817 војника. Осим тога запленили смо велики број митраљеза и топова. У области Веледутна југо источно од Кимполунга истерали смо непријатеља с једне коте коју је држао. Заробили смо више официра, 155 војника и запленили 4 митраљеза.**

У бојеву од 3. јула на северној обали Липе, осим заробљеника и трофеја који су већ споменути у ранијим извештајима, запленили смо још 49 митраљеза, 36 бацача бомби и бацача мина с минама и са сандуцима пуним бомби, 60 сандука пуних митраљеских реденика, 3 магацина артилериске муниције од којих само један садржи 35.570 зрна разнога калибра, 5230 бомби и огромну количину пушчаних метака, као и 3 рефлектора, један потпун оркестар, њемске кујне и огромну количину другог ратног материјала.

Петроград, 9. јула

На фронту Риге Руси су оборили још један цепелин.

Париз, 9. јула

Данашњи руски извештај не бележи почетак руске офансиве на фронту Риге. Међутим, изгледа да је апсолутно тачно да су се армије генерала Хиндербурга и Куропаткина ухватиле у коштац. Први резултати се очекују у наредном извештају.

Рим, 10. јула

Борба је веома огорчена на сектору Риге, где артилериска ватра формално бесни. Судар између армија Куропаткина и Хинденбурга је страховит.

Руси су наступили за 16 километара с ону страну Липе. У области Лавова армија генерала Лечинског озбиљно загрожава тој вароши.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 9. јула

Званичан извештај. — На горњој Позини борба се једнако води са истом огорченошћу; у правцу Боркола понова смо напредовали. У Ваз Сејсера наше су трупе извршиле један смели упад у Митагскопфел. На осталом фронту ситуација се није изменила.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 8. јула

Кавкаски фронт: У области Цевизлика наши су делови напредовали и понова заробили једног официра и 63 турска војника. На путу за Трапезунд и Ерзинџан освојили смо после борбе варош Гијумушхан. **У области северо-источно од вароши Кијалкипе-Шефки заробили смо 30 официра,**

1 хирурга и 400 војника. Осим тога запленили смо од Турака знатну комору. Одбили смо офанзиву противника у области источно од Ревандуза.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Букурешт, 9 јула

„Журнал де Балкан“ јавља да се бугарски 18 пешачки пук побунио и да му се придружио 16 пук, који је послат да угуши буну.

Атина, 9. јула

Јављају из Букурешта, да су јуче одржани нови митинзи у корист рата у многим варошима Румуније. У току манифестација у Галацу, Јашу и Констанци гомила је викала: Доле Аустро Немци! Живео рат! Доле влада! И грчке колоније из тих вароши узеле су учешћа у тим манифестацијама.

Дописник „Ђорнале д' Италија“ телеграфише из Петрограда своме листу, да је руски Цар упутио румунском краљу Фердинанду један телеграм, у коме је рекао да би румунска интервенција била веома целисходна и помогла би руским операцијама ако би се сада јавила. Руски је Цар додао, да румунска интервенција не би била од истог значаја за Савезнике, ако би била одложена за доцније.

С друге стране „Лецте Минхенер Нахрихтен“ јављају, да је румунски посланик у Петрограду г. Дијаманди отишао у Букурешт где је имао дуге састанке са министром председником г. Братијаном. У току ове недеље румунски се посланик враћа натраг у руску престоницу с новим упутствима.

ДИПЛОМАТСКА СИТУАЦИЈА

— Тан —

Бугарска цензура пропушта у иностранство, а на адресу савезника, вест да су немачки народни посланици били дочекани прилично хладно приликом њихове садашње посете. Изгледа да су се чланови опозиције бугарског Собрања уздржали од учешћа у свечаностима, приређеним у част њихових колега. То је могућно. Али та вест не може да нас троне ни у колико, и она неће успети да нас уведе у ред оних који се не могу помирити с тим да у Бугарима гледају непријатеље као што су нам остали.

Има упорних заблуда. Међу ове треба убројати на првом месту кајање Турака, који су готови да протерају своје садашње управљаче, као и буђење бугарске свести. Чак и кад би се усвојило да се могу отргнути од веза које их приковају за Аустро-Немачку, ти грабљиви народи имају апетите и сувише много сличне апетитима централних царевина а да не буду привлачени завојевачким планозима тих сила, одакле су очекивали свој део. Њихово је саучесништво драговољно и ако је и било у Софији, као год и у Цариграду, увиђавних духова који су стрепили од катастрофе, опозиција која се створила била је ипак само једва форма оне мудре источњачке политике која једновремено осигурава будућност и тражи да наплати скупље своју сарадњу преувеличавањем тешкоћа на које наилазе на делу.

Нема тога Бугарина који не би био решен да и даље ради на остварењу једне велике Бугарске, на штету својих суседа, која би, под ма каквим условом, избијала на три мора. Изјаве бугарских политичара, које су обелодањене у **„Тану“** у току прошле три године, не допуштају никакву сумњу у том погледу. И ако је подлаштво из 1913. изазвало, по свршеном чину, колико велику осуду од стране непријатеља министара који су то подлаштво извршили и краља који га је смислио, то је тако било нарочито због тога што је оно уродило резултатима противним онима који су се били очекивали.

Бугари који су пре рата изјављивали да су русофили, чинили су то не из захвалности него зато што су веровали да с те стране могу очекивати нов ћар. Освајање Србије навело их је на ново издајство њихова краља, и требало је на доље продужење рата, немоћ Немачке да победи своје противнике и сумња у њен коначни успех, па да најмање компромитовани постану обазривији. Од Вердена нарочито они почињу да траже обезбеђење на страни Савезника, код којих се надају да ће успети да оживе старе симпатије. Али то је игра у којој се ови неће оставити да буду обманути. Незахвалност Бугарске заслужује примерну казну коју заповеднички изискује као наш интерес тако и наш престиж.

Болећива снисходљивост петроградског, лондонског и париског кабинета на Балкачу имала је жалосне последице које ће бити поправљене само тада, кад Бугари буду искусили своје издајство и кад Срби буду добили

накнаду за заседу која им је била постављена у Софији. Никакво подмукло лукавство, никакво лупештво неће поштедети од казне Фердинанда и његов народ, који су наши непријатељи као и непријатељи цивилизације у оном истом степену у ком и Аустро-Немци и Турци.

ПОДЛИСТАК

ПОСЛЕ КОСОВА

(4)

Око 20 војника заостали су само мало позади наше колоне, да у воденици самељу брашно, једва су успели да се само са оружјем извуку. Торбице, кукуруз и све што су имали остало је у воденици.

Пренођило се са осигурањем (непредвиђеним у ратној служби) са свију страна.

Дали покрети кроз села били су опрезнији. Јуче разјурена руља Арнаута скрила се као у земљу. У пролазу кроз једно село војници нађоше неколико скривених Арнаута који су учествовали у јучерашњој борби, једног средовечног Арнаутина нађоше у житном амбару обученог у женско арнаутско одело, обријаних бркова и с кецељом о пасу. Овако везаног водили су га а униформу коју је сам изабрао нису му кварили.

Презривим погледом смејали су се његовој нешто срозаној сукњи и другим неспретно намештеним деловима тоалете.

Пролазимо кроз широку равницу.

Високи врхови огромног Копривника као куле на бедемима, природом створеног града за одбрану кршне Црне Горе, као да додирују небесни свод. Магле и облаци крију планину испод ових врхова, те ови личе на високе црне облаке.

Непрекидни планински бедем, чије врхове посматрамо под углом преко 50°, даваше на знање да су пролази од сада за војску озбиља немогући.

Наш ешалон спреман је да колоном по један наиђе у чудновату капију коју је природа створила кроз ове горостасне планинске бедеме, па да иза њих нађе уточишта у слободној атмосфери Црне Горе.

Као да је овој генерацији Усуд доделио да види, пропати и поднесе најтеже искушење додељено једној нацији.

Пре но што смо потпуно окренули леђа својој Отаџбини, два историска споменика, поред којих пролазимо, урезују у душу неизгладиве утиске.

На десној обали Бистрице испод Копривника остависмо, можда до сада највећу гробницу садање славе и војничке снаге наше, гробницу материјалног уништења. С друге стране реке стародревни храм — споменик славне прошлости, сведок српске величине и силне државне моћи. — Српску Патријаршију.

После четворомесечног пробијања у борби преко планина и кршева и других мука, уђи у цркву права је благодет за напаћену душу. Поклонисмо се и целивасмо свете иконе у овоме великом храму, са молитвом упућеном Господу, као знак понизне благодарности за одржање живота до овог места, као и за свевишњу помоћ да се у мукама истраје до краја. Запалисмо воштанице за покој палих другова, као и за здравље нас и свих наших.

Неколико побожних жена (Призренке) бришу под храма, сав засут ситним парчићима од стакла, последицу страшне експлозије барутног магацина недалеко од цркве, теше се што на цркву није пало огромно камење дигнуто експлозијом у облаке, које је у паду на земљу сејало смрт.

Равнети људски лешеви могли су само да обоје ово камење крвљу, а по нека рука, лобања или чеванчица сведочили су да је то човечија крв. Нађена је једна рука од лакта са крајем рукава, на коме је црвена испусткa означавала руку једног капетана и то је све што је од њега остало.

Колона је целог дана чекала на улазу клисуре и тек у ноћ могла је поћи напред.

После осмодневног маршезања кроз још слободну Црну Гору, у које су доба патње измењене у толико што није било наоружаног противника — гониоца, иначе је све остало исто, — стигосмо на домак мора.

За морем смо некада чезнули ради развоја и бујности, а данас ради одржања и спаса од глади.

До Подгорице савлађивасмо се надом да ћемо ту добити хлеба, али, на жалост, снабдесмо се понова надом да ће још мало стрпимо и пођемо ка сигурнијем месту и пристаништу где има свега! Пођосмо ка Скадру — обетованој земљи, да најзад и тамо као и до сада у место слатке наде добијамо горко разочарање: хлеба нема.

(свршиће се)

Штампарија Д. Анастасијевића-Вољешница — Сплит Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 65. **Понедељак 11. јула 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 10. јула

Званичан извештај. — На десној обали Мезе Французи су нешто мало напредовали у области Флери и заробили 70 војника. Никакав важнији догађај није се десио на осталом фронту.

Противно ономе, што је речено у јутрошњем извештају, сви француски аероплани који су узели учешћа у бомбардовању железничке станице Мец—Саблон, вратили су се у своје линије.

Лондон 11. јула

Војни кругови истичу крајњи напор Немаца, чињен у намери да се задржи надирање Енглеза на њиховој трећој одбрањеној линији. Енглези наступају кроз шуму Фуре. Сретни напади предузети у Гијмону омогућили су Енглезима да поседну један део шуме, где се сада учвршћују.

„Келнише Цајтунг“ пише да је на дан француског народног празника Енглески напад био много жешћи него ли раније дана.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 9. јула

Званичан извештај од после подне. — На левом крилу руских положаја борба против Немаца наставља се. Северо-источно од Сморгоне, у области села Мартоши, један срећан препад омогућио нам је да заузмемо ноћас део једног непријатељског рова. Немачка тешка артилерија силно бомбардује сектор источно од Барановича.

Јужно од Липе наше трупе и даље потискују непријатеља и, пређ село Берестечко, наступају даље на запад. 20. и 21. јула трупе ђенерала Сахарова заробиле су више од 300 официра, од којих један ђенерал и један пуковник, и преко 12.000 војника. Према томе, укупан број заробљених Аустријанаца и Немаца у току операција од 3. јула износи 16.000 заједно са официрима. У области села Вербена и Пријашова, на десној обали Стира, јужно од ушћа Липе у Стир, опколили смо 13. пук аустриског ландвера, који се предао у целини. У области Ворохта, на путу од Делатина за Марнарош Сигет, заузели смо јуче извесне висове, заробили повише војника и запленили 3 митраљеза. У истом правцу, западно од Јаремшије заробили смо једну аустријеку чету с митраљезима

Петроград, 9. јула

Вечерњи званичан извештај — Западни фронт: На левом крилу руских положаја било је више жестоких сукоба с непријатељем. Наше су трупе продрле на више тачака у ровове непријатељске линије. Ватра обеју артилерија дејствовала је с великом интензивношћу. На левој обали Липе, у области села Звињачи, источно од Горохова, наше су извиднице извршиле један смели препад и заробиле једно немачко предстражно одељење које се састојало од једног официра и 42 војника.

Лондон, 10. јула

Из Петрограда јављају енглеским листовима, да су руске трупе, заузимањем најважнијих прелаза на Стиру, убрзале јуче поход армије генерала Линсингена у Волинији. Аустро-немачка штампа почиње да признаје душки неуспех који је аустро-немачка војска претрпела између Стира и Стохода. У своме јучерањем броју „Франкфуртер Цајтунг“ пише, да су руске трупе успеле да потисну немачки фронт за 10—12 км. у дубину. Дописник „Берлинер Тагблата“ на источном фронту јав-

ља своме листу, да непријатељ употребљава сву своју снагу да би победио и да се његова вештина веома много повећала.

Лондон, 10. јула

Јављају „Морнинг Посту“ из Петрограда, да руске трупе настављају своје неодољиво наступање ка карпатским кланцима и ка ердељским равницама у западном правцу. Међу 13.000 Немаца, које је у току прошле недеље заробио ђенерал Брусилов, највећи део је носио подеране униформе. Немци беже, остављајући највећи део своје недирнуте артилерије.

Париз, 11. јула

У пркос резервисаности званичних руских извештаја, који објављују само жестоку канонаду на северном фронту, може се веровати да су праве вести о великој офансиви донесене у руским листовима. Дописници агенције Радио и великих француских листова у Петрограду потврђују, да се већ 4 дана води непрестана артилеријска борба и да се дешавају локални сударн који су омогућили Куропаткину да побољша своју ситуацију. У сваком случају Немци су спречени да шиљу појачања на Ковел. Дописник „Журнала“ предвиђа огорчене борбе на овој последњој тачки. Према листу „Рјеч“ армија ђенерала Куропаткина је наступила само у току једног дана за 12 километара. Између Камгерне и Радита Руси су почели да загрожавају Тукуму. Тачније вести са северног фронта дате су од Немаца који признају покрет на линијама Двинск—Вилна. Исто тако они признају да су руска одељења прешла преко Двине.

Атина, 11. јула

Нападни план ђенерала Хинденбурга противу руског фронта, изигран је нападом ђенерала Брусилова. „Морнинг Пост“ објављује да је руски напад изазвао неописану панику у Галицији. Бечки листови признају да је 18.000 лица напустило Броди и да је тамо остало само око стотину фамилија. Енглеска штампа сматра као тачан факт да је 500.000 бегунаца из Буковине потражило себи склоништа у карпатским планинама.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 10. јула

Непријатељ упорно туче Алу. Ми смо са своје стране бомбардовали вароши: Рива, Арко и Роверето, изазивајући у њима пожаре. Потпуно су одбијени напади, предузети противу наших положаја на горњој Позини. На северној падини Монте Мајо заузели смо на јуриш један непријатељски ров. На Сочи, Аустријанци су тукли Монфалконе. У одговор на то ми смо бомбардовали Добердо, Флондар и Сан Ђовани.

Рим, 11. јула

Италијански извештај објављује заузеће превоја Роле као и заробљавање 1300 војника. Италијани су заузели такође и врх Велуф (?). Жесток артилеријски двобој води се на фронту Соче.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 9. јула

Кавкаски фронт: Западно од Платане, поред Црнога Мора, наше су трупе протерале Турке са њихових утврђених положаја и напредовале за неколико врста у правцу Фола. Међу војницима, које смо заробили овде, налази се командант 1. мешовитог пука и организатор чета Зија Бај. Запленили смо једну заставу, канцеларију, као и магацине ручних бомби. Приликом заузећа Гијумушхана, у чијој се околини налазе руде сребра, заробили смо војнике и отели 2 топа и много шатора. Северо-источно од Кијалкид—Чемотлик наша су одељења у току офансиве заробила 7 официра и 120 аскера. Заробљеници непрестано пристижу. У очи тога дана у истој смо области запленили 2 пољске болнице 5. турског корпуса са целокупним персоналом, болесницима и рањеницима, међу којима се налази и командант 98- пука.

Вечерњи званичан извештај. — Настављајући своју офансиву наше су трупе заузеле Ардас на 21 км. северо-западно од Гијумушхана и заробиле 16 официра 260 војнике и 3 митраљеза.

Лондон, 11. јула

Сиријски Арапи, који се налазе близу границе Месопотамије, прешли су на страну Енглеза и напали Турке који се повлаче, запленивши том приликом око 50 камила.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Амстердам, 9. јула

Белгијски министар правде одредио је један одбор, коме је ставио у дужност да припреми све мере с погледом на евакуацију Белгије од стране непријатеља.

Лондон, 10. јула

Према једној депеши, упућеној „Морнинг Посту“ из Амстердама, број немачких дезертера који беже у Холандију повећава се без престанка. Један аустријски дезертер шта више успео је да пређе преко источне границе. Услед тих многобројних девертирања немачке су страже удвојене с тим, да сваки стражар одговара за дезертерство свога друга.

Лондон, 10. јула

Јављају „Морнинг Посту“ из Пеште, да је једна група од 20 чланова независне мађарске странке образовала нову партију под председништвом мађарског родољуба Каролји а. Та нова група упутила је недавно становништву један жесток проглас, у коме се захтева да мађарска војска постане независна и да се установе нарочите царинарнице, као и један међународни суд за ратна питања.

Атина, 11. јула

Велике манифестације у корист Руса десиле су се у Пешти. Граф Тиса, министар председник, држао је говор манифестантима позивајући их да се умире и да имају поверења у исход борбе.

ДИПЛОМАТСКА СИТУАЦИЈА

— Тан —

Принц Билов објавио је једну књигу, у којој једну главу посвећује Италији, а која је изазвала живе протесте италијанских листова. Бивши канцелар, који је вршио у Риму оне исте послове које је Немачка изводила са више успеха у балканским престоницама, не жели да остане на том свом неуспеху. У овом свом делу, које је јако обојено пангерманизмом, он се труди да убеди Италијане и Немце о томе да имају сличне интересе и темперамент, који им налажу да не постану непријатељи.

Не могавши да спречи рат између Италије и Аустро-Угарске, принц Билов напушта ову последњу и однаја њену ствар од ствари Немачке. Он иде дотле да претендује да је каша нова савезница, која је у Алгезирасу гласала против германских сила, учинила на тој конференцији знатне услуге немачким пуномоћницима. Он трпа подлости и лажи, само да би посејао неповерење између наше латинске сестре и нас и мучи се да освежи оне облуталеле софизме који представљају Француску и Енглеску као супарнице куд и камо опасније за трансалпинско полуострво него што су Немачка и Аустрија.

Бивши гост виле „Малта“ не изгледа да ће у Риму имати већег успеха помоћу своје литературе него што је имао помоћу своје дипломатије. У осталом, његова свеска стиже некако у незгодан час. Офансива ђенерала Кадорне потискује Аустријанце у Трентину и осваја положаје на Карсу. Губитак Буковине, који се више не може крити од Бечлија, баца у престоницу Франје Јосифа дубоку клонулост. Немачка, у којој диктатура фон Баточког морално урнисава и најодлучније, не може више не признавати озбиљност једне војне ситуације која грози свима фронтовима. Тренутак је веома неподесан за оживљавање у Италији оне неутралистичке и германофилске политике која, осим уједињених социјалиста, неколико мирољубаца и извесних личности у Ватикану, нема више никаквих оданих присталица.

Италија је спонтано стала на страну бранилаца права и цивилизације. Она се везала за њих својим пристанком на лондонски уговор и својим учешћем у париским конференцијама. Принц Билов вређа њену лојалност кад још верује да је може одвратити од њених, дражовољно примљених обавеза, и заборавља да он није био кадар, чак и пре њеног поласка у рат, да је спречи да изабере пут на који су је заповеднички упућивали њен интерес и њене националне тежње.

У осталом, изгледа да је бадрење бившег канцелара уродило са свим супротним резултатима. Италијанско јавно мњење је одазно идентификовало Аустријанце и Немце, у којима оно гледа „непријатеља“. На инсинуације принца Билова италијанска штампа одговара, захтевајући да се рат настави до потпуне победе. Он је жалостан адвокат једног спора који се не да одбранити.

ПОДЛИСТАК

ПОСЛЕ КОСОВА

(5)

Марш од Подгорице за Скадар сматран је за лакши бар у колико се теренских невгода тиче. Али је он баш зато испао један од најтежих маршева. Терен: Тузи-хан Хотит треба сматрати за непролазан. Хан Хотит — Кастрати до Омора скоро без пута, а тек одавде до Скадра има пут.

Цео овај пут, а нарочито Тузи — Хан Хотит представља костурницу угинуле стоке, која је овуда била упућена. Нису много рђи ни војничка лешеви, којих је било све више у колико се даље одмицало.

Тежина марша оличена је у непролазном каменитом терену без земље, где су толике голе стене усађене по земљи и разређене без прекида, а размакнуте да се реће може крочити од једне на другу, већ је потребно да се спусти у шири жљеб, па да се тек попне на другу стену, од ове на трећу и тако без краја.

Не знам зашто је природи требала ова огромна препрека, преко оволике камене просторије изражене у курјачким рупама већих димензија, сем ако није за мучење српске војске и уништавање њене имовине!

Када се уз све ово дода оно што је најстрашније, од чега се и свест губи, изражено у једној обичној речи која је некада сасвим наивно изговарана, а колико ли је тек сада та реч значајна, — њено је име страшно, то је „Глад"! Све то скупа чини пакао од мука.

Друкчији се и већи пакао на земљи не може замаштити.

Другог дана овог тешког марша примљено је за пук 542.50 кгр. проје. Мало парче или шака мрва истрошене троје после толике глади била је као кап воде на усијаном гвожђу, но ипак учинило је помоћи, крепећи више у нади но у снази.

Уз горе примљени „хлеб" примљено је и 57·5 кгр. брашна као допуна следовања, а пошто је проја до мрвице измерена на кантару. Са прљавог магацинског патоса од цигље (у католичкој цркви) обичном метлом почишћене су мрве најрезноснје и измерене са шаторским крилом. Овакви је хлеб дељен по прегршт војницима.

Јача стража брани улаз па и прилаз ка магацину. Један војник подноси прописну објаву оверену у штабу дивизије са упутом да се за храну обраћа војним станицама, које су сада основане, кад ни објава ни молба војника не поможе, а као одговор на све ово осорљиви чиновник добаци му једну грубу реч, војник учини још неколико покушаја пружајући дрхтаву руку кроз гвоздену решетку на прозору магацина, да бар оне мрвице добије. Би одбијен. Са сталним стезањем вилица и сисањем усана, гутањем место хлеба и последње пљувачке, изгорелих усана удаљи се у крај.

Људи су сада без осећаја.

Одмакнућа која би се маршевањем добрим друмом могла осетити, искључена је ружним временом. Уз хладну зимску кишу 3-ег децембра стигосмо у Скадар.

Улогорисмо се на Брдици, где смо остали до 20. децембра.

Долазак у Скадар и бављење на Брдици првих дана представља скуп свих ранијих патњи, а глад у највећем значају те страшне речи.

За један пешер могло се добити парче проје, кора од брашна а унутра веље, па и тога нестаде.

Гладовање, веома ружно зимско време са сталном кишом и ветром, оскудица у огреву а без простирке, без шатора, нечистоћа и ваши, поцепаност хаљина, без обуће на ногама, чинили су живот очајним.

20. децембра померомо се ка Љешу У биваку код С. Кукли провели смо Божић и Нову Годину. На Божић смо добили по пола хлеба, према приликама више нам ништа није ни требало. Заостала стока (волови из коморе) клати су још у Брдици. Када гладан во потпуно изнемогне заклан је, а добивено месо, осем имена, другог значаја није имало. Сада више и њега нема.

О Новој Години евакуисан је Скадар од српске војске и осталих надлештава. Рано у јутру прошли су Влада, Врховна Команда, народни посланици, Митрополит са ђацима и друге изабране личности.

После два дана били смо и ми на Љешу.

— Крај —

Капетан
Милан Рајковић

Штампарија Д. Анастасијевића-Вележанина — Скопље Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 66. Уторак 12. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 11. јула

Енглески извештај. — У току 15 дана, који се навршавају 10. јула, ништа се није догодило на енглеском балканском фронту, осим што је било нешто мало пушкарања са комитацијама и непријатељским предстражама. Нисмо имали никаквих губитака. Источно од Месте наши морнарички аероплани врше, по обичају, летења изнад непријатељских логора.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 11. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. На фронту Соме артилериска борба. Јужно од Соакура непријатељски напади на наше нове положаје пропали су под нашом ватром. На десној обали Мезе бомбардовање сектора Флери. Бојеви ручним бомбама воде се у непосредној близини Шапел Сент Фине. У Епаржу један немачки покушај противу француских редова одбијен је митраљеском ватром.

Званичан извештај од 11 часова у вече — Изузимајући доста живу канонаду северно од Соме, никакав други важнији догађај није се десио на целом фронту.

Авијатика. — У току 8. јула француски аероплани бомбардовали су железничку станицу Виљол, ноћу између 8. и 9. железничку станицу Тионвил, где се појавило 3 пожара, железничку станицу Аранвил, Лаон и Сент Ерм. Ноћу између 9. и 10. понова су бомбардоване војне установе и железничка станица у Тионвилу. Приликом тих летења бачено је 115 бомби. 9. јула у јутру једна група од 12 француских аероплана бомбардовала је војне установе у Милхајму (на десној обали Рајне). Много бомби бачено је на железничку станицу и на касарне. У повратку из тога похода француски су аероплани заметнули борбу са једном немачком ескадрилом. 4 немачка аероплана су оборена и разбијена о тле. Два француска аероплана била су приморана да слете у немачке линије. Синоћ један немачки далекометни топ избацио је више граната великога калибра на област Зелфор. Јутрос је један немачки аероплан бомбардовао ту варош причинивши нешто мало материјалне штете.

Лондон, 11. јула

Званичан извештај. — Врховна Команда под 10. јавља: Битка се ограничила данас између Позјера и Гијмона и достигла је крајњу жестину. У близини Позјера територијалне и аустралиске трупе нападе су са запада и са југоистока и освојила редом све немачке положаје вршећи ноћне нападе. После по ноћи, Енглези су вагосподарили свима положајима. Жестоки бојеви водили се затим у самоме селу, где Немци, распологајући неликим бројем топова, дају очајан отпор. На осталом борбеном фронту борба је у опште интензивна али никако осетно напредовање није се постигло. У извесном тренутку ми смо јутрос били заузели цело село Лонгвал, али је непријатељ успео да поврати северни део села. Исто тако непосредна околина Гијмона измењала је два пута освајача. Доцније наше су трупе понова напредовале ка Позјеру и Гијмону, зароБивши доста војника. На томе сектору борба се води с крајњом жестином.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 10. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: На ришким положајима јак артилеријски двобој. Северо-источно од Сморгоне у области села Мартиши, Немци су покушали да изврше грушисање у намери да поврате делове положаја, које смо им отели уочи тога

дана, али ватра наших батерија одбацила их је у њихове ровове. Сви доцнији покушаји противника да предузме противнапад, били су одбијени ватром наше артилерије и пешадије.

На Стоходу, у области Заречја и Березнице, непријатељ нас је напао синоћ око 9 часова у вече, али је био одбијен. Јуче у области Ворохти—Татаров, на путу од Делатина за Мармарош Сигет, заробили смо 5 официра, од којих је један командант батаљона, и 483 војника и запленили 3 топа и 4 митраљеза. На Карпатима падају кише и снег.

Напомена. — У периоду од 7.—8. јула заробили смо 370 официра, од којих је 1 ђенерал, 1 пуковник и 13.700 војника, запленили смо 10 топова, што свега износи са заробљеницима споменутим у јучерашњем јутарњем извештају 26.—27.000 заједно с официрима, са 40 топова.

Петроград, 11. јула

Петроградска Телеграфска Агенција саопштава: На рижком крилу наше су трупе продрле на многим местима у непријатељске ровове на првој линији. Заробили смо јуче 300 официра и 12.000 војника.

Лондон, 11. јула

Јављају из Петрограда енглеским листовима да је генерал Куропаткин, који напада на северном фронту, наступио за 13 км. у току једнога дана.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 11. јула

Званичан извештај. — У долини Чја и Чизмоне заробили смо 253 војника, 9 официра и запленили неколико митраљеза. У долини Секстен посели смо врх Елсер на 2669 метара над морском површином. На Сочи интензивнија артилериска активност.

Рим, 11. јула

Званичан извештај. — У долини Лагарина артилерија је била веома активна на једној и на другој страни. Непријатељ је бомбардовао Ала, причинивши штете болници. На линији Позина, на висоравни Сете Комуни притисак наше пешадије се појачао и ми смо наступили на падинама Монте Целио, где су наши Берсаљери сјајно освојили неколико непријатељских ровова, заробивши 120 војника с једним митраљезом. У Доломитима, у долини Чизмоне, отели смо снажне непријатељске радове на Монте Каваланца, заробивши 143 војника од којих 3 официра и запленивши 2 топа, неколико бацача мина као и велику количину оружја и муниције. На осталом фронту ништа ново није се догодило.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 10. јула

Кавкаски фронт: У црноморском приморју наше су трупе освојиле после борбе варош Фол и знатно наступиле јужно од те тачке. Ту смо заробили много војника и запленили једну свету, зелену заставу нередовних турских чета. У басену реке Јешилирмак Мершена, у правцу Ерзинџана, наше су трупе прешле западни Еуфрат у области моста Кетир Гери. На правцу Мосула, источно од области Ревандуза, наше се трупе боре против знатних турских снага.

Петроград, 11. јула

Вечерњи званичан извештај. — Кавкаски фронт: Наша се офансива наставља. Према нахадним извештајима, приликом заузећа вароши Гујумушхана, запленили смо 6 топова а не 2 као што је било јављено. Западно од те вароши, заробили смо јуче на висовима Балабандалари 200 турских војника и запленили смо прилично војничке опреме. На правцу Багдада чарке између патрола и Курда.

Каиро, 12. јула

Јавља се за једну жестоку битку код Медине, где су опседнути Турци покушали један испад, који није успео. Њихови губитци износе 2.500 мртвих и рањених док је Шериф изгубио само 500. Запленили смо велику количину оружја и другог ратног материјала. Шерифов син Абдула опсађује варош Таиф чија је посада готова да се преда.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Женева, 12. јула

Депеше из Мађарске јављају да држање мађарске народне странке „Јарули" изазива забринутост у Немачкој. Изгледа да чланови те партије раде на закључењу сепаратног мира са Русијом.

Рим, 12. јула

Из Букурешта телеграфишу италијанским листовима да је 30 вагона с муницијом приспело из Русије. 60 других вагона се очекује. Та вест је изазвала у Бугарској опште запрепашћење.

Атина, 12. јула

Јавља се за пограничне сукобе између бугарско-румунских предстража.

ЂЕНЕРАЛ САРАЈ

Кад је Француска решила да притекне у помоћ својој неустрашивој и са свих страна угроженој савезници Србији, поверила је ту племениту и тешку задаћу једноме од својих најспособнијих војсковођа, храброме браниоцу Вердена, победиоцу са Марне и Епаржа, славном команданту чувене треће армије, ђенералу Полу Сарају.

Он припада сноме нараштају Француза, који су били сувише млади да несрећне 1870 године узму учешћа у одбрани Отаџбине, али свесни ужаснога пораза и тешке неправде, коју је тада Пруска нанела Француској а за коју су искључиво били криви неспособни управљачи Другога Царства. Ти дечаци из 1870 носили су од тада у души само једну мисао: мисао Освете и Одмазде, а у срцима само једну жељу: да поврате области отете лукавим препадом на неспремно Царство, да француском оружју врате стару славу а Француској место, које јој у свету припада. И дочекали су деценијама жудно ишчекивани дан Освете. Када су Французи, опет неправедно нападнути, полетели у наметнути им рат на мрског и свирепог непријатеља који се 40 година спремао за тај назад, лажући цео свет да жели мир — дечаци из 1870, сад пуковници и ђенерали, на челу својих пукова и Армија, успели су у надчовечанском напору, да за годину и по дана, борећи се непрекидно, постигну исту спрему и организацију, за које је непријатељу требало 40 година рада и лукавства. Успели су да покажу задивљеној Европи, да је Француска данас већа него је икада била. Доказали су, да су данашњи Французи достојни потомци победилаца са Валми-а и Жемапа, с Аустерлица, Јене и Ваграма. И као што су некада Карно, Журдан, Хош, Клебер, Наполеон и његови маршали високо држали француску заставу, символ Правде, Права и Слободе, символ свију великих начела на којима се оснива савремена цивилизација, тако исто високо држе данас тај стег Славе Жофр, Кастелно, Сарај, Фок, Мозури и Петен.

Ђенерал Сарај родио се 6. априла 1856. год. у Каркасони, славноме граду старе француске области Лангедока.

Свршивши гимназију у Шамбери-у ступио је у војну школу Сен-Сир, из које је изашао као потпоручник. Затим одлази у Тунис, где остаје две године. Из Африке врати се у Париз и као поручник ступи у Ратну Школу (највиша војна школа у Француској), где је био један од најбољих ученика. По изласку из те школе ступи у Главни Ђенерални штаб, који га као поручника и капетана шаље на службу у Монтобан и Тулузу. Пошто је командовао једном четом у Шербуру, год. 1897. буде постављен за команданта батаљона.

Од тога момента почиње нагло напредовати и заузимати све важније положаје у војсци; на свакоме је учинио велике услуге својој Отаџбини, свуда се одликовао високом стручном спремом, неуморном енергијом и великим организаторским талентом. Тако је Сарај годинама, за време мира, у тишини, неуморно радио да Француску Војску на местима, која су му поверавана, спреми и оспособи за велике задатке који су је очекивали у рату.

Пошто је командовао једним батаљоном у Алпима и био неко време ординанс Министра Војног, буде постављен за управника Војне Школе у Сен Мексану, где је подофицире, који су се одликовали у трупи, спремао за официре. Ту је школу сасвим обновио и реформисао и дао јој данашњу организацију. После тога, на захтев једнога од најугледнијих вођа Републиканске Странке, Анри-а Брисона, буде постављен за команданта Бурбонске Палате, где је ступио у личне пријатељске везе са свима важнијим представницима републиканских странака. Поставши пуковник, буде именован за команданта једног пешадијског пука у Руану.

У периоди активног спремања Француске у миру за рат Сарај је највише радио и особите заслуге стекао као Начелник Пешадије у Министарству Војном (Directeur de l' Infanterie au Ministere de la Guerre). Одмах је предузео све потребне реформе у томе роду оружја, одбацујући застареле и штетне навике и шаблоне, без обзира на отпор на који је услед тога наилазио у појединим надлештвима. Све те реформе извео је енергично

и брзо, али систематски, по утврђеном плану и с опробаним методима, не устежући се да ва њих прими сву одговорност. На томе важноме положају, једном од најважнијих у војсци, остао је као пуковник и бригадни ђенерал четири године и постигао је лепе успехе.

Као ђенерал одликовао се на разним маневрима и обратио на себе пажњу Главнога Ђенералштаба, који се брзо уверио да на Сараја може рачунати за најтеже задатке у рату. Исто тако истакао се и као командант дивизије у Ремсу и Мезијеру а затим као командант корпуса у Буржу.

(наставиће се).

ПОДЛИСТАК

У СПОМЕН ВИДОВ-ДАНА 1916. ГОД.

Видов дане српско поуздање,
Сјајни свече српског календара,
Носиоче славе и јунаштва,
Расадниче правде и слободе,
Лучо гроба српских бесмртника,
Круно златна српских владалаца,
Огледало душе Србинове:
Ево има пет стотин' година
Од кад нашу Историју красиш,
Душу нашу опијаш јунаштвом,
Срце наше у недрима будиш,
Децу нашу помињеш дедова,
И разгониш магле и облаке,
Што се често над нас ковитлају.
Доста смо те пута поминьали,
Доста пута уз гусле певали,
Узносили доста и славили,
Доста на те ужегли кандила
И послали Богу молитава;
Ал' те никад нисмо дочекали
На туђему дому и огњишту:
Без свог крова и својих храмова,
Без крстова и кандила златних,
Без песама и јеке гусала,
Без јуначког кола и сабора,
И без свога рода и порода?...
. . . . . .
Данас ево, хтеде Провиђење,
Уз припомоћ пакла бездушнога,
Да славимо на дому туђему:
Без свог крова и својих храмова,
Без крстова и кандила златних,
Без песама и јеке гусала
И без мушког кола и сабора;
Раздвојени од свачега свога
Што је нама најдражије било.
Ухваћени у коло крваво,
Завађени с паклом и неправдом;
Заморени у борби крвавој
Са највећим људским тиранима, —
Који нашу земљу прегазише,
Наше куће огњу предадоше,
Нашу нејач коњма прегазише,
Наше љубе у црно завише,
Сестре наше у стид отераше,
Светиње нам у крв утопише,
Уцвелише старе родитеље,
Опљачкаше свете задужбине,
Поломише крсте и кандила,
Погореше света Јеванђеља,
Повешаше старе свештенике,
И презреше наше светитеље
Против Бога и противу људи?...
. . . . . .
Моли Бога, Божји Угодниче,
Моли Бога и све светитеље,
Као и ми што им се молимо:
Да нам даду срце Обилића
И витешку снагу Краљевића,
Мач витешки Душана Силнога,
Дух бесмртни Вожда Великога,
Чврсту вољу Вељка Петровића
И одлучност Лава Синђелића,
Кад прегнемо да не малакшемо,
Док разгнамо са сунца облаке
И прогнамо српске врволоке,
Док казнимо Божје отпаднике
И скинемо са Срйства вериге:
Да се дигне што је понижено!
Да засија што је посрамљено!
Да пропева што је проплакало!
Да с' окрепи што је малаксало!
Да процвета што је повенуло!
Да забљиста што је почадило!
— Српска вила да надвије крила
Над све земље славних Немањића!
Оро српски да подигне главу
Поносито као некад што је,
Па да кликне к'о што је кликтао
Уз припомоћ Срйства свеколико:
„Слава Богу на његовом дару!...“

На Видов-дан 1916. г. **Мир. Стефановић**

Штампарија Д. Аћимовића-Вељићанца—Ниш Одговорни уредник В. Ацићевић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 67. Среда 13. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 12. јула

Осим сектора, западно од Кипцидира, француски положаји били су жестоко бомбардовани. Ноћу између 11. и 12. француски аероплани су гађали бугарске логоре код Стојакова, Богданаца и Дојрана.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 12. јула

Званичан извештај. — Јужно од Соме Французи су отели јутрос једну немачку батерију јужно од Естре-а. Од 7. јула Французи су заплењили на фронту на Соми више од 70 немачких митраљеза. На десној обали Мезе, а после живе борбе, Французи су заузели један редут који се налази на самоме уласку у село Тиомон. Заробљено је око 50 војника и заплењено 5 митраљеза.

Француски пилот и-поручник Делори, који је до сада био 6 пута похваљен армијском наредбом, одликован се поново бомбардовањима која је извршио противу железничких станица у немачким рукама.

Париз, 12. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Време је било ружно. Северно од Ена француске извиднице продрле су у противничке ровове близу Вил о Боа и вратиле се са заробљеницима. У току једне операције у близини Пашел—Сент—Фине Французи су заробили око стотину војника.

Лондон, 12. јула

Званичан извештај. — Врховна Команда под 11. јулом јавља: Изузев јако бомбардовање, ноћ релативно мирна следовала је жестокој јучерашњој борби у области Гијмона. Обновљени противнапади непријатеља нису ничим уродили. Напротив, наша му је артилерија нанела велике губитке. Освојили смо земљишта у правцу Гијмона. У близини Позјера наше су трупе имале знатне успехе и поред одбране непријатеља. Велики део тога села сада је у нашим рукама. На томе сектору заробили смо 60 војника и заплењили два топа. Доцније, борба се наставила у селу Позјеру, где укупан број заробљених Немаца од стране аустралијских трупа износи 6 официра и 155 војника. На осталом фронту артилериска борба.

Париз, 13. јула

Званичан извештај. — Ништа важно није се догодило. На сектору Сувиле заробили смо у току последњих дана 800 војника.

Париз, 12. јула

Проучавајући енглеске операције на Соми, један француски критичар вели да после снажног напора који су Немци учинили 8. јула противу источног угла код Лонгвала, у шуми Делвил, и силног енглеског одговора од 7. јула затишје је било овладало на британском фронту северно од Соме, али оно није трајало више од 48 часова, јер је идућег дана битка настављена с новом жестином и потегла крајњу силину. Енглези су нападали један део непријатељске линије између Позјера и Гијмона, где је битка била особито упорна. На западу Енглези су успели да заузму истакнуте линије код Позјера. Водила се друго борба око заузећа источних предграђа Тиомона, чија је судбина још нерешена. Битка се наставља очајно. Ратни дописници при Енглеској Врховној Команди јављају да и поред упорног непријатељевог отпора аустралијске и ново-зеландске трупе су успеле да продру у Позјер, где сада утврђују своју линију. Њихови су губитци били релативно лаки. Британске су трупе поново и осетно наступиле западно од Позјера.

Париз, 12. јула

Као прекјуче, тако и јуче на сектору француском на Соми, битка је неко време успорена из разлога да би се допустило артилерији, да припреми терен за будуће нападе. После двонедељних операција, ми смо допрли до једне тачке са које ћемо од сада имати да се боримо противу утврђених радова, подигнутих по врховима брда и појачаваних доласком нових, свежих немачких трупа. Виши војни кругови држе да је куд и камо боље да се офанзивне операције наставе тек пошто се буду прикупиле све потребне чињенице за успех, међу којима на првом месту долази артилерија тешка. На енглеском сектору активност се више осећа. Огорчена борба која је заметнута између британских снага и нових немачких појачања на фронту Позјер—Гијмон наставља се с особитом огорченошћу. За сада енглеске трупе имају свуда надмоћност у борби и на извесним тачкама успеле су да продру у немачке линије. Званично се јавља да су британске трупе заузеле цело село Лонгвал, чији су северни крај Немци били успели да поврате уз припомоћ новодоведених, знатних контигената.

Париз, 12. јула

Пешачка акција која је предузета ноћу између петка и суботе на десном крилу британскога фронта а после једног бомбардовања од 50 часова, настављена се преко целога дана с потпуним успехом. Притисак се врши од Позјера па чак и од Тјепвала до Гијмона и коте 139 у чијем правцу се од прилике врши спајање француских са британским трупама. Борба је жестока, нарочито по улицама Позјера, где се Немци заклоњени са митраљезима по подрумима и подземним ходницима дубоким по кадкад до 10 метара бране са страховитим огорченьем. Исто је тако борба јака и на ивици северно од Лонгвала близу шуми Делвила и најзад у Гијмону који је представља један прави редут по сред мреже непрекидних ровова и сваковрсних радова. Са положаја које држе нешто јужније Французи су притекли у помоћ својим савезницима са својом тешком артилеријом. Немачки ровови из прве линије заузети су од коте 139, североисточно од Ардекура, па до станице Морепа закључно. Осим непосредне околине Барло-а трупе ђенерала Фока држе још северо-западни део села Соакур и северну и западну ивицу Вермондовилера, који су заузеле по заузећу шуме Етуал.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 11. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: На Лиги, јуче смо истерали Немце из села Галичана, заробили војнике и запленили 1 митраљез. Близу села Колмова, на Лиги, предала се 8. јула нашим трупама једна аустријска активна чета од 193 човека.

Напомена. — Дају се нахнадни детаљи о подвигу пуковника Татарова, о коме је било помена у извештају од 8. јула. **Кад је био рањен у срце шрапнелским зрном, пуковник је рекао: „Умирем", али је затим скочио, узвикнуо: „Пук напред!" и издахнуо.**

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: У току дана ништа важно није се догодило.

Петроград, 13. јула

После четвородневне непрекидне битке на ришким положајима, сада је овладало затишје. Ми учвршћујемо освојено земљиште. Руси су одбили Немце од Икскула а у области Кемелкеза наступили су за 5 миља ка западу. Број војника које су заробиле армије генерала Брусилова износи 300.000 што чини да аустријски губитци морају бити у најмању руку од пола милиона људи. Ђенерал Еверт, командант руских армија у центру, изјавио је дописнику „Тајмса" да се Руси нимало не боје исхода садашњих операција.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 12. јула

Званичан извештај. — На линији Позина и на висоравни Сете Комуни притисак наше пешадије наставља се. Напредовали смо осетно на падинама Монте Цебио, где су наши Берсаљери једним сјајним нападом заузели 300 метара ровова, заробивши 120 војника. У области Доломита освојили смо снажне непријатељске положаје Каваланца и Колбрикон, заробили 142 војника, запленили два топа и доста оружја и муниције. На осталом фронту ништа важно није се догодило.

Рим, 11. јула

Вечерњи званичан извештај. — Артилерија је била особито активна на једној и на другој страни од долине Лагарина. У области Астико италијански напади, који теже заузећу Монте Чизмоне, развијају се успешно. 9. јула Италијани су освојили непријатељске положаје испод самога врха. На висоравни Сете Комуни два напада које је непријатељ предузео противу ровова, заузетих 9. јула од стране Италијана, одбијени су с великим губитцима по непријатеља. Између Чизмоне и Сно, Италијани су довршили заузеће горњег Киевоза и долине Солупио, освојивши с друге стране још и врх Сенте Њули, Монте Пазубио, на падинама Трина и Диброке. Италијанска артилерија и даље бомбардује долину Даве.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 11. јула

Кавкаски фронт: Офансива кавкаске војске наставља се успешно. На правцу Мосула. 9. јула турске бројно надмоћније снаге нападале су целог дана један наш одред близу Рајата, комбинујући фронтални напад са наткриљавањем наших бокова, али ватра наших противнапада приморала је Турке да обуставе офансиву.

На великом друму за Ерзинцан, а у области Зијарет—Тамаси, наше су трупе одбиле два турска противнапада и заузеле висове око Аглика. Наша се офансива наставља. Источно од великог друма за Ерзинцан посели смо линију дуж реке Дурумдереси, пошто смо претходно одбили многе турске нападе. Наша је коњица допрла до Боз—Тепе—Мертекли.

Петроград, 12. јула

Велики значај се придаје заузећу Гијумушхана. Та се победа сматра као довршење освајања пута Ерзерум—Трапезунд.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Букурешт, 10. јула

Из Букурешта телеграфишу, да је лист „Стеангуа“ публиковао јуче у додатку изјаве које је дао министар грађевина г. Ангелеску. Господин министар је рекао: „Румунија прати с великим интересовањем победоносно наступање руских трупа. Румунски народ не треба да се покаже нестрпљив, јер је румунска влада предузела све мере у циљу обезбеђења остварења народних тежњи“. Господин Ангелеску је изјавио отворено и у два маха, да ће Румунија ускоро да се умеша на страни Споразума. Тај додатак је изазвао велику манифестацију. Манифестанти су прошли кроз целу варош и клицали пред посланствима Савезника. Румунска германофилска штампа изражава своју индигнацију. Лист „Молдава“ захтева да министар грађевина демантује формално изјаве које му приписује лист „Стеангуа“.

Амстердам, 11. јула

Напоредо с развојем руских успеха на целом источном фронту, Немачка се штампа показује забринутом односно држања Румуније. „Франкфуртер Цајтунг“ изражава наду да се румунска влада неће хтети подати сокачким инспирацијама, као што је то био случај са италијанском владом. „Берлинер Тагеблат“ констатује да Румунија не може остати равнодушна пред борбама које се воде око њених граница, али он има веру у мудрост те земље. Бечки листови опомињу Букурешт истим тоном

Атина, 11. јула

Јављају из Букурешта да је један велики број породица из Источне Галиције евакуисан у Мађарску и Аустрију. Железничке станице Подгорце, Плезоп, Навина, Суха и друге претрпане су стварима и пртљазима, бегунцима и сељацима, које возови евакуишу. У исто време породице железничких чиновника шиљу се у западну Галицију.

Женева, 12. јула

Г. Розмајер, бивши парламентарни уредник „Берлинер Моргенпоста“, издао је једну брошуру у којој износи да је немачка војска изгубила до сада 1,250.000 мртвих, 3,000.000 рањених, од којих трећина тешко онакажених и 750.000 заробљених, одбеглих и несталих, што свега чини око 5,000.000 људи избачених из строја.

Атина, 12. јула

Министар грађевина је извештен да су Бугари, страхујући од офансиве Савезника, дигли шине од Хаџи Бејлика до грчке границе.

Рим, 12. јула

Аустрија је затворила своју границу према Швајцарској

ЂЕНЕРАЛ САРАЈ

(2)

Кад је букнуо рат између Немачке и Француске ђенерал Сарај био је у Шалону на Марни, где је командовао VI корпусом, који спада међу најбоље француске трупе. Тај корпус ушао је у састав III Армије, која је добила задатак да нападне Немце у белгијском делу Луксембурга и спречи њихово надирање. III Армија била је центар француске војске, I Армија према Вогезима и II Армија према Нанси-у биле су десно крило а IV и V Армија лево крило према Белгији. После битке код Шарлероа III Армија нашла се у врло незгодном положају, јер су лево крило и центар Француске Војске били приморани да одступе, откривши својим одступањем бок III Армије. У томе критичном моменту, 30. августа, за команданта угрожене III Армије буде постављен ђенерал Сарај. Чим је примио команду над III Армијом нападне га немачки престолонаследник са целокупном својом војском, чија је бројна и артилеријска надмоћност била велика. Сарај се снажно одупре бесном надирању Немаца, пришавши се чврсто десним крилом за Верден. Његов пораз изгледао је неизбежан. У пркос свих огромних тешкоћа ђенерал Сарај ипак успе, да се одржи на положајима, на којима га је напао Кронпринц. У најкритичнијим моментима неколико пута је добио овлашћење да напусти Верден и да се повуче. Он није хтео да се користи тим овлашћењем. Разумевши сву огромну важност Верденског Утврђења и околних положаја, решио се да Верден одбрани по што по то. После огорчених борби, вештим маневровањем ђенерал Сарај је успео у својој намери.

Одбранивши Верден и Париз, ђенерали Сарај и Галијени омогућили су успешно маневровање француских војсака у славној битци на Марни, у којој су: Париз са лево и Верден са десно крило француског фронта били главни стожери, око којих су извршени најважнији покрети трупа, којима су Французи имали да захвале за ту велику победу над Немцима. Што је Верден остао у рукама Француза у пркос бесним нападима много надмоћнијег непријатеља уочи битке на Марни, — у томе се слажу сви војни критичари, француски и страни, — искључива је заслуга ђенерала Сарајa. Тешко је чак и само замислити, колико је гвоздене воље, несаломиве енергије и невероватне истрајности, поред необичне вештине у маневровању, било потребно па да се постигне у тако неповољним околностима тако сјајан резултат. И зато је тадашња одбрана Вердена највећа услуга, коју је Сарај учинио својој Отаџбини, а која га ставља у ред најспособнијих и најславнијих француских ђенерала

После пораза Немаца на Марни ђенерал Сарај учествује у њиховом гоњењу. Затим поправља и рашрује утврђења око Вердена, на Аргони и на једном делу Мезе (Hauts-de-Meuse). Врло вешто, полако и једва приметно ђенерал Сарај, читавим низом малих акција, ситних локалних борби, проширује постепено појас утврђења око Вердена, која помиче за неколико километара у напред, предвиђајући већ тада, да ће Немци поново морати напасти на Верден свом жестином, кад буду опет кренули на Париз.

И као што је, задржавши Верден у својим рукама г. 1914, знатно допринео победи на Марни, тако је, проширивши појас утврђења око Вердена, ђенерал Сарај омогућио ђенералу Петену у 1916 г. сјајну одбрану те тврђаве, о коју су се сломиле најбоље армије Немачке Војске у бесомучним нападима, који трају већ 5 месеца. У јануару 1915 ђенерал Сарај напушта Верден и од тога момента он се сав посвећује одбрани Аргоне, где опет има да се бори против Немачког Престолонаследника.

(Свршиће се)

Штампарија Д. Аксентијевића Великанца – Сегед Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 68. Четвртак 14. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 13. јула

Непријатељска артилерија показала је нешто више већу активност према томе на коме је сектору дејствовала. У току последњих 48 часова француски су аероплани летели над непријатељским положајима дању и ноћу, бацајући многобројне бомбе, нарочито на Форове Рупел и Ветрина.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 13. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. — На десној обали Мезе велика артилериска активност. На сектору Флери Французи су увели под своју ватру и растерали немачка одељења северно од Шапел сент Фин. Ноћу између 11. и 12. јула једна француска ескадрила бацила је 40 бомби калибра 150 и две калибра 220 на војне установе у Тионвилу.

Париз, 13. јула

Званичан извештај од 11 часова у вече. — Сем сазнога бомбардовања у области Лоје (десна обала Мезе), никакав други важнији догађај није се десно на целом фронту.

Париз, 13. јула

На верденском фронту ми настављамо постепено повраћање земљишта. После једног силног налета, наше су трупе освојиле јуче редут који лежи источно од Тиомона. Садашњи положај Немаца на верденском фронту личи на положај онога рентијера који, да би задовољно своје фантазије, потроши две трећине својих прихода и остане само с једном трећином да дочека крај године. Немци су у почетку напада жртвовали један тако велики број људи и толико много муниције на Вердену да сада осећају велику оскудицу у људима да би могли довршити славно предузеће у које су се невешто упустили.

Париз, 14. јула

Између Оазе и Ена растерали смо својом пешачком ватром немачке извиднице које су покушавале да продру у наше линије на сектору Траси ле Вал. На левој обали Мезе један нови велики напад противу коте 304 пропао је под ватром наших митраљеза. На десној обали јавља се за жестоко бомбардовање између Флери-а и Лофе-а кроз цео сектор. У Алзасу после прошасне артилеријске припреме Немци су предузели напад противу наших положаја близу Баршвилера северно од Алткирха. После живе борбе непријатељ је одбачен на ровова где је био успео да продре.

Лондон, 13. јула

Званичан извештај. — Врховна Команда под 12. јулом јавља: У току последњих дана непријатељ је довео нова појачања. Непријатељ је тукао без престанка наше положаје. Покушао је што више да нападне наш десни бок, али је био задржан нашом препречном ватром. Преко ноћи друга два пешачка напада, којима је претходила жестока артилеријска ватра, била су предузета противу центра наших линија. И ти напади су одбијени такође концентричном ватром наших топова и наших пушака. Ни на једној тачки непријатељ није успео да продре у наше линије, ма да су његови губитци били ужасни. На осталом фронту долазило је на разним местима до жестоких окршаја пред пред. Нашој пешадији испало је за руком да прокрчи себи пут северно од Позјера, који се готово у целини сада налази у нашим рукама. Непријатељ и даље даје одбијена отпора на томе сектору. На више успели смо да му запленимо 2 топа и да заробимо повише војника међу којима и

два команданта батаљона.

Вечерњи извештај. У току данашњега дана било је бојева прса у прса и ручним бомбама на разним тачкама фронта. Немци су покушали један пешачки напад на Позјер, али су ватром наше артилерије одбијени између Анкра и Мора.

Лондон, 13. јула

Велика битка која је отпочела од недеље на фронту Позјер, наставља се с огорчењем и проширује се на 5 км. у ширину. Битка је особито жестока на сектору који се налази на крајњој западној и источној ивици линије Гијмон—Позјер. Дописник „Фосише Цајтунга" телеграфише. „Битка се наставља без престанка. Кад год га одбијемо, противник се поново враћа са још знатнијим, неисцрпним, непоколебљивим сналама и напада људским талазима, у пркос отварању најжешће наше артилеријске ватре".

Лондон, 13. јула

Савезници саопштавају званично, да су од почетка офансиве на Сому запленили 140 топова, 40 хаубица и више стотина митраљеза.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 12. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Наша флотила у језеру Мјаљолу бомбардовала је преко ноћ непријатељске логоре на обалама језера. У области Кробова, северо источно од Барановича, покушај непријатељских група, да предузму офанзиву, одбијен је нашом ватром. У области северно од Луцка два немачка аероплана летела су над нашим логорима на које су бацили неколико бомби, не причинивши никакве штете. На правцу Луцка, у области Сенверинке, одбили смо непријатељеву офанзиву. У току јучерашњег напада на село Галичане (види извештај од после подне од 11. јула) водиле су се нове борбе по улицама у самоме селу, где смо запленили још 2 митраљеза и заробили 77 аустријских и немачких војника. Ноћу између 11. и 12. јула храбри пукови армије генерала Сахарова пробили су непријатељеву бодљикаву жицу на реци Слоневки. У области Лешњаве наставља се огорчена борба. 11. јула око 8 час. у вече, непријатељска је артилерија оборила западно од Бурканова један наш аероплан, који је пао сав у пламену близу непријатељске истакнуте линије. Сва је прилика да су храбри авијатичари капетан Берице и поручник Ртишчев погинули јуначки. У области Бреза — Рундул Молдава, западно од Кимполунга, непријатељ је предузео са 3 чете напад противу наших коњичких одељења. Ништанција Личкин, који припада једној нашој брдској батерији која је одбијала напад, руковао је топом све док исти није био онеспособљен, и ако му је пре тога граната била однела руку. Непријатељ је одбијен. 10. јула 49 храбрих козака напали су на непријатеља у области планине Томника, на 50 врста се веро-западно од Кимполунга и заробили 4 официра и 57 војника.

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: На фронту реке Слоневке, утоке Стира, прелаз наших трупа наставља се без прекида под ватром непријатеља. У току данашње офанзиве заробили смо 1000 војника и запленили 4 топа и 5 митраљеза које смо одмах употребили противу непријатеља.

Напомена. У току борбе од 5. јуна један наш пешачки, транс-амурски пук, бујним налетом истерао је противника из ровова у области села Гвоздеца и наставио гоњење Аустријанаца. Западно од тог села, на западној ивици села Гвоздец—Мали пук је био узет на кратком растојању под ватру непријатељске артилерије. Командант пука, пуковник Семенов је наредио да се гоњење настави без прекида. Командант првог батаљона поручник Гусак, избијајући на један брежуљак испред села, приметио је једну непријатељеву батерију с ону страну пута који везује друм од Коломијска за село Руска. Поручник Гусак је одмах упутио једну чету под командом заставника Гусака, његовог сина, десно од пута, у намери да пресече батерији одступницу ка селу Турка. Примећивало се како су преплашци батерије бегали у пуном галопу како је батерија испаљивала последње метке, како је чета која јој је штитила, отварала ватру без реда и како су и саме топџије, обузети страхом да им одступница не буде одсечена, почели да гађају из револвера на чак и из карабина. Заставник Гусак, предњачећи примером храбрости, повлачи за собом своју чету која, савлађујући тешкоће и препоне, избија хитро на пут ка селу Турка, одсецајући батерији одступницу. Предњаци су већ били близу батерије. Заставник Гусак је отворио ватру пушчану на батерију, па је по том полетео с целом четом

на исту. Непријатељска чета која је штитила батерију положила је оружје једновремено кад се и сама батерија предала. Благодарећи том плану, заставник Гусак је заплењено батерију од 4 топа калибра 15 см. и заробио официре и војнике с коњима и опремом, као и чету од 150 људи.

Губитци у првој чети су незнатни.

Петроград, 13. јула

Трупе Великог Кнеза опкољавају сада важан центар Ерзинцан. Пад тога утврђеног места изазваће пад Харпута.

Лондон, 13. јула

Настављајући своје наступање, армије генерала Брусилова поселе су више важних тачака у кланцима Карпата а у области Делатина. С друге стране, руске армије гоне Аустро-Немце, који беже у нереду, у области доње Липе. Руске трупе припремају се за напад на Лавово, пошто су загосподариле железничком пругом. Наступање руских армија ка галицијској граници стално обележава сјајно напредовање. Жестоке битке настављају се од сектора Раге на до Карпата. У овој области армија генерала Лечицког, идући у стопу за руским извидницама, снажно напредује ка мађарској равници.

Лондон, 14. јула

„Морнинг Пост" је извештен из Петрограда да су козачка одељења ушла у Мађарску.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 13. јула

Званичан извештај. — У области Астико наша се обухватна акција наставља успешно. Вишу врха Монте Чазмоне наши су војници заузели један велики непријатељски ров. На висоравни Сете Комуни одбили смо један напад противу положаја које смо недавно освојили у Монте Цебио. Између Чазмоне и Авизио довршили смо заузеће долина Травиголо и Сан Пелегрино, освојивши врх Страдоне северно од Кол Бриона и положаје који се налазе на падинама северно од Доке. Непријатељ је по обичају тукао Кортину, док смо ми гађали села у Валцани. У Фели и Монте Неру била је особито жива непријатељска артилерија.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 12. јула

Кавкаски фронт: Турска војска одступа у нереду под неодољивим притиском наших храбрих трупа. Већ се више наших одељења налази на 15 врста испред вароши Ерзинцана, која образује центар Јерменске и у којој, према извештајима наших авијатичара, Турци пале све могуће магацине.

Напа се офансива према Ерзинцану наставља. Гоњени у стопу нашим трупама, Турци се ловаче ужурбано, остављајући по путевима топове, пушке, муницију ит.д.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Атина, 13. јула

Листови су извештени да су се преговори између Братијана и посланика споразумних сила, који су отпочети у Букурешту на захтев Румуније, завршили потпуним споразумом. Уговор, који ће бити потписан, оставља Споразуму да одреди тренутак када ће Румунија изаћи из неутралности. Мисија војводе Мекленбуршког у Букурешту сматра се као потпуно пропала.

Петроград, 13. јула

У току једног разговора који је петроградски дописник „Тајмса" имао са генералом Алексијевим, начелником штаба руске војске, генерал је истакао своју веру у крајњи успех Савезника, пре свега за то што су централне царевине, нападнуте једновремено са свих страна, у немогућности да премештају своје снаге с једнога фронта на други. С друге стране, вели он, постаје све више очевидно да се резерве наших противника испрпљују и да ће се оне ускоро наћи у немогућности да попуне празнине које се стварају у њиховим редовима, јер не треба придавати никакву важност причањима која Немци пуштају у оптицај односно некакве резерве армијске, која би имала да буде концентрисана на разним тачкама. То је просто на просто један блеф који није у стању да нас убуди. Ми знамо тачно да Немци више немају на расположењу ни довољно људи, ни довољно материјала да би могли образовати нове јединице. Да бих доказао до којег су степена дошле бројне оскудице немачке армије, довољно је да напоменем само једну утврђену чињеницу. 4 дивизије биле су

ужурбано упућене из Француске на руски фронт. Тим дивизијама следовале су убрзо за тим још 4 друге које су приспеле у току јуна када је почела руска офанзива; те последње дивизије биле су 19 и 20 које су образовале 10 активни корпус, затим 11 баварска и 43 резервна. Осим тога, Немци су очекивали и 44 дивизију која није дошла. И ако се пред Верденом налази још 17 дивизија, непријатељ се ипак налази у немогућности да одвоји и једног човека за источни фронт. Од како су енглеске армије почеле да наступају, свака помисао на пренос немачких трупа на источни фронт морала је бити напуштена од стране немачког ђенералштаба. Трупе које имамо пред собом овога часа представљају максималан напор који Немачка може да учини. Ако нешто мало трупа којима Немачка сада може располагати, упућено је на равне тачке руског фронта, нарочито на југ, у намери да попуни огромне празнине које је нрачилно аустријски пораз. Мислим да могу додати да сада положај Немачке са гледишта унутарњег постаје све више критичан, што је за нас један разлог више да се надамо скором сроавању коалираних царевина.

ЂЕНЕРАЛ САРАЈ

(3)

У октобру 1915. г. ђенерал Сарај стиже у Солун, да прими команду над Источном Војском, коју је Француска послала у помоћ Србији. Искрен и одан пријатељ Србије, ђенерал Сарај био је један од првих, који су увидели неумесност Дарданелске Експедиције, осуђене на неуспех, и који је тражио, да се све француске трупе на Истоку групишу у Солуну, да одатле пођу на Бугаре и Немце.

Али његово мишљење није одмах усвојено. Сем тога, број трупа које су му биле стављене на расположење, био је апсолутно недовољан за предузимање какве озбиљне акције против Бугара. Француске трупе ушле су у Србију, заузеле десну обалу Вардара и допрле до Велеса. Не добивши тражена појачања ђенерал Сарај морао се ограничити на дефанзиву. И ако је имао свега три дивизије ђенерал Сарај је ипак са њима бранио фронт од 70 километара.

Кад су удружени Немци, Аустријанци и Бугари успели да савладају огорчени отпор Срба, који су храбро бранили стопу по стопу своје територије, и да на послетку свесиле Србију, пошли су на Солун. И ако су Бугари напали са много већим снагама од његових, ђенерал Сарај примио је битку и успео да вештим маневровањем, непрекидно борећи се, спасе сву своју војску и сав огромни материјал нагомилан у Ђевђелији и околним местима. Губитци, које је Сарај нанео Бугарима, били су тако велики, да они нису били у стању да продуже надирање ка Солуну. Чим је повукао све француске и енглеске трупе са српске територије на грчку, ђенерал Сарај почео је хитно да утврђује положаје око Солуна. За неколико месеца непрекидног и неуморног рада успео је да осигура одбрану Солуна, подигавши око њега утврђени логор, који се данас сматра за једну од најсавршенијих модерних фортификација.

У јануару ове године Сарај је постављен за Врховног Команданта свих савезничких трупа око Солуна (француских и енглеских).

За вешто извршено повлачење на Србије, за успешну одбрану Солуна, за велику услугу коју је указао Србији, помогавши јој, сем горе наведеног, још и да концентрише своју војску код Солуна, добио је ђенерал Сарај највиша одликовања. Председник Француске Републике одликовао га је Великим Крстом Почасне Легије, Енглески Краљ Великим Крстом Св. Ђорђа и Св. Михаила, Српски Престолонаследник и Врховни Командант Орденом Белог Орла с мачевима I степена.

Као што се из горњега кратког прегледа види, ђенерал Пол Сарај није само један од најспособнијих ђенерала Француске Републике, он је и једна од највећих војничких личности у овом великом светском рату. На њега у овај мах Србија и Француска с правом полажу најлепше наде.

Милан Вл. Ђорђевић

Штампарија Д. Анастасијевића-Валевница—Осиук Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 69. Петак 15. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 15. јула

Српски званичан извештај. — Српске трупе, с вером у Бога и победу, дошле су у додир са непријатељем. Од пре три дана наше трупе у Моглени потискују са успехом бугареке предње делове ка граничном фронту. Борбе се продужују. Наши су губитци незнатни.

Солун, 14. јула

Француски званичан извештај. — Прекјуче пре подне било је борбе између аероплана. Један немачки аероплан пао је стрмоглавце у бугареке линије. С друге стране у борби је погинуо један француски пилот; апарат је пао у француске линије и разбио се.

Од три дана на овамо Срби су предузели војне операције, којима је циљ да отерају Бугаре са положаја, које су били заузели на грчкој територији, на 10 до 12 км. јужно од границе. Срби су већ заузели читав низ висова и одржали се на освојеним положајима у пркос артилеријској ватри а местимице и противнападима непријатеља.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 14. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. — На десној обали Мезе, велика артилериска активност. На сектору Флери Французи су узели под своју ватру и растерали немачка одељења северно од Шапел Сент Фил. Ноћу између 11. и 12. јула једна је француска ескадра бацила 40 бомби од 150 и 2 од 220 на војне установе у Тионвилу.

Париз, 14 јула

Званичан извештај од 11 часова у вече. — Јужно од Соме Французи су једним препадом освојили утврђену кућу која се налази на 150 метара југо-источно од Естре-а. Зароблли су неколико војника и запленили 4 топа од 105 мм. у батерији која је била освојена прекјуче јужно од Естре а. Те топове ваља додати раније запленьеном материјалу. На осталом фронту дан је протекао релативно на миру, изузев у Шампањи, где се водила доста јака артилериска борба на сектору западно од Прона.

Лондон, 14. јула

Јутарњи званичан извештај. — Врховна Команда јавља под 13. јулом: Цело село Повјер сада је у нашим рукама. Западно од тога села наше су територијалне трупе напредовале, освојивши два јака непријатељска рова и заробивши доста војника од којих 5 официра.

Вечерњи званичан извештај. — Изузев неколико артилериских двобоја и жестоких сукоба на разним тачкама фронта, ништа важније није се догодило у току јучерашњег дана.

Париз, 14. јула

У пркос немачким бесомучним нападима који се врше непрестано с великим масама ипак ситуација на британском фронту у Пикардији постаје неоспорно и све више и више повољна. Енглеско се напредовање наставља без застоја. Сви напори Бранденбуржана и Саксонаца остају оноликo исто узалудни колико и крвави. Сваким часом изгледа све вероватније да ће генерал фон Линем бити на крају крајева немоћан да изврши царску наредбу, којим му се ставља у дужност да по сваку цену потисне енглеску линију. На Соми јучерање локалне и епизодичне борбе биле су крунисане успехом. На Вер-

дену артилерија наставља свој посао а пешадија издобија постепено земљишта, али се не дешава никакав озбиљнији догађај

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 13. јула

Званичан извештај од после подне. — 12. јула. — **Цар је упутио Великом Кнезу Николају Николајевићу овај телеграм:**

„Главном Команданту — Тифлис.

„Сазнао сам са радошћу за заузеће Ерзинџана. Из свег срца честитам победу теби као и храброј кавкаској војсци. Задовољан сам што ће трупе тако брзо на делу оправдати Моје поверење.

Николај.“

Западни фронт. — После артилеријске припреме, Немци су у два маха предузимали офансиву и потисли у почетку нешто мало наше претходнице, али су били примирани нашом концентричном ватром да се повуку остављајући на терену многобројне мртве и рањене. У току тих бојева Немци су употребљавали експлозивна зрна, као и зрна пуњена са загушљивим гасовима. У области северо-источно од Барановича водила се жестока артилеријска ватра на једној и на другој страни преко целога дана и било је сударa између претходница; наше су претходнице напредовале нешто мало на многим местима. Шест непријатељских аероплана бацило је 32 бомбе на железничку станицу Замирје. 11 противничких апарата бацило је 71 бомбу на железничку станицу Погорелци. У области села Вонки, југо источно од Барановича, ноћу 12. јула, једна непријатељска чета прешла је, после бомбардовања, реку Шару и приближила се нашој бољшкавој жици, али је била одбијена нашом пешачком и митраљеском ватром. **У области реке Липе наше су трупе наставиле потискивање непријатеља, који се повлачи и трпи веома велике губитке. Заробили смо 63 официра и 4.000 војника и запленили 5 топова, 6 митраљеза, 12 кара и другог ратног материјала. Заробљеници стално придолазе.**

Вечерњи званичан извештај: На западном и на кавкаском фронту ситуација се није изменила.

Петроград, 14. јула

Наступање руских армија на источном фронту није се успорило ни на једној тачки. Армија генерала Сахарова, која је пожњела сјајне успехе на фронту Доње Липе води жестоке борбе у области Леозова и већ се налази на три километра од Броди-а, важног галицијског центра. Непријатељ је гоњен у стопу. У Мађарској свет се почиње озбиљно прибојавати од скоре и громовите инвазије. У току последње седнице парламента опозиција је живо нападала очевидну неспособност војних, аустријских шефова, нарочито Ерцхерцога, и захтевала да се према њима поступи одмах и енергично. У исто време Руси настављају своју победоносну офансиву и на кавкаском фронту. Цареве су трупе тамо до сада продрле за 38 км. на северу, за 108 км. у центру и за 60 км. на југу. Оне већ имају у својим рукама путеве за Ерзерум и за Трапезунд а 12. ов. мца. после крвавог боја заузели су Ерзинџан, тај најважнији центар у том делу Мале Азије.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 14. јула

Званичан извештај. — После жестоких и огорчених бојева који су се водили преко ноћ заузели смо Монте Чимоне. На висоравни Азијаго одбили смо два жестока напада близу Монте Цебио. Наши су Берсаљери извршили противнапад бајонетом, заузели један ров и заробили неколико војника са једним митраљезом.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 13. јула

Кавкаски фронт: **12. јула храбри делови трупа под командом ђенерала Јуденича заузели су после борбе варош Ерзинџан, завршивши на тај начин освојење Јерменске.**

НА МОРУ

Петроград, 13. јула

У Црном Мору једно одељење наших бродова сусрело се са крстарицом „Бреславом“, која се кретала ка Новоросијску, и гонило је до мрака.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 15. јула

Једна депеша из Берлина вели да лист „Бунд“, који је познат са својих германофилских тенденција, коментарише војну ситуацију овако: „Ситуација је свуда повољна по савезничке силе. Руска офанзива ставила је у покрет тако огромне снаге да је било немогућно задржати их, у пркос појачањима која су Немци слали. Ковелу и Лавову је стално запрећено, Лавову општим наступањем Руса, а Ковелу обухватним покретом који иде од Чарторијска. На истоку, као и на западу, немачка команда се налази пред крајње озбиљним проблемима. Губитци су неоспорно велики и сада када се мир жели више но икад, он се јавља као све мање и мање вероватан.

Букурешт, 14. јула

„Универзул“ објављује један чланак од народног посланика Арната који каже да ће за неколико недеља мобилизација бити један свршен чин. Наше трупе, пише он, превалиће Карпате Одлучан час је куцнуо за Румунију. Никакво закашњење не може нити сме да се деси. Ми ћемо поћи напред, у свету борбу противу наших вековних непријатеља, противу Бугара и противу Мађара.

Женева, 14. јула

„Берлинер Тагеблат“ овако се изражава: Немачка се више не бори за заузеће неколико километара земљишта него за част немачке војске и за обезбеђење судбине будућих нараштаја.

Париз, 15. јула

Услед неуспеха, које су немачке трупе претрпеле на западном и источном фронту, 7 генерала је пало у немилост.

Париз, 15. јула

Приликом друге годишњице од објаве аустро српског рата, Пол Ервје пише у „Ек де Пари“, да ће амбиције зараћених страна нестати за навек, али да ће мржња остати још дуго и дуго у срцу народа српског услед бугарског издајства. Увећање и напредак Србије су неопходно потребни за мир Европе, Бугарска ће се вратити у своје стање пре рата због саучешћа цара Фердинанда који је веровао да ће његова земља бити удвостручена по закључењу мира. Не треба, као што је то било 1914. године, да извесне балканске силе буду у стању да у будуће шкоде нашој политици на истоку.

ПОДЛИСТАК

ВЕЉА ГЛАВА И ЦРНА ЧУКА

На источном огранку Голака, на старој граници, између гиланских и врањских крајева, уздижу се многобројна главичаста и чукаста узвишења, међу којима је највиша Вељ Глава (1208) — главни чвор у изворишту Бањске, Десивојске Реке и Ветернице. Под густом шумом, као и сав терен око ње, који је јако разбијен мно бројним, мучно проланим дубодолинама. Са ње се за далеко доминира и због тога је била позорница крвавих борава. Близу ове источно се уздиже Црна Чука (1152), такође сва под гором и јако истакнута над блиским тереном.

Пространи појас земљишта дуж овога фронта старе границе био је непоседнут и Бугари су се њиме слободно кретали и са својим коњичким патролама, а уз припомоћ арнаутских вођа, допирали су чак до Прашићевце и даље ка развођу према Ситници. За тим су се, располажући јаким снагама, у брзо почели ширити готово без борбе и опирао у правцу старе границе, заузевши Црну Гору и по том Вељу Главу.

27. октобра 1915. г. 3-ћи батаљон X пука I позива са још две придодате чете из резерве и једном из I пука II позива (2 ч. 3 б.) врши напад на Црну Чуку и Вељу Главу и постиже сјајне успехе. Колоном је командовао мајор Драгољуб Арсенијевић. Кренуо је рано зором са Оруглице и око 9 сах пре подне једним снажним препадом заузима највиће Црну Чуку и страховито разбија Бугаре. Била је пала густа магла и кретање је било као у поноћи. Међу Бугарима је била зави дала сизна пометња. Дохваћени митраљезима са левог бока били су покомени. Што више зарољена су била два њихова митраљеза са целом спремом, те су их и њима тукли; командир и возник нашег митраљеског одељења били су необично присебни и храбри.

Бугари су одступили бочно и пут за Вељу Главу био је отворен. На Црној Чуци као посада остала је 2 чета 3 батаљона I и II позива са задатком да одржава везу са четама на Копиљаву и са 4 четом 3 батаљона X

пука, која је распоређена десно од Црне Чуке по превоју између Црне Чуке и Веље Главе.

Остали део колоне крене на Вељу Главу и око 1 и по сах. по поноћи нападе Бугаре са таквом жестином, да су били до ноге потучени. Овде им је била заробљена сва позадина: бојна комора са свом муницијом, оружје, много пушака, на 40 натоварених коња хлебом, шатори официрски (и сада их има у X пуку), посилни и сеизи са стварима и коњима команданта пука и одсека, као и других официра; остављени су били сви музички инструменти, архиве пуковске, готово јело у казанима, а нађена је и сва спрема њиховог свештеника, у овој и јеванђеље. Изгинулих Бугара било је толико, да они, који су били упућени ради хватања везе са суседним јединицама, ишли су „с леша на леш". Међу погинулима био је и један виши бугарски официр са неком особитом зимском блузом, коју је био узео један наш млађи официр (шпорученик Воја), што нарочито поменемо због извесне околности. Сви су ти Бугари изгинули у борби, само један сеиз није хтео да преда коње, када су га наши војници заробили, и за то је био убијен. И ово нарочито истичемо.

Чете су заноћиле на линији Црна Чука—Веља Глава. Поред 29 ог пука бугарског и делова 46-ог, који су овде били, Бугари су још истога дана добили знатна појачања (делове 32 и 40 пука) и већ исте ноћи крену у правцу Црне Чуке и даље. Ове две чете једна на Црној Чуци (2 ч. 3 б. I п. II п.) и друга десно од ње (4 ч. 3 б. X п. I п.) биле су јако истурене кроз онај шумовит и непролазан терен. Бугари, знатно ојачани, одсеку ову чету на Црној Чуци од суседне десне чете, а пре тога биле су се повукле у правцу Веље Главе и чете са Копиљака, те је ова била потпуно изолована на Чуци. Чету десно Бугари са свих страна опколе, јер је била у низини, само је други вод са предстраже успео да се извуче. Била је по том нападнута од Бугара, претрпевши знатне губитке. Погинуо је командир, капетан Милован Недељковић. Уз то баш тада је наишао капетан Милорадовић, који је био послат да види какво је било стање. Наишао је у највећу ватру, те и он погибе. Велики део војника прсне у шуму, било је рањених и погинулих, а један део, опкољен са свих страна био је принуђен на предају; нашао се у јарузи, а Бугари били горе по коси.

За нас је, поред осталога, врло важно ово што се десило са војницима, који су били принуђени на предају. Пре свега да поменемо ово: У једној групи било их је на 30. Када су их опколили, почну Бугари довикивати како треба сећи све из реда, а нису били ни пришли до њих. Међу њима наста комешање. Неки су се одмах почели предомишљати и благодареће својој довитљивости, која јако карактерише Шумадинце, доста је њих успело да се спасе. То је било овако. Наредник Драгослав Гавриловић (Катрга у срезу љубићском), чувши Бугаре шта вичу, рекне поднареднику Јоковићу (Лисице у Драгачеву: „Видиш, шта се нама спрема!" Каплар Миленко Николић (с. Сирча, жачки) помену нареднику: „Наредниче, да се сетимо нашије другова, који су у арнаутској побуни били заробљени, па седам дана лутали и опет се живи спасли. Треба и ми да помислимо, да бегамо, да им се не предајемо." Наредник је био извунрен и није могао да бежи, али ће му један рећи: „Појми, да бежиш, па ћемо те носити". Дали му да се напије воде и њих четири друга (наредник, поднаредник, каплар и један редов) појуре у шуму и срећно побегну. Истом за њима улучио је прилику да побегне и Тихомир Живковић са 5 другова. Сви су се они срећно спасли.

(наставиће се).

НА ЗНАЊЕ

Г. Живојин О. Дачић, моли своје пријатеље у војсци да пошаљу за њега Ратном Пресбироу Врховне Команде, књижице „За наше храбре војнике", ако их је ко сачувао.

Г. Дачић ће одвојити за себе један комплет, а остале ће вратити сопственицима. Ове су му књижице потребне ради једне књиге о нашем народу, која ће бити издата на француском језику.

Штампарија Д. Димитријевића-Ведемница—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 70. **Субота 16. јула 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 16. јула

Српски званичан извештај. — 14. јула. Бугари су предузели са знатном снагом напад на наше положаје северно од села Струнино, али су нашим снажним контранападом, у коме се нарочито одликовао потпоручник *Живојин Глишовић*, натерани у панично бегство, оставив пред нашим роововима масу лешева, пушака и остале спреме. Бугари су тако исто отерани и са висова северно од села Пожара. Многи наши болесни војници и против савета лекара напуштају болнице и јуре у своје команде да би могли учествовати у борби.

Солун, 15. јула

Француски званичан извештај. — Јучерашњи дан је протекао релативно на миру. Но на извесним тачкама фронта измењен је с времена на време по који топовски метак.

Губитци које су Срби претрпели у току борбе, о којој је јављено јуче, незнатни су према задобивеним резултатима. Осим оних које су собом повели, Бугари су оставили на разбојишту известан број мртвих и рањених.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 15. јула

Званичан извештај од 11 час. у вече. Уобичајена канонада на најважнијем делу фронта. Жестоко бомбардовање десне обале Мезе, нарочито сектора Флери, шуме Фимен и Шенуа.

Јутрос око 10 час. 3 немачка аероплана бацила су бомбе на Креси ан Валуа. Три су жене рањене а једна девојка убијена.

Лондон, 15. јула

Јутарњи званичан извештај. — Никаква промена није се десила на целокупном енглеском фронту.

Лондон, 15. јула

Операције на Соми и даље привлаче општу пажњу. Енглези су јуче били нападнути у центру и на десном крилу између Базантена и Лонгвала, али ни један од тих напада није успео. Енглези се не ограничавају само на то да се одрже на заузетом терену. Аустралијанци, пошто су заузели Појер, развили су се дуж пута на источној страни и сада држе један положај који се налази у близини коте 160, на путу од Албера за Бапом а северно од села. На француском фронту на Соми није било никакве акције.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 14. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Ноћу 13. јула непријатељ, у јачини од једне чете од прилике, предузео је офансиву на сектору јужно од језера Волчино, северно од језера Мјађола; одбили смо нападаче у њихове полазне ровове. У области села Лабужи, југо-источно од Барановича, артилериска борба и сукоби између претходница. Непријатељ у јачини 50—60 људи покушао је да нас нападне ноћу 13. јула у области Борје Бережње, на 12 врста северо-источно од језера Вигоновскоје, али је био одбијен нашом ватром. У области реке Сломовке, а на реци Балдуравци води се борба, наша су одељења ту напредовала на многим местима.

Према накнадним извештајима укупан број заробљених војника у борбама од 13. јула попео се на 128

официра, 6.250 војника са 5 топова и 22 митраљеза.

Петроград, 15. јула

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: У току борба од 3. до 12. јула трупе генерала Сахарова заробиле су више од 34 хиљадо немачких и аустријских официра и војника и запленише 45 топова и 71 митраљез.

Париз, 15. јула

Заузеће Ерзинцана изазвало је овде веома живо задовољство, с обзиром на његову важност по будући ток операција на кавкаском фронту. Турске су трупе од сада фатално осуђене на нагло повлачење пошто су у немогућности да приступе концентрацији нових снага услед недостатака базе за снабдевање.

На галицијском фронту прелаз руских трупа преко реке Слоњовке од веома великог је стратегиског значаја Тај успех довршава дефинитиван пробој аустриског фронта који је бранио приступ у Галицију од армија генерала Сахарова. Вароши Броди у толико је сада загрожено са севера, да се мора што пре евакуисати. Кад руске трупе буду заузеле Броди, оне ће моћи без икакве озбиљне препоне кренути на Лавово које је удаљено свега 80 километара.

Лондон, 15. јула

Јављају из Петрограда да последњи руски успеси на Галицијском фронту доводе Лавово у опасност. Армија генерала Сахарова је сада овладала ситуацијом на северном фронту Галиције. Немачке се трупе повлаче, остављајући противнику заробљенике и ратни материјал. Укупан број војника које су Руси заробили на том делу фронта од преласка преко реке износи 35.000 људи.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 15. јула

Званичан извештај. — На фронту Позина—Астико одбили смо непријатељске нападе на Монте Чимоне. Наше операције које теже да потисну непријатеља на север ка Тонези настављају се успешно. На висоравни Сете Комуни учвршћујемо освојене положаје. На осталом фронту ништа важно није се догодило.

У току јучерашњег дана наши су аероплани бомбардовали Драч, одакле су се вратили неповређени.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 14. јула

Кавкаски фронт: Наше трупе настављају гоњење турске армије која се повлачи. У Ерзинцану смо запленили један магацин муниције.

Петроград, 15. јула

Кавкаски фронт: Утврдили смо да смо у магацинима у Сашкеру, на 20 врста северно од Ерзинцана, запленили око 5000 ручних бомби, више од 2000 топовских зрна и 600 сандука пушчаних метака. У Местану запленили смо једну болницу од 800 кревета, а у Ерзинцану магацин пушака, револвера, хладног оружја и артиљериске муниције, као и више од 100.000 пуда петролеума и бензина. Варош Ерзинцан није страдала.

НА МОРУ

Петроград, 15. јула

У Балтичкоме Мору, на ушћу Финског залива, јужно од области Шерез Або—Аланда, један је цепелин бацио 12. јула у 6 30 час. у вече 15 бомби, не причинивши никакву штету нашим бродовима. Цепелин се изгубио ка југу, чим га је наша артиљерија стала гађати. Истога дана три непријатељска хидравијона напала су нашу хидравијонску станицу на коју су бацили око стотину бомби. Два су наша хидравијона повела борбу с непријатељем и оборила један непријатељски апарат, који је пао сав у пламену.

РУСИМА

Дошли сте нам, браћо, да са крепком руком
Закрилите *оне* јунаке и лаве,
— Чија дела тек ће потомства да славе —
Који искушења поднесоше муком,

Домовину кад су напустили своју
И рад среће боље, у далеке стране
Пошли, да се врате — витези без мане,
Онда, кад на мачу, у крвавом боју,

Ново сунце сине. Судбина је хтела
Да клекнемо само; јер ми нисмо пали
Ни онда, арбански крш крв кад нам зали
И уморна ока и образа свела

У галије кад се бесмо укрцали
Да пођемо — куда? — Рад одмора кратка
И ред санка, давно жељног, тако слатка,
У туђинску земљу, на коју смо стали

С пуно поуздања у час Васкрсења.
И тај час је дошо. Данас ведра чела
Пук до пука стоји и јунаци смела
Погледа и крепки — по ноћи без бдења —

Са руком на мачу чекају тренутак
Да зајече трубе и сгег залепрша,
Да полете преко планина и крша
И унесу сунца у најмањи кутак

Страшно поробљене отаџбине драге.
И ви ћете с нама! И другови смели
Са Темзе и Сене! Овде смо се срели
Да сможднмо у прах душмане и враге.

Па у славу нових подвига и дела,
На домаку наших планина и равни,
Ваш долазак, браћо, батаљони славни
Поздрављају с мушком радошћу. И цела

Војска која гаји лавове са Џера
Гучева, Борање и са Брегалнице
— Где је небрат мрски показао лице —
Са Рудника која душмане отера,

Авалу и Космај што овенча славом —
Сва та војска данас, пробуђена, чека,
Да хаџара љутих с нова цичне јека
И громови силних граната са стравом

Испуне све душе тевтонских дивљака
И небрата мрског. Иће Триглава када
Погледа на Банат и доле до Града
На Бојани, када војска див-јунака

Под Софијом логор разапне чадора,
Битољ ослободи, Дубровник и Скопље
Кад са њива својих покупи све сноше
Од Јадрана Плавог до Јегејског Мора,

Тек ће тада стати. И када се роди
Ново, силно, Царство Свих Југословена,
Савезном помоћу — после искушења
Запеваће химну *Правди и Слободи*

Три народа, које иста мисао води.

ПОДЛИСТАК

ВЕЉА ГЛАВА И ЦРНА ЧУКА

2)

Међу заосталима у јаруги било је на 20 њих од којих су неки били рањени, а многи су били јако изнурени и балдисали, да су седјва могли кретати. У тој групи тројица су била из 2-ге чете 3 бат. I пука II поз. Њих *Бугари* крену одатле и уз пут сустигну их два вода 4-те чете 3 бат. X п., са којима је био заробљен и рез, поручник Аца Јанковић (уч. у селу Мијоковцима, код Чачка). Све њих дуж граничнога фронта *Бугари* спроведу до карауле Трстене, где постоји истоимено село, пола српско (у Пољаници), пола арнаутско.

Код карауле Трстене биле су постројене две бугарске чете. Том су их приликом пред нашима хвалили, а ови су по том уздизали на руке те своје старешине. Један је, вели, био тако тежак, да су га једва дигли на руке. Нико не може бити тако брзљив у оваким случајима као што су Бугари!

Међутим бугарским официрима био је један пуковник и два пуковника. Када су свршили са тим њиховим церемонијалом, позову к себи поручникаАцу, али га после кратког разговора грубо одбију од себе и отерају ка нашим војницима. За тим је један од тих виших официра пришао војницима. У руци је држао ону блузу њиховог погинулог вишег официра на Већој Глави, коју је шпоручник Воја бацио приликом одступања и они је нашли. Питао је војнике за ту блузу, не би ли сазнао, који га је убио. Разуме се није добио никаква одговора и он се удали.

За овим прекину сваки разговор са нашим војницима, поставе стражу око њих, нареде да стану у колону двојних редова и по том да седну, и са левог крила почну вешавати по четворицу и одводити преко једне шумовите јаруге на леђину. Међу првима били су везани двојица и то поручник Аца и болничарски наредник Михајло Недељковић (Аранђеловац). Одмах су видели сви, шта им се припрема. Поручник Аца, разуме се, био се јако изменио у лицу. Поднаредник Светомир Спасојевић (из Катрге) рекао ће му: „Не бојте се, људи, који убију тело, душу убити не могу!“ Поручник се мало разведрио, па ће му рећи: „Све је доцкан“. Наредник Михајло,

све је нудио (прстен, сат, 1000 дин.), да га пуштеле, али ништа није помогло. Њих двојицу одмах одвоје и прве отерају и после плотуна, који се чуо, сваки је знао да су погинули. Везали су по том четворицу, одвели их и са њима је исто било. У том баш тренутку из шуме, у којој је јамачно био залутао, налази сам самцит потпоручник Драгољуб Игњатовић (Београд). Сви су били запрепашћени када су га видели. Пошао је ка бугарским официрима, али га ови одмах одбију и отерају на стрељање ка нашим војницима. Када су и њега отерали и убили, као за тим и друге партије по четворо, многи су наши војници молили и преклињали, да их не убијају, неки су, изнемогли и немоћни, и у несвест падали. Бугарски зверови ни оком нису мрднули, већ су им у иронији говорили, како их спроводе у Софију. Да би их што пре побили, пречели су по том да одвајају по 10 њих за убијање. Само су официре стрељали, а војнике су бајонетима пробадали и мрцварили. То је од стране Бугара била пажња према српском официру. У једној групи од 10 војника, одређених за убијање, био је редов Радојко Јеремић (Лаћевци, љубићски, руднички). С њима је пошло 10 бугарских војника да их убију. Набили су нред њима ножеве на пушке и, када су их одвели на одређено место, наређе им да седну, и да се прва врста наслони на леву руку, а друга на десну. За тим је њихов наредник наредио, да их боду бајонетима. Настало је појмљиво кукање и лелек. Сваки је ударен по 5—10 пута и више, и чим би видели, да је издахнуо, претресали су га и скидали са њега одело и обућу. Радојко је био добио 5 рана у плећа, па се умртвио. Скинули га и по том му псовали мајку српску. Некима су скидали и поткошуље и, знајући да је то наша војска добила од Француза, псовали су на сва уста Француске, што су нас одевали. Само Бугарин може бити толики фанатик! Приликом убијања ове десеторице почео је да бежи Данило Вуковић (из Цветака), најснажнији у чети, али после 8 метака у бежању погибе. Јеремић је умртвљен лежао. Када су све претресли и скинули, хтели су поћи, али један дода, да их треба још кундацима ударати, да не би ко остао у животу. На Јеремићу су приметили знаке живота и ударили га још неколико пута кундаком, да га дотуку; три пута се превртао, јер је био нагиб, и остао као потпуно умртвљен. Бугари по том отиду. Када је ноћ била настала, подигне главу и виде, да су сви око њега мртви; полако устане, нађе један шињел и удари преко шуму. Када је наишао на једну већу реку, ту спази Арнаутина, који га преведе преко реке и упути куда да иде. Уз пут је и даље наилазио на друге Арнауте и, што је интересантно, сви су га лепо примали и показивали му, куда да иде. Када је био у кући неког Арнаутина Мусе, појави се ту једна патрола III пука II позива и он с њом нађе даље свој пук.

(Свршиће се)

Светомир Сретковић-Фриц преминуо је 14. ов. м-ца после кратког боловања, и сахрањен у српском војничком гробљу у Зејтинлику. Покојни „Фриц" био је за све време овога рата, као војни обвезник, словослагач у штампарији Врховне Команде, на коме се послу одликовао необичном вредноћом и марљивошћу. За време балканских ратова, радио је у Војној Штампарији, где је и одликован сребрном медаљом за ревносну службу.

Бог да му душу прости.

НА ЗНАЊЕ

Г. Живојин О. Дачић, моли своје пријатеље у војсци да пошаљу за њега Ратном Пресбироу Врховне Команде, књижице „За наше храбре војнике", ако их је ко сачувао.

Г. Дачић ће одвојити за себе један комплет, а остале ће вратити сопственицима. Ове су му књижице потребне ради једне књиге о нашем народу, која ће бити издата на француском језику.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Аџалковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 71. Недеља 17. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 17. јула

На дан 15. јула на фронту Могленe слаба артиљеријска ватра. На осталом фронту ништа ново.

Солун, 17. јула

Француски званичан извештај. — На целокупном фронту релативно затишје, изузев на десној обали Вардара где је непријатељ избацио више од 300 топовских метака.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 16. јула

Званичан извештај од 11. час. у вече. — ..... Мезе, Французи су заробили неколико војника западно од утврђења Тиомон. На Вогезима после живог бомбардовања ..... кланац Сент Мари. Први је био обијен на бајонет. У току тих операција Немци су претрпели осетне губитке.

Јутрос су француски авиоплани погонили једну немачку ескадрилу у области Вердена. Заметнуто је више борби у току којих је један немачки апарат био принуђен да слети у француске линије. Оба официра који су били на њему заробљена су.

Лондон, 16. јула

Званичан извештај. — Огорчена борба води се на многим тачкама на фронту на Соми. Бојеви су се завршили у нашу корист. Заузели смо још један нов део шуме Делвил и села Лонгвал.

Лондон, 16. јула

Јутрос смо заузели и последњи крај шуме Делвил која се услед тога налази у целости у нашим рукама. Два немачка противнапада била су одбијена с тешким губитцима по непријатеља. На томе сектору заробили смо 3 официра и 158 војника. Поново смо напредовали у Лонгвалу и у околини Позијера, где смо заробили 48 рањених Немаца.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 15. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: У области Крева наша је артиљерија оборила један непријатељски апарат који је пао у противничке линије. У области северо-источно и југо-источно од Баранович артиљериска активност и чарке између наших истакнутих делова које су се завршиле тиме што су наши делови напредовали на неколико места. У области река Слоњовке и Борбуровке наше се наступање наставља успешно.

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: **На правцу западно од Луцка наши су поједини делови предузели офансиву и пробили цео непријатељски фронт. Разбивши непријатеља они настављају своје наступање. Наша коњица гони непријатеља који бежи у нереду. У тој области запленили смо 46 топова од којих 6 мерзера, 6 митраљеза и заробили око 30 официра, међу којима два генерала и 2 команданта пука, и више од 9.000 војника. У долини реке Слоњовке и Борбуровке наше су трупе отерале непријатеља са целе линије и гоне га у правцу Броди-а, одакле су се могле чути експлозије, видети пожари и забележити повлачење непрекидних колона и коморе. 15. јула у 6.30 час. заузели смо Броди. Број заробљеника и трофеја још није утврђен.**

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 16. јула

Званичан извештај. — Аустријска артилерија је снажно бомбардовала разна насељена места. Било је мало рањених а штета је незнатна. У Вал Арса одбили смо потпуно бесомучан напад који је непријатељ предузео противу наших положаја на десној обали потока Лено и противу падина Корно Косту. На висоравни Тонено непријатељ даје отпора нашим трупама. Ми смо ипак успели да осетно напредујемо у тој области. На осталом фронту ситуација се није изменила.

Рим, 16. јула

Италијани су напредовали на Монте Чимоне, на Павубио, на Монте Мајо и источно од превоја Бонкола. Они су знатно напредовали такође и јужно од Бренте на Монте Цебио, као и на Монте Кјеза и Кампиољета. С друге стране италијанске су трупе наступиле и у Доломитима, где им је заузеће на јуриш Каваланце, Колбрика, Монте Страдора и превоја Роле омогућило да довршо заузеће долина горњег Тарвиљола и Сан Пелегрина. Заробиле су 305 војника. На фронту Карније Италијани су заузели на јуриш ћувик Ајзер у долини Секстен и довршили заузеће Чима Валоне у долини горње Пјаве. Губици Аустријанаца у тој битки били су веома тешки.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 15. јула

Кавкаски фронт: Офансива Кавкаске војске наставља се. На путу за Синас наша је извидница заробила 3 турска официра. Ситуација непромењена.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Петроград, 15. јула

Нарочити изасланци италијанских листова у Русији веле, да је руска офансива још у својој првој фази и да ће она постати све жешћа према томе како се буде проширивала дуж огромнога борбенога фронта од Балтичкога Мора до румунске границе. Очевидно је да су руске снаге куд и камо знатније него што су мислили Немци и Аустријанци. Огромна снага руске артилерије причинила је непријатељу веома непријатно изненађење. Шестомесечна ватрена борба показала је да је расположење Руса с муницијом више но довољно и ван сваке сумње је да ће руске армије и у будуће бити снабдевене муницијом исто тако обилно.

Атина, 16. јула

Према вестима из Софије, изгледа да је немачка влада захтевала од Бугарске да реквирира за њен рачун све сено од ово годишње косидбе у освојеним српским пределима. Сличан захтев упућен је и аустријским властима у српским областима које држе аустроугарске трупе. Изгледа да су ти кораци имали повољна резултата јер су први транспорти сена почели да иду за Немачку.

ЖИВОТ НАШИХ ЗАРОБЉЕНИКА
У АУСТРИЈИ.

30. марта ове године успели су да пребегну из аустриског ропства преко Италије три наша заробљена војника, које су Аустријанци са многим другима употребили за радове на талијанском фронту, и да се предаду талијанској војсци, одакле су преко Рима упућени за Крф и одатле су већ на путу за своје команде.

Ти су војници:

Аранђел Ивановић, из с. Ритопека, среза грочанског, округа београдског, редов 2. чете I бат. VII пука Краља Петра I и редови Алекса Ружић и Јанко Пајковић оба из с. Поповца, среза и округа крајинског из 4. чете III батаљона XIV пеш. пука II позива. Први је заробљен 14. октобра у борби више Лазаревца, приликом одступања, а друга двојица 16. октобра 1916. г. у близини Крагујевца (вој с. Чумића), такође приликом одступања.

По заробљавању први је упућен преко Лазаревца—Обреновца у Земун, а друга двојица преко Тополе—Младеновца—Београда у Земун, одакле су са доста њих упућени у Болдогасон. Из Болдогасоња упућено је њих 1000 за радове на талијанском фронту. (Од ових, 180 са овом тројицом упућени су у „Пејо“, на талијанској граници).

Из њихових саслушања видимо од речи до речи ове изјаве:

„У Пејо смо радили четири месеца најтеже послове, вукли смо на саоницама дрва за аустриску војску и служили место запре-

ге, носили смо на положаје жице, даске и кумур, и то све ноћу, а дању после малог одмора, чистили смо путове од снега, правили нове и т д.

Аустријанци су са нама зароб'леницима поступали врло строго. За најмању грешку вежу војника (руку за ногу, обе руке) и вешају, да се тако везан остаје по два сата. Многи су војници од овог вешања падали у несвест, а многи су *били тучени тако везани*".

Хранили су нас рђаво. За храну смо добијали у јутру и у вече водњикаву кафу без шећера, а у подне танку супу са малим парчетом коњског меса; средом и петком није било меса, већ супа са мало пиринча. Хлеб смо добијали са свим рђав и не знамо од чега је направљен, али када се притисне из њега вода поцури. Два мала хлеба давали су на нас петорицу, што је било много мало, због тога што смо много радили. Кад се ко јави за лекарску помоћ не добије за тај дан никакву храну.

„Спавали смо најзиме у баракама, и то на даскама са ни мало или врло мало сламе, и добили смо неку вошљану ћебад.

За време док смо били у ропству нисмо могли ником писати, нити знамо шта је са нашим фамилијама".....

На питање шта су видели када су спроведени из Србије у Аустрију, одговорили су: „Дуж целог пута до Београда видели смо да су Швабе и Немци пљачкали, одводили и клали стоку, разбијали амбаре да кукурузом хране коње, тражили и одузимали бакарно посуђе, и т. д. У Болдогасоњу видели смо много наших мушкараца од 13 до 15 година и старих људи од 50—60 година доведених из Србије"....

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Журнал де Балкан" доноси чланак из пера свога директора г. Александра Рибена, који је приликом свога бављења у Петрограду имао разговор са г. Сазоновом о актуелним политичким догађајима.

Г. Сазонов је између осталог изјавио: „Србија је нарочито предмет бриге и старања Русије и њених Савезника. Србија је балканска Белгија. Ми према њој имамо моралне обавезе; ми ћемо их пре свега испунити: то је дуг части."

„Што се тиче Бугарске, продужио је г. тито г. Сазонов, она је сама изабрала своју судбину. Она се поново одрекла прошлости и тиме ископала дубоку провалију између нас Пруски режим, заснован на терору и уведен у Бугарској од стране њених савезника, прва је казна за овај варварички народ".

Г. Рибен на то примећује: „Ја сам сазнао из ових горких речи г. Сазонова оно што сам већ често слушао у Русији:

„Бугарска нас је издала. Људи се не питају."

„Дели Хроникл" примећује да немачке трупе које су отерале са њихових најзовијих положаја, морају сградати куд и камо више од артилеријске ватре не'о ли док су били у утврђеним заклонима који су им отети.

„Дели Телеграф" истиче упорство немачке одбране које доказује важност положаја који доминира гредом Тјепвал—Гијмон и који отвара путеве не само за та места већ још и за Бапом.

„Крајц Цајтунг" коментарише на дугачко и на широко операције које се развијају на источном фронту и изражава своју сумњу односно моћи аустријске армије да се одупре. Ако руска армија, вели тај лист, настави и даље да врши овако снажан и упоран притисак на наше трупе, Бугари и Турци биће приморани да пошљу појачања на фронт у Галицији и Буковини ради помагања Аустријанцима. Та се евентуалност сматра као све више вероватна.

Аустријска војска. — Италијанска штампа објављује о аустријској војсци ове податке: Аустро-Угарска у очи своје офансиве противу Италије имала је 76 дивизија од којих 38 на италијанском а 38 на руском фронту. У току офансиве у Трентину она је изгубила око 150.000 људи што чини око 8 дивизија а на руском фронту 350.000 које рањених које заробљених што чини 17 дивизија. Остаје дакле још око 50 дивизија да се употребе у офансиви противу Италије и Русије. Противу Италије Аустрија сада има око 20 дивизија или 400.000 људи а противу Русије око 30 дивизија или 600.000 људи. Аустријска је војска сведена на 1,000.000 људи од прилике, али оно што је у свему томе најозбиљније, то је што та војска нема више готово никакве резерве пошто су људи од 18—50 године већ узети под заставу.

„Дели Њус“ предвиђа као последицу пада Позјера позлачење Немаца на северо-источне падине те висоравни.

ПОДЛИСТАК

ВЕЉА ГЛАВА И ЦРНА ЧУКА

3)

Остале заробљене војнике Бугари нису одвајали, јер је дан био на измаку, већ су их ту задржали и почели везивати по двојицу, леђа у леђа, и по том их убијали. Чим би једнога убили и други би пао с њим. Пред вече је била пала киша и, када се мрак ухватио, почели су неки наши војници, још не везани, да беже Бугари сала насрну бајонетом на све из реда. Настало је право мрцварење. Поднаредник Светомир Спасојевић (из с. Катрге) био је везан леђа у леђа са Бранком Симовићем (Лађевци). Бранко је бајонетом ударен у прса и одмах је пао, а са њим и Спасојевић; јаукнуо је јадник и због тога су га почели самртно бајонетом пробадати. Када је већ био на умору — „поче, вели Спасојевић, да крклја“ — овог ударе бајонетом у крста; и ако је бол био ужасан, Спасојевић није дао ни гласа о себи. Био је мрак и није се добро видело, један га је Бугарин почео ударати бајонетом, али је бајонет пролазно кроз прегиицу на шињелу и забијао се у земљу, што је Бугарин мислио да је пробадао леву страну прса, а потом је пришао да друге убија, а овај се умртвио. Потом је дошао један бугарски официр, да се обавести да ли је све свршено. Када су му казали, да је готово, он је нпак пришао и сваког ударао сабљом по глави. Спасојевића је ударио по глави три пута и овај се онесвести. Када је по том дошао к себи, била је мртва тишина, Бугари су били отишли, а поубијаних наших војника било је на све стране. Покуша да устане, али га издала снага и падне. Падао је 5—6 пута, док није нашао једно дрво и ослањајући се њиме, кренуо кроз шуму. Ноћу је ишао, дању се крио по шуми. Наишао је на неке Арнауте, који су такође били према њему ваљани; у једној су му кућк дали чаране и хлеба, а у једној му је кући рекао Арнаутин, кад је чуо да је Србин: „Здраво брате, Бугари не добри“. Показали су му пут и он тако нађе на војнике из I пука и потом дође у свој пук (X).

Приликом овога убијања осим Спасојевића и Јеремића спасли су се још и Милорад Стојановић (Мрчајевци), Тихомир Миленковић, Душан Стојановић, Игњат Савковић, Величко Пауновић (на 12 места био је ударен бајонетом), Бранко Чубрић и још тројица — сва Рудничани. Милорад Стојановић био је у борби рањен на 6 места, па су га приликом заробљавања другови одвели до карауле Трстене, где је опет добио 7 рана од бајонета и опет је успео да побегне. Остале су све заробљене Бугари поубијали, међу њима и Миливоја Симовића, кога су рањеног донели до Трстене.

Слично је судбине била и чета на Црној Чуци (2 ч. 3. бат. I пука II поз). Она је била са свим одсечена од блиске чете на десном крилу, а на левом није ни имала везе, пошто је батаљон са Копијака кренуо. Оставши тако без везе, крене прибрана пут Веље Главе са супротне стране после поноћи (у очи 28. X. 1915. г). Још приликом јучерање борбе (27 X.) од непријатељског 46-ог пука биле су заостале две чете источно од Веље Главе, испред фронта граничног. Када је чета кренула на Вељој Глави, држећи се те стране, гиланске, ови је Бугари изненаде ватром и нанесу чета знатне губитке. Том су приликом погинула два водника ове чете: актив. поручник Милош Лазаревић и резер. поручник Милан Врањанац (из Власотинаца). Од 58 војника које су Бугари заробили 6 је успело да се умрти и побегне, када су их Бугари мрцварили. Били су јако израњављени и упућени су у болницу у Приштину; остали су сви поубијани. Командир чете, актив. поруч. Ивковић Ђорђе успео је да прибере и извуче остатак чете и пре подне 28. X. стигне на Вељу Главу, али на ово није било никог, јер се главнина повукла; с њим је било и нешто војника из 4. чете X. пука, међу њима и један наредник. Пошто су Бугари почели наступати, он са четом крене са Веље Главе и дође на коту 975 и уђе у састав пука. Одатле је у вече и у току ноћи настало повлачење ка Тушалском Вису, где смо стигли сутра дан у зору (29.-X -1915).

Све је ово неумитна истина, без икаква прикривања наших губитака и нашега рада и без ма каква претеривања у изношењу бугарских варварских злочина. Нека ово има на уму сваки Србин, јер непријатељ остаје непријатељ и ту престају сва друга резоновања.

— Крај —

Р. Т Николић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца — Осаук Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 72. Понедељак 18. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 18. јула

16. и 17. јула слаба артиљеријска ватра и местимична борба патрола.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 17. јула

Ништа се ново није десило на целом фронту, изузев доста жестоке канонаде у области Шапел Сент Фин, на десној обали Мезе.

Лондон, 17. јула

Званичан извештај. — Врховна Команда саопштава под 16. јулом: У зору непријатељ је извршио два очајна напада у намери да поврати шуму Делвил. Он је оба пута био одбијен с тешким губитцима. Окршај и борба пред у прса настављају се северно од Позјера као и у шуми Фуро где и даље напредујемо у пркос очајном отпору непријатеља.

Доцнији званичан извештај. — На целокупном фронту влада релативно затишје изузев неколико локалних акција. Непријатељ је запалио једну мину у Невил—Сен—Васту, не причинивши никакву штету. Јуче су три аероплана одбијена а примећено је и када је један стални балон почео падати.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 16. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: 15. јула једна наша ескадрила од 10 аероплана летела је успешно изнад Баранвичча, бацала бомбе на железничку станицу, на зграде и возни материјал у њој и изазвала више пожара. Северно од језера Мјаљола поручник Томсон погонио је с апаратом „Нупор“ један непријатељски „Албатрос“ који је летео над селом Вулеловом, јурио га до села Кобилински, где се „Албатрос“ изгубио у северо-западном правцу. Томсон, пошто, је пуцао из митраљеза на непријатељски логор близу аеродрома у Кобилинском, вратио се неповређен у наше линије.

Армија ђенерала Брусилова предузела је офанзиву и одбацила непријатеља на целом фронту почев од железничке пруге Ковел—Рожичи па све до вароши Броди, коју је освојила. Једним бујним ударом трупе ђенерала Лечицког потисле су непријатеља у правцу Станислава, јужно од Дњестра, заробивши војнике и запленивши трофеје. Плен се пребројава. Храбра дивизија од кавкаских домородаца извршила је јуриш и освојила Жежјерчани на путу за Тлумач. Према накнадном извештају број заробљених војника у току 15. јула износи 400 официра, 20.000 војника, 55 топова, много митраљеза и другог ратног материјала, који још није пописан.

Петроград, 15. јула

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: На Стоходу, у области Гулвичи наше су трупе наместиле мостове преко реке и утврдиле се на левој обали. Непријатељски аероплани летели су у области Логјехин и над железничком станицом Мањевичи, где су бацали бомбе. Дуж железничке пруге Ковел—Рожичи наше трупе настављају своје наступање. Непријатељ се повлачи с ону страну реке Стохода. У правцу југозападно од Луцка многобројни непријатељски аероплани летели су над нашим линијама, бацајући бомбе и гађајући наше трупе из митраљеза. Јужно од Дњестра, у правцу Станислава, непријатељ, гоњен нашим трупама, повукао се на положаје које је био раније утврдио.

Извештаји о нашим ратним тро-

фејнма још су непотпуни, с тога се о њима може говорити само приближно. До сада смо утврдили да су трупе ђенерала Брусилова заробиле у току 15. и 16. јула: 2 генерала више од 651 официра, 32.000 војника, од којих знатан број Немаца. и запленили 114 топова од којих 29 тешких. Од тога броја трупе генерала Лечицког запленили су 21 тешки немачки топ и 85 митраљеза. Укупан број заробљеника и трофеја обухвата и заробљенике и трофеје које су трупе ђенерала Сахарова задобиле у току последња три дана борбе око Броди-а, и то: 216 официра, 12.569 војника, 9 топова, 40 митраљеза и близу 15.000 пушака.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 17. јула

Званичан извештај. — У Вал Позина непријатељ је предузео нов напад противу наших положаја, али је био брзо и потпуно одбијен. Ми смо проширили заузеће превоја Брикон, заробивши ту још око стотину нових непријатељских војника.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 16. јула

Кавкаски фронт. — Наше наступање у правцу Сиваса и Карпута наставља се. Заробили смо доста војника. На правцу Мосула Турци су ноћу, 14. јула, предузели бесомучан напад противу десног крила нашег одреда, али су одбијени бујним противнападом наших ђурђијанских стрелаца. **Непријатељ се повлачи у нереду, остављајући оружје и муницију.**

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон, 16. јула

Енглески листови имају из Петрограда овај извештај: У војним руским круговима влада уверење да ће офансива руских трупа да се мало по мало генерализе и да ће ускоро постићи своје највеће размере од Балтичког Мора до Румунске границе. Руси су бројно несравњено надмоћнији над Аустро-Немцима. У осталом сви заробљени аустријски и немачки војници стално изражавају своје живо дивљење према потпуној реорганизацији руске војске, њеном преоружању које је сада једно од најсавршенијих наоружања. Битке које су се водиле у току последње три недеље доказале су неоспорно, да је снабдевање Руса с муницијом обилно и да су фабрико у стању да свакога дана још више умножавају своје резерве.

Париз, 17. јула

„Журнал“ пише да је ситуација армија генерала Ботмера постала по све критична услед пада Броди-а. Наступање руских колона грози непосредно Лавову и Ковелу.

Букурешт, 18. јула

Односи германо-аустро румунски постају све више затегнути. Антигерманска струја све се више наглашава и аустро немачки поданици, бојећи се да рат не буде објављен, напуштају журно земљу и одлазе у Аустрију.

Букурешт, 18. јула

Бугарске власти из Обојишта, на граници, известиле су румунске власти да је издато наређење да се не пушта у Бугарску ни под каквим изговором ни један путник који би долазио из Румуније. С друге стране, из извештаја примљених са разних граничних тачака види се да Бугари врше знатне покрете трупа дуж румунске границе.

РУСИ НА БАЛКАНУ

„Вјера твоја спасет тја“.

Руси су дошли. Оно што се у Софији и Цариграду сматрало за немогућно, постало је свршени чин. Стари познаници Балкана посетили су га опет. Руска ратна песма, после четрдесет година, одјекнула је јуче понова на Балкану. Кроз кратко време одјекнуће и руске убојне трубе, рикнуће руски топови, они топови од којих се пре четрдесет година заљуљало из темеља осман Стамбол..

Стамболе горди, у море тони,
Силна је рука која те гони...

Подићи ће се из гробова својих велике сени Скобељева, Гурка, Тотлебена и Драгомирова; покренуће се из „братских могила“ тајанствени легиони „руских богатира“, палих за Веру Пра-

ославну и ослобођење потлаченог Словенства и... усправиће се и стати у свој својој страшној величини пред Словенскога Јуду...

Није ово прзина да се ми заједно с Русима тучемо против општег словенског непријатеља. Варваринско Поље, Ведкова Крајина, Алексинац и друга места сведоци су наше неглашње заједничке борбе против Турака. Сада је Балкан поново постао арена на којој ће Руси и Срби са својим Великим Савезницима потерати свога исконског непријатеља.

Ми смо веровали да ће то бити; веровали смо дубоко да душевни Руси неће напустити свога млађега брата; веровали смо да ће Руси доћи — и дошли су.

Ми смо веровали да ћемо у Солуну наћи снажну потпору наших Великих Савезника; веровали смо да њихова племенитост уме по заслузи оценити витештво једног напаћеног народа — и нашли смо оно у шта смо веровали.

Вјера твоја спасет тја.

*

Наши злотворн — Бугари, који су цело своје државно биће добили од Русије, рекли су, у данима словенске муке и искушења, да је Русија једна мртва лешина и да је глупо хватати се за лешину и одње тражити живота.

Наши злотворн — Бугари, који су економски и политички ојачали под егидом наших Великих Савезника, рекли су да су наши Савезници обични разбојници и да они неће у друштво разбојника, већ против њих.

Ми смо већ давно били пошли другим путем. У данима тешких словенских недаћа и искушења, ми смо веровали у живу моћ Словенске Матушке Русије; веровали смо у правично и племените срце Њеног Великога Цара — Самодржца и та нас је вера пратила кроз све наше муке и патње, којима нема равних у историји света.

Ми смо веровали у витештво, хуманост и правдољубље наших Моћних Савезника, и та нас је вера довела до овог физичког и моралног опорављења, које су Бугари ових дана већ осетили на Могленским положајима.

Вјера твоја спасет тја.

*

Ми смо веровали и верујемо у победу наших Моћних Савезника.

Ми смо веровали да ће Велики Народ Руски све своје недаће савладати, да ће се покренути Пушкинова и Гоголљева Русија и да неће бити на земљи силе која ће то кретање зауставити.

Ураганска офанзива ђенерала Брусилова, која је још првог дана почела да дејствује као Судбина — доказала нам је, да је Жива и Велика Матушка Русија и да наше веровање у Њу није било узалуд.

Бесмртни витезови са Вердена, о чије се херојске груди већ пет месеци разбијају паклено бесни таласи тевтонских пукова; легендарни јунаци са Позјера и Соме, као и витези са Соче и Роверета довикују нам са осмехом уверења:

„Верзуте у нас! Наша је победа!..“

*

Ми смо веровали и дочекали смо, да са слатким и умилним осећајем задовољене дубоке вере поздравимо нашег љубљеног Најстаријег Брата са бескрајно радосним усклико:

Добро нам дошао!

ШТА ПРИЧА ЈЕДАН НЕМАЧКИ ОФИЦИР

— Тан —

Један немачки поручник, који је рањен у самом почетку офанзиве од 18. јуна, описује у „Берлинер Цајтунг ам Митаг-у“ артиљериску припрему која је претходила англо-француском општем нападу на Соми овако:

„У недељу 12 јуна артиљерија је почела да дејствује рано у зору противу наших ровова. Ватра је била изванредна. Било је јасно да је више батерија дејствовало. Непријатељски авијатичари су летели и облетали по ваздуху, али оно што нас је највећма зачуђавало, то је велики број сталних балона. „Као на изложби“, говораше један од наших војника. Још од самога почетка офанзиве, Французи и Енглези су се били латили једног новог посла који се састојао у уништавању наших балона, чиме смо били изненађени. Један авијатичар би се појавио изнад причвршћеног балона, мала некакве ужежене материје сукнуо би ка земљи и за трен ока од балона не би ни трага остајало. Противник је успео да нам на тај начин уништи позише сталних балона, услед чега је наша осматрачка служба била осетно ускраћена.

Све довде међутим артиљерија није била много наудила нашим рововима, али она велика игра отпочела је тек сутра дан у 7 часова изјутра. Сада је ступала у дејство теш-

ка артилерија и велике гранате стале су скпати лево од нас и на трећи ров. По сата доцније дошла је прва ваздушна торпиља. Ми смо се навикли на торпиље, али ова која нас је сада засипала одозго, била је сасвим нова. То је калибар који досада није никако или, у сваком случају, врло ретко био употребљаван али никада у тој количини. При првом метку окна са мога заклона распрштала су се у парам-парчад. Могло се видети како се земљани талас подиже у вис најмање за сто метара. Права вулканска ерупција у малом обиму. За тим се ређају експлозије, једна за другом и без прекида, а војници са осматрачнице силазе и придржују се онима поред мене, чији се заклони такође нису могли одржати. Дебљина земље од четири метра није довољна, да би се могло заклонити од дејства експлозије торпиље; гранате долећу сваких десет или двадесет секунди, и ствара се прави пакао.

Запањени и премрли од страха, наши су војници ћутали. Сјајне муње указују се у даљини и з потмулом тутњавом тешке гранате се сручавају у ровове. Тешких калибара, све до оних од 380 мм, разлеже се страховита јека. То је тренутак, када олуј огња и челика бесни у свој својој жестини. Он тутњи на видику, примиче се и котрља кроз ваздух свој огромни терет. Свуда по широком простору севају муње а ломљава се удвостручава. Тежак облак од земље и дима покрива небесни свод који изгледа да се постепено отвара и затвара. Ужасни грчеви потресају и дробе земљу. Изгледа као да уништење грози свему и свачему.

Какав призор! Све докле поглед досеже, све саме рупчаге и вртаче. Земљиште личи на узбуркано море. На жалост, ровови наши, удешавани и дотеривани месецима, метар по метар с највећом марљивошћу, одржавани и поправљани непрестано и с поносом, нису више ништа друго до гомиле прекопане и испревртане земље. Бодљикава жица је ишчупана изгужвана у једно клупче које се не да одмотати.

Послао сам једног добровољца по вести у суседни ров. Враћао се са прилично задовољавајућим извештајем. Тамо је остало употребљивих заклона. Хоћу да пошљем тамо једно одељење с мојим најстаријим подофициром. Знам да ће с њиме моје лево крило бити у добрим рукама; али хоће ли он моћи да досте? Саобраћајница је неупотребљива а топови поново жестоко дејствују. Тек што сам се вратио у свој заклон а један се капџар указује. Он плаче и јако је задихан. Под утиском смртне препашености образи му дрхте. Достављач ми да се заклон у рову за патроле срушио. Он је успео да се спасе, али му је осам другова остало затрпано под земљом.

Одмах сам им упутио војнике са лопатама у помоћ и ступим у везу са командиром чете. После полужега времена војници су се вратили. Било је рањених, један капџар је погинуо. Слабим гласом пустио је преко својих усана ове речи: „Другови, живите на миру! Више се нећемо видети!“

Сада нам ваља предузети спасавање оних који су затрпани у оном другом заклону. Упућујем се ка левом крилу, скачући преко рупчага од граната. Последица разоравања је таква да се једва могу распознати ровови. Примећујем да је и моје лево крило доста оболело. Најзад, досежем до заклона где су затрпани моји војници. Један између њих, чија глава још вири, тражи прекинутим гласом да убрзам спасавање. Ја га храбрим, али могли смо га спасти тек у вече, и тамо смо нашли још једног мртвог и више рањених. У међувремену стиже је један лекар са једним заклоном кисеоника противу гушења. Рече ми да су га телефоном тражили на три разна места. Затрпавања се дакле многе, командир чете одлучује да захтева појачања. Ја имам још свега четрнаест људи са мном и десет на левом крилу. Ситуација се не показује баш као особито добра. Ако непријатељ нападне, стаставаћемо се да се држимо у две групе без саобраћајнице, пошто оне више и не постоје, али ако он настави своје дејство, тада неће остати никакав заклон.

Наједаред добијам један силан удар по лицу и један слабији у руку. На лицу немам ништа, али сам погођен у руку; крв ми цури. Извадио сам неколико наређења своме заменику и са својим ординансом, који је лако био рањен, упутио сам се на завојиште.

Овде, у болници, дознао сам да је наша прва линија освојена. Резултат те страховите борбе између људске храбрости и онакве једне разорљиве снаге не изненађује ме“.

Штампарија Д. Анастасијевића Великанца — Сегед Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 73 Уторак 19. јула 1916. године Год. III.

Његово Краљевско Височанство, Престолонаследник Александар. Врховни Командант Српске Војске, допутовао је 17. јула са Крфа у Солун.

Парочити изасланик „Журнала" интервјуисао је Српскога Краља Петра. Сеи Владалац нагласно је своје топле осећаје захвалности према Француској која је, како каже, спасла част Србије и чијем се генију, створеном од јасноће, реда и храбрости, Он диви. Краљ је додао: „Мислећи на ваше војнике, Ја се сећам такође и својих војника када ће ускоро сазидати Велику Србију у пуном њеном јединству. Нема сумње да они ништа боље неће моћи да учине него да се покажу као њихови француски другови. Ваши ђенерали премашају куд и камо најбоље непријатељеве генерале. Они имају мање рутине али више талента. Што се тиче војника довољно је споменути ни само име Француске па да одједном распалителим гневом и непоколебљивом вером цела једна војска буде прожета и опијена. На овоме свету постоје две врсте родољубља, једна која се састоји у мржњи према отаџбини других, а друга у љубави према својој рођеној Отаџбини изнад свега. Ето тај други облик је онај који је француско родољубље стално кроз минуле векове, а најјаче у току овога рата, узимало на себе. Ви мрзите Немце не само зато што су насрнули на вашу земљу него и због тога што доводе у опасност светски ред и поредак. Никада из Француске не би потекла једна формула слична оној „Немача пре свега". Скора и неизбежна француска победа повратиће светску хармонију".

Парискн лист „Матен" упитао је Њ. Кр. Височанство Престолонаследника Акександра за Његово душевно расположење на дан друге годишњице рата и добио је е Крфа ову депешу:

„Ми хоћемо да се боримо. Такав је осећај који Ме сада пржима, као и све наше војнике. Ми хоћемо да повратимо слободу своју нашој браћи. То су Моји погледи на будућност."

Коментаришући ову депешу „Матен" вели: Аустроугарска, која је разбуктала над Европом овај страховити катаклизам, нападнута је данас на својим границама од стране једног опасног непријатеља и већ се назире како ће крвку катастрофе које је имају повести у дефинитивну пропаст. Њено срозавање отвориће за јуначки српски народ, који је издајнички напала, нову еру осветe и васкрснућа После ирних дана, зора једне будућности, која има све да заблиста, почиње да руди на Балкану, где се сада налази једна нова реорганизована српска војска, која ватрено жели да се још једном огледа очи у очи с наследним непријатељем Бугари, који су мислили да су за навек уништили своју браћу по пореклу, морају бити под кобним утиском, да се налазе пред вампирима, кад буду сагледали како српски легиони ничу из ровова.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ.

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 19. јула

Српски званичан извештај. — 18. јула ништа ново.

Солун, 19. јула

Француски званичан извештај. — На целом фронту владало је затишје у пркос слабијој активности непријатеља. С друге стране јавља се, да је било узајамно пушкарање.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 18. јула

Званичан извештај. — Северно од Соме дан је био обележен читавим низом огорчених борби на фронту између коте 1 9 (северно-источно од Ардекура) и реке. **Француске трупе, предузев офансиву, отеле су јучерашњег дана непријатељу цео систем немачких ровова у дубини од 300—800 метара.** Оне су досегле до непосредне близине села Морепа и држе шуму северно од железничке станице Хамс, камени мајдан, северно од те шуме, и пољско добро Монаки. После подне Немци су предузели противнападе нарочито у области пољског добра Монаки, где је борба достигла особито велику жестину. Свуда је ватра Француза сломила напоре Немаца наневши им тешке губитке. Французи су очували све освојено земљиште и заробили 200 војника. На десној обали Мезе Французи су одбили немачке нападе, управљене против њихових положаја западно од утврђења Тиомон. Интензивно бомбардовање на секторима Флери, Во и Шапел Уобичајена канонада на осталом фронту.

Лондон, 18. јула

Званичан извештај. — Енглеска Врховна Команда јавља под 17. јулом: Прошле ноћи ми смо бомбардовали жестоко непријатељске ровове, као и противникову позадину, од Анкра до Соме. У току бомбардовања један магацин муниције близу Курселет-а експлодирао је. Одељења канадјанске пешадије извршила су срећне упаде у непријатељске ровове на два места јужно од Ипра. Исто тако су и краљевски мунстерски стрелци продрли у непријатељске ровове на источном углу код Лооса. У оба случаја непријатељски су губитци веома јаки. Близу редута Хохенцолерн Немци су покушавали два напада, од којих је један прошао пред нашом бодљикавом жицом а у другом непријатељ је успео да продре у наше ровове, одакле је био одмах избачен.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 17. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Више од 12 немачких аероплана летело је над Двинском, где је бачено око 40 бомби. Наших 12 аероплана, и поред артилеријске непријатељске ватре, заподело је борбу и протерало противника који је побегао. Авијатичар, коњич. капетан II класе, Козаков напао је један непријатељски апарат и после борбе оборио га. Нисмо имали никаква губитка. Наша је ескадрила бомбардовала железничку станицу Јеловка. Источно од Барановича оборили смо један непријатељски аероплан. Заробили смо авијатичаре који припадају 35. немачком авијатичарском одељењу. Оборен немачки аероплан пао је сав у пламену.

На Стоходу наши делови и даље утврђују леву обалу реке. На правцу Ковел—Броди као и у области јужно од Дњестра наше трупе наступају, гонећи непријатеља.

Петроград, 17. јула

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт. **На Стоходу наши делови пође борбе које се срећно развијају. У току 16. јула заробили смо овде 21 официра и 940 војника и запленили 4 митраљеза. На правцу Ковела, јужно од железничке пруге Рожичи—Ковел, наши делови пробивши непријатељски фронт, настављају своје наступање; заробили су 19 официра и 300 војника немачких са 4 митраљеза. Једна чета из једног нашег пука стрелаца пробила се у позадину непријатеља, извршивши јуриш на једну батерију, пресекла напад немачке коњице, заробила команданта пука и вратила се срећно. У току напада јужно од села Пустомити заробили смо 100 Немаца.**

Париз, 19. јула

Сјајне победе које су Руси задобили на источном фронту производе у Француској дубок утисак. Види се да је Ковелу озбиљно загрожено и постоји нада у скори пад Лавова.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 18. јула

Званичан извештај. — У Вал Астико Аустријанци су предузели противу Монте Чимоне бесомучне нападе који су били одмах одбијени од наших трупа. У Вал Трезињусо поново смо напредовали. Два непријатељска напада противу превоја Брикон у Вал Черемано пропала су потпуно. На Сочи артилериски двобој.

Наши су аеропланн бомбардовали паркове и логоре непријатеља у вони Опачисозела на Карсу.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 17. јула

Кавкаски фронт: — У области западно од Гјухана Турци су у два маха предузимали офансиву, али су били одбијени. На правцу Сиваса и на правцу Карпута понова смо потисли Турке са читавог низа њихових положаја.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Амстердам, 16. јула

Према вестима које доноси „Тагблат“ посланици Двојнога Савеза у Букурешту, после дугога разговора са Братијаном, отпутовали су за Берлин где су приспели јуче. Истога дана имали су састанак са Бетманом Холвегом који је отпутовао у вече у немачку Врховну Команду, у намери да Кајзеру изложи ситуацију.

„Келнише Цајтунг“, коментаришући ситуацију, одаје узнемиреност која влада у Немачкој. „Румунија, вели тај лист, благодарећи својој војсци од 500.000 бораца, може сама још више да уздигне ситуацију“. Лист се нада међутим да румунска влада неће хтети изложити своју земљу најгорим опасностима, мешајући се у садашњи конфликат. „Тагблат“ сазнаје да се румунски краљ Фердинанд, који се налазио на летњиковцу у Синаји, журно вратио у Букурешт.

Лондон, 16. јула

„Тајмс“ је извештен да је у Цариграду одржан импозантан збор у корист мира. Манифестанти су се задржали пред двором Долма Бахче и енергично су протестовали противу продужења рата. Донесена резолуција предата је Султану преко изасланика манифестаната. Светину је затим растерао један ескадрон коњице. Незадовољство противу Немачке достигло је свој врхунац.

Петроград, 18. јула

Руски дипломатски кругови надају се да ће долазак руских трупа у Македонију дубоко одјекнути не само у бугарској војсци већ и у целој Бугарској

ВАЖНОСТ ПАДА ЕРЗИНЦИАНА

„Еко де Пари“

Заузеће Ерзинцана је један велики удар, нанесен бићу турске царевине и немачкоме престижу. Ако су Турци били изненађени јурнус у Ерзеруму, ако су се у Трапезунду нашли прикљештени између Мора и планина, они су у Ерзинцану имали и доста времена и доста простора. Њихов садањи успех је једно обично срозавање и он представља такође једну претњу за скору будућност, када ће руска армија да се чврсто постави између Црнога Мора и источног Еуфрата. Осим тога та ће армија располагати још и железничком пругом из мреже путева која везује море за велике долине, које су му паралелне, као и за обалска села. Тешко је одбранити Малу Азију од једног завојевача који има сличне базе. Турско становништво то мора да зна, пошто су његови претци само с те стране могли да освоје царевину, чија је независност престала онда пошто је она постала једна немачка колонија. Муслимани из целога света могу сада ценити плодове оне славне политике Вилема, тако званог заштитника Ислама. За време мира та је политика допринела лепе користи Дајч Банци и њеним немачким ортацима. За време рата отомански су војници знали само да гину на Кавказу. Сада кеда Турска губи један за другим све јерменске вилајете, какву јој помоћ Немачка шиље? — Саветнике с великим платама и чланке из листова! Ако је судбина Турске једна лекција за муслимане, она је уједно и једно знамење за остале. Турци су видели како Немци бране Јерменску а њихова помоћ потребна је и у одерани Македонији. Ето због чега је турска несрећа у Ерзинцану одјекнула у Софији. Прошло је оно време када би Бугари китили своју варош заставама услед пораза генерала Изета. Они се сада налазе у логору побеђених.

CLAUDE ASKEW

Косово

К'о што је ружа символ Енглеској, ваш нек буде
Првени јунски крвав цвет са косовске груде.
Крвави цветови су крвавим пољем пали,
Где ваши оци храбри с некрстом су се клали.
И падьли су часно и гинули и мрели,
К'о што падате данас, јуначки Срби, смели.
Но посејано семе јуначке душе њине
Првеним цветом клија. И пољем, где се гине,
У пркос вечних борби из крви живот стиче
И Косовом црвеним црвено цвеће ниче.

У Грачаници Кнез на колена блед је пао,
Као што песма вели, и пред бој Бога звао.
Анђео божји сиђе на поље за бој спремно
И рече: „Бирај царство небеско или земно!"
Изабра вишу судбу и сад с висина гледа
Кнез Богом Крунисани крвава своја чеда,
Која победу часну једини зову рајем,
За које пакао је јарам над родним крајем.
Устајте, браћо! Тамо зове вас царство славно,
Истим пођите путем. Косово вас чека равно.

Сино сам ноћас, да сам ишао Косовом рујним,
Где цвеће драго цвета у бокорима бујним.
Тајац и шум се лију. И време ћути. Снива:
У данашњој се смрти сутрашњи живот скрива.
Зачу се труба. Тад се из сваког цвета створи
По један витез с мачем, опремљен да се бори.
Тако витези древни са шлемом, к'о у боју,
У свом оклопу тешком чекају децу своју.
О чујте песму њину, што благо поје они!
У срца клини ваша: с Косова она звони:

„Здраво сте! Ту је Зора. Доста је искушења!
И доста мрака! Песму пропојте васкрсења!
Са вама ми смо! Ево, нек мач се крвљу купа.
У сину Карађорђа Краљевић Марко ступа!
Кад Краља, оца вашег, зенице ваше виде,
Сагните главе смерно: то сам Цар Лазар иде!
И живећете вечно, да век столећу зборе,
За земљу и за Краља како се Србин бори.
Позратићете земљу, што тешке плаче ране!
Процваће, на Косово кад ваша нога стане!"

Превео **Бојић**

Штампарија Д. Анастасијевића-Вележанца – Сплит Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 74. Среда 20. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 20. јула

Српски званичан извештај. — На дан 19. јула, сем слабе артилеријске и пешадијске ватре, није било важнијих догађаја.

Солун, 19 јула

Француски званичан извештај. — На граници уобичајена канонада и пушкарање.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 19. јула

Званичан извештај. — Северно од Соме Немци су вршили противнапад у шуми Хамс и на пољско добро Монаки. Сви су њихови покушаји пропали с осбиљним губитцима а Французи се још једнако држе на својим освојеним положајима. На десној обали Мезе артилериска се борба наставила жестоко на секторима код утврђења Тиомон и Флери. Никакав важнији догађај није се десио на осталом фронту. Ноћу између 17. и 18. јула једна је француска ескадрила бомбардовала војне фабрике у Тионвилу, железничке станице у Конфлану, Оден ле Роман, као и бивак у области Етена.

Лондон, 19. јула

Званичан извештај. — Прошла ноћ је употребљена за утврђивање положаја, изузетих у очи тога дана. После местимичних сукоба ми смо помакли своје предстраже напред на разним тачкама висоравни, северно од Безантена ле Пти и југо-источно од Повјера.

Наши су авиопани извршили неколико сретних летења над непријатељским линијама. Један воз и један муницијски магацин запаљен је. Било је разних ваздушних бојева. Оборено је неколико непријатељских апарата. 3 наша авиоплана нису се вратила.

Јутрос у 5·15 час. један наш авиоплан погонио је и натио један цепелин на 30 миља од источне обале. Погођен у свој муницијски депо, цепелин је био онеспособљен да се бори противу авиоплана и вратио се натраг.

Лондон, 19. јула

Званично. — Напредовали смо у шуми Делвил у вези са Французима. Наше се наступање проширило источно од пољског добра Ватерло, у шуми Трон као и до пољског добра Халпорн. Заробили смо 250 војника. Француски су заузели на јуриш цео један систем немачких ровова на фронту који иде источно од Ардекура до Соме и 200—500 метара у дубину. Достигли смо до непосредне близине Морепа и заузели смо шуму северно од железничке станице Хамс, камени мајдан северно од те шуме и мајур Монаки источно од Хамса. Заробили смо 200 војника. Немачки губитци су били особито тешки пред француским положајима, где су непријатељске снаге биле увезете под ватру француских батерија на јужној обали.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 18. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: У области северо-источно и југо-источно од Барановича жива узајамна ватра. Непријатељски авиоплани бацали су бомбе на железничке станице Замирје и Исијаславел.

На Стоходу наши делови напредују под борбом. На једној ади те реке, а у току нашег напада, заробили смо између осталих и цео 31 хонведски пук заједно с командантом и штабом пука. На другим местима на Стоходу заробили смо 31 официра, 914 војника и запленили 4 митраљеза. У правцу Ковела воде

се огорчене борбе. У области Броди-а наше су трупе допеле до реке Граберке и горњег Серета.

Петроград, 19. јула

Званичан извештај. — Западни фронт: На Стоходу наше се наступање наставља. Непријатељ отвара рафалну артилеријску ватру. Данас је у току борбе рањен пуковник Канперов, командант пука и носилац Св. Ђорђа. Непријатељ је бомбардовао с тешком артиљеријом варош Броди и прилазе преко реке Болдиревке. На највећем делу фронта водили су се огорчени крвави бојеви противу непријатеља који употребљава све своје снаге да би се одржао на својој одбранбеној линији и који тога ради прикупља одасвуда своје трупе, доводећи чак и поједине батаљоне ван састава.

Лондон, 19. јула

Званично јављају из Петрограда: 4 руске армије већ наступају једновремено у 4 правца ка Ковелу, коме су се јуче доста приближиле. Изгледа да су после пробоја ковелског фронта на његовом југо-источном делу, немачке трупе које бране ту варош јако изложене да буду сваког тренутка опкољене. У сваком случају њихов је положај веома критичан. Ако не покушају да се извуку из руског обруча једним очајним нападом, оне ће можда бити приморане на једно нагло повлачење. С друге стране јавља се, да се армија генерала Брусилова, која је пробила фронт код Ковела, припрема за један јак и снажан напад противу саме вароши. По „Тајмс"-овом дописнику из Петрограда заузеће Броди а од стране руских трупа може повући за собом опкољавање центра аустријске армије на реци Стрипи.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 19. јула

Званичан извештај. — У Вал Лагарина артилериска борба. После артилериске припреме ми смо на висоравни Тонепа напали непријатеља северно од Монте Чимоне и напредовали смо поново. У зони Тофана наше су трупе заузеле Форчела. Један аустријски напад противу Монте Пјана пропао је потпуно. Наше су батерије тукле железничку станицу Силјан. Ништа важније није се догодило на осталом фронту.

Рим, 19. јула

Вечерњи званичан извештај. — У долини Адиђа ноћу 17. непријатељ је напао наше положаје Кастионо и Цуња, али је одмах био одбијен. Јуче је непријатељска артилерија била веома активна на целом фронту од Адиђа до Монте Пазубио. У долини Астико наш притисак на Монте Чимоне. Тешка непријатељска артилерија бомбардовала је јуче Арсиеро. Причињено је нешто мало штете. Било је рањеника. У долини Травиньоло, непријатељ, пошто је добио појачања, напао је у три маха наше положаје, али без успеха. У долини Драве ми смо поново бомбардовали железничку станицу Силијан.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 18. јула

Кавкаски фронт: У области Ерзинџана наши делови напредују и даље. Одбили смо офансиву Турака у правцу Мосула и у области Дизаџавера.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Атина, 18. јула

Вести из Цариграда јављају да је турски ђенералштаб испразнио своје резерве. Турска војска која је требала да буде послана у Јерменску, одрекла је послушност. Влада потпуно одсуство дисциплине. Затвори у Смирни су препуни дезертера и официра који неће да иду на фронт.

Атина, 18. јула

Хитне депеше из Букурешта јављају да да је прекјуче у тој вароши била једна импозантна манифестација у корист рата. Хиљадама манифестаната пролазило је главним улицама вароши вичући: „Хоћемо рат", „Живео Споразум". Узимајући реч, Филипеску је изјавио, да његов стари програм већ ступа на пут остварења и констатовао је да влада појима праве интересе земље. „Споразум ће победити, вели он, и ми ћемо допунити његову победу. Али Братјано води дволичну политику". Затим је Јонеску узбуђено рекао: „Дошао је тренутак за Румунију да освети своје синове због ропства које подносе. Ми ћемо се обратити Краљу да се стави на чело војске". У истим се депешама додаје, да дипломатски кругови у Румунији сматрају да је ступање Румуније у рат питање од сваког тренутка.

Букурешт, 19. јула

Врење захвата целу краљевину и све друштвене слојеве. Покрет у корист рата узима такве размере, да пред вољом народа влади неће остати ништа друго него да се окане своје неутралне политике. Руске сјајне победе изазвале су јуче велику манифестацију у корист рата. Г. Филипеску дуго је говорио манифестантима, уверавајући их да ће Румунија ускоро ступити у борбу уз Савезнике. Он је веома оштро нападао Братијанову политику, додајући: „Влада је тако поступала, да је једнога тренутка навела централне силе да верују да ће она интервенисати у њихову корист. С друге стране, Братијанова влада је пре 13 месеци дала своју реч владама Споразума, да ће се Румунија умешати у рат у случају да то исто учини и Италија. Али кад је ова прекинула односе са Аустро-Угарском, наш је министар председник известио Савезнике, да румунска војска још није готова за војну акцију.

Затим је узео реч г. Јонеску. И он је такође оштро напао Братијанов кабинет, који се свима силама старао да ограничи народне слободе, па је додао: „Ми морамо представити Краљу Румуније да његова владавина не може бити напредна и благодетна у једној тако малој Краљевини".

Манифестанти су по том у пододљем реду отишли пред краљев двор и министарства, вичући: Живео рат! Ми хоћемо мобилизацију!

Париз, 19. јула

Измена руских положаја на правој линији дуж пута који иде од Владимира-Волинског до Тарнопоља пружа то преимућство што не може бити загрожена никаквим покретом непријатеља и што може у исто време да помогне срећан развој будуће офансиве. Својим успесима на целом фронту, од Владимира-Волинског до Каледина, Руси гроне са две стране утврђеном месту Ковелу, који је центар свих железничких пруга Пољске, и то: од истока, где се бори армија генерала Леша, и са југозападне стране. Француски војни критичари примећују да се Аустријанци не могу ни у колико задати појачањима од стране Турака, чије су армије свуда неопходно потребне. Турски ђенералштаб располаже са 48 дивизија, од којих је 30 сконцентрисано на Кавказу, 8 у Сирији и Арабији и 10 у Багдаду, Смирни, Тракији и на Дарданелима.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Журнал-ов" војни критичар, проучавајући важност заузећа Броди-а и његове резултате у погледу развоја операција, пише: „Распоред путева омогућава сада Русима да наставе своје наступање ка Лавову у 5 колона. Најглавнија тешкоћа лежи у пробијању трансверзалних засека који пресецају те путеве. Први засек образује линија која иде од Стровке до Стира. 12 км. даље наилази се на озбиљну препреку на вису Таварарк. 15 км. још у напред руске ће се трупе наћи пред још озбиљнијом препоном коју образује река Буг између Каменке и Руске. Кад те препоне буду пребројене, утврђено место Лавово, које се налази на 40 км., постаје веома тешко за одбрану. У осталом, те ће тешкоће у толико брже бити савлађане, у колико су Аустријанци знатно ослабљени од почетка руске офансиве. Руске се трупе налазе већ ближе Лавову него ли сама непријатељска армија. Руси су претекли противникове трупе за по дана марша. Такво стање ствари не може дуго трајати. Ако генерал Ботмер остави да руске трупе наступе до Буга, од којега их деле две етапе, он ће бити потпуно одсечен од Лавова и наћи ће се у најкритичнијем положају. Ето такав је задатак у Галицији који судбина оружја има скоро да реши. Све да е нађу да ће наши савезници покупити нове ловорике".

„Тан", расматрајући дипломатску ситуацију, констатује да је Немачка потпуно узела у своје руке и војску и владу аустроугарске монархије и да ће ову снаћи њена судбина али да се у обема царевинама почиње јављати сумња која напада веру у непобедимост. Германски се блок троши под ударима Савезника и под страхом од одговорности. Бугари и Турци који су се бацили у вртлог идући за централним царевинама, виде како се цепа вео њихових илузија. Највештији међу њима почињу већ да се оријентишу у новим правцима, али не могу ипак да забораве да су остарили за тај маневар, да се ситуација по њих погоршала. Та закаснела буђења савести неће моћи спасти ни Бугарску, ни Мађарску ни Турску од озбиљних последица германскога пораза.

ПОДЛИСТАК

„НАНИН“ ЈЕДИНАЦ

Своју последњу наду, свој једини понос, свога милог јединца испраћаше на бојно поље стара мати. Дирљив је био растанак младога ратника са скрушеном старицом. Њене суве очи без иједне капи суза, њено бледо и борама избраздано лице преко кога лебдијаше осмејак пун туге и бола, не скидаше са своје љубави. Хтела би нешто да му каже, али не имађаше снаге. Осећала је неку огромну празнину у грудима и једва шапатом, пружајући му иконицу Св. Богородице, рече. „Сине, нека те она сачува!“ Потресен болом своје мајке, нежно и дрхтавим гласом мољаше своју добру „нану“, да не очајава већ да са вером и надом у Бога очекује његов повратак. Један сув шљубац старице паде на чело ратника а две крупне сузе навреше јој на очи.

— Збогом, нано!...

— Збогом, сине мој!..

Журним корацима похита млади ратник да се стави под Свету Заставу свога пука и да с пушком, уз бојни јек трубе и рику топова, брани слободу свог народа.

Још се једном окрете да види своју „нану“ која му је живот посветила, та види свог највећег добротвора коме највише има да захвали за оно што је и да јој можда последњи пут погледом каже колико је силно воли. Она је непомично стајала и без израза, тупо, посматраше то витко тело свога тела које све даље и даље одмицаше. Један пригушени јецај оте јој се из слабих груди и полако, посрћући, врати се да поред огњишта са стрепњом очекује повратак свог милог јединца. . . . .

. . . . . .

Насташе црни дани за Србију. Нападнута непријатељима готово са свих страна, српска војска, и ако беше мала, није клонула. Борила се на све стране очајним отпором и задаваше непријатељима тешке ударце. Пукови и батаљони јурили су час с Тимока на Дунав, час с Дунава на Тимок и са беспримерним јунаштвом нападаху и одбијаху противника. У једноме од тих батаљона био је и наш млади ратник — „нанин“ јединац.

Кад је дознао да се и његов батаљон креће к северном фронту, био је сретан и пресретан што ће можда још једном видети своју добру „нану“. И његова се жеља испуни.

Са П...ске железничке станице, кров гомиле наших избеглица, са песмом и поносом маршираше батаљон младога ратника тамо, пут његовог села, одакле се све јасније чујаше грмљавa непријатељских топова. Ускоро се, још мањом занесени, указаше бело окречени домови села Р., на чијим се предњим положајима бијаше крвава битка. При уласку у село, с једне и друге стране беше се искупило и велико и мало, и старо и младо, да види сина, оца, брата, мужа итд. Свраћаци беху кратки и врло дирљиви, завршујући се сузама и благословом да се непријатељ победи и протера. Ту је *била* и „нана“ нашег младог ратника. Кад га је спазила, притрча му у сусрет и притиште на груди са узвиком: „Сине!.“ и заплака. Она би можда тако вечито остала, да је он не опомену на своју дужност и на све даље одмицање батаљона. И као да је предосећала нешто страшно, проговори му: „Нека ти је сретан пут, нанино јединче, нешто ми је ладно око срца, али Бог је добар!“

Батаљон је одмах ступио у борбу. Осетив нове снаге и појачања, непријатељска артилерија осу још смртоноснију ватру. Батаљон после кратке пушчане ватре крете на јуриш да би повратио један већ изгубљени положај села Р. Настаде жестока битка: главе су прскале, кундаци ломили, гушило се и давило. Положај је задржан. При овом јуришу пао је славно и „нанин“ јединац, њена последња нада.

Сирота нана!

Светолик.

НА ЗНАЊЕ

Г. Живојин О. Дачић, моли своје пријатеље у војсци да пошаљу за њега Ратном Пресбироу Врховне Команде, књижице „За наше храбре војнике“, ако их је ко сачувао.

Г. Дачић ће одвојити за себе један комплет, а остале ће вратити сопственицима. Ове су му књижице потребне ради једне књиге о нашем народу, која ће бити издата на француском језику.

Штампарија Д. Аџистасијевића-Велешанца — Солун. Одговорни уредник В. Аџијелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 75. Четвртак 21. јула 1916. године Год. III.

Париз, 20. јула

Приликом друге годишњице европскога рата г. Поенкаре унутно је војсци једну прокламацију у којој се каже, да је Француски народ миран, слокојан и пун поуздања. Затим се наглашава тесна веза између народа, који се боре за нас, за слободу и за правду. Победа Споразума је извесна. Србија и Белгија биће васпостављене. Енглеска је организовала изврсну армију а Русија је снабдевена обилно муницијом и топовима. Савезници почињу брати плодове своје издржљивости. Руси гоне Аустро-Немце, наносећи им ненакнадиве губитке. Енглези, Французи и Руси труде се да ослободе Француску.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 21. јула

Српски званичан извештај. — 20 јула местимичне чарке без већег значаја.

Солун, 20. јула

Француски званичан извештај. — Авијатика била је жива на једној и на другој страни. Француски авијатичари бомбардовали су Николић, близу Дојранског Језера, као и неколико других тачака у правцу Вертекопа. Прекиноћ десно се један немно случај који је изазвао смрт двојице авијатичара: један аероплан при полету закачио се.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 20. јула

Званичан извештај. — Јужно од Соме Французи су отели у току једне омање операције један немачки ров између Естреа и Белуа ан Сантер. Заробили су око 60 војника На десној обали Мезе, а после жестоког бомбардовања које је трајало један део прошле ноћи, Немци су предузели јутрос напад на француске положаје западно и јужно од утврђења Тиомон. Француска препречна ватра, као и дејство митраљеза сломили су све покушаје противника. Неколико немачких делова успело је да дође до француских ровова; непријатељ је одбијен живим противнападом Преко дана један напад ручним бомбама, који су Французи били предузели, омогућио им је да напредују јужно од утврђења Тиомон. У истом тренутку од прилике Немци су вршили напад на фронт Во—Шапитр—Шенуа. Само на тој последњој тачки успели су да продру у неке делове француских истакнутих ровова, одакле су убрзо затим били избачени. На свима другим местима њихови су напади били задржани француском ватром а Немци су претрпели велике губитке. Канонада с прекидима на осталом фронту.

Лондон, 20. јула

Званичан извештај. — Врховна Команда јавља под 18. јулом: Одбили смо успешно један непријатељев напад. Ништа ново није се догодило на осталом фронту.

Доцнији извештај. — На Соми затишје. Никакве промене ни на Соми ни на другом месту,

Париз, 20. јула.

Генерал Жофр упутио је својим трупама ову дневну заповест:

„Војници Републике,

„Ево већ две године како дајете отпора без икаквога малаксавања. Ви сте победили непријатеља на Марни, задржали сте га на

Изеру, покрили сте се славом у Артоа и у Шампањи, а за то време Немци узалудно јуре за победом. Скоро ће се навршити 5 месеци како Верден непрестано ломи, благодарећи вашој храбрости, силне напоре непријатеља. Савезница се припремају да истребе непријатеља. Приближује се тренутак када ћете савладати војну снагу Немачке. Ви треба да се поносите до сада добивеним резултатима. Победа је с нама!"

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 19. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: На ушћу реке Стохода, у области села Себеца, Веринска Ковхатија, наше су трупе потисле непријатеља и наставиле своје напредовање, после борбе, западно од те линије. У правцу Ковела и Луцка одбили смо све противнападе противника. **У току офансив су области Чехов—Дубиенка, на пет врста југо-источно од Монастержицка, наши су храбри пуковн, газећи воду до грла, прешли преко реке Коропеца, јер је непријатељ био порушио све мостове и избили су на супротну обалу западно од Урховија, где су се утврдили и заробили 1000 мађарских војника.**

Петроград, 20. јула

Вечерњи званичан извештај — Западни фронт: У области села Стобихода и Смољанија немачка је пешадија напала са жестином наше трупе на западној обали Стохода, али је била одбијена нашим храбрим пуковима с тешким губитцима по непријатеља. Борба се наставља.

Лондон, 20. јула

Немци су тучени на целом фронту и повлаче се пред ударом Брусилова. Ма колико се настављали с огорчењем немачки напади противу Риге, ипак остају без икаквог резултата. Немци су стратегиски приковани за руски фронт, док им је боковима јако загрожено.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 21. јула

Листови придају особиту важност путу г. Боселна на италијански фронт. Тврди се да ће председник министарског савета у споразуму са Краљем донети веома важне одлуке у питању италс немачких односа. С друге стране јављају да су настала веома велика размимоилажења између аустро-немачких официра који се међусобно окривљују за претрпљене неуспехе ни талијанском фронту.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 19. јула

Кавкаски фронт: У правцу Мосула настављамо гоњење Турака.

У правцу Сивасса, западно од Ерзинџана, наше су трупе и даље наступиле.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 20. јула

Дописник „Пти Паризијена" из Петрограда телеграфише: Најинтересантнија страна руске офансиве јесте њена непрекидност. Трупе ђенерала Брусилова не престају да стежу непријатеља. Задржане неко време на Стиру, оне сада одмах прелазе Липу, и кад непријатељ покуша да се одупре у Буковини, оне предузимају наступање на Стрипи. И тако, непријатељ је стално у покрету и не зна где ће да сачека а где да одбије какав нов, непријатељев удар. Руски успех у исподном углу код Луцка озбиљно грози Ковелу, који може бити нападнут једновремено са три стране, исто онако као што се тако што може догодити и самом Лавову. Треба забележити и још једну нову чињеницу. Борбе се настављају живо пред Барановичима. И најмањи успех руски на тој тачки имао би веома велику последицу у погледу на остале операције. Број војника који су Руси заробили у току ових 6 недеља износи 400.000 људи а број погинулих и рањених око 500.000 људи.

Амстердам, 20. јула

Аутентичне вести јављају да је варош Лавово евакуисана у хитњи од стране војске која је разорила у повлачењу све железничке пруге у тој области. Саобраћај са Тарнополем је обустављен.

Петроград, 20. јула

Према извештајима које „Новоје Времја" добија из Букурешта, у Мађарској је овладала

неописана паника. Приређени су нови митинзи. Манифестанти су растерани од стране полиције која је том приликом прибегла сабљи и бајонету. Са митинга је упућена графу Тиси депеша у којој се тражи обустава рата.

Атина, 20. јула

Новости које су приспеле из Софије преко Румуније јављају да енергично држање румунске владе изазива велику забринутост у *Бугарској*. Опозиционе партије саветују влади да промени политику.

СТАЊЕ НАШИХ ЗАРОБЉЕНИКА У БУГАРСКОЈ

Један наш држављанин из Ђевђелије успео је недавно да побегне из бугарског ропства. Он прича многе ствари које отправају, с једне стране, патње и страдања народа у новој и старој Србији а с друге, бапају светлост на осећаје којима су Бугари прожети према живљу окупираних области краљевине Србије. Ради обавештења нашега и страног света, ми ћемо овде изнети само поједине делове из исказа тога нашег држављанина, чије име морамо прећутати због сигурности његових који су још у бугарском ропству

Убрзо по паду Ђевђелије, био је постављен за среског начелника бив. бугарски четнички војвода Аргир, из Сехова, коме је придодат на службу, као секретар, војвода Стојче из Серменлија. С доласком те двојице на чело среске власти, најужаснији терор стао је беснити у целој околини. Хапшењима, злостављања, свакојаким насиљима није било краја.

27. јануара повели су насилно Ђевђелијског архимандрита са још неколико виђенијих грађана у Бугарску. Зато што је при поласку испратио архимандрита, и сам тај наш грађанин био је ухапшен. У затвору је затекао још 19 других грађана са 3 жене. Из затвора је спроведен пешке заједно с осталима до Велеса а после возом, преко Скопља, у Ниш. У Велесу је приметио масу српских заробљеника, који су радили на оправци железничке пруге. Из Велеса придружили су њиховој поворци још 40 оболелих, заробљених Срба. Кад су стигли у Ниш, били су спроведени у град, где су затекли 400 српских војника из тимочке дивизије, који су причали да су их Аустро-Немци заробили па после неког времена пустили кућама, али су их Бугари накнадно похватали и ухапсили. Аустро-Немци су им одузели све жито, сву стоку и покућанство, а Бугари опет све што је на њима било. При спроводу из Ниша за Софију, неки су од њих скочили из воза и умакли. Место да на бегунце пуцају, бугарски су војници окренули пушке на оне који су били по вагонима, и тако су убили 18 и ранили 20 особа.

У Софији су остали два дана под ведрим небом, у блату до колена, на киши и за снегу. Многи су се поразбољевали. После су их повели у Гробарску улицу, и тамо их сместили у две бараке, у којима је већ било око 800 српских грађана, већином стараца и деце, из Лесковца, Врања, Кумановa, Гњилана и др. места. Међу њима била је и жена војводе Јована Бабунског са петоро нејаке деце. Бараке су биле веома мале а људства много. Ван барака се није смело остати више од 5 минута. Ти су услови већ били довољни па да овлада највећа нечистоћа и створи најплоднопосније легло за свакојаке заразе. На тифус се није дуго чекало. Он се јавио, и у току од три месеца од заробљеника остало свега 96 особа.

Маја месеца из те бараке су издвојени Ђевђелијанци (свега 20 на броју) и спроведени у Пловдив. Тамо су видели од српских заробљеника: 1 п-пуковника, 1 мајора и преко 20 капетана I и II класе. 70 попова, око 200 војника већином сакатих (без руку или без ногу), мноштво студената, гимназиста, чиновника, адвоката, и т. д.

У Пловдиву је било још и око 200 енглеских и 100 француских војника. Они су градили пут од Татар-Пазарџика до Доспата. Њихово је стање било бедно. Скоро сви су били боси а одело им је било тако подерано да им се тело видело. Доцније све Енглезе и Француве заменили су Срби на изради тога пута.

Ђевђелијанци радили су на томе путу око 20 дана, код места званог Блидере, па су потом упућени код Ташбогаза, где су затекли мноштво Срба из свих друштвених слојева, али су међу њима и овде преовлађивали по броју, старци. Сви сви несрећници тукли су камен и насипали пут.

За све време док је поменути наш грађанин био у ропству, српским заробљеницима давала се, као храна, нека врста чорбе од

куване кукурузне јарме и 60 грама некаквог црног хлеба, и то један пут у 24 сата,

ДОБРО НАМ ДОШЛИ!

Јавила се вора,
Не к'о до сад што је,
Прелива се сунце
У дугине боје.

А светлосни браци
Милују и мазе,
То се небо њежи
Руси што долазе.

Да у нашој муци
И големој тузи
Буду још једанпут
Сведоци и други;

Да из пуне чаше
Отрова и крви,
Намењене нама,
Као попију први;

Да Балкан прелију
Са једом и жучи,

Да узму учешћа
У крвавој тучи;

Да нас, као браћу,
Допрате до прага,
Да са осталима,
Отерамо врага

Из домова својих,
Гора и дубрава, —
Још даље н'о што су
Дунаво и Сава,

Похитајмо њима,
На обалу мора,
И причестимо се
Са већег извора;

Нека то причешће,
Као меденог куса,
Буде за долазак
И у славу Руса!

14. јула 1914. год.
у Солуну.

Божа Стевановић

ПОДЛИСТАК

НОВА ПУШКА — СТАРИ СИЊЕЛИЋИ

Прешли су албанске кршеве, прешли су три мора, одморили су се после тешког пута и дође дирљиви тренутак за највеће несрећнике и највеће јунаке у свету: ослободити отаџбину или умрети. Не чује се песма, нема веселости и шале, али нема ни уздаха. Суморна душа и истрајна воља одсликавају се на лицима њиховим.

После неколико дана кретања један наш прослављени пук стигао је на границу и посео положаје изнад села Бахова, Струпинова и Г. Пожара, смењивши француске трупе.

Бугари су били мирни док нису дошли Срби. Владало је затишје Али чим су осетили да су Срби према њима, решили су се да нападају. Напади су били бесни, и 13. и 14. јула, и Бугари су претрпели велике губитке, после чега су се умирили.

Борбе је било и на 10 корака, а било је и гушења

Дејство нове пушке и тачност погађања изненадила је наше војнике. Скоро ни један метак не потроши се узалуд.

Најинтересантнија је била борба преко једне велике и дугачке стене, изнад села Г. Пожара 14. ов. мца.

С горње стране стене били су Бугари с доње наши.

Отпочели су једни друге псмејанати. Како је с горње стране стене било лако попети се на стену, то један Бугарин почне пузати се уз стену, да би са стене побио Србе.

Но чим му је извирила глава преко стене један наш стари војник (из II позива) опали први метак из нове пушке и Бугарин се скотрља низ стену и лупи о земљу. Кол Бугара наста вика и грдњама није било краја. Наш другопозивац сав усхићен оваквом тачношћу нове пушке викне деци из I позива да не гађају, док им он не каже. После дуже свађе и псовке поче се пети други Бугарин, но и њега другопозивац смаче као и првог.

Трећи није покушавао да се пење.

Но сада Бугари повикаше како ће они са бомбама све наше потући. И један *бугарски* јунак запали бомбу и баци је, али не пребаци стену већ се бомба натраг сјури и експлодира међу Бугарима, после чега наста јаук и запомагање Наши користе овај моменат и пођу са стране стене ка Бугарима, али тамо затекоше само неколико мртвих и тешко рањених Бугара.

Рањени Бугари само су кукали како их побише српске пушке.

Пошто је свршена борба изнад с. Гор. Пожара стотинама мртвих и рањених Бугара грлили су земљу, али после овога постали су мирни. Осветише их стари Синђелићи са новим пушкама.

Дам. В. Рашић.

Штампарија Д. Анастасијевића-Веселинца—Солун Одговорни уредник В. Аџолковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 76. Петак 22. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 22. јула

Српски званичан извештај. — 21. јула слаба артилеријска ватра и чарке патрола.

Солун, 22. јула

У јучерашњем француском извештају штампарском грешком речено је да су област Вертекоп бомбардовали француски аероплани. То су међутим били немачки аероплани, који у осталом нису причинили никакве штете. И ми ову грешку исправљамо.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 21. јула

Званичан извештај. — Северно од Соме није било никакве пешачке акције. У утврђењу које су Французи освојили између шуме Хамса и пољског добра Мовакн нађено је око 100 немачких лешева. У истом утврђењу до сада је пронађено 4 митраљеза Јужно од Соме два противнапада, које су Немци покушали да изведу на један ров који су Французи били освојили северо-западно од Деникура, одбијени су. На левој обали Мезе Немци су бомбардовали гранатама тешког калибра друге француске линије јужно од Морт Ома На десној обали Мезе Французи су вршили ваше напада, распоређена од Меза до јужно од Флера а. У шуми која је одмах до Вашеровила, западно и јужно од утврђења Тиомон, као и у јарузи јужно од Флери а отели смо ваше немачких розова и неке утврђене осове тачке **У току тих операција заробили смо 600 војника и запленили десетак митраљеза.** Један немачки противнапад у области Вашеровила одбијен је ручним бомбама. На сектору Во—Шапитр—Шенуа бомбардовање се наставља са жестином.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 20. јула

Званичан извештај. — Узајамна артилеријска и пешачка ватра на равним местима. Покушаји који су омања непријатељска одељења чинила у циљу да нападну наше линије, одбијени су нашом ватром. Један непријатељски аероплан бацио је бомбе на рањенике који су спроведени путем Луцк—Владимир Волински, убивши и ранивши ваше од 20 људи. Исти аероплан бацио је бомбе на дивизијску амбуланту близу Усочи, убивши једног рањеника и 8 болничара.

Петроград, 20. јула

Званичан извештај. — На западном и на кавкаском фронту ситуација се није изменила.

Париз, 21. јула

Огорчена и бесомучна битка наставља се на руском фронту. Аустријанци, којима грози потпуно опкољавање, покушавају да заштите Лавово. Бацају у ваздух мостове на Бугу и бомбардују Броди. Евакуација Лавова и Пшемисла отпочела је. Грађанско становништво је већ напустило те две вароши.

Амстердам, 21. јула

Јављају из Беча да руско загрожавање Лавову постаје све озбиљније. Три руске армије од неколико стотина хиљада људи силазе путем од Броди а ка Лавову. Аустријски ђенералштаб наредио је ђенералу Ботмеру да скоицентрише главнину својих е[ектива ка тој вароши, а да за то време његови предњи делови покушавају да што дуже дају отпора нападима непријатеља. Већ су сви путеви, мостови и железничке пруге потпуно разорене руском артилеријом која се окомљује особито противу непријатељске заштитнице у намери

ла јој осујети одступање, и Аустријанци сада предузимају све могуће напоре, не да задрже руско наступање већ да спасу највећи део својих ефектива, који су знатно ослабили од почетка руске офанзиве. Сада има у аустријској војсци пукова који не броје више од једног батаљона и чета које немају више од 100 људи.

Петроград, 21. јула

Петроградска телеграфска агенција саопштава са надлежног места да је председник министарског савета г. Штирмер, поводом друге годишњице рата, који је Немачка објавила, изјавио ово: „У тренутку када Савезници ступају у трећу годину рата, царска влада поновља својим верним Савезницима уверење да је сада више но икада чврсто одлучена да води рат који су јој непријатељи наметнули до дефинитивне победе њених трупа, као и трупа њених Савезника. Њихово јунаштво, као и крв коју проливају сада на бојним пољима, ближе тешње силе из Споразума у њиховој решености да спасу Европу од претње немачког ига. На свима фронтовима савезничке трупе наносе удар за ударом противнику. Ја сам уверен да ће с Божијом помоћи Савезници успети да савладају и победе одлучно непријатеља.

Лондон, 21. јула

Неуморно, с једном истом методом и с истим духом упорности, руске трупе настављају своје операције које у колико више напредују у толико постају теже и значајније. Према последњим вестима Руси су сасвим прешли преко реке Стохода и предузели снажан напад противу одбрамбених радова аустронемачких трупа, пробијајући прву линију бодљикаве жице и осваја јући истакнуте непријатељске ровове на једном фронту од 20 миља. С друге стране, руске трупе исто тако настављају своје напредовање у правцу Ковела, док у области Барановича оне појачавају своје операције. Има разлога за очекивање нове офанзиве армије генерала Лечицког која овога пута има за главне циљеве заузеће Станислава и Лавова.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 21. јула

Званичан извештај. — У Вал Адиџа ми смо енергично одговарали на ватру непријатељске артилерије. У Вал Астико одбили смо један напад на Монте Чимоне. Исто тако пропао је потпуно и један напад управљен на Кастелето. У долини Травињоло утврдили смо своје положаје на Паневеђо, које смо недавно освојили. У зони Тофано Аустријанци су напали новим снагама наше положаје на Форцелабуа, али су наше трупе одмах одбиле непријатеља, извршиле противнапад, натерале га у бекство, наневши му велике губитке. На фронту Соче ништа ново није се догодило.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 20. јула

Кавкаски фронт: Наше се наступање наставља.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 20. јула

Сви јучерашњи покушаји немачких трупа да поврате положаје, које су им Французи заузели у недељу северно од Соме, пропали су са губитцима у толико више осетнијим по непријатеља у колико је био успешно тучен бочном артилеријском ватром. Енглеска и француска армија наступа концентрично ка Комблу, који за Немце образује средишни чвор њиховог отпора. Увиђајући опасност, којој их излаже наш обухватни план. Немци покушавају да потисну наша оба крила. Због тога управо они и предузимају очајне нападе противу шуме Делвил и линије коју образује шума Хамс и пољско добро Монаки. Али ми се свуда држимо добро. Следствено, наша претња остаје у снази.

На руској страни Немци исто тако покушавају један сличан маневар да одгоде, ако не и да спрече, концентрично наступање руских армија ка Ковелу и Станиславу. Али и свуда они претрпљују исте неуспехе. Руско десно крило прешло је сада потпуно преко Стохода и грози непосредно Ковелу, и за то време лево крило које образују трупе генерала Лечицког, наступа ка Станиславу, важном центру за снабдевања, чији би пад убрзао заузеће Лавова и загрожавао опкољавањем аустронемачке војске, која остаје на Стрипи.

Проверена обавештења потврђују да су Немци ангажовали 122 дивизије на француском фронту. Овога тренутка више немају стратегијских резерви, пошто су све употре-

бљење на разним фронговима. Њихови чувени остатци састоје се из слабих контигената који се налазе по унутрашњим касарнама, чији број није познат али чији је квалитет слабији, пошто се зна да је позвана под заставу чак и класа 1918.

Лондон, 21. јула

„Морнинг Пост“ добио је посредним путем из Пеште ову вест. „Мађарска фракција са Каролијем на челу, о којој је недавно јављено да је образована, појачала се још са 47 нових чланова који су сви посланици у мађарском парламенту. Та нова група упутила је становништву један енергичан проглас, у коме се захтева да Мађарска добије своју независну управу и своју одвојену војску, којом би командовали искључиво мађарски генерали. Образовање те групе ствара велику узбуђеност и забринутост како у бечким политичким круговима тако и у берлинским управним сферама.

Амстердам, 21. јула

У дневној заповести коју је упутио својим трупама приликом почетка треће године рата, Кајзер каже: „Ако се рат настави, одговорност за то мора бити бачена на наше непријатеље, који би већ једном требали да појме и да се убеде да немачка војска у пркос бројној надмоћности својих противника, остаје и даље непобедима. И ми ћемо наставити рат све до дана када будемо огарантовали живот и слободан развој немачког духа и немачке цивилизације“.

Букурешт, 21. јула

Француско-румунски комитет и француска колонија приредили су банкет француском посланику г. Блонделу који иде у пензију. Г. Диаманди, председник комитета, изговорио је ове речи: „Румунија је непомирљиви противник сваког покушаја бугарске хегемоније, као и сваког покушаја хегемоније у опште. Срећни смо што се слажемо с Француском и њеним Савезницима.

Амстердам, 21. јула

Холандски листови сазнају да се размирице између аустријске и немачке војске све више заоштравају. Јавља се, да је штаб ђенерала Макензена учинио одговорним Ерцхерцога Фердинанда за аустријске поразе. Али аустро-угарски Престолонаследник, одговарајући у изјашњењу које је по том предмету од њега тражено, бацио је на вишу немачку команду сву кривицу за одступање немачких трупа Немци, рекао је он, били су обећали да ће нам послати јака појачања за италијански фронт, што би нам омогућило да одвојимо један део снага које тамо држимо за руски фронт. Али наши савезници нису ни у колико испунили своја обећања.“ Немачки официри показују велико презирење наспрам својих аустријских колега.

СМРТ НЕМАЧКОГ АВИЈАТИЧАРА ИМЕЛМАНА

Имелман, најславнији немачки авијатичар, који је оборио 15 француско енглеских аероплана, погинуо је у ваздушној борби са енглеским и француским аеропланима 6. јуна ове године близу Ланса.

Дописник „Тајмса“ при енглеској Врховној Команди овако описује саму борбу:

„Енглески поручник С. отишао је тога јутра у ваздушну патролу с осматрачем на свом борбеном аероплану. Одмах су приметили да и поручник Саваж поред њих патролира у ваздуху. Далеко изнад себе угледали су три „Фокера“. Тада се поручник С. налазио на висини од 2500 метара. „Фокери“ су, по свом обичају, чекали позади својих линија на висини од 4000 м. од прилике. Баш у тренутку кад их је поручник С. сагледао, један од „Фокера“ је нагло слетио на земљу а друга два устремила се право на поручника Саважа. Поручник С. помисли да је онај први „Фокер“ слетео само зато да би могао отпочети борбу под другим углом. Но за њега су била главна сада она два друга „Фокера“ који су као орлушине муњевитом брзином јурили ка апарату његовог друга — Француза. Да би избегао први судар, поручник Саваж се нагло спустио тако да се борба заподела на 1600 метара. Видев тај маневар, енглески поручник С. се у једном потезу спустио за 750 м. Кад се приближио, он је већ видео да је доцкан: поручник Саваж већ је падао стрмоглавце као олово. Али, то није сметало поручнику С. да настави своје устремљење на непријатеља, и пре него што је Имелман успео да узлети после свог победоносног слета, поручник С. је већ био изнад њега. Није пуцао, али је кидисавао на непријатеља. Ватру је отворио тек кад је готово почео додиривати „Фокер“. Од првога метка непријатељ је погођен, и његов је апарат стао неко време да се љуља па се за тим сурвао као камен.

Ово је први непријатељски аероплан који је поручник С. оборио. Одмах и од прве он је успео да извазове смрт најславнијег немачког авијатичара.

ПОДЛИСТАК

ЧЕТИРИ ДРУГА

(Бомба је најбољи лек за Арнаутина)

Из једног нашег чегничког одељења у Феризовићу упућена су била почетком новембра 1915. год. два поднаредника са два редова, да до Призрена допрате једног нашег вишег официра са фамилијом (жена и двоје деце). Виши официр је из Призрена кренуо за Битољ, јер је тај пут још био слободан, а ова четворица остану у Призрену на служби код начелника станице и задрже се око 10 дана. Када је комбинована дивизија I позива кренула из Призрена, њих је заустављао начелник станице, да остану и предаду Призрен са III-ким позивом, али ови на то нису хтели никако пристати, већ крену за моравском дивизијом, одржавајући извесно одстојање — ишли су одвојено, самостално, јер су остали без своје команде.

Та су четири друга била ови. Вој је био поднаредник Вуксан Радовановић, Топличанин, врло добро познат по свој Топлици и околним крајевима. То је онај Вуксан, кога су 1912. год. у августу због неких његових „погрешака“ биле силне потере по Копаонику, али о Вуксану ни трага. Такав је био у миру, а у рату храбар и одважан, да му равна нема: „сила храбар“, рећи ће сваки његов друг. С њим је био поднаредник Милутин Терзић (Тамник, љубићски, руднички) и још два редова из љубићског среда.

Из Призрена су пошли са моравском дивизијом и до Љум-Куле дођу на миру. У оном нашем хаосу у пуштали су се и у извесне недопуштене послове, а и у друге: где би код Арнаутина видели нашу стоку — коња или вола — одузимали су је као државну својину, враћали нашим људима и т. д. Преноћили су код Љум-Куле и сутра дан крену даље. Пре но што су стигли до моста на Белом Дрину — тако зв. „Бекаров Мост“ — почели су их гађати Арнаути из једне куће на ћувику, лево од моста. Због овога Вуксан скрене с пута лево и удара се друговима једном јаругом у правцу оне куће.

То је било у среду око 9 сах. пре подне, када су се приближили тој кући. Арнаути их нису видели. Кућа и зидови око ње били су све од камена. Први притрчи Вуксан и закло ни се иза дирека од капије, одакле је могао у двориште све да разгледа. При том приђе ближе једном отвору на кући в баци три бомбе. За тим одмах са друговима на капији у лети унутра у кућу. Арнаути су били пренеражени и ни мали нису смели. Бомбе су направиле лом у предњем делу куће. У кући су била три Арнаутина, једна жена и дете. Деца су само била наоружани и то нашим бровметкама, један је на себи имао три, а други два ређења. Вуксан их са друговима одмах разоружа. Затим је сам Вуксан њих и све у кући поклао, не оставивши ни једног метак, већ све бајонетом; Милутин је само једнога ударио бајонетом. За тим са друговима напусти ову кућу, у којој је било сандука са стварима наших официра, била је једна пелерина и сабља.

Када су кренули од ове куће у правцу моста, наиђу на једну воденицу и ту спазе око огњишта које се угасило, три наша погинула војника: једноме је глава била сикиром разбијена један је више леве сисе био сикиром ударен на два места, а трећем је била сва глава размрскана. Све је било са њих скинуто, те су били сасвим голи Свакако су ту били изостали и заложили ватру, да се огреју и одморе, па их Арнаути поубијали — можда баш они горе, који су сада за све скупо платили.

Продуже за тим пут, одржавајући „прописно“ одстојање од дивизије, која је пред њима маршевала. Преноћишта су им била по арнаутским кућама, где су добијали и храну, коју су плаћали, а према Арнаутима су били необично обазриви. Ноћу је увек по један стражарио и били су сваког момента готови за борбу. Уз то сауда су умели очувати и своје војничко достојанство; Вуксана су Арнаути стално ословљавали са „чауш“ и према осталима били пажљиви; али је све то зависило од држања, јер је Арнаутин у стању, да у моменту врдне, кад спази слабост. Тако су они прешли сав Арнаутлук доле до Љеша и на целом том путу ништа им се није десило. Из Љеша опет њих четворо крену за Драч, где их распореде у резервне трупе, а по том даље у њихове опасне јединице.

Р.

Штампарија Д. Димитријевића-Вељанца—Скоп. Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 77 Субота 23. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 23. јула

Српски званичан извештај. — 22. јули прошао је на миру.

Солун, 23. јула

Француски званичан извештај. — Јуче је била канонада с прекидима и чарке нарочито јужно од Дојранског Језера.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 22. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. .....на пољском добру Монаки. Они су утврдили нове француске положаје тог пољског добра и шуме Хамс. Потврђује се да су немачке јединице, које су биле ангажоване у области Монаки, биле принуђене да се повуку услед јаких губитака које су претрпеле од 18. јула. На десној обали Соме, немачки противнапади противу француских положаја јужно од Естреа, пропали су под француским ватром. На десној обали Мезе Немци су предузимали у више махова жестоке противнападе на ровове које су Французи јуче били освојили. Свуда препречна и пешачка француска ватра сломила је напоре Немаца који су претрпели тешке губитке. Користећи се својим преимућством Французи су напредовали јужно од Флери-а. Они су достигли до непосредне близине самога села и прешли железничку станицу. Број војника које су Французи заробили у области Флери у току јучерашњега дана премаша 700 људи Према томе број заробљених војника од 19 јула износи 1100 људи. На десној обали Мезе. У области Во—Шанитр—Шануа интензивна артилеријска борба без пешачке акције. Ноћ је протекла на миру на осталом фронту осим у планини Апрмон, где су Французи пушчаном ватром растерали немачке патроле.

.....У току јучерашњег дана било је две ваздушне борбе; и у једној и у другој оборен је противник. Са тим двема победама тај пилот је повео број аероплана које је оборио на 8. Један други немачки аероплан, нападнут из близа једним француским апаратом, пао је близу Шони.

Париз, 22. јула

Званичан извештај од 11 час. у вече. — На фронту Соме артилеријска борба. На десној обали Мезе француска пешадија освојила је у току дана све немачке ровове између Тиомона и Флери-а до југоисточно од утврђења Тиомон и непосредне близине коте 320. Нападнуто једновремено са северо-запада и југо-истока, село Флери заузето је у целини после једног жестоког боја од стране француских трупа. Број заробљених војника премаша 650, што са раније заробљенима чини свега 1750 заробљених непријатељевих војника на десној обали Мезе од 19. јула. У истом тренутку од прилике Французи су предузели у области Шануа један жив напад који нам је омогућио да повратимо већи део земљишта које смо ту били изгубили прекјуче.

Ноћу између 20. и 21. јула француски аероплани за бомбардовање бацили су бомбе на железничке станице Хамс и Новјон. Јутрос један немачки аероплан бацио је једну бомбу на нас; није било жртава а нема ни штете. И понт А Мусон је такође добио неколико бомби али без икаквог резултата. На фронту Соме оборена су 4 немачка аероплана: 2 у области Морепа, један близу Гијмона и један у непосредној близини Барлеа Овај последњи оборио је потпоручник Гијнеме, који је са овим оборио свега 12 апарата непријатељских до сада.

Два друга немачка апарата, озбиљно повређена, слетела су стрмоглавце у њихове ли-

није, један близу Брија а други у правцу Андиши а.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 21. јула

Званичан извештај од јучерашњег подне. — Западни фронт: Ноћу између 20. и 21. јула непријатељ је вршио напад загушљивим гасовима у области Сморгоне. Напад је почео око 1 часа по поноћи а загушљиви гасова су пуштани у шест махова са размацима од 1 сата. Напад се према томе завршио око 6 часова изјутра. Облаци гасова примећени су благовремено и Немци који су, користећи се њима, покушали да предузму офанзиву, били су дочекани ватром наше пешадије и наших митраљеза; претрпели су велике губитке и били су приморани да се нагло повуку у своје ровове не успевши да изиђу ни из своје бодљикаве жице.

На Стоходу огорчени бојеви водили су се у области села Дубешова и Гулевича. У области Воробијовке, источно од Черног, непријатељски аероплани облетали су наше логоре. У току бојева на реци Серету, близу Городишча, на 20 километара узводно од Тарнополља, пуковник Торопов, командант пука, рањен је.

Лондон, 22. јула

Из Петрограда јављају „Тајмсу“ да руске трупе гоне журно Аустријанце на путу од Броди за Лавово. Оне се сада налазе само на 22 врсте од галицијске престонице, чији пад војни петроградски кругови предвиђају врло скоро.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 22. јула

Званичан извештај. — Непријатељ је напао са знатним снагама Монте Чимоне, али је био одбијен нашим трупама. У одговор на непријатељево бомбардовање отворених вароши из јадранског области, једна ескадрила наших „Капрони“ бомбардовала је успешно у фијумском заливу фабрику торпила Силмес и подводних бродова Витезд. 9 наших аероплана бацало је бомбе на штек и на бараке у Драчу, причинивши знатне штете.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 21. јула

Кавкаски фронт: У правцу Хрушта, у области села Нурика, наши су делови напредовали, пошто су претходно потиснули непријатеља са његових утврђених положаја на десној обали Еуфрата (код Мурадчаја). У правцу Дијарбекира, близу Суглуса, између Муша и Мамахатуна, заузели смо после једног сјајног налета на бајонет турска утврђења. Заробили смо 7 официра и око 300 војника. Једна цела чета предала се. Запленили смо један топ и 3 митраљеза. Наше трупе настављају своју офанзиву. Заробљени војници стално пристижу.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Атина, 21. јула

Телеграфишу из Рима да су Руси уништили у Броди-у 3 аустријске дивизије. Руси концентришу у Бесарабији знатне снаге пешадије и коњице.

Атина, 21. јула

Јављају из Букурешта да је Румунија позвала под заставу класу 1917.

Букурешт, 22. јула

Јављају да је гроф Тиса, мађарски министар председник, изјавио у повратку са Галицијског фронта да Руси почињу да продиру у Мађарску али да су предузете све војне мере да се спречи наступање непријатеља. Друга једна депеша јавља да се руске трупе које иду на Лавово налазе удаљене свега на 22 врсте од те вароши.

Букурешт, 22. јула

Искрцавања првих руских контингената у Солуну изазвало је у Софији велико запрепашћење. Велики крунски савет одржан је у двору под председништвом краља Фердинанда и у присуству министара Немачке, Аустрије и Турске.

Амстердам, 22. јула

Приликом посете Виљемове источнога фронта, постигнут је између њега и Франца Јосифа споразум о реорганизацији командног тела а с обзиром на општу ситуацију створену руском офанзивом. Више група армија стављено је под непосредну команду фелдмар-

шала фон Хинденбурга. Према данашњем немачком званичном извештају, изгледа да ће Хинденбург добити под своју команду и групе баварског принца Леопода и фон Линзингена, то јест целокупну војну снагу у руској Пољској. Једине аустријске трупе које су остале још под непосредном командом аустријске врховне команде јесу оне које сада оперишу на аустријском земљишту, то јест армија фон Ботмера и остатак аустријске војске у Буковини.

Букурешт, 22 јула

Русија је припремила још једну нову армију од 2,000.000 људи која ће бити за неколико месеци распоређена у оперативне јединице.

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

„Сунце зађе да се опет роди,
Народ гине да се ослободи".

Тешко је описати Голготу Српског Народа, коју је доживео новембра и децембра месеца 1915. године, пролазећи преко Албаније. Тај у историји незапамћени слом једнога народа, може знати само онај, који га је лично преживео и који је учествовао у њему, као пашеник међу пашеницима. Па ипак, приповед и опис једнога човека може бити само један делић оних колосално језовитих догађаја, који се са српским народом за тако кратко време одиграше У таквом случају, сваки војник, сваки путник и пашеник, представља засебну књигу својих доживљаја и патњи. И кад би сваки своја виђења и доживљаје описао, онда би све то укупно сачињавало једну језовиту и страшну књигу, из које би се видело шта је све један живан и поштен народ радио, и шта су му спремили његови суседи

*

И ако су сви људи, зрелији и војници који су познавали Албанију, могли предвидети унапред шта ће их снаћи на том страшном и далеком путу, при самом поласку, или управо при почетку страдања, на њиховом лицу место страха и очајања видео се неки осмех, који потсећа на Леонидине речи: „Пожурите, прихватите се, јер је далеко Хаду пуповати". Народ који је научио на патње и која је патњу са крвљу својом наследио, није могао друкчије ни дочекати такве догађаје, него са осмехом. И доиста, она ужурбаност око спремања за пут, помешана са песмом и плачем, подсећала је сваког на један народ, коме је патња и понос саставни део живота. Јер су плакали само они, који нису могли поћи, а смејали су се само они, који се нису хтели непријатељу предати. А то није баш лака ствар, смејати се кад ти кућа гори, остављати кућу и имовину своју, која је годинама муком течена и брижљиво чувана и затварена, улици, свету, непријатељу на расположење То је самопрегорезање, то је пркошење судбини.

Ето тако је отпочела српска патња од дана, када су Србију напале заједно: Немачка и Бугарска. Слегла се цела бежанија и војска у Крушевац, Краљево и Чачак, мислећи у почетку да се даље неће ићи и да ће савезници стићи у помоћ. Али се брзо увидело да се мора даље продужити. И кад се мора ићи, онда бар једи, пиј, продавај што ти пре није било за продају, бацај, разбијај, пали, плачи и певај. Жене испраћају своје мужеве и сроднике и довикују: „Здраво пошао па здраво и...." загрцају се и загуше у плачу. А над свима тим узнемиреним пашеницима као да лебди дух Ђуре Јакшића и шапће:

„Падајте браћо, планине у крви,
Остан'те села пек' гори пламу;
Бацајте сами у огањ децу,
Стрес'те са себе ропство и срам.
. . . . . .
За пропаст вашу свет ће да зна".

Напуштају се питоље и плодне равнице око Ниша, Краљева, Чачка и Ужица и хватају гудуре и камените клисуре. С нама је ишло све, почевши од Краља и Министра па до мадничара и просјака. И то нас је тешило и храбрило. Људи, жене, деца, в јници, попови, старци, младићи, коморџије, рањеници, коњи, волови, кола, фијакери, аутомобили, све се то помешало и гмиља по жутком блату, претичући једно друго и журећи као да иде на трку виноградa. Војници са обешеним пушкама о ремењима, као соколи са поломљеним крилима, бежанија са упртачима и завежљајима, који на коњу, који на колима. Још се нису одмакли од вароши и лепога пута, а већ почиње ломљење кола и остајање у блату, већ почињу патње помешане са кикотом хладнокрвних лица и разговорима, бурним и тихим. А рекрути и последња одрана младића, прикупљени из целе Србије, као птице селице за далеки пут, загрлили се по двоје и троје и певају, као да су пошли на свадбу:

„Ој Србијо, мајко мила,
Ти ћеш бити царевина".

„Али треба још много *курбана** за царевину, моји синови“, примећује један чича и пробира најлакше путање где нема блата. Неко заметкује гуњ, неко торбу, неко шарењицу о рамену, да се има чиме покрити, а неко ништа. Неки остају у блату и јече од умора. Пут се све више закрчује и застаје по читав сахат два, док се тамо негде напред не прокрчи. Војска претиче бежанију и заузима позиције за заштиту. Официри продиру с колонама напред и заузимају плацеве крај пута за преноћиште. Настаје свађе око плацева и отимања. „Ово је та и та окружна команда, она је заузела ово место“, виче један официр. „Ово је та и та војна станица“, виче начелник војне станице. „Ово је обласна дивизија та и та“, виче коњичар и прети ко му заузме место. „Ово је незбрињута породица“, плачу жене, шљепкајући ципелама по блату са улошканим сукњама и моле за парче места за преноћиште. Све је то пошло да бежи, да гладује, да кисне, да зебе и да скапава у блату крај пута. О, да беше коме видети с неке висине три божја мравињака, три колоне народа, које кључају као лава са три стране света: Качаничке, Преполца и Новога Пазара право Косову, на гилотину своју. Јер наша права патња почиње од Косова, дакле од онога истога места где је започела 1389 године. Јер дотле беше и путева и хлеба, а одатле ни једно ни друго. А има ли што горе за човека него кад мора да путује, а нема пута и нема шта јести? Помишљало се од сваке руке: да се предамо сви ћутуре, јер непријатељи продиру у срце, кроз ибарске, лабске и качаничке дубодолине, са три стране, у стопу за нама. То нам казују митраљези и топови наши из нас, који као рањени брод на мору, дају још знаке живота српске војске нападнуте са четири стране. Не! Нећемо се предати, јер то нису урадили Лазар, Милош и Југ-Богдан. „Су чим ћемо изаћ пред Милоша и пред друге српске витезове“. Да примимо крвљу битку ту, и да сви до једнога изгинемо? Не, ни то, јер ми још требамо оном нашем робљу, што је тамо остало. Би одлучено да идемо даље.

* Турска реч, значи жртва, која се приноси при подизању велике грађевине, при чему се коље овца, јагње и др.

ПОДЛИСТАК

ХИМНА СРПСКИХ РАТНИКА

Не плачи, мајко Србијо наша,
Слободе златне куцну је час.
Огрова горког прсла је чаша
Душмани ће скоро познати нас...
Оштри су мачи твојих синова
Што врагу тзове копају гроб.
Ох, дигни главу из тешких снова
Ти више не смеш остати роб!...
Крвца ће пасти на њиве твоје
Авалин биће обојен брег:
Српство ће опет постати своје
Под Орла Белог витешки стег
Напред!...

Испимо други судбине чаше
Будимо суду страшноме суд.
Предајмо огњу, душмане наше
Сархајмо мече у њину груд!..
Доста је било клетве и плача
Патња је доста давила нас.
Из оштрог реза нашега мача
Нек' сине нашој Србији спас!...
Ура!...

Јурнимо смело у бој крвави
Предака наших ваиије сен.
Нек крвца врела злотворе сплави
Нек деца наша не буду плен!...
Кидајмо ланце са рода свога,
Ко живот хоће нек смело мре!
У име Правде, Вере и Бога
Нек смелост наша душмана тре!...
Напред!...

За величину српских земаља
За славу Српства и народ свој,
За понос нашег поносног Краља
Отцујмо други у свети бој!...
Време је дошло да славе венци
Оките нашу кићену груд —
Да наранџаји причају деци
Предака њиних витешки труд!...
Већ бојна труба на јуриш труби,
Двоглави Оро разваја лет:
Напред, ко златну Слободу љуби,
У борбу свету у славе сплет!
Напред! Напред! у славе сплет!..

Јула 1916. год.
Бојиште.

Мир. Стефановић

Штампарија Д. Димитријевића-Васпитача —Солун Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 78 Недеља 24 јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 24 јула

Српски званичан извештај. — На дан 23. јула није било важнијих догађаја. Један непријатељски аероплан пао је у наше линије јужно од Битоља; два немачка официра која су била на њему заробљена су.

Солун, 24. јула

Француски званичан извештај. Дан је протекао релативно на миру. Немачки извештај претендује да је било борбе на граници, јужно од Битоља, између Бугара и Срба, који су се сретно свршили по Бугаре. То је тврђење нетачно. Као што је јуче речено, извесни предстражни положаји на граници били су, на захтев генерала Сарајa, евакуисани од стране Грка и били заузети од Бугара без икакве борбе. Близу Преспанског језера Срби су отели Бугарима село Рамли.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 23 јула

Званичан извештај. — На фронту Соме француска је артилерија бомбардовала немачке одбрамбене радове. Један немачки сталан балон уништен је француском артиљеријом близу Анемена, јужно од Перона.

На десној обали Мезе борбе су се наставиле преко целога дана у области Тиомон—Флери. Северо западно и јужно од утврђења Тиомон, сви напади које су Немци предузимали у намери да потисну Французе са освојених положаја остали су узалудни. Не само што су Французи сломили противников напад, нанешши му веома велике губитке, већ су поновном офанзивом успели да и по други пут у року од 12 часова освоје утврђење Тиомон, које је остало у рукама Француза у пркос обновљеним нападима Немаца. Исто тако огорчена борба води се у селу Флери. Пошто је француска пешадија јуришем једном већ евакуисала цело село, у међ више пута обновљених немачких напада, она се после подне опет вратила у напад бајонетом и повратила већи део села, где се Немци још једнако енергично одупиру. Број војника заробљених у току јучерашњег дана премаша 400 људи. У области Во—Шашитр—Шенуа жестоко бомбардовање и жива пешачка акција.

Ноћу између 21. и 22. јула једна француска ескадрила бацала је бомбе у области Вердена. 38 бомби је бачено на железничку станицу Стене, 8 на железничку станицу Монмеди, Седан и на бараке у области Довилера.

Лондон, 23. јула

Званичан извештај. — Прошле ноћи освојили смо нешто мало земљишта, западно од Позијера, а после интензивније употребе минâ. Северно од Безантена ле Пти и северо западно од шуме Делвил заробили смо неколико војника. Преко ноћи била је веома велика артилериска активност на многим тачкама енглеског фронта. Један од наших одреда уништио је један магацин мина, источно од Лооса. У близини пута који води од Ипра у Комин запалили смо једну малу мину која је експлодирала у непријатељским линијама и заузели смо ровак.

Вечерњи извештај. — У рововима које смо заузели прошле ноћи западно од Позијера ми смо у тесном додиру с непријатељем. Велики број немачких лешева лежи око заузетих ровова. Заробили смо око 100 војника. Непријатељска артилерија дејствовала је жестоко

преко целога дана, јужно од Позјера. Бомбардовали смо јужни део шуме Мамец. Близу Сен-Елуа непријатељ је запалио једну мину, која је оштетила његову сопствену бодљикаву жицу. Друга једна мина експлодирала је близу Анши-а, на месту једнога левка који држе Немци, случајност која одаје извесну нервозност немачких минера.

Једна енглеска ваздушна ескадрила од 4 аппарата водила је борбу са 7 непријатељских аероплана од којих је 3 оборила. Борба је трајала 45 минута. Два наша аероплана су нестала.

Париз, 23 јула

Јуче на фронту Пикардије све акције ограничиле су се на исправку фронта. У правцу Позјера енглеска артилерија је очистила неколико непријатељских ровова, чија је близкост сметала опасност за енглеске положаје. Између шуме Хамс и пољског добра Монаки, француски су топови очистили без велике тешкоће једно гнездо митраљеза чије је присуство сметало комуникацијама. Тиме су Французи загосподарили брежуљком северно од Хамса. Између јаруге Комбл и Соме, северно од реке, у шуми која се пружа од Естреа до Сокура, две француске чете отеле су на јуриш утврђење које штитило извесне групе кућа из Деникура.

На фронту Мезе акција је свуда била значајнија. Слабије наступање Немаца кроз шуму Во—Шапитр, дало је повода огорченим бојевима. У осталом Немци су извели то своје наступање по цену веома великих својих губитака. Французи су на то врло брзо и снажно одговорили. Од Вашеровила до Флери три конвергентна француска напада, управљена на ка висоравнима Тиомон, завршила су се тиме што је Немцима отето више ровова, само село Флери и једна знатна група заробљеника. Та је диверзија била веома срећна. У опште узев, потврђује се све више и више да немачка реакција малаксава на верденском фронту. С друге стране зна се да немачки тешки топови, који се сада налазе на Соми, нису могли бити тамо одвучени а да се за толико артилерија не ослаби на Мези.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 22. јула

Званичан извештај. — Западни фронт: На Стоходу, у области Љубешова, наша одељења која су прешла на леву обалу реке, заузела су читав низ висова које смо утврдили. На реци Ставоку, левој притоци Стохода, наши поједини делови приближили су се реци под борбом. Вођена је крвава борба око заузећа села Рука Миринска, борба у којој је долазило често до окршаја пред у пред и која се развијала по улицама самога села, које је више пута прелазило из руку у руке све докле га нисмо на послетку дефинативно освојили. Сви покушаји непријатеља да зас из села избије, остали су потпуно узалудни; непријатељ је, напротив, био одбачен с ону страну реке Ставока. Ту смо заробили око 600 Немаца и запленили 12 митраљеза. У области Коритнице одбили смо офансиву непријатеља. На осталом фронту уобичајено пушкарање.

Петроград, 22. јула

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт. — У непосредној близини села Рудка Миринска која образује источни угао на положајима на реци Ставоку, водила се огорчена борба преко целе ноћи. Непријатељ је био наткрилио то село са три стране и вршио узастопне противнападе. Одбили смо неколико од тих напада, али смо око 3 часа ноћу морали да евакуишемо село и да се повијемо за 400—600 корака источније.

Код Броди-а, на линији реке Граберке и Серета, трупе ђенерала Сахарова воде огорчену борбу. Заробили су око 1300 војника. У Броди-у погинуо је од граната великога калибра пуковски свештеник, отац Успенски.

Лондон, 23. јула

Нарочити извештач „Тајмса“ шаље с руског фронта ову депешу: „Битке на фронту Стохода постају све жешће и узимају све веће размере. Немци се бране с нечувеним огорчењем јер су, с обзиром на важност линије коју држе, добили наређење да изгину сви пре него ли да одступе. Они покушавају да врше бесомучне нападе на разним тачкама и свакоднево доводе нове снаге. Те нове снаге, чим се искрцају из воза, одмах се упућују на борбену линију где су немилосрдно десетковане смртоносном ватром руске артилерије која им причињава страховите губитке. Фронт на Стоходу је у овоме тренутку прави пакао. Артилеријски двобој је тамо стално у јеку и с времена на време достиже такву жестину да је немогућно разликовати топове

који бљују олово. Трескање је сличан грмљавини. Он је сталан и прати вас на целом фронту. Ноћу небо изнад обалама Стохода је потпуно у ватри. Зрна се распрскавају у ваздуху и пљују са страховитим шумом. Ковел је препун немачких и аустријских рањеника. Пре руске офанзиве немачки положај на фронту Стохода био је особито јак. У осталом они су се ту борили очајно".

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 23. јула

Званичан извештај. — У ваш Травеванце ми настављамо своје наступање и поред живог отпора непријатељевог.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 22. јула

Кавкаски фронт: Ништа важније није се догодило. Ситуација се није изменила.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 23. јула

У једном интересантном чланку, у коме истиче важност јединства фронта и акције, што је војна париска конференција, на предлог г. Бријана, извела, „Матен" примећује да су све противничке војске истављене против савезничких трупа сада приморане да ангажују максимум својих снага у одбрамбене и веома смртоносне битке. Немачка види како се њени војни извори исцрпљују на фронту Соме и Мезе. Њој је потребно да жртвује стотинама батаљона да би могла да подржи своје аустромађарске савезнике који посрћу, а није у стању међутим да макне ни једног човека са северног сектора њеног источног фронта, коме је свуда загрожено. Аустрија непрестано губи крв кроз ране које задобија у Галицији и Буковини. Турска је изгубила Јерменску. Само је Бугарска до сада могла да се извуче. Али и на акцију против ње неће се дуго чекати. Не би било ни морално ни мудро кад би се друкчије поступило. Бугарско ћудаштво мора бити кажњено и према томе Балкан ће ускоро бити позорница војних операција. Цео Споразум увидео је корисност тих операција.

Лондон, 23. јула

Дописник „Морнинг Поста" јавља да су, према приближном израчунавању руског ђенералштаба, руске снаге на источном фронту надмоћније од немачких за 1,000 000 људи. Од 2,500.000 људи који образују савезничке резерве руске армије, 500.000 људи је већ уведено у борбу а остатак од 2,000.000 налази се у концентрационим центрима.

Англо француски војни критичари истичу да су Немци, приморани да пошљу један део својих трупа у помоћ Аустријанцима, изгубили не само иницијативу у операцијама већ, што је најважније, и моћ реакције на непрестане нападе руских трупа.

БЛОКАДА И НЕМАЧКА ТРГОВИНА

Зна се да је Немачка трговачка флота била предмет особите пажње и неге цара Вилема. Док је она 1890 била од 636 000 тона, 1914 тај је број порастао на 3,072.000 тона подразумевајући ту само бродове који су већи од 100 тона. Према томе, немачка је флота учетворостручена у размаку од 25 година. Међутим од почетка рата, самим тим што су Савезници остали једини господари мора, тај огромни капитал остао је непродуктиван. Велики број наоружаних бродова заплењен је: други, око 600 на броју, били су приморани да се склоне у неутрална пристаништа, где ће остати интернирани све до краја рата, и на послетку остало их је који закрчавају пристаништа у Хамбургу, Бремену и Емдену. По признању самих немачких економиста, издржавање те неактивне флоте стаје ванредно скупо, и велике фирме као год и другостепена друштва су формално руинирани за дуги низ година под теретима који се више не могу покривати добитима промета. Уз та друштва стрездају многе банке, удружења и установе које се мање више састоје у односима са индустријом и поморском трговином. Тиме је уједно паралисана и спољна трговина. 1913. године укупан извоз Немачке оцењен је на 10 милијарди марака. Од почетка рата Немачка се мудро уздржавала да публикује ма какву статистику. Али ми знамо да је од тих 10 милијарди извоза у 1913. г. 400,000.000 ишло у прекоморске земље и 438,000.000 у Енглеску. Ако се тим цифрама дода извоз робе извезене у Француску, Русију, Португалију, Италију и Белгију, што свега чини 2.665,000.000, онда ће се видети да је спољна трговина Немачке морала спасти

од 10 на 3 милијарде, то јест, она је пала за $^2/_3$. Осим тога, ваља додати и знатан део немачког извоза у Аустро-Угарску. Из тога се већ може видети огроман значај пијаца које на тај начин немачка трговина губи и у колико рат буде више трајао у толико тај губитак има шансева да постане дефинитиван, јер немачки стари клијенти навикавају се да се снабдевају на другој страни. Али царинска увоза није се смањила у истој мери. Срачунато је да је у току прве године рата Немачка вероватно увезла 7—8 милијарда сваковрсне робе (у место 13 милијарди у 1913. год.) Да би могла пократи дефицит у својој спољној трговини, који износи најмање 5 милијарди, а да при том не би иначе морала извозити злато, Немачка је уновчила 1200—1500 милиона страних вредности, употребила старе кредите којима је располагала према неутралним земљама или пак прибегла краткорочним плаћањима у злату. Али ти су извори готови да буду исцрпени, и да би могла исплатити кријумчарску робу коју добија, царевина је принуђена да се растане и са својом последњом златном резервом. Ето само тако се може објаснити све веће и веће опадање марке.

ПОДЛИСТАК

„ЛЕЛЕ, МИТРАЉЕЗ!"

(Из повлачења кроз Албанију)

После преноћишта у Бицанима, 15. новембра 1915. године, наставили смо марш за село Васјат. Мећава је беснила у највећем степену, мраз и лед толики је био, да су се и сами мештани, који су били у воденици или код стоке, при повратку кући, успут мрзли тако да поред лешева наших војника, виђали су се и многи њини лешеви. Узбрдице и низбрдице, огрезане ледом и сметовима биле су страшне; спуштање је трајало читаве часове, а нарочито товарни коњи тешко су милили На једној низбрдици, на један сахат пред Васјатом, беше се заустависо цео караван од коморе и коња коњичких и артиљеријских Пут се спуштао у једну реку, велику и брзу, која се није могла газити, пресечен на цик цак литицама, и кад се који коњ оклизне, удара право у залеђено огромно камење у реци. Пут је поред своје низбрдице, уске и стрмог изгледа, још страшнији постао услед снега и леда. На другим низбрдицама помагали смо се пијунима правећи басамаке у леду, али овде је то било немогуће, јер пут је просечен у камену тако, да пијуци нису помагали. Јахаће коње пуштали смо саме, а товарно коње спуштали смо тако да по три војника држе једног коња, један за дизгине, други са стране трећи за реп. Коњи су се морали клизати на задњем трупу, а ако добије већу брзину при клизању, в једини га пуштају, он пада низ леђену литицу, високу преко стотине метара, удара у залеђену речну обалу и пресне као леђена санта.

Приликом спуштања митраљеског коња кога је водио редов Петар Стефановић из Лисовића, срез космајски, округ београдски, а са стране и позади држао каплар Никола Михајловић из Неменикућа, десно се сметао пример савесности и пожртвовања. Коњ је био од већих коњичких коња и доста тежак, тако, да сам ценио да ће, ако се већом брзином почне клизати, морати одлетети низ литицу. Ви ше војника није га могло спуштати, а није се ни имало, пошто су сви били заузети, јер смо имали доста товарних коња. Нагласио сам каплару Николи да се причувају, ако клизање узме већу брзину и, ако се не може задржати, да га пусте, јер ако га не пусте и они ће двојица одлетети у амбис.

Спуштање је било као што сам предвиђао, јер коњ иначе тежак, а још са тешким товаром, доби у клизању страховиту брзину, да сам узвикнуо: „Пуштај", да неби оба војника поред коња страдала. Али војници не пуштају. Каплар Никола држи са стране за митраљез, а кад стигоше на завијутак, Петар трже коња за дизгин, да би га окренуо, али коњска тежа задњег трупа превлада, коњ полете низ литицу... Каплар Никола грчевито обема рукама држаше митраљез, висећи у ваздуху. Кроз лет у ваздуху оте му се самртничи крик „Леле, митраљез!"... Затворих очи да не видим страхоту и ужас! Кад сам отворио очи, видио сам овај призор: Петар је лежао на путу држећи се грчевито левом руком за један мали леђени усек, а десном држао дизгине о којима је коњ висио низ литицу, закачивши реп постеља митраљеског у једу пукотину литице. Каплар Никола још грчевито држи митраљез одупрвши се ногама о клизаву кору стрме литице Бесвесно сам викао за помоћ и после великог труда спасосмо оба војника и митраљез, а добри коњ са постељем митраљеза, који нисмо могли скинути, сурва се муњевитом брзином доле у понор...

Никола Пушеља
п.-поручник

Штампарија Д. Александровића-Велеланца —Сплит Одговорни уредник В. Анђелковић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 79. Понедељак 25. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 25. јула

Српски званичан извештај. — 24. јула није било важнијих догађаја.

Солун, 24. јула

Француски званичан извештај. — Ништа особито важно није се догодило на фронту. Прекјуче је један непријатељски аероплан био приморан да слети у област Лерина. Оба авијатичара заробљена су од Срба.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 24. јула

Званичан извештај. — На десној обали Мезе Немци нису учинили никакве покушаје на сектору Тиомон. Французи су утврдили освојене положаје, који се налазе западно и непосредно поред пута од Тиомона за Флери, као и у селу чији део јужни крај држе. После једног жестоког бомбардовања које је трајало целога дана, Немци су предузели два јака напада у шуми Во—Шапитр. Један од тих напада био је сломљен од стране Француза и Немци нису могли да се приближе њиховим линијама. У току другога напада Немци су успели да продру у неколико француских ровова, али су у брзо за тим били избачени противнападом.

На Соми француска је авијатика издржала 17 ваздушних борби, у току којих два немачка апарата, обилно повређена, слетела су нагло и стрмоглавце у њихове линије. Друга два немачка аероплана оборена су у области Вердена. Један је пао близу Дамкура а други у околини Маранвила. Овај последњи је оборио наредник Ленуар. Ово му је 6 непријатељски аероплан који је оборио.

Лондон, 24. јула

Званичан извештај. — Енглеска Врховна Команда под 24. јулом саопштава: Северно од Позјера прошле ноћи био је један локалан напад у коме су узеле учешћа аустралијске трупе као и трупе из Нове Армије. Друга Немачка линија освојена је у ширини од 2000 јарди. Заробили смо више стотина војника. Разни противнапади противу наших нових положаја снажно су одбијени. На осталом фронту није се десио никакав важнији догађај осим нешто мало минске активности која је запажена између Сушеа и Лоса.

Доцнији извештај. — Настављајући наступање своје, ми смо напредовали северо западно од Позјера на фронту од 4—600 јарда у дубину и од 3000 јарда у ширину. Аустралијанске трупе, као и трупе из Кента и Суреја узеле су учешћа у тој операцији и утврдиле освојене положаје, у пркос жестокој ватри која је била особито јака близу Позјера, на путу за Бапом. Наша је артилерија тукла Курселет к Миранмон, изазвавши експлозије у једном и у другом месту. 10 топовских амплсмана и 3 магацина муниције бачено је у ваздух. Непријатељ је покушао да заузме левак близу Сушеа, али је био одбијен ручним бомбама. Између Хоџа и Сент-Елуа непријатељ је запалио једну малу мину али није предузимао никакву пешачку акцију. Непријатељска авијатика вршила је смања летења. 8 непријатељских аероплана било је принуђено да се врати натраг.

Лондон, 24. јула

Званичан извештај. — Ђенералштаб Египатске Војске јавља: Од 21. јула Турци у јачини од 14.000 људи, нападају на наше положаје близу Романи, источно од Порт Саида а на једном фронту од 7—8 миља. Напад се развио о наше утврђене положаје, а на јужном боку борба се развија у нашу корист.

Тамо смо заробили 4—500 војника. Ратни бродови успешно су потпомагали пешачку акцију. Борба се наставља у нашу корист.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 23. јула

Званичан извештај. — Западни фронт: Јужно од Броди-а воде се огорчени бојеви на Серету. Непријатељ је вршио противнапад у више махова против наших делова који су прешли на десну и западну обалу те реке а у област Пенијаки—Чистопади. Одбили смо све те противнападе и утврдили освојено земљиште. У области реке Бели Черемош, југо-западно од Кутя непријатељ, у јачини једне дивизије, напао је наша ељбијз пешачка одељења, која су се држала у планинским кланцима, и потиснуо их је нешто мало.

Петроград, 23. јула

Вечерњи званичан извештај. — Борбе на реци Граберки и Серету јужно од Броди-а развијају се у нашу корист. Наше трупе које су се биле утврдиле на десној обали, отеле су још два села и део шуме који се налази југо-источно од једнога од тих села, као и коту која лежи између та два села, а после једног жестоког напада. Борба особито жестока водила се у једном селу, где је непријатељ морао бити истеривам скоро из сваке куће. Непријатељ је покушавао 9 противнапада. Сви ти противнапади били су одбијени с тешким губитцима по непријатеља. Заробили смо 1200 војника. Заробљеници непрестано придолазе.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 24. јула

Званичан извештај. — Бесомучан напад који је непријатељ предузео источно од Гриво био је брзо одбијен. У долини Травињоло понова смо осетно напредовали.

Наш притисак на Монте Чимоне наставља се и поред огорченог отпора непријатеља. Два противнапада, предузета против наших положаја, била су одмах одбијена. На Целенкефелу имали смо успеха. На Карсу снажно смо напали непријатеља источно од Монфалконе, заробивши му 145 војника. Један наш подводни брод потопио је у горњем делу Јадранског Мора један аустријски контра торпиљер.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 24. јула

Кавкаски фронт: — Западно од области Кијалкит—Тешифтлит наши су делови наступили поново за неколико врста. Одбили смо нападе Турака на Киги.

Вечерњи званичан извештај. — Ништа ново.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Рим, 23. јула

„Корјере де ла Сера“ има извештај из Букурешта да је Бугарска отпочела преговоре са Споразумом у циљу закључења мира.

Атина, 23. јула

Румунија је скренула пажњу бугарској влади на скорашње пограничне докађаје који стварају једно веома опасно стање по обе земље.

Амстердам, 24. јула

Немачки листови који су јуче пристигли из Берлина бележе озбиљне нереде који су се десили у северним предграђима немачке престонице. Тамо су се биле скупиле жене, организовале манифестацију и захтевале да се пусти у слободу народни посланик Либкнехт. Полиција се умешала и манифастанти су растерани.

Лондон, 24. јула

Рајтерова Агенција јавља да је Русија пристала да прода Јапану половину јужне железничке линије Харбин—Цаг—Цу. Русија исто тако признаје Јапану право речне пловидбе између Кирина и Паксеина.

Петроград, 24. јула

Отпочели су преговори између Русије и Румуније односно превоза преко Архангелска до румунске границе ратнога материјала који је румунска влада поручила у Америци.

Лондон, 23. јула

Односно именовања ђенерала Хинденбурга за главно командујућег свих аустро-немачких армија које оперишу на источном фронту, енглеска штампа добила је ове накнадне извештаје: „Вест о том именовању изазвала је је у Бечу и Пешти веома неповољан утисак и незадовољство се одмах испољило свуда. Мађарска штампа усвојила је један заједљиви тон

и напада оштро нове одлуке које су донесене у царском ћенерштабу. Три мађарска листа, која су непосредно напала Кајзера, обустављена су од стране војне аустријске власти. Време је велико у свима друштвеним класама и непријатељство између Мађара и Аустро-Немаца постаје све очевидније. С друге стране јавља се да је наименовање ћенерала Хинденбурга решено у току састанка цара Виљема, цара Фрање Јосифа, Бетмана Холвега и генерала у немачкој врховној команди. На томе састанку ћенерал Хинденбург је захтевао да му се да већа власт у командовању и додао је да сматра као апсолутно хитно за добар развој будућих операција, да се смањи борбена линија на источном фронту. Али тај предлог био је у први мах одбачен, пошто мађарска влада није хтела никако да пристане, да се мађарске равнице устуне руским трупама. Али изгледа да је кајзер у последњем тренутку овластио ћенерала Хиндебурга да може извести до краја свој план.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

НЕМАЧКА И РУМУНИЈА

Тон који је немачка штампа заузела од неколико недеља према Румунији интересантан је са двојаког гледишта. Он показује још један нов пример немачког „начина поступања“ према државама, на чију се политику немачка дипломатија стара да утиче. Забринутост која се испољава у немачком јавном мнењу доказује сав значај руских успеха.

„Минхенер Најестен Нахрихтен“ вели: „Ми смо досада говорили учтиво са Румунијом, али ми можемо и дрскије да разговарамо“; или, прекидајући Братијану за „његову шаљивску политику“, додају „не би требало заборавити да је Румунија једна другостепена земља и да ће централне царевине на први ударац који би она покушала, удавити новога нападача пре него што би постао опасан“.

„Франкфуртер Цајтунг“ постоља у погледу румунског првог министра ово питање: „Хоће ли и Братијано показати одсуство поштења и часности као што је то учинио и Саландра? — Чини нам се да је још могућно, да се румунска влада неће дати навести на ту фаталну одлуку“.

„Германија“ извављује да „Румуни нису наши пријатељи. Жито које су нам продали, представља само једну трговачку операцију.

„Берлинер Тагеблат“: Румунска неутралност једва да се може квалификовати као благонаклона; нама недостаје вера у румунску политику, ње није било ни онда кад смо закључивали наш споразум економски с том земљом, али ми се стално надамо у наше армије“.

Увек и стално политика песнице, политика претње. У осталом, у Немачкој нико није кадар да схвати да и националне и моралне тежње могу имати извесну улогу у еволуцији румунске политике. Немачка штампа своди све на један обичан рачун интереса.

*

„Ом Аншене“, поводом изјаве немачког кајзера приликом почетка треће ратне године, примећује да су последње царске прокламације изостале далеко иза оних победоносних славопојки, у чему види право срозавање немачког истинкта, који се пита да ли се не би требало задовољити само спасавањем живота царевине.

„Фигаро“ сматра да те прокламације показују да је Немачка већ једном постала свесна опасности која јој грози и тиме саветује савезницима да јој наносе све теже и брже ударе.

„Пти Паризиен“ се пита како ће Немачка примити увијена признања свога господара.

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

„Сунце зађе да се опет роди,
(2) Народ гине да се ослободи“.

КРАЉЕВО—РАШКА—НОВИ ПАЗАР

Хлеб поскупио још од Краљева. Док смо дошли до Рашке проја одскочила на 6 динара, У Новом Пазару врева и метеж од разних колона. Турци позатварали дућане и не можеш ништа нигде купити. Ако немаш у својој торби а ниси под командом, смрт неминовна од глади. Још се по мало даје прнога хлеба војсци. На Роговни више Новог Пазара ноћили смо на голом снегу. Близу нас из једне чесме, чу се глас једног одојче-

та. Једна сељанка из Мачве повија одејче крај ватре, сасвим спокојна као да то ради у својој кући и нешто се препире са својим рођацима, бежанцима, што нису донели дрва за ватру, а она целе ноћи приносила и ложила ватру. Коморције неке још запињу уз лелени брег са гладним воловима и товарним колима, па ни маћи док не сване и не открави се. Од синоћ замркли ту, па ено их још гурају и нису одмакли ни за сто метара. А треба и измицати, јер кркљанац митраљеза и пушака све ближе одлеже долином валовитога Ибра. Ко има здраве ноге, или добра коња, а нема велики товар, благо њему. И опет ударање, гужва застајкивање, викање, свађање до поноћи, док не засијају хиљаде ватара крај пута, укува се што за јело и уз утуљену ватру заспи тврдим сном, а киша и суснежица прска одовго, гаси ватру и диже путнике да устају пре времена.

МИТРОВИЦА—КОСОВО—МЕТОХИЈА

У Митровици се скрхљале две густе колоне из Новог Пазара и из Рашке уз Ибар. Не може се проћи кроз варош од изукрштених воловч, коња и кола. Арнаути позатварали дућане. Хлеб се издаје за војску само од проје. Магацини се празне нагло, како у Митровици тако у Вучитрну, Приштини и Урошевцу и издаје храна оној војсци и бежанији, која је сишла са Преполца и Качаника. И дуж Косова већ кливе густе колоне коморе, војске и бежаније пут Пећи и Призрена, тек у сусрет новим јадима и тегобама. Јер народ и бежанија су већ дотле прешли пешке 5—600 км. и само путовање дотле чини једну огромну патњу, достојну великог жаљења и описивања, а онда сад тек настају патње и нови јади.

Ми смо ишли за Печ. Срећа једина што време беше лепо. До пола пута од Митровице био је пут и овакав и онакав, али од пола пута ми нисмо били више путници, ми смо били мученици. Дотле је још неко о некоме водио рачуна, а одатле је сваки само себе гледао. Ако је ко гледао шуг, кад у сред њиве оруђи удари у њих, ето то је за нас било село Клине. Наћјосмо прво на пут скоро калдрмисан, а још ненасут, који су наши били почели градити, преко кога су кола тумбала, као пуштени сандуци низ брдо, а једни волови са крвавим вратовима, исплаженим језицима и улокнутим слабинама ревносно вукли своје терете, спотурајући се под јармом, а на једну, а на другу страну по том џомбавом камењу, клизајући плочама низ каменове, нарајући, ломећи ноге и крвавећи папоњке. Турци су владали овим крајем 500 година и ниједан пут нису саградили, већ по гдегод још стоје трагови старих српских путова и мостова. Ено најбољег сведока томе, моста на Ситници, творевине неимара деветоре браће Војиновића. А шта нам казују рушевине цркава, манастира и школа српских, ја то, да су Турци затекли у Србији културу веома високу, према оном времену, срушили је и пошавши из Србије, оставили само рушевине од некадашње културе а ничим је нису заменили, нити што приновили. И, тек што изађосмо из тога камењара наћјосмо на тешку и мокру смоницу у коју за пола метра западоше точкови. Стаде све и чека сахат, два, три, четири, ноћ, дан да се прокрчи пут. Посустали волови полегали под јармом и преживљу или почивају; ложе се ватре крај пута и врте цицваре и качамаци, проноси се јаук од рањеника и болесних крај ватре. Ено један се коморција већ истегао крај ватре, први курбан за Велику Србију, кад се почне да броји од 100.000. Па ено и два рањеника мртва крај ватре. Сад се више не огледа херојство на бојној линији, већ сад је херој онај, који себе, стоку и товаре извуче из блата и јаруге, ко нађе дрва за гориво и хлеб за утољавање глади. За преноћиште треба дрва, вода, хлеба, а треба и сена за стоку, а све се то не нађе свуда.

И где се нађе једва за скупе паре, под великом давијом. Једино чега има доста, то је камење, блато и трње. Заноћи се уморно и гладно, па се тако и продужи пут са великим натезањем. Аутомобили и кола варили се у блато и чекају. Официри командују, војници на рукама извлаче точкове из блата, али је рђав пут јачи од свију. Артилерци извосе топове на рукама из долине на брдо. Товари се одмењују и бацају. Арнаути ревносно купе што војска оставља. За три дана и три ноћи сунце и месец осветљавали су ове мученике и били сведоци њихова мучења, за три дана и три ноћи прешли смо три километра док се опет не дохватисмо тврђег пута кроз Метохију равну, шумовиту и пусту. Ах, древна српска Метохијо, некада бујна житнице српска и пуна кошнице меда, зар слобода твоја ни две године да не траје? Зар опет да крстаре дивље арнаутске хорде са кременьачама кроз твоје питоме и плодне равни!

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Сезун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 80. Уторак 26. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 26. јула

Српски званичан извештај. — На дан 25. јула није било важних догађаја. На десној обали Вардара непријатељ је напао једно наше одељење. Уз садејство француске артилерије непријатељ је одбијен са великим губитцима; његово повлачење претворено је у бегство.

Солун, 26. јула

Француски званичан извештај. — На левој обали Вардара било је сукоба између патрола. На десној обали, у правцу Љумнице, Бугари су наступили с једном јаком извидницом али су ее у брзо за тим повукли после живе борбе са српско-француским одељењима.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 24. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Северно од Ена препад који су Немци вршили противу француских положаја на висоравни Воклер, пропао је под француском препречном ватром у самом зачетку. На десној обали Мезе, а у току локалних бојева, Французи су осетно проширили освојени терен западно од утврђења Тиомон. Одбили смо немачке противнападе у тој области. У области Флери и на секторима Шапитр—Шенуа непрекидно артилеријско бомбардовање без пешачке акције.

Ноћу између 22. и 23. јула француске су ескадриле бациле 40 граната на објект Комбл, 84 на железничку станицу Нуајон, 40 на железничку станицу Конфлан, 60 на железничку станицу Мец—Саблон и на железничке радионице, 40 на војне установе у Рамба (северно од Меца). Више других ескадрила летело је у два маха узастопце. Северно од Соме оборена су два немачка стална балона.

Званичан извештај од 11 часова у вече. — На десној обали Мезе Немци су жестоко бомбардовали од 5 часова у вече утврђење Тиомон и наше положаје код Флери, у шуми Шапитр и Шенуа. Никакав пешачки напад није се десио у току дана. Канонада с прекидима на осталом фронту.

Јутрос је један француски пилот оборио један за другим два немачка аероплана у области Вердена. Један од њих пао је у француске линије а други између француских и немачких ровова. У јутру један други немачки апарат принуђен је после борбе да слети у француске линије у Муајевилу (северно од Естреа). Оба немачка авијатичара заробљена су. Апарат је новог модела и није нимало оштећен.

Лондон, 25. јула

Званичан извештај. — Енглеска Врховна Команда јавља под 23. јулом: Непријатељска артилерија била је активна преко ноћи и бомбардовала је разне сектере позади наших линија. Између Анкра и Соме јонова смо напредовали у О-Боа. Источно од Араса, непријатељ, који је по свој прилици био изненађен једном нашом патролом, отворио је жестоку артилеријску ватру која је трајала 14 минута. Ситуација на осталом фронту није се изменила.

Лондон, 25. јула

О биткн која се последњих дана водила на египатској граници између енглеских трупа и једне турске колоне и која се завршила поразом непријатељских снага, добијени су ови накнадни извештаји:

Турске снаге, које су биле образоване од треће и делом од 23-ће дивизије, предузеле су 22. јула наступање према нашим положајима у области Катија. Наша су се одељења распоредила од Махемедије до Катиа Ганит и Бир-Ел-Арез.

Непријатељске трупе које су располагале

са 14.000 људи од прилике и с великим бројем хаубица, покушале су фронтални напад против наших трупа које су се налазиле у области Махемедија—Ганит, вршећи једновремено и обухватни покрет против нашег десног бока у Бир-Ел Арез, који је наша коњица одбила. Фронтални је напад одмах пропао. Тада смо ми покушали један комбиновани напад уз учешћа три рода оружја: артилерије, пешадије и коњице. Резултат је био одлучан и постигнут је одмах тако да је гоњење непријатеља настало у зору 23 јула и настављено се преко целога дана. Непријатељски су губитци веома велики и ми смо већ заробили више од 2800 војника, међу којима има и Немаца, и запленили 5 топова великога калибра и мноштво оруђа лакога калибра. Наши губитци до сада достижу само 500 људи.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 24. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт. Јужно од Броди а на рекама Граберки и Серету целога дана водиле су се жестоке борбе којима су били циљ неки села и висови на левој обали. Противник је давао огорчена отпора и предузимао у више махова противнападе. По сеоским улицама развила се била огорчена борба и били смо приморани да из многих кућа истерујемо непријатеља. Сви противнапади су одбијени и непријатељев отпор је сломљен. Наше су трупе заузеле села Свигин, Катистох, Чистопади, Менцигури, Гњидава, Залојце, као и све греде на висовима између тих села. Један од наших храбрих козачких пукова јуришао је на непријатељску пешадију и на једну батерију и одбацио противника на југо запад. У току тих борбе заробили смо 95 официра и више од 3000 војника. У области Дора—Јаремче—Јабланице на реци Пруту, јужно од Делатина непријатељ је предузео офансиву, коју смо задржали нашом ватром.

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт. На рекама Граберки и Серету противник је отворио жестоку артилериску ватру на област коју смо недавно посели.

Према накнадним извештајима укупан број заробљеника од 22.—23. јула износи 140 официра, међу којима и један командант пука, и више од 5500 војника, јер заробљеници једнако придолазе. Осим тога запленили смо много митраљеза, бацача бомби и др.

Лондон 25. јула

Рушење мостова у вароши Буску и њеној околини сматра се као један знак решености Аустријанаца да напусте одбрамбену линију која се налази пред Лавовом и која образује центар железничке мреже која везује источну Пољску за Ковел. С друге стране велика бројна надмоћност руских армија (више од 1.000.000 бораца и 2 и по милиона резерве у непосредној позадини наговештава повољан исход цивовских битака које се развијају од Стохода до Луцка. Напуштање те одбрамбене линије изазвало је у Немачкој страховит утисак. Извесни су листови покушали да умање последицу тога одступања, бадрећи становништво на мир и хладнокрвност. Лист „Берлинер Нахрихтен“ који је о томе писао нешто мало отвореније, забрањен је.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 24. јула

Кавкаски фронт: У басену реке Кијалкит-Чај наше трупе настављају офансиву и заузеле су нове противничке, утврђене положје а на извесним тачкама освојиле су 5 редова ровова. Заробиле су 7 официра, међу којима и команданта 52 пука и 107 аскера, са 4 митраљеза и мноштво оружја. Непријатељски противнапади су одбијени. Западно од Ерзинџана освојили смо два реда ровова и заробили 4 официра са 50 аскера и запленили 2 митраљеза, наневши, поред тога, још и знатне губитке непријатељу. У области западно од села Огнута наступили смо за неколико врста и заузели два виса. У области Муш—Битлис непријатељ је предузео офансиву коју наше трупе задржавају.

Вечерњи званичан извештај. — Кавкаски фронт: Борбе се настављају.

НА МОРУ

Петроград, 24. јула

У Црноме Мору наши су торпиљери уништили у Карасунду 42 шлепа а у Самсуну бомбардовали једрилице и магацине. 22. јула примећен је близу Батума један непријатељски подводни брод.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Атина, 26 јуна

„Берлинер Тагблат" доноси овај чланак о унутрашњој ситуацији Немачке. Војна диктатура влада у земљи. Много је социјалиста ухапшено без икаквог разлога и без икакве пресуде. Осадно је стање проглашено 29. јуна у Лајпцигу, где је 800 радњи опљачкано од стране манифестаната. Ти су нереди били изазвани од војника на одсуству који су по том правдали свој поступак, најављујући да њихове породице нису морале страдати од глади кад су и сами били принуђени да лију своју крв за Отаџбину. Гомила је нападала магацине због хране. Енервиране и изнемогле другим чекањем жене су падале онесвешћене. Затим лист чини алузију на неке покрете побуне који су се десили у војсци и који су били угушени у крви, па овако завршава: „Извесно је да осамљени покрети не морају да се генерализују нити да нас онеспокојавају, али влада је дужна да што је могуће пре предузме потребне мере ради обезбеђења редовнога снабдевања храном становништва империје. Ми велимо да су ти покрети осамљени и релативнога значаја али ако се ситуација погорша они би могли задобити куд и камо више узнемирујући карактер.

ЕКОНОМСКА ЗАЧМАЛОСТ У НЕМАЧКОЈ

„Рајтер"

Једна добро обавештена личност, чији суд је од ауторитета, даје ове податке о економском стању у Немачкој и Аустро-Угарској:

У Немачкој царски министар за исхрану није постигао да оствари она чуда, која су неки очекивали, и изгледа да је имао и врло мало успеха како у питању о снабдевању народа са животним намирницама тако и у свима покушајима и старањима да спречи незадовољство маса. У пркос највећим напорима власти, храна постаје све ређа а оброци све слабији у погледу хранљивости. Доказ за то изобилују. Тема која је врло често бранђена и по којој недостатак животних намирница би требао да буде резултат прекомерног вакуљивања, наилази на врло мало бранилаца. Што се тиче будућих жетава, поуздана и аутентична обавештења која потичу из једног независног извора, показују да им је ређао време веома много наудило, и највише што се може очекивати, то је једна средња летина. У многим областима веома важна летина овса претрпела је такве штете које се не дају накнадити. Становништво више не верује оптимистичким изјавама власти и новинара, који објављују у већини случајева обавештења и статистике, које су у супротности са интимним убеђењем становништва. Дипломате које живе у Берлину, наилазе на велике тешкоће при снабдевању животним намирницама, које поручују у суседним земљама па чак и у самој Енглеској и Сједињеним Америчким Државама. Један богат чиновник при једној дипломатској страној мисији, изјавио је да се снабдева животним намирницама од једног великог трговца у Лондону. Америчка амбасада у Берлину и Американски Конзулати у Берлину и Хамбургу добијају два пута недељно од Америкашког Конзулата у Штокхолму своје намирнице у сланини, путеру, кромпирима, брашну и т. д. Недавно један страни посланик у Берлину тражио је дозволу, да може увести из Копенхагена за себе и своје чиновнике за шест месеца намирнице у брашну, конденованом млеку, сапуну, сардинама и другим воловињалним артиклима.

Неки путници који су допутовали из Немачке дају извесна противуречна обавештења којима се у много случајева не може поклонити вера, али огромна већина изјављује, да је оскудица у Немачкој изванредна, тако да се већ одстало од прошлогодишњег покушаја, да се странци убеде у то, како у Немачкој све иде добро. Богати странци који одседају у првим хотелима, подвргнути су данас општем закону као и остало становништво. Један Американац, који припада либералној професији и који је отишао у једну велику саксонску варош код породице своје жене, изјавио је, да је се у току последњих недеља ситуација веома много погоршала и да је болешљиво стање породице његове жене непосредни резултат недостатка хране и у опште рђавих услова за живот. Ситуација је толико постала рђава да је он био приморан да напусти веома добре послове и да се дефинитивно удали из Немачке.

Економска невоља у Немачкој постаје толико несношљива, да ће бити право чудо ако Немачка могне издржати још годину дана. Један богат и добро познат страни трговац, који је више месеца становао у најбољем хотелу у Хамбургу, причао је недавно да није било никако путера, шећера и т. д. у тој варошн. Један келнер, коме се обратио за објашњење, одговорио му је да су томе криви они проклети Енглези. Недељно се могло добити само један пут меса. Принос кромпира био је врло

слаб. У осталом, они су били добри само за исхрану свиња.

Општа садржина писама нађених код заробљеника још више је песимистична. Стотинама писама из свих области Немачке речито сведоче о патњама оних који пишу. Писма су препуна реченица као што су ове:

„Свакога јутра, чим устанемо, ми се лоновa хватамо у кошпац са бригом око слабљења насушним хлебом. Потребно је да јуримо целога дана на да могнемо купити ову или ону ситницу. У вече лежемо гладни као вуци. У јутру устајемо исто тако и не налазимо ништа што би се могло јести. Све мере предузете у том погледу, дејствују толико колико да не скапавамо од глади. Велики број међу нашим познаницима и пријатељима умро је од глади. У Берлину влада неописана беда. Ми смо у очајању; тешко је борити се с глађу, а ми Немци треба због тога да патимо. Глад беснн жестоко. Жеља Енглеске да нас савлада глађу није на крају крајева тако неосновани. Нека само рат потраје још три месеца и ми ћемо бити печени. Ми преживљујемо страховите дане. Бог нас строго кажњава. Ми живимо у једно несретно доба. Немамо више ништа да једемо."

ПОДЛИСТАК

ЛУНАЧКЕ БОРБЕ У МЕГЛЕНСКИМ ГОРАМА

Када кренусмо ка граници, на помолу у своје крајеве, наш је војник био усхићен од радости: „Кад 'вамо идем, к'о но да сам дош'о својој кући" — говораху један другоме.

Области, у које стигосмо — дивна котлина меглснска и блиске планине под гором и пашом, пуне зеленила и свежине — подсећаху сваког на наше омиљене крајеве. Сваки осећаше као да је ту код своје куће, у своме лугу, на својој планини; у свакога су се будиле силне успомене из живота на свом дому, будила се воља, будила се свака нада, што све нашег војника чини моћнијим и готовим за сваку борбу — за борбу на живот и смрт.

Када би наређено, да се из питоме равни Меглена нападну и отерају Бугари са првих положаја, који доминирају овом богатом котлином, наш је војник чинио силне напоре и отпочео борбу са таквом жестином и бескрајном пожртвованьем, да му се свако мора дивити.

Треба видети оне стрмени и кршне гребене, камените одсеке и шиљате ћувике, на појмити, колико је снаге и напора требало, да се само дође до њих, а некмо ли да се уз то још и борба води.

То је оно планинско било, које се пружа над самим Мегленом између Кожуфа и Ницуа, просечна је висина на 1500 мет. и једним је делом масивно и у виду платоа, а другим гребенасто и са кршевима. Попречним долинама Белице, Порој, Кара-Дера и Бијик-Дера испрекидано је у неколико масивних и кршних громада. Ове су долине дубоке, уске и стрмих страна, неке шумовите, а неке голетне и са урвинама; косе између њих завршују се у равни меглснској у виду стрмих одсека или каквим шиљатим ћувиком или се рачвају у више омањих косаница.

Прва линија положаја је изнад тих одсека, махом на шиљатим, јако експонираним ћувицима, изнад којих се терен поступно диже идући главноме билу.

Уз такве положаје, изложене ватри и с фронта и с бока, положаје, до којих је обичном путнику потребло 4—6 сах. да до њих дође, имао је наш војник сав опремљен да се пужа и вере и у борби да их поседа.

У току једнога дана и ноћи у одлучној борби сви су положаји на целој линији заузети и Бугари најурени, да побаљке беже, не знајући још с ким се боре.

Чим их је посео и још није од умора ни душом дануо, наш је војник имао ове положаје бранити од навале прнпадошлих маса бугарских, које су хтеле да поврате, што су изгубиле. У сузбијању њихову показао је сву своју моћ и силу, у огорченој и крвавој борби разбијао је главу обезумљеноме Бугарину, који је, видевши Србина пред собом, као сумануг узвикивао: „Зар нас још има?"; псујући при том „мајку српску", „мајку цигапску". — Какав узвик фанатичних Бугара и колико карактеристичан за намере бугарске — да истребе један народ! Одговор им је био — куршум у чело. Што су они пак нама смерали, надамо, се да ће њих у скоро то de facto задесити и ми ћемо за њих постављати такво питање, али онда када то треба да буде.

На добивеним тековинама, заузетим положајима, развија се крвава борба дуж целе линије фронта — борба одлучна, јуначна, у којој се наш војник лавовски бори, одржава положје, а Бугарин се враћа разбијена чела.

Ове су борбе трајале три дана: 12., 13. и 14. јула. Почеле су на десном крилу фронта од Кожуфа, а завршиле на левом крилу ка Ницеу.

(Наставиће се)

Штампарија Д. Димитријевића-Вележанца — Скоп

Одговорни уредник В. Дедијер

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 81. Среда 27. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 27. јула

Српски званичан извештај. — 26. јули. Дан је прошао без значајнијих догађаја. Пушкарање патрола на фронту јужно од Битоља. Слабо дејство непријатељске артилерије на десној обали Вардара.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 26. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Северно од Соме, у области Шона, активност обеју артилерија. На десној обали Мезе, а после јаке артилеријске припреме, Немци су предузели један напад противу утврђења Тиомон. Заустављени француском препреченом ватром, Немци нису успели и били су одбачени у њихове полазне ровове. У шуми Во—Шапитр офанзива коју је наговештавало жестоко бомбардовање Немаца, предузета је око 6 30 час. после подне. Напад је потпуно пропао под ватром наше артилерије и наших митраљеза. Ноћ је протекла на миру на осталом фронту.

На обема обалама Соме француски авијатичари водили су многе борбе у току јучерашњег дана. Оборена су 3 немачка аероплана, први југо-источно од Руа, други у Онкуру (југо-источно од Шона) и трећи северно од Нела. Друга три немачка апарата била су обилно оштећена док су два стална балона потпуно уништена од стране француских аероплана. У току ноћи између 23. и 24. јула једна француска ескадрила бацила је 30 бомби на железничку станицу Мец—Сален и 30 на железничку станицу Тионвил.

Париз, 26. јула

Званичан извештај од 11 часова у вече. — Северно од Соме француске су трупе пред вече једним сјајним налетом освојиле једну линију немачких ровова између шуме Хам и саме реке која тече источно од пољског добра Монаки. Заробили смо 120 војника и заплењили око 12 митраљеза. Јужно од Соме француска артилерија је била активна. Разорна гађања вршена су противу немачких батерија у области Лихон. На десној обали Мезе, а у току омањих операција, Французи су напредовали ближу утврђења Тиомон. Заплењили су 5 митраљеза и нашли у освојеним рововима мно обилне немачке лешеве. Послеживих бојева Французи су заузели неколико кућа у западном делу села Флери. Бомбардовање су француске линије Во—Шапитр—Шенуа.

Лондон 26. јула

Званичан извештај. — Ваше противнапада које је непријатељ предузимао противу наших нових положаја у Позјеру, били су одбијени у пркос употреби запањивих течности од стране Немаца.

Лондон, 26. јула

Званичан извештај. — Непријатељ је гоњен за читавих 18 миља. Басен Катија-Ум-Ајша потпуно је очишћен. Укупан број војника које су наше трупе заробиле износи 3145 људи.

Лондон, 26. јула

Енглески војни критичари коментаришући јучерашње напредовање аустралијских трупа за 3000 јарда у другу немачку линију, северно од Позјера, вели да то напредовање још већма појачава енглеско загрожавање високравни Тјепвал, одакле снаге генерала Хега нису удаљене више од 1 километра. У осталом најновије вести са фронта Соме потврђују да су енглеске трупе у року од 24 часа постигле обилне успехе између Анкра и Соме.

Лондон, 26. јула

Вести из Канра дају накнадне детаље о бици која се водила на Суецком каналу. Турци су претрпели особито велике губитке а Енглези су заробили око 2000 војника.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 25. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Једна ескадрила од 7 непријатељских аероплана бацала је бомбе и тукла је из топова област источно од Стоходa, причинивши незнатну штету. На Стоходу, непријатељ је местимице предузимао офансиву али је свуда био одбијен. Наше наступање у области реке Граберке и Серета наставља се Наша су одељења заузела један непријатељски јако утврђени положај у области села Звијин, Тросцијанец и Рењов. Дошло је до жестоких окршаја прса у прса у шумама у тој области. Непријатељ је вршио противнападе. Све те борбе воде се под невероватно тешким условима због непрекидних киша које су натопиле земљу. На реци Коропецу непријатељ је предузимао више енергичних напада у области Велесњуве, које смо одбили с великим губицима по противника. На реци Чарни Черемош, јужно од Ворохте, непријатељ је потиснуо нешто мало наше предстраже које су се налазиле с једне и с друге стране реке.

Петроград, 25. јула

Вечерњи званичан извештај. — На Стоходу, у области Заречја, наши су делови једним бујним нападом истерали противника из извесног дела његових розова који су заузели заробивши 12 официра и 200 војника са 1 митраљезом. На Серету, а на сектору који је заузет у току дана, проширили смо нешто мало свој успех. Северно од Ика, наши су опољченци показали особиту храброст. Повучене њиховим ланом наше су трупе јуришале нападајући непријатеља свом жестином. У току 24. јула заробили смо 13 официра и 2000 војника немачких и аустријских. Запленили смо 2 хаубице и неколико митраљеза. Тога дана борба је била крајње жестока. Аустро-Немци су претрпели тешке губитке.

Петроград, 26. јула

Коментаришући именовање ђенерала Хинденбурга за главног команданта свих немачких армија на источном фронту, војни критичари руских листова веле да сви гласови о томе да Немци намеравају да предузму једну велику офансиву против Руса, нису ништа друго до снови зачети у незналачким мозговима. Утврђено је да су снаге којима сада располаже ђенерал Хинденбург далеко од тога, да буду довољне за један напад тако великога обима, пошто оне нису у стању чак ни да обезбеде дефансиву на многим секторима борбеног фронта. У осталом, са својим десним, сломљеним крилом и својим поњуљаним центром, као што је то данас случај, ђенерал Хинденбург изложио би се правој катастрофи кад би предузео тај напад противу Руса. Војни критичари истичу да ће се руско наступање наставити неуморно а на основици првобитног плана. Руски ђенералштаб припремио је тога ради најобилније резерве и апсолутно је уверен у свој успех.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 26. јула

Званичан извештај. — У области Адиђа и на горњој Сочи непријатељ је наставио своје силно бомбардовање. На Горњем Коределу одбили смо 3 жива непријатељска напада.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 25. јула

Кавкаски фронт: У области Кијалкит Чаја и Ерзинџана наше су трупе напредовале још за неколико врста. Северно од реке Мурат Чај, Турци су предузимали целога дана офансиву коју су наше трупе одбиле У области Муша, Турци су наставили своје огорчене нападе и приморали нас да нешто мало одступимо на север. У области Битлиса, велике турске снаге, потпомогнуте Курдима, предузимале су упорно офансиву коју смо одбили успешно нашом ватром, ручним бомбама и противнападима.

Вечерњи званичан извештај. — Кавкаски фронт: Под притиском Турака наше се одељење у Персији нешто мало повукло источно од Керманшаха.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 26. јула

Кајзер је упутио немачким трупама, које се боре противу Енглеза, ову прокламацију:

Другови,

Вама је Удес доделио особиту срећу, јер се борите противу Енглеза који су се заклели да ће уништити Немачку, вашу Отаџбину. У току дугих година, а много раније пре него што је избио овај рат, енглеска је дипломатија изазвала сукобљење свих великих народа противу нас који смо најмирнија земља у Европи, земља која највећма цени благодети мира. И, док су ковали подло завере противу нас и са нашим вековним непријатељима, они (Енглези) су искоришћавали сваку прилику да нас увере о своме пријатељству.

Једини циљ офансиве коју су Енглези предузели, јесте, да се борба пренесе на немачко земљиште, у наша села и градове, у којима ће наше жене, наша деца и наши старци бити изложени без икакве заштите енглеском бесњењу. Према томе, ваша је дужност да по сваку цену сломите енглески напад и да обезбедите Немачкој један користан мир".

Листови истичу да ова прокламација обелодањује страх и срдиту немоћ која је обузела Кајзера после енглеске офансиве.

Атина, 27. јула

Оздашњи војни управни кругови дубоко су иненађени вестима о акцији коју Савезници намеравају у своје време да отпочну на Балкану. Вероватност да ће Бугарска тражити сепаратан мир, изазива овде оправдану забринутост.

Лондон, 26. јула

У „Берлинер Тагблату" мајор Мораг овако резимира операције на источном фронту: „На руском фронту, а пред нападима у масама, ми се узекналазимо у положају да бирамо између отпора до крајa и еластичнога отступања са фронта, пошто претходно нанесемо непријатељу велике губитке; ми се одлучујемо за ово последње, прелазећи преко пространа читалаца извештаја и преко оног спољњег знака победе који се састоји у наступању.

ИЗЈАВА ЂЕНЕРАЛИСИМА ЖОФРА

Ђенералисим Жофр изјавио је америчким новинарима ово:

Ми смо дошли до прекретнице у рату. Нећу да кажем да је за Немачку већ куцнуо час. Али ће куцнути. Борба постаје све упорнија. Али јединство акције је већ утврђено између савезничких војсака. Цео свет појима да нам судбина постаје наклоњена. Оно што ће имати да наступи, сваком је јасно да предвиди. Сталан притисак врши се на немачке линије са свих страна. Ми поуздано знамо да наши непријатељи, који се боре очајније но икада до сада, прибегавају својим резервама. Сада им је немогућно да их преносе с једне на другу тачку, а то ће бити још немогућније у будуће. Није на мени да кажем још колико ће рат трајати. То је питање од мале важности. Главно је да знамо да се свршетак приближује. Ми смо достигли критичну тачку. Велике жртве које је Француска поднела на Марни дале су времена нашим Савезницима да употребе и искористе све своје изворе а нама да озбиљно проучимо своје планове и да их почнемо примењивати с потпуним познавањем потреба на свима фронтовима. Ми смо у стању сада да употребимо све своје изворе, и то на непрекидан начин, и ја одајем хвалу начину на који сваки од наших Савезника врши свој задатак. Не постоји у ствари никакво малаксавање немачкога напора на западном фронту, где француске и енглеске трупе имају према себи 142 дивизије. Али морал наше армије је изврстан а њена се енергија непрестано развија. Број наших војника, који се налазе на фронту, сада је већи него ли у почетку рата. Немогућно је навести речитију чињеницу од ове ради илустрације решености Француске да однесе правену победу. Земља је решена да води рат до њеног победоносног исхода. Савезници ће се зауставити само онога дана када слобода света буде дефинитивно обезбеђена.

ПОДЛИСТАК

ЈУНАЧКЕ БОРБЕ У МЕГЛЕНСКИМ ГОРАМА

(2)

Првога дана (12. VII) борба је била под Ковилом. Цело пре подне бејаше чисто и лепо време. Рано у зору са предстраже главнога ђумића крече се чета у резерву позади брда. Истом чета у шанцу, која остаје да брани ђувак, би обасута јаком артилеријском ватром; шрапнел је падао као киша, а пушчана су зрна са свих страна шибала кроз камен, који је у парчад и прашину притао на све стране. За час ова ђувика на голој и кршној пришевској коси беху као запаљена од шрапнела и разрних зрна. Наши топови још не

беху пристигли. Чета почиње делимице да сања и тражи заклон од артилерије, вољећи у једно борбу са Бугарима, који су се под заклоном мрака и артилерије примицали чети. Бугари се примичу и развија се борба на кратком одстојању: наставе браа пиљка, пушке и бомба не престајаху — сва се наши сложно и одважно оре: „Боре се к'о пред својом кућом, сваки бије и виче напред, к'о да му је доиао пред кућу, да му запали кућу“ (вели каплар Душан Павловић). И ако их официри кашто задржавају, да се јако не излажу, ипак наши „трче и кољу се“, бацају бомбе и каменице у недостатку ових: „Једним нашем неста муниције, на врдну овамо-онамо по каменом кршу једног Бугарина и он се преврну“ (вели Милош Матијевић за Драгомира Марјановића) Стона за стопом бранења је јуначки, јер су и другови придолазили у помоћ. На узвик „напред друга чета“, јурили су другови, који тек што су били стигли да отпочињу иза брда. Журно су трчали, вичући: „Не бојте се, трећаци! Трећаци држ'те се, долазимо!“ И сви су као један појурили. „А ми одозго потрчи. Изишо би, па да не би имао живота никада. Зар да не поможем своме брату?“ — говораху они. И тек сада почиње крвава борба. Бомба и пушка само одјекују. Бранимир Весовић баца бомбу на Бугарина и удара га у прса, бомба експлодира и том приликом гину још 4 Бугарина. На Драгомира Видића устремило се 5 Бугара, тројицу убија а двојица побегну; њега су само мало ранили.

Помоћу ове чете осујећена је била намера Бугара, да опколе трећу чету; били су одбијени с оба крила и сатерани ка центру њихова фронта, где су као сноопе падали од наших храбрих бораца. Лежали су у масама, само ако су се неки можда „укрвили“, што ће рећи наш војник за умртвљене, које је гледао пред собом (поднаредник Драгољуб Ненадовић). — Поступно ове чете поседају на супротној страни Ћувика шанац, окренут котлини, који су Бугари у први мах држали; због силног дејства артилеријске ватре и отпочели још одлучнију борбу, која је трајала од 5 до 11 сах. пре подне и пуна је јуначких подвига и пожртвовања наших прекаљених бораца. Бугари с једне стране главице, а наши са друге, они у нашем, а наши у њихову рову; предвајало их је теме Ћувика, раздаљина врло кратка Бугари нису могли ни мећи, јер их сада није могла помагати њихова артилерија Наши су се надметали у гађању. Сваки Бугарин који би се појавио, падао је одмах Командири су оптрчавали поред војника и храбрили их; за командира 2-ге чете (кап. Терзић, учитељ у Дучаловићима) вели: „ве поред нас, све једнако виче, не бојте се во ници“, као и водник, поручник Раја: „Све стојећи поред нас, нигде није хтео да клекне“. Ови су примери за борбу били драгоцена. — Војници су истрчавали, бацали бомбе или гађали из пушке, све стојећи, те и рањеници махом имају ране или у прсима или по глави. И ако би се десило, да ко лежећи гађа и при том без циља, другови су га изводили, да гађа одаиде одакле треба и како треба. Био је овакав случај Један од војника, мање куражан, стално се снебива по задњи и гађа лежећи. То опази Рајко Петковић, који је све задивио својом храброшћу, стално устајао, гађао и подвикивао: „Ето их!“ Притрчи он овоме, ухвати га за руку, поведе собом и рече: „Ајде ти, мали, до мене и гађај, па тек онда причај у селу, да си био у рату“. Тако га је охрабрио, да моментално устаје и гађа у Бугаре — Таквих, светлих примера било је и сувише; неки од њих и падоше, вршећи храбро своју војничку дужност, као: Велимир Сајић, који је свом храброшћу свима пример био; Димитрије Плазина, који пада у моменту, када истрчава, узима Бугарина на нишан и убија га; каплар Милан Николић, који рашири руке полете напред и тешко рањен, после неколико дана издану; Милисав Илић, каплар Звездан Зисић.

Тако су се наши храбро борили све до 11 сах пре подне, док их није почео да бије брдски топ са шумовитог Ћувика са леве стране Порођа. Тај су топ наши приметили још кад су га Бугари намештали Када су први пут њиме гађали, није могао добацити до шанца, те га пренесу на један ближи пошумљени Ћувик и почну туђи шанац с десног бока. То је принудило наше, да се нешто спусте испод шанца, али чим су се Бугари појавили на Ћувику и на шанцу, отпоче наш брдски топ (кап. Бора Јосифовић), чији се већ други метак сручи у гомилу Бугара, од којих једва да је ко главу спасао, а остали појуре и нестане их иза Ћувика. Наши поново заузму шанац и теме Ћувика, штитећи се од артиљеријске ватре с фронта и с бока.

И за то кратко време Бугари су се показали мародери. Са двојице наших палих бораца скинули су све, оставивши им сасвим голе, а други су остали под спремом, јер нису могли к њима прићи од наше артилерије.

(Наставиће се)

Штампарија Д. Аласта-јевића Београд—Сарај. Одговорни уредник В. Арбанасовић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 82 Четвртак 28. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

Париз, 27. јула

Руски Цар телеграфисао је Енглеском Краљу, известивши га о решености руског народа и руске војске да се до краја бори за праведну ствар коју бране и чији ће исход бити мир и слобода целога света.

Са своје стране Италијански Краљ је такође телеграфисао, изразивши готовост италијанског народа да настави рат све док не буде постигнут циљ ради којега је оружје прихваћено, јер је уверен да ће све принесене жртве не моћи остати узалудне и да ће оне омогућити да се очувају слобода и правда.

Јапански Цар телеграфски је саопштио жељу свога народа да води рат све донде докле заједничка борба за право и слободу не буде крунисана победом.

Српски Краљ изразио је своје задовољство због нових јемстава симпатија, која су савезници пружили Србији и потврдио је решеност српске армије да пролева своју крв све док се победа не добије.

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 28. јула

Српски званичан извештај. — На дан 27. јула местимична артиљериска ватра и борбе патрола.

Солун, 28. јула

Француски званичан извештај. — Непријатељ је показао извесну активност у једном читавом низу сукоба између патрола у извидници, које су по кад кад имале прилично велике ефективе у области Лерина. На обема обалама Вардара, на против, није било никакве активности. Француска и енглеска артиљерија отворила је јуче у јутру ватру у Дојранској области. Бомбардовање се наставља.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 27. јула

Званичан извештај. — Северно од Соме, наша пешадија која оперише десно од енглеских трупа напредовала је у току јучерашњег дана вршењу на Гијмон, источно од коте 120, заробивши око 40 војника. Источно од пољског добра Монаки Немци су покушали јутрос два напада у намери да поврате рове које смо им били отели јуче. Непријатељ је одбијен ватром наше пешадије, оставивши на разбојишту многобројне лешеве пред нашим линијама. Број заробљених војника у току јучерашњег дана на томе сектору износи 230 људи заједно са официрима. Веома жестоки борби водили су се такође и у области Тиомон — Флери и благодарећи новим и тешким губитцима, Немци су успели да продру у утврђење Тиомон. Борба је увек интензивна.

Париз, 27. јула

Огорчени, али локални, борби водили су се јуче на француском фронту, нарочито код Тиомона, где се борба после наступања и одступања још једнако наставља, као и у правцу Флери-а где немачки напади, у пркос знатним употребљеним снагама, нису могли спречити осетно смањивање испадног угла у томе селу. На Соми Французи су отели неке ровове на сектору железничке пруге Флери — Комбл а у правцу реке. Артиљеријска борба у области Шона.

Лондон 27. јула

Званичан извештај. — Југо-западно од Гијмона ми смо помакли своју линију за 100 јарда. Борба још траје. Северо-западно од Позјера непријатељ је вршио противне наших ровова 4 напада од којих су 3 остала без икаквог резултата. У току једног напада непријатељ је успео да заузме око 50 јарда

наших ровова. Непријатељ је бомбардовао тешком артилеријом Лонгвал, О Боа, Позјер, као и околину Мамеца. На осталом фронту владало је потпуно затишје, изузев на испаховом углу код Лооса и бливу Живанши, где је артилерија прилично дејствовала.

Једна непријатељска ескадрила покушала је јуче да пређе преко наших линија у намери да изврши бомбардовање. Једна наша ескадрила од 4 аероплана за гоњење пресекла јој је пут. Непријатељски апарати разбегли су се нагло гоњени нашим аеропланима. Два непријатељска аероплана приморана су да слете позади њихових линија.

Лондон, 27. јула

Адмиралство објављује: 17. јула енглеска поморска авијатика заједно са Французима предузела је један ваздушни напад противу магацина за бензин и противу бараке у Милхајму. Апарати су били нападнути антиваздушном ватром која је била јака. Апарата су ипак постигли жељени циљ и успешно су бомбардовали Милхајм. Сви наши аероплани вратили су се читави.

Лондон, 27. јула

После напада предузетог источно од Суецког канала, Турци и даље одступају, гоњени нашим трупама. Једна депеша из Каира јавља да турски заробљеници непрестано придолазе у Катиу, која се налази на 28 миља источно од канала, што даје разумети да је та варош већ у рукама Енглеза.

Лондон, 27. јула

Наша коњица је ступила у контакт са непријатељевом заштитницом, која је заузела раније припремљене положаје. Рашчишћавање самог разбојишта наставља се. Запленили смо велике количине пушака и ратног материјала. Наше су трупе сахраниле више од 1000 Турака.

Париз, 27. јула

После једног сјајног напада француске су трупе освојиле две немачке линије с ону страну утврђења Тиомон.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 26. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: **На реци Серету наше трупе наступају успешно, утврђујући освојено земљиште. У тој области а у току борби од 22. до 24. јула заробили смо укупно 166 официра и 8415 војника и запленили 4 топа, 19 митраљеза, 11 бацача бомби и мина и веома много ратног материјала.**

На фронту реке Стохода, у области села Стобукве, један део Аустријанаца, дигнувши руке у вис, дошао је на домак једном нашем пуку. Командант батаљона, пуковник Степаненко, приближио им се и био је издајнички убијен. Наши су стрелци неубијали све те Аустријанце.

Јужно од Дњестра наши су делови предузели офанзиву на фронту од 25 врста у области Тисменице, отели ровове непријатеља, кога су почели гонити под борбом. Неодољивим притиском наше су храбре трупе потиснле непријатеља на целом фронту и заузеле варош Тлумач, целу област источно од те вароши до Дњестра, као и читав низ висова југо-западно од вароши до железничке пруге Коломеја—Станислав. Наш је напад био припремљен артилеријом која је употребљавала хемијска пуњења зрна против непријатељских батерија. Не могавши да издржи дејство наших гасова, непријатељ је обуставио ватру и напустио топове. Коњица наша гони непријатеља који одступа у нереду. У тим борбама једна наша храбра дивизија заробила је око 2000 Немаца и запленила више великих топова и много митраљеза. Заробљеници стално придолазе у великим масама; њихов укупан број још није утврђен. Тиме су славом овенчане трупе ђенерала Лечицког повода постиле веома значајан успех.

Лондон, 27. јула

Један немачки радиотелеграм јавља да је генерал Хинденбург, главнокомандујући аустро-немачких трупа на источном фронту, приспео у Ковел, где је извршио смотру над трупама које су ту сконцентрисане, а уједно обишао и утврђења. Ђенерал је заменио све аустриј-

ске и мађарске официре у штабу армије генерала Ботмера са немачким вишим официрима.

Петроград, 26. јула

Руске су трупе већ завршиле своје фортификационе радове у окупираној Буковини. У свакидашњим војним круговима предвиђа се да ће руско наступање на јужном фронту ускоро отпочети.

Лондон, 27. јула

Баучер, дописник „Тајмса“ у Букурешту јавља своме листу: Све аустро немачке снаге које су биле сконцентрисане у Варни и на Црноморској бугарској обали хитно су упућене у току прошле недеље на источни фронт. Исто тако Немачка је опоравала велики број својих официра из Цариграда. Исти дописник телеграфише да је једно мађарско одељење од 250 војника продрло оном ас на румунску територију, бегајући испред руских трупа које су га гониле. Румунске војне власти разоружале су и интернирале то одељење.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 26. јула

Званичан извештај. — У зони Монфалконе енергично настављамо своју офанзиву. 3 батаљона Берсељера циклиста заузела су готово у целини вис 85, који су храбро бранили у прилог жестоким непријатељским противнападима. **Заробили смо 3500 војника, 100 официра и запленили обилан ратни материјал, једну батерију са 4 оруђа, неколико десетина митраљеза и велику количину пушака и муниције.**

На Доњој Соči и на фронту код Горице борба се наставља. Монте Сабатино и Монте Сан Михело, важне тачке на непријатељској одбрамбеној линији, сада су у нашим рукама. Исто тако у нашим је рукама и Горички мостобран. Наша артилерија бомбардује варош да би истерала непријатеља из кућа. **За време борбе од 24. и 25. заробили смо 8000 војника и 200 официра од којих 20 виших. Заробљеници непрестано придолазе. Осим тога, запленили смо 11 топова.**

Прошле ноћи један наш авионлан бомбардовао је железничку раскрсницу у Алчини, бацивши 10 експлозивних бомби. Примећени су изврсни резултати. У прилог ватри многобројних антиваздушних батерија и нападу ваздухопловних непријатељских хидроплана, наши су се авиони вратили у наше линије неповређени.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон, 26. јула

Јављају из Амстердама да је Кајзер јуче дошао у Берлин са источног фронта, где је извршио смотру над немачким трупама сконцентрисаним у области Ковељ. Вилем је одмах сазвао ратни савет, на коме је био присутан и Бетман Холвег.

Лондон, 26. јула

Јављају „Тајмсу“ из Константе да се покрет противу Енвер Паше и Младо турског комитета сваким даном појачава у Цариграду и у целој Турској. Енвер одржава ситуацију једино помоћу терора. Побуна Арапа изазвала је велики утисак међу верским турским властима које признају да је германофилска и антисилазска политика Високе Порте натерала великога Шерифа на побуну.

Букурешт, 27. јула

Румунски краљ примио је јуче по други пут у приватну аудијенцију новог француског посланика.

ПОДЛИСТАК

ЛУПАЧКЕ БОРБЕ У МЕГЛЕНСКИМ ГОРАМА

(3)

Сутра дан (13 VII) на левом крилу почињу јаке борбе. Бугари чине прве покушаје, да поврате положај на овој страни фронта. Пред зору, под заклоном мрака, били се примакли и у свануће њиховим убичајеним „ура“ нападају Катунец. Наши их, ћутећи, пуштају до самих ровова. Тек, када су се примакли, настаје с наше стране убиствена ватра. Бугари, растројени узаре у назад, наши пођуре за њима и мноштво их погине. Напад је вршила њихова 14-та чета 4 батаљона 29-ог пука. Један зод предводио је наредник њихов. Када су их наши сложно дочекали и многе побили („ ... ваше стрезиха и с'с бомби избиха много...“ — вели заробљени Стамо), наредник им је одмах побегао („ .. да него фанат ваше, а ми не знаја, убиха ли го, избега ли....“) Само заробљени Стамо Васиљев

(из Новога Села, бург. округ) вна ва 15 по гинулих, а било је и тешко рањених (Стојан Вилканов из села Крумова округ бургаски). Када су их наши били овом приликом опколили, погинуо је сваки, који је покушао да бежи „.... није бехме, когато ваши дойдоа вад гроа, около мене около 15 души и по више убити: који то стаја да бега, убит падна, ва никак не мрдна, слава Богу остањих јаа“ — вели Стамо. С наше стране била су четири рањена и два погинула: жанд. поднар. Милосав Тадић и Радован Павићевић. Међу рањеним био је и Љубивоје Ковинић. Био је на левој објавници, а када се десна повукла, није ние обавештен, те га Бугари ране у ногу и у главу, па не могући да крене услед борбе, која се убрзо разви, заостаје на линији најјаче ватре и ту је остао, док Бугари ниу били разбијени.

Приликом бегства Бугари су побацали све са себе. Овом су приликом неки од наших војника из радозналости окусили хлеб њихов ма да то други осуђиваху. „Јели смо њин лебац, пола пројино пола пшенично брашно“. У рачевима су им нашли бомбе, које су округле, јабучасте као енглеске, а шраф као код наших бомби.

Сутра дан (14.-VII) борба на Катунецу развија се у једну од најјачих борба, које су вођене на овоме фронту. Рано пре воре овога дана (14.-VII), још у 3 сах. у јутру, Бугари овај њувик и сву позадину, све до села Струпина, обасипају јаком артиљеријском ватром али шак без икаквих губитака на нашој страни. За то време били су се примакли нашим реновима и кад је забелила вора, почињу напад са узвицима: „Ура! Предавај се, братко!“ Наши су их њутке сачекали: „Не дирајте, не пуцајте, јунаци!“ — узвикивао је командир чете. Када су се Бугари примакли, подвикне им: „Аји сах, јунаци“. Почиње плотун за плотуном, бацају бомбе на све стране, а Бугари падају и у маси навалују, јер их је читав батаљон нападао. Наши су се надметали и у бацању бомби и у гађању стојећи. Један Бугарин почео спремати бомбу, да је баци. У тоие тренутку Радивоје Тодић (3 ч. 1 б.) опали пушком и Бугарин пада мртав, држећи у шаци бомбу. Радивоје притрчи к њему, узме му бомбу из шаке, али га при том ране из пушке. Ту је било одстојање на 20 корака. Дуж целога шанца били су тако дочекани, да су гинули као стока. Каплар Рајко Васиљевић вели: „Лепо су дочекани .., гледао сам“. Био је рањен међу прзима, баш кад је сунце огревало, али се није могао извући, док борба није била свршена или како он вели: „Док не би сломљен јадац“.

Када су се Бугари приближили рову почиње борба бајонетом и гушање („ватасмо се за гушу“), праћено међусобном псовком: били су се већ помешали међу собом: „Јуре једни тамо, једни амо“. При том се једна њихова чета била провукла на левом крилу и покушала опколавање, али баш у овоме моменту наши врше један такав контранапад, при чему се одликује поручник Глишовић, да су Бугари били просто поражени. Ударе у дивље бегство бацивши све са себе: пушке, муниције, шињеле, каше и др. Наши пођуре за њима и велики их део изгине, а нешто само измакне.

На овоме делу фронта тек су да нас Бугари сазнали да се боре са Србима („О и — вели наши — нису ни знали с ким су“). Једну групу од 20 њих опколе наши и повичу им: „Предајте се, Срби смо!“ Стали су били, да се предаду, мислећи да су ту Французи. Чим су чули, да су ово Срби, почну бежати и разуме се настрадају, и ако наш војник поред свег гњева не би могао бити према њима онако немилостив као они према нама.

Приликом овога бегства Бугари су побацали све са себе. Из нађене преписке код изгинулих види се, да су махом из Јамбола и околине. То су они типови, који су се у октобру и новембру 1915. г. показали прави мародери према нашим заробљеницима. У писмима од куће, која почињу са „здравй мойто пиле“ стално их очекују да дођу кућама и опомињу их, да донесу дарове од Солуна [„на фанчето подарок отъ Солунъ“], јер су огласили по свој Бугарској, да Солун већ само што нису заузели!! То је својство само Бугара. — Нађена је и једна збирка песама — „Военни пѣсни“ — њиховог 29-ог пука, где се Србин помиње као „разбойникъ“, „злай тиранъ“ и све се српско до крајности унижава. Сада ће свакако песних тога пука о Катунецу певати песме туговање и са језом ће се сваки Јамболац сећати овога места.

(Свршиће се)

Штампарија Д. Димитријевић — Београд — Одговорни уредник В. Димитријевић

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 83. Петак 29. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 29. јула

Српски званичан извештај. — 28. јула артилериска ватра на више места дуж фронта. Местимична борба патрола.

Наши авијатичари бомбардовали су непријатељске логоре на Добром пољу и имали су три успешне борбе са непријатељским аеропланима.

Солун, 28. јула

Француски званичан извештај. На десној обали Вардара неколико топовских метака. После јучерашњег бомбардовања Савезници су заузели железничку станицу Дојран и више 227, јужно од те вароши. У утврђењу које се налазило на врху тога виса нађено је много бугарских лешева. Од јуче у јутру у тој зони води се жива артилериска борба.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 28 јула

Званичан извештај. — Северно од Соме Французи су потпуно заузели ров северно од шуме Хам, где су Немци ноћас били продрли. Заробили су 50 војника у току тога напада. Француско се напредовање наставља у области северно од шуме Хам, где се развија једна жива борба у њихову корист. На десној обали Мезе велика активност обеју артилерија на секторима Тиомон, Флери, Во, Шапитр, Шеруа. Није било никаквих пешачких акције. На осталом фронту ноћ је протекла релативно на миру.

Бачено је 150 кгр. експлозива на барутану у Ротвајлу на Неверу, где је причињена знатна штета. Француски авијатичари пошли су у 8.30 час. а вратили су се у 11.25 час. у вече, извршивши ноћу једно летење од 350 км., које је било у толико теже у колико је имало да се изврши преко Вогеза и преко Суабске планине. Француски авијатичари који су извршили бомбардовање те барутане били су Барон и Емануели.

Париз, 28. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. — На фронту Соме јуче и прекјуче Французи су одбили веома јаке противнападе северно од шуме Хам. Сломљени француском ватром ти су покушаји стали великих губитака Немце који су одбијени свуда изузев на тачки где су успели да заузму један ров. Мало после тога Французи су предузели напад и повратили већи део изгубљенег земљишта. Француско напредовање у рововима, које Немци још држе, наставља се још једнако уз борбу ручним бомбама. Између шуме Хам и реке, Немци бомбардују с гранатама великога калибра нове положаје, где се Французи утврђују. У области Шона артилеријска се борба наставља интензивно, нарочито између Лихона и железничке пруге Шона, где су Немци нападали на француске линије и где су продрли само на једној тачки. Француски противнапад бајонетом одбацио их је одмах. На десној обали Мезе борба око Тиомона продужила се до изнесно доба у ноћ. Немци су у исто продрли после многобројних напада које су Французи одбили. Французи се налазе у непосредној близини утврђења. У области Флери Французи су напредовали нешто мало уз борбу ручним бомбама. Један немачки напад на француске положаје Во—Шапитр одбијен је.

Париз, 29. јула

Званичан извештај. (Радиограм). — Изузимајући доста жину канонаду, која се водила северно од Соме и у области утврђења Тиомон, дан је протекао на миру на целом фронту. Ружно време и даље отежава операције.

Париз, 28. јула

Данашњи дневни догађај је поновно заузеће утврђења Тиомон од стране француских трупа. После 5 узастопних напада у густим колонама, Немци су били успели да продру у један део утврђења. Борба се водила преко целе ноћи с нечувеном жестином и завршила се у корист Француза, који држе тај положај пред којим су нагомилани немачки лешеви. Овом је операцијом још један пут више доказана некорисност немачких напора на верденском сектору, као и чудесна морална снага француских трупа.

Лондон, 28. јула

Званичан извештај. — Аустралијске су трупе напредовале за 200 јарда северо-западно од Поајера. Никакве промене на осталом фронту.

Благодареки сарадњи авијатике и артилерије, уништено је много непријатељских батерија и муниционских магацина. Један је немачки ров разорен експлозијом једне бомбе коју је бацио један наш аероплан. Непријатељски аероплани покушавали су да лете изнад наших линија али су били одбијени и многи од њих вратили су се повређени нашим аеропланима или нашом артилеријом.

Париз, 28 јула

Јављају из Бреста да је један нови контигенат руских трупа искрцан јуче у тој вароши. Становништво је одушевљено дочекало Цареву војску.

Лондон, 28. јула

По заузећу Катије енглеске су трупе наставиле гоњење непријатеља који се већ налази у пуном повлачењу на 15 миља источно од вароши. Наше се наступање наставља.

ИСТОЧНО ВОЛИЊЕ

Петроград, 26. јула

Званичан вечерњи извештај. — Западни фронт: На Дњестру успех који су наше трупе постигле проширује се. **Гонећи противника, наши храбри делови освојили су на јуриш варош Нижњов и села Братишов, Подорожни, Чарнолошце, Крживотули Нови, Отињу, приближујући се на тај начин левим крилом ка поседнутој области према реци Горини на којој се налази варош Тисменица. Пре повлачења непријатеља, чуле су се експлозије на многим тачкама. Изгледа да је противник бацао у ваздух мостове и магацине. Заробљеници и трофеји пребројавају се. Њихов ће се број саопштити накнадно. Област коју смо заузели износи по површини око 160 квадратних врста.**

Петроград, 27. јула

Званичан извештај од пасе поне. — Западни фронт: **У области источно од Свињуха наше су трупе заузеле једним препадом део непријатељских ровова, заробивши том приликом 13 официра и око 600 војника. На реци Коропецу истерали смо непријатеља из једног утврђења и наши су делови заузели леву обалу те реке до њезина ушћа у Дњестар. Јужно од Дњестра трупе ђенерала Лечицког наставиле су гоњење непријатеља, потискујући га постепено из читавог низа села и са висова које је држао, и допеле су до реке Тлумача, која се улива у Дњестар. 26. јула у 6 часова у вече наше су трупе освојиле варош Тисменицу, превоје и висове северо источно од вароши на све до десне обале Дњестра и десне обале Вороне, јужно од Тисменице, на све до њезина извора. Укупан број војника које су трупе ђенерала Лечицког заробиле у току 25. јула износи 88 официра и 7400 војника од којих 3500 Немаца. Ту је урачунато и оних 2000 Немаца споменутих у извештају од 27. јула. Запленили смо 5 топова од којих 3 тешког калибра, 63 митраљеза доста кара и бадава бомби.**

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: На реци Коропецу наше трупе, прешав на десну обалу, потисле су противника и заузеле читав низ висова у области западно од Велељуха и у правцу ка југу све до места на Дњестру, на железничкој прузи Њижњов—Монастиржецк. Непријатељ је у повлачењу покварио мост. Свуде је противник предузео два противнапада које смо одбили, и предузевши затим офанзиву заробили смо 5 офи-

цира и 414 војника с митраљезима и једним топом. У области вароши Тисеничке наше су претходнице наступиле нешто мало западно, у правцу Станислава.

Напомена. — У области Фридрихштата, наш авијатичар Тисенко и осматрач Кондрушов извршили су извиђање, у пркос непријатељској артиларијској ватри и у пркос нападу једног немачког албатроса. Тисенко је узео непријатеља под своју ватру, погонио га, па је по том наставио своје извиђање. Непријатељ је пао сав у пламену у непријатељске линије. Судбина нашег авијатичара је непозната.

Лондон, 28 јула

Јављају из Амстердама по други пут, а на основу једног немачког радиотелеграма, да су турске трупе стигле у Галицију и ступиле у борбу.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 28. јула

Званичан извештај. — **Наше су трупе јутрос ушле у варош Горицу. Јуче у јутру а после једне јаке артилеријске припреме ми смо довршили заузеће висова западно од вароши Ровови су препуни непријатељских лешева. Разбијени Аустријанци оставили су велике количине оружја и ратног материјала. У вече одељења бригаде из Напуље и Казале прешла су преко Соче и утврдила се на левој обали. Коњичке колоне и Берсаљери са бициклетима дали су се у потеру за противником с ону страну реке. У исто време наше су пионирске трупе поставиле нове мостове преко реке и оправиле оне које је непријатељ био оштетио у своме бегству. На висоравни Карсо наше су трупе храбро издржале више противнапада на врх Монте Сан Михеле и заузеле друге ровове у околини села Сан Мартино. Заробили смо око 10.000 војника а други заробљеници још непрестано пристижу. Још нисмо стигли да пребројимо ратни материјал који је запљењен, али је извесно да је он веома многобројан.**

Лаки италијански ратни бродови потопили су у драчком пристаништу један велики аустријски брод. Једна ескадрила од италијанских и француских дестроајера гонила је све до близу Котора непријатељску ескадрилу од 4 торпилера и крстарица. Дестроајери вратили су се неповређени.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 26. јула

Кавкаски фронт: Западно од Гијумушхана наши су делови потисли Турке са једног доминирајућег виса и заробили 5 официра, међу којима и једног команданта батаљона и 38 аскера и запленили доста оружја. Покушај Турака да наступе у области Киги, био је задржан и наше су трупе преузеле офанзиву, потисле непријатеља са њихових положаја и заузеле село Хогос јужно од Киги. У области Муша, Битлиса, Вана, Урмије, Сенеса, као и између Керманшаха и Хамадана воде се огорчени бојеви. У области Муша и Битлиса одступили смо под притиском непријатеља ка северу.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Солун, 29. јула

Данас у 5 и по часова после подне искрцаће се у Солуну једно јаче одељење италијанских трупа

Париз, 26. јула

Изгледа да је утврђивање нових француских положаја јужно и северно од Соме, на коме радимо од 12 дана на овамо, на прагу да буде завршено. Ми смо већ отпочели да постављамо тешку артилерију у најважније стратегијске тачке у намери да припремимо скоро настављање офанзиве. За сада сектор, северно од Соме, образује центар нових савезничких операција. Тамо се више неће наћи на сметњу коју ствара ток реке операцијама јужно од Соме. Министар војни походио је у току последњих дана цео француски фронт.

Има већ четири дана како се води жестока битка на источном фронту а на сектору између реке Стохода и Серета. Борба коју је започела руска команда циља једновремено на заузеће Ковела и Лавова који образују кључеве од Пољске и од Галиције. Снаге којима оба противника располажу на том сектору веома су велике. Сами Немци сконцентрисали су у Ковелу једну армију чије укупно бројно

стање премаша цифру од 200.000 људи. Жестока битка наставља се за сада повољно по руске армије.

ПОДЛИСТАК

Јуначке борбе у Мегленским горама

(4)

Истога дана (14. VII.) вођене су огорчене борбе и на положајима лево и десно од Катунеца: у кршу изнад с. Пожара и на Кукурузу.

Изнад с. Пожара, на висини од близу 1000 мет., наши су били заузели један крш. Борба је почела рано у зору, пре свањења. Бугари су били осули паклену пушчану ватру — „само пратити пушка и пламти ноћу“ — али за време ноћи нису смели прићи до положаја. Када је свануло, поче наше туђи јака арт. ватра и онда примете, да им се пешадија примиче. Нападао је цео батаљон и истовремено покушају да нас опколе. Наши су се борили бесприморно. Местимице су се били већ измешали и тукли бомбама, где-где су се јурили и обилазили око стена и каменова, тукли се и каменицама, ко шта дохвати. Услед навале са свих страна — „већина њина“ — наши су почели узмицати, бранећи се бајонетом. Тако је било до 9 сах. пре подне, док нису наишли на домаћај наших топова, чије је дејство било тако прецизно, да су Бугари у моменту кинсунли у назад, претрпевши знатне губитке.

У овој борби при првоме судару био је тешко рањен Богољуб Таврић и када су наши тренутно одступили, он остане рањен. Био је у папрату и када су Бугари наишли, нису га видели, већ су притрчали ниже њега ка једном нашем тешко рањеном, који је јаукао од болова. Овога су одмах претресли и опљачкали и кренули даље. Када су изишли горе, спазе у папрату Богољуба и појуре к њему. Извуку му нож, скину фишеклију, а пушку разбију о камен. Неколико њих кидишу, да га убију, псујући му све и грдећи га, што се борис, а није се предао. Али баш, када су га хтели убити, наиђе њихов потпоручник и удали их („Потпоручник ме одбрани, а они хтедоше да ме убију“). Овај се официр показао каваљер према нашем рањенику, што је иначе код Бугара редак случај; шта више понудио је Богољуба цигаром дувана, а при одласку оставио стражара, да Богољуба не убију војници. Али тек што је потпоручник нешто отишао, стражар се сагне, да му скине обућу и то баш са ноге, која је била сва размрскана. „Пусти ногу сва истрошена, а он вуче, не по Богу брате, моли га, куми га“ — вели Богољуб, али ће он само рећи, да њему требају. „Ћути, вели, као свиња, беше одбијан човек, док ту би потпоручник, а после поче да салаћи“. Чим је скинуо обућу, нестаде га и по том Богољуб није видео ниједног Бугарина. Када су Бугари одбијени, наши га нису одмах нашли, но тек сутра дан око 10 часова; онај други рањени одмах њега умро је у тоју ноћи.

Наши су губици били незнатни према бугарским. Позитивно је, да је овде цео батаљон надвадао једну чету капетана Борисављевића, који се показао као примеран командир. Зна се поуздано, да је тешко рањен командир једне бугарске чете, да је Бугара изгинуло врло много, јер су два дана извлачили из оних стена мртве и тешко рањене.

На положају Кукурузу било је једно одељење од тријестак војника са потпоручником Љубом Петровићем и два подофицира и капара. Били су такође у једноме кршу, где им непријатељска артилерија није могла ништа. Када су се Бугари почели из долине примицати и дошли на домаћај ватре, потпоручник само повиче: „Ето их, браћа паљба, бацај бомбе“. Од наше стране настаје јака пушчана ватра. Сваки је тукао и добро се напаљивао. Наредник Славко Ковинић сам је убио преко 10 њих, јер је на њ' ишла гомила. Капар Божидар Радојевић вели: „Обалили смо их доста, бар што сам очима видео; лично мојом руком два сам убио — на грло ми дошли, преда ме“.

Бугари су били махом без обуће и поцепани — „све боси ка говеда и поцепани“ — и уз то гладни. Један од осматрача, који је био доле испод крша, заборавно торбу с хлебом на месту, одакле је осматрао. Када су ту Бугари наишли, наши су их посматрали, почели су да јуре и да се грабе око торбице због хлеба у њој.

На тај начин Бугари су одбијени дуж целога фронта, а постигнут успех с наше стране остаје драгоцен. Одређена линија јаких положаја сада је у нашим рукама и са ње, уздамо се, ускоро ће одјекнути српска пушка по мориховским горама и плодној Пелагонији.

Нека је слава и свето помен изгинулим синовима јуначких кућа поносне Србије, који својом крвљу у обновљеним борбама први, као свете жртве, обележише старе српске међе.

Р. Т. Николић.

Штампарија Д. Аласт. Јевића-Белешница — Одго[ворни] уредник В. Аћимовић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 84. Субота 30. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 30. јула

Српски званичан извештај. — На дан 29. јула. — Местимичне артилеријске и пешадијске борбе дуж целог фронта.

Наши авијатичари бацали су бомбе на непријатељске логоре.

Солун, 29. јула

Француски званичан извештај. — Јуче је на фронту било неколико слабијих сукоба између патрола и канонаде с времена на време на неколиким тачкама на граници. Међутим у Дојранској околини артилеријски двобој, који је отпочет последњих дана наставно се. Пешадија је наступила и освојила земљиште.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 29. јула

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Северно од Соме напредовали смо у току јучерашњега дана у области северно од шуме Хам, где смо заробили око 100 војника. Осим тога, Французи су запленили још и 6 митраљеза. Магла и киша сметале су операцијама. Јужно од Соме, немачке извиднице, које су покушавале да се докопају француских линија, чинећи употребу од запаљивих течности, биле су одбијене ватром Француза западно од Вермандевилера. На десној обали Мезе, области Флери и Во—Шапитр тучене су с времена на време артилеријском ватром. На Вогезима, Немци нису постигли никаква успеха препадом који су вршили после артилеријске припреме на француски испадни угао северно од Алткирха а претрпели су међутим осетне губитке.

На фронту Соме, Французи су јуче имали 15 ваздушних борби. Један је немачки апарат оборен између Херба и Ротенвијера. Друга два немачка апарата била су приморана, после борбе, да слете у област Комбла.

Преко дана 27. јула и ноћу између 27. и 28. јула француске ескадриле за бомбардовање бациле су 80 бомби на железничке станице на фронту Лясињи—Комбл; 138 на железничку станицу Кањи; 40 на железничку станицу Апији; 38 на батерије у области Ноајон; 15 на железничку станицу Базанкур (северо источно од Ремса); 93 на железничку станицу Спенкур и Дамвилијер, као и на биваке у околини, што чини свега 413 бачених бомби.

Лондон, 29. јула

Званичан извештај. — Ситуација се није изменила на британском фронту. Благодарећи нашим мерзерима и нашој артилерији, успели смо да одбијемо неколико напада, које је непријатељ вршио на сектор јужно од Маринпуиха.

Наши су аероплани наставили своје операције бомбардовања противу утврђења и важнијих непријатељских војних центара. У току јучерашњих ваздушних бојева много је непријатељских аероплана приморано да слети у противничке линије. Три наша апарата нису се вратила.

Лондон, 28. јула

Сада је неоспорно да је нораз Турака источно од Суецког канала страховит. Ми смо заробили више од 3000 војника и протерали непријатеља из области за 5 миља. Нарочити дописник једног енглеског листа у Романи овако описује битку: Наши су топови уништили непријатеља, али заробљени турски официри веле да је дејство наших митраљеза било за Турке куд и камо штетније. Ништа није

могло да им се одупре, и наша је пешадија протерала непријатеља са планине Ројстом као и са падина Ђувика Великтон, очистивши ускоро затим и планину Хередит и заробивши у току тога наступања 1000 турских војника. Остатак турских снага био је протеран ка Пустињи. Остаје да се зна, да ли ће Турци одржати ровове које су раније ископали, али је извесно да је данас Египат обезбеђенији противу непријатељске инвазије више него ли и у једном тренутку до сада. Ваља напоменути да благодарећи плану генерала Мураја, који је приморао Турке да се туку далеко од канала, поморски саобраћај није био ни за тренутак обустављен. У дивљој и немилосрдној пустињи британске су трупе обезбедиле пролаз светској трговини која се врши између мора на истоку и оних на западу. Турци су се борили бесно али су ипак задовољни што се сада налазе у рукама Енглеза. Сада добијају изврсну храну и довољно воде.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 28. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Наше трупе које су заузеле десну обалу Коропеца, проширише су своје успехе, приближивши се железничкој прузи Монастиржеск—Нижњов и ушћу реке Золотаја Липа. У области Тисменице наши храбри делови, гонећи непријатеља који се повлачи у нереду, настављају своје наступање ка северу и западу и заузели су у западном правцу десну обалу реке Бистрице, зване Надворнијанска. На Надворнијанској, на линији вароши Надворне и Станислава, непријатељ је бацио у ваздух мостове на тој реци. У области Ворохте и река Белог Черемоша и Сушаве наша су одељења напредовала за неколико врста.

Вечерњи званичан извештај. — На реци Коропецу наше трупе које су прешле на десну обалу потисле су непријатеља и заузеле су читав низ висова у области западно од Велешњова и у јужном правцу све до моста на Дњестру целу линију Нижњов—Монастиржеск. Непријатељ је оштетио у повлачењу мост. Противник је предузео на том месту два противнапада које смо одбили. Предузевши после тога офансиву, ми смо заробили 5 официра и 412 војника и запленили 1 топ и повише митраљеза.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 29. јула

Званичан извештај. — Наше су трупе гониле непријатеља који се повлачи на висове северо-западно од вароши Горице Наша је коњица јуришала, наневши непријатељу тешке губитке и заробивши више стотина војника. Отели смо велике утврђене ровове на Сан-Микелу и посели Бошини.

До сада смо заробили 268 официра и 12.072 војника.

Непријатељ је покушавао да изврши противнападе, који су били одбијени.

Једна ескадрила од 18 апарата „Капрони“, у пратњи неколико „Њепора“, бомбардовала је Правачину и Деремберг, бацивши на војне магацине у тим варошима више од три тона експлозива. Примећени су добри резултати. Наши су се апарати вратили сви читави.

Једна је непријатељска ескадрила бомбардовала Венецију, убивши више лица.

Рим, 29. јула

Вечерњи званичан извештај. — У околини Горице наше трупе и даље прелазе преко Соче, служећи се мостовима који су раније подигнути. На многим местима наши су војници-циклисти протерали непријатеља у пркос јакој ватри. Примећује се присуство аустријских снага на висовима северно од вароши Горице, као и на брежуљцима дуж линије Вертојбика. Наша је коњица јуришала на непријатеља са развијеним заставама, наносећи му озбиљне губитке и заробивши му стотинама војника. Јуче је непријатељ покушао да задржи наш притисак на доњој Сочи, покушавши жестоке нападе и гађајући артиљеријом друге положаје на фронту. Равне сличне акције водиле су се на Тонале, у Будикарији, у долини Лагарине и Пазубно, на Монте Чимоне, у долини Травињуоло, као и на Монте Неро. Ми смо свуда одржали своје положаје.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 28. јула

Кавкаски фронт: Одбили смо Турке у области западно од Гијјушхана. Огорчени бојеви воде се северно од линије Муш—Битлис.

НА МОРУ

Петроград, 27. јула

У Балтичком Мору било је 27. јула ваздушне борбе између наша два хидроплана и три непријатељска, у току које борбе поручник Гарковенко је погонио непријатеља, гађао га из митраљеза и приморао један непријатељски хидравијон да слети на обалу. Ми нисмо имали ни губитака нити смо били оштећени.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Букурешт, 27. јула

Две једрилице пристале су ноћу између 21. и 22. јула уз румунску обалу близу Фламанде. Румунске страже одмах су позвале посаде да се предаду, али, као одговор на тај позив, ове последње отвориле су ватру из пушака на румунске граничаре, после чега су се једрилице удаљиле у правцу Рушчука. Није било мртвих и рањених. Идуће ноћи сличан случај догодио се према самоме Рушчуку. Неки бугарски војници који су долазили из те вароши, покушали су да се искрцају на румунску обалу. Али су румунске трупе отворише ватру на бугарске војнике који су били приморани да се повуку с губитцима.

Лондон, 27. јула

Дописник „Тајмса“ у Букурешту, Баучер, телеграфише: Старотурска партија сваким даном задобија терена како у престоници отоманској тако и унутрашњости земље. Већина турскога народа захтева да се мир закључи пре него што катастрофа која почиње гровити Турској не буде потпуна и безповратна. Али Енвер Паша и даље тиранска влада, осуђујући на смрт многе своје противнике без икаквога повода а у једној сврси да заплаши народ. У опште увеђ, може се рећи да Шеик Ул Ислам, као и главније Улеме, потпомажу побуњенички покрет у Арабији и јако симпатишу личности великога Шерифа.

Атина, 28. јула

Телеграфишу из Крфа да су савезнички бродови потопили један аустријски подводни брод на неколико миља од острва.

ДОЛАЗАК ИТАЛИЈАНА

Јуче у 5 и по часова по подне приспео је у Солун један повећи одред талијанских трупа, које ће се борити на овом фронту заједно са осталим Савезницима против општег непријатеља...

На тај начин Италија је учинила и други гест свога благородства.

Први племенити гест талијанског народа био је онај, кад је Италија напустила своје сурове и грабљиве савезнике и стала одважно на страну културе, права и слободе човечанства... То је био у опште гест једнога народа, који је довољно политички зрео да се уме наћи у дилеми: за духовну културу или против ње; за право и слободу народа или против њих?

Други гест благородства талијанског народа јесте долазак његових храбрих трупа и на Балкански фронт, где ће својом крвљу посведочити своју оданост без реверве општем Савезничком Идеалу. То је гест захвалности једног слободног и благородног народа, гест који бугарски народ, при свем обиљу проливене руске крви за његово ослобођење, није могао да пронађе у своме бићу.

Некада је племенити и слободољубиви француски народ унео свој значајан улог у чин ослобођења и уједињења италијанског народа... Солферино је жив и светао историјски сведок тога великог француско-талијанског народног подвига.

Сада пак, снажни и слободни талијански народ враћа са захвалношћу свој историјски дуг човечанству... Тако могу радити само племенити народи, они народи код којих су чврсти и непоколебани основи општега морала, народи, чија савест није спржена политичком мржњом и шовинистичким беснилом, као што је то случај са Бугарима.

Српски народ који је већ толико пута дао доказа о својој витешкој племенитости, а који је географским својим положајем упућен на будуће суседство са талијанским народом, умеће достојно оценити сваку проливену као талијанске крви на пољима и дубравама постојбине Србинове. Јер на страницама целокупне историје српскога народа заман ће се тражити ма и једно словце, ма и једна запета која би могла наговестити ма и најмању не благодарност српскога народа према свом и-

стинском пријатељу и добротвору. Захвалност и верност одлике су српскога народа, које леже у основи његова бића и без којих он не би могао бити оно што је. То потврђује историја његова, а та историја ће му бити најбољи јемац у његовим будућим међународним односима.

Као такви, ми поздрављамо долазак нашег славног савезника и пријатеља из „Земље Талије", како то српски гуслар каже, на наше крваво Балканско бојиште, где ће се укрстити бајонети свих европских народа и где ће се решити за читава столећа питање *мира, права и слободе човечанства.*

НАКНАДНИ ПОДАЦИ О НЕМАЧКОМ ЗАРОБЉЕНОМ АЕРОПЛАНУ

23 ов. м. један немачки аероплан долетео је од Битоља и око 7 часова јутра стигао је над с. Баницом. Летео је на висини око 2000 м. и продужио пут ка југу дуж железничке пруге. После кратког времена аероплан се вратио и са заустављеним мотором почео је нагло да се спушта, старајући се да доспе до бугарских линија.

Међутим у овоме није успео, јер је убрзо морао да се спусти на земљу близу с. Забрдани, у реону наших предстража. При спуштању аероплан је доста оштећен али официри који су били на њему нису били ни мало повређени.

Чим су пали на земљу, Немци су искочили из аероплана и почели су да бегају у правцу бугарских линија.

Недалеко од места где је аероплан пао налазило се неколико наших официра на коњима, који су одмах појурили за Немцима. Гоњење је трајало читавих 2 сата, док Немци најзад нису ухваћени близу с. Крушограда. Кад су наши официри стигли близу Немаца, један од њих испалио је два метка из револвера али је промашио.

Ухваћени Немци зову се:

Резер. коњички поручник, Ханс граф Ностиц који је био осматрач;

Официрски кандидат Траутман који је био пилот.

Обојица припадају једној немачкој ескадрили у Битољу

Оба ова Немца доведена су у Солун. Њихов аероплан је расклопљен и возом пренет такође у Солун; он је типа „Албатрос" и у доста добром је стању.

Он се морао спустити због квара на мотору, који је проузрокован нашом пешадијском ватром.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Морнинг Пост" доноси од свог дописника из Копенхагена, да немачка штампа непрестано припрема публику на повлачење које правда тиме што стално скреће пажњу на бројну надмоћност непријатеља.

„Тан" констатује да сентиментални обзири остају и даље један важан фактор у односима Савезника са њиховим старим пријатељима, али су Савезници доведени такође и до тога да морају гледати на извесне проблеме са реалистичке тачке гледишта. Они се труде да осујете на истоку намере централних царевина, али Румунија и Грчка ниту, на крају крајева, одлучни агенти у колико се тиче одржања или прекида односа између централних царевина и Турске, док међутим туђи Бугаре не би било изван моћи солунске армије. Па ипак интервенција Румуније и долазак на власт једне грчке владе искрено пријатељске не би оставили Савезнике равнодушним, јер би отуда очевидно проистекле користи са тачке гледишта брзога успеха операција на истоку а може бити чак и са тачке гледишта општега рата. Али ти догађаји не могу произвести свој ефекат друкчије него ако се десе у пробитачном тренутку. Грчка која од пада Венизелосовог кабинета почиње да појима шта је све може стати пропуштена прилика, пита се са жељом да ли се преокрет грчке политике који ће проистећи из венизелистичких избора неће десити касно за остварење народних амбиција. У основици таквога расуђивања налази се утисак који чини надмоћност наших армија и прорачун наших шанса за победу. Ми очекујемо последице с пуном вером. Централне царевине имају на против да прикривају своје недаће и да одржавају заблуду о својој снази пред немоћи својих очајних напора. Али је та задаћа немогућна, и то је оно што објашњава спокојство нашег очекивања пред брижном узбуђеношћу наших противника.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 85. Недеља 31. јула 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 31. јула

Српски званичан извештај. — На дан 30. јула местимична артиљеријска ватра и борбе патрола.

Солун, 31. јула

Француски званичан извештај. Непријатељски аероплани бомбардовали су и по 4 пут околину Вертекопа, и по 4 пут већина бачених бомби пала је у зону на којој се налазе амбуланте.

Чарке и уобичајена канонада, изузимајући код Дојранског језера, где се обе артиљерије прилично туку међусобно. Према томе операције које су почеле у том правцу иду својим током.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 30 јула

Званичан извештај. — Северно од Соме, дан је обележен једним сјајним и потпуно успешним нападом који је вршила француска пешадија. Више немачких ровова отето је на јуриш од стране француских трупа које су поставиле своју нову линију на падине јужно од Морепа и дуж пута који води у село Хам. Нешто мало северније од шуме Хам Французи су заузели један камени мајдан, који су Немци били снажно утврдили и две омање шумице. Заробили су 150 здравих војника и запленили 10 митраљеза у току те акције. Јужно од Соме интензивна борба између обеју артиљерија. На верденском фронту бомбардовање француских првих и других линија у области Шатанкура и на сектору Тиомон—Флери. Никакав други важнији догађај није се десио на осталом фронту.

26. јула један немачки аероплан оборен је и пао је сав у пламену у француске линије јужно од Дуомона. Тај је аероплан оборио један пилот из америчанске ескадриле.

Лондон, 30. јула

Званичан извештај. — ... ...заузели греду, где је било слабијег отпора. Јужно од Ипра успешно смо напали једно мало пољско добро, које је било све у рушевинама у непријатељским линијама. На осталом фронту ништа ново није се догодило.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 28. јула

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт. На реци Серету а испред села Нетерпинце и Носовце огорчена борба. Немци и Аустријанци предузимају читав низ противнапада на шуме које смо заузели испред тих села. Заробили смо до сада 90 официра и 1300 војника. На железничкој прузи Монастержиск—Њижњов наши су делови напредовали нешто мало на запад и прешли на многим местима реку Золотаја Љипа преко гвозда, пошто су сви мостови порушени.

Петроград, 29. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: На Стоходу, у области села Љубачова, Вулке Љубашевске, Стобикве и Заречја воде се огорчене борбе. На Серету наши делови наступају, водећи с непријатељем луте битке. Непријатељ се бесно опире, вршећи противнападе. У пркос напора противника да спречи нашу офанзиву, храбре трупе ђенерала Сахарова упорним нападима потисле су непријатеља из свих села и шума на десној обали реке, дохватиле се доминирајуће греде и

и висова и воде борбу на линији села Тросцијанец и Нестеровце. Један наш коњички пук јуришао је у два маха на противничку пешадију и више пута понављеним бочним ударима потпуно је збунио немачке јаке јединице и тиме задржао њихову офанзиву. У тој области храбре трупе ђенерала Ека заробиле су у току борби вођених од 22. до 28. јула 268 официра и 13.000 војника. Осим тога, оне су покупиле више од 1000 рањених Немаца и Аустријанаца. У току дана 28. јула набројали смо поред горњега, још 2 ђенералштабна официра, 104 официра и 4870 које немачких које аустријских војника. Противникови губитци у мртвима и рањенима су огромни према исказима заробљеника. — У области железничке пруге Монастержиск—Њижњов наше трупе развијају и проширују своје успехе и настављају своје наступање. Један наш пешадијски пук истерао је непријатеља из једне шуме северо западно од села Дубенке на Коропецу, заузео јужни део села Монастержиск, где се борба још непрестано води. Непријатељ, а нарочито Немци, предузима противнападе које стално одбијамо.

Петроград, 29. јула

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт: **Наш успех на реци Серету, у области Нестеровце, Плешковце, Јанковце приморао је противника да напусти свој утврђени положај Гљатки, Воробјевка, Цеброн. Једновремено с успехом постигнутим у области железничке пруге Монастержиск—Њижњов наши су делови предузели офанзиву у области Монастержиска. Једним бујним налетом наше су трупе отеле противникове положаје и наступиле до средњега тока реке Коропеца, где су разбиле непријатеља на његовом утврђеном положају и заузеле дефинитивно Монастержиск. Једна наша колона митраљеска на аутомобилима, под командом поручника Пљешкова, васпоставила је порушени мост близу Монастержиска, продрла међу батаљоне 3-ћег немачког рез. пука у повлачењу и, како је овај давао отпора, то је била принуђена да га уништи блиндираним митраљезима. У области ушћа реке Золотаја Липа наши коњички делови, настављајући своје наступање, заузели су село Устије Зељоно, које се налази на самом ушћу реке Коројанке у Дњестар, и село Мрђторж северно од Устије Зељоно. Храбре трупе ђенерала Шчербачова постигле су на тај начин овде велики успех. Храбри делови ђенерала Лечицког, настављајући огорчене борбе у области Станислава, гониле су противника и заузеле 28. јула у 7.45 час. у вече варош Станислав, и гоне противника који се повлачи ка Калучу. Пре него што ће да евакуише Станислав, непријатељ је изазвао више експлозија. Под нашим притиском непријатељске су трупе евакуисале леву обалу Бистрице и наши су делови почели да прелазе преко реке, гађајући непријатеља из пушака и митраљеза у леђа.**

Букурешт, 31. јула

Армија генерала Ботмера, која образује центар аустријске војске, изложена је опасности да буде одсечена војском генерала Лечицког.

Атина, 31. јула

Једна денешња из Рима јавља да је генерал Линсинген пре неколико дана објавио форове у Пшемислу и наредио да грађанско становништво евакуише варош.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 28. јула

Кавкаски фронт. Персија: Под притиском Турака повукли смо се из Хамадана.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Амстердам, 30. јула

По једном мигу немачког ђенералштаба, немачки су листови почели од неколико дана да објављују дуге чланке о реорганизацији руске војске. Они сви од реда истичу да је Русија, после једногодишњег истрајног рада а

уз припомоћ својих Савезника, успела да обезбеди неисцрпне количине муниције и артилеријскога материјала, који се може непрестано обнављати. Велике њудске резерве допуштају јој да може пристати на најтеже жртве без икакве опасности да буде исцрпена. Руске армије, потпуно преустројене, поново су се устремиле на наше положаје које покушавају да пробију, кидисавајући с нарочитом огорченошћу противу наших Савезника чији је фронт већ делом пробијен. Прави град од врна сручава се на нас свакодневно. Борба на томе фронту јесте борба на живот и на смрт. Целокупно наше биће је ту у питању.

Немачка штампа припрема на тај начин јавно мњење на повлачење.

Париз, 31. јула

Преговори који се воде у Женеви између турских представника, арапских либерала и представника Споразума ради закључења сепаратнога мира са Турском, увели су сада озбиљан карактер. Турци су изјавили да су полузванично опуномоћени од Високе Порте за вођење опширнијех преговора о миру. Турска прима најтеже услове с тим да питање о Цариграду и мореузима не буде претресано. Споразум је одбацио те предлоге.

Амстердам, 31. јула

Максимилиан Харден пише у „Цукунфту", да Немачка мора озбиљно размислити о решености Енглеске да настави борбу до потпуног истребљења њеног непријатеља. С друге стране, он констатује да Споразум не тражи мир и да Француска још једнако верује у победу. Чак да се претпостави да и Верден буде заузет, иначе, вели он, то би се веровање и даље продужило.

Букурешт, 30. јула

Незадовољство народа појачава се у разним местима Аустро-угарске. Осећа се један жив покрет противу владе и војне власти се боје чак да не искрсне каква револуција. Никада Аустро-угарска није била у критичнијој ситуацији него што је сада.

Атина, 31. јула

Јављају из Букурешта да ће ускоро да се деси осетан преокрет у бугарској политици. Јавља се да је Теодоров отпутовао за Шпајцарску у намери да опипа терен ради закључења сепаратног мира.

Лондон, 31. јула

После пораза код Горице, Аустријанци предвиђају и пад Трста, па с тога тамо шиљу непрестано појачања.

Букурешт, 31. јула

Према вестима из Софије принц Борис бадри русофиле да захтевају да се закључи сепаратан мир.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Наје Цајтунг". који излази у Штутгарту, пише: Сваки дан који протече, поштрава одговорност оних који су нас бацили у овај рат. Половина света је противу нас а она друга половина кује оружје за наше непријатеље. Одушевљење за ратом свело се на степен пламичка који почиње да се гаси.

„Румунија" доноси да између официра армије генерала Хецендорфа и оних из армије Ерцхерхога Фридриха влада очевидан неспоразум. Тај се неспоразум сваким даном појачава и изгледа да хоће да захвати и саме команданте армија. То је у осталом урок који је навео вашу немачку команду, да одреди једног главнокомандујућег за све аустро-немачке снаге на источном фронту.

Ситуација аустро-мађарске војске је очајна. Све њене резерве су исцрпене, а сви фронтови које брани — пробијени. Пробој њених линија је озбиљан и најозбиљнија потпора немачких пукова неће моћи да одложи расуло. Добро обавештене личности, које долазе из Аустрије, тврде да аустро-мађарско јавно мњење отворено показује своје непријатељство, и буне које су се последњих дана десиле по свим аустријским и мађарским варошима нису ништа друго до увод у отворену буну противу лудила управљача. Та се буна мора фатално догодити.

„Адеверул" тврди с друге стране, да су се последњих дана десили атентати противу највиших власти у Аустрији.

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

(3)

„Сунце зађе да се опет роди,
Народ гине да се ослободи".

ПЕЋ

Док стигосмо до Пећи, а наш северни гост, који нас сваке године у ово доба посећује, стиже нас; снег нас завеја... Пространо пећ-ско поље прекрилила војска. Ту су се слегле три армије. Пећ закрчена од бежаније и вој-ске. Од како су патријарси одсељени из Пећи, никада Пећ није имала толике госте, па ни онда, када је спремала сеобу под патријархом Чарнојевићем, као сада. Цела се Србија сле-гла у Пећ. И Арнаути се запањили од толи-ког света и војске, па позатварали дућане и тек по који кроз прозорче пружа војницима по који фишек дувана, кестења или још штогод за скуле новце. Нигде дрвећа у близини да се озебле руке и ноге загреју. Људи и коњи дрхћу на мразу и последњу топлоту крви стављају на расположење своме животу у бор-би са немилостивим мразом! Наредба да се секу кола на пола и спаљују. Наста струга-ње и цепање кола на хиљаде места. Ватре се запушише, војници се огрејаше а срце им се охлади, гледајући имовину своју како пуцка-ра на ватри и кроз прождирући пламен ишче-зава у ваздуху. Док од једном наредба: Стој! Не сеци више кола! Опет саветовање и реша-вање о нападу или повлачењу, пројури ра-достан глас, као сунчани зрак кроз војску, да ће се пећи у сусрет непријатељу за одбрану и напад. И одмах затим опет као гром из ведра неба. „Сеци кола и даље и предај огњу". У један мах чаршија пећска поста теланица: ћебад, чизме, цокуле, шињеле, веш, фијакере, аутомобиле пошто хоћеш да купиш. А само-ри, коњи и проја најскупљи. Једна проја 15—20 динара, — самар 60 динара, коњ пре од 200 динара сад 600 динара. Један аутомобил се нуди у замену за магарца а цео во — за проју или самар. Па се инак одвојило и повело оно што је најнужније и што се могло понети.

И пошто се остави повеће гробље српско у Пећи од војске и бежаније, пође се преполовљено са двоколицама, као кад човек изгуби једну ногу, кроз Чакор, Ругову и Жљеб. Ругова! Дреница! Љума! шта значе те речи за време турске владавине. Значе: убиства, пљач-ке, разбојништва, дивљаштво, анархију арнаут-ску. И ми, грозећи се некада само од тих и-мена, идемо њима под кров за заштиту, као овце вуковима у госте.

ЧАКОР—ЖЉЕБ—РОЖАЈ

Остављамо Пећ престоницу старих патри-јарха са једном сценом; Један Арнаутин уби-је једног нашег војника, што је дошао на њего-бунар да захвати воде. „Дакле, почеше да нас убијају, још одавде", рече један бежанац „А шта ли ће радити кад завршемо у њихове кр-ве". Али то је ситница и почетак горке чаше. Прохтело се сунцу да гледа неслушене муке једнога народа, па кроз прорђеле пламенове јесење магле просуло зраке да осветљава књигу која се уздисајима и крвљу исписује и чији почетак гласа ваљ, а свршетак се још не зна. На подножју планине Жљеба беше се сле-гло и снело све што је из Србије могло пећи и што је могло собом понети. Управо у сену Радојевиу под Жљебом беше цела Српска Др-жава са својом имовином. Ко је гледао, кад тече вода кроз буквуу, какве муке има и с ка-квим се пиштањем пробија кроз онај доњи мали отвор, под притиском велике количине воде о-довго. А кад би неко тискао ту воду одозго на више, како би јој теже било кретање. Ето тако ти је нешто било налик на буквуу плани-на Жљеб за српску војску и бежанију. Она је ишла уз брдо густом колоном 20 км ду-жине и 4 км ширине, а имала је да прође теснац од метар и по. Је ли то могло да иде брзо пошто непријатељи не чекају? Не. И за то је било ово што је било. Не, не, не може се сравнити Косовско Разбојиште са овим отво-реним стециштем Српске Државе под Жљебом 20.—23. новембра 1915. године. Јер онда су лежали на Косову само коњи и јунаци и њихово „свијетло оружје", а овде лежаше и сва имовина српска.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 86. Понедељак 1. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 1. августа

Српски званичан извештај. — 31. јула местимична артиљеријска ватра и пушкарање патрола.

Солун, 1. августа

Француски званичан извештај. — На фронту пушкарање и уобичајена канонада од Битоља до Вардара. На левој обали Вардара влада мање више затишје. Бомбардовање бугарских радова наставља се у правцу Дојрана. Савезници су заузели неколико села у подножју Белеша, где су заробили неколико војника.

Према приватним извештајима, избеглице из Дојрана које су пристигле у Кукуш причају страхоте о бомбардовању Дојранске области. Они кажу, наиме, да је бугарска војска претрпела тим поводом изванредно велике губитке. Врховно становништво склонило се по оближњим селима, где га Савезници снабдевају храном. Ситуација је била неиздржљива у Дојрану. Несретни сељаци, лишени свега, били су приморани да се хране само воћем и куваним тиквама. Што се тиче бугарских војника они су добијали само један и то недовољан оброк хлеба сваки други дан. Али кад год би услед кише путеви постали неупотребљиви, коморе би престајале долазити и тада се увек морало чекати по два и више дана док се дође до парчета хлеба. Срби, са својом јуначком храброшћу успели су да улију Бугарима ужасан страх који се обелодањује у њиховој врло уочљивој одвратности да иду у борбену линију. С друге стране, многи Бугари отворено кажу да ће се предати чим се буду нашли пред француским трупама. „Ако ништа друго, вели они, моћи ћемо се бар најести до миле воље".

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 31. јула

Званичан извештај. — **Северно од Соме, а после припремних бојева вођених у току јучерашњег дана и ноћас, француске су трупе прешле данас у напад на трећу немачку линију која се пружа источно од Ардекура до виса Брикур на Соми. На једном фронту од 6 км. француска је пешадија отела у једном величанственом полету све немачке ровове и јако утврђене радове у дубину од 600—1000 метара. Французи су заузели село Морепа чији је јужни део, као и гробље, у њиховим рукама. Французи су помакли своје нове линије на јужне падине коте 109 дуж пута који води од Морепа за Клери и на падине западно од овог последњег села. Број здравих војника које су до сада Французи заробили и који су до сада могли бити пребројани износи око 1000 људи. Заплењени су 30 митраљеза. Један противнапад који су предузели Немци између Клери и Морепа, пропао је под ватром Француза.** Јужно од Соме Французи су тукли с разорним зрнима немачке радове у области Девикур. На Верденском фронту јак артиљеријски двобој у области Флери—Во—Шапитр. На осталом фронту дан је прошао релативно на миру.

Лондон, 31. јула

Званичан извештај. — **Непријатељ је понова чинио напоре да би повратио ровове ко-**

ји се налазе северно од Позјера и који су му били раније отети. Синоћ је, потпомогнут тешком артилеријом, вршио јаке нападе. Сви су ти напади одбијени с великим губитцима по њега. На осталом фронту није било промене.

Париз, 1. августа

Француска акција у Пикардији предузета је у тесној вези са операцијама британских снага. Она се развијала од запада ка истоку, јер јој је циљ био да отме утврђене радове са којих су Немци штитили село Морепа које образује истакнутију одбрану утврђеног Комбла. Успеси који су постигнути после подне важни су, јер су довели Французе до непосредне близине села, омогућивши им још и заузеће висова који њиме доминирају са свих страна, са запада, југа и севера, и који наткриљују нешто мало енглеске положаје и тиме стварају могућност Французима да олакшају бочном ватром будуће наступање својих Савезника. Борба је била особито жива нарочито око каменог мајдана у шуми Хам, али благодарећи претходној артилеријској припреми, француски су губитци били сасвим слаби у сравњењу према губитцима које су претрпели непријатељеви саксонски делови.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 29. јула

Свршетак званичног извештаја од после подне. — **Заробили смо овде 2500 војника, команданта једног аустријског пука са целим штабом и пуковским свештеником.** У западном правцу наши су делови дошли до леве обале Золотаја Липа, заузели после борбе село Лаворовку и **заробили више од 1000 Немаца и Аустријанаца.** Један наш козачки пук из Оренбурга јуришао је овде на непријатеља, заробио више од 200 војника и заплењио 3 митраљеза. Један немачки пук који је прешао Золотују Липу близу села Задарова, покушао је да изврши противнапад против сектора који смо ми држали, али је био одбијен с огромним губитцима. Наши храбри коњички делови прешли су газећи преко реке Золотаја Липа, близу њезина ушћа, напали непријатеља, одбацили га и гонећи га дошли до леве обале Дњестра а до речног лука јужно од села Устије Зељоно. **Укупан број војника које смо заробили овде у борбама од 26. до 27. јула износи 5000 људи.** У правцу Станиславова наше су се трупе приближиле својим десним крилом Дњестру, јужно од Маријапоља и избиле на десну обалу Бистрице где су почеле да граде мостове. У области Ворохта — Шибен наше су трупе отеле после борбе, више висова.

Петроград, 30. јула

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: У области средњега Сереть наше трупе, гонећи непријатеља који се повлачи са утврђених положаја, настављају своје наступање ка Језерни. На правцу Бучача, а у области северно од те вароши, наши храбри делови стално напредују и на извесним местима већ су прешли реку Коропец, и заузели на њеном средњем току села: Хобутка-Гурна и Фолварки. На правцу Монастержиска заузели смо железничку пругу Монастержиск—Вичурки, као и сектор између реке Золотаја Липа и Хоројанке, почев од села Красејув до села Устрје Зељоно. У области Станислава настављају прелажење преко реке Бистрице Данворјанске и Бистрице-Золотвинске. Непријатељ је при евакуацији Станислава бацио у ваздух неколико железничких скретница. Што се тиче вароши, она је недирнута и у њој влада ред и поредак

Петроград, 31. јула

Петроградска Телеграфска Агенција саопштава да је приликом заузећа Броди-а око десетак аустријских официра извршило самоубиство, вичући: „Проклета да је Немачка".

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 31. јула

Званичан извештај. — **Настављајући своју офансиву на сектору Сан Михеле и Сан Мартино, наше су трупе после целу утврђену линију с ону страну Випако и Монте Косић. Разбијени Аустријанци повлаче се на исток према Валоне.** Посели смо Рубију, висораван Добердо и линију од Валоне до Крујихирба. У области Горице непријатељ

још непрестано даје отпора на линији планина Сан Габријеле и Сан Марко. Ми смо наступили до западних падина поменуте линије и до потока Вертвобица. На осталом фронту уобичајени напади непријатеља, којима је циљ да умање наш притисак. **Број заробљеника и плена повећава се у великим сразмерама.**

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 29. јула

Кавкаски фронт: У приморској области, источно Киресуна, наши су делови заузели село Елен. Одбили смо напад Турака западно од Гијумушхана, југо-источно од језера Вана у области села Нери, северно од Сакиза. У Персији и у области Букана наше су трупе потисле непријатеља знатно ка западу.

Петроград, 30. јула

Кавкаски фронт: Западно од Гијумушхана, Турци су у више махова предузимали офанзиву, коју смо ми стално одбијали. Наишли смо код заробљених аскера на метке са протестерисаним врховима. Заробљеници изјављују да им је пре 6 недеља командант пука наредио да сваки војник изради по 100 таквих метака, чега ради је сваки аскер добио по једну нарочиту турпију. Северно од Битлиса води се огорчена борба. У Персији, наши делови гоне Турке у области Букана, који се хитно повлаче на Сакиз.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

НЕМАЧКА ШТАМПА О РУМУНИЈИ

„Стутгартер Најесте Тагблат" вели: Не треба затварати очи пред чињеницом да је одлука Румуније на прагу и да се мора признати да сви знаци говоре да ће њена интервенција наступити у корист Четворног Споразума а против нас.

„Франкфуртер Најтунг" има од свога дописника у Букурешту депешу у којој се каже, да веома озбиљни политички људи из опозиције и из владине странке верују у скору интервенцију Румуније. Можда је њихово убеђење засновано на другим ситнијим знацима. У осталом ситуација у Румунији увек је била таква. Француски или руски успеси увек су изазивали врење код присталица Споразума и рата и није потребно понављати да ће на крају крајева држање Румуније да се одреди према успесима ратујућих страна.

„Најес Најтунг": коментаришући интервенцију Румуније вели, да је данас извесно да она неће ући противу Мађарске, али да ће допустити руским трупама да преко њеног земљишта нападну Мађаре и Бугаре, пошто ће у таквом случају њена дужност бити да задржава евентуалну офанзиву Аустрије. Лист додаје да ће, чим рат буде објављен, оних 600 хиљада Румуна који се налазе у аустријској војсци одреди вероватно послушност својим старешинама.

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

„Сунце жеже да се опет роди,
Народ гине да се ослободи".
(4)

Новембра 20 стигли смо под Жљеб и заноћили у селу Радејевцу. Дан је био чист, те нас је сунце грејало док смо се сместили да заноћимо. Прозав у теснацу горе чува један командант армије и пропушта оно што је важније. За 3 дана 3 одељења лакше артиљерије једва прогураше кроз кланац. Сва остала комора стоји упрегнута и гладна и чека на ред, нада се још да може проћи тим сломним, тесним и кршним усеком планинским. Тешка артиљерија би осуђена на уништење. Ми смо чекали на ред улогорили се по просторијама где је ко могао и докусуривали оно мало јестива, што се још код кога затекло. Наједаиут наредба као муња из ведра неба: „И остатак кола (двоколица) спалити на понети на коњима и пешке што се може." Сад настаје оно што је најжалосније: бацање и сагоревање насушних потреба продавање и замењивање покланање и опет бацање и сагоревање Сад нико не жали имовину своју. Прегорело се све, пережалило се све, умртвљени су живци и осећаји и ради се све по жељи и ћуди случаја и судбе. У тој таквој душевној утучености и обамрлости војници дават пламену најдрагоценије своје ствари са неким задовољством и дивљим осмехом. Точкове, које је ковач са грдном муком саковао и сиромашан коморција још већом

муком откупно и целу породицу своју њима хранио, бацаше их на ватру, као суву, нађену храну на путу. Војници и бежанија сад личе на оне мајке, којима епидемија покоси сву децу и оне од претеране жалости шену с памети и почну да се смеју! Јаук, крв, бол, вапај, то је сад као и „добро јутро,“ „здраво—живо,“ „сервус.“ Онај који је у мирно доба, видевши једанпут мртваца, по недељу дана био потресен и узнемирен, сад прола‹и поред лешева онакажених и сагорелих, као поред трња или блата. Дуготрајни и непрекидни жагор ускомешаног света, подсећаше нас—дању на неки велики вашар, увече на кошницу пчела, које јече и изумиру од глади, а ноћу на јеку од гусала. А непрекидан пуцањ, и дању и ноћу, бомби, граната и пушчане муниције, коју војници сагореваху да је неби непријатељу оставили, беше појачан пакља целом том призору. А кроз тај пуцањ и страховити трескот бомби и граната беличасто плавкасти дим кулаше, као из вулкана и испуњаваше целу долину овога Содома и Гомора, на чијем крематоријуму сагораваше материјална Србија.

Ми смо били последњи који смо имали да се извучемо из овога згаришта. Ватре се пушаху и догораваху остатак што је њима намењено. А крај њих овде онде лежаху војници, једни сагорени, печени и потпуно угљенисани, други још живи без свести, трећи болни и прободи, траже помоћ а четврти, рањенице, очекују да их нека болница натовари на кола! Осташе сви Арнаутима. Овде онде чопори волова стоје остављени од сопственика, једни изнурени од дугога пута, а други са поломљеним ногама, леже. Коњи изнемогли и напуштени са рањавим грбињачама и укруљеним ногама тумарају и траже храну, цркнути прекрилили бивак. А по целом бивaку и згариштву стоји сручено цело српско богатство: аутомобили, топовске каре, гвожђарија од сагорелих кола, седла, амови, конопци, шатори, узде, удари, синџири, ћебад, џакови, торбе, блузе, шињели, гомиле брашна, пасуља, муниције, пушке, свештеничке одежде, сагорелe архиве и књиге, колани, ремици, ножеви, чекићи, сандуци, куфери, сицеви, тигањи, кашике, виљушке, казани, маљерке, порције итд.

Мала маршрута па одмор сваких петнаест минута, стрмо је, кршно је, сломно је. А ми смо иначе изнурени, товарни и гладни, па се брзо заморимо и тражимо одмор. Што је слабије, више заостаје, а што је јаче мање више одмиче. Једну бабу, некога мајора мајку, воде два војника под руку, она се пренемаже и сваких пет минута застаје на одмор. Један инспектор, који није ни у канцеларију доласио пешке, иде једва за својим товарним колима, са тојагом у руци. Један окружни начелник застајкује на сваких педесет корачаји и марамом брише зној са чела. Полицијски писари, неки обули опанке, често спуштају своје куфере с леђа и одмарају се. Једна докторка, која се дотле возила двоколицама, с кишобраном у руци и шеширићем на глави, засуканом сукњом и једном повећом ташном у рукама, труди се да иде подједнако с мушкарцима. О јахању не може бити ни говора по оваквом путу. И празном коњу треба помоћи да не падне, а камо ли га узјахати. Товари се стровљују с коња и поново пакују и товаре. Застајкивању, погуривању, подвикивању, извен газњу нигде краја. Војска оглашава ове изнемогле пећенике, бира пречице и путање да хвата положај, а остављајући успут овде-онде по један свог друга. А сунце не чека, треба хватати конак још за видела, треба дрва, ватре, воде, а црне воде нема свуда. Ко да заноћи онде где нема воде. Треба шатор разапети, ко га је могао понети. Па ипак, умор не пробира, хвата се конак где ко падне и изнемогне. И планина Жљеб засветли хиљадама ватара, које из далека изгледаху као звезде, просуте по путу у бескрајној колони од 20 км. дужине и 3—4 км ширине, изнеђу којих се разлегаше жагор, јаук и уздисај, помешан са треском бомби и праштањем муниције пушчане, што све укупно даваше изглед једног болесника или рањеника, коме је смрт опкорачила груди да га угуши а он се пратака, отима, а очи ископачене казују сваком да он хоће да живи, да он умире, али да неће да умре! Таква прва ноћ беше на висинама Жљеба и Боже помози.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 87. **Уторак 2. августа 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 2. августа

Српски званичан извештај. — 1. августа сем местимичне артилеријске и пешадијске ватре није било важнијих догађаја.

Солун, 2. августа

Француски званичан извештај. — Пушкарање и канонада с прекидима на разним тачкама фронта. На другим тачкама релативно затишје. Предузета операција код Дојрана развија се нормално. Јуче у јутру погинуо је један авијатичар при самоме поласку.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 1. августа

Званичан извештај. — Северно од Соме Немци нису покушали никакву реакцију у току дана. Слабије и делимичне борбе омогућиле су Французима да напредују на падинама коте 109 југоисточно од Морепа. Доста јака артилеријска борба наставља се на сектору Барле и Шон. На левој обали Мезе синоћ један немачки јак противнапад противу француских линија јужно од шуме Авокур, задржан је нашом препречном ватром и ручним бомбама. Бомбардовање с прекидима на десној обали. На осталом фронту дан је прошао на миру. Један далекометни немачки топ избацио је после подне 4 гранате великог калибра у правцу Нанси-а.

Наредник Ленуар оборио је свој 7 непријатељски аероплан, који је пао у немачке линије близу Жинере а. Извештај од 2 часа по подне објављује да је једна француска ескадрила за бомбардовање бацила 120 бомби тешкога калибра на железничку станицу Мец—Саблон, на железничку радионицу и на касарну у Мецу.

Париз, 1. августа

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Северно од Соме ноћ је протекла релативно на миру. Французи су учврстили освојене положаје. Немачки противнапади који су вршени од Комбла и који су били управљени противу цркве и гробља у Морепа, одбијени су и непријатељ је претрпео тешке губитке. Заробили смо 80 војника. На десној обали Мезе напредовали смо нешто мало југо-источно од Флери. Непријатељ је предузео многобројне али слабе нападе који су били одбијени. Артилерија је стално у дејству.

Лондон, 1. августа

Званичан извештај. — На висоравни северо-западно од Безантена ле Пти напредовали смо ка Мартинпујаху и заузели непријатељске ровове северо-западно од Позјера. Нешто мало доцније наступили смо још за 3—400 јарда а на фронту од 1 миље са незнатним губитцима по нас, мада је непријатељ препречном ватром дејствовао необично живо. Ноћу предузимали смо у три маха напад југо-западно од пољског добра Ла Фоли, према Колони и источно од Армантјера, наневши озбиљне губитке. Један непријатељски напад близу редута Хохенцолерн, одбијен је с губитцима по непријатеља. Заробили смо повише баварских војника. Непријатељ је запалио једну мину источно од Кабвре Руж, посели смо ивице од левка. Запалили смо мине северно од Нев Шапел, јужно од Кари, северо западно од Хилика. Непријатељ није чинио никакав покушај да поседне левак.

У Египту наша коњица гони непрестано

Турке у повлачењу, потиснувши их нешто источније од Салмана. Нисмо нашли никакав магацин у Вир Ел Абд-у, али смо нашли велике количине пепела у области коју су на Турци напустили.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 31. јула

Званичан извештај. — У областима Новогрудока Городишча и Столци непријатељски су аероплани летели изнад наших линија. Бачено је 10 бомби на пољску болницу близу пољског добра Адамово, западно од села Мир. Један немачки аероплан који се појавио изнад села Несвижа нападнут је од наших авијатичара. Непријатељски апарат оборен је после краће борбе и запљењен заједно с авијатичарима. На горњем току Серета трупе генерала Сахарова развијају своје успехе, потиснувши непријатеља са читавог низа утврђених положаја и избивши на линију села Свижењ, Олејово, Бзовица и Бјалковски. Пробој његове тачке на Стрипи приморао је непријатеља да евакуише своје јако утврђене положаје. Гонећи непријатеља, храбре трупе генерала Шчербачова освојиле су варош Језерна и наступивши још даље на томе фронту ка западу, достигле су до горњега тока Стрипе, почев од села Плавуча—Гјелка до Плотихина, где врше прелаз на десну односно западну обалу те реке. С друге стране, досшели смо до линије села Слобода, Зјата, Уваје и приближили смо се селу Подгајици и засеоку Лохошчије. Наше трупе које су прешле Коропец на доњем току заузеле су у гоњењу непријатеља његове утврђене положаје на висовима који се налазе између река Коропец, Золотаја Липа и Кнојанка и избиле ка западу на Дњестар близу Мариинпоља. Наш се прелаз преко река Стрипе, Коропеца и Золотаја Липа наставља. Заузели смо варош Подгајци а на Дњестру наша је коњица освојила Марјанпол. У области Бистрице, ми смо одбацили непријатеља на леву обалу Бистрице—Соловинске. За време те операције један наш пук заробио је 12 официра и 1000 војника и отео 7 митраљеза и роговски топ. — 29. јула један белгијски блиндирани аутомобил оперисао је с особитим успехом у области Цебров. У Солотвинска наше трупе и даље настављају постављање мостова преко реке Бистрице ради прелаза на западну обалу. Непријатељ туче артиперијом наше радове и трупе које прелазе реку са висова на западној обали Бистрице—Солотвинске. Јужно од Делатина, у области пошумљених Карпата наше се напредовање наставља ближу Ворохте, Магури и Јаблонице. Овде смо утврдили извесне висове и одбили све покушаје непријатеља да предузме офанзиву. Свесне значаја јучерањег пада и последњег сектора непријатељске утврђене линије, све наше армије сада срачунавају у својим извештајима задобивене трофеје у току последњих операција. Тако, један корпус од трупа генерала Сахарова заробио је од 22. до 29. јула 304 официра, 16.594 војника, и заплено 4 топа, 47 митраљеза и 16 бацача бомби. **Трупе генерала Сахарова у истом периоду заробиле су 1264 официра, 55.158 војника и запленше 29 бацача бомби и 128 кара, трупе генерала Лечицког заробиле су од 19. до 27. јула 141 официра и 10.450 војника и запленше 9 топова и 17 митраљеза.**

Петроград, 1. августа

Руси су постигли нове успехе на Стрипи, заузевши целу утврђену линију. На сектору Стохода Руси наступају непрестано и нападају Ковел. Армија нападача броји 800.000 људи. Повлачење центра армије Ботмера отпочело је.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 1. августа

Званичан извештај. — Јуче су наше трупе заузеле коту 121 и Дебели на сектору Монфалконе. Нешто мало северније наше су трупе прешле преко Валоне и напредовале за 9 км. источно од Олакјавела **На северној страни Карса 23. пешадијски пук отео је положаје Дадлоген, коту 212, заробивши 1565 војника и запленивши 3 топа средњега калибра и неколико митраљеза. Источно од Горице заробили смо још 533 Аустријанца и запленили неколико митра-**

ћеза. Од 23. јула заробили смо свега 15.393 војника, и запленили 16 топова великог калибра као и сваковрсног другог ратног материјала.

Непријатељски авијатичари бацили су више бомби прошле ноћи на Градо и на Камплето, ранивши 3 морнара. Један наш мали дирижабл спаљен је а више настањених кућа срушено је.

Атина 2. августа

Из Рима телеграфишу да су италијанске трупе заузеле Монфалконе где су заробиле 3000 војника.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 31. јула

Кавкаски фронт: На западној обали Ванског језера а у области Тадвана предузели смо противнапад и одбили Турке на југ.

ШТА ПРИЧАЈУ НАШИ ЗАРОБЉЕНИЦИ

Љубомир Ромић, наредник 4 чете 4 бат. 6. пука 1. поз. родом из Прњавора, среза мачванског, округа подринског; Светозар Марковић, каплар 3. чете 3.батаљона 1. прекобр. пука, родом из Жабара, среза лепеничког окр. крагујевачког; Светозар Павловић, рез. каплар, родом из села Красаве, среза рађевског, окрподринског и Сава Рашић, редов 4. чете 4. бат. 8. пука 1. позива родом из Добротина, среза грачаничког, округа приштинског, били су заробљени приликом нашег јесенашњег повлачења и успели да се ослободе, прва двојица из немачког а друга двојица из Аустро угарског ропства. Они су на саслушању изјавили многе интересантне ствари од којих сматрамо за потребно да неке обелоданимо, како би наш, а и сав цивилизовани свет могао видети поступање осионих и дивљих завојевача наше ојађене Отаџбине са поробљеним Србима и њиховим имањем.

Љубомир Ромић, наредник, изјављује да је заробљен у селу Вукањи, одакле је спроведен у Крушевац. Упуту је сретао непријатељску комору и коморџије који су терали собом стоку отету од нашег становништва. Спроводници нису допуштали нашим заробљеним војницима, да се састају са нашим људима, али су им ови ипак у пролазу добацивали како су Немци почели отмах куповати од народа стоку, храну и бакар и како су забранили мењавину по воденицама. Ромић је лично видео како су Немци и чреп кућних кровова скидали и односили да насипају увале и рупчаге у изложеним путевима. У Крушевцу је приметио да су све радње биле празне а често служиле Немцима за штале. Крушевац је био препун њиног избегличког света који је, погружен и утучен бескрајном тугом, болним погледом пратио жалосну поворку српских заробљеника. Једној жени толико је било тешко да је гласно узвикнула: „Боље би било да сте сви изгинули него што сте ропства дошли". Из Крушевца су упућени у Јагодину. Ту су сазнали да су Немци обесили 3 Србина и 2 Србина. Из Јагодине спроведени су пешке у Смедерево, и ако је за то време железница саобраћала, а из Смедерева, преко понтонског моста, у Ковин а одатле у Беч. На томе дугоме путу спроводили су их мађарски војници којима није могло бити више од 16 до 17 година, а од Беча пратили су их Босанци, који су их тешили и храбрили говорећи им да Аустрија мора пропасти. Из Аустрије су упућени у Немачку варош Улм, где су распоређени по разним селима за сређивање сена и копање кромпира. Осим та два артикла, у тој области није било ничег другог. Од стоке се могла видети тек по која крава. — Све док руска офанзива није била почела, немачки је живаљ био горд и охол. Али на прве вести о руским победама у Немачкој је овладала од један пут, без икакве постепености, страховита морална депресија која се равнала најдубљем очајању, и од оног охолог немачког народа постало је право стадо овчица, које није избијало из цркве одакле је упућивало Богу топле и усрдне молитве за закључење што бржег мира. Немци на чијим су добрима ови наши заробљеници радили, причали су им да се немачка војска врло рђаво храни. Од немачког становништва мушкарци између 17. и 60. године старости упућени су сви на фронт. Онеспособљени војници не пуштају се кућама, већ се употребљавају за чување заробљеника. Немачки простији свет није веровао нашим војницима да су Срби, говорећи им да су Срби црни људи и да су

дивљаци. Ромић се решио на бегство, — под притиском великог душевног бола за Отаџбином. Њему је једнако, вели он, звучао у ушима глас оне жене: „Боље је да сте сви изгинули, но што сте доспели ропства». Тај га је глас чудном неком моћи мамио натраг у Отаџбину.

Светозар Павловић, рез. каплар, заробљен је у Александровцу, одакле је упућен у Пожаревац па онда пребачен у Ковин и даље. На путу кроз нашу земљу видео је да се наш народ враћа својој кући терајући ситну стоку. До Ковина добили су свега два пут по парче хлеба. Он је са осталим нашим заробљеним војницима упућен у Тирол, где су радили на оправци путева и на откопавању снега. Он је ту остао до 23. јуна, када се решио да побегне. Бегство је извршио преко Италије, предавши се војним талијанским властима које су га свуда лепо дочекивале и примале. На бегство се решио једино за то што није могао више да одоли жељи и жудњи за својом војском и за својом домовином.

Сава Рашић, редов, заробљен у борби више Лапова, одакле је упућен у Ковин, па онда у Темишвар и онда у Ашан и Брендбад. Тамо су га употребљавали за ношење муниције, жице за чишћење снега недалеко од италијанске границе. Рашић прича да су аустријски војници изгладнели, слаби, малаксали и да су одговарали по својим особинама нашим III позивцима. Хране имају слабо. Дају им се на четворицу по један хлеб мање од 1. килограма. Осим тога дају им се још и по мало пексимита и конзерве, али заробљеници то никад нису добијали. Један Београђанин који се звао Влада а који је био по занату ковач у стругари Прометне Банке, толико је био ослабио услед слабе и рђаве хране да није могао ни да се креће нити да ради послове на које је био одређиван. Због тога је био врло често тучен. Једнога дана толико су га изударали кундацима да јо после 2 сата издахнуо. Исто тако оскудева у храни и само грађанство. Њему полиција дели храну. Код војника са којима су наши крадимице долазили у додир примећено је одсуство сваке воље за ратовање. Они су говорили нашима да се не боје, јер аустријска војска неће моћи издржати више од 3 месеца.

ПОДЛИСТАК

У ВОДИ ДО ГУШЕ

Услед велике ниврдице покривене леденом кором, морали смо се кренути 16. новембра пре зоре, журећи да пређемо овај пут, како не би сметали трупама које су се истим путем за нама кретале. Во ници су водили по два коња; премрзли и неиспавани борили су се на залеђеној стрмени са које се скоро сваког тренутка одкотрљавало по неколико коња у долину или провалију. На ни војници нису овим путем могли лако силазити, већ су морали сести и скливати се до реке, која је на више места била прошљена прелазом коња и људи. Прејахати преко реке није се могло, јер су се коњи по леду клизали и једва мицали по оном леденом огледалу. Морало се пешке прећи. Редов Радосав Андрејевић и ја почесмо прелазити преко леда, полако и обазриво, јер се лед под ногама угибао и пуцкао. Кад смо били прешли готово нешто више од половине реке, лед се провали и ми се до гуше у води почесмо пракакати. Хватали смо се за лед, али се он све више и више ломио и свако парче за које би се ухватили одломи се. И тако готово прегазисмо остатак реке и искобељасмо се на обалу. Мокри, не могасмо ићи, јер се све на нама ледило. Другови нам помогоше, добро нас истрљаше, нађосмо по неко парче суве вешше те се пресушисмо; и одмах живље кренусмо напред да би се загрејали. Ишли смо дуго правцем за село Буштерицу, а са свију страна слушао сам страховиту лупњаву од котрљања у бездане, из којих, кад до њих доспу, одјекиваше потмула лупа као одјек из гроба...

Душан Ђурић
рез. пош. наредник

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 88. **Среда 3. августа 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 2. августа

Српски званичан извештај. — 2. августа. Местимична артилеријска и пешадијска ватра.

Солун, 2. августа

Француски званичан извештај. — Релативно затишје готово на целом фронту, осим у подножју планине Белеш где су Савезници заузели два села у околини Дојранског језера, која је била преко целе ноћи поприште читавог низа пешадијских акција. Те су акције омогућиле Савезницима да напредују на извесном делу земљишта, где се вршио напад.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 2. августа

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Северно од Соме Французи су осетно проширили своје положаје југо-западно од Естреа, освојивши више ровова. Лево од железничке пруге која иде од Фо у Деникур, Французи су заробили повише непријатељских војника. Између Оазе и Ена жива артилеријска борба на сектору Мулен су Туван. На левој обали Мезе било је неколико чарки ручним бомбама у непосредној околини малога утврђења Авокура. Један покушај који су Немци вршили на француске ровове источно од коте 304 задржан је француском митраљеском ватром. Французи су лако одбили два немачка напада, један у селу Флери а други на француске положаје јужно од Тиомона.

Париз, 2. августа

Званичан извештај. — Ружно време сметало је операцијама на највећем делу фронта. Доста жива артилеријска борба на разним секторима јужно од Соме, као и на десној обали Мезе. Свуда на осталом фронту канонада с прекидима.

Синоћ су непријатељски аероплани бацали на варош Ремс бомбе од којих је већина била фугасна, док су немачке батерије тукле равна предграђа вароши. Грађанска болница близу базилике Сен Реми и једна испосница уништене су. Шест грађана је убијено.

Лондон, 2. августа

Званичан извештај. — Ноћу непријатељ је повратио у току једног пешачког напада део ровова, које смо били освојили у очи тога дана источно од Позјера. На енглеском фронту између Соме и Анкра није било никакве промене. Јужно од испадног угла код Ипра покушали смо срећне испаде, не претрпевши никакве губитке. Било је нових минских операција и ми смо продрли у једну немачку галерију у Блифу, северно од канала Кормин—Ипр.

Лондон, 2. августа

Званичан извештај. — Једна англо-француска ескадрила бомбардовала је магацине есенције и касарне у Милхајму. Енглески авијатичари вратили су се неповређени.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 1. августа

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: У селу Синьавки једна бомба, бачена са немачког аероплана на болницу, убила је две милосрдне сестре и ранила једног болничара и друге две милосрдне сестре. У

области јужно од села Стобихве непријатељ је 31. јула, око 6 часова у вече, напао наше делове на западној обали Стохода и био одбијен противнападом који је одмах предузет, и одбачен на његове полазне положаје. На горњем Серету наше се наступање наставља. Непријатељ се повлачи на запад на један утврђени положај, одакле жестоком артиљеријском ватром спречава наше надирање. У области средње Стрипе и Коропеца наше трупе, настављајући гоњење непријатеља, напредовале су ка западу и, приближујући се Златној Липи, близу Завалова и Корпова, избиле су на северну обалу Дњестра близу Маријампола. У области Јаренче, Јаловичари и Кирлибаба, у пошумљеним Карпатима, одбили смо сваку делимичну офанзиву непријатеља.

Петроград, 1. августа

Вечерњи званичан извештај. — У области Серета наши делови наступају с успехом. Један наш пук, прешав преко Лука, притоке Серета, газећи воду до груди, потиснуо је непријатеља из читавог низа ровова. Око 7 часова ујутро наш авијатичар, козачки капетан Тачев, приметивши један непријатељски аероплан, полетео је с осматрачем поручником Кризосколеком на једном борбеном апарату и напао је непријатеља у два маха из митраљеза. Непријатељски аероплан је оштећен и принуђен да слети. Заробили смо непријатељски апарат заједно са пилотом и осматрачем. На фронту Златне Липе (Золотаја Липа) наше су трупе потиснле непријатеља и приближиле се левој обали реке Цењуве, притоке Златне Липе. Офанзива ка северо-западу, на Дњестру, наставља се. После једне огорчене борбе, ми смо тамо освојили село Тустобаба, које је било окружено непрекидним редовима ровова јако утврђених. Приликом заузећа засека Зборов на Стрипи одликовала се нарочито једна белгијска циклистичка чета коју су пратили њени топови на аутомобилима. Одбрамбени радови вароши Монастержиска, коју смо недавно освојили, били су особито јаки. Они су се састојали из 5 линија ровова, повезаних међу собом саобраћајницама.

Петроград, 2. августа

Фронт генерала Ботмера на Стрипи је потпуно одбијен. Брусилов, Сахаров и Лечицки уништили су на тај начин и последњу препону која је постојала између Припета и румунске границе. Руси продиру већ на северне падине Карпата.

Петроград, 3. августа

Њ. В. Цар Николај подарио је генералу Брусилову једну изврсну сабљу Св. Ђорђа, сву урешену дијамантима, а у знак признања неоцењивих услуга које је ђенерал учинио Отаџбини.

Петроград, 3. августа

Вице адмирал Кочак именован је за главног команданта црноморске флоте.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 2. августа

Званичан извештај. — На Карсу наше трупе настављају и даље да врше притисак на непријатеља. Још једна нова линија непријатељских ровова пређена је и ми смо тамо заробили око 800 војника од којих 12 официра. У области Горице било је артиљеријског двобоја, непријатељске батерије бомбардују варош и мостове на Сочи. На целом осталом фронту водили су се живи бојеви. Непријатељ је сваку одбијен и ми смо заробили око 50 војника. Непријатељске батерије бомбардовале су села у горњим долинама Кјасо и Кордеволе; наша је артиљерија ућуткала непријатељске батерије.

Прошле ноћи један непријатељски аероплан бацио је бомбе на Монфалконе и на друга места на доњој Сочи.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 1. августа

Кавкаски фронт: Наша флотила на Ванском Језеру бомбардовала је непријатељске положаје на југо западној обали и приморала непријатеља на повлачење. У Персији северно од Сакиза, наше су трупе заузеле део турских положаја. Северно од Хамадана турска се офанзива наставља. Наши блиндирани аутомобили оперисали су 28. јула у области те вароши, нанеши непријатељу велике губитке.

Лондон, 3. августа

Енглеска коњица гони Турке у области

Катиће. Укупни губитци Турака од тога дана достижу цифру од 7000 људи.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Рим, 2. августа

Офансиве савезника на свима фронтовима теже истоме циљу — уништењу Аустрије а затим изоловању Немачке. Енергична акција започета на француском фронту има за циљ да спречи Немце да преносе своје трупе с једнога на други фронт а нарочито на Галицијски фронт ради помагања Аустријанцима који су у очајању. Генерална офансива свих савезничких армија стварно почеће тек после уништења Аустрије на које се, по мишљењу савезничких генералштабова неће дуго чекати.

Женева, 2. августа

Предузете војне мере у Румунији наговештавају да се налазимо у очи новог рата.

Букурешт, 3. августа.

Војна конвенција између Румуније и Споразума, која садржи детаље о евентуалној акцији Румуније уз Савезнике, готова је и биће ускоро потписана.

Букурешт 3. августа.

Руске победе изазивају у Бугарској велику узнемиреност јавнога мњења које захтева образовање једног коалиционог кабинета.

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

„Сунце нађе да се опет роди,
(5) Народ гине да се ослободи".

Рано ујутру све је опет било на ногама и у покрету. По врховима и осојима дубок снег, а по путу поледина или блато од силних пролаза. Све опет закрчено, ко хоће брже да прође не може. Траже се нове стазе и прошрурује се колона падинама планине, чији се усек протеже на 20 км. Али се од стрмих падина нема куда. Мора се ићи долином усека у збијеној колони, преко најгорих сломова и литице. Коњи и волови стровалују се у провалије, живи се извлаче на конопцима, прекнути остају на путу и закрчују пут. Товари се претоварују на друге коње или воловима на рогове, или на леђа, или се продају или се просто бацају. Опет лицитирање и одабирање шта да се понесе, а шта да се баци, јер неке коморџије стигоше голе душе, опљачкани од арнаута. Арнаути им одузели волове све товаре и све што у џеповима има. И да није била у близини туда српска војска, побили би их. Нама још већа журба, жагор, викање, довикивање и запињање за помоћ. Неко виче да му помогну да натовари товар на коња, неко да га очекну. Једна телеграфискиња запала у блато до колена и виче за помоћ. Неко је повуче и спусти на пут као ствар и продужи пут. Она беше без ципела, путује даље у чарапама, јер су јој ципеле негде остале у блату. И још само једну велику падину превалити, па се Јањева опростити. И та огромна лава света беше се успењала једним делом уз ту попречну падину и почела пребацивати. Док наједанпут зафијукаше пушчана зрна од некуда, некоме више главе, некоме поред ушију, а некоме кроз плућа и срце. *Арнаути напали!* Одговор беше као смртна пресуда свима. А нема се куда ни напред ни назад. Напред стрма падина, не може се брзо измицати, назад се не сме, са стране зидина Јањева, као из градова из бусије бију Арнаути, а озго зарикнуо! „Смрт неизбежна!" помисли сваки кога је мајка родила, а Усуд му доделио да ту пређе. Чекали вукови да овце наиђу у овај склоп планински, па онда кидисали. Мало им је била онолика имовина, остављена у Радејевцу и успут довде, него треба и ово ресто да оставе, што су понели за одржање живота свог, треба их гонити до голе душе, треба их побити! Прас, прас! одлежу њихове брзометке из бусија, управо наше брзометке и наша муниција у њиховим рукама. Наши им војници одговарају, погођени падају. Борба, паника, јаук, запомагање, комешање, бежање, али се нема куд. Тајац! На милост судби! А посред тог фијукања зрна и тренутног затишја, чу се глас једног одојчета, кога мајка преповијаше под једном буквом. Детињи плач и пушка, слаже ли се то! Где је то још било заједно! Али ево овде и одојчад постадоше борци за своју нацију, не знајући ни сами какву силну и епохалну улогу врше. Па ипак, има ли што грешније,

бездушније и свирепије, него напасти гладан, уморан и ненаоружан свет. Али то је урадио један народ. Који? Онај народ који је живео под највећим империјама светским: Римском Византинском, Српском и Турском и није био способан ниједну њихову културу да прими, који је за владе Турског Царства убијао и уништавао српски народ у Старој Србији и опустео и подивљао ту целу некада културну земљу, који је благодарећи само српском народу пре 2 године добио своју државу и независност и који је као такав хтео да живи у суседској љубави са Србијом!

Мртви остадоше, где је ко пао да захвале Арнаутима на гостопримству, а остали после обостраног пушкарања са очајничким напорима пребацише се преко те наклене стрмени, пошто побацаше све теже ствари и велики број коња и волова. Један господин остави и коња и товар па оде да тражи заклон од куршума. А један војник, навикнут на музику куршума, куши пасуљ са једне гомиле, што је неко просуо и меће у своју торбу, шапћући уморан: „Ако останем жив треба ми јести, ако погинем, нек виде да сам имао нешто код себе.“ Један бежанац од две торбе бира коју да баци, коју да понесе. Док беше мука успети се на врх падине, сад још већа мука сићи у другу провалију и дохватити се каменитог пута на на дну просека планинског. Литице и козје стазе још стрминије и кршније. Читави чопори волова сурвавају се у бездан Арнаутима и гаврановима за храну. Ревносни војници и коње и волове сваче низ литице као џакове. И опет по путу сијасет побацаних ствари. И још један конак у планини. И опет крај ватре помрли и сагорели војници, поред којих пролазе утучени и обамрли путници као поред обореног дрвља. Нема хране, па нема ни воде, још веће зло. Хајд топи снег у тиганьима и порцијама и разгањуј жеђ. Немоћни и рањени јече и вичу за помоћ. Један војник вуче се на задњици са пребијеним ногама да не би пао Арнаутима жив у руке. Попадали коњи још се парачакају у блату и покушавају да се извуку. Неке чете пешадије враћају се ватраг у сусрет Арнаутима да заштите збег и наилазе на безброј лешева војничких и бежанијских, огољених до голе душе. Све је поскидано са њих, па и кошуље. Војници официри, чиновници, жене, деца леже потпуно наги без икаквог реда, жене још са расплетеним косама, јер су Арнаути и у коси тражили „сакривено благо“. Све се то гледа без икаквог нишчуђавања „Погинуо тај и тај.“ Ништа даље. Сад је време чудити се ко оста жив. Неке мајке погубиле децу у шипрагу, па цвиле и траже их. По неко само дете стоји на стази и плаче, не зна где су му родитељи. По неко мало и залутало дете војници воде за руку, чији су родитељи погинули и остали. Маса света расприштала се по каменару и шипрагама и не може још да се прибере. Један мртав коморџија лежи крај угашене ватре, опремљен потпуно за сахрану. Неки му друг саставио руке и заклопио очи, па оставио да га сахрани ко буде имао времена. Једна баба иде боса и скоро нага, пошто су јој Арнаути скинули и обућу с ногу, благодарећи Богу, што је остала жива. А шта да кажемо за оне јаднике, који остадоше на Качанику, Преполцу и другим бојиштима, бранећи стопу по стопу своје крвљу стечене земље. Ама на оно је отворена борба на позицији, али у редовним ратним приликама баровно није требало да буде, да гину они, који треба да су изван сваке погибије: старци, жене и деца а који нису нигда могли ни помислити да дођу ту судбу да гину и остављају своје кости у планини несахрањене.

Настаје пут каменит, кршевит. Шиљасти белутци, као да су намерно никлн из земље да отежавају и пркосе уморним путницима, који се журе, спотичу падају и дижу се и изједна питају: „јели бливу Рожај?“ као да их тамо чека Србија и као да неће даље ићи. А оно пуста жеља да се што пре стигне до намењене тачке за одмор и преноћиште. Изнемогли коњи падају и остају ту. Гавранови над њима грачу и пирују сити меса и крви људске и коњске. И цели дан само такав пут. Док једва сиђосмо у Рожај, у сам замак сунчев, крај хучнога Ибра, колевке прве српске државе. Ту је бливу његово врело бурно и хучно као заморена српска душа. За тренут ока поникоше логори по маленом рожајском пољу, где попада све као снопље на мокру и голу земљу и уз пенушаво хучање Ибра предаде се сну, да и у сну слави спасење своје из Жљеба и чељусти арнаутске.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 89. Четвртак 4. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 4. августа

Српски званичан извештај. — 3. августа. Сем местимичних борби патрола није било важнијих догађаја.

Солун, 4. августа

Француски званичан извештај. — Непријатељски аероплани бомбардовали су Острово без икаквих резултата. Слабије пушкарање и напада на фронту, изузимајући Дојранску област где се предузета акција од неколико дана и даље развија. Савезници су јуче ујутру отели утврђење „Корњача“ а на српском земљишту село Долцели. Непријатељска артилерија покушала је синоћ да бомбардује положаје које су Савезници заузели али противнапади нису вршени.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 3. августа

Званичан извештај. — Осим доста живе канонаде јужно од Соме и на десној обали Мезе никакав важнији догађај није се десио.

Париз, 4. августа

Званичан извештај. — На фронту Соме наша је артилерија била веома жива на разним секторима северно од реке, као и на секторима јужно од Белу-а и Естре-а а северно од Лихона. Један немачки напад био је угушен нашом артилеријском ватром северно од Ена. Непријатељска одељења продрла су у један мали испадни угао близу Бона, али су одмах била одбачена противнападом. На десној обали Мезе јавља се за читав низ акција мина. Један сјајан напад ручним бомбама, који смо вршили северно од Шапел сент Фин омогућио нам је да заузмемо неколико немачких ровова на фронту од 100 метара у дубину и од 300 метара у ширину. Непријатељ је покушао да поврати изгубљене положаје али су његови противнапади били сломљени. Бомбардовање се наставља на сектору Во—Шапитр—Флери.

Лондон, 3. августа

Званичан извештај. — Северо-западно од Позјера а у току последња два дана повратили смо готово у целини остатак ровова у које је непријатељ био успео да продре 31. јула. На десном крилу слабији непријатељски напади били су одбијени. Северо-западно од Хиниха непријатељ је запалио једну малу мину чији смо левак заузели. Преко ноћ вршили смо један препад на непријатељске ровове јужно од Армантјера, што је изазвало панику у непријатељским линијама.

Доцнији званичан извештај. — На разним тачкама енглеског фронта било је узнемирено бомбардовање. Ситуација се није изменила. Никакав важнији догађај није се десио.

Лондон, 3. августа

Званично. — Јуче су цепелини летели над источном обалом Енглеске врло рано у јутру. Друга једна ваздушна лађа походила је југоисточну шкотску обалу. Дирижабли нису могли продрети дубоко у унутрашњост али су бацили многе бомбе на разна места поред обале. На многим тачкама дирижабли су се разбегли јер су били нападнути антиваздушним топовима. Три жене и једно дете убијени су а 14 лица је рањено. Не јавља се ни за какву војну важнију штету.

Париз, 4. августа

Операције на француском фронту ограничавале су се услед рђавог времена само на

дејство патрола у извиђању, што је ипак стално држало Немце у припремном стању. Најинтересантнији догађаји десили су се између Естреа и Флекурра. У тој области, која је веома пошумљена и веома погодна за одбрану Немци су успели да одрже један испадни угао, где су се могли чак и појачати. Тај испадни угао је сада збрисан. Француска линија исправила се између Солекура и Естреа. Интензиван артилеријски двобој наставља се.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 2. августа

Вечерњи званичан извештај. — Западни фронт. На Златној Липи преласк наших трупа наставља се под ватром противника, који на многим местима омета подизање мостова, управљајући ватру из тешке артилерије и из митраљеза против наших радова. Овде смо заробили 7 официра и 413 војника и запленили 3 митраљеза. На изворном делу Прута и на пошумљеним Карпатима непријатељ попушта под нашим притиском. **Евакуисао је Јаблоницу коју смо ми заузели** и јужно од те тачке заузели смо поново Ворохту и Арђимон на Пруту, где смо заробили 32 официра и 1006 војника. Наша се офансива наставља.

Лондон, 4. августа

После пада Станислава, армија Ерцхерцога Карла ризикује да буде опкољена. Јавово ће бити евакуисано.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 3. августа

Јутарњи званичан извештај. — Источно од Надлогена, на коти 212 наше су трупе после једну другу снажну рововску линију, где су заробиле 800 војника. У области Горице артилеријски двобој. На осталом фронту било је слабијих сукоба који су се завршили у нашу корист. Заробили смо око 50 војника.

Вечерњи званичан извештај. — Ноћу 1. августа трупе 11. корпуса одбиле су разне непријатељске нападе а у току јучерашњег дана вршиле су напад на непријатељске линије западно од Санто Грађо и Монте Печинка. Заузето је више непријатељских рововa и заробљено је 1419 војника од којих 31 официр. Источно од Горице а после жестоке борбе освојили смо утврђене непријатељске рововe и заробили 215 војника и 5 официра. На осталом фронту непријатељ је предузимао демонстрације противу наших линија али без икаквога успеха.

Рим, 3. августа

Агенција Стефани саопштава, да је Краљ Италије упутио војсци ову дневну заповест:

Војници Италије,

Кратко је време протекло од дана када сте са храброшћу, са упорношћу и са самопожртвовањем више но изврсним умели да наставите једну несавладљиву препону снажним снагама непријатеља, које су се са стране Трентина трудиле да избију у плодне равнице Италије, па до онога дана када сте са обновљеном смелошћу и чвршћом вером сјајно освојили снажне бедеме које нам је непријатељ тако дуго отимао.

Благодарећи вама, весела нам Отаџбина прима Горицу у своја наручја; благодарећи вама, један нови и велики корак учињен је на тешком и славном путу који ће нас повести ка потпуном остварењу наших светих народних аспирација.

Војници Италије,

Победа се већ помаља на видику. Ви ћете је сигурно однети ускоро. Нека би вас спомен на славно палу браћу на бојиште пољу, у борби за нашу лепу ствар, бадрио на истрајност; нека вам пала браћа послужe стално за пример јунака који су се с једнаком жестином и одушевљењем борили у прошлости противу вековнога непријатеља. Поносан што сам ваш шеф, Ја вам захваљујем у име Отаџбине која на вас гледа с дивљењем, с љубављу и са захвалношћу. — **Врховни Командант**

Берн, 4. августа

Из Беча јављају да Аустријанци хитно шаљу појачања источно од Горице, бојећи се евентуалног наступања Италијана. Једна депеша из Рима јавља да се италијанске армије припремају да аустријским трупама нанесу одлучан удар у долини Трста.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Атина, 3. августа

Најновије вести потврђују да су преговори између Румуније и сила из Споразума кру-

писани пре 3 дана потпуним и дефинитивним споразумом. Један нарочити уговор биће потписан, ако то већ није учињено између Русије и Румуније, којим ће се утврдити детаљно војна сарадња двеју земаља и распоред снага које су одређене за поход на Балкан. По истим извештајима, у чију тачност немамо разлога да верујемо, додаје се да је интервенција Румуније само питање времена, које у сваком случају не може бити дуже од месец дана.

Из дипломатског извора потврђују се вести о скорој општој офансиви Савезника на балканском фронту и додаје се да ће та акција бити комбинована са изласком Румуније из неутралности. Надлежни кругови верују да ће комбинована акција румунских и савезничких трупа на Балкану имати у почетку борбе за циљ обезбеђење железничкога саобраћаја од Дунава до Егејскога Мора преко Софије, и то у намери да се осигура снабдевање румунске војске муницијом и другим ратним материјалом. Постоји нада да ће се тај циљ брзо постићи уништењем Бугарске или пак приморавајући је на брзу капитулацију, ма да дипломатски кругови имају тачне извештаје који најсвештавају устанак у Бугарској чим офансива Савезника буде почела.

ПОДЛИСТАК

ПОЖРТВОВАЊЕ ЈЕДНЕ КОЊИЧКЕ ПАТРОЛЕ

Арнаути између Ситнице и Белога Дрима, а на простору Рибарске Планине, Дренице и Милановца држали су се мирно и били су што више предусретљиви приликом проласка последњих наших трупа у томе правцу.

Туда је ударила Морав. Дивизија 2 пов. На Планини Дреници осванула је 13-11-1915 год. у снегу до више колена, а по том је са Дренице сутра дан 14-11 кренула у неколико праваца и попречке пресекла пространу, богату и добро насељену долину р. Мируше, леве притоке Белога Дрима. Правац једне колоне био је Сеник-Бањи-Милановац-Студенчане. Снег је целог дана падао и бејаше јака вејавица. У јутру беху премрзли неки од војника, чија се ватра угасила, а они уморни заспали. Наш ме је покрет по вејавици и снегу подсећао на многе слике руских трупа, које се за време силних вејавица крећу по снежним пољанама. Арнаути беху свуда путовође, при пролазу кроз села пропаваху, што су од намирница имали и свуда се прикупљаху у групе и посматраху наш пролаз. Било је реда и правилности у маршу тако, да је Арнаутима трупа уливала респект. С ничије стране ни од Арнаута ни од војске није било никаквих експеса, какви се кроз неколико дана почеше појављивати стицајем разноврсних околности.

Сутра дан (15-11-1915) већ је било друкчије. Исти ови Арнаути почели су да нападају. Као главни узрок тој њиховој брзој промени у држању према нама као да ће бити они наши војници, који су заостајали и Арнаути их појединце или у мањим групама хватали, убијали и оружали се њиховим пушкама. То их је куражило и они, наоружавши се и увидевши нашу малаксалост, у брзо посташе опасни. Иначе је позната склоност Арнаута, да се у мах дају завести и преврнути зером.

Шумадијски коњички дивизион 2 позива, који се појављује 15-11. у долини Мируше са задатком да мотри на појаву непријатеља, имао је да буде веома опрезан и према самим Арнаутима, мештанима, у чијој је средини и био. Поједине патроле, изаслате ради извиђања, доживеле су у врло тежак положај и неке су јако настрадале од Арнаута.

Други коњички ескадрон овог шумадиског дивизиона под командом капетана Косте Милића имао је задатак да од села Малишева осматра и брани комуникационе правце ка Ваковици и Призрену. Ради тога су слате патроле на све стране. По подне 15-11. послата патрола у правцу Острозуба ишла је до коте 1018 и вратила се у вече истога дана не приметивши ништа. Сутрадан (16-11) полази у јутру друга патрола у истоме правцу, али наилази на једну заседу Арнаута и у мало што није сва пропала. То је било овако:

У патроли је било четворо њих. Поднаредник Теофило Ђусић (с. Гледић, Гружа) био је вођ страже и с њим су били: поднаредник Радивоје Гружанин (с. Јунковац, лепенички срез) познат као веома храбар и одважан, био често пута и водник у ескадрону; и редови Радисав Ђорђевић (с. Пољна, Левач) и Велимир Поповић (с. Шума, лепенички, крагујевачки). Пође у јутру у одређеном правцу. Хладноћа је била необично јака. Поледица је била

таквв, да је било немогућно јахати. Они крену и поведу коње и то путем кроз шуму. Тек што су нешто били одмакли при изласку из шуме, појави се иза њих на 20 арнаута, наоружаних нашим брзометкама и у глас викну: „Теслим барабан!“ Били се сакрили у јендеку на ивици шуме недалеко од пута и нико их није видео. Пропустили их, па онда појуре са напереним пушкама к њима четворици. Ђусић повиче: „Зашто теслим, ми смо српски војници!“ Ови на то ништа не одговоре, но насрну на војнике, машећи се одмах за карабин и уеде хоња. По неколико их је насрнуло на једног. Настаје гушање, војници су се бранили на све начине. Радивоје Гружанин тргне карабин и не даде га Арнаутину (Повуче се с оним, што му је отимао карабин и не дадне му га“), али други, који је држао наперену пушку на њега опали и Гружанин паде мртав. Шта више прилази други Арнаутин и на мртвог Радивоја пали у главу неколико револверских метака. За то време ранили су у руку и Велимира Поповића, који је био позади; Арнаутин му хтеде скинути фишеклију, овај га одбије, Арнаутин опали из пушке и обрани га у прсте десне руке.

Када је Радивоје пао, Арнаути што су били напали њега и они који су напали Велимира, око 10 њих, појуре сви мртвоме Радивоју, вичући само „паре, паре“. Претресу га и узму му новац, што је имао, па онда све са њега скину и остане го као од мајке рођен. Велимир је био позади и оставши сам, појури у шуму и побегне.

За то време ту се скупило на 50 Арнаута. Коње су већ били одвели. Остали су сьмо Ђусић и Радисав. Њих Арнаути претресу и дигну им све што су имали од вредности, Ђусићу узму и револвер („мене и лаворвер узеше“), па им потом скину чизме и оставе их само у копорану и панталонама. За тим одреде двојицу Арнаута, који их потерају ка Острозубу свакако у намери, да их побију и скину им одело. Уз пут ће сасвим полако Радисав рећи Ђусићу: „Ајде да бегамо, боље да нас убију, кад бежимо, него да нас кољу“. Овај ће му на то одговорити: „Овде је поље, чим пођемо, они ће нас убити. Видиш, да пут води кроз шуму, кад дођемо до шуме, ако можемо да се користимо шумом“. Када су наишли кроз шуму Ђусић на један пут скочи, а за њим и Радисав и обоје јурну кроз шуму што су брже могли. Арнаути опале на њих 5—6 метака, али сви промаше, те ови сретно замакну кроз шуму, а Арнаути остану на путу не говећи их („Нису не јурили, нису трчали за нама“). Они избију на један ћуник и мислили су, да се повратс, али су за Арнаути вићали на ономе путу и они још брже продуже кроз шуму. Идући тако наиђу у шуми на десетак лешева наших пешака и сруда око њих разбацане торбе, ранци и др., а одело им је било скинуто; неки су били поклани а неки пушком убијени. Када су даље кренули наиђу на једног „пекара“ — војника нашег из неког пекарског одељења; био је рањен, сав се згрчио и ћутао у заклону. Кад је ово видео упита: „Ко сте ви?“ На то ће му Ђусић рећи: „Шта ћеш ти ту?“ Он им је онда испричао, како је био заједно „са тијем пешацима“, како су их истога јутра напали Арнаути, све побијали, претресли и пушке им одузели. Њега ранили у ребро, па пао на земљу и као умртвљен лежао док они нису отишли, па онда побегне и дође овде, где су га нашли. Поубијани пешаци били су из моравске дивизије II позива, јер је она туда последња прошла (14 -XI). Овај пекар се придружи Ђусићу и Радисаву и сви троје крану даље, држећи се махом шуме. Тако су ишли целог дана и тек у вече, „у сунчани заход“ (16.XI) успели су да избију на насип код с. Кијева (близу с. Дреника). Тим су се путем кретале наше трупе у правцу ка Пећи. Преноће у Кијеву и сутра дан нађу своје јединице и продуже за Пећ.

Р. Т. П.

---

† **Марко Васиљевић**, типограф, словослагач у штампарији Врховне Команде преминуо је 3. августа у овдашњој француској варошкој болници и сахрањен у војничком гробљу у Зејтинлику. Покојник је од почетка овога рата радио у штампарији Врховне Команде, као војни обвезник, где се одликовао необичном вредношћу, сиснсленошћу, знањем свога посла и савесношћу у раду. Одликован је због тих својих особина медаљом сребрном за ревносну службу и крстом милосрђа.

Бог да му душу прости.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 90. Петак 5. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 5. августа

Српски званичан извештај. — 4. августа водиле су се борбе на целом фронту. У Могленн Бугари су претрпели огромне губитке.

Једна непријатељска ескадрила бомбардовала је рано изјутра Вертекоп и бацала бомбе на енглеске болнице где је рањено 6 особа

19 наших аероплана бацили су око 90 бомби на непријатељску авијатичарску станицу у Битољу. Резултати су били одлични. Сви су се аероплани вратили.

Солун, 5. августа

Француски званичан извештај. — Јуче је било многобројних сукоба у области Лерина. Бугари су наступили и задржали се на неколико километара од лерииске железничке станице. У могленској долини 6 бугарских батаљона претрпело је тешке губитке. Артилијска борба на фронту француском и енглеском. У дојранској околини преко целе ноћи између 3. и 4. ов. мца. и јуче ујутру водили су се огорчени бојеви око заузећа села Долцели које је неколико пута узимано и повраћано. Артилијска борба се наставља.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 4. августа

Званичан извештај. — Ноћ је протекла на миру на највећем делу фронта. У Шампањи у правцу Тахира и у Аргони ка Аразе-у Французи су растерали неке немачке патроле. На Вердепском фронту живо бомбардовање.

Ноћу између 2. и 3. августа немачки су аероплани бацили неколико бомби на Белфор. Није било жртава.

Париз, 4. августа

Званичан извештај. — На фронту Соме а после једне интензивне артилеријске припреме Французи су после подне предузели офанзиву која им је донела знатне успехе. Северно од Морепа француске су трупе заједно са британским армијама отеле једну линију немачких ровова на фронту од 1500 метара од прилике и допрле до извесних тачака на путу од Гајмова за Морепа. Јужно од тога села на једном фронту од 2 км. у ширину и од 300—500 метара у дубину сви немачки положаји источно од пута Морепа—Флери поседнути су такође француском пешадијом после једног веома живог боја, који је стао Немце веома тешких губитака. Те две операције које су сјајно вођене и брзо извршене, омогућиле су нам да заробимо извасан број војника чији број још није утврђен. Јужно од Соме а од прилике у исто време француске су трупе предузеле напад и освојиле једним налетом читав систем немачких ровова који су били јако утврђени, у ширину од 1200 метара од прилике и јужно од Белуан ви Сантер. Око 60 заробљеника пало нам је у руке.

Лондон, 4. августа

Званичан извештај. — Прошле ноћи западно од Позјера непријатељ је успео да продре привремено у делове ровова које смо

били освојили у току јучерашњег дана. Сем тога ништа значајније није се догодило. На енглеском фронту између Соме и Анкра и јужно од испадног угла код Ипра ушли смо у више извиђања не претпевши никакве губитке. Активност минама наставила се. Ситуација се није изменила на целом британском фронту. Уобичајено бомбардовање дуж целог нашег фронта а специјално противу шуме Мамец, Повзер, Арас и наших ровова северно од пута Вјерстрат—Витштаје. Западно од Позјера један срећан напад ручним бомбама завршио се заробљавањем неколико војника с једним митраљезом. Непријатељ је запалио једну мину западно од пољског добра Ла Фоли; причињена штета је незнатна.

Јуче је авијатика делала успешно у вези са артилеријом и пешадијом. Више ваздушних бомбардовања је извршено са успехом а нарочито 3 одељита напада противу непријатељских аеродрома. Нестао је један од наших апарата.

Лондон, 4. августа

Званичан извештај. — Никакав важнији догађај није се десио преко ноћи ни на једном делу фронта.

Париз, 4. августа

На западном фронту ситуација је привремено без промене, јер ружно време овбиљно кочи операције. Сада целокупно интересовање скреће се ка руском и талијанском фронту где изгледа да ће операције добити велике размере услед победе на Серету за Русе и пада Горице за Италијане. За време док трупе генералисима Кадорне прелазе преко тог јако утврђеног места на Сочи, заробивши хиљадама војника, за то време Цареве трупе настављају своје наступање на целој линији. Сви маневри на источном фронту своде се на ово: три армије под командом ђенерала Брусилова методично и непрекидно заузимају Галицију, док друга једна армија под командом ђенерала Каледина потискује лагано али сигурно Аустро-Немце ка Ковелу. Италијанима је без сумње циљ заузеће Љубљане. Заузеће те вароши предаће Италијанима железничку пругу тршћанску и омогући ће нашим Савезницима да поседну целу Истрију.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 3. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: Ситуација се није изменила.

Петроград, 3. августа

Вечерњи званичан извештај — На Златној Липи, у области јужно од Тросцијанец, наше су трупе заузеле на неколико места западну обалу те реке. Непри атель се одупире противнападима нашем наступању. У области, у којој се Златна Липа улива у Дњестар, наше трупе напредују под борбом. Противник се одупире с огорченьем На Бистрици смо заузели село Солотвина и село Кујава југо западно од Златне Липе. У области Делатина и Ворохте непријатељ се повлачи под нашим притиском. Наше су трупе отеле читав низ висова западно од Ворохте и од Аџемож-Ворохте. У правцу Кирлибабе а у области Капула одбили смо својом ватром покушај непријатеља да предузме офансиву.

Према дефинитивном пребројавању, укупан број заробљених војника и заплењених трофеја, које су трупе генерала Брусилова имале од 22. маја до 31. јула у току операција које су имале за циљ заузеће аустро-немачке утврђене линије од Припета до румунске границе, износи: 7750 официра, 350.000 војника, 405 топова, 1212 митраљеза, 338 бацача бомби и бацача мина и 292 каре. Осим тога запленили смо многобројне пушке, 30 врста (32 км.) железнице узаног колосека, телефонског материјала и много магацина артилеријске муниције и пионирског материјала.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 4. августа

Званичан извештај. — Активност артилерије и роговских мервера источно од Горице и на висоравни Карсо. Наша је пешадија напредовала и заузела неке непријатељске ровове дуж Пекина. Заробили смо 353 војника.

Једна ескадрила од 13 Капрони, у пратњи више аероплана за гоњење, типа Њепор, бом-

бардовала је железничку линију и војне установе у Дербергу. Око 2 и по тоне експлозива бачено је на та места. Примећени су добри резултати. Наши аероплани вратили су се неповређени.

Јучерашњи званичан извештај објавио је да је једна ескадрила од француских и италијанских аероплана и хидравијона бомбардовала с успехом државне поморске радионице и хангаре у Муђеја и у Трсту. Појавили су се многи пожари у индустријском крају. Оборен је само један француски хидравијон.

Рим, 5. августа

Италијанске патроле допеле су на 13 км. испред Трста. Аустријска флота удалила се из залива. Аустријанци се грозничаво утврђују у околини вароши.

Рим, 5. августа

Трупе италијанске концентришу своју акцију противу Љубљане чији је пад питање од неколико дана.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 3. августа

Кавкаски фронт: Одбили смо офансиву противникових делова западно од области Калапазове, у Персији, југозападно од језера Урмије.

РУМУНСКО НЕМАЧКИ ОДНОСИ

„Берлинер Тагблат“ доноси извештај од свога дописника из Букурешта, доктора Ледерера, о садашњој ситуацији у Румунији. У извештају се спомиње да је председник министарског савета г. Братјано изложен јаком притиску не само од стране посланика споразумних сила већ и од стране извесних чланова његове сопствене партије који хоће да га наведу на дефинитивну одлуку. Пред таквим стањем ствари централне су силе одустале од свога пасивнога држања и оне су са свом потребном јасношћу скренуле пажњу румунској влади на последице једнога напада који би био наперен противу мађарског земљишта. На бугарским, као и на ердељским границама, румунске би се трупе сукобиле са немачким снагама. Тај јасан и прецизан говор имао је очевидно за последицу то, што је нешто мало умирио загрејане духове.

Поводом заједничког корака који су учинили аустријски и немачки посланик код румунске владе. „Минхенер Најесте Нахрихтен“ пише у уводном чланку ово: „Срећни смо што је аустро-угарска и немачка дипломатија отворено и лојално дела на знање г. Братјану да би силе из четворног савеза без икаквог оклевања упутиле своје опробане војске противу Румуније и пренеле борбу на румунску територију, ако би се румунска влада решила да стварно пође уз Четворни Споразум. Тај енергичан говор је једини који треба држати у односима према Румунији и треба се радовати што је се употребио овом приликом прави тон“. У чланку се затим говори о припремама које чини Русија за наступање кроз Румунију (са пристанком или без пристанка букурешке владе, ствар је сувишна) и за стварање од те земље једне друге Грчке. Отозако завршава: „Румунија је обавештена. Немачка и њени савезници су готови у свему не само да паирају румунски удар већ и да одговоре тако како би новога противника угушили пре него што би постао штетан. Надамо се да ће та објашњења, дата г. Братјану у пријатељском облику али са свом прецизношћу, бити довољна да спрече румунску владу да не учини и она скок у амбис у коме се налазе поломљени делови двеју балканских држава“.

ПОДЛИСТАК

„СТАРА ЈУНАЧИНА“

Сви га тако зову у батаљону. Он је командир чете. Свршио је једну нашу пољопривредну школу и обрађује своје имање. Село у коме живи налази се на јужним падинама огранка Рудника. Њиме се диче рудничани а поноси наш славни пук.

Лепо развијен са неисцрпном физичком снагом. Тако јаке моралне воље да може стати упоредо са нашим историским претцима из првог и другог устанка.

Рудничке горе у којима од увек царује само слобода дале су у њему ретког браниоца слободе.

У свима борбама служио је за пример: како крвљу стечену слободу треба бранити и очувати. Многи су његови подвизи, али се

истичу два. Један је из прошле године а други од пре неколико дана. Оба су сјајна.

Нема Србина коме неће душа уздрхтати, чију душу неће испунити болна осећања када помисли на црне дане из октобра прошле године.

Највећи Србинови непријатељи: Бугари, Мађари и Швабе напали су са три стране ратом изнурену и малу Србију, да је разоре и поробе. Њена судбина била је страшна: једни савезници били су немоћни да је помогну; други су је издали. Свуда су вођене пиковске борбе. Умирала је Србија, умирала је слобода и гинуо је Србин.

После дванаест дана крвавих борби без смене и одмора батаљон је посео положај Дрвник западно од села Радовања, на путу Паланка—Рача, у коме је била и чета Старог Јуначине. То је било 11. октобра прошле године. И ако преморени, ипак су утврдили положај и очекивали навалу непријатеља. Суморни јесењи дан са благим сунчаним зрацима повећавао је тајанственост која је обавијала положај.

Око 9 часова пре подне противник почиње наступати у неколико колона од Паланке. Био је ван домашаја наше артилерије. После кратког времена тишину прекидоше топовски пуцњи, који су бивали све чешћи. Убрзо отпоче и пушчана ватра. Непријатељ по своме старом начину почео је одмах тући Дрвник тешком артилеријом, који се после кратког времена није могао видети од дима и прашине. Из топова сзају калибара непријатељ га је тукао ураганском ватром. Наши браниоци слободе били су у пакао од артилеријске ватре и све су стојички подносили. После удара тешких разорних зрна изнад таме, која је притискивала Дрвник, дизали су се таници стубови к небу у којима је летело и дрвеће од настрешница са наших ровова.

У колико је непријатељска ураганска артилериска ватра помицана у напред, у толико је ближе к нашим рововима била непријатељска пешадија, која се напред кретала само повади своје поражавајуће артилериске ватре.

После неколико часова дошао је судар пешадије. Наши су сачекали непријатељски јуриш и поред силних губитака до овога тренутка. Али нису га сачекали у рову. Чим је непријатељ пошао на јуриш, наш Стара Јуначина са четом а за тим и цео батаљон као вихор уз силно „ура“ полети у сусрет непријатељу. Под оваквим налетом противник је уз огромне губитке одбачен далеко у назад.

Но наши су се морали журно повући у ровове, због поновног пакленог дејства непријатељске артилерије.

И други и трећи непријатељски јуриш прошао је као први. Стара Јуначина као да је хипнотисао батаљон, јер и поред огромних губитака сва су непрекидно јурили за њим у смрт.

Пред сам мрак непријатељ је пошао и четврти пут на јуриш. И четврти пут Стара Јуначина крену се са четом у контра јуриш и у највећем окршају буде тешко рањен кроз обе ноге. Једва су га изнели.....

Непријатељ је заузео Дрвник.

Прошло је доста месеци од овога времена и једнога дана дођосмо на границу наше поробљене отаџбине. Ту је са четом и наша Стара Јуначина. Један његов вод заузео је положај на једном ћувику. Сутра дан Бугари врше напад на овај вод. Ово је било 13. јула. Како је потребно неколико часова док се војници попну на ћувик, то овај вод није могао одмах добити појачање, а Бугари су све јаче нападали.

У моменту када су Бугари пришли на 30 метара и почели опколавати овај вод стиже Стара Јуначина са остатком чете. Имао је свега 70 пушака а Бугари су нападали са две чете (400 пушака) и 2 митраљеза. Стара Јуначина зна једну војничку истину: на у нападу лежи победа. По овоме се и управља. На фронту отвара брзу паљбу а према противничким боковима врши јуриш.

У десни бок лично врши јуриш а у леви поручник Глишовић. Смели јунаци, одлична пушка и тачни погоци покољебали су много надмоћнијег противника, који се после неколико тренутака дао у панично бегство.

Бугари су имали велике губитке. Они су покушали напад и 14. јула, али су још горе прошли. Више Бугари не покушавају напад на Старог Јуначину.

Борбе су га покрстиле и нико га у целом пуку не зове више Аксентије Марииковић, већ „Стара Јуначина“.

Дам. В. Рашић.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 91. **Субота 6. августа 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 6. августа

Српски званичан извештај. — На дан 5. августа артилеријска борба дуж целог фронта без пешадијских напада, сем у пределу Флорине где су наши предњи делови водили борбу са Бугарима.

По прикупљеним подацима Бугари су 4. августа претрпели у Моглену огромне губитке и то: преко 400 погинулих и око 600 рањених. Сем тога ми смо заробили једног кадета и 43 бугарска војника. Непријатељ је у свом бегству побацао много пушака и осталог материјала. Наши губитци су неправљено мањи.

Солун, 6. августа

Француски званичан извештај. — Прекуче непријатељски аероплани бомбардовали су Вертекоп. Више грчких грађана убијено је и рањено. Јуче у јутру амбуланте у истоме месту биле су поново бомбардоване од стране непријатеља. 3 болесна лица рањена су. Бугарски аероплани бомбардовали су јуче ујутру такође и варошицу Кукуш. Жртава има искључиво међу грађанским становништвом. На целом фронту Бугари су предузели општи напад, који се протеже од Флорине до Демир Хисара и прешли су преко реке Нестоса близу њезина ушћа.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 5. августа

Званичан извештај. — Јужно од фронта Соме француска је артилерија показала велику активност и вршила је многобројна гађања разорним врстама противу немачких утврђених радова. Није било никакве пешадијске акције. Број здравих војника које су Французи заробили северно од Соме у току јучерашњег дана премаша 200 људи. Запленили смо 5 митраљеза. На осталом фронту уобичајена канонада.

Лондон, 5. августа

Званичан извештај. — Као последица синоћних бојева, који су вођени у вези са француским наступањем у Морепа, ми смо једновремено наступили западно и југозападно од Гијмона. Западно од О Боа освојили смо 300 јарди ровова. Источно од пољског добра Муке наши су митраљези спречили један немачки напад. Западно од Вими запалили смо једну мину и посели један левак.

Дочнији извештај. — На нашем крилу преко целог дана била је веома велика артилеријска активност. Ноћас и јутрос у зору непријатељ је предузео читав низ противнапада на наше положаје северо-западно од Позјера, на једном широком фронту и с веома великим снагама. Шест редова његове пешадије наступало је вршећи напад али су били одбијени свуда претрпевши тешке губитке. Наши топови и наши митраљези успешно су дејствовали и непријатељ није могао ни на једној тачки да продре у наше линије.

Северо-западно од Базантена освојили смо око 100 јарда ровова. Један непријатељски противнапад који је вршен од Мартенпујика био је одбијен и ми смо заробили неколико војника. Један немачки аероплан оборен је близу Позјера повади наших линија.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 4. августа

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт. На целом фронту артилериска и пешадиска ватра. На многим местима непријатељ је покушавао да изврши противнападе, али смо га својом ватром одбили.

Један цепелин летео је над области Кжмерна, западно од Ряге, где је бацао бомбе.

Према накнадним извештајима трупе ђенерала Брусилова заробиле су у току последње операције 198 официра и 7308 војника и запленише 29 топова лаких и 17 тешких, 70 митраљеза, 29 бацача бомби и више од 14.000 топовских зрна. Ове бројеве ваља додати онима из извештаја од 3. августа од после подне.

С обзиром на јединство које је уведено у операције наших и савезничких трупа, нађено је за корисно да се с времена на време опишу у кратким потезима резултати акција наших савезника, како би се још јасније представио развој њихових операција после пробоја фронтова, које смо постигли ми, англофранцуске и италијанске трупе, а према кратким изводима о операцијама на француском и италијанском фронту.

Вечерњи званичан извештај. На западном и на Кавкаском фронту ситуација се није променила.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 5. августа

Званичан извештај. — На Монте Дечинка наша је пешадија једним нападом заузела читав низ ровова. Северно од Карсо, а у близини Санта Катарина и Сан Марко, источно од Горице заробили смо 353 војника. На осталом фронту уобичајени напади непријатеља који су свуда одбијени. На висоравни Азијаго заузели смо неколико непријатељских ровова на планини Мошјаг, које смо по том напустили довевши собом заробљенике.

Једна ескадрила од 14 „Капрони“ бомбардовала је успешно Провачина, и Дорзберг. Сви су се апарати вратили читави.

Рим, 5. августа

Званичан извештај. — На доњој Сочи артилерија и роповски мерзери били су веома активни. Одбили смо један напад на Карсо и и заробили 100 војника и 4 официра.

Непријатељска хидроплани бомбардовали су Венецију. Штета је незнатна. Жртава нема.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Букурешт 4. августа

Агитација бугарског народа противу Немаца наставља се. Извршено је више хапшења.

Букурешт, 4. августа

Колера бесни у Турској. Најновији извештај јавља да је било 50 нових случајева у варошима и областима, где се налазе трупе.

Букурешт, 4. августа

Мађарска је позвала под заставу и последње класе из последње одбране од 1885 до 1897.

Париз, 6. августа

Француска влада одлучила је да пошље нове трупе на Балкански фронт.

Женева, 6. августа

Предвиђајући да ће Румунија скоро ступити у акцију, Бугари грозничаво утврђују Рушчук и Видин.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Матен“ доноси чланак од економиста Тијери-а у коме се каже: Од 1. августа 1914. до 22. марта 1916. Немачка је јавно направила зајмове у суми од 45 милијарди, не рачунајући ту 6 милијарди, које је дала Рајхсбанка, 5 милијарди непокривених расхода, 5 милијарди колико су узајмиле посебне немачке државе. Ако се тој цифри дода сума од 28 милијарди, колико износи дефицит од последња 4 месеца, онда се долази до закључка да на дан 1. августа 1916. године јавни дуг Немачке премаша суму од 101 милијарде. Осим тога, трговачка и индустријска немачка предузећа су потпуно растројена. Најактивнији и најснажнији делови њиховога особља досада су већ покошени, услед чега ће неминовно

настати застој на пољу економске делатности после рата и то баш у тренутку када ће се државне дажбине повећати и када ће клијентела из савезничких и извесних неутралних земаља да се удаље од немачких артикала. То ће бити за немачке фабриканте право прикривено банкротство.

„Минхенер Нахрихтен" пишу да је Румунија пристала на сарадњу са Споразумом а противу двојног савеза под овим условима: 1) Руске армије морају доћи до Карпата; 2) Русија ће се обвезати да помогне Румунију са армијом од 200.000 људи; 3) Русија мора снабдевати Румунију потребном муницијом.

„Дељи Телеграфа" војни критичар пише да нам скора офансива Савезника на Балкану резервише велика изненађења. Бугарска би имала великога рачуна да закључи сепаратан мир са Споразумом. А ако се она узјогуни у давању отпора, биће искорењена и избрисана са европске карте, пошто нема довољно снага да се одупре Савезницима и Румунији.

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

(6)

„Сунце ваше да се опет роди,
Народ гине да се ослободи".

ВАСОЈЕВИЋИ—БРАТОНОЖИЋИ—ПИПЕРИ

Три светла имена у историји Црне Горе. Три племена која се за живу главу нису дала Турцима покорити и чије јуначтва испуњавају најсветлија места у историји петстолетне борбе Црногораца са Турцима. Кроз те, ето, места ми сад пролазимо. Пут за Подгорицу леп, као добар ручак. Први леп пут после ибарскога пута. Бар нема спотицања и падања. И хиљаде скелета и мумија направише једну дугачку врсту путем и нијаху се, идући као болесници извучени пре времена из постеље, не пролазећи ни 10 км. дневно, а треба прећи 90 км. до Подгорице. При том на том дугачком путу кроз каменит ретко насељен и неродан предео, стиже путнике оно јесење зло време, које кад почне не зауставља се до марта и априла у пролеће: киша, суснежица, маглуштина, мочар, влага, студ, пробијају до коже, до сржи, до срца оних којима се не зна шта је пре потребно; хлеб, топлота или одмор. А они немају ни једно ни друго, ни треће, већ блатњавим путем и кроз кишу и суснежицу промичу уз валовиту Тару, која жури да каже Дрини да су се Срби решили пре на смрт него на срамно покорење незајажљивом непријатељу, који је развијено своје чељусти и на ове гудуре српске. И ево тих Срба где умиру крај ватре од глади, студи и изнемоглости. Ено један где је извадрао блато и несвесно у агонији гомила под главу кал помешан с ђубретом и у најтежем рошу и пуним устима блата испушта душу. И све се то догађа без икаквих ларми и изненађења и преживљује без икаквих негодовања и роптања. Народ један потпуно свестан своје судбе и страдања, свесним спокојно испуњава једну по једну тачку њеног програма.

Куће црногорске ретке и на коју се наиђе тешко се добије пријем, из бојазни од пљачке а из урођеног стида код Црногорака пред туђим мушкињем а сад им нису мужеви ту. „Има ли конак снахо?" питају наши војници. „Не, Богме." Одговара хладно Црногорка. „А за продају штогод од јела?" „Нема богами." И где се добије конак, неколико људи, шта су према толикој војсци. И опет пригрли влажну земљу и студен камен за простирач, а ветар, кишу и облачно небо за покривач. Који не могу да издрже такву постељу, или управо којима се таква постеља допадне за навек, остају на њој, мирно свађени крај пута, са отвореним и управљеним очима к небу, очевидно шаљући хвалу Богу, што су се ослободили свих даљих мука. Ни мајка ни сестра да сузама оросе сина и брата, ни брата рођеног да вошташиу уреже и гроб окади. Већ место суза, росна киша, а место свећа и кандила месец и звезде. А ко су те? То су они честити људи, којима је нестало хране и новаца, а били су толико поносни, да нису хтели потражити, већ су спокојно легли крај пута да умру. Путници пролазе поред тих мртвих војника и онако уморни само један уздах на место „Бог да прости" оладу и продужују пут, мислећи о њима и о својој судби а ништа не говорећи. А велика Српска Мисао, као анђео хранитељ, над њима, лебди и кроз шапат повијених грана јелових изговара им ове речи: „Почивајте мирно мученици

и хероји српски у херојској земљи својој, крвљу напојеној. Ови људи што пролазе ћутећи крај вас, обувени тешким и далеким путем, умеће после у венце славе окитити ваше патње, страдања и мученичку смрт за свету Народну Слободу и кроз песме славе и хвале величати и славити ваша дела кроза сва времена и благодарна поколења "

Размишљајући тако о својим мртвим друговима, пролазећи поред њих и гамижући лагано уз вијугави пут црногорски, који се као змија обавија око оних стена, ми се испесмо на Братоножиће и угледасмо све оне камените горостасе Црне Горе, чија имена обилно испуњавају историју и епопеју Црне Горе и сваки њихов потомак, вис и до сачињава за себе епоху из историје борбе Црногораца за своју слободу од куда је и добила овај поетски надимак:

„Црна Горо поносито стење,
Српске круне ти драго камење.."

Отуда и сваки камен и поред сва заморености, гледи и ређавог пријема братског бућаше у нама велики пијетет и ове Бранкове стихове:

„Црногорче, царе мали,
Ко те овде још не хвали..."

Али тога „цара малог" нигде нема да уморном брату братску руку пружи. „Да је игде брата да пожали, да пожали к'о да би помого." Ево га на Ловћену где брани своју груду земље, на коју се непријатељ окомио да и њу прождере као и Србију. И наједанпут, дуж тих каменитих превалија указа се мора, хучна и пенушава Морача и уз дах благог и лаког морског ветра који се тако пријатно осетио, чим се попесмо на Братоножиће, потсети нас на једну песму поете народног, који је много писао и певао о Црној Гори и сву је окитио у венце славе за њену исполинску борбу против Турака;

„Пуче пушка. а за њоме
Витешки се покли'н зачу;
Ко је соко шири крила.
Ено Турци на Морачу!"
— — — — — —
„Мартинићи први чуше,
Они први у бој лете".

А Морача хучи, хучи и наставља песму о борбама, које су вођене око ње. Муњевита Морача, а тако исто и Лим, Тара, Ибар и Дрина па муњевит и народ, који живи око њих и који само што је такав, снесе ове муке и грозоте, јер неће да буде роб туђ, а високо цени и љуби своју слободу.

У том размишљању и сањању о прошлости Црне Горе и не видесмо кад сиђосмо у пространо подгоричко поље низ Морачу, где нас сковитла неки силовит оркан са бујним налетом кише од кога почеше наемогли војници и нејач падати као снопље. И сва ту непогоду има да се путује још два-три сахата до Подгорице, а ми обврани ветром и силним пљуском из облака морали смо путовати цео дан и опет не стићи сви у Подгорицу за видела. Ханови крај пута већина позатварани а где су отворени за преноћиште, плаћа се пет перпера за лежање на даскама, а један перпер за седење уз ватру. По неки протест и прека реч са Црногорцима и њиховим старешинама и децом због такве безобзирне скупоће не изменјују ништа стање. Једни нас сажаљевају и високо гледају на наше подвиге, други нас осуђују а нарочито њихова момчадија са заденутим „пиворима" за појасом, што смо оставили Србију и „бјежимо к'о жене". Деца сањају традиционално о поносу и јуначству српском, а не виде да је Србе баш тај понос довео до ових подвига и мучења. Трећи се од нас гневише и окретаху леђа, нарочито жене, јер ми бејасмо страшних изгледа, управо гадни, право рећи не бесмо за кућу: кашљави, мокри, изгладнели, потамнели, сурови, пргави, чађави од дима и вашљиви, да се човек згрози од рођена брата и сина, а камо ли од непознатог војника, те у много случајева бесмо жртве тих својих недаћа и беда. Али јесмо ли ми криви за то и за ли за то, поред свих тих невоља треба да будемо кажњени од наше браће по крви? Један стари Црногорац некадашњи херој са Грахова и Вучјег Дола, који братским очима гледаше на нас и на наше патње, даде нам само толико утехе, скинувши само мало мрку сенку, превучену преко наше старе љубави братске овакним њиховим дочеком: „Бог убио непријатеља, што нас омрзи са вама за назек, да се никад не можемо волети онако као до сада А оно нијесте криви ни ви ни ми за ово зло, које је и вас и нас снашло. За празним јаслима и гоеда се туку. Нема ни нама ни вама, па отуда приговори, горчине и прекори не знајући ни једни ни други од куде је опште зло".

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 5. августа

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт. На фронту Златне Липе, западно од Подгајце, веома велике снаге непријатељске предузеле су офанзиву која није нимало имала успеха. Непријатељ је био одбачен са огромним губитцима. На Бистрици Солотвинској звузели смо Лисопатари, на западној обали. У правцу Арджелице наше су трупе заузеле читав низ висова. У правцу Керешмезе наши делови, настављајући своје наступање, приближили су се планинским превојима близу Керешмезе.

Ноћу између 3. и 4. августа једна наша хидравионска ескадрила летела је под командом поморског капетана Лихина над непријатељским авијатичарским логором Ангерна. Бомбе које су наши авијатичари бацили причиниле су по свој прилици велике штете, уништивши један хангар и изазвавши многе пожаре. У пркос жестокој артилеријској ватри наши су се апарати вратили неповређени.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 6. августа

Званичан извештај. — Наставили смо своје артилеријско дејство на доњој Сочи. Одбили смо на Карсу разне нападе, где смо заробили непријатељске војнике. У области Толмино бомбардовали смо железничку станицу Санта Луција. У Горњем Кордеволу и Тонези жестока артилеријска ватра. Наша ескадрила састављена од апарата система Воазена бомбардовала је успешно Рајфенберг на линији Горица—Трст. Непријатељ је бацао бомбе на Венецију и Градо. Није било никакве жртве а мало материјалне штете.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 5. августа

Кавкаски фронт. У области западно од Вана лако смо одбили турску офанзиву. — У Персији, у области Калапасова било је сукоба између наших трупа и знатних турских снага.

Лондон, 6. августа

Односно операција у области Катије (суецки канал) могућно је сада да се створи тачан појам о непријатељским снагама и о његовим губитцима. Непријатељске снаге износиле су по свој прилици око 18.000 људи, од којих смо заробили 3871 војника и 49 официра. Број убијених који се зна износи 1251, а број рањених цени се на 3000, што свега износи јаче од 8000 људи избачених из строја Што се тиче плена, заплењили смо једну брдску Крупову батерију са целокупним њеним прибором, 4000 граната, 2300 пушака, 100.000 пушчаних метака, 8 митраљеза немачких и 30 сандука митраљеске муниције.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 5. августа

»Тан« јавља да се побуна албанска проширила услед повећане беде и рђавог поступања од чега ти немирни планинци много пате. Покрет захвата у осталом и словенске провинције у Аустрији.

Атина, 6. августа

Према вестима из Албаније Аустријанци су почели да хапсе католичке свештенике као вође албанске револуције. Положај грчког митрополита у Драчу је постао услед тога веома критичан.

Атина, 6. августа

Енглеско посланство саопштава да је г. Аскит изјавио у Доњем Дому, да Енглеска неће обнављати дипломатске односе после рата са Немачком пре него што она не буде искусила заслужену казну због убиства капетана Фријата. Енглески први министар је додао да се Савезници већ саветују о условима које треба наметнути Немачкој за време преговора о миру. Немачка ће на тај начин искусити последице свих својих ужасних злочина.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„**Дели Њус**“, сматрајући заузеће варош Станислава од стране Руса као један од најлепших војних успеха руске кампање, који круниште најсјајнији низ операција велике

московске офансиве, пише да упорни карактер руске офансиве наговештава скори и победоносни исход рата више и боље него што то чине огромне добити које су постигли Руси заробљавањем и заплењавањем огромнога броја људи и ратног материјала. Дописник „Дели Телеграфа“ из Петрограда телеграфише да је брзом надирању ђенерала Лечицког на десном боку армије Ботмера, следовао енергичан фронтални напад који је одвео Русе у напред, на линију Монастержиска—Њижњов.

„Супд“ мисли да је план Савезника да се Аустрија примора на тражење мира пре идуће зиме. Само једна поновљена немачка офансива из 1915. године противу Руса могла би осујетити тај план, али тај лист не верује да је та офансива могућна.

„Берлинер Таглат“ доноси ово о новој тактици руског напада. Руси су усвојили једну нову тактику за напад коњицом. То је изузетак дивизијског ђенерала грофа Келера, команданта коњице у армији генерала Лечицког. Линија стрелаца помакне се на 3500 метара од наших ровова и припије се уз земљу. Док ми тучемо ту линију дотле козаци прелете брзо пешадијских међупростора и у троструком галопу наступају ка нама. Кад дођу на 1500 метара од бодљикаве жице, они се заустављају, коњи полегају а коњаници отварају ватру из својих карабина, искоришћујући своје коње као заклоне. У томе тренутку стрељачке линије покушавају у узастопним талласима да искористе моменат када се наша артилерија сконцентрисава противу козака и скоковима допире у висину истих. Често смо имали прилику да видимо до осам јуришних таласа који покушавају тај маневар. Али често се дешава и то да коњаници, не могући да подносе кишу од граната која их обасипа, појашу своје коње и бацају се с очајном енергијом на наше ровове и бодљикаву жицу коју покушавају да прежоче као какву живу ограду.

„Универсул“ пише да војне мађарске власти журно ређе на утврђивању разних варош у Банату, северно и северо-источно од Србије. 1200 заробљеника је доведено тога ради из Темишвара. 11.000 италијанских заробљеника из Токајског заробљеничког логора су такође употребљени за израду утврђења.

На послетку 32.000 заробљеника ређе на подизању железничке пруге од Београда до Ваљева.

„Секоло“ објављује једну депешу из Букурешта да су отпуштени сви немачки, аустро-мађарски и бугарски радници из румунских фабрика за муницију. Француски, италијански и српски радници задржали су своја места. Сопственици фабрика добили су наређење да пријаве свој материјал и штокове сирови на којима располажу и да једновремено покажу и своје потребе за годину дана.

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

„Сунце заће да се опет роди,
(б) Народ гине да се ослободи“.

БЕРАНЕ—АНДРИЈЕВИЦА*)

Пут Рожај—Беране—Андријевица мало бољи. Избегнута је даља опасност од Арнаута. Пролази се кроз црногорска насеља Али настаје један други непријатељ не мање опасан, глад, која све више узима маха. Прибрана снага свега за једну ноћ напреже се поново извутра. Ко је имао замотуљак чија у торби, попио је чај, дохватио парче дивљеча или проје, ко није имао ни то, он се задовољо само одмором, надајући се да ће успут наћи који залогај проје и купити га. Али проја и ако је 20 дин. кгр., кад би је било у изобиљу и по тој цени не би се нико пожалио на глад. Већ тек што је по нека сељанка извела по неку пројч, колико да се каже да то место није без хлеба. Војници се одмах купе око ње као око животворне воде и отимају. Могла би сељанка да узме ако хоће и 50-60 дин. за пројч да нема у себи искре помисли на Бога, кад види да је и та цена грех, по којој продаје тако рећи залогај хлеба за 20 динара. И онда пружи пројч ономе, који ју је први руком дохватио, па бјежи кући од силне навале војске. И тако редом где год видимо гомилу војника, ми већ знамо да је ту хлеб на продају, те тражимо и ми не би ли могли купити. Више пута, ваља рећи по души, давањем веће цене дошли смо до хлеба и оставили без хлеба војнике, који су

*) Случајном грешком овај део Беране—Андријевица дошао је после Васојевића, Братоножића и Пипера, а треба пре.

хтели да се мало цењкају и који нису имали више пара. Многи су помрли од глади за то што нису имали пара, а многи су нашли смрт од глади и са пуним џеповима пара. Кромпир пет комада динар Гладна војска дошла да тражи хлеб од гладног народа, који гладује и онда кад није рат. Предео каменит, кршевит дивљ. Од камена ником ни камена. Равњују се опет цео во за једну пројч, скидају се и цокуле с ногу за хлеб, па се кожом од цркнутих коња и волова увијају ноге да се не подбију. Идући тако с брега у мочар с мочари на брег, заливајући свој гладан и загрејан стомак хладном водом, које туда бејаше у изобиљу, остављајући за пут у блату коње и људе и питајући изједна: „где је Беране“, „где је Андријевица“, надајући се као самртник животу, хлебу и одмору, а оно све исто те исто, далек и рђав пут и глад свуда, само преноћиште или чак ни то.

У Беранима, и ако лепим и равним, крај бистрога и муњевитога Лима и не преноћисмо већ одмах настависмо пут уз Лим за Андријевицу. Али место хлеба и одмора тамо нађосмо чаршију и аустриске аероплане над главом. Ту затекосмо и оне, који су прошли кроз Чакор и Ругову. Они причају она иста чуда и патње, које смо ми преживели и не верују нама да смо се намучили толико као они, а ми не верујемо њима да су се они намучили, као ми. „Две се рибе на једном жару пекле и једна другој не веровале“ Сад замислите читаоци још једну, исто оволику, патњу колоне која је прошла кроз Чакор и Ругову, па хајдете даље са мном у Подгорицу!

ПОДГОРИЦА

Пети дан из Андријевице стигосмо у Подгорицу. Логори притисли поље, које беше све огрезло у води. Војска и стока лежаху у води, а ветар се титраше са разапетим шаторима као са лаким пешкиријама и марамицама. Нигде сувог места да пободеш колац нигде дрвцета да запушиш ватру, нигде ништа до само јад, студ, ветар и вода. Хучи оркан као узбуркано море, пљушти киша, дрхћу људи, волови и коњи, вију се деца као црви. Што могаде наћи конак за скупе новце манар и у најгорој штали, благо њему, он оста жив, што не могаде оста да цепти и да се спрема за подгоричко гробље.

Војска се још прикупља из црногорских кршева и пребрђа, ко погибе или умре. Тражи хлеба, али хлеба нигде нема! Коње полу мртву стоку и ждере оно умерно месо, али хлеб ништа не може заменити. Волови се свађују од глади и умора и иду спотичући се на кланицу. Једне наше „сивоње“ и „плавоње“, за њихово четворогодишње ратовање и ношење хране и муниције и пртљага од Шапца до Битоља и од Дунава и Тимока до Мораче, који су и свога крања пренели преко Албаније, једни волови, за све то као награду чекић у главу и нож под гушу — пружају се сивоње крај Мораче као јагњад о Ђурђеву дне. Који су изнемогли сасвим под нож, а који се држе још на ногама, осуђују се на даљи пут и гладовање.

А бежанија, не могавши се сва сместити у Подгорици, распитује за околна села и варошице где би се могла сместити и гладна јури подгоричким улицама као гладне овце у тору, које су изгубиле сваку наду на нашу и чобанина свога, тражи очима хлеба, завирује у торбе и џакуљице сељанки, које су по штогод донеле на продају, истрчава ван вароши далеко у сусрет Црногоркама, граби и отима се о пројч, плаћајући једну, по 30—40 перпера. Ко дограби пројч он је носи на рукама тако гордо као војник заставу кроз убојне редове, коју је отео од непријатеља, и на упућена питања: „пошто је узе“ и „продајеш ли је“ чисто охоло одговара: „не продајем“. И носи је у стан да раздели са својим друговима или породицом.

А аероплан над Подгорицом посећује по једанпут-двапут те огорале, увенуле и у ритама помешане сталеже, да се сваки ратосиља тога славног проналаска човечанског, коме се цео свет био радовао, мислећи да ће он служити на корист науци, култури и саобраћају светском, а он ево где носи муње и громове, страх, трепет и смрт. А и топови са Грахова и Ловћена опомињу измучене путнике да напуштају то место, у коме плаћаху кило проје 6, кило сена 1 и једно преноћиште 5 перпера, да иду за Скадар, где се већ налази Краљевска Влада и Врховна Команда. Па зар опет кроз Албанију!

Штампарија Д. Анастасијевића-Белошанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 93. Понедељак 8. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 8. августа

Српски званичан извештај. — 7. августа наше су трупе напале непријатеља на целом фронту Могленске и потиснуле га на многим тачкама. Отели смо од Бугара село Лунзи. У правцу Кајмакчалана наше су трупе знатно напредовале. Сви непријатељски противнапади одбијени су.

У правцу Флорине продужују се озбиљне борбе нормалним током.

6. августа један наш авијатичар оборио је једног непријатељског аероплана на фронту Могленске; аероплан је пао у непријатељске линије.

Солун, 8 августа

Француски званичан извештај. — Бобре су се проширили. Читав низ чарки и сукоба на левој обали Струме од Каваклија до Баракли—Џума. Жестока канонада дуж Беласице и у зони Дојранског језера. Срби су овладали предњим утврђеним непријатељским положајима на Кајмакчалану и на Кукурузима. На левом крилу српском бојеви се настављају и настоје к томе да се изврше у обичну артилеријску борбу.

Солун, 7. августа

Енглески званичан извештај. — Прошле ноћи непријатељ је покушао један противнапад на наше нове положаје Потковица, али је био лако одбијен. Наша артилерија и даље туче непријатељске положаје. Једна пешадијска колона опериште источно од Струме у намери да очисти област од непријатеља, чије су трупе, како је јављено, продрле у Демир Хисареку област. Та је колона дошла у додир с непријатељем у близини Просника. Јутрос су наши хидроавиони бомбардовали успешно једну непријатељску колону у маршу источно од Кавале.

Париз, 7. августа

Званичан извештај. Радиограм. — Солунски фронт: 5. августа солуњске савезничке снаге ступиле су у тесан додир са Германо-Бугарима на целом фронту. Западно и јужно од Дојранског језера, а после једног жестоког окршаја пред у пред, британске су трупе освојиле један висораван села Долцели. Између Дојранског језера и Струме француске трупе, које су биле у току последњих дана освојиле су села: Петку, Палмиш, Шугово и Митницу, у самоме подножју Беласице отеле су село Горњи Порој. На левом крилу српска је армија извршила противнапад на знатне бугарске снаге које су наступале од Флорине ка Баници. Борба се наставља. Непријатељ је бомбардовао савезничке положаје на десној обали Вардара и предузимао без икаквога успеха више локалних напада против српских и француских трупа у планинском пределу од језера Острова, у правцу Љумнице и Лешнице.

Према једном гласу који још није потврђен, али који све више и више има изгледа да је озбиљан, неки грчки делови, повучени својим

официрима, давали су отпора бугарскоме наступању нарочито у правцу Броди а мање и у околини Демир Хисара. Исто тако из извештаја који се могу сматрати готово као поуздани излази да су по наређењу из Атине сва грчка гранична утврђења разоружана.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 7. августа

Званичан извештај. (Радиограм) — Западни фронт: Северно од Соме, осим једне снажне операције, која је омогућила Французима да избаце Немце из оног дела рова, у који су Немци били продрли ноћас северно од Морепа, — дан је протекао на миру. Француске су трупе журно наставиле радове око утврђивања освојеног фронта. Артилеријска акција је била слаба услед ружног времена. У Аргони су Французи запалили једну мину која је испрометала истакнуте немачке радове у Вокуа. На десној обали Мезе артилеријска борба је увек јака на сектору Флери—Во—Шапитр. Није било никакве пешадијске акције. На осталом фронту није било значајнијих догађаја.

Напомена: Дежурни који је примио овај радиограм јавља да је „због врло јаког испражњења непотпуно примљено".

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 6. августа

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: У вече и ноћу 5. августа непријатељ нас је напао, после бомбардовања, близу села Звињачи, а на 15 врста југоисточно од Свињуха, али је био одбијен. У области језера Ноћела, наша су одељења заузела део непријатељских положаја западно од језера. У области села Червишче, на Стоходу, наше су трупе после огорчене борбе пробиле непријатељски положај, отеле село Тоболи, пољско добро Червишче и фабрику за израду ракије и знатно су наступиле. Овде смо забили 2 официра и 220 војника. У области села Сокула, непријатељски аероплани бацили су више од 70 бомби. У правцу Кирлибабе непријатељ је предузео офанзиву са бројно надмоћнијим снагама и потиснуо нешто мало наше предње делове.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 7. августа

Вечерњи званичан извештај. — На горњој Фели активност наше артилерије. Непријатељска артилерија бомбардовала је Горицу. Један покушај непријатеља да нападне наше лево крило на Карсу био је брзо задржан ватром наших батерија.

Рим, 7. августа

Званичан извештај. — У зони Тонале одбили смо један непријатељски напад. На Монте Сперопе Аустријанци су покушали једним противнападом да упадну у наше ровове, али су били свуда одбијени. У долини Риофреда један покушај непријатеља да нападне Скатолари, пропао је. На горњој и средњој Сочи артилеријска борба. У зони Горице и на Карсу ситуација се није изменила. Наш упад у Вилапону испрометао је непријатељске радове. Ту смо заробили доста војника.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 6. августа

Кавкаски фронт: Између путева за Сивас и за Кемаха наши су делови снажно потиснули непријатеља. На правцу Дијарбекира воде се огорчени бојеви.

Вечерњи званичан извештај. На западу и на Кавкаском фронту ситуација се није изменила.

ДИПЛОМАТСКА СИТУАЦИЈА

„Тан"

Појава која се опажа у противничком логору на почетку ове треће ратне године значајна је. Завојевачки рат који је Немачка разбуктала своди се све више и више на један одбрамбени рат. Место вере у једну славну и неколикомесечну кампању, јављају се сада неизвесност и стрепња за будућност. Немачки социјалисти који представљају ону велику, народну масу, први су почели да се

боље. Клонулост је захватила цео блок социјалдемократије, чији се један део већ пита, да ли није случајно погрешила што се придружила неуспелој операцији од 1914. године. Цео немачки народ подвије се већњи, гледајући како сваким даном постају сумњивији тријумфи које Кајзер обећаваше, а све веће делење оброка не личи му више на обећане победе.

То душевно стање, противу којега се царска влада свима средствима бори, још јаче се опажа код сарадника Немачке. Беч узалуд вапоможе пред капијама Берлина и Софије и понизно проси помоћ од султана, који се налази сав утучен што од својих савезника добија само захтеве да им пошље трупе онда кад и сам осећа толику потребу за њиховом потпором! Бојазан од руске инвазије дави Пешту, а неколико чланова мађарске опозиције мисли да је мудро, да се шумно одвоје од своје партије, која се придружила Тисиној политици. Они стрехују да нису ударили рђавом страном, и успех руске офанзиве навођа их да проклињу један рат за који, попут Кајзера, данас кажу да га нису хтели!

Цариградски преговарачи се опортунишу у Бугарској, у којој неколико русофила почиње подизати главу, а влада, која би хтела да спасе бар свој улог, више не предузима никакве мере противу њих. Али Аустро Немци не пропуштају да се снабдевају залогама противу могућих колебања. Они су тражили од Бугарске, као што то сада чине од Турске, војнике који би имали постати таоцима за случај ако би њихова два сарадника покушала да их напусте. Немачка је ограбила у своје руке војску и владу двојне монархије коју ће снаћи њена судбина. Али у осталим царевинама сумња је почела да нагриза веру у германску непобедимост. Блок светог јединства круни се под ударцима Савезника и страха од одговорности. Бугари и Турци који су за централним царевинама појурили на грабеж и отимачину, виде сада како се цепа и раскида копрена њихових илузија. Највештији се већ труде да ударе новим правцима, али ми не можемо заборавити да су они за то маневровање чекали да ситуација узме рђав обрт по њих.

Та закаснела буђења савести неће спасти ни Бугарску, ни Мађарску, ни Турску од тешких последица германског пораза.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Журнал оф Комерс“, коментаришући најновији Тисин говор у мађарском парламенту пише: Од врло малога значаја је факат што Мађари почињу увиђати да су до сада били само један инструменат и једна залога у игри Немаца, јер ће их сигурно казна, која ће их постићи, спречити да у будуће понављају своју грешку из 1914. године.

„Журнал де Деба“, коментаришући аустро-немачка тајна саветовања и аустро-мађарске министарске тешкоће, примећује да се војна ситуација Аустрије истиче међу свима осталим догађајима. Она је за два и по месеца изгубила, према умереном срачунавању а не рачунајући ту и њене губитке на Карсо, 18 корпуса које неће моћи благовремено да образује. Она се окреће Немачкој чија је савезница у исто време кад и вазал; али ако Немачка и даље продужава захтевати од своје сараднице самоодрицања, она је ипак још мање у стању да јој ма шта да, јер операције на Вердену и на Сомми прикивају њену масу. За то време солунска армија очекује свој час, готова да изврши своју мисију. Под таквим приликама никаква помоћ не би могла помоћи Аустрији ну мора снаћи њена судбина.

ПОДЛИСТАК

НАШ ПУК...

Гледао сам стране пукове како пролазе у парадном маршу, гледао сам их у борби и дубоким заклонима. Гледао сам како их ђенерал и свет дочекује и како им пљеска. Гледао сам их, али сам на наше пукове мислио а за својим пуком уздисао. Ни један му пук није раван. Ја сам то у стању тек сад да кажем пошто сам имао прилике да видим све пукове. И још су узвишенији ти наши пукови, који скромно у тишини прођоше кроз варош, предвече, ноћу и у зору да дођу на фронт. Њима свет није пљескао јер су они ишли полако и уморно, ратују они већ 5 година, а само у последњем рату од 1914 сви су они прешли сваки више од по 4.000 километара које у маршевима које у борбама! Али

њима ће пљескати покољења и историја.

Сећам се, о Боже, дивне слике нашег наступања ка Церу! Наш је пук летео. После Цера био је прави Орао, крстарио је данју и ноћу од Саве до Дрине од Јарка до Парашнице. А како је у реду одступао до Колубаре! Још се вештије пребацио од Колубаре на Космај и Вировницу! Како је витешки по летео са Вировнице и Космаја! Како је бесно пролетео поред Авале док се није заустављо на обалама Саве и Дунава. То је била наша друга Марна!

Одмарало се после пораза Аустријанаца.

Одмарало се на лаворикама, на задобијеним топовима и пробушеним непријатељским карама.

Одмарало се и радило се. Вежбе, обиласци наших и непријатељских ровова и батерија на Космају, Ковиоји и Гроцкој.

И слава пуковска прославила се као никад дотле. Српски се славило, три дана је било весеља.

Отпочеше смотре с дефилованьем. Први нам је преглед држао Престолонаследник. Дође ред и на наш пук за армијски преглед. Цео пук прошао је у касу поред Команданта Армије. Пук је био узорит у сваком погледу, у официрима, људима, материјалу, коњима и бојној слави. Сви су били поносити што их посматра уважени Командант Армије Уз њега је било и Енглеза и Француза. И он је заиста био задовољан овим пуком.

По свршеном прегледу над целом армијом издао је наредбу којом је похвалио држање пукова. Назвао их је Орловима, јунаке витезовима. И заиста, то су били и орлови и витезови. Оваква пукове ја нисам видео међу овима што им пљеска свет кад кроз варош прођу.

Са парада пођосмо на бугарски фронт у борбу и сада отпоче легење с једног правца на други.

Отпоче и одступање. Отпоче и заробљавање. Жртвоваху се целе батерије да би спасле ствар бар тренутно. Одступај и провлачи се кроз гудуре и беспутна брда по лапавици и дубоком снегу. Кроз Медевце за два дана прошло се с пуком само 500 метара! Не може се па не може! Нема пута, коње изјела снага, људи уморни. Одступај даље, дођи у Призрену, хајд на положај по ветру и цичи са гладним коњима и помрзлим људима. Одступај на Ситницу. Терај даље за Пећ. Испали последње метке. Провлачи се и мучи по блату и снегу. Пред Пећи сустиже пук и Командант Армије. Гледа јуначки пук, готов да ступи у борбу, али ће ипак морати да му сахрани топове у правој Пећи. Доведи цео пук ту, па га ту сад уништи и сарани! Одеш терај даље, кроз албанске гудуре провлачи се којим стазама да стигнеш у Андријевицу. Терај у Подгорицу па поред језера у Скадар преко ово проклетог каменьара—коњског гробља. Терај у Зупчи на одмор. Чекај лађе с храном у Сан Ђовани, једи кукуруз и правилук и радуј се сваком транспорту хране из Сан Ђованија. Скупио се цео пук око команданта пука Он у средини, сви око њега; скупио онај јуначки пук као кичма своје пилиће. И на овој муци и гладу дошире на шатора фрула и песма, а киша лије као из кабла 15 дана Терај за Љеш и Сан Ђовани. Терај за Драч Дави се у путу по блату и мочвару са људима и коњима. Трпи да те гађају авероплани Терај за Валону Гледај како умиру војници у путу; гледај их голе опљачкане од Арнаута до голе душе. Гледај несрећне регруте, болесне и на умору Гледај их како се забили у ровове и згрчили боси и голи на цвокоћу од хладноће, бледи, исцрпени од глада. Гледај уз пут јаук бугарских и аустријских заробљеника који преклињу за мало воде. Гледај јад и чемер, какав никад нигде ниси видео, ниси чуо нити где год прочитао, нити ћеш га ти нити ико други моћи верно описати! Дођи у Валону на ћутај песак на пристаном острву 2 дана и 2 ноћи. Терај лађом за Крф. Хајд' у маслинову гору. Осећај дах мора, помаранџи, лепог енглеског хлеба и канадског говеђег меса Поправљај снагу ко може, ко не може умри јуначки без роптања за Отаџбину. Терај за Халкидик. Примај нов материјал. Хајд' на фронт!

Такав је наш пук, такви су наши пукови. Њима свет не пљеска по улицама; они у тишини пролазе за бојно поље, али ће њима историја пљескати а покољења им се дивити.

Слава нашем пуку!

Z.

4. августа 1916 г.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 94. Уторак 9. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 9. августа

Српски званичан извештај. — На дан 8. августа на фронту Могленске наше трупе продужују успешно под борбом своје наступање. Сви непријатељеви противнапади одбијени су.

У правцу Флорине борбе се продужују. Ситуација непромењена.

Солун, 9. августа

Француски званичан извештај. — На левом крилу борбе, које се воде од неколико дана, настављају се. Срби су и даље наставили, на двема разним тачкама, да отимају објекте који су им одређени. У правцу Дебинце, веома жива борба пешадијска између Француза и Бугара. Од неколико часова акција се претворила само у једну жестоку артилеријску борбу. У правцу Дојранскога језера артилерија је као и прошлих дана живо тукла бугарске положаје. Француска одељења отпочела су ноћање уз падине Беласице и учврстила су се на разним висовима. Затиште у правцу Струме. Сереза је јуче бомбардован од Бугара читав сат. ту је било неколико грчких делова трупа, који су штитили варош.

Солун, 8. августа

Енглески званичан извештај. — Сем уобичајеног бомбардовања ништа друго није се догодило на Дојранском сектору. Наша коњица, у сарадњи са Француским у додиру је источно од Струме са разним непријатељским колонама које долазе од Демир Хисара.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 8. августа

(Радиограм). Званичан извештај. — На Соми француске су трупе освојиле једну шуму, коју је непријатељ био јако утврдио између Гијмона и Морепа. Оне су заплениле веома важан ратни материјал. Француске батерије показале су се особито активне на целом фронту Соме. На свима осталим местима било је неколико артилеријских рафала, осим на сектору Флери, где су Немци жестоко бомбардовали село.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 7. августа

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт. У области западно од језера Нобела одбили смо немачке нападе са осбиљним губитцима по њих. На Стоходу, у области села Рудка и Червишче, наше су трупе заузеле позицију добро Червишча и више висова. Огорчена борба водила се око заузећа села Тоболи, које је прелазило из руку у руке и најзад остало у нашој власти. Донски Козаци извршили су јуриш на непријатеља и исекли више од 200 Аустријанаца. У тој области заробили смо 6 официра и више од 600 војника и отели 15 митраљеза, 2 бацача бомби, 1 рефлектор и 5 телефонских апарата. У правцу Керешмезе наше су трупе потиснле непријатеља са висова западно од Јаблонице и Вороненке и после исте. На реци Бели Че-

ремош, у области Долгопоља, наши су делови потисли противника и наступили у правцу Ферескула. У правцу Кирлибабе и северно од тог места непријатељ је вршио напад на висове које држимо, али је био одбијен.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 7. августа

Кавкаски фронт: У правцу Дијарбекира борбе се настављају. Поједини делови наших храбрих трупа превладују високи планац готово непрелезних планина западно од масива Бингилдаг. Западно од језера Новиђол наши су делови потисли Турке из клапца близу села Кацик и заробили доста војника у току гоњења непријатеља. Југо западно од језера Урмије воде се борбе у области Мушвије.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Женева, 7. августа

Аустријанци признају да су изгубили код Горице 47.000 људи, поред ратног материјала.

Атина, 7. августа

Исцрпевши већим делом своје резерве Немачка је позвала под заставу и класу 1918.

Букурешт, 7. августа

Враћајући се са летњиковца, г. Братиано сазвао је ванредну седницу министарског савета ради већања поводом најновијег обрта који се појавио у догађајима на балканском фронту. Листови придају велику важност одлукама које ће се том приликом донети.

Лондон, 8. августа

Дописник „Дели Кроникла“ у Њу-Јорку сазнаје из поузданог извора да је Фрања Јосиф пре месец дана изјавио Кајзеру да ће безусловно закључити сепаратан мир са Русијом, ако аустријске трупе не би биле благовремено појачане.

Лондон, 8. августа

Дописник „Тајмса“ јавља са руског фронта да су Руси осетно напредовале на Стоходу. Армија генерала Еверта наступа северно од Ковела и у околини језера Нобел.

Париз, 9. августа

Један немачки поручник који је недавно заробљен на западном фронту, дао је веома интересантне податке о економској невољи Немачке, невољи која је нагло води њеној пропасти. Висока немачка команда била је изненађена савезничком офансивом.

„Журнал“ пише да је нађен при једном немачком заробљеном капетану један циркулар у коме се каже: Дужност је војника који су гладни, да себи траже храну. Стишавајте своју глад али не преко природних потреба. Једите све мрвице, све коре хлеба које се могу искористити, али не једите никад само за љубав тога да једете.

ДАН „ПАРЧЕТА ХАРТИЈЕ“ У ЛОНДОНУ

„Тан“

Под тим називом Велика је Британија прославила другу годишњицу свога ступања у рат. Влада, грађанске и верске власти хтеле су да се свечано опомену онога дана када је уједињена Краљевина објавила Немачкој рат у одбрану части и светиње међународних уговора и слободе народа. Циничан гест немачког канцелара, исцепавши парче хартије, навео је Енглеску да исуче мач. Повреда белгијске неутралности учинила је крај свим колебањима уједињене Краљевине и узбуниле све савести целе Британске Царевине. Са свих крајева света појурили су војници милионима Британских поданика данас пролива своју крв на бојним пољима Европе, Азије и Африке у циљу кажњавања немачкога злочина и помагања нападнутих народа да се непријатељу наметне тежак али праведан мир који ће обезбедити накнаде нарушеноме праву и независан живот народа. Наши Савезници могу се поносити огромним напорима које су учинили. Они су свесни дужности која им се намеће и жртава које им победа још захтева. Њихова воља неће бити испод њихове задаће. Ето ти су управо осећаји који су инспирисали манифестације лондонске и свечаности у Гвилдхалу, коју је приредила Лига борбе за право под председништвом Лорд-Мера. На то-

ме скупу су министри енглески, француски и белгијски, у присуству свих званичних представника савезничких влада, подсетили на порекло рата и жигосали првобитан злочин Немачке. Од како злочиначке царевине почињу се прибојавати да су промашиле циљ, оне удвајају напоре да би се извукле испод одговорности. Тога ради оне гомилају лажи да би завели духове и бацили на своје жртве грех кривца. Оне се труде да изазову сажаљивост неутралних, пошто су их најпре свима средствима терорисали. Вилем II и Франц Јосиф на прагу треће године рата понављају да су објавили рат ради одбране части и бића својих царевина, они то понављају онда када сваки Немац још једнако рату поставља циљ анексије. На онима које је германски насртај изненадио, лежи дужност да не допусте извитоперавање истине. Овај рат треба да остане до краја онакав какавог су га Немци створили. Рат злочина за њих, рат права за нас.

Говори у Гвилдхалу још једанпут више обзнанили су целом свету из каквих разлога Французи, Енглези, Руси, Италијани, Белгијанци, Срби, Црногорци, Португалци и Јапанци дају свој крв и своја добра и жртвују се за тријумф једне ствари која им је заједничка, због тога што је то у исто време и ствар човечанства. Њихови су интереси били често разнолики, њихова су удружења долазила по кад што до конфликта. Они су се разликовали по раси, темпераменту, вери и по друштвеном уређењу. Заједничка опасност, нагон самоодржања, свест њихове дужности према цивилизацији зближили су их; ужас према немачком злочину сједињио их је. Њихова братска солидарност јавља се на бојним пољима у облику смишљене међусобне помоћи коју једни другима пружају. И јединство акције на једном истом фронту не обелодањује се само у њиховој интимној војној сарадњи већ и у посвећивању свих њихових извора једном и истом циљу који се састоји у победи ради васкрснућа права и спречавања да не буде поново погажена. Савез увређених народа мора опстати и после рата како би се свет сачувао од нових катастрофа. Тај савез мора живети у економској области исто онако као и у војном и политичком погледу. Мере које су предузете за време борбе против непријатељске трговине послужиће за основу организацији која има настати после мира и обезбедити трговачку независност како великих тако и малих народа.

Извесност победе инспирише све радње Савезника. То уверење црпе своју снагу у свесности нашег јаког права и у догађајима који се развијају на бојишту. Оно се сваким даном повећава и чини контраст са нелагодношћу која код непријатеља замењује шумну веру од почетка.

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

(7)

„Сунце заће да се опет роди,
Народ гине да се ослободи".

ТУЖИ ПРОКЛЕТИЈА - КАСТРАТИ

Наредба да се продужи за Скадар имала је двојаког разлога: први је, да се не изумре од глади у Црној Гори, а други, да се не падне непријатељу у руке, који је већ ногом крочио у Црну Гору.

Високи чиновници, попови, трговци, који су имали своје фијакере, велосипеде и аутомобиле, заметнуше одмах своје дењкове и куфере на леђа и пођоше заједно и подједнако са онима, који су од рођења научили да иду тако. Бежанија оде преко Скадарског Језера, а војска преко Туси, Проклетије и Кастрата. Војници неки понели по парче те чувене несејане и на жрњу млевене проје, па у сласт гриц̃кају успут као пишкоте. Нису прешли ни два километра а већ поседали па се одмарају. Једни једу а други гледају са жудњом у њих. „Дај ми један залогај хлеба или ћу да умрем, шест дана нисам окусио хлеба," запомаже један војник. „Ама па да си ти један само и да ти се да, али ко ће нахранити цео овај гладан народ овде где нема ништа" Одговара онај и пружа му парче проје. Други загрнуше он их одби и склони се у страну да једе. „Дошло време да човек крије једе". Сам себе осуђује. „Никад нисам потражио хлеб, а сад дошло време да тражим." Правда се онај што је тражио хлеб. Мало само леп пут од Подгорице до Туси, па одмах лево преко кршева. За пут не треба ни-

тати. Лешеви показују пут, којим су раније оделења прошла. То управо није пут, већ најодвратније гомиле џиновских каменова, тако разбацаних, наслаганих и изукрштаних попречно и уздуж као да су се ђаволи њима играли, те је ваљда због њих и названа ова планина „Проклетија“ чији се огранак „Божај“, преко кога ми идемо, спушта до Скадарског Језера, ве давши ни један квадратни метар равне и меке земље до саме воде у језеру. Али другог прелаза није било. Ту је морао проћи здрав и болестан и натоварен војник, коњ и во. Али за то је пут сирдео од лешина, док је год трајало то чудовиште од пута, преко кога је путовање личило на гажење неке набујале реке, помешано са звекетом плоча и потковица преко камена, где се борба са таласима замењује борбом дужења, клизања и строваљивања преко каменитих гредосија; „Ајс савоњо! Де ти зекоња што си стао! Ене, ене! Де полако! Оп! Стој! Држите! Вуците! Хуууу.... јој мајко моја! Стој! Чекај! Напред! Стани! Дорат се строварли! Не дајте! Придржите! Помозите да натоваримо! Хајд полако! Ено где три коња леже мртва! Ено онамо још један, па још два, гле онамо читава гомила мртвих коњи!.. Авај, па ево и мртвих људи! Гле, овај јадник сео на камен да се одмори и испустио душу. Диван курбан за Велику Србију! А овај наложио ватру да се огреје па ту и остао. Гле како је овај умро насмејан! Ово је баш достојно једне горде нације да се злопати и мучи без роптања и суза гордо и да гордо и с поносом умире. Један штулеца по камењару и тражи место међу њима где ће да легне да умре да га не би коњи газили, а кожа му васи низ кости, као дроњци низ дрвеће. Ах, шта је ово, од мртвог војника сечено месо и ваљда једено?! Није могуће! Јесте! Тврде сви који су гледали очима те случајеве. Ено још једног, курбана за Велику Србију. Па ено још једног па ено још два, три, ко ће их бројати више?! Неки коњи још мичу ногама, волови ћутећи сносе судбину, која их је снашла а Арнаути са виских литица и штураца посматрају овај мученички збег и чекају као пауци на мрежи, колико ће им плена то кршно камење оставити. Па кога могу повести кући добро, а кога не могу повести одеру кожу и носе.

Ено Скадарског Језера ко није видео! Ах! плаво Скадарско Језеро, зар да те под овакви утисцима први пут видимо, побеђени, осрамоћени, измучени. Какво ли кршно каменье опасује огледало твоје и како ли дивља арнаутска банда лови по теби и рибу лови. И ево ноћ нас затече у твом наклоном камену. Војници тражећи дрва по помрчини за ватру, напишаше гомиле лешева војничких, мислећи да су неке кладе да би могле послужити за гориво. Другог дана изађосмо на пут, хвала Богу, т. ј. нешто што личи на пут, с том разликом што коњи сада падају у кањуге и ту издишу, а јуче су падали у кршу. И кроз кањугу и трњаке тек другог дана стигосмо у Кастрате—Иванов центар Ваљеје скадарских кастратских Арбанаса, већином католика. Једино лепо што беше у њему, црква католичка, подигнута још 1848. год. Ујутру се служи служба, сзештеник Арбанас говори Арбанасима свакву беседу:

„Браћо Арбанаси! Бог се расрдио на један миран, храбар и племенит народ, то је Српски Народ и довео га у нашу земљу да тражи заштиту и гостопримство. А има ли веће почасти за један народ, него кад неко дође у његов дом да тражи заштиту, да се склони и заштити од душмана. Знате ли да тај народ гледа у пуне ваше кошеве и хамбаре жита и умире од глади, а прстом вашу имовину не дира. Има ли теже смрти, него гледати у хлеб, а умирати од глади! Сваки би народ зверски кидисао гладан на пуне кошеве без икаква обзира. Једини народ, који је први пример у историји такав дао, да је пристао пре да умре, него ли туђу имовину да дира, јесте Српски Народ. Такав честит народ заслужује да му се изађе на сусрет. Позивам вас у име Исуса Христа да своју хришћанску дужност испуните“.

О Језусе, Језусе! Један Српски Народ! — ридају старци и љубе земљу. И одмах повређене са пројама код цркве у војну станицу да се њиховим хлебом прихвати гладна и уморна Српска Војска.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 95. Среда 10 августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 10. августа

Српски званичан извештај. — У току 9. августа наше су трупе продужиле под борбом своје наступање у планинском пределу Могленс, потискујући Бугаре и одбијајући њихове противнападе. Ту је заробљено 28 бугарских војника.

На правцу Флорине операције се развијају нормално. Наше трупе држе чврсто своје положаје наносећи Бугарима велике губитке. Један непријатељски дугачак топ онеспособљен је нашом ватром.

У току ноћи 9.-10. Бугари су покушали нападе који су одбијени са јаким губитцима.

Солун, 10. августа

Француски званичан извештај. — Од јуче у подне борбе се настављају са жестином на левом крилу Срба, који су одбили све нападе које је непријатељ вршио од поноћи до 5 час. изјутра. И напади који су вршени преко ноћ у планинском пределу били су одбијени од Срба на две разне тачке, а нарочито северно од Струмина српска се офанзива настављала и напредовала. У Дојранској зони Бугари поправљају штете, причињене им савезничким бомбардовањем које се у осталом још једнако наставља. На падинама Беласице водиле су се пешачке и артилеријске борбе. На Струми затишје.

Један непријатељски аероплан сав у пламену пао је јужно од Дојранског језера. Авијатичари су умакли.

Солун, 9. августа

Енглески званичан извештај. — На Дојранском сектору бомбардовање непријатељских положаја настављено је. Источно од Струме није било пешадијске акције преко ноћи. Бугарска пешадија која је долазила од Бајракли, Џуна и Долапа растерана је јутрос нашом артилеријом. Изгледа да је мост на Мести у Кучук Османли порушен бомбама баченим са енглеских хидравјона.

Париз, 9. августа

Званичан извештај. — У току дана 7. августа савезничке снаге у Солуну предузеле су офансиву на целом фронту. На десном крилу Англо-Французи су прешли Струму и напали непријатеља на фронту Кавакли—Календра—Тоиалова (северо-западно од Серева). Они су у додиру с једним положајем који непријатељ јако држи у Баракли (југо-западно од Демир Хисара).

У центру жестока артилеријска активност противу јужних падина Беласице и противу обеју обала Вардара.

У области која се пружа од Дојранског језера до Вардара Савезници су учврстили положаје које су посели последњих дана.

На левом крилу, у планинском пределу између Црне и Могленице, српске су трупе отеле прве бугарске розове на висовима Кукуруз и поселе Кајмакчаланске предње положаје.

На крајњем левом крилу, а пошто су нанеле тешке губитке Бугарима који су наступали од Флорине ка Баници, српске су трупе биле приморане да напусте то последње

место и заузеле су положаје на висовима који леже источно. Борба се наставља.

*

Енглеске трупе које су дошле у додир са Бугарима дају доказа о изврсном самопрегоревању и храбрости. У борби која се развијала у утврђењу Поткозице, британске трупе нападе су Бугаре бајонетом с јединственом жестином и приморали их најзад да одступе. Војни кругови се показују веома задовољни држањем Енглеза, тим пре што они први пут сада ступају у борбу.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 9. августа

Званичан извештај. — На фронту Соме француске су батерије дуго тукле немачке радове јужно и северно од реке. Никакве пешадијске акције није било у току дана.

Париз, 9. августа

Званичан извештај. — Северно од Соме, осим велике количине заплењеног материјала о чему је јуче јављено, запленили смо још 6 пољских топова у шуми коју су наше трупе заузеле између Морепа и Гијмона. Преко ноћи била је жестока артилеријска борба на фронту Соме. На десној обали Мезе Немци су синоћ предузели један жесток напад противу села Флери, уз бацање запаљивих течности. Наша је пешадија задржала непријатеља наневши му тешке губитке.

Лондон, 9. августа

Званичан извештај. — После једног интензивног бомбардовања извршена су 3 напада ручним бомбама у 1·30 по поноћи противу О Боа. Сви су ти напади одбијени. Северо-западно од О Боа неке наше заштитне патроле повукле су се испред неколико непријатељских одељења која нису могла ипак наступати услед јачине ватре наших батерија које су биле постављене западно од те шуме. Преко ноћ успешно смо бомбардовали извесне крајеве непријатељских положаја. Непријатељ је бомбардовао наше ровове у правцу Позјера и северо источно од Конталмезона, при чему је употребљавао и гранате са гасовима. Северо-западно од Хилиха и источно од Платена, непријатељ је покушао један испад противу наших ровова, али је био одбијен с губицима. Близу Живанши-а непријатељ је запалио једну мину близу наших истакнутих сектора, не причинивши нам никакву штету и ми сада искоришћујемо те минске рупчаге као одбрамбене заклоне.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 8. августа

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: На Стоходу, у области Тоболи и Рудка Червишче, борбе се настављају. Наше су трупе ту напредовале још на неколико сектора. **У тој смо области заробили од 5. до 7. августа свега 16 официра и 1250 војника и отели 1 топ, 18 митраљеза, 4 бацача бомби, 4 рефлектора и велику количину топовских зрна, пушчаних метака и пушака.** У области Љубачова, на Стоходу, наша је артилерија запалила један немачки аероплан типа „Дракен". У области западно од Надворне наше претходнице наступају успешно и заузеле су читав низ висова. На правцу Кути заузели смо села Ферескул и Јаблоницу на реци Черемошу и неколико висова западно од Ферескула. Својом ватром одбили смо све обновљене нападе противника противу кота југо-западно од планине Томнатика.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 9. августа

Званичан извештај. — У Вал Астико наша је артилерија веома успешно одговарала на дејство непријатељске артилерије. На висоравни Азијаго одбили смо слабије непријатељске нападе. На Сочи ограничена дејства артилерије.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 8. августа

Кавкаски фронт. — Борбе у правцу Дијарбекира развијају се у нашу корист. Зау-

вели смо мноштво висова које су Турци били јако утврдили. Заробили смо велики број војника.

НА МОРУ

Лондон, 9. августа

Адмиралство јавља: Главна немачка флота изашла је 6. овог месеца. Али, сазнавши преко својих извиђачких бродова да се знатне енглеске снаге налазе у околини, немачка је флота избегла борбу и повукла се у своја пристаништа.

Трагајући за непријатељем ми смо изгубили услед торпедовања од стране непријатељских подводних бродова брод Нортингам (5530 тона), Фалмут (5300 тона). Сви официри са Нортингама су спасени, али недостаје 38 морнара. Цела посада са Фалмута је спасена, само је један морнар подлегао задобивеним ранама. Један непријатељски подводни брод је уништен а један вероватно потопљен. Немачки извештај који јавља да су један енглески крстарица потопљени, лажан је.

НАШИ ЈУНАЦИ

Под овом рубриком „Ратни Дневник“ ће од сада стално доносити славна имена оних наших јунака, који су за своје нарочите јуначке подвиге предложени од својих старешина за одликовање.

Данас отпочињемо рубрику са неколико таких сјајних и бесмртних имена, која ће у историји ослобођења Србије и уједињења васцелога Српства стајати напоредо са именима Хајдук Вељка, Курсуле, Синђелића, Бирчанина, Танаска Рајића и многих других наших јунака како из првог и другог устанка, тако и из последњих ратова за ослобођење. Ево тих дивних имена, која су најјаче блеснула у општем сјају подвига наших јуначких трупа:

Глигор Диме Димовића, редов из кадра. — Србин из нових крајева, Македонац, држао се у борби врло храбро, дочекивао бесне нападе противника ватром из своје пушке и сав био усхићен, гледајући како Бугари падају од његовог зрна. Врло добар стрелац, за време борбе хладнокрван и присебан, у патролу је радо ишао и вешто се провлачио ка противничкој обавештици. За те своје особине предложен је за одликовање *сребрном медаљом за храброст*.

Кузман Науна Науновића, редов из кадра. — Србин и брат из нових крајева, Македонац, одликовао се при другом нападу Бугара на положај „Катунац“ 14. јула 1916. год. и пружио осталима леп пример присебности и хладнокрвности. Страховито је тукао из своје пушке непријатеља. Увек је готов да изврши сваки задатак. За његово храбро држање предложен је за одликовање *сребрном медаљом за храброст*.

Љубомир Александра Павловића, активни пешадијски наредник-водник. — Одликовао се као водник у борби са Бугарима 14. јула 1916. год. на положају „Шумовита Чука“, северно од Горњег Пожара. Храбрећи и сокодећи своје војнике, залагао се до самопожртвовања. Предложен је за *златну медаљу за храброст*.

Марко Мирче Богојевића, наредник-ђак-десетар. — Нарочито се одликовао као десетар у борби са Бугарима 14. јула 1916. год. на положају „Шумовита Чука“, северно од Горњег Пожара. Својим војницима служио је за пример храбрости и присебности, убивши из пушке девет Бугара на очиглед свога водника. Ту је и теже рањен. Предложен је за одликовање *златном медаљом за храброст*.

Љубомир Божидара Ђорђевића, наредник из резерве-водник. — Одликовао се као водник присебношћу и умешним командовањем, храбро одолевајући са својим водом непријатељским јуришима у борби са Бугарима 14. јула 1916. год. на положају „Шумовита Чука“, северно од Горњег Пожара. Предложен је за одликовање *златном медаљом за храброст*.

Милован Филипа Недељковића, поднаредник из резерве-десетар. — Одликовао се као десетар у борби са Бугарима 14. јула 1916. год. на положају „Шумовита Чука“, северно од Горњег Пожара, одбијајући бесне непријатељске нападе од сте-

не коју је поседао, храбрио је војнике у највећим окршајима и служио им као пример храбрости и пожртвовања Предложен је за одликовање *златном медаљом за храброст.*

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

(8)

„Сунце зађе да се опет роди,
Народ гине да се ослободи".

СКАДАР—ЉЕШ—САН ЂОВАНИ

И још један дан мучнога хода преко блата и камена кастратских па стигосмо у стародревни Скадар на Бојани, који у том тренутку представљаше целу Краљевину Србију, јер у њему беше сва војска, Влада и бекантнија, колико је могло доспети живо, после не чувеног страдања кроз Албанију, а која је је имала част да кроз њу прође и Краљ Србије Петар I, са 4 вола, да у арнаутским кућама спава и све муке и тешкоће мучнога путовања подноси заједно и подједнако са својом војском.

И опет пребројавање и сахрањивање и причање о страхотама од оних који су прошли кроз Љуму. Погибије на путу, људи, жена и деце, заробљавање девојака и одвођење у ропство, оне дакле девојчице из гимназије, које су имале бити учитељице, професорке и госпође, сад су у неком кршу у димљивим арнаутским кућама, арнаутске жене! Заустављани су и спасављивани у клисурама читави одреди војске и уцењивани. Арнаутски разбојници, који су увек противни били свакој управи и под турском владавином и који су обожавали само једну једиту власт — безвлашће — заустављали су и опсели један одред српске војске у клисури, и пошто су одузели најбоље коње и оружје, онда су пустили пролаз на бесу, после тродневног погађања, уцењивања и робовања гладних војника под притиском њихових заседа иза бусија. И та им је беса толико вредела, док се само ушло у други теснац, где су читави батаљони, изведетковани и безброј породица побијених и опљачканих. Пуне болнице у Скадру рањеника кроз Албанију, који поред тешких болова од рана, оплакују своје очеве, браћу, стричеве, капетане, мајоре, докторе, професоре, учитеље и т. д. који оставише своје кости на путу кроз Албанију, не сахрањене.

А Влада Српска присебно и трпељиво ћутећи, скупаторила мало канцеларије и ради, не губећи наду на боље дане, за Србију и Српски Народ. Телеграми јече на све стране о страдању и пропасти српског народа, као што јечи напаћена српска душа. А бомбе из непријатељских аероплана треште улицама скадарским и праве гомиле меса од српских и арнаутских тела. Арбанаси скадарски пуне своје „чекмеже" српским парама буди заштта! Војници јуре улицама скадарским тражећи макар што год за јело, где има свачега по мало, а по највише ничега. Једини прави лук у изобиљу беше, кога гладни војници рупаху зубима као бисквит.

Само неколико дана одмор ту, па хајд' на море! Хајд' на Адрију! Сто година певамо ту песму, и ево где нам се стогодишњи сан остварио. Па зар на овакав начин доћи на Адрију! И двадесет—тридесет км. што за уморну војску и бежанију чињаше 3—4 дана путовања, ми бесмо већ на Јадрану. Од Љеша до Медове распоредила се војска за укрцавање, а бежанија се прибила уза стене на пристаништу, изградила колибице од рогова, као паставичија гнезда, или разапела шатриче од шатора или поњава и чека на лађу, дан, два, три, недељу, две, три и гладује; јури за двопеком и пројом, где види, а хладан ветар јој пије крв и сржи из костију. Умиру људи, жене и деца и сахрањују се без сандука, у оном истом гробљу у коме је српска војска остављала своје кости 1912—13 г. Спасли се кроз албанске кршеве, али овде сустигао умор, глад и студ. Свештеници, окружни начелници, полицајци, професори, трговци, изгубили изглед свога лица од глади и студи, гледају по цели дан у пучину морску неће ли наићи која лађа да их узме у загрљај, али лађе нема па нема.... А кад непријатељски аероплан затрепери у ваздуху над њима, они прсну по кршу, тражећи заклон од смртоносних куглица, које им непријатељ баца место хлеба. По нека лађа италијанска наиђе, да баци по мало хране за војску, па продужује даље не осврћући се на беднике, који на том камену и ветру чекају спасење само у таласима морским.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 96. Четвртак 11. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 11. августа

Српски званичан извештај. — 10. августа. Наше трупе у Могленији продужују своје постепено наступање. Сви бугарски покушаји противнапада снажно су одбијени. По исказима заробљеника, Бугари су у једном само батаљону имали 150 погинулих.

У правцу Флорине продужују се озбиљне борбе; наше трупе и даље држе чврсто своје положаје западно од Островског језера, наносећи Бугарима страховите губитке.

Солун, 11. августа

Француски званичан извештај. — На левом крилу многобројни напади и противнапади. Ситуација непромењена. У планинском масиву између Црне и Могленице српски напади су се наставили. Живо пушкарање већим делом ноћу од Вардара до Килиндира. Напади на положаје, које су Енглези недавно освојили у Дојранској зони, одбијени су. Време је учинило да се интензивност артилеријске борбе смањи. Пушкарање и борбе ручним бомбама у зони Беласице. На Струки неколико топовских метака.

Солун, 10. августа

Енглески званичан извештај. — Знатне бугарске снаге које су се синоћ сконцентрисавале на путу јужно од Крастали, биле су нападнуте и одбијене седмим Вилширским пуком који сада држи положај. Доцније два друга напада, предузета на другим тачкама, одбијена су. Непријатељ се затим ограничио на бомбардовање нашег положаја познатог под именом Потковица. Источно од Струме изгледа да су Бугари наступали с приставком Грка и њихове су трупе примећене између Демир Хисара и Сереза, где се сада утврђују.

Париз, 10. августа

Званичан извештај. — Балкански фронт: Борба се наставила 8. августа на фронту савезничких армија код Солуна. У центру Англо-Французи су жестоко бомбардовали бугарске положаје с једне и с друге стране Дојранског језера, докле је пешадија заузимала положаје на јужним предњим ограницма планине Беласице. На западној обали Вардара Савезници су заузели линију висова близу Љумнице и у пркос жестоким непријатељским противнападима, ту су се одржали изузимајући само једну тачку. Српска војска наставља своје наступање у планинском пределу између Црне и Могленице. У опште узев, може се рећи да је пешадија постигла све постављене јој циљеве. На оба крила непријатељ је по цену веома великих губитака допро до ..... Заштитно одељење које је вршило напад 7. августа западно од Сереза противу бугарских снага, јачине више од једне дивизије, у намери да им задржи наступање, повукло се на Струму чији су сви прелази чврсто у рукама Савезника, с једне стране, и с друге, на крајњем левом крилу српска армија после двонедневног упорног боја у циљу успоравања надирања десног бугарског крила, повукла се на главни отпорни положај у близини језера Острова.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 10. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: Артилеријска борба на обема обалама Соме. На Вердену у области Флери, један препад извршен од ..... омогућено је Французима да заробе неколико војника. Одбили су нападе вршене ручним бомбама на једно утврђење у шуми Во Шапитр.

Лондон, 10. августа

Званичан извештај. — Непријатељска посада у Гијмону и даље се упорно одупире у пркос жестоком бомбардовању наше артилерије. У околини Позјера понова смо напредовали. Наступили смо за пола миље и заузели смо положаје на путу западно од пољског добра Муке. Наступили смо десно од пута Позјер—Мирмон. У испадном углу, званом Лајпциг, проширили смо своје напредовање и наступили с ону страну Тјепвала. У току те операције заробили смо 100 војника.

Доцнији извештај — Између Мартенцујиха и Безантена наступили смо за 100 јарди од прилике. Вршили смо један препад на непријатељске линије и запленили један митраљез.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 9. августа

Званичан извештај од после подне. — На западном фронту ситуација се није изменила.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 10. августа

Званичан извештај. — У зони Трентина и на Горњем Руту била је особито жива непријатељска артилериска акција, на коју је наша артилерија свуда успешно одговарала. У Вал Астико и у Плави одбили смо слабије непријатељске нападе. У зони Горице и на Карсу учвршћујемо освојене положаје. Непријатељ је бацао бомбе на мостове на Сочи, не произвевши никаквога дејства.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 9. августа

Кавкаски фронт: Борбе у правцу Дијарбекира развијају се у нашу корист. Заузели смо знатно непријатељске територије западно од Ванског језера где смо заробили једну целу чету из 170 пука. Западно од реке Еуфрата источнога заробили смо 10 сфицира, једног хирурга и 215 војника Турака и запленили 3 лака топа и 3 митраљеза. У Персији, у области Ушнуе наши су делови разбили турску коњицу. Близу Каланисова одбили смо противника далеко у западном правцу.

НА МОРУ

Лондон, 10. августа

Званично. — Адмиралитет јавља: Енглески подводни брод E. 23, под командом поморског капетана Роберта Турнера, вратио се из Северног Мора. Јавља да је у прошлу суботу напао успешно борбену немачку оклопњачу типа „Насау". Запазио да је оклопњачу, оштећену и праћену од 5 дестроајера, понова напао бацивши јој још једну торпилу. Сматра се да је брод потонуо.

Напомена: Немачка има 4 брода типа „Насау" од којих сваки има 18.900 тона и 1000 људи посаде.

НАШИ ЈУНАЦИ

Светозар М. Вуловић, поднаредник из резерве. — Нарочито се истакао својом храброшћу и младношћом у борби 14. јула 1916. год. на „Шумовитој Чуки", кад је иза стене убио два непријатељска војника. Трећи му се метак заглави у пушци, те не могаше да је одмах напуни. У том скочи и трећи Бугарин на стену, али га младић и јуначки Светозар удари ножем у груди и викне: Чекај бре, Бугарине, док напуним пушку! После тога је тешко рањен. Предложен је за *златну медаљу за храброст*.

Петар Аксентија Креманца, каплар из резерве - десетар. — Одликовао се као бомбаш у борби са Бугарима 14. јула 1916. год. на положају „Шумовита Чука", тукући непријатеља бомбама кад је овај кренуо на јуриш. Кад му је нестало бомби, а један се Бугарин већ пузао уз стену коју је он бранио, Креманац зграби један камен и удари противника који се смртно ударен стрмоглави.

Предложен је за одликовање *златном медаљом за храброст.*

Видоје Стевана Чиновића, каплар из резерве десетар. — Био је у левокрилној бојној патроли и штитио бок. Тада је из једне стене једним метком свалио два непријатељска војника који су ишли у правцу њега. Доцније је тукао силно бочном ватром непријатељске гомиле које су полазиле на јуриш на одстојању од 50 метара. То је било у борби са Бугарима 14. јула 1916. год. на „Шумовитој Чуки! Предложен је за одликовање *златном медаљом за храброст.*

Живота Неше Милића, редов из резерве. — У борби са Бугарима 14 јула 1916. год. на положају „Шумовита Чука" истакао се у најкритичнијем тренутку тиме што је поред своје бомбе, узео још две од рањених војника, утрчао се непријатељу и бацио их међу њих. Предложен је за *златну медаљу за храброст.*

Миленко М. Мирковић, редов из резерве. — У борби са Бугарима 14. јула 1916. год. на положају „Шумовита Чука" одликовао се храброшћу и присебношћу у најкритичнијем моменту. Када је противник пошао на јуриш, обарао је из пушке противника хладнокрвно и храбро своје другове око себе, којом је приликом теже рањен. Предложен је за одликовање *сребрном медаљом за храброст.*

Драгутин Петронија Јовановића, редов из резерве. — Као стражар на бојној предстражи сачекао је непријатељску јуришну колону и бацио две бомбе, начинивши велику брешу у противничким редовима. Доцније, у борби, осигуравајући крило вода убио је три непријатељска војника који су покушавали заобилазак. То је било на положају „Шумовита Чука" у борби са Бугарима 14. јула 1916. год. Предложен је за *сребрну медаљу за храброст.*

Деспот Марка Топаловића, пеш. поднаредник из резерве-десетар. — Јавио се добровољно да иде у патролу са још четири редова 22. јула 1916. год. са задатком: да извиди, има ли непријатеља на првом вису положаја „Зборско" испред наших предстража, ради провере исказа једног бугарског бегунца који је изјавио да ту нема непријатеља. Поднаредник се са патролом врло вешто привукао непријатељским стражарским одељењима, једног стражара убио, а остали се повукли ма да су били бројно надмоћнији. Деспот се лично привукао томе погинуломе и узео му пушку, шапку и чутуриџу. Непријатељ је на патролу бацио три бомбе, али су они и даље остали на положају све док већа није добио наређење да се повуче, јер је рачунао да ће наша артилерија да гађа вис и да он потом изађе на њ. Поднаредник Топаловић извршио је задатак на потпуно задовољство, документујући своју искреност и савесност у служби, присебност, хладнокрвност и разумевање свога посла, а особито личну храброст и љубав према Отаџбини. Предложен је за *златну медаљу за храброст.*

Јован Василија Поповића, редов из резерве. — Јавио се добровољно да иде у патролу ради извиђања непријатеља 22. јула 1916. год. на положају „Зборско", којом је приликом помагао већу патроле поднаредника исте чете Деспота М. Топаловића, одликујући се личном храброшћу, послушношћу и вољом, чиме је допринео да патрола изврши свој задатак на потпуно задовољство. Предложен је за одликовање *сребрном медаљом за храброст.*

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

(9)

„Сунце зађе да се опет роди,
Народ гине да се ослободи".

ДРАЧ—ВАЛОНА—КРФ

А војска лагано се одмара около Љеша, и још брже умире и пуни гробље, чекајући лађе за укрцавање, али лађе нема на нема... „Мора да се иде на Драч, јер се војска а и сва бежанија не може укрцати у Сан Ђовани." Тако је гласила наредба. И тако је морало бити. У Сан Ђовани су се укрцала само деца—ђаци и болесни војници и официри и један део бежаније на брод санитарних мисија америчкога Црвенога Крста. А све остало, пут за Драч! Само помисао на мочари, кроз које се има проћи, поражавала је изнемогле путнике, а камо ли.... Али.... мочари су већ биле пуне мртвих коња од предњих одељења, која су пре прошла. Па да не-

би све остало у баруштинама, праве се лесе од прућа за прелаз коморе и војске. Па ипак коњи испунише баре и направише безброј брвана за прелаз. Па хајде гази бујну реку Мађ, дави се и спасавај и опет кроз баре, кањуге и водокрчине и патњи нигде краја....

Ноћ у једном гају. Тишина мека вечерња са здатним сунчаним зрацима и топлим поветарцем, пренесе нас мислима у наше гајеве, у дубраве и некадашње срећне дане. Поспасмо као заклани од умора. Једно звоно са оближње католичко-арбанашке цркве пробуди нас рано са изненађењем, јер мишљасмо да је Европа давно заборавила на Бога и подсети на наше полуноћнице и јутарње божићне. А ово време беше баш у те дане, 2 јануар! У јутру рано полазак и остављање мртвих људи и коња, као метиљаве овце у тору, које ноћу попркају. Вазда изгири, гладан, по тешком путу, па увече леги онако загрејан и изнурен на хладну земљу, заспи и не пробуди се. Вечерња студен остављаше нам тако безброј другова по путевима за навек. Још једно преноћиште, и још једно, и још 3-4 реке газа и преноси на леђима један другог, док једва тако мучећи се не изђосмо на шодер пут, што води из Тиране у Драч, пошто пре тога прешосмо крај древне Кроје, Скендербегове престонице, коју је Султан Мехмед лично дошао био да освоја, чинило му се да да није и то ластавичије гнездо, припијено уз крш, много било Скендербегу, исто онако, као данас Франц Јосиф и Виљем што раде, отимамајући малу имовину малога и храброга народа.

Војска притисла с обе стране тај леши пут, пригрливши га као врући хлеб, улогорила се и чека опет лађу. Бежанија испрекиданим групама, са дењковима и куферима на леђима прилази и граби за пристаниште. А аустријски аероплани к'о белоглави крагуји шестаре у ваздуху и бацају цедуље српским војницима да се врате својим милим и драгим? као оно препредена лија кад је звала коке да сиђу из кокошара, обећавајући им мир и љубав међусобну. А једновремено бацају бомбе на Драч и убијају толике невине душе у њему. Толику притворност, лаж и безочност не би ваљда ни лисица чинила, да у једној руци носи „мирољубиве" цедуље, а у другој бомбе! Војници полегали по песку као метиљаве овце и бишту се без обзира на те „пријатеље" из ваздуха и „докусурављу" волове. Али чиме вготовити то уморно и мршаво месо, кад је маст 20 дин. кгр? Хајде да се потражи мало лоја из меса. Ено, онај, „Гаљоња" изгледа добар, из њега ће мо добити лој. Кад га месари разчерече и разбију кост, а оно из костију тече вода нека. Дакле и сржи из костију се стопила од силнога умора и глади! Појмљиво је липсавање коња и умирање војника без икакве болести. Изнурености и истрошености животне енергије потпуна. „Озако су ваљда и наше кости пуне воде место сржи," говоре војници и наричу за својим коњима, који се пратакају по планинама липсавајући. „Хвала ти дорате", од неба до земље, што си ме довде послужио и донео ми ствари, што сам ја остао у животу, теби и твојој издржљивости хвала...."

Мртве војнике опевају свештеници пред ископаним ракама крај пута. „Хвала Богу, да да видимо војничку сахрану са опелом први пут од Митровице". Зло беше без хлеба, сад опет зло од сувога двопека — изразваше се гладна црева, па навалила некакава срдобоља на војнике, те падају по путу као куршумима устрељени. А како и да не падају кад су већ дотле наравнили 1500 км пешке по највећим теренским тешкоћама, погибијама и гладовању.

И опет патњама и изненађењима нигде краја. У Драчу се не може укрцати сва војска, већ само изнемогли и болесни војници, а остали да иду на Валону!" А пут од Драча до Валоне 70 километара и онакав исти као и од Драча до Љеша. Ко иде оним истим путем, на коме су се преполовили читави одреди наше војске и на коме су 8 дана у води стајали наши рекрути и половина њих кости оставила ту, обележивши тај пут као „пут смрти" за српску војску. Али ко ће одвојити изнемогле и болесне од здравих, кад је све изнемогло?! Ипак у лађе је смештено што се могло, што није могло, продужило је пут за Валону, да посеје још кости своје...

(Свршиће се).

Коњички мајор, Ђорђе Исаковић извештава другове и познанике да је његова добра и племенита жена Јела преминула у Атини 24. јула о. г.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 97. Петак 12. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 11. августа

Српски званичан извештај. — 11. августа. — У Могленн наше трупе продужују успешно своје нападе. Сви бугарски противнапади пропали су.

У правцу Флорине воде се огорчене борбе повољне по нас. Бугари трпе огромне губитке од наше ватре. Само пред једним делом положаја једног нашег пука нађено је више од 200 бугарских лешева.

Бугарска пешадија која је покушала напад, одбачена је нашом ватром и контранападима за 600—800 метара у назад.

У току дана заробили смо око 100 бугарских војника.

Солун, 11. августа

Француски званичан извештај. — Данас је на Струми било пушкарања и канонаде на предстражама. На Беласици измена пушчаних и топовских метака. Од Дојранског језера до Вардара стварна артиљеријска активност. У долини Могленице Срби настављају своје напредовање у пркос живом непријатељском отпору. На левом српском крилу одбијени су сви бугарски напади у пркос њиховој жестини и учестаности. У том правцу заробљено је око 200 Бугара.

Солун, 11. августа

Енглески званичан извештај. — На Дојранском фронту непријатељ је неактиван у току јучерашњег дана, осим што је било слабијег бомбардовања. Источно од Струме једна непријатељска батерија ућуткана је нашом артиљеријом. Ништа важно није се догодило на осталом фронту.

Париз, 11. августа

Македонски фронт: У току 9. августа савезничке војске су у центру одржале и учврстиле све освојене положаје између Могленице и Беласичког масива. Срби су наставили своје наступање северно од Струлина, на пошумљеним падинама Кукуруза. Французи су одбили један ноћни напад Бугара противу села Палмиш, које је недавно освојено на падинама Беласице. На десном крилу, на Струми, и на левом крилу, ка Островском језеру, непријатељска је офанзива задржана. Оборен је један непријатељски аероплан на обали Дојранског језера.

Лондон, 11. августа

Званичан извештај. — На Дојранском фронту примећена су јуче два бугарска батаљона у околини Даутли. Одбили смо истакнуте трупе. На фронту Струме непријатељ се утврђује на линији Јеникеј—Кукулук—Неволјен—Кавдар—Маб. Бугарски напади противу француских трупа које држе врх Комарјан одбијени су. Српске трупе држе своју линију у околини језера Острово.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 11. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: Северно и јужно од Соме артиљеријска се борба наставила преко целога дана особито на секторима Белуа и Естре, где је била веома жива. На десној обали Мезе један сјајан напад, који су водиле француске трупе противу не-

мачких положаја између Флери и утврђења Тиомон, омогућио им је да постигну знатне успехе. Французи су заробили 200 војника и 2 официра.

Наредник Дорм оборио је свој шести аероплан који је пао у област Маршлепо северо источно од Шона. Други један немачки аероплан оборен је у области Роа.

Лондон, 11. августа

Званичан извештај. — Непријатељ је предузимао два напада преко ноћ јужно од Тјепвала. У току првог напада, у 9 час. у вече, он је успео да продре привремено у наше ровове, али је био одмах истеран. Други напад, који се десио у 1 час. по поноћи, одбијен је. Непријатељ је ноћу бомбардовао нарочито О Боа и Базантен. Према Лансу успешно смо извршили један препад.

Доцнији извештај. — Јужно од Тјепвала освојили смо 200 јарда непријатељских ровова. Непријатељска је артилерија ућуткана на 3 тачке ватром контра-батерија тешке артилерије која је изгледала веома успешна.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 10. августа

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: Ноћу, 9. августа, у области јужно од Крева, непријатељ је вршио напад уз пуштање загушљивих гасова, који је одбијен с великим губитцима по њега. На железничку станицу Маневич непријатељ је бацио са аероплана више од 100 бомби. У области реке Серета, јужно од Броди-а, непријатељ је местимице предузимао офансиву, али је свуда био одбијен нашом ватром. Близу извора Прута, југозападно од Аџелужа, заузели смо два виса северно и јужно од планине Коверла, на мађарској граници.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 11. августа

Званичан извештај. — У долини Астико непријатељ је бомбардовао са жестином наше положаје у дну долине. У току ноћи један покушај непријатеља да наступи између Кавера, Цингарела и висоравни Астико био је сломијен. Наше су алпинске трупе освојиле снажне непријатељске положаје на западним падинама планине Тофана, где смо заробили 40 војника. У области Горице водили су се јуче артилеријски бојеви. Непријатељ је покушао да се приближи реци Вертојеца, али је био одбијен.

Узајамна артилериска ватра, која је имала за циљ да спречи радове на утврђивању на једној и на другој страни. Непријатељске батерије гађале су болницу у Горици, где су рањене неколико војних лица.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 10. августа

Кавкаски фронт. — Турци који су предузели офансиву на фронту села Елен и Шадимеден у приморском рејону, били су одбачени на њихове положаје западно од Ванског језера. Наша се офансива развија повољно. Заробили смо 3 официра и 174 турских војника. У току гоњења наша је коњица исекла много Турака из колона које су одступале.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон, 8. августа

Лорд Роберт Сесил изјавио је у Доњем Дому да из извештаја које је енглеска влада добила излази да је фелдмаршал фон Вебер, војни гувернер Црне Горе, објавио једну прокламацију, у којој је било речено да ако се генерал Вешовић, бивши црногорски војни министар и његова два брата која су напустила у своје време земљу, не предаду драговољно у року од 4 дана, отац генерала Вешовића старац од 75 година и један други његов брат, који су задржани као таоци, биће обешени. „Боснише Пост“, званичан немачки лист у Сарајеву објавио је по том да је брат генерала Вешовића обешен, али да је отац изузетно био помилован. Из једног другог извора добили смо опис самог извршења пресуде „14. јуна обешен је Владислав Вешовић брат бившег војног министра ђенерала Радомира Вешовића. Бивши војни министар Вешовић који је виновник за буну и за убиство није се до сада јавио властима. Према коме његов брат Владислав ухапшен је рад вешања. Отац генерала Вешовића који је био задржан као таоц, заслужио је исту судбину, али је ко-

манда царске војске куд и камо милостивија према једном старцу од 75 година него што је био његов син, и помиловала га у путу изузетне племенитости".

Амстердам, 8. августа

Говорећи у мађарском парламенту о држању Румуније, гроф Каролји демантовао је извесне гласове по којима би агресивне намере преовлађивале у држању те земље. „Ма како било, завршио је он, Мађари су готови да се боре за интегритет Мађарске и за одбрану Ердеља".

Граф Тиса, председник министарског савета, изјавио је да, не хотећи да се упушта у полемику односно изјава графа Каролји-а о Румунији, жели само да констатује да је очевидно да извесан део румунске штампе чини све могуће од почетка рата да би изазвао непријатељство Румуније противу централних сила. Та је штампа упућивала опште прекоре влади што није искористила згодну прилику, која јој се била јавила пре наше офансиве противу Русије од прошле године. Иста штампа верује да се та згодна прилика сада повратила. Граф Тиса је потврдио опонирања тих гласова од стране Каролји-а и додао је да је са своје стране да ће мађарски народ, докле год буде било и једног Мађара, бранити интегритет земље противу сваког напада.

СРПСКА ВОЈСКА КРОЗ АЛБАНИЈУ

— Белешке једног ратника —

(10)

„Сунце заће да се опет роди,
Народ гине да се ослободи".

ВАЛОНА—КРФ

И та изнемогла војска превози се на италијанским лађама до Валоне, а од Валоне претоварује се на француске лађе. Први прихват на француској лађи „Савоја" никада српска војска неће заборавити. Војници излазе као сенке из талијанских лађа, срозани, пржави, немоћни и чисто почели да прелазе у трулеж, једва болно и немоћно пењући се уз степенице колосалне лађе „Савоје" а племенити морнари прихватају их за руке као браћу своју и уводе у одаје простране лађе, смештају на удобне постеље и залажу свежом и топлом храном. Јер они врло добро знају да су ти срозани скелети некадашњи соколи са Куманова, Цера и Космаја, сада са поломљеним крилима, заслужили не само такав пријем, него и почаст.

И заљуљаше се морски таласи и понесоше ове саломљене хероје на тихо острво у Јонском Мору на одмор, поткрепљење и ново спремање. За неколико дана па је реституација на острву Крфу са највећом брижљивошћу и предомишљајем извршена: здрави на Крф, а болесни на острва Видо и Лазарет у болнице, где већ беше наслагано хране у изобиљу. Али доцкан! Полумртва или мртва уста не једу. Тако шапутаху бледа уста изнемоглих војника на Видо, који доспеше ту, колико да умру на миру, на тихом поднебљу, пунећи широке исконане раке, по 100—200 дневно. Па ко су ти војници, који својим великим помором од изнурености, прозеблости и глади обележише име томе невином острву „Острво Сирти" (l'île de mortel)? То су наши рекрути. То су наша деца, наша задужница, на којој смо све наше наде за будућност видали и заснивали; то су наши ђаци из 1912 год. који испуњаваху све школе у Србији и представљаху онда сву школску омладину српску; то су они наши несташни рекрути, који нам у Чачку и Краљеву заглуше уши од песме; то су они рекрути наши, који су имали да замене нашу изнурену и уморену војску на бојној линији; то су они рекрути који су 8 дана у води стајали пред Валоном чекајући допуст од талијанске војске, да могу продужити; то су они наши лепи бећари, на чијим се рубовима на кошуљама сад и не познају везови рукотворине љуба и сеја њихових, од прљавштине и гади; и то су они наши рекрути, који при поласку из Србије бројаху 40.000 а сада 5000!

А шта раде они на Крфу, који су под видом, „здравих" истоварени тамо? Свесте се од силнога замора, пребројавају број километара колико су прешли пешачећи и борећи се од Саве, Дунава и Тимока до Крфа грозећи се и у сну и на јави својих доживљаја кроз Албанију и размишљају о распетом и расчерченом српском народу: шта би ово с њима и шта ће бити даље?.... Где се деде оноликн народ српски, бежанија, ђаци и остали?! „На четири стране света код добрих пријатеља".—Одговор је гласно. Опкољени свуд наоколо водом, као пре три месеца непријатељем, али водом, која их умива, освежава, опоравља и доноси хране у изобиљу, они раз-

мишљаху о мору и његовим благодетима и праведној тежњи и борби српског народа за морем и видеше да је ту с њима заједно њихов Врховни Командант, њихова Влада и све њихове старешине, па видеше и свога доброга Бога, који их нигде није остављао, па ни овде у туђини, коме побожно и са пуним очима суза, са својим свештеницима, утјешитељима, принесоше ову топлу и ратничку молитву:

„Господе Боже, Оче и Творче наш! Боже правде и истине и милосрђа! Ти који дарова славу и моћ Немањи и Душану Силном и Светост Светоме Сави; Ти који напоре и жртве наше награди освојењем Косова и увећањем миле нам домовине,—чују молбу нашу и молбу целога напаћеног и на крст мученичтва распетог народа српског. Чуј, Господе, и услиши!

Својом божанском силом и свемогућством укрепи, заштити и помози, Оче небески, Твога изабраника и помазаника, нашег благоверног Господара и Краља Петра, Величанственог Наследника Престола Његовог, Његов узвишени Дом, Његову јуначку српску војску, ојађени Народ Српски и васколико уцвељено Српство. Благослови дела његова, окити венцима победа над непријатељима наше слободе, свете вере и православне цркве, Његову храбру српску војску и војске Његових славних савезника.

Умножи славу Његову и увеличај славу Србинову. Са сузама у очима и на коленима, молимо ти се, Господе, у овоме светом храму, овде у туђој земљи, тако далеко од наше мајке Србије, где нас жељно очекује најач наша.

Силном Твојом десницом, Свемоћни Творче, учврсти власт и престо Краља Српског, а српску витешку војску, Народ Српски, дечицу нашу, омладину — понос наш, ожалошћене родитеље и брижне сроднике наше и све поробљено и намучено Српство сачувај, избави и спаси од силе вражје и непријатељске!

Свима њима и нами подари, Господе, анђела хранитеља и бранитеља; нас, и венцима славе увенчану војску српску запоји духом мудрости, бадрости и храбрости, да сви јуначки и славећи тебе, Боже наш, претрпимо ове крсне муке и горка страдања и да скоро дочекамо и прославимо дан васкрсења свеколиког Српства.

Отклони и сачувај, Оче наш, цео Народ Српски од сваке беде и нужде; избави га од огња и мача непријатељског, од сваког беса, пакости и напасти његове. Даруј, Господе, Народу Српском — и оном поробљеном и нама овде — потребне силе и моћи за спасење његово. Помози нам у свему, да увеличамо славу и величину нашу и Твоју Господе, и да што скорије, са развијеним заставама прогонимо злотворе, да нашој славној и милој домовини, нашој мајци Србији утремо крваве сузе и ослободимо је испод ига непријатељског.

Даруј нам, Боже, милост велику, да што скорије ужегнемо кандило у Св. Грачаници на Косову, да у Мрковом Приплу и Царском граду Скопљу прославимо име Твоје, да се што пре у древноме Нишу помолимо Теби, Творче Милостиви, за покој душа палих див-јунака, да у славном и престоном Београду нашем што пре Тебе Бога нашег хвалимо и Теби благодаримо.

Ти си, Боже и Господе наш, извор силе, власти, моћи и господства и ми тврдо верујемо и свесрдно молимо Те, да молбе наше, жеље наше, вапаје невине дечице наше и целог Српства чујеш, и брод трпљења и искушења крају приведеш и на брег спасења изведеш. Тога ради Теби, Господу Оцу, Сину и Св. Духу, славу, хвалу и благодарност приносимо и уздижемо сада и кроз све векове до вечности — Амин!

Седећи на острву тихом, забринути као оболели галебови на морској стени, припремајући понова своју снагу за велики задатак свој они бацаху поглед на све четир стране света, највише задржавајући своје чежњиве очи тамо на Север, где је и њихова домовина, певајући јој тихо и сетно ову чежњиву песму:

„Тамо далеко, далеко на Север,
Тамо је земља моја,
Тамо је Србија!"

А кад се опорављени, освежени и опремљени, пошто прво окадише и пређише гробове својих умрлих другова, кренуше са Крфа пут Отаџбине своје, и кад се на лађама отискоше са обале питомога острва и винуше таласима морским пут Солуна, запеваше весело:

„Хајд'мо са Крфа, са Крфа на Север,
Тамо је наша мила и лепа Србија!..."

„Тамо далеко, крај плава Дунава,
Тамо су села наша, ту нам је љубав сва".

Сретен Динић.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 98. **Субота 13. августа 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 13. августа

Српски званичан извештај. — 12. августа. — У Могленп се продужују борбе и наш притисак на целом фронту. Бугари покушавају локалне противнападе који увек остају потпуно безуспешни.

У правцу Флорине, после страховитих губитака и растројетава, Бугари су се ограничили само на обичну канонаду.

Један наш авијатичар, француски поручник Тируен, оборио је јуче један немачки аероплан, после јаке борбе. Немачки аероплан пао је у наше линије у Могленп. Један немачки официр и један подофицир који су били на њему заробљени су. Официр је рањен.

Немачки комуникеи стално представљају као да су високи Цематјери у бугарским рукама. У ствари, не само Цематјери, већ и положаји далеко испред њега били су увек, па су и сада, у нашем чврстом поседу.

Врховна Команда има поуздаиих података да су бугарски војници масакрирали наше ухваћене војнике или заостале рањенике у пределу Флорине. Док Бугари продужују своја уобичајена зверства над нашим војницима, дотле њихови заробљени рањеници добијају најнежнију негу у луксузним енглеским болницама у Вертекопу, придатим нашој војсци, које у осталом бугарско-немачки аероплани свакодневно бомбардују.

Солун, 12. августа

Француски званичан извештај. — У правцу Струме савезнички аероплани бомбардовали су низ непријатељских логора. Пушкарање на предстражама. Енглези су жестоко бомбардовали зону у којој се непријатељ креће. У правцу Беласице уобичајени, местимични сукоби. У Дојранској зони жесток артилериски двобој с прекидима. Уобичајена канонада на једној и на другој обали Вардара. Срби су наставили и даље да врше јак притисак на утврђене непријатељске положаје. На левом крилу сваки и најмањи покушај бугарске офанзиве био је потпуно задржан, докле у правцу Ветрине, на високим планинама, Бугари нису презали да предузму 6 узастопних противнапада. На левом крилу они су ноћас и јутрос обуставили сваки напад и неки српски делови су већ наступили. У осталом бугарски заробљеници једногласно тврде да српска артилерија има неоспорну надмоћност над бугарском и да су Бугари претрпели веома велике губитке. Утврђено је да је само пред 9. пуком нађено више од 200 бугарских лешева.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 11. августа

Француски званичан извештај. — Северно од Соме француске су трупе напале око 5 часова у вече немачке положаје у области Морепа и пошто су отели један део села,

који су Немци још држали, као и оближње ровове, помакле су своје линије за 200 метара даље, на једном фронту од 2 км. који се пружа дуж железничке пруге северно од села па до коте 121 југо-источно. Французи су заробили 200 војника у току те операције и запленили десетак митраљеза. Јужно од Соме артилеријска се борба наставља јужно од Естреа и Лихона. На десној обали Мезе Немци су вршили више напада ручним бомбама противу новог француског фронта између Тиомона и Флери. Французи су наступили с ону страну источне ивице села Флери. Борбени који су се водили у току дана понели су број заробљеника на 300 људи од којих 8 официра који су заробљени од јуче на томе сектору.

9. августа на фронту Соме један је француски пилот напао три немачка апарата и успео да се ослободи својих противника од којих је једнога оборио близу Атила, у области Хам. Апарат се разирвао о тле. У току јучерашњег дана један француски апарат оборио је један немачки Албатрос у правцу Епуа, северо источно од Ремса. Друга два Немачка аероплана пала су стрмоглавце у немачке линије, после борбе с француским аеропланима.

Лондон, 12. августа

Званичан извештај. — Непријатељ је јутрос предузео нов напад уз жестоко бомбардовање, али после тога није било више пешадиских напада. Близу редута Хохенцолерн непријатељ је бомбардовао поједине положаје и покушавао неколико испада који су пропали. Један наш испад успео је северо-западно од Ла Басе, и том смо приликом продрли у непријатељске ровове.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 11. августа

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: 10. августа, око подне, непријатељ је отворио жестоку артилериску ватру противу наших положаја код Тоболи, на западној обали Стохода, после чега су његове јединице предузеле офансиву око 4 часа по подне, али су биле одбијене нашом пешадиском и митраљеском ватром.

На Златној Липи, према заробљеним војницима, видело се да има и турских пукова.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 12. августа

Званичан извештај. — Непријатељ је покушао да наступи између Кавера, Цингарела и Кавера Цобио, али је свуда био одбијен. После једног сјајног напада ми смо заузели снажне непријатељске положаје на западној падини Тофане. У зони Горице артилеријски двобој.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 11. августа

Кавкаски фронт: Наша се офансива западно од Ванскога језера развија. Северозападно од Муша заузели смо село Артинџанк. У правцу Мосула наше су храбре трупе разбиле у области села Рајат четврту турску дивизију и заробиле јој два опкољена пука, од којих један цео са командантом и штабом. Запленили смо топова и митраљеза. Пребројавамо заробљенике и пописујемо плен.

Вечерњи званичан извештај. — Кавкаски фронт: **Гонећи непријатеља западно од Ванскога језера наше су трупе ушле у варош Муш где су заробиле доста војника. Према накнадним извештајима односно борбе у току које смо опколили делове 4. турске дивизије, заробили смо 11. турски пук. са његовим командантом, 50 официра, 1600 војника и готово све преживеле из 10. пука. 2 ђенералштабна официра, повише виших официра и 650 војника. Исто тако у тој борби запленили смо 3 топа и 3 митраљеза.**

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 9. августа

„Журнал“ је добио од Филипеска, бившег румунског министра ову депешу: За нас исход борбе не подлежи ни најмањој сумњи и ја

вас молим да од сада сматрате Румунију међу чињеницама које ће допринети њеном срећном свршетку. Сада кад већ можемо с потпуном мирноћом назрети победоносан исход, допустите да одам правду Немачкој што нам је својим насртајем омогућила да упознамо једну Француску још већу, још лепшу, коју волимо сада више него ли Француску од пре рата, којој смо били привржени душом и телом.

Атина, 9. августа

Потврђује се из дипломатског извора да је јуче потписан руско-румунски војни уговор. На основу тога уговора Румунија ће напасти чим се савезничка офансива на Балкану буде остварила.

Букурешт, 10. августа

Војни споразум између Румуније и Савезника потписан је 24. јула. Румунија ће се спустити до Егејског Мора заузимањем извесног дела бугарске територије до Дедеагача.

Атина, 11. августа

Рајтерова Агенција јавља да је Радославов изјавио у Собрању, да Бугарска није изменила своју политику у односу према њеним савезницима и неутралним земљама. Он је изјавио наду да Бугарска офансива на Балкану неће изазвати компликацију.

ПОДЛИСТАК

КАТУНАЦ И ПОЖАР

Ова два имена за нас ће од сада бити симбол славе и јунаштва, а за Бугаре—гробница њихова.

Најмаркантнији ћувик, који путнику пада у очи, при улазу у плодну котлину Меглена, а на простору између Кожуфа и Ничеа, јесте шумовити и шиљати Катунац, који је при врху сав у кршу. Десно је од њега кршно и платоасто биле Ветреника, у највишем делу под пашом, а лево је коса Пожара, која се терасасто спушта ка Меглену. То су за Меглен положаји првога реда, а нарочито Катунац.

Августа 4 ог напали су Бугари Катунац и Пожар, са 7 батаљона, чија је свака чета бројала просечно 300 пушака. „Задача" им је била: Србе отерати са ових положаја, за два дана одмаршевати у Солун и очистити га од Срба.

Наши су били готови као запета пушка и свом силом оспу на Бугаре. Не може се управо рећи, која је ватра с наше стране била јача: да ли пушка или бомба, топови или пљусак митраљеза. Пушка и бомба не престајаху („пешадија ври"), топови су чуда чинили, нарочито она пољска из равни мегленске, а улога митраљеза била је тако силна, да је овај дан био управо дан митраљеза. Било је случајева, да су Бугари молили, да наши стану са митраљезима, да их не уништавају („Не те, браћо више, ми изгибосмо сви"—у том смислу је чуо наш војник њихово запомагање).

Навикнути на лаке победе у доба нашег тешког положаја, када смо се били расплинули на све стране, Бугари су и сада у руљама насртали („Иде к'о ћорав, к'о луд, мајку му...., трчи к'о гоњ бесно шето, иде право на чистину" — вели наши војници) и формално били уништавани од наше ватре.

У наших војника развила се она јака морална особина поноса и јунаштва, а уз то их је и дејство митраљеза и топова охрабрило. Само вичу: „Наши митраљези што су дејствовали!" „Што су дејствовали!!" „Наши митраљези сила!" А за топове ће рећи: „Пешак расте под артилеријом и јури напред".

*

Борба је почела рано у зору, у 4 и по часа. Дан је био чист, јасан, топао. У исто време Бугари су нападали фронт Ветреник—Катунац—Пожар. Главна је снага ударила на Катунац и Пожар, а према Ветренику су демонстрирали са једним батаљоном 29-ог пука.

Катунац су са свих страна обасипали шрапнелима и разорним зрнима, која су се у оној првој тмини као муњевите стреле забадала у шумовито, црно покривало Катунца. Чета из резерве јури и благовремено стиже у шанац. Катунац нападају два батаљона 29-ог пука и један 46-ог. Наши су били спремни за дочек. Чим су Бугари наишли, борба се развија. Командант батаљона обилази чете и својим храбрим држањем бодри војнике за борбу, као и сами командири, који су са својим водницима већ свикли на најјаче окршаје. Ми-

трављеви косе, нарочито лево где је папрат по оној чистини, где су Бугари из шуме у рукама наишли. Особито их уништава митраљез изнет на сам чот, где је буква осматрачка; њиме је храбар потпоручник Младен Жујовић задавао смртне ударце Бугарима. И остали сваки са свог места бије без промашаја. Иза исте букве осматрачке стајао је поднаредник Милојко Божалац и обарао сваким метком. Тако и Мелентије Тодоровић и многи други са згодних места.

Мало је то трајало и наши врше испад на оба крила, кроз шуму, кроз „бучје", где су Бугари подилазили да опколе, јер их је било несразмерно више. Водови за то одређени без оклевања јурну кроз шуму. Са оним десно био је поручник Александар и наредник Љубомир. Када су пришли ближе потоку, Бугари отворе ватру и почну викати „Ура", али нико да крене напред. На један пут каплар Михајло Радојковић спази 4—5 Бугара, и јави нареднику: „Ене га Бугарин". Наредник Љубомир само рече: „Немојте да пуцате, да приђемо да бацамо бомбе". И тако ураде. Михајло потрчи и баци „четири комата", а с њим баци и Јеврем Николић. Многе Бугаре ту побију и обране, а остали појуре натраг кроз шуму.

За то време према центру положаја, услед силне погибије, Бугари су били јако растројени и после поновљеног нашег испада са центра ударе у срамно бегство, оставивши масу лешева и многобројну спрему. Када су ови наши са десног крила прилазили горе, само у једноме правцу пребројали су на 80 лешева, међу њима и леш једног Турчина међународног („Очима сам својим прегледао 80—100 мртвих, пргазио сам и једног Турчина са фесом и великим појасом"—вели Драгутин Јовановић). Сељаке у белом оделу на Катунцу нису виђали међу Бугарима.

Приликом последњег испада из рова наш жандармериски поднаредник убија бугарског официра, чији револвер предаје за успомену чувеном уметнику Чернову, који је баш овога дана, срећним удесом, за све време борбе био на Катунцу у највећој ватри и имао прилике да врши снимања на самоме бојишту.

(Свршиће се)

НА ЗНАЊЕ

Обавештајни биро српског Црвеног Крста на Крфу известио је поштанско одељење Врховне Команде, да се новац за Србију може слати само за ниже побројана места:

1. Аранђеловац	15. Обреновац
2. Београд	16. Охрид
3. Чачак	17. Пирот
4. Горњи Милановац	18. Паланка
5. Штип	19. Прилип
6. Јагодина	20. Шабац
7. Крагујевац	21. Смедерево
8. Краљево	22. Ужице
9. Крушевац	23. Скопље
10. Куманово	24. Ваљево
11. Крива Паланка	25. Велес
13. Лесковац	26. Врања
13. Битољ	27. Зајечар
14. Ниш	

За остала места у Србији новац се може слати само преко лица која живе у напред побројаним местима, па ће та лица послати новац дотичнима по прилици, пошто новчани саобраћај поштом за друга места не постоји, а банке које врше исплату немају своје филијале у осталим местима.

Из поштанског одељења Врховне Команде, 12. Августа 1916. године.

*

Почевши од 15. Августа ове године све војне поште оперативне војске, као и пошта министарска на Крфу, примаће уплату и вршиће исплату упутница у грчкој монети — драхмама.

Ово важи како за званичан тако и за приватан саобраћај.

Саопштава се ово заинтересованима ради знања.

Из поштанског одељења Врх. Команде, Бр. 1935, 11. Августа 1916. год. у Солуну.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 99. Недеља 14. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 14. августа

Српски званичан извештај. — 13. августа. — На фронту Моглене наша се акција наставља успешно. Ноћним препадом 13/14. августа наше су трупе отеле нове бугарске ровове на падинама Ветреника и одбиле све непријатељске противнападе. Све се боље потврђује да су Бугари на овом фронту имали великих губитака. Тако, само испред једне тачке наше су трупе закопале 231 бугарека леша од којих су 3 официра. Испред друге тачке избројано је 250 бугарских лешева. Најзад, многи бугарски лешеви нису могли бити избројани пошто се налазе на зони тученој непријатељском артилеријском ватром.

У правцу Флорине ситуација је непромењена. Сви бугарски покушаји противу наших положаја потпуно су пропали и ако су довукли и тешку артилерију коју ми у осталом тучемо енергично. Ноћу 13/14. августа Бугари су покушали 3 напада, али су нашом ватром и снажним противнападима разјурени и натерани у бегство.

Наши авијатичари били су веома активни.

Солун, 13. августа

Француски званичан извештај. — Данас на левом српском крилу Бугари су отпочели акцију једном жестоком канонадом. Није било пешачких напада. Од подне дуж пута Баница Острово бугарска пешадија напада без икаквог успеха. У планинским масивима пет бугарских напада одбијено је преко ноћ. У ствари Срби напредују на извесним тачкама у томе правцу. Канонада с прекидима од Мајдзага до Дојранског језера. Било је више сукоба ка Беласици. У Долини Струме наша је артилерија растерала непријатеља и ућуткала разне батерије.

Јуче су разни форови у Кавали, изузимајући један, уступљени Бугарима од стране Грка. Услед тога енглески ратни бродови нашли су се приморани да отворе ватру противу тих форова који су остали наоружани.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 13. августа

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Јужно од Морепа жесток противнапад Немаца на брежуљак 121. Немци нису могли пређи француским линијама, и претрпели су тешке губитке. Заробили смо око 60 здравих војника. Број заробљених здравих војника на томе сектору премаша 350 људи. Између Анкра и Ена била је жива артилериска борба у току ноћи а у области Роа, Ласањи и Мулен су Туван. На десној обали Мезе велика активност обеју артилерија у области утврђења Тиомон. У 2 часа по поноћи покушај Немаца противу села Флери пропао је потпуно. У Апрмонској гори бомбардовању француских ровова следовао је покушај напада, који је задржан препречном нашом ватром. Близу Шовонкура један немачки препад пропао је под француском ватром.

У току јучерашњег дана један француски

пилот оборио је један немачки авионлан бливу Гревеши (северо-источно од Ремса).

Париз, 13. августа

Званичан извештај од 11 часова у вече. — На фронту Соме Французи су у току јучерашњег дана наставили да туку немачка утврђења из топова. Број заробљених војника, у току јучерашњих бојева, износи сада 600 људи, 8 нових митраљеза нађено је данас у оном делу села Морепа, који смо јуче отели. Југо-источно од Сен Мијела, један немачки покушај предузет ноћу противу Кроа (ен Жан, заустављен је нашом ватром. Други један напад, управљен противу положаја у шуми Аји омогућио је Немцима да продру у истакнуте ровове, одакле су били одмах истерани противнападом. Уобичајена канонада на осталом фронту.

Извештај од 3 часа по подне објављује да је у току јучерашњег дана један француски пилот оборио један немачки аеронлан бливу Гревеши, северо источно од Ремса.

Лондон, 13. август

Званичан извештај. — На нашем десном крилу ми смо се спојили с Французима који су били знатно напредовали у Морепа, у току јучерашњег дана. Жестоки бојеви водили су се на источној и северној ивици шуме Делвил и ми смо помакли своју линију за неколико стотина метара с обе стране пута Лонгавал—Флерс. Као резултат тих операција, заробили смо 8 официра и 179 војника. У 8 час. изјутра дужина освојених непријатељских ровова јужно од Тјепвала била је као што је то јављено у јучерашњем извештају око 700 метара преко испадног угла Лајпциг. Од тога доба ионова смо напредовали на томе сектору, вршећи нападе ручним бомбама са веома слабим губитцима по нас. Заробили смо 105 непријатељских војника осим оних 65, о којима је јављено у јучерашњем извештају. Источно од Милиха запалили смо једну мину, чији левак сада утврђујемо. Прошле ноћи вршили смо више срећних испада у немачке линије северно од Сен Вата, близу Милиха и западно од Обера, наносећи непријатељу прилично губитака. Близу Генши једно омање непријатељско одељење посело је један од наших минираних ровова, одакле је лако потиснуто.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 12 августа

Званичан извештај. — У области села Сабилке, северно од железничке пруге Лиза—Молодечно, Немци су пуштали таласе загушљивих гасова. 11 августа око поноћи, у области Цирин а после јаке артилеријске припреме непријатељ је вршио напад на наше ровове али је био одбијен нашом гардом. У правцу Ковела, близу села Велицка, непријатељ је покушао да предузме офанзиву али је био одбијен.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 12. августа

Званичан извештај. — Слабијим али смелим нападима наше су трупе освојиле нове положаје у кршевитој зони Алпа Феса. У врху долине Фосерника вис 2354 заузет је јужно од Чимачече. Једним снажним противнападом непријатељ је био успео једнога тренутка да поврати тај положај али је био убрзо и дефинитивно потиснут од наших. У Вале Чја наше су планинске трупе освојиле непријатељска утврђења дуж падина планине Каурјол и Чима Купола. На осталим фронтовима артилеријска акција с прекидима, уз авијатичарску активност и извиђачких одељења. У једној ваздушној борби над Горицом један наш „Непор“ оборио је један непријатељски аеронлан близу Раниіано.

Рим, 12. августа

Званичан извештај. — У зони Алпа Фаса и поред густе магле која је кочила артилеријско дејство, наша су одељења јуче ионова напредовала на падинама Каурјола, заробивши око 50 војника. Противничка артилерија је била веома жива противу наших положаја у долинама Дегано и Бута. Један слабији непријатељски напад противу Вале Инферно одбијен је. У Горичкој околини и на Карсу ситуација се није изменила. Непријатељска артилерија бацала је гранате на варош и ка мостовима на Сочи.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 12. августа

Званичан извештај. — Кавкаски фронт: Наше наступање западно од Ванског језера наставља се. У правцу Мосула ми гонимо остатке разбијене турске дивизије.

ПОДЛИСТАК

КАТУНАЦ И ПОЖАР

(2)

На Пожару при истовременом нападу Бугари су прошли још горе, приређен им је крвав дочек. Све је било распоређено за одлучну борбу. Благодарећи добрим путевима, који се овде, као и свуда, на мах створише по овој области, чете из резерве и друге стижу брзо и на време свака заузима свој ров. Овде су нападала два батаљона 46-ог пука и један из 29-ог.

Чим су се Бугари приближили, а то је било одмах у свануће, и почели у гомилама из шуме наступати, наши их из ровова и са појединих стена, јер због крша није могло бити ровa, отпочну одмах десетковати. Што су ближе прилазили, у толико су више падали. Вијали су се и официри и војници. Развија се борба огорчена, крвава: митраљез, бомба, пушка и топова не престају. Сваки је наш војник гађао без престанка, само су довикивали један другоме: „Пази, где је дошао мајку му". „Пази га где се претури". Када су почели у гомилама наступати наш је куршум падао „као у сламу", где прошиша, правио је кроз њих читаве путање. Сваки је убијао, апсолутно сваки, а нарочито пак где се десе заједно по два три друга и сложе међу собом ватру. Божидар Стаменковић (3 ч. 2 б.) био је у једној стени иза камена и вели: „Ја самладнокрвно гађао. Тако сам терао, а имао сам доброг друга из 2-ге чете (не зна му име). Потреви се добар друг на оној стени. Пало је вала много, ми смо стално нишанили, гајка на 300 метара, одби граната камен и огреба га (његовог друга), а он вели: нећу да идем, оћу да терам, а ја готов (теже рањен) и предузме један Качерац на моје место, он заступи". Исто су тако заједно гађали („чим они пођу, ми сложимо ватру"): поднаредник Живота Новаковић и Богдан Станковић и Матеја Елесијевић. Таквих је примера било свуда на свој линији борбе. Осим тога било је тако неустрашимих бораца, да им се сваки мора дивити. Милован Ристовић, један омален војник, ситних изразитих очњу, сео баш на ров и бије без промашаја, не обзирући се на куршум и шрапнел, који је пиштао на све стране. Вичу му другови: „Скини се отален!"—али се он заинатио, па ни маћи није хтео. И митраљешције му довикују: „Бежи у ров, шта ћеш ту?" Али све то није помогло. Он је остао и даље да пркоси и бије, сам вели: „Пушка ми стално на око, ето овај човек нека каже". Видео је и кад је погинуо један бугарски официр. Пред Драгољубом Марковићем на 50 мет. далеко појављују се Бугари и чује се њихова команда и сав говор. Ту се пред њим помоли један бугарски официр и поче довикивати својим људима: „Ене га, стрелите!" показујући на Драгољуба, али се овај не збуни, но подвикне: „Е, вала, неће они мене—ја ћу тебе". И једним метком убије бугарског официра. За тим му се стално један Бугарин на мах појави, на мах легне. Гађао га је пет пута и после петог метка није више устао. Бомбе са тог рова нису могли бацати, јер су Бугари били уз брдо и бомба, како је округла, могла би се докотрљати натраг. И Живојин Јаношевић вели, да је убио испред жица бугарског официра. [„Убио сам га Бога ми, само се претура"]. Тако су се храбро и срчано борили на сваком делу фронта. На левом крилу Радоица Јевтић креће се у правцу једне доље близу пута, да мотри на Бугаре, да се туда не провуку. Примети доле Бугаре у гомили и тукао их, док је имао муниције а кад му је нестало, крене чети, али Бугари појуре за њим и како је био сам а њих више, у мало што га нису заробили, да није био иза жице, која Бугаре задржи „жица ме спасе, жица је вредела милијунима, обадве ми очи" — вели Радоица. Кад су му се били приближили довикивали су му: „Што бегаш, целу Европу обиђе, а нећеш да се предаш". — На десном крилу на додиру са батаљоном на Катунцу, јуначки се борио наредник Светозар Милић (Доња Трепча).

На тај начин борба је била све јача и јача. Наши су их из рова сатирали, а наро-

чито када су дошли до жица. Ту су као снопље падали и када су били већ са свим растројени, наши из ровова извршe снажан испад и до ноге их потуку, благодарећи нарочито енергичном раду команданта батаљона и храброме држању његовим командира. Тек што су одмакли од пушке и митраљеза, налази их пољска батерија из равни Моглена. Она их је просто смазала и укочила у шуми до мрака, те су их наши војници ловили као зечеве и многе нагонили на предају. Улога ове батерије била је бриљантна и командиру њеном кап. I кл. Лазару Тонићу може се само честитати.

Тако су Бугари прошли на целоме фронту. Њихова је погибија била ужасна, на 400 мртвих и 600 рањених. Бојиште је било страшно: маса лешева, остављени рањеници, бачене пушке на све стране, бомбе, многобројне капе и шињели; лелек рањеника, који се и у току целе ноћи чуо по шуми; по шуми и пашрату трагови крви од рањеника, који су успели да измакну. Било је и изгинулих официра, неки са по 6 златних прстенова, свакако упљачканих. Шта су радили, то им се сада враћа. Зна се од заробљеника, да су погинули официри: поручник Ковачев (9 ч. 3 б. 46 п). — погинуо од митраљеза; поручник Иванов (11 ч. 3. б. 46 п). — од пушчаног зрна; о потпоручнику Ралеву (7 ч. 29 пука) не зна се ништа, где је. Знају сигурно, да су у једноме батаљону 29 ог пука погинула три официра, само им не знају имена, а да је било и других погинулих, то је несумњиво, јер су заробљеници из три чете 3-ћег бат. 46 пука, и знају само за познате изгинуле у своме батаљону. Из 46 ог пука рањен је поручник Добрев (11 ч., 3 б). Зна се сигурно, да је 14. VII. на Пожару погинуо поручник Екваков (29-ти пук).

Подофицира и војника највише је изгинуло од митраљеза („Картечни ог'н ваш много ги избија"). За изгинуле Бугаре наш ће војник рећи: „Имало их је с једно на друго да скачем". Местимице су лежали читави редови („По оној стрмени извалили се они лешеви — како наступало, тако падало"). Нико од наших војника не жали, што је рањен, када се сети силних бугарских лешева.

Наши су губитци несразмерно мали према овој бугарској погибији.

Заробљен је један „официр-кандидат", који тек што је дошао на фронт из њихове Војне Академије, из Софије, син неког лекара Иванова. Када је видео, да ће бити заробљен, потрчао је са иконом Св. Ђорђа нашим војницима молећи их, да га поштеде. („Аман предајем се"). Наишао баш на неке који славе Св. Ђорђа, те га спроведу.

Узгред помињемо, да је овај 46-ти пук бугарски, који је нападао Пожар, био у борби са једном нашом колоном 28. новембра 1915. год. на Великој Глави. Бугари су наше заробљене војнике све поубијали, управо измрцварили. Ови сада заробљени војници то знају. Један од њих [Панајот Константинов] вели, како је то нарочито био наредио командант 46 ог пука, пуковник Абаџијев. Овај је грубијан зовнуо све командире чета и наредио им да позову своје војнике и да поубијају све заробљене српске официре и војнике. Командир чете, у којој је овај војник, био је резерв. поручник Добрев [адвокат у Новој Загори], сада рањен. Он је сам лично позвао своје војнике, да убијају Србе [„Пожелает ли, кои иска да излезе да бије робјето"]. Многи су изишли, а било их је, вели Панајот, који су се скрили у шуму, немогући да гледају тај злочин — „грозна работа", вели он. И сами су се војници грозили овога варваризма, када је поклано на стотину наших људи.

*

Велики успех овога дана уливаће радост у сваког Србина, а служиће за понос Команданту овога фронта и његовим сарадницима.

Када се смишљено и вешто рад изводи и са разумевањем претходно припреми — успеха мора бити и биће га. Увиђавни командант, који уме да се нађе код ровова за време паузе „мира", овога дана за време најјаче борбе био је са својим опробаним штабом и бригадиром баш на Катунцу и појављује се међу војницима у рову и испред жица, посматрајући изгинуле Бугаре, када још грувају топови и пушке праште.

Шта то значи за војника, познато је свакоме. Ово су ретки примери и као такви нека се знају.

Све је ово објективно — онако како је било.

Р. Т. Николић

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 100. **Понедељак 15. августа 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 15. августа

Српски званичан извештај. — На дан 14. августа наше трупе у Моглени продужиле су своје нападе и отеле више бугарских ровова на разним тачкама. Уобичајени бугарски ноћни противнапади остају као и увек без успеха.

У правцу Флорине активност бугарска је ослабила. Два ноћна напада 14. и 15. августа потпуно су пропала под нашим противнападима, при којима смо заробили два бугарска официра са доста војника; међу бугарским лешевима налазе се и два официра.

Наши храбри авијатичари свакога дана воде борбу са непријатељским аеропланима, натерујући их стално у бегство.

Солун, 14. августа

Француски званичан извештај. У правцу Струме на све до Дојранскога језера ситуација се није изменила. Уобичајена артилеријска активност од Дојранскога језера до Љумнице. Срби су напредовали у правцу Ветреника. После једне припреме с тешком артиљеријом, Бугари су ноћас у три маха вршили напад с великим снагама дуж пута Баница—Острово. Та су три напада потпуно одбијена. Луче је на тој тачки била обична канонада.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 14. августа

Званичан извештај. — На фронту Соме дан је био обележен веома живом артилеријском борбом, нарочито северно од Морепа и у области западно од Флери. Канонада с прекидима на осталом фронту, нешто мало јача на сектору Тиомон—Флери.

На целом фронту француска се авијатика показала особито активна и водила је с Немцима многобројне борбе, у току којих је јасно показала своју надмоћност. У области Ссме оборена су 3 немачка апарата. Први је оборио поручник Ненжесе, који је овим оборио једанаести непријатељски апарат; други је оборио наредник Дори Ово је седми апарат који тај наредник обара. Трећи је оборен близу Церене.

Друга три апарата, на које су Француви из близа дејствовали митраљезима, нагло су слетела близу Краоне. Они су били озбиљно оштећени. Један фокер оборен је из топова противу ваздушних лађа северно од Шалона. Други један фокер нападнут је и погођен, после чега је нагло и стрмоглавце пао у непријатељске линије и експлеснао се о земљу. У области Вердена оборен је један немачки аероплан, сав у пламену, у правцу Монжвила. Друга два немачка аероплана, озбиљно повређена, пала су, први у шуми Спенкур, други близу Фоаме У области Понт а Мусона један је фокер онеспособљен.

С друге стране, два стална немачка балона спалили су француски авијатичари, један северно од Ена а други на фронту Соме. Потврђује се да је 10. августа један немачки стални балон оборен француским антиваздушним топовима и пао је у пламену у правцу Безонво. У области Вердена један је немачки аероплан бацио прошле ноћи 8 бомби на Бакара. Материјална је штета незнатна.

Париз, 14. августа

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Немци нису вршили никакав покушај. У Шампањи а после снажног бомбардовања Немци су напали око 9·30 француске положаје за-

падно од Тахира, на два разна места. На једној тачки напад је био задржан француском препречном ватром, а на другој Немци су успели да продру у један мали испадни угао француске линије, одакле су их Французи једним противнападом ручним бомбама потисли. На десној обали Мезе Немци су жестоко бомбардовали област Тиомон и Флери и у више махова предузимали напад на село и на француске ровове у непосредној близини утврђења Тиомон Ни једним од тих покушаја Немци нису успели да пређу француским линијама. У Лорену Французи су узели под своју ватру немачку извидницу пред Невил-ом (северо-западно од Радонвилера). Ноћ је протекла релативно на миру на осталом фронту.

Лондон, 14. августа

Званичан извештај. — Непријатељ је бомбардовао нашу прву линију ровова на већем делу нашег фронта јужно од Анкра и напао наш положај западно од Гијмона, између камених мајдана и пута Монтобан—Гијмон, али је био одбијен с губитцима. Близу пољског добра Моке напредовали смо источно и југозападно, где смо освојили ровова 400 метара ровова дуж пута Куселет—Тјепвал. Непријатељ је недавно сконцентрисао много артилерије противу испадног угла Лајпциг у намери да се одупре нашем напредовању и да откреши своје нападе; прошле ноћи он је предузео један напад са знатним снагама противу наших ровова јужно од Тјепвала. У томе нападу увела је учешћа и пруска гарда, после снажног бомбардовања. Непријатељ је напао био одбијен с тешким губитцима и ми смо одржали своје положаје.

Дописни извештај. — Непријатељска артилерија бомбардовала је данас у подне шуму Мамец, као и наше ровове северно од шуме Делвил. Око пољског добра Моке борба се наставља и данас. У тој зони и у рововима јужно од Тјепвала заробили смо 1 немачког официра и 66 војника у току последња 24 часа. Два напада противу једног нашег минираног рова јужно од пута Бетим Ла Басе одбијена су нашом пешадијском ватром. Непријатељ је бомбардовао Нокленкур, Семор и наше ровове источно од Зилебеке. Преко целога дана дејствовали су такође и мерзери рововски на једној и на другој страни од редута Хохенцолерн. У суботу наше су батерије тукле више непријатељских батеријских положаја. Неке од тих батерија уништене су а друге оштећене. Наш дирижабл напао је више важних војних тачака позади непријатељских линија, бацивши око 5 тона бомби.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 14. августа

Ђенерал Лечицки, командант армије која оперише на Буковинском фронту, добио је овбиљна појачања и припрема се да поново нападне аустријске војске.

Петроград, 13. августа

Званичан извештај од после подне. — Западни фронт: У области Карпата, западно од Надворне, наше су предстражице, разбивши непријатеља, заузеле Село Хикта и достигле до горњег тока Бистрице Надворјанске, у области Рафалова.

Званичан немачки извештај од 5. августа тврди да су турске трупе са фронта армије фон Ботмера одбациле јуришне руске колоне. Међутим, према невештајима добивеним, никакав напад није предузимао од наше стране 5. августа према фронту армије фон Ботмера. Последњих дана било је само узајамних извиђања патрола.

Вечерњи извештај. — Источни и Кавкаски фронт: Ситуација непромењена.

Балкански фронт. — Руске су трупе пристигле у Солун и од сада чине саставни део савезничке војске која је састављена од Енглеза, Италијана, Срба и Француза под командом ђенерала Сараја. На тај начин развој непријатељских снага наставља се упорно и непрекидно на свима војиштима.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 13. августа

Званичан извештај. — Јављају за нове успехе наших трупа у планинском пределу војишта. У долини Позине одбијен је један напад на наше положаје на Монте Селуђио. Ту је противник претрпео доста губитака и оставио нам је неколико заробљеника. У зони

Алпа Фаса Алпинци су напредовали ка Кастоне дел Каурјол. Наш снажан притисак наставља се у долини Травињоло, где смо одбили један непријатељски противнапад на северне падине Колбрикова. У удолји Тровенанце ми смо наступили дуж падине од Тофена Терца на Монте Пјана до Теста ди Кинп. Наши су освојили једно јако пољско утврђење с ону страну Форчела и Кастрати. Заробили смо око тридесет војника и 1 официра. Лако је одбијен непријатељски противнапад.

Једна ескадрила наших аероплана бомбардовала је железничку станицу Сан Кристофоро северно од језера Калдонацо (Брента), где је причинила озбиљне штете; један се аероплан није вратио. У ваздушној борби која се веома живо водила над Горицом један је наш авијатичар приморао један непријатељски аероплан да слети у област Азовица.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 13. августа

Кавкаски фронт. — На фронту варош Киги па до Ванског језера огорчени бојеви се настављају. Пошто су заузеле варош Муш, наше су трупе наступиле до гребена Куртиг Џага где су имале заробљеника. У правцу Мосула гонимо остатке 4 турске дивизије.

РЕЗИМЕ ОПЕРАЦИЈА ОД 4. ДО 15. АВГУСТА НА ФРОНТУ СРПСКЕ ВОЈСКЕ

Непријатељски комуникеи и штампа хтели би да представе бугарско наступање у предео Флорине, Корче и Костура као неку победу над тамошњим српским трупама.

У истини ствар стоји овако:

Крајње лево крило српске војске, увек се је налазило на висовима северо-западно од Острова, тачно онде где се и сада налази после толико слављене бугарске офансиве. У пределу Флорине и западно од Охридског језера налазили су се само наши слаби осматрачки делови састављени од нередовних трупа, без и једног јединог топа.

При нападу Бугара, предњи делови нашег крајњег левог крила, повукли су се од 4. до 7. авг. на своје главне положаје, а нередовне трупе у правцу југа.

Од 7. августа до данас Бугари нису имали апсолутно никаквог успеха противу нашег главног положаја и нису кренули ни једну стопу напред. У пределу Моглене, напротив, наша се офансива успешно наставља. Бугарски губитци како у мртвима и рањенима тако и у заробљенима најмање су дупло већи од наших. Бугарски заробљеници су прегладнели, поцепани и морално пали. Отворено изјављују да неће да се бију за Германце и Турке. Њихово опште морално стање улива сажаљење код наших војника и служи као најсигурније средство противу многобројних бугарских китњастих прогласа којима позивају наше војнике на предају.

Целокупан бугарски успех своди се на заузимање грчке територије коју нико није бранио, а по цену великих жртава, што ће непосредно имати доброг утицаја на наше операције које предстоје на Балкану.

ПИСМА ИЗ РУСИЈЕ

I

Знам да вас јако интересује, шта је и како је у савезним земљама, кроз које ми леђаше пут за овамо, али о томе ћу вам писати други пут, а за сада да вам кажем, како је овде, у Русији, у овоме колосу државном, који треба видети и дуго дуго студирати, да би се бар приближно, веома приближно могла ценити њена моћ — економска, духовна и војничка.

Још више вас мора интересовати расположење велике и моћне Русије према овом светском рату и њена спремност за рат. Зато ћу вам укратко испричати, шта сам од Петрограда до Одесе чуо и видео.

Све што вам о овоме имам рећи, може се кратко казати — сва Русија хоће рат до краја, до потпуне победе јирског непријатеља. И она је за то спремна.

Говорио сам са високим чиновницима руским, који управљају њеном спољном и унутрашњом политиком, са њеним војним ауторитетима и и редовима, са представницима науке, Думе и штампе, са трговцима и сељацима, и сви, сви редом, као из једнога грла, рекоше: —рат до краја, до коначне победе.

— Шта, зар може бити другог одговора,

него борба до кончаног слома Немачке, — одговорио ми је **Господин А.**, најутицајнији руски активни политичар у Петрограду, на моје питање, шта мисли званична Русија, докле ће се продужити онај страшан рат.

Господину А. отишао сам са писмом из Лондона, од његовог сина, вишег официра руске војске, који се сада тамо бави по званичној дужности. У почетку господин А. прилично ме је доста резервисано, али, мало по мало, захваћен бујицом осећаја, он је био све разговорнији. Питао сам га:

— Да ли се осећа у народу воља за продужење овога крвавога рата, и да ли је он готов да рат доведе до потпуне победе?

— Да, то вам могу позитивно рећи, — одлучно је одговорио господин А. — Широм целе Русије, без обзира на положај и партије, свако, мало и велико, за рат је до кончане победе. Ми имамо прво да истерамо непријатеља из земље, а затим да га покоримо нашој вољи, коју ћемо му диктирати у Берлину. Истина, непријатељ је још доста јак, и ми ћемо имати још доста посла са њиме, али вам понављам, оставити га нећемо све дотле, док кончано не клекне.

— Не допуштате ли, да економске прилике у земљи могу да заморе позадину, што би могло да створи негативно расположење позадине за даље ратовање?

— Не, наши су производјачки елементи у овоме рату само добили у економском погледу. У народ је просут грдан новац. Све се тражи и за све се скупо плаћа, а предузетим мерама омогућено је да се пољски радови обаве, пошто је ангажована заробљеничка снага, и ви ћете чути и видети, да је у земљи проценат необрађених њива, услед одласка радне снаге у убојне редове, ништаван, готово једнак обичном, мирнодопском. Никад у Русији није било у државним штедионицама оволико улога новаца на штедњу, као што је то данас. Скупоћа пак намирница, од које стварно пати варошки елеменат и чиновништво, једино задире осетно у интересе ових последњих и особито чиновника, који живе од плате, али предузетим мерама, повишицом плате чиновништву, та је околност доста ублажена. А кад се довољно равније рад организације за борбу са несавесним шпекулацијама, које знатно повишавају цене намирницама, онда ће ово за сада општо питање знатно изгубити своју осетљивост. Велим знатно, а не сасвим, јер је то немогуће. Увек ће несавесни људи својим шпекулативним манипулацијама утицати на поскупљивање намирница, а с друге стране, и даље ће много утицати на цену намирница наша доста несавршена подвозна средства, ма да ће тачније бити да кажем — недовољна и несавршена организација снабдевања.

— Како ви цените досадањи успех последњег $5\frac{1}{2}\%$ унутрашњег зајма?

— Успех је потпуно задовољавајући уопште, а делимично је и одличан. Мене особито радује та околност, да је упис на овај зајам необично срдачно прихваћен нашом сеоском масом, што је још један најбољи доказ богатства народа у новцу и његовог великог одушевљења за даље вођење овог страшног рата.

— Како цените, да ли је у војничком погледу урађено све што треба, да би се онемогућила даља изненађења и да се евентуално пође напред?

— Ја нисам војник, али вам могу рећи мишљење наших најкомпетентнијих војних фактора, мојих званичних и приватних другова, да је наш фронт Рига—Двинск—Румунска Граница непробојан. Много је рађено у погледу реорганизација наших армија као и на наоружању и спреми њиховој. А што се тиче људства, то јест квалитативног и квантитативног састава наше војске, то у том погледу ми смо ненадмашни, ма да смо у борбу увели само једну трећину нашег људства способног за борбу. И још нешто, што је од велике важности, наш војник гори нестрпљењем да пође напред.

Последње речи је великодостојник изговорио са неописаним душевним расположењем; оно се огледало у његовом уверењу, одлучном тону.

— Русија је богата земља, продужио је г. А., у том њеном богатству, економском и привредном, као и у људству, њена је грандиозна моћ, а што је још значајније, њена је ненадмашност у њеној душевној снази, у готовости руског народа, као што сам већ рекао, да започети крвави рат доведе до коначне победе.

— Моћ је Русије у тврдој вери народа у себе и у своју неисцрпну снагу, у право своје, и у коначну победу своју.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 101. Уторак 16. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 16 августа

Српски званичан извештај. — 15. августа. — У Могленији наше трупе успешно продужују борбе са непријатељем.

У правцу Флорине није било важнијих догађаја. У току после подне и у почетку ноћи Бугари су покушали један напад на наше трупе, западно од Островског језера, али су после претрпљених великих губитака одбачени у нереду на своје полазне положаје.

Париз, 15. августа

Источна војска. — На фронту Струме савезничка артилерија наставила је бомбардовање непријатељских утврђења. Један бугарски батаљон, узет под ватру савезничких батерија, растерен је с губицима. Канонада с прекидима од Дојранског језера до Мајдага. Западно од Вардара Бугари су обновили своје покушаје противу Ветреника, северо западно од Кукуруза. Пет узастопних напада, вођених с крајњом жестином, сломљено је српском артилеријом. У области језера Острова бојеви се настављају с огорчењем, нарочито западно и северо западно од језера, где је више бугарских напада одбијено противнападом српске пешадије. У току дана 12. августа два енглеска монитора и једна крстарица бомбардовали су форове око Кавале, који су били заузети од Бугара, изузимајући један.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 15. августа

Званичан извештај од 11 часова у вече.

— Никакав важнији догађај није се догодио на целом фронту, где је и даље ружно време.

Париз, 15. августа

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Западни фронт: На фронту Соме ноћ је протекла релативно на миру, јер је ружно време и даље сметало операцијама. На десној обали Мезе Немци су у току ноћи предузимали три узастопна напада на француске положаје у шуми Во—Шапитр, који су били стално задржавани француском препречном ватром, те су Немци морали да се враћају у своје полазне ровове, претрпевши осетне губитке. У Лорену Немци су вршили више испада противу француских слабијих предњих одељења између Аракура и Амберменила, али су били лако одбијени. У шуми Апрмон ноћ је била немирна. Француски гренадири водили су живе борбе противу немачких патрола, које су растеривали. Око 10 часова у вече Немци су вршили напад на једном фронту од 800 метара од прилике противу француских ровова у правцу Круа Сен Жан. Узети под француску препречну ватру, Немци су претрпели потпун неуспех. Ничакав важнији догађај није се десио на осталом фронту.

Лондон, 15. августа

Званичан извештај. — Још 11 митраљеза је заплењено. Синоћ је заузето 200 нових метара немачких ровова северно од Базантена ле Пти и заплењен један митраљез. Преко ноћ непријатељска артилерија била је активна између Соме и Анкра, и бомбардовала је околину Бтима. Наша тешка артилерија одговорила је, бомбардујући железничку станицу и хангаре које је непријатељ држао. Близу коте 60 непријатељ је запалио једну мину. Причињена је штета незнатна.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 14. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: У

области пољског добра Шемадрена, трупе које припадају Латавским батаљонима пресекле су на две тачке прве линије непријатељску бодљикаву жицу, поставиле две котве између пролаза који су се били на тај начин створили и ишчупали бодљикаву жицу помоћу кљешта са свим колем у дубину од 30 корака. Непријатељ је пуцао на наше трупе без успеха. Близу језера Дрисвјати непријатељски аероплани летели су над нашим логорима и бацали су бомбе убивши војног свештеника баш у тренутку кад је вршио верски обред. На Стоходу у области села Тоболи, непријатељ је жестоко бомбардовао наше прелазе, којом је приликом погинуо пуковник Жуков, командант пука. На Карпатима, у области планине Коверла, наше су трупе истерале непријатеља са његових положаја на вису 1129, који лежи на 5 км северо-источно од вароши Коверле, заузеле су тај вис и заробиле 3 официра и 146 војника и заплениле 4 митраљеза. Наше се наступање наставља.

Париз, 15. августа

Из Софије телеграфишу да руске црноморске ескадре крстаре пред Бургасом. Руски су торпилери бомбардовали у прошли четвртак сва мала бугарска пристаништа која се налазе између Варне и Балчика.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 14. августа

Званичан извештај. — Дуж фронта Трентина непријатељ је на многим местима дејствовао артилеријом, уз борбу ручним бомбама и пушкарање. Наше су батерије успешно одговарале, рушећи непријатељске радове за приближавање на северним падинама Монте Чимоне (Вал Астико) и на Тесгата дел Торенте Дигон (Горња Џава). Наше су трупе проширше свој фронт на Чима Валоне. У зони Горице и на Карсу било је веће непријатељске активности противу мостова на Сочи и противу линије код Валоне. Неколико је граната пало на Горицу и на Романс.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 14. августа

Званичан извештај. — Кавкаски фронт: У правцу Дијарбекира жестоке борбе настављају се. Наше су трупе допрле до реке Маолдереси, која се улива у Еуфрат источно од засеока Нурик.

Букурешт, 16. августа

Званично. — РУМУНСКА ВЛАДА ЈУЧЕ У ВЕЧЕ ОБЈАВИЛА ЈЕ РАТ АУСТРО УГАРСКОЈ.

Берлин, 16. августа

Званично. — НЕМАЧКА ЈЕ ОБЈАВИЛА РАТ РУМУНИЈИ.

Рим, 16. августа

Званично. — ИТАЛИЈА ЈЕ ОБЈАВИЛА РАТ НЕМАЧКОЈ.

Солун, 16. августа

Букурешка станица бежичне телеграфије дозвала је јуче у 7 часова Солун и послала кроз ваздух овај поздрав:

„Здраво, браћо и савезници! Ура! Ура!“

РАЗНЕ ВЕСТИ

Атина, 11. августа

Према софијским вестима на доброта извора све болнице у Софији препуњене су рањеника. Сем војних болница, официрског дома и велики број школа употребљен је за болнице. Пренос рањеника врши се ноћу између поноћи и 4 часа ујутру, како се не би становништво које је иначе и сувише надражено, не би још већма узбуђивало величином губитака. Описдно стање се примењује у Софији с крајњом строгошћу. Саобраћај грађана по вароши је апсолутно забрањен после 10 часова у вече. Јавно мишљење прати с привидном мирноћом развој војних операција о којима се штампа дају веома скучени подаци.

Петроград, 14. августа

Друштво „Словенске Узајамности“ изјавило је на једном недавашњем састанку, да се и Бугарски народ мора учинити одговорним за садашње догађаје онолико исто колико и

његов Краљ. После победе, Фердинанд и његови министри морају бити предани суду који ће им судити као обичним злочинцима. Бугарска мора бити стављена под туторство савезничких сила и платити одштету.

Атина 14. августа

Ђенерал Москопулос именован је данас за шефа главног генералштаба на место ђенерала Дусманиса. Пуковник Метакса подшеф главног ђенералштаба такође је смењен и његов ће заменик доцније бити одређен.

Париз 15. августа

Јављају из Атине да су се у Солуну догодиле веома шумне манифестације. Разјарена светина протаву грчког ђенералштаба, који је осумњичен за саучесништво с Бугарима, ишчупала је таблице које означују улице Дусманиса и Метаксаса.

ПИСМА ИЗ РУСИЈЕ

II

У даљем разговору са Г-ном **А.** дотакли смо се Италије и њених испирација, Пољске, Јерменске, Цариграда и мореузина. Уважени Великодостојник са доста резерве наговестио ми је, да верује да ће се сва питања између савезника и Италије, на источној обали Јадранског мора, решити на опште задовољство. Пољска ће бити уједињена, добиће своју аутономију. Гаранцијом за то служи и та околност, да је питање о пољској аутономији од скоро постало предмет дебате и у Думи. Јерменску ваља ослободити систематског истребљивања од стране обесних Турака, и дати јој могућности за мирно развиће, које се жели да оствари у виду једне подесне за тај крај аутономије.

Цариград и мореузи имају бити руски, завршио је Господин А.

Кад смо прешли на најосетљивије сада питање за Русе — на питање о Бугарској, о њеном издајству словенске ствари и разбојничком нападу на своју сестру Србију, чиме је потргла мач и на својега родитеља — Русију, високи сановник је блед, са малаксалим гласом и болом у души прихватио —

— Бугарска... да, Бугарска... неблагодарна, покварена, коварна Бугарска!..... Колико је дивних успомена код мене лично везано са тим именом — са Бугарском, са том лепом земљом, упропашћеном њеном сопственом децом!.....

— Господине, ум мој не може да замисли казну, којом би требало казнити тог нашег подло — лукавог отпадника. Као и сваком закорелом зликовцу, смрт треба да је најправилнија награда Бугарској за њено разбојништво и издајство....

— Да, Бугарска је опасан зликовац на Балкану и њу треба обуздати, обезглавити је ваља, учинити неспособном за даља злочинства. И то ће бити. А вашу домовину чека лепа будућност. Србија је нашем руском срцу тако мила, тако мила. И она је заиста заслужила ту нашу љубав и дубоко уважење наше. Да, уважење, својим делима, беспримерним у историји народа.

При последњим речима Великодостојник није могао да сакрије крајње узбуђење, које га је обузело. Устао је са столице, пришао ми је и срдачно стегао руку са речима:

— „Огрешили смо се о вашу несрећну домовину и нејач вашу, коју сада раздире глад и опустошења и обест германо-бугарска, али ми верујте, драги господине, да је близак крај патњама вашим и да је васкрснуће Велике Србије на прагу. Кажите то вашој браћи на Крфу, којима ја шаљем мој топли братски загрљај. Ја се дивим вашем јунаштву, духовној моћи вашој, која вас је кроз сва те тешка искушења водила ведра чела, сачувавши у вама присуство духа са вером у скору срећну будућност. Ви сте то заслужили, и тако ће и бити, ваши ће народни идеали бити остварени.

На моје питање, колико ће дуго трајати рат и колико су истинити гласови о миру, Великодостојник је одговорио, да ће се по његовом мишљењу рат свршити у току ове године.

— Почетак свршетка рата можемо очекивати с јесени. Сваки пак гласови о миру, ако и потичу сада, потичу само од стране непријатеља.

Код **К. А. Јаншининова**, начелника министарства привреде.

— Како је на селу у овим тешким данима искушења? — питао сам овог великог руског пољопривредног организатора, за чије је име везан прогрес руске пољ-

ске привреде, руске пољопривредне школе и јавне наставе за последњих четрдесет година, а у последње време и напредак руске млекарске индустрије.

— На селу, то ће рећи широм целе Русије, јер је 83% руског народа у селу? Добро је! Одлично је на селу. У економском погледу никада као сада. Никада руски сељак није уновчавао своје производе по тако високој цени по којој сада уновчава и никада руски сељак није био пун пара као што је сада. Томе је много допринела забрана продаје пића — вотке. Баш кад рекох о пићу, онда да вам кажем да ја ценим тај велики акт у животу руског народа као највећу победу коју је Русија могла да одржи над својим најзећим непријатељем. Највеће зло за руски народ, које га је вековима урнисавало и које му је претило да га упропасти и материјално и физички и интелектуално горе него ли епидемије, глад, помор и најстрашније најезде непријатељске, *то је била вотка!* А кад овоме — забрани продаје вотке — додате још једну много значајну чињеницу да је пред најездом непријатеља у земљи нестало партија и партијских трзавица и да и да је сваки Рус, и само Рус, и да је сву своју физичку и интелектуалну моћ заложио и залаже за јачање Русије и руске војске, — онда тек можете да цените, колико је велика победа добра над злом, коју је Русија одржала над душманима руске моћи...

Г. Јаншининов високо цени заслуге српскога народа у овоме рату, његово јунаштво и самопожртвовање, и јако жали што су Русија, руски народ, па чак и интелегентнији слојеви Русије тако мало до овога рата познавали Србију и народ српски. Доста у томе криви и нас Србе, који нисмо умели у своје време да заинтересујемо собом и шире масе Русије, док су међутим Бугари у том погледу били умешнији. Бугарску, неблагодарну издајницу Русије и словенске ствари презире и предочава јој кобну будућност.

ПОДЛИСТАК

СРБИЈИ...

Зар судбина страшна није могла проћ
Твоја брда, реке и планине горде?
Зар час патње тешке морао је доћи?
Да у тебе уђу азијатске хорде.

И да феникс твоје слободе и славе,
Којега до сада још нико не сврби,
Азијатске хорде руше и скрнаве,
И смеју се за њег' проливеној крви.

Зар крв деце твоје проливена свуда,
Није могла бити откуп тешких греха?
Зар ти, земља славе и херојских чуда,
Варварима поста земљом срдње, смеха?

О нека их, само нека жаре, пале ...
И бесником својим нека их, нек' прете...
Ускоро ће доћи Васкрс за све пале,
А с њим и час тешке праведне освете.

Обасјаће тада после крви, боја
Сунце вечне правде потомство ти цело;
А шачица само од твојих хероја
Ижљубаће твоје израњено тело...

Стеван Загорчић

ПРОДАЈА
ДУВАНСКИХ ПРЕРАЂЕВИНА

Управа Држ. Монопола Краљевине Србије отворила је данас, у Солуну, своје стовариште дуванских прерађевина, чија продаја почиње од данас.

Стовариште се налази у улици Франк Пасаж, Ломбардо бр. 6, спроћу Отоманске Банке и отворено је сваког дана од 8—12 пре и од 2—6 часова по подне.

Из овог стоваришта продаваће се за сада:

1. Дуван крижани друге врсте, српски.
2. Цигарете, српски специјалитет.
3. Цигарете друге врста, Македонски, и
4. Цигар-папир прве и друге врсте.

Како паклице тако и кутије, као и цигар-папир, носе искључиво обележје Самосталне Монополске Управе, са назначеном ценом на сваком завоју.

Све дуванске прерађевине, као и цигар-папир, **продаваће се искључиво и само Српској Војсци.** Свако цивилно лице, код кога би се нашла ова роба, сем одузимања исте, биће кажњено по законима Краљевине Грчке.

МБр. 215, из Канцеларије Заступника Упр Држ. Монопола 11. августа 1916. године, у Солуну.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 102. **Среда 17. августа 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 17. августа

Српски званичан извештај. — На дан 16. августа и у току ноћи 16/17. августа сем локалне артилеријске и пешадијске ватре није било на целом фронту важнијих догађаја.

Има поузданих података да су бугарски губитци у правцу Флорине огромни и да Бугари имају великих тешкоћа да евакуишу своје рањенике и ако експлоатишу железничку пругу. Може се слободно рећи да је бугарска „победа" на овоме правцу у ствари потпун пораз за њих.

Солун, 17. августа

Француски званичан извештај. — Прекјучер на ноћ био је један напад на лево српско крило, који је одбијен.

Јуче непријатељска активност је била готово слаба.

Солун, 16. августа

Енглески званичан извештај. — На Дојранском фронту непријатељ је био мало активан. Прошле ноћи наша артилерија је порушила извесне утврђене радове у околини Долџели. Источно од Струме наши су аеропланп били веома активни. Они су с успехом бомбардовали један војни воз који је стајао између Драме и Порне. Три непријатељска аероплана напала су јуче острво Тасос. Наши топови против аероплана отворили су ватру на њих и приморали их да се врате. Примећено је да су два аероплана слетела, по свој прилици оштећени.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 16. августа

Званичан извештај. — На фронту Соме артилеријска доста жива акција у области Естре, Белуа ан Сантер и Лихон. На десној обали Мезе Немци су предузели противу француских положаја источно од Флери један напад који није уродио никаквим резултатом. Немачка артилерија коју је француска артилерија жестоко тукла, бомбардовала је ровове у шуми Во—Шапитр. Дан је протекао на миру на осталом фронту.

Потпоручници Давлери и Тур оборили су сваки свој пети непријатељски аероплан, први у току 11. а други у току 12. августа.

Лондон, 16. августа

Званичан извештај. — У пркос ружном времену постигли смо нешто мало успеха источно од шуме Делвил и извели срећне операције у близини пољског добра Моке. Непријатељ је прошле ноћи жестоко бомбардовао више делова наших линија, а нарочито оне у шуми Делвил, као и наше ровове северно од Позјера. Исто тако је била активна и наша артилерија.

Дошњи извештај. — Више немачких напада противу наших положаја јужно од Позјера било је одбијено. Ништа ново није се догодило на осталом фронту.

Париз, 17. августа

Г. Бријан је упутио г. Братијану ову депешу:

„Француски народ се једнодушно радује одлуци Румуније, која је ставља у ред бранилаца права и цивилизације. У тренутку када

Ваша Отаџбина предузима тај ослободилачки чин ја не сумњам да ће наши заједнички напори чињени у корист права и цивилизације, обезбедити Савезницима победу која ће омогућити Румунији да оствари своје народне тежње.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 15. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: У области северно од језера Кодичева непријатељске јаке јединице покушале су 13. августа да предузму офансиву противу наших положаја. Али, узете под ватру наше артиљерије, оне су се одмах повукле ка својим полазним рововима. На реци Шари, јужно од железничке пруге Барановичи—Луменец, Немци, у јачини од 2 батаљона, напали су на наше истакнуте делове који су држали ровове на западној обали те реке, али су били одбијени.

На Стоходу, јужно од села Стобихве извиђачи су опколили једно мало аустријско одељење и делом га заробили.

У области Дњестра северно од Марјампоља наше су трупе после читавог низа борби освојиле шумицу која лежи источно од села Делејова, где смо се утврдили. Заробили смо једног официра и 37 војника и отели 2 митраљеза.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 15. августа

Званичан извештај. — На Трентинском фронту непријатељ је покушао слабије нападе противу наших положаја у долини Фаргонида (Адамело), на висинама Монте Цебио, уз пуштање загушљивих гасова које су учинили безопасним употребом маски. Непријатељ је свуда одбијен с приличним губитцима, и остављено нам је заробљеника. На горњем делу ..... непријатељска тешка артиљерија показала се веома активна. У области Горице и на Карсу делимична артиљеријска ватра, која је стално дејствовала противу вароши Ивица и мостова на Сочи. Наша је артиљерија стално одговарала и спречавала непријатеља да изврши своје одбрамбене радове.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 15. августа

Кавкаски фронт: На фронту од Киги до Ванског језера борбе се настављају. Наши су делови истерали Турке из ровова на левој обали реке Масалдереси која се улива у Еуфрат близу села Нурик и прешли су на западну обалу.

Северно од Битлиса одбили смо непријатеља једним противнападом и заробили смо 11 официра са 3 митраљеза. У правцу Мосула ми гонимо у стопу непријатеља у области Сакиза.

ПИСМА ИЗ РУСИЈЕ

III

Код Г-за **А. Калантара:**

— Чуо сам да вам је сада за време рата додељена дужност више контроле у снабдевању војске. Свакако сте у могућности да ми кажете, како је у војсци, како је на фронту, а тако исто, како је у позадини?

— Дух је у војсци одличан, почео је уважени Г. Калантар, познат широм целе Русије, не само као одличан пољопривредни стручњак, већ и као необичан познавалац руских економских и привредних прилика.

Здравственост је код војника изврсна, исхрана и снабдевање војске потпуно задовољавајуће. На жалост доста смо патили од претрпаности на железницама и услед оскудице у путевима и подвозним средствима, што је било од пресудног значаја у прошлогодишњем нашем одступању, али, хвала Богу, сада су те празнине знатно попуњене.

Пушака, топова и муниције имамо у изобиљу, и на производњи њиховој једнако се усиљено ради: раде све државне фабрике и стотине приватних, које никада ни сањале нису да ће се кадгод бавити производњом муниције: фабрика боја, сапуна, посуђа, шпиритуса, ливнице статуа и клише а и томе слично све је то прегло и ради без прекида, дању и ноћу, производи муницију, муницију и само муницију. И само лепе среће, да је се овако радило од самога почетка рата — рат би до сада био већ свршен.

У осталом, моје је дубоко уверење, да је

Русија за сада непобедима. Гаранцијом за озо служи ми не толико нагомиланост муниције, топова и пушака код нас и васколика техничка спрема наша, колико једна друга чињеница, која у овоме рату има стварно да победи, а то је — економска моћ земље и њена готовост, да борбу доведе до краја до потпуног слома Немачке. Ово нису речи, ово је зацело истина. Ствар је у овоме: Земља изобилује производима, а благодарећи предузетим мерама од стране министарства привреде, народ је постао директан ликферант војске, посредници су готово сасвим искључени. На тај начин сељак по највишој цени уновчава своје производе, што му даје полета за даљи рад и ствара отпорну снагу за подношење тегобе рата. Никада у Русији није било оволико солидарног рада на селу и тенденције за удру, живање у кооперативе, задруге, ради кооперативнога уновчавања својих производа, колико је тај полет захватио наша села за време овога рата. — Нема пољопривредног друштва или подружине у Русији, као и задруге, који нису ликферанти војске! Нема села у земљи, које није прегло да се кооперише, да се сложи и у слози својој да нађе себи спас и лепшу будућност — да кроз задругу износи на пијац своје производе и уноси у своје куће животне намирнице. Па зар то није победа! Та то је оно, о чему смо ми сањали — то је наш културни напредак на који нас је могао да крене само један овакав страшан рат.

— Да ли се, у вези с поскупљивањем намирница у земљи и с другим тегобама рата, могу очекивати изгреди, пределе, економске побуне, а у похрајинама и политичке, на шта је Немачка особито рачунала и још једнако рачуна?

— Не, и не! Економске побуне у земљи апсолутно не може да буде, јер од скупоће пати стварно само чиновник и известан део варошког сталежа, а сељак не; напротив, сељак сада уновчава своје производе скупље него ли икада и његови се производи све више и више траже, а шест стотина милиона рубаља, који су остали у народу само за прошлу 1915. год. а нису попивени, јер је забрањена употреба пића, — довољни су за постизање економске равнотеже у земљи.....

Што се тиче пољског и јерменског питања, г. Калантар мисли да би заиста било врло мудро дати им аутономије.

Напад Бугара на Србију сматра као резултат погрешке руске политике и кривицу више баца на руску дипломацију, него ли на саме Бугаре....

Херојством Срба је очаран, и налази да Српски Народ чека лепа будућност — остварење свију његових националних права и жеља.

Са отварањем мореузина и утврђењем Русије на обалама Босфора, које питање сматра већ као свршен чин, прориче Русији моћан трговачки и економски полет.

ПОДЛИСТАК

НАШ ВОЈНИК И НОВА РАТНА КАПА — ШЛЕМ

Није без интереса знати мишљење нашег војника о својој новој ратној капи — шлему.

Пажљивијим старешинама није умакло како је већина војника са врло подељеним осећајима преметала у рукама први пут нове шлемове, критички завиривајући у њих са свих страна. И много војничко срце зацвилило је тада тугованку за традиционалном шајкачом. Она је тако лака, она је тако спретна; са шајкачом на глави можеш и спавати, а зими ти чува уши од мраза.... А француски шлем, нарочито у летње дане, тако је тежак и кабаст.

И овај осећај анимозности према шлему био је с почетка у толико јачи што се мислило да ће шајкача бити сасвим избачена.

Ах, славна шајкачо! Колико си се пута таласала у победничком јуришу око наших лепршавих застава са златним копљем и двоглавим орлом белим! Колико си громогласних „ура!“ чула и у неодољивом налету устрчала на непријатељски положај! Колико си пута чеоном страном гледала у задњи део турских фесова, арнаутских кечета!... И сада на мах да будеш одбачена, преварена, заборављена!

— Али што ћеш када нисмо код својих кућа, па морамо као други нареде — вајкаху се војници првих дана.

Међутим бојазан да ће се шлем на глави усидати (шлем је раздат у време најјачих жега) била је убрзо разбијена добрим искуством, а војничка радозналост прокљувила је ускоро мудру направу вентилације код новога шлема.

Потом се неко присетио да је на старинској контрафи „Бој на Косову", негда врло распрострањеној у отменим српским домовима, гледао српске витезове са сличним шлемовима на јуначким главама. Новост се брзо рашчула; шлему је вредност порасла; постао је бливак срцу:

— Та и косовски витезови носили су шлемове!

Али најважнија околност што је омилила шлем то је његова стварна вредност, а нарочито у рововској борби где је глава највише изложена. Војници данас радо и опширно причају разне случајеве где је шлем заштитио живот његовом носиоцу. И доиста, у већини прилика, шлем од танког челика не пробија оловна шрапнелска куглица; чак и пушчана или митраљеско тане са никло-челичном кошуљицом, ако га не погоди под повољним углом, хоће да скливне у страну. Тако шлем помаже и онде где су шајкача, напуњена сламом, или заклон од ашовчета испред лица само играчка.

Но углед шлему дигао је и пригодне — естетски елеменат: то је права ратничка капа. Ето, чак и посилни Каменко, танична фигура вечитог посилног, када спусти шлем на главу, а он се као мало испрси и кротко му лице засветли ратничким поносом.

Тако, мало по мало, шлем је нашем војнику толико омилио, да га чак и ордонанси у даљој позадини радије носе него шајкачу. А када запитате:

— Па војниче, како нова капа? Како ти се свиђа? — Већина ће вам одлучно одговорити:

— Која добра капа!

М. Ж.

СЛОВЕНСКЕ ЈУДЕ
— БУГАРИ —

Бледи и мрљави од невине крви
Презрени од жена и деце и људи;
К'о накаже какве које Усуд сврви
Очекују Јуде час да им се суди....

Клонуло им тело, погледи им моле,
Пребледеле усне опроштења ништу;
А Суд'је, страшне, горде и охоле,
Приводе их хладно срамном губилишту....

Из гомиле света што се куши туда
Ни једног уздаха, нити суве које,
Већ само проклетство и реч која худа:
„Убите их! — Смрћу покајаће своје?"

Околином свуда, још жариштa горе,
Паљевина које ове звери даше,
А невине душе васионом зборе:
„Кољите их! — Они нејач јадну клаше!"

И земља их ево са природом куне,
И она је рада да их нема више;
Јер јој свака стопа у безданље труне
Куд год ове звери по њој пролазише ....

И то тако иде, — клетви краја нема;
А ломача тихо и лагано гори:
Џелат страшног суда мач крвави спрема
Да Изроде људства кавги и умори.....

Августа 1916. **Мир. Стефановић**
Бојиште

ПРОДАЈА
ДУВАНСКИХ ПРЕРАЂЕВИНА

Управа Држ. Монопола Краљевине Србије отворила је данас, у Солуну, своје стовариште дуванских прерађевина, чија продаја почиње од данас.

Стовариште се налази у улици Франк Пасаж, Ломбардо бр. 6, спрам Отоманске Банке и отворено је сваког дана од 8—12 пре и од 2—6 часова по подне.

Из овог стоваришта продаваће се за сада:

1. Дуван крижани друге врсте, српски.
2. Цигарете, српски специјалитет.
3. Цигарете друга врста, Македонски, и
4. Цигар-папир прве и друге врсте.

Како паклице тако и кутије, као и цигарпапир, носе искључиво обележје Самосталне Монополске Управе, са назначеном ценом на сваком завоју.

Све дуванске прерађевине, као и цигарпапир, **продаваће се искључиво и само Српској Војсци.** Свако цивилно лице, код кога би се нашла ова роба, сем одузимања исте, биће кажњено по законима Краљевине Грчке.

МБр. 215, из Канцеларије Заступника Упр. Држ. Монопола 11. августа 1916. године, у Солуну.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 103. **Четвртак 18. августа 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 17. августа

Српски званичан извештај. — 17. август прошао је без важнијих догађаја.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 17. августа

Званичан извештај. — Никакав важнији догађај није се десио у току дана. Ружно време сметало је операцијама на највећем делу фронта.

Лондон, 17. августа

Званичан извештај. — Време је и даље неповољно. За време последња 24 часа операције су се свеле на минске операције и на местимичне нападе ручним бомбама. Ми се утврђујемо постепено на терену између спољних ивица западно од Гизмона и Женши и нешто мало северније између шуме Делвил и О Боа где смо заузели једну непријатељску барикаду. Југо источно од Тјепвала поново смо напредовали и запленили један митраљез. У току ових операција заробили смо повише војника. Један испад непријатеља јужно од Араса пропао је. Непријатељске тачке тукла је наша артилерија на линији између Нев Шапела и шуме Греније јужно од Армантјера. На осталом фронту уобичајена рововска борба.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 16. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: На Стоходу одбијен је један немачки напад противу наших положаја на западној обали реке а у области Кроби—Генин. У току дана непријатељ је избацио на ту област више од 2000 врча са загушљивим гасовима. Југоисточно од Смољани непријатељ је напао наше трупе, улогорене на острвима, али без икаквог успеха.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 17. августа

Званичан извештај. — Дуж Трентинског фронта а у пркос сталним непогодама наше су трупе понова постигле сјајан успех. У једном сукобу на северо-источним падинама Монте Мајо (долина Позина), наши су војници потисли непријатеља, наневши му губитке и заробивши му 20 војника од којих је један официр. На Монте Чимона успешно дејство наше артилерије приморало је непријатеља да помакне уназад један део свога фронта северно од гребена. У области Фаса (Авизио) а после једног жестоког боја, наше су алпинске трупе освојиле кршевити ћувик на Монте Каурјолу, који се стремените подиже на 2495 метара висине. Положај је био брзо утврђен а сада је чврсто држан. Непријатељ је снажно бомбардовао наше положаје на Монте Сјеф (горњи Кордеволе) и на Кастелето. На доњој Сочи спољне ивице Горице и Градишке биле су тучене с времена на време.

Један непријатељски аероплан бацао је бомбе и стрелице у басен Кортина д' Ампетро, али није причинио никакве штете.

Јуче су на целом фронту трупе поздравиле ступање Румуније у рат. Непријатељ је одговорио на то снажним бомбардовањем рововских мерзера и митраљеза, али је био убрзо ућуткан нашим батеријама.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 16. августа

Кавкаски фронт: На целом фронту од Киги до западне обале Ванскога језера наше су трупе напредовале, разбивши свуда непријатеља. Близу Огнота заробили смо 283 турска војника. Један турски напад западно од Огнота одбијен је с великим губитцима по непријатеља: пред фронтом који је држао један наш батаљон нашли смо око 400 непријатељских лешева. Западно од Муша, на обали Еуфрата, заробили смо у току гоњења непријатеља више десетина војника. Јужно од језера Нимруд—Шел одбили смо турске нападе и заробили 5 официра и 186 војника.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

Листови примећују да и ако објава рата од стране Италије Немачкој не мењује у многоме фактичку ситуацију, ипак она осветлава на видан начин потпуно уништење онога троједног Савеза који је био главни инструменат моћи Немачке. То је једна проста формалност али у дипломацији и формалности су од значаја. Ова објава рата сачињава једну манифестацију која ће одјекнути код неутралних. Она потврђује још једанпут више јединство акције Савезника на свима бојним пољима и учиниће крај свима клеветама и оговарањима, нацереним противу римске владе. Ратно стање је постојало између Немачке и Италије; али моћи назвати ствари њиховим правим именом, није никад мали успех. Италија се ставља у исти ред са силама које изјављују да су решене, да Немачку савладају. Објава рата од стране Италије јесте предзнак потпуне победе. Пристанак Румуније уз четворни Споразум сматра се као потврђење намере Савезника, да наставе с крајњом енергијом започету акцију ради васкрсавања Србије и оживљавања Букурешкога Уговора. Бугарска ће ускоро осетити гвоздено стезање.

„Либерте“ се радује енергичном и лојалном гесту Италије. Што се тиче румунске интервенције тај лист вели да се она не би десила, да наша влада није упорно настојавала на заузећу Солуна. Интервенција Румуније је један важан чин, јер представља освештање довршења дела које смо предузели ради слома кајзерових амбиција на Балкану. Спој Румуна са Русима, који је сада свршен чин, грози непосредно Мађарској, то јест германској коалицији. Паралелна акција тих двеју сила паралише Бугарску, и Исток постаје, као што се то и раније мислило, главно огњиште европског конфликта. И овога пута ваља напоменути да се мир може добити и у Бечу ако не баш у Берлину.

„Тан“ констатује да Грчка одговара немачким агентима тиме што захтева долазак Венизелоса на управу. Она данас гледа у својој земљи савезнике (којима дугује све) како се ватају у коштац с вековним непријатељем и врше посао који би требао да буде њен. Она се буни што остаје скрштених руку пред пустошењем њених нових провинција и хоће да докаже да је достојна да исте задржи и очува. Румунски краљ Фердинанд даје пример осталим владаоцима и учи их њиховој дужности, слушајући при томе само глас земље и стављајући се овој на чело, да је поведе ка њеној срећнијој судби. Братјано бере плод своје пажљиве политике баш у згодном тренутку, када примећује да су снаге његове земље кадре да обезбеде победоносно извршење те задаће.

„Ехо де Пари“: доноси од свога дописника у Сен Себастијану његов разговор који је имао с једном високом шпањолском личношћу, која се недавно вратила из Аустрије. Та је личност изјавила да је бугарски престолонаследник Борис, приликом свог последњег путовања, свуда говорио и истицао своје германофилство. Само на једном месту, у разговору с једном високом личношћу која припада породици Бурбона, учиниће је франкофилске изјаве. Из тога се закључује да можда краљ Фердинанд помишља на абдикацију у корист свога сина, који је похитао да испољи своје осећаје пријатељства према Споразуму.

ПИСМА ИЗ РУСИЈЕ

IV

Код **А. С. Суворина**, уредника „Новог Времена".

Уважени г. Суворин, син је покојног великог руског новинара, потпуно праведно названог оцем руске штампе новог доба и великог словенофила г. Сергија Суворина.

Господин Суворин ме је примио пошто сам претходно задржао мали испит код шефа његове канцеларије. У овим судбоносним данима опрезност је једна од најпотребнијих мера, коју ваља строго имати на уму, особито људима од таквог друштвеног утицаја, као што је г. Суворин.

Извештен о циљу моје посете шефом своје канцеларије, господин Суверин ми је најљубазније пришао и провео са мном у своме интимном кабинету у разговору читав један сат, мада је имао на расположењу само минуте.

Из целокупног разговора са уваженим г. Суворином, извео сам овакав закључак: Г. Суворин тврдо верује у коначну победу Русије и њених савезника а нас Србе неограничено воли: *„Срби и Српски Народ, јединствене су појаве у историји народа"* — његове су буквалне речи, с одушевљењем изречене.

Озбиљно расположење г. Суворина према нама Србима и према нашој српској ствари заиста је велика залога за нас, што нам је гаранција да ће наша праведна ствар, када умукну топови и пушке, и уђе се у фазу канцеларијског решавања, бити решено праведно, на наше задовољство

Далеко би ме одвело када би вам све рекао о чему смо беседили ја и г Суворин, зато ћу се задржати само на најинтересантнијим местима нашега разговора.

По мишљењу г Суворина три су ствари, које су довеле до догађаја на Дунавцу, и даље, до линије Двинска — Рига.

1. Одсуство путева, или тачније, крљава организација експлоатације железница и користољубива злоупотреба својих положаја појединаца на нашим железницама.

2. Сухомлиновштина, што ће рећи: страшна шпијунажа Немаца у Русији у свима државним надлештвима, а особито у војсци, која се одавно датира.

3. Благодареки Сухомлиновштини, оскудица у муницији.

Руску балканску политику г. Суворин љуто осуђује и њој приписује и последњу катастрофу на Балкану. Нарочито оштро осуђује улогу посланика руског на софијском двору и особито његов рад у одсудним данима балканске трагедије: „ Г. Савински прима Фердинанда тада, када бугарски топови пуцају на српске возове, када бугарска мучки напада на Србију, савезницу Русије!"

Колико је много Русија веровала тада у Бугарску и како је мало Бугарска веровала у Русију?

Много полаже на мудар такт руског Цара, који је умео да се уздигне над свима утицајима сфера и да питање о уједињењу Словена уздигне на достојну висину, на висину реалног остварења.

— Цариград и мореузине биће руски, иначе зашто би се оволика крв лила и снага рушила — његове су буквалне речи.

По посматрањима г. Суворина одушевљење руског народа за рат грандиозно је, елементарно, и он верује, да ће овај рат земља довести до краја, до коначне победе. Упис на последњи зајам сматра задовољавајућим.

Са Г. Суворином сам се растао врло пријатељски. При растанку молио ме је да предам српској војсци на Крфу његов срдачан братски руски поздрав и тошу жељу, да што пре стигне у свој миле завичај.

*

Да вам кажем још каква изгледа Русија, посматрана кроз прозор вагона и какву сам је могао видети од њене крајње северне границе — од Торнео, преко Петрограда, до Одесе

Рећи ћу вам кратко. — Русија је један грандиозно велики масив, богат, снажан, моћан — страшан, али, на жалост још не срећен.

Велику будућност има велика Русија. Њене непрегледне шуме на северу и безкрајна плодна поља на југу заиста су њена неисцрпна моћ. Грдно непрегледно море свауда обрађених њива видите из вагона. И свауда је живот буран, течан као да земља зије у рату, као да нису милиони радне снаге, махом сеоске, у војним редовима, у рову.

Ја сам и раније познавао Русију. За 14 година, које сам проживео у Русији, могао сам

је прилично упознати, али ја сам је оставио пре 6 година, а то је тако много времена било за њу, да се ја заиста дивим оволикој промени, коју сам нашао у њој, за ових 6 година проведених ван Русије.

Русија јури, гигантским корацима корача она на путу свога прогреса. Па ни овај страшан рат у томе је не омета, већ напротив, он је још више гони напред.

Русија се препорођава, расте, напредује и ја верујем да је близак час тријумфа потлученог препорођаја Русије, а тада ће она бити свемоћна на свету и поуздан јемац мира, права и слободе.

Јуна 1916. год. Одеса.

Владимир Хаџи-Плѝћ.

ПОДЛИСТАК

СЛИЧИЦЕ ИЗ НАШЕГ ПОВЛАЧЕЊА ПРЕКО АЛБАНИЈЕ

После више часова спуштања низ једну стрму и полеђену низбрдицу, митраљеско одељење (IV) коњичког пука, изостало је за читаве часове иза пука. Ноћ се слушташе хладна и суморна а око тебе горостасне стене са стрмим и испресецаним провалијама, кроз које хуче набујале планинске реке и потоци од скорих јесењих киша. Још страшнију слику даје бели покров који је обавио горостасне планине. Северац ломи своје фијуке о урвине, а на брковима сваког војника ухватиле се дуге леденице. Мећава воје и засипа. Пут је неколико корака, па га нестане — често ударимо у брда засута снегом, и тако читаве часове застанемо тражећи наставак путање. Ни помислити да се стане, јер ако станете, обука се следи и онда идете као на гипсованим ногама. Кретање спасава човека, јер сваки од нас осећа јак сан, али то није онај сан који човека хвата у пролеће у зеленим дубравама Шумадије, ово је последњи сан, из кога се никад више не пробуди, ако ко подлегне умору и седне да продрема. Доста смо их видели таквих, који тражише одмора, где спавају укоченог погледа, замрзла срца, са последњим мислима о свом милом завичају.

Командир, мајор Љуба Белимарковић, храбрио је војнике. Сваког часа их је опоминао да не заостају, предочавајући им опасност које их загрејане може снаћи ако седну ради одмора. Малаксале је пео на коња; одморније ја скидао с коња да не би услед дужег јахања промрзли. Резову Стојадину беху прсти измрзли, и кад би покушао да иде, морао би то чинити четвороношке, а кад се умори и не може више да се вуче, онда га другови завиј у џакове и ћебад, пребаце преко коња као мртваца и тако даље транспортују! Ах, милостиви Боже, сачувај ужаса! Тешко ми је писати кад се сетим паклених мука. Перо је слабо да ове муке опише. Кад бих могао отворити моју жалосну књигу, која ми лежи на срцу, тек тада би се могла појмити ужасна страдања.

У позадини ларма и псовка. Поднареднику Живану претурио се коњ „Вулкан" са товаром. Недалеко од њега наредник Ђорђе диже „Цвету" јер се оклизнула и оборила још три друга коња. Чује се „стој" — „помагај", „напред", „дижи", „претоварај" и т. д. а недалеко чује се прасак бомби и пушака — то се наша пешачка одељења бране од крвождерних и пљачкашких Арнаута.

При путу велику су им сметњу чинили потоци, који су задржали воду, замрзли слабом леденом кором, те смо их морали коњима газити, при чему се лед проломи, а коњи малаксали немогу да се извуку и тако при сваком гажењу потока оставимо и по неколико коња.

Колона се креће без једне речце, види се само како миле црне сенке, вукући свако за собом коњске дизгине. Коњи су посустали више но војници, јер их поломи поледица, глад и хладноћа. И они виде да се дешавају страховита чуда, па покуњене главе иду полако напред пипајући где ће стати да не падну. Одједном се зачу: пролом леда, и брчак по води као и глас челних војника; „Удави се п-потпоручник. После доста мука спасосмо п-поручника мокра од главе до пете. Могу се замислити муке које је претрпео мокар целе ноћи на северцу! Али ипак ујутру командова „јаши", јер му дужност беше преча од свега а и обзир да склони људе од оштрог ножа бесна северца. Хвала му!

Недељко Пушеља
п-поручник

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Аиђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 104. Петак 19. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 19. августа

Српски званичан извештај. — 18. августа. Обична канонада и локалне борбе предњих делова.

Солун, 17. августа

Француски званичан извештај. — Данас је било само неколико измењаних пушачних метака у правцу Струме. Доста жив артилеријски двобој око Дојрана и ка Мајалагу. После својих узастопних и крвавих неуспеха од последњих дана, Бугари нису више обнављали своје нападе.

Бугарски официри изјавили су становницима Корестије (јужно од Соровича), који су се жалили на грчки режим, да се још од сада могу сматрати као потпуно ослобођени. Они су у осталом и својим војницима изјавили да ће бугарска окупација бити продужена све до старих грчких граница.

Солун, 18. августа

Француски званичан извештај. — На целокупном фронту ништа важно није се догодило у току дана. Бугарска активност изгледа да је престала. На извесним секторима артилерија је била мање више активна.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 18. августа

Званичан извештај. — На фронту Соме средња артилеријска активност. Ружно време и даље траје. У Лорену, на сектору Рејон, немачка одељења покушала су у два маха да се примакну француским линијама, али су задржани препречном ватром. Ништа важно није се догодило на осталом фронту.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 17. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: Северно од Двинска један је фокер оборен нашим аеропланима и пао је у непријатељске линије. У правцу горњега Серета ми смо својом ватром одбили покушаје непријатеља да изврши напад. На Бистрици један непријатељски напад је такође одбијен. На Карпатима, западно од Надворне, наше су трупе заузеле село Рафаило на Бистрици и планину Пантер на мађарској граници. У тој области наше су истакнуте трупе избиле на мађарску границу на фронту од 25—30 километара.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 18. августа

Непријатељска артилерија била је доста жива противу наших положаја између Адиђа и Бренте и избацила је неколико граната на куће у Ала и у Вело д Астико. У зони Фаса наши су Алпинци проширили заузеће греде северо источно од Карњоле. Заробили су 21 војника и запленили један топ и много пушака и бацача мина. Непријатељска ватра је отворила жестоку ватру на Карњол, на коју је енергично одговарала наша артиљерија. У врху Рио Фелипоне (Боиве), пешачка и алпинска одељења заузела су, после сјајног напада, јаку непријатељску утврђена на падинама северо-западно од Пунта дел Фораме, у дну долине. Непријатељ је претрпео озбиљне губитке и оставио нам је 117 заробљеника од којих 3 официра. На осталом фронту убица-

јена артиљеријска акција Непријатељска артиљерија дејствовала је с времена на време противу Горице, Валерле и Оливера. На Карсу наша је пешадија исправила извесне тачке свога фронта. Непријатељски аероплани бацили су бомбе на Алеге и на Мрзно. Било је неколико рањених и незнатне штете.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 17. августа

Званичан извештај. — Кавкаски фронт: У борбама које су се водиле у области Огнот заробили смо 7 официра од којих један командант батаљона и 333 војника са два митраљеза. Јужно од језера Нимруд Турци су се, гоњени нашим трупама, повукли на висове који се налазе на уласку у кланац који води у Битлис. На правцу Мосула у области Нурика, непријатељ се расприштао, бацајући оружје, муницију и оставивши нам доста заробљеника.

ТЕЖАК УДАР

„Матеј"

Немачки листови нимало не крију у последње време своју горчину према Аустроугарској, Аустроугарски листови пак не старају се да притаје своју срџбу на Немачку. С правом се каже да се прави пријатељи у невољи познају, и данас у несрећи аустро-угарскога оружја показује се права природа односа који везују обе царевине. Удружене у циљу отимачине обе су владе биле сложне све док у својој заслепљености нису губиле наду да ће започето дело привести корисноме крају. Чим је то наде нестало, одмах се јасно видело да оне нису хтеле да послуже једна другој већ да се једна другом послуже.

Бечка „Нова Слободна Преса" јесте један лист коме се не може пребацити да је недисциплинован. Његова мишљења која су она како иначе пажљиво и мудро мерена, колико су тешко изражена, редовно подлеже контроли Балканца. Међутим ево шта тај лист у своме броју од 28. прошлог м ца каже: „Па нпак удар је тежак! Узалуд ћемо покушавати да је отпор Горице био право чудо, да њен губитак не мења ситуацију, јер се осећаји буне. После Дуждева и Наполеона, Горица није била освајана. Немогућно је да Кадорна одржи оно што ни Дуждеви ни Наполеон нису могли очувати. Сетимо се речи немачког канцелара, које је изговорио кад нам је Италија објавила рат. Ми ћемо се одупрети и тој бури. Он је хтео да ће се Италијани у Тиролу сукобити с немачким трупама исто онако као и са аустро-угарским И ако рат није формално објављен између Италије и Немачке, са политичког гледишта битка на Сочи је исто онако заједничко дело као и битка на Соми. Канцелар је изјавио да ни једна од двеју царевина не сме бити погођена у својим животним интересима и у својој будућности као велике силе и да Тирол, Трст, Јадранско Море и његове источне обале не смеју пасти у италијанске руке. Рајхстаг је пљескао. Ако је подела рада узрок што монархија мора сама да се одупире Краљу вероломнику, рачун који имамо с њиме да пречистимо тиче се подједнако обеју царевина "

Овај позив на јединство садржи у себи и запомагање и прикривену претњу, а сва ова признања бечкога полузваничног органа бацају јасну светлост на драму која се припрема између Берлина и Хабсбурговаца. Од Немачке се траже трупе ради борбе противу Италије, а она их не даје. Место тога она пружа слабо појачања противу Русије и у замену, намеће своје ђенералштабове, своје ђенерале и своје министре. Наговештена оставка Аустро-угарског министра Спољних послова барона Буријана друкчије се не може протумачити него као један бругалан захтев Немачке. Сва кривица тога иначе послушног министра јесте, по Кајзеру, његов покушај да се одржи колико толико независан. Ако се глас о његовој оставци потврди и ако га доиста замени Андрашн, који се у целој Мађарској сматра као један пашћени агенат Берлина, онда ће то значити дефинитивно подвлашћивање од стране Немачке свега онога што још може постојати као материјална и морална снага у Аустро-угарској монархији која је у пуном растројавању. То пак не иде у рачун Бечлијама. Њихова је сервилност спремно кажњена и у пркос њиховом политичком веома тупом смислу, они почињу да сумњају, е су можда били жртва једне историјске

обмане. Јер оно што захтевају од Немачке то је баш оно што им она не може дати, а то су трупе. Оно пак што им Немачка нуди, што ће њихов цар примити и од чега већ његови поданици почињу стрепити, то је дефинитивна и брутална тиранија у оба престоницама двојне монархије. Они се питају да ли у истини њихов савезник захтева још већу власт, која одговара уништењу сваке аустроугарске самоуправе, само за то да би их спасао од несреће? Пуне две године говорено им је да Немачка не може бити побеђена и они су стекли убеђење да и за њих таква гаранција постоји. Данас, када оцењују да Хохенцолерн није кадар успешно помоћи Аустро Угарској у невољи, они с ужасом виде како се на хоризонту помаља коначан слом, и веле да ће они, ако је Немачка тучена, постати најсбичнија пара за поткусурење између Савезника и Берлина. И заиста, њихова је будућност мрачна: или абсорбција од стране Немачке или раскомадавање. Такав је кобан одјек који је допро до Беча после пада Горице. Пред таквом једном претњом осећаји пријатељства претварају се у мржњу и саучесници које никад није везивала искрена спона бацају један на другога погледе сумњичења и зачикивања.

ПОДЛИСТАК

МЕСТО ЏАКОВА — ЛЕШЕВИ

Рано смо пошли из Струге као коначари за Ђукус. Било нас је четворо: Командант стана, комесар и два ординанса. Пошли смо коњима, путем, који је трасиран, али још сасвим недовршен. Врло смо стигли у Ђукус, где се одмах обратисмо начелнику станице, али смо имали доста муке док смо се с њиме састали. Како смо пошли из Призрена, где смо оставили онај силни метеж, ово је прво место, где смо готово на исти такав метеж наишли. Станица препуњена војницима, који траже команде, рањеницима и болесницима из свију готово крајева јужне Србије, грађанством оба пола, разних година, из Битоља, Струге, Охрида, Дебра, Тетова и т. д. Сав овај народ одступа овим једним уским и тешким путем. Кад се свему овом додалу још и трупе, онда се тек може замислити, какав је хаос био у овом малом месту које се налази у једној дубодолини са цигло две куће — старе турске карауле, једним запуштеним ханом и нешколико десно и лево, доста удаљених арнаутских кућа. Сав овај силни свет нагрну станичној згради и сви једно траже и очекују: хлеба! У соби начелниковој, пространој три метра у дужину и толико исто у ширину, преко тридесет лица. Свако је дато у вис или објаву или требовање, или какав било документ на основу кога тражи; хлеба! — Сиромах начелник! Однојио се, као да је у Алжиру а не у снежној — леденој Албанији. Једнима оверава требовања или објаве, друге одбија, јер ништа нису донели да би могао оправдати излатак тако скупог и ретког артикла — хлеба. — Међу одбијенима беху и три рањена војника. Начелник их упућује у болницу, где ће поред хлеба добити и мало топле хране. — Немој, господине, душе ти, вели један, малаксали смо, једва и до тебе дођосмо, учини, Бог ти учинио". — „Немам ни мрве хлеба, одговара начелник, ето вам доле магацин, па ако неверујете а ви прегледајте. Имам нешто кукуруза за стоку...." у тој истој соби на једном малом крезету седела је госпођа начелникова са својом малом ћерчицом, која је грицкала једну кору бајата хлеба. „Мама, мама, дај ово парче њима, дај мама, је ли они ће на Косово?..." Госпођа узе оно парче хлеба, подели на троје и сваком рањенику пружи по један залогај!

У томе и ми свршисмо наш посао, добили смо мало кукуруза за коње и то врло мало, јер нама је сад речено, да нам мало кукуруза, али то се чува за људску храну. Још нам начелник одреди и собу у једној од оних турских караула, за преноћиште штаба. Чим нас је стигао штаб, наређено нам је да одмах, још исте ноћи, продужимо за Елбасан.

Новембарска влажна, мрачна ноћ! Гадна ноћ! Сед нема више ни оног пута, јер пут Струга — Ђукус излази још за једва километар па после, Боже, каку ноћ! Преко неких јаруга, преко камења, планинским литицама које се завршавају оштрицом као сечиво у секире. Од јахања ни помена. Сви четворо пођосмо пешке, а коње држимо озлаз за узде, тек колико да осетимо да они иду за нама, јер чврше их држати није се смело. Сурва ли

се коњ у бездан — оде и газда? Идемо, али у оној помрчини не видимо један другог, већ с времена на време довикујемо се.

„Ej, господине поручниче, рекли ће, Турје ординанс, ми не узесмо ни један хлеб за нас, осим ово мало кукуруза што примисмо за коње, немамо ништа више. Па и то нити је себе да нахранимо, нити је коња да назобимо..." — „Трпи, Туро мало, одговара му поручник, кад смо оволико трпели, сад ћемо на море, на Ллрију, тамо ће бити више свега а мука мање" — Велико ординанс, који је ишао напред прекиде овај разговор — „Овамо, овамо, ево код стене три џака брашна!!" Сви пођосмо живље, колико се то могло и поведосмо и коње брже. Предња двојица прођоше сретно, јер скренуше мало лево, а комесар се, који удари готово право, да што пре дође до брашна, сурва у једну јаругу заједно с коњем. За моменат заборависмо на брашно, те запесмо да спасемо човека. Упалисмо свеће Бога ми, велика јаруга, преко три метра дубине. Срећа те се неутрувше ни комесар ни коњ. Осветлисмо им пут и полако се извукоше из ове провалије. Одмах пођосмо брашну. Поручник први дође џаковима и пружи руку да у оној помрчини опипа џак, али у томе страшно крикну, јер осети у својој руци туђу ладну руку.... Ауx... леш!!! Креснусмо палидрвца и на наше велико запрепашћење, место џакова с брашном, видесмо три леша, један потпуно наг, а два само у белим кошуљама, чело главе им стоје чојани шешири и неколико крвавих камења. Од повреда, колико смо запазили, само су им главе поразбијане. Ништа друго није се могло наћи ни утврдити до то: да су грађани — избеглице, и свакако су их, како су сами ишли, пресрели Арнати, опљачкали до голе душе, пошто су им прво и голу душу узели. Страшно!

Готово занемели прозујисмо даље и не осетисмо да се спуштамо ка Бећировом мосту, да се пред нама зелени, дивни, са својом околином, Елбасан, обрастао маслинама, поморанџама и горостасним кипарисима. Дивно, права бања. Осетисмо и ваздух приморски који нас милује и освежава а уједно као да нам наговештава крај наших мука кроз дивљу Албанију.

Василије Кесеровић
рез. коњ. наредник

СРБИЈА!

Састала се два врана гаврана,
На сред Ртња виш' града Бољевца,
Састала се па су говорила:
Еоже мили чуда великога,
Мала ли је та земља Србија,
А крваве битке дочекала,
Много ли је славе задобила,
Много ли је деце изубила,
Све јунака српских соколова;
Много јој је народ проценило,
Многе мајке у прно завио,
Много драго с' драгим раставио,
Много оста деце сирочади!...
Докле ли ће све овако бити,
Да ли ће се кадгод умирити?
Много муке на земљу малену,
Мала земља а много душмана.
Један грабе други проговара.
Чујеш ли ме, мио побратиме,
Мала земља многа чуда створи,
Али биће још већих и горих,
На Србију малену државу,
Нападнуће три душманске силе,
Једна сила са стране источне,
Та Бугарска проклета држава;
Друга сила са стране северне,
То ће бити сила Кајзерова;
Трећа сила са западне стране,
То ће бити сила аустријска,
Мио брате, драги побратиме,
Крваве ће с' борбе отворити,
Ту ће пасти крвца до кољена,
Бориће се Србадија мала,
Неће лако пустити душмана...
Али ко ће сили одољети,
Српска ће се војска повлачити,
Из предраге своје домовине,
Домовине миле отаџбине,
Остављати и мило и драго,
Ту ће доста муке претрпети,
Док с' извуче и снагу одмори,
Кад се буде војска одморила,
Пођ' ће опет на душмана свога,
Потражиће домовину своју,
Потражиће и повратиће је,
Ту ће опет српско сунце синут?!

25. маја 1915. г.
Војште

Коста Н. Кртић
капар

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 105. Субота 20. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 20. августа

Српски званичан извештај. — 19. августа сем локалне артилеријске и пешадијске борбе није било важнијих догађаја. Ноћу 19 20. августа Бугари су покушали да нападну наше трупе код Зборског и Ветреника, али су одбијени са тешким губитцима.

Солун, 19. августа

Француски званичан извештај. — Данас ништа особито није се десило. Премда је канонада била доста јака на извесним тачкама. Срби су преко ноћ одбили један локалан напад. У Могленичкој Долини било је живо узајамно пушкарање а местимице и употреба ручних бомби.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 19. августа

Званичан извештај — На фронту Соме француска се артилерија показала активна у току дана. Одбијен је лако један немачки напад ручним бомбама, који је вршен на француске положаје северно од реке. Јужно од Соме Французи су имали успеха у неколико омањих операција, које су им омогућиле да напредују нешто мало јужно од села Естре и југо западно од шуме Соакур где су заробили војнике. Убичајена канонада на осталом фронту.

Лондон, 19. августа

Званичан извештај. — У току операција јужно од Мартенпуика, о чему је било речи синоћ, предало се 2 официра и 120 војника из једног баварског пука. Околност што су се предали а нису хтели да покушају да се врате у своје линије, интересантна је. На једном широком фронту близу Араса пуштали смо загушљиве гасове са врло добрим резултатима. Непријатељ је бомбардовао Бетим у току прошле ноћи, што је изазвало сличне мере и са наше стране.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 18. августа

Званичан извештај. — Западни фронт. Западно од реке Стохода, после јаче артилеријске припреме у јутру 14. августа непријатељ је предузео напад против наших положаја северно од села Геленић. Напад је одбијен с великим губитцима по непријатеља. У правцу Ковела, у области села Велики, два непријатељска аероплана напала су један наш; оборена су обадва и пала у наше линије. У томе нападу одликовали су се авијатичар потпоручник Тиканов и осматрач Данилевић.

Букурешт, 15. августа

Нарочити извештај. — Мобилизација се пропраћа уличним манифестацијама грађана и омладине. Краљева проклампација народу кратка је. Говори се о уједињењу свих Румуна. Војничка прокламација подсећа на ранија јуначка дела и на Плевну.

Данашњи први извештај Врховне Команде јавља:

Синоћ у 9 часова објавила је Румунија рат Аустро-Угарској и исте ноћи румунске трупе напале су аустро-угарски фронт. Савезничка руска војска ушла је у Добруџу. Руска флота стигла је у Констанцу. Монитори и батерије аустријске бомбардовали су Верчерову, Турн-Северин и Турђево.

Букурешт, 19. августа

Званичан извештај. — У Југо-источној Мађарској Аустријанци беже испред наступања Румуна који су заузели вароши Брасо, Хезди, Васархели и Петрошени, заробивши 741 војника.

Букурешт, 19. августа

У југо-источној Мађарској аустријске трупе беже испред румунских трупа које су заузеле вароши Брашову (Кронштат) удаљену 10 км. од границе, Ресци удаљену 30 км., Вашорхеми, Петрошени (у правцу Вукан прелаза), удаљену 20 км. Према званичним извештајима аустријским, аустријске су се трупе повукле западно од вароши Чик Середа, на изворном делу Алуте. Та је варош удаљена од румунске границе 40 км. у правој линији. Чује се да су румунске трупе ушле у Мехадију.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 18. августа

Званичан извештај. — У Горњој Позини и у долини Астико било је слабијих непријатељских напада који су одбијени. Непријатељска артилерија свих калибара сконцентрисала је јуче жестоку ватру на наше нове положаје Каурјол, одакле доминирамо целом долином Флам, грозећи комуникацијама између Кавалезе и Горњег Авизио. Наше су трупе чврсто држале освојене линије које су сада хитно појачане. У долини Драме железничке станице у Тоблаку и у Силијану биле су јако и успешно бомбардоване нашом артилеријом. У Горичкој зони и на Карсу непријатељ је живо радио на утврђењима, што је покушао да маскира јаком артилеријском ватром и интензивним бацањем бомби. У току јучерашњега дана одбили смо један непријатељски напад у околини Тиволи, источно од вароши. Непријатељски зеропланн бацили су многе бомбе на прокопу Морану. Убијена је једна жена и рањено је неколико грађана. Штета незнатна.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 18. августа

Кавкаски фронт. — Турски напади западно од области Гијумушхане одбијени су с великим губитцима по непријатеља, који је оставио пред нашим положајима веома много лешева. На правцу Дијарбекира наше се наступање наставља. На Ванском језеру наша је флотила успешно бомбардовала турске биваке у селу Тука. Према извештајима Врховно Команде, на источном делу Кавкаског фронта ништа се није догодило.

ОСУЂЕНА БУГАРСКА

„Тан"

Велико руско Друштво за Словенску Узајамност одржало је последњих дана у присуству многобројне публике свој главни састанак под председништвом господина Брјанчанинова. Грф Пазовски прочитао је један дугачак извештај: „О томе шта нам ваља радити са Бугарском": По мишљењу говорника, који је био стално прекидан одушевљеним пљескањима збора, бугарски је народ већи крвавац него његов краљ за оно што се догодило.

Народ је тај који је хтео рат противу Србије, јер је мислио да је јачи, а кад буде извесно да ће Споразум победити он ће без устезања жртвовати свога краља својој жељи да очува оно што је украо. Не треба ступати у преговоре са Бугарском, јер би то значило признати законитост извајства. Руси не треба да посредују у корист Бугара и да их штите противу освете Срба и удараца њихових суседа. Осим тога, све одговорне личности, па ма у каквом се облику њихова одговорност јављала због напада на Србију, морају бити кажњене као обични злочинци.

Збор је изгласао једну резолуцију којом се захтева примерно кажњавање бугарског народа и његово подјармљивање Споразуму, наглашујући да:

1) *Одговорност за политику коју су водили бугарска влада и краљ Фердинанд пада на бугарски народ.*

2) *Бугарски народ а нарочито тако зва-*

ни русофили нису ништа учинили да спрече гнусни акт који је извршила бугарска влада;

3) Ни једна личност, ни једна партија у Бугарској, никакав акт који би могао бити извршен у Бугарској, у случају пораза те земље, неће бити у стању да изглади учињену погрешку;

4) Пошто Бугарска буде побеђена и поседнута, краљ Фердинанд и његови министри морају бити предани редовном суду на осуду;

5) Пошто је бугарски народ доказао своју неспособност да собом управља, управа Бугарска биће поверена комесарима које ће споразум да одреди, наравно, пошто границе Бугарске буду биле измењене у корист Србије и Румуније и пошто Бугарска буде исплатила ратну одштету коју ће одредити савезничке силе на име ратне одштете Србији, и то: у оној мери у којој је Србија страдала погрешком Бугара.

Већина руских листова донела је и веома топло пропратила ову резолуцију коју је изгласао један скуп, у коме је заседавала елита петроградскога друштва.

СТАЊЕ СРБА У БУГАРСКОЈ

По исказима бугарских заробљеника стање Срба у областима заузетим од Бугара врло је жалосно. Све мушко становништво између 15 и 60 година покупљено је и отерано да прави путеве. Хране их тако рђаво да та бедници, после свршеног рада, морају да купе траву и да тиме ублажу свој глад. Одело им је све у дроњцима. Изглед им је бедан, њихово је стање тако очајно да чак и бугарски војници, поред све забране својих старешина, не могу а да се не сажале на њих и да им по неки пут крišом не дотуре нешто хране.

ПОДЛИСТАК

НОВЕМБАР 1914. ГОДИНЕ

— После Коначке битке —

О једна земљо моја, отаџбино мученика слободе, мајко незнаних јунака и песмом окићених гробова.

И данас је бесније, севао и тутњио грамовиви насилник преко поља твојих, и роптао је гневни отпор наш. Опет лебди над тобом ужасни демон робовања; опет је намрачила те сенком својом неман окованих срдаца и спутаних духова, о једна, једна земљо моја!

И док у ноћи влакобној, по крвавоме блату, леже сури синови твоји, живи крај мртвих без суза и смеха, снежни ветар помамно фијуче, стреми од косе до косе, и својим леденим дахом и он те потреса и шиба тако немилосрдно, о једна мајко моја!

А у теби нигде суза и нигде смеха; само ломљава и крик борбе, и ропац у крви, и урлање паса, и злослути тајац... Као у доба османлијске буре и косовских витезова — опет виси над племеном мојим свирепи удес робовања. Подижу се велови са херојских судбина наших праделова и као покрови бели лелујају преко нас. Па добро, нека се гине! Ох само да није ове неизвесности мучне!

О мрачни ветре, стогласни помамниче, шта казују пискави гласови завијања твога? Хоће ли нам из ове крви, што се тако немилице точи, изићи Слобода? Хоће ли место самртничких ропаца забрујати кадгод химне срећних поколења?

О снежни ветре, тајанствени путниче, рашбри ову неизвесност грозну; не мрмљај тако недокучљиво, већ реци: Хоће ли се најзад расцветати земља моја у светлости Обиља и Слободе?

М. Живановић

РУСКИ ЦАР У СРБИЈИ

Необично узбуђен, са неким пророчким сјајем у очима, говорио нам је данас, 17. августа, за ручком професор Б...

„Доћи ће, то је извесно“, говорио је он. „Доћи ће да потре и поништи траг Вилъмов. Ноћас сам га у сну видео“.

Ја не спадам у оне који слепо верују у снове, али налазим да снови могу имати везе са догађајима садашњости и не одвећ далеке будућности. Ево, господо, шта сам уснио:

„Синвам, као дошао у Србију Александар I Благословени. Иде кроз једну пространу, празну дворану без застирача, без украса на зидовима, у којој далеко одјекују његови кораци. При сваком кораку диже се читав облак прашине из његових чизама. Иде и говори о цару Душану и његовом Законику. Нисам запамтио све речи, али се врло добро сећам, да је поменуо више пута име Душаново... Био сам јако узбуђен, вајкао сам се, где су наши да му изнесу *хлеб и со* и што нисам обучен како треба те да изађем да га поздравим...“

Ето, господо, то је мој сан. Сад нека га тумачи, ко је мајстор за те ствари, а ја верујем да ће Руски Цар доћи у Србију.

Настаде кратко ћутање. Господин Ж., ватрени Србин-Македонац, набра чело, замисли се мало и проли узе реч. — Ево шта значи сан:

„Нашу ће земљу ослободити Русија са својим Савезницима и њен ће Цар доћи у њу, да каже благу Царску реч нашем напаћеном племену; нама, који смо страдали и веровали; веровали увек и у најцрњим данима очајања и пропасти у Цара Православног и Свету Русију; веровали и дочекали спасење.

„Он ће доћи у облику и улози Александра I. — јер је то симбол ослобођења земље и народа од непријатељске најезде.

„Са његових чизама подижу се облаци прашине — јер ће превалити далеки пут са Неве до Дунава и Мораве.

„Он ће пролазити правном дворапом, — јер га неће дочекати некадашња Србија, богата и пуна као кошница, већ Србија осиротела и изнурена многим ратовима и патњама.

„Њему нису изнели *хлеб и со*, — јер у Србији соли и хлеба нема.

„Што је говорио о Душану Силном, — то ће нам обновити Душаново царство.

„Што је говорио о Душановом Законику — то ће проћи кроз Душанову престоницу, Скопље, идући за Цариград да тамо постави Крст на Аја-Софији....

„Доћи ће, — завршн ватрени Македонац — јер је Његов долазак потребан намученој души нашег народа, који хоће да чује из царских уста речи: „Не бојте се! Са вама сам Ја, Цар Православни! Са вама је Моја Велика Православна Русија, од сада па до скончања вјека.“

Тако је говорио Македонац.

*

Слушали смо његово тумачење и поверовали. Поверовали смо и верујемо. Верујемо, јер смо увек веровали.

Да, доћи ће!

А кад буде дошао Руски Цар у нашу лепу Србију, место других дарова и понуда, које ће имати у другим местима на своме тријумфалном путу, поднећемо му нашу веру и наша искрена срца — једино што нам непријатељ није могао отети.

17. августа 1916. г. Позовај

М. Ј.

НА ЗНАЊЕ

Скреће се пажња нашим трупама да ће се при куповању српског дувана и цигарета плаћање вршити:

1. За паклице дувана и за цигарпапир — у српском новцу.

2. За израђене цигарете — у грчком новцу.

Ово се јавља тога ради, да би се при куповању дувана и цигарета избегли неспоразуми и несугласице.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Аћелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 106. Недеља 21. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 20. августа

Српски званичан извештај. — 20. августа није било важнијих догађаја.

Солун, 20. августа

Француски званичан извештај. — Бугарски напади потпуно су престали на левом српском крилу. Они су се наставили нешто мало сјеверније и били одбијени. Ништа особито није се догодило на центру савезничких армија. У Дојранској зони артилерије су показивале извесну активност. У правцу Струме канонада на извесним тачкама без пешадиске акције.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 20. августа

Званичан извештај. — Осим доста живе артилеријске борбе на фронту Соме и на сектору Флери (десна обала Мезе), никакав други важнији догађај није се десио у току дана.

Три немачка аероплана оборена су данас после подне нарочитим француским топовима. Два прва пала су на десну обалу Оазе, а трећи бљизу Дуомоза. Око три часа по подне један немачки аероплан бацио је бомбе на Жиромањи. Једно је лице рањено, материјална штета незнатна.

Лондон, 20. августа

Званичан извештај — Јуче после подне и у вече непријатељ је предузимао нове нападе на фронту од 3000 метара, између Женши и О Боа. Тим је нападима претходило веома јако бомбардовање. Како приликом фронталних тако и приликом бочних напада непријатељ је употребљавао врло велике снаге. 5 напада је вршено, од којих је 4 одбијено с великим губитцима а у току петога непријатељ је успео да продре у нашу истакнуту линију на две тачке једног узаног фронта. Ми смо водили више срећних борби у области Богем Са испадног угла код Ипра пуштали смо загушљиве гасове с добрим резултатима.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 19. августа

Званичан извештај. — На сектору Локачи — Свињухи водиле су се огорчене борбе. Западно од Алексинеца у правцу Халича (област реке Хороденке) ... **На Карпатима било је жестоких бојева. У току тих бојева заробљено је 289 официра и 15.500 подофицира и војника, међу којима 2600 немачких војника, и заплењено 6 топова, 55 митраљеза и 7 бацача бомби.**

Букурешт, 20. августа

Званичан извештај. — На северо-западном фронту наступање наших трупа настаља се успешно. Наше су армије заузеле Таблунге Вале, близу Брасо, као и индустријски важан центар Петрошени. Наши су губитци незнатни.

Бугарска је објавила рат Румунији.

Букурешт, 20. августа

Нарочити извештај. — Непријатељства су отпочела на румунско-бугарској граници.

Букурешт, 21. августа

Један је цепелин летео над Букурештом не причинивши никакву штету. Нарочитим топовима приморан је на бегство.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 19. августа

Званичан извештај. — Кавкаски фронт: Западно од области Гајумушхана и Ерзинџана Турци су предузели офанзиву и били свуда одбијени од наших трупа. Исто тако задржана је непријатељска офанзива западно од области Огнота. У току офанзиве четири турска пука извршила су пробој на фронту једног нашег туркестанског пука и прошла кроз положај наше артилерије. Храбри туркестански пук предузео је одмах противнапад бајонетом, одбацио непријатеља на запад, поново заузео изгубљени положај и повратио своју артилерију која је истог тренутка почела да дејствује противу Турака. Непријатељ је претрпео велике губитке. У области Огнота заробили смо поваше војника и заплењили 3 митраљеза. Северно од Еуфрата наши су делови заузели село Чорчук а по том предузели офанзиву противу висова северо-западно од тога села, где су Турци нашим бајонетским налетом сатерани у једну јаругу одакле су се дали у дивље бегство.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Лондон 20 августа

Кружи глас да су Румуни заузели варош Брасо и Алхерманштат у Трансиванији. Они су према томе продрли на непријатељску територију за 40 км. По другим извештајима знатне румунске снаге прешле су карпатске кланце и продрле у Трансиванију. Њихово је наступање примећено кроз кланац Кекас, кланац Црвена Кула и кланац Томос.

Рим, 21. августа

Италијанска влада конфисковала је одмах по објави рата Немачкој 37 немачких трговачких бродова који су се били склонили у италијанска пристаништа приликом објаве европских непријатељстава.

Лондон, 21 августа

Немилост Фалкенхајма, досадањег начелника штаба немачке врховне команде, изазвала је панику у Немачкој, због тога што се зна да су планови Хинденбурга и Фалкенхајма једни другима потпуно супротни. И доиста, Фалкенхајм је одбио да пошаље на источни фронт потребне трупе под изговором да се главна партија одиграва на западном фронту, али интервенција Румуније имала је за последицу то што је Кајзер пришао мишљењу Хинденбурга.

САДАШЊИ МОРАЛ НАШЕГ ВОЈНИКА

Пошао сам из Солуна на фронт са латентном вебњом у души. Видео сам раније нову, сјајну опрему наше војске и напредно добру физичку кондицију наших војника, али после трагичних искушења, кроз која су прошли наши борци минуле године, није ми било јасно њихово морално стање. Копкало ме је да сазнам њихов борбени морал у овоме трећутку, који је битна чињеница сваког ратничког подвига.

За ово ми се указала прилика брже но што сам се надао. На станици Верна би заустављен путнички профијантски воз, којим сам кренуо, више од 10 часова; требало је пропустити муниционе возове. Ми, који смо хитали у своје команде, ускочисмо у вагоне натоварене пројектилима, чим најбоље, и за непун сат брзе вожње стигосмо у крајњу станицу нашег пута — Вертекоп.

То је мала станица у густоме зеленилу. Немачки аероплани посећивали су је често и бацали бомбе на шаторе енглеских болница. Сада над Вертекопом стално крстаре француски авијони. Ово је ефикаснија заштита од свију специјалних топова.

Чим се извукосмо из фургона, западосмо у метеж читаве пешачке бригаде једне наше дивизије: крепки војници препланулих лица са сурим шлемовима, батерије, митраљеска одељења, аутомобили разних типова, моћне телесине топовских запрега и витконоге мазге у облацима прашине... све згомилано у највећем реду Хитро се врши истовар и утовар. Писак локомотива и хуктање аутомобила, људска довикивања, кратко и оштро изговарање команде, рзање коња и клопарање топова спајају се у један џиновски шум који бучи као сирена интродукција рата

Али мене је највише занимала ова ватра што гори у очима наших бораца. Нигде не видех грозничаве узнемирености, несигурности,

снебивања, нигде скривене зебње и заташкаваног нечкања. У очима свију блистало је отворено самоуздање и радост што је наређен покрет.

— Вала, господине, доста је било чекања! Време је да кренемо кућама! — одговара нам скоро сваки војник.

Треба кренути кућама! — то је она чаробна формула у чијем смислу лежи садашња морална снага нашег војника.

У турском рату била је лозинка наших простих бораца: „Ослобођење заробљене браће". И бориће се одушевљено. У бугарском 1913. год.: „Не дамо наше Право". И бориће се јако. У аустријском 1914. год.: „Бранимо своју Слободу и своја огњишта". И бориће се са ненадмашном упорношћу.

Данас је лозинка свију наших бораца: Треба кренути кућама! А то значи: чезнемо да видимо куће и њене своје, које сиса мрски освајач; да загрлимо мило своје, који се злопате; да ослободимо и себе и њих оне грозне туге што се увек свија око срца наших, кад год помислимо на њих...

Треба прокрчити пут кућама својим! — то је данас стежер моралног полета у пред стојећим борбама. А бујно коло, оно старо српско ратничко коло, зачињено песмом и поскочицама, коме сам се дивио у Вертекопу, уверило ме је потпуно, да ће се и 1916 год. борити српски војник, као и раније, када пацне одлучно:

— Напред!

М. Живановић

ПОДЛИСТАК

ИЗ НАШЕГ ПОВЛАЧЕЊА

ПРЕКО ПРОКЛЕТИЈЕ

Пролазећи кроз Црну Гору, код места званог „Црнобарско Брдо", на планини Проклетији, навршисмо на један теснац који се беше загушио од мноштва света. Војници из свију родова оружја, са стоком, коњима и воловима, избеглице оба пола разна доба старости, чекају на ред јер је пролаз био тако тесан кроз клисуру, да се могло ићи само један по један.

Око 11 часова пре подне ударе Арнаути из околних села са једног виса на безоружану масу, која се беше сустигла пред тим теснацем. Маса се ускомеша, коморџије остављаху запрегу и товаре, не знајући на коју ће страну да беже. Избеглице су се губиле једна од друге. Настаје паника погибија и велики број је рањен. Запомагање, врисак разбегле деце и очајни крици родитеља — створио се хаос и страх обузе све.

Ко зна какве би страхоте могле наступити, да брзо не стиже жандармерија и један пук пешадије (IX) те растераше Арнауте. Кад се сврши борба, свет дође к' себи и поче се скупљати. Рањене превисмо, мртве сахранисмо, а ми живи Богу заблагодарисмо.

ГАЗ НА „МАЋИ"

Мало је мостова на рекама по Албанији, прелази се врше где су газови. Кад смо стигли на реку Маћу, на путу Љеш—Драч, и на њој не беше Ћуприје, већ се морала газити и ако је била дубока, врло брза а при томе веома хладна, јер је био 1 јануар 1916. године.

Војници гладни, голи, боси, пали од умора, а газити се мора. Слаби и сувише да се појединац сме усудити да сам гази, већ по 10—20 друга, чврсто стегнутих руку, почели смо газити ову врло брзу реку. Настаје дављење изнемоглих јер немаху ни толико снаге да се одупру брзини реке. Они се отпуштаху од руку својих другова, и за тили час настаде их у таласима и вировима праћени нешим тупим погледима... И ми не осећамо снагу за прелаз реке, а камо ли за помоћ овим нашим јадним друговима. Само из моје врсте, која је бројала 20 људи, на другој страни реке нашло се свега тринаест.

Драгољуб Лазаревић
редов кум. колоне

БУГАРСКИ „ЈУНАЦИ"

На путу од Тулара ка Призрену сукоби нас бугарска коњица. Како се наша колона од преко 200 кола на дуго протезала, то у прво време нисмо знали шта се у позадини догађа. Тек смо сазнали за опасност, кад видесмо наше другове терауце из последњих кола, где огревши у крви јуре к нама, вичући нам: „Спасавајте се, ето Бугара, све ће нас по-

клати...“ Опасност нас све скупи и таман се спремасмо да бежимо, кад спазисмо бугарску коњицу у јачини три ескадрона, где јури право к нама, а води је један Арнаутин. За час бесмо опкољени са свију страна и тако нас притесне — као овце у тору. За тим се на једном месту развакоше, направише пролаз и све нас пропустише на насип, где нам наредише да у једном реду покрај насипа седнемо. Тек што смо поседали, кад се на нас продера један бугарски официр: „Вадите све што од оружја имате...“ И док смо ми скупљали и на одређено место остављали све што смо од оружја имали, дотле су бугарски „јунаци“ претресали једног по једног, узимајући сатове, ланчиће, мовац итд., што су од вредности имали.

Пошто су нас све редом опљачкали, онда одвојише једну групу од десеторице којој приђоше десет бугарских коњаника и почеше их касапити сабљама! Страшан призор! Једном пада глава, другом само располове тако, да једна полутина пада на једно а друга на друго раме! Наши их моле да их не убијају као стоку, већ нека стрељају, али заман молбе дивљаку! Они и даље продужују свој посао, одговарајући на све молбе ударцем сабље. Један »харој“, њихов официр, усхићен овим „витешким подвигом“ својих другова, са свим ошамућено од дерњаве:

„Све ћемо Србе овако побити“!

Решим се да бежим те да од пушке погинем. Кад су исекли преко стотину мојих другова, дође ред и на мене. У овом последњем тренутку јурнем, прескочим јендечић, који је раздвајао шуму од пута. При самом прескакању стиже ме један Бугарин, удара ме сабљом по глави и лицу и тешко ме обрани а један куршум погоди ме у леву ногу. Но ипак успем и тако рањен замакнем у шуму, где ме не смедоше даље гонити. У шуми нађем још једног друга који се спасао са десет задобивених рана и то све од удараца сабље.

Овде су на Тугарима Бугари исекли сто осамдесет и пет мојих другова. Једну жељу само имам: — да бугарским јунацима вратим дуг.

Драгутин Р. Павловић
редов мун. колоне

СРПСКО-БУГАРСКИ РАЗГОВОРИ

У току последњег контра притиска, који још траје, у планинским крајевима Моглена било је и бајонетских сударa, а често је растојање између српских и бугарских ровова тако кратко, да се са противником може лако разговарати. И ово је редовна појава. Слично средњевековним ритерима, који су се васпитали погрдама и зачикивањима пре него се сукобе дидама и мачевима, и наши отварају у тренуцима затишја прилику игру речима. Али док се Бугари одликују грубим узредама без духовитости и цинизмом, псујући Србима најчешће „мамката циганска“, дотле у српским завођењима има често поетског полета и поражавајућег сарказма.

— Свиња српска, — узвикују Бугари, што се вреш узалуд по планини? И да нема нас, па не би могао овуда проћи!

— Бре „братко“, пази што Србин једе! — одговарају наши, натачињу на бајонет највећи хлеб и дижу га изнад ровa. — Није ово тајни Шкари пашких вскора и Фервичких солдата!... А вано, бре, пијемо какво никад нисн ни омирисао. Имамо га, бре, тол'ко да купус, патлиџан и паприку њиме заливаш.. месец дана, бре баштованџијо, долаи да окрећеш, па да га не испумпаш!

— На Крф ћемо вас опет врнемо! — сикћу Бугари.

— Море ми имадосмо Крф, али куд ћете ви сад, кад вас поткечимо са свих страна? — одговарају наши.

— Шта искате сега на међата от Блгарја? На китата да се врнеш? — цинички се ругају Бугари.

— Србија је пред нама, и сирвићемо све што нам је на путу. А када се ми кући врнемо, нема вама другог спаса него ватајте бугарски Крф на Виљемсвом или Султановом имању! — јетко одвраћају наши.

Слична разговори стално лебде планинским ваздухом између српских и бугарских ровова; разлежу се по косама и потмуло одјекују по гудурама Моглена као ехо кршне непомирљивости и мржње до истраге између ова два народа.

М. Ж.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Аћелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 107. Понедељак 22. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 22. августа

Српски званичан извештај. — 21. августа. — Повремена артилериска и пешадиска ватра на многим тачкама, без пешадиске акције.

Солун, 21. августа

Француски званичан извештај. — Ништа важно није се данас догодило. Убичајена канонада и чарке на многим тачкама. Слабији бугарски напади јужно од пута Баница—Острово били су лако одбијени.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 21. августа

Званичан извештај. — Осим артилеријске борбе на разним секторима, северно и јужно од Соме, никакав други важнији догађај није се десио на целокупном фронту.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 20. августа

Званичан извештај. — Југо западно од села Тоболи, на Стоходу, наша је пешадија одбила својом ватром многе непријатељске нападе. На правцу Владимир Волински у области Шелвов—Коритница огорчени бојеви се настављају. У провцу Гелочевак (?) — Халич, наше су трупе наступиле под борбом, заузеле више непријатељских положаја и приморале противника да се повуче ка западу. Непријатељ се с огорчењем одупире, вршећи противнападе које смо свуда одбили. На правцу Короснец освојили смо више висова на Вороневки.

Букурешт, 21. августа

Једна руска ескадра допловила је јуче у јутру у Констанцу. Руски адмирал одмах се искрцао и отпутовао у Букурешт где је примљен од Краља у аудијенцију. Изгледа да се тај састанак тицао операција које ће се предузети на Црном Мору противу бугарских обала како би се допринело успеху руско румунских војних операција на суву.

Букурешт, 21. августа

Бугарско румунска непријатељства отпочела су јуче.

Лондон, 21. августа

Из Петрограда јављају: Једна веома жестока битка развија се у правцу Владимир Волински и области Токац. — Офансива коју су наше трупе предузеле на Кавказком фронту развија се веома повољно и са врло срећним резултатима. — Наше су трупе заузеле у току једног дана читав низ планинских ланаца и превоја који ће им омогућити да учврсте своје положаје и да отворе себи једну важну наслону тачку за будуће операције уз сарадњу румунске армије. Аустријски и немачки варобљеници непрестано пристижу дуж целог нашег фронта.

Лондон, 21. августа

Јављају „Морнинг Посту“ из Пеште: Бечки војни политички кругови особито су узнемирени и забринути силним настављањем руске офансиве на јужном фронту. Они нарочито одају страховања своја односно судбине која очекује утврђена места Ковел и Лавово, јер је виша аустро-мађарска команда била принуђена последњих дана да смањи посаде тих тврђава да би могла послати појачања на Румунску границу и на Карпатски фронт.

Париз, 22. августа

Наш букурешки дописник телеграфише да је румунска армија била готова и ступила у акцију одмах по објави рата. Она је превалила карпатски гребен од Валахије где је извршен њен главни напор. Напад је вршен долинама Веноли и Пракова. Има већ два дана како је крајње лево крило из оршавске зоне стављено у покрет дуж Дунава. У правцу Молдавије, крајње северно крило ступило је у везу са руском војском под командом ђенерала Лечицког. Освојена зона била је јако утврђена од Мађара. Наступање се наставља.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 21. августа

Званичан извештај. — У току јучерашњег дана артилерија је била особито јака на фронту Трентина. У долини Сугана непријатељ је предузео један напад против наших положаја на Монте Чивароне, али је убрзо био одбијен.

Непријатељске ескадриле бациле су бомбе на кланац Роле, као и на врх долине Сисмон (Брента) и на басену Агордо (долина Кордеволе). Није било никакве штете.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 20. августа

Кавкаски фронт. — Својом ватром и једним нападом на бајонет задржали смо офансиву Турака западно од Гијумушхана. Претрпевши огромне губитке непријатељ се позукао. Западно од Кјелкид—Чифлика заробили смо 8 официра и 205 турских војника. Непријатељ је оставио стотинама лешева пред положајима једног нашег пука и то пошто је најпре покушао један напад који му је пропао. У борби која се водила у области села Чормука заробили смо доста војника, запленили један топ и 28 кара. На правцу Мосула у области Сакиза, ми стежемо непријатеља све више и више.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Атина 21. августа

Званично се потврђује да је јуче потопљен један немачки подводни брод близу Пиреја. Њега је потопила савезничка флота баш у тренутку кад се снабдео вејтином.

Атина, 22. августа

Вести из Софије јављају да је министар војни и главни командант бугарске војске ђенерал Жеков умро.

Атина, 20. августа

Јуче у 1 час по подне пресбиро је дао ово саопштење: „Присуство савезничке ескадре у Пирејским водама није наперено противу Грчке нити има за циљ да утиче на грчку политику. Ескадри је једина намера да предузме потребне мере противу непријатеља Споразума.

Атина, 20. августа

Савезничка флота која је сконцентрисана пред Пирејом, броји 22 дредноута и крстарица, 38 лаких бродова, 4 транспортна брода и 4 хидравиона. Адмиралски брод је Валдек-Русо. Ескадром командује адмирал Фурнје.

Атина, 20. августа

Јуче у 6 часова у вече одељења морнара приступила су узапћивању немачких трговачких бродова који су били интернирани у пирејској луци од почетка овога европскога рата. Узапћени бродови су: Сејфос, Багдад, Тинос и Анадолија. Друга одељења заробила су посаде тих бродова, на које су истакнуте француске заставе. Савезничка флота имала је преко ноћ да изврши узапћење још 5 других аустро немачких бродова који су интернирани у Саламијском заливу.

Атина, 20. августа

Бирон Шенк, шеф немачке пропаганде у Грчкој, за сада се не може наћи. Изгледа све више и више извесно да је тај велики корупитор напустио Атину још прошле недеље, jер је био сазнао да Савезници намеравају да га одмах ухапсе и да је искрцавање англо француских одељења у грчку престоницу било сасвим вероватно. Трагања се настављају.

Атина, 21. августа

Савезнички посланици предали су грчкој влади јуче после подне сву ноту:

По наређењу својих влада, потписани посланици Француске и Велике Британије имају

част известити грчку владу о овоме што следује:

Знајући из поузданог извора да су њихови непријатељи обавештени на разне начине а нарочито путем грчких телеграфа о свима њиховим војним покретима, савезничке владе захтевају да им се преда надзор над поштама и телеграфима сваке врсте.

Непријатељски агенти корупције и шпијунаже морају одмах напустити Грчку у коју се не смеју вратити пре свршетка непријатељства.

Потребне санкције биће предузете противу грчких поданика који би били саучесници у вршењу корупције или шпијунаже, о чему је напред реч.

Елђо
Гијмен

ПРЕГЛЕД ОПЕРАЦИЈА

У ТОКУ ПРОШЛЕ НЕДЕЉЕ

Фронт на Соми. — Французи су напредовали јужно од Морепа за 200 јарди. Број заробљених војника на том фронту у току прошле недеље износи 600 људи са 16 митраљеза. Укупан број заробљених војника на Соми од јула износи 18.000. Заплењено је многобројних топова и 279 митраљеза.

Верденски фронт. — Французи су напредовали у области Тиомон—Флери и одбили више жестоких напада. Од месеца августа Французи су заробили 3000 непријатељских војника.

Енглески фронт. — Напредовали смо у области пољског добра Муке, Тјепвала шуме Делвил и Женши—Гијмон. Одбили смо жестоке немачке противнападе јужно од Тјепвала. У току недеље заробили смо 600 непријатељских војника. Од месеца јула заробили смо укупно 226 официра 13203 војника и заплењили 86 топова и 160 митраљеза.

Источни фронт. — Никакве промене није било северно од Дњестра. Знатна напредовања јужно од Дњестра, на фронту од 35 миља, на Карпатима и јужно од Јаблонице.

Кавкаски фронт. — Руси су повратили Муш, продрли у Куртин Даг и напредовали западно од Нурика, између Муша и Огнота. Две руске колоне одупиру се Турцима између Киги и Огнота. Ситуација је неодлучна.

Румунски фронт. — Румуни су отпочели инвазију Мађарске на једној тачки и продрли на непријатељску територију у три равна правца, пошто су претходно освојили Трансилванијске превоје. Детаљнији извештаји недостају.

Јужни фронт. — Није било никаквога битнога развоја борбе на Соча. На Трентинском фронту Италијани су отели многе непријатељске положаје, као и Монте Каурјол, северно од Чина и на Пунта дел Форамо. Од почетка офансиве на Сочи Италијани су заробили 20.000 војника а од почетка рата заробили су 70.000.

Персија и Курдистан. — Руси су имали велике успехе према 4 турској дивизији, на 42 км. јужно од језера Урмије. Заробили су 11. пук који броји 53 официра и 1600 људи, остатке 10. пука и заплењили 3 топа и 3 митраљеза.

Арабија. — Варош Идриси у рукама је Шерифа.

Источна Африка. — Енглези су заузели Дакава, Кидет, Килоса, Игоро и бомбардовали одбрамбене радове у Дар—Ес—Селам. Белгијанци су наступили од Табаре ка југо-западу и северо-западу и приближили су се на 37 миља Њу Ирингу и на 7 миља јужно од Лупембо.

Египат и Месопотамија. — Никакве промене.

Г. ПАШИЋ НА ФРОНТУ

Председник Министарског Савета и Министар Иностраних Дела Г. Н. Пашић, праћен Министром Грађевина Г. М. Драшковићем, провео је 18, 19 и 20. август међу нашим трупама, на фронту Српске Војске.

Г. Председник Министарства обишао је наше трупе западно од Острва и у Мегленији. Он је био како на положајима у борбеној ли-

нији тако и по свима болницама и установама у позадини, распитујући о свима детаљима око снабдевања војске и лечења и неге рањеника и болесника, и разговарајући са многима од њих.

Г. Председник Министарства вратио се са фронта веома задовољан оним што је видео. При поласку захвалио је командантима на изврсном моралу и дисциплини које је констатовао код наших трупа, као и на уредној исхрани војника и нези рањеника и болесника.

ПОДЛИСТАК

У БОРБИ СА АРНАУТИМА

Бугарски коњички делови продрли су 26 октобра 1915 год. уз Криву Реку; циљ им је био наша позадина. Овај су задатак извршили успешно, напавши на нашу, у тим данима, најглавнију комуникацију. Друм од Лебана преко Медвеђе, Тулара и старе границе за Приштину беше непријатељ заузео са једним ескадроном. При заузећу напао је на једно одељење муниционе колоне Моравске дивизије I позива, којом је приликом испољио све своје дивљачке и зликовачке ћуди.

Четврти коњички пук у јачини два ескадрона са једним водом митраљеза, упућен је форсираним маршем да протера непријатеља и очисти позадину од арнаутских разбојника и пљачкаша. Још истог дана око 8 часова по подне, пук је стигао на одређено место и успео да после мале борбе претера непријатељске коњичке патроле. Идућег дана ујутру пук је наступао у два правца: један је део нападао на караулу Хај-Кобилу, а други на карауле: Мутиводу, Пропашницу и Лисицу, које је непријатељ са наоружаним Арнаутима посео.

Са једним митраљезом био сам у десној колони мајора г. Љубомира Бели-Марковића, која је нападала на три поменуте карауле и брзо избила на стари гранични превој. Положај колоне овде је био врло критичан услед испресецаног терена, покривеног шумом великог простора, где су наше снаге биле грушисане десетично на појединим објектима као и услед непознавања непријатељске снаге и непријатељског држања становништва. — У правцу Пропашнице послао сам у патролу наредника Живана Ђорђевића и то са једним послужиоцем с митраљеза, кога сам узео од мајора г. Бели Марковића. После неколико минута долази командант пука и баш кад се распитивао о ситуацији, стиже и послужиоц који је био у патроли са наредником Ђорђевићем, извештавајући да су наредника напали двадесет до тридесет наоружених Арнаута и да се наредник, кад су на њега пуцали, стропоштао с коња у једну јаругу; даље ништа не зна о њему.

Командант ово гневно саслуша и нареди ми да их протерам митраљеском ватром. Кренем се одмах кроз шуму и после једно по часа хода чујем појединачну пуцњаву у правцу Пропашнице. Брзо изађем на један шумовит ћувик, одакле се могло дејствовати на непријатеља. Наредник Ђорђевић води очајничку борбу са преко двадесет Арнаута, који му се приближавају скачући дивљачким скоковима од шумарка до шумарка. Ватра из митраљеза преузе одмах реч и после два утрошена реденика, невидоше се нигде бела кечета!

Пришавши нареднику љутито му подвикнем: „јеси ли луд да водиш борбу са двојестином?“, на шта ми он смешећи се одговори: “ Г. поручниче, није ми криво толико на ове гадне Бугаре, колико на ове псе са кечетом, које за време турског рата нисмо потукли, жељан сам да их што више побијем па макар погинуо.“

Стишао сам се и у души сам му одобравао, видећи да смо их заиста много мазили, кад смо им чак дозвољавали да и пушке имају.

Никола Пушеља
коњич. поручник

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 108. **Уторак 23. августа 1916. године** **Год. III.**

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 23. августа

Српски званичан извештај. — 22. августа и ноћу 22/23. августа било је на целом фронту слабе артилеријске ватре, местимичног пушкарања и борбе ручним бомбама.

Солун, 22. августа

Француски званичан извештај. — На целом фронту владало је готово потпуно затишје, осим на Струми где је било сукоба између патрола и владала извесна артилеријска активност.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 22. августа

Званичан извештај. — Северно од Соме а после интензивне артилеријске припреме, француска пешадија, у вези са британском војском, напала је око подне немачке положаје на фронту од 6 км. од прилике, почев од области северно од Морепа па све до саме реке, са таквим полетом да није могао бити заустављен ни једног једног тренутка отпором непријатеља. **Французи су очистили знатне противникове снаге и заузели су све одређене им објекте. Села Форе (источно од Морепа) и Клери на Соми, потпуно су у нашим рукама. Северно од Форе заузели су Французи све немачке ровове дуж пута који води од Форе за Комбл, па све до непосредне ивице села. Између Форе и Клери на Соми Французи су такође овладали свима немачким положајима и прешли на многим тачкама пут који везује та два места. Један немачки противнапад који су вршиле велике противникове снаге на те освојене положаје јужно од Фореа, узет је под ватру француских батерија и непријатељ је био принуђен да се повуче у нереду, оставивши многобројне погинуле на терену. До сада укупан број заробљених, здравих војника премаша 2000 људи а поменути плен износи 13 топова само са сектора код Форе и 50 митраљеза.** На десној обали Мезе, Немци предузимају од јутрос читав низ жестоких напада на француске положаје Во—Шапитр Одбијени су у више махова на целокупном фронту с тешким губицима. Немци су успели после подне да продру у један исиадни угао француске линије, где се борба још једнако води с огорчењем. Мало после почетка те акције, Французи су напали немачке положаје источно од Флери. Отели су више ровова и једно јако утврђење. Други један напад, који су вршили северо-западно од Флери, омогућио им је да заузму један део греде која иде од тога села до утврђења Тиомон. У току тих напада Французи су заробили 354 војника од којих 5 официра.

Париз, 23. августа

Французи су заузели коту 86 источно и ивице шуме западно од Шоа. Село Верзин-довилер чији су један део Французи држали, потпуно је наткриљено северно и јужно. **Број здравих војника које су Французи заробили данас јужно од Соме, по тачном пребројавању, премаша 2700 људи.** На десној обали Мезе Французи су појачали своју јучерашњу тековину, наступивши за стотину метара у области источно од Флери. **Број заробљених војни-**

ка још и данас у области Флери износи сада више од 500 људи. Настављајући своје успехе северно од Соме, Французи су озбиљно напредовали источно од села Форе, маскрилили пољско добро Опитал и заузели косу западно од шуме Маријер. Цео терен који су Французи освојили одржан је у целини. Број пребројаних заробљених војника, северно од Соме, у току последња два дана износи сада 2500 људи. Французи су заплењили данас десетак митраљеза. Јужно од Соме француске су трупе напале немачке ровове у ширину од 20 км., од прилике, почев од Барлеа па до области јужно од Шона. Свуда храброст француског војника и надмоћност француске артилерије омогућиле су да се постигну постављени циљеви.

На фронту Барле—Демекур Французи су отели прву линију непријатељских ровова. На њиховом десном крилу село Соајекур, нападнуто са севера и са југо-запада, отето је у целини у току једног сјајног налета.

Нешто мало јужније, од Вермандовилера на до Шили, после једног жестоког боја француска је пешадија отела, на простору више од 4 км., целу прву линију на старом немачком фронту, која се састоји из више других одбрамбених линија, које су јако утврђене.

Село Шили заузето је у целини.

Лондон, 22. августа

Званичан извештај. — У опште увез прошла ноћ је протекла на миру. Борбени су се водили јутрос близу пољског добра Моке, јужно од Тјепвала и у околини пољског добра Тафелмон на обалама Анкра. Јуче смо вршили један срећан испад против непријатељских ровова северно од Монши где смо заробили повише војника

Прошле ноћи 13 дирижабла предузело је најстраховитије летење које је до сада у опште било управљено противу наше земље. Најглавнија поворница напада биле су источне грофовије, а објекти напада били су Лондон и извесни индустриски центри у околини. Само три дирижабла успела су да се приближе спољним крајевима Лондона. Један се појавио изнад северних кварто ва око 2 часа изјутра. Наши аероплани и специјални топови били су употребљени и после неколико минута дирижабл је примећен сав у пламену како пада на земљу. Био је потпуно разорен; машине у комадима и телесине посаде у пола сагорене нађене су у Куфле близу Енфилда. Друга два дирижабла која су се приближавала Лондону била су одбијена нашим специјалним топовима за одбрану који им нису допустили ни да се приближе варошн. Велики број бомби бачено је нарочито на источне и југо источне грофовије. Штета није позната.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Лондон, 21. августа

Из Петрограда јављају да руске трупе и даље са жестином нападају на сектору Владимир-Волински, где су имале јуче знатних успеха и да су руске снаге прешле карпатске превоје, заузеле повише положаја и заробиле веома много војника. Руски војни кругови очекују велику руско-румунску офансиву противу Мађарске. Концентрације трупа у том смислу су отпочеле.

Букурешт, 22. августа

Како су немачки аероплани бомбардовали Букурешт и многе друге отворене варошн, у којима је било прилично жртава међу женама и децом, то румунска штампа захтева од владе да прибегне репресалијама противу многобројних Немаца који су остали у Румунији.

Атина, 23. августа

Јављају из Букурешта да су се Аустријске трупе повукле из Оршавске области.

Берн, 22. августа

Мађарски листови који су данас приспели садрже значајне детаље о предузетим мерама од Аустро мађарских власти с обзиром на скори пад Лавова. „Виђенски Курир Пољски", чији је овај број, изгледа, умакао аустријској цен-

вури на граници, објављује следећу наредбу (Бр. 15340) гувернера вароши Лавова: Саобразно наредби царског и краљевског министра војног од 7. августа достављамо становницима вароши да ће у случају евакуације исте моћи добити допуштење од грађанских власти да остану у Лавову. Чини се изузетак само према лицима чија се имена налазе у напред припремљеним списковима велепоседника и сопственика великих трговачких и индустријских подузећа, као и њихових чиновника.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 22. августа

Званичан извештај. — Дуж трентинске границе непријатељска артилерија била је особито активна у долини Астико и противу наших положаја на Каурјолу. На северним падинама Каурјола наши су Алпинци јуче водили сјајну борбу, наносећи противнику тешке губитке. Избројано је више од 100 непријатељских лешева. Заробили смо 34 војника. На горњем Буту наша је артилерија испреметала непријатељске ровове и запалила више барака. У зони Горице наша пешачка одељења су с изврсном смелошћу пробила две непријатељске бодљикаве жице, бацајући бомбе и уносећи пометњу у противникове линије. Непријатељ је био приморан да одступи, гоњен рафалном ватром наше артилерије. На Карсу измена бомби и активност у фортификационим радовима.

Један непријатељски аероплан бацао је бомбе на Ауронцо. Није било никакве жртве нити штете.

СВЕТЕ ЖРТВЕ

Браћа Мирковићи, Радојица и Светолик, родом су из једног села нашег јуначког Качера и обвезници 3 чете 2 батаљона једнога од наших славом увенчаних пукова. Издржали су све надљудске напоре, на које нас је натерала германска најезда на Балкан уз припомоћ небраће и словенских издајника Бугара, који су нам заболи нож у леђа онда, када смо бранећи своју бранили и њихову независност.

Браћа Мирковићи су ратници од 1912. године, када је српска војска у најлепшем цвету пошла у свети рат за ослобођење своје браће испод турског јарма.

Мирни, тихи, дисциплиновани и васпитани само на послушност, били су вазда омиљени међу својим друговима, а њихови претпостављени, заповедајући им шта браћи Мирковићима, били су уверени да ће заповест бити увек и на време извршена кога треба, те су од ових били увек и добро цењени.

За неуморан труд и рад нису тражили чинове и славу; проткодушни и са уређеном благородношћу, остали су само као добри војници верни својој заклетви — Краљу и Отаџбини.

После свију мука, после извршене реорганизације наше војске, пошли су са својом браћом и друговима, да уз припомоћ наших моћних савезника, ослободе своју поробљену Отаџбину и да се састану са својим милим и драгим. Али, како су нам Бугари увек направили штете само мучким препадом, тако су и 14. јула тек. г. са целим батаљоном напали чету у којој су били браћа Мирковићи, потиснули је мало са положаја док помоћ није стигла, ма да су овај свој мучки препад прескупо платили, јер су на бојишту оставили око 100 мртвих и преко 100 рањених. У овој крвавој али славној борби, у којој су Бугари опет видели своје укротитеље, нестало је међу живима браће Мирковића. Млађи — Светолик погинуо је у најжешћем окршају, када је заповест свога командира требао да пренесе свом воднику, а старији — Радојица контузован и угрејан умро је после 2 дана. Њихови другови осећају велику празнину без браће Мирковића, а њихове старешине жале своје добре и храбре војнике и другове, што пре осветка дана слободе задоше не видевши своју Отаџбину и своје миле и драге.

Примера, као што су браћа Мирковићи, праве историју једнога народа славном.

О Бугари, Бугари, подли и вероломни одметници најплеменитије расе човечанства, доста сте нас пута мучки за срце уједали и варварски измрцварили, али будите уверени, да ми, другови и осветници браће Мирковића и осталих, чекамо потпуно спремни и тврдо уверени скори осветак дана када ћемо вам платити ајлук за сва пречињена недела.

Породица и фамилија браће Мирковића

биће душевно и физички поткрепљена, кад види ватреног убицу својих хранитеља.

Слава браћи Мирковићима.

Слава свима палим друговима, чији се гробници могу назвати — „Свете Жртве".

17-VIII-1916. г. Борисав.
Поножај.

ПОДЛИСТАК

ОЛАДИЛА ИМ СЕ КАВА

На северо-западу Мегленске котлине диже се достојанствени Струпински Кључ, изнад с. Струпина. Мештани га зову Катунац а Бугари Голиш. Висок је 800 метара. Пењање са подножја до врха траје 3 часа, јер су стране толико стрме да је потребно придржавати се и рукама.

Теме је толико уско и мало, да на њему нема ни једног дела равног.

На северо-западу Катунац се веже за Добро Поље, који је много већи од њега и го. Северо-источна страна Катунца обрасла је густом и великом буковом гором до самог темена са југа, сем јужне стране. Обгрлили су теме овог величанственог стражара Мегленске котлине као мајка своје дете. Бугари су на утврђеном Добром Пољу, који је два пута виши од Катунца, и непрекидно туку Катунац артиљериском ватром. По неког дана тако запале теме да изломљене стене лете са страшном бразином преко наших ровова око темена, спуштајући се са ужасном буком низ стрме стране Катунца у дубодолине.

Дошао је најкрвавији дан 4. августа. Бугари су добили „заповед" да заузму само Солун. Рано у јутру пред полазак на овај диван марш момчину су саопштили на Добром Пољу, да им неће давати скувану кафу за доручак пошто је рано, већ ће се понети и поделити на Голашу (Катунцу), па потом продужити даље. Рекли су им, да на Голашу има мало Срба, који ће побећи пре но што и праћу Бугари. Ово прича заробљени бугарски војник, а шта је ово требало бугарским главешинама, најбоље ће они знати.

Кад се делио дан од неки Бугари су били код наших објавница. Пуцњи наших пушака изгуставили су Бугаре и дали сигнал њиховој артиљерији, која је одједаред рафалима почела тући Катунац.

После два часа ураганског дејства Катунац је обавио танак и бео облак од експлодирајућих артилеријских зрна, из кога су се видели само кратки црвени пламичци од зрна која су се распрскавала.

Ужасно фијукање граната, громовито распрскавање зрна, која су ударала о стене на темену, звиждање стотинама хиљада парчића челика и камичака, страшно бубњање низ дубодолине изваљених стена, кршење стотинама грана и ломљава искршених букава доводила је браниоца до безумља. Око 9 час. Бугари су гомилама врвели нашим препрекама од жица са животињском дреком и урлањем. Све се дешавало невероватном брзином. Наши јунаци угледавши у масама своја смртног непријатеља осуше на њега паклену пушчану и митраљеску ватру, која за тренут покоси њихове прве редове. Јаук и кукњава једва су се могли чути у овоме вулкану, где су се сви звуци и потреси ваздуха преливали у једину хуку.

Нове гомиле Бугара попуњавале су проређене редове и халакајући гурале напред.

Наши Качерци и Јасеничани нису их могли више трпети, већ разнеху бомбама низ страну у гомиле Бугара, после чијих експлозија наста међу Бугарима још јаче запомагање и комешање а по том котрљање у провалије.

У овом најпогоднијем моменту наши искоче из ровова и у хучном налету баце се на Бугаре. Дивље клање настаде. Пуцале су кости и крв је млазевима заливала земљу. Изгинули Бугари котрљали су се низ стрмени Катунца и у дну провалије падали један преко другог, очекујући кафу која им се осадила.

Дам. М. Рашић.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 109. Среда 24. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ВАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 24. августа

Српски званичан извештај. — 23 августа. — У току дана повремена артилеријска и пешадијска борба. Наша тешка артилерија уњуткала је једну непријатељску тешку батерију код Совича.

У току ноћу 23 24. августа Бугари су покушали један напад са Ветренника у Моглени, али су, као и обично, убрзо растурени нашом ватром и натерани натраг у своје ровове.

Солун, 23. августа

Француски званичан извештај. — На српском фронту бугарска тешка артилерија тукла је јако сектор, али није било пешадијске акције. Канонада и пушкарање уобичајено на многим одсецима осим у правцу Дојрана где се водио веома жив артилеријски двобој. На Струми непријатељ је бомбардовао разне тачке, али није било пешачке акције.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 24. августа

Званичан извештај. — На фронту Соме француске су трупе у пркос ружном времену стално напредовале у току дана и постигле важну превагу северно од реке, а после читавог низа сјајних борби, у којима су француске трупе дале доказа о свом неодољивом упорству. Одлучно су помакле своје линије у области Фореа. Французи су допрли до ивице шуме Арделн, заузеле на јуриш пољско добро Оштал и шуму..... отели један део шума, које су позади и посели северо источно од Клери крај косе која пресеца пут од Бушавена за Клери. Исто тако успели смо да вежемо своје положаје северно од реке са положајима на левој обали, отевши село Омијекур, које је у нашим рукама. **Међу материјалом који смо отели 21. августа само на једном сектору и који је могао досада бити пребројан налазе се 32 топа од којих 24 тешка, 2 бацача бомби, 2 рововска топа, веоми велики депо граната од 150 м.м., један сталан балон и велика количина митраљеза. Војници који су заробљени у току дана још нису пребројани.** Јужно од Соме битка се наставила целога дана с крајњом жестином. Немци су више пута вршили противнападе у масама противу многих тачака на новом француском фронту, поглавито југо-западно од Барле-а и јужно и југо источно од Белуа. И поред тих немачких обнављаних напада ми смо ипак одржали своје линије и нанели Немцима крваве губитке. Између Бермандовилера и Шилна, Французи су сузили један испадни угао и многобројне групе кућа које су Немци држали. Источно од Сејекура тај напад француских трупа омогућио је да се отме једна линија немачких ровова и да се дође до северозападних и јужних ивица од парка у Денкикуру. **Укупан број заробљених Немаца од јуче, јужно од Соме, износи сада 4047 војника од којих 55 официра. На том истом сектору, на јужном његовом делу, запленьено је 4 тешка оруђа и око 100 митраљеза. Укупан број заробљених Немаца од од 21. августа износи 6650 војника а запленьених топова 36, од којих 28 тешких.**

Повремена канонада на разним тачкама

фронта, доста јака источно од Мезе, на сектору Флери и Шенуа.

Лондон, 24. августа

Званичан извештај. — Ми смо преко ноћ повећали своје тековине у околини Гијмона, и то у пркос огорченом отпору непријатеља и непрекидној киши, наше су трупе наступиле за 1000 метара источно од села Гијмон и продре у шуму Лез. **Нешто јужније, цео утврђени непријатељски систем, на фронту од 1000 метара, око Фалжемона, пао нам је у руке. Борбе које су се водиле од 21. августа имале су за резултат освајање остатка друге непријатељске линије.....**

Заробљеници стално пристижу. Њихов укупан број од 21. августа до прошле ноћи премаша 1000 војника.

Борбе се настављају.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 22. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: Југоисточно од Барановича, у области села Дарево, Лабави, Нагорњаја и Росчи и јужно од пољског добра Березовка, од поноћи до 7 часова ујутру, непријатељ је 21. августа вршио нападе уз пуштање загушљивих гасова чији су облаци у четири маха обухватали разне секторе. Сви непријатељски напади су одбијени с великим губицима по противника.

На правцу Владимир Волински у области горњега Серета жестоке се борбе настављају.

У области Бржешани наше су трупе под борбом прешле преко реке Цењовке, западне притоке Златне Липе, заузеле непријатељске положаје, заробиле 80 официра и 2641 војника и отеле 6 митраљеза.

У области пошумљених Карпата наше су трупе отеле читав низ висова и напредовале ка мађарској граници.

У међувремену од 18. до 21. августа армије ђенерала Брусилова заробиле су 383 официра и 19.020 војника, од којих 11 официра и 1300 војника немачких и запленише 12 топова, 75 митраљеза и 7 бацача бомби.

Петроград, 23. августа (Радиограм)

По руским војним критичарима, офансива ђенерала Брусилова изненадила је немачку команду, која је била приморана да изврши извесне измене на карпатском фронту како би могла издвојити и послати противу Румуна у Трансилванију једну војску од 70.000 људи. Руска офанзива коју воде ђенерали Шчербачев, Сахаров и Лечицки, постиже трајако наступање у правцу Лавова.

Букурешт, 23. августа

Званичан извештај. — На северном фронту, а после жиле борбе, заузели смо место Хорновски и висове западно од..... Заробили смо 4 официра и 150 војника.

На јужном фронту непријатељ је вршио напад дуж Добрупе и јужно од Базергје, али је био одбијен. На осталом фронту борбе се настављају.

Три хидроплана бацала су бомбе на Констанцу; рањено је неколико грађана и деце.

Букурешт, 23. августа

Румуни наступају у свима правцима. Заузели су Суруп, Раковицу, Сисмадију и заробили 1537 војника.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 23. августа

Званичан извештај. — У долини Авизо непријатељ је, добивши појачања а после једне силне артилеријске припреме, предузео узастопно два жестока напада на положаје које смо освојили на Каурјолу. У оба маха био је задржан нашом ватром, па је по том био нанаднут бајонетом и растеран од стране нашег храброг, алпинског батаљона из „Долине Брента“, који је противнику нанео веома тешке губитке. На осталом фронту било је обостране артилеријске ватре. Наша је артилерија успешно дејствовала против објеката у долини Драве, док се непријатељска показала особито жива у долини средње Соче.

Непријатељски дирижабли бацали су бомбе у област Чизмона и Кордеволе. Није било жртава нити штете.

У Албанији, у току 20. августа наша

оделења „Берсаљера“ и народне војске (3-ћи позив) извршила су још један нов и сјајан испад на десну обалу Војуше, између Шефаја и Рецепаја. Заузела су село Кута..... као и село Дивар, а на на брду Градиште одбила....

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 22. августа

Кавкаски фронт. — Јужно од реке Ал наше су трупе напредовале. У области Огнота наша се офанзива наставља; ту смо заробили 10 официра и 528 војника.

Блиндиранк енглески аутомобили имали су жестоку борбу с Курдима југо западно од језера Нимрод, западно од Ванског језера.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 20. августа

Са ступањем Румуније на ратну позорницу, рат улази у нову фазу. Тај је догађај од веома великог значаја јер представља крунисање савезничкога дела, коме је циљ да се кајзерове балканске амбиције сломе као и освештање пространога и завршнога плана г. Бријана, који је одобрен на конференцији Савезника. С друге стране 600.000 људи добро опремљених, вичних рату и решених да остваре путем оружја своје народне тежње, сачињава снаге с којима централне царевине морају рачунати. Мађарска и Бугарска се налазе непосредно под претњом бочно и с леђа. Румуни и Руси који су се већ спојили, ступили су у акцију. И заиста, бојеви се већ воде на румунској граници. У великом броју Руси прелазе преко Дунава, идући ка Бугарској. Најзад, на економском пољу, блокада ће бити још јаче притегнута. Централне силе биће лишене најбољег свог извора за цереалије и за петролеум.

Листови су препуни дивљења према Братијану, председнику румунског министарског савета. Румунска објава рата ствара дубок утисак у иностранству у чему већина органа јавнога мишљења види један огроман удар који је нанесен централним силама како са гледишта моралног тако и са гледишта материјалног. У Шпанији је нарочито интервенција Румуније изазвала огромну сензацију. На Шпањолце је нарочито утицала околност што је Румунија, ступајући у борбу после дугог чекања, доказала да је убеђена у победу Споразума. Они у опште ову заслугу тога срећнога догађаја приписују чврстини француске владе и дипломатије а поглавито солунској експедицији. Углед г. Бријана још расте.

Париз, 21. августа

Из Букурешта јављају листу Фигару да се на последњој министарској седници, када је одлучена румунска интервенција, румунски краљ изразио овим речима: »Између мојих личних симпатија и интереса земље ја немам право да се колебам и објављујем рат Аустрији“. Једнодушно је мишљење да је држање Краља Румуније било одлично и пуно одлучности. На крунсконе већу румунски је владалац проучио хладнокрвно све аргументе који су му поднесени, не водећи рачуна ни о чем другом до о интересима и о будућности своје земље, и успео је да победи све присталице неутралности. Маргиломан и Мајореску нису се нимало противили. Једино је Карп остао упоран при својим германофилским осећајима. На крају седнице, Филипеску, највећи поборник иредентистичке Румуније, дубоко тронут краљевим држањем, заплакао се. Тада је Краљ загрлио Филипеска. Држање румунскога народа је и даље мирно и без икаквога фанфаронства. Дирљиве манифестације десиле су се пред француским посланством. Мноштво света са француским и румунским заставама клицало је дуго и поздрављало француске војнике и јунаке са Вердена. Утисак је такав да Румунија озбиљно ступа у један рат који је хтела, али су је само изванредне прилике спречавале до сада не уђе.

Париз, 23. августа

„Еко де Пари“ има вест од свога дописника из Букурешта, да румунске трупе настављају своје наступање и да су већ освојиле четвртину земљишта које румунски ђенералштаб намерава да поседне у Аустро-Угарској. Под притиском великих румунских снага аустријске трупе непрестано одступају, остављајући заробљенике и ратни материјал. Чело истакнутих румунских колона већ је допрло до северног дела борбеног фронта, који се наслања на Карпате. На ердељском фронту

Румуни су заузели завршне тачке од мреже аустријских железница.

Берн, 22. августа

Гроф Ревентлов признаје у своме листу „Тагес Цајтунг“ да је генерал Фалкенхајм, бивши начелник штаба врховне команде, уклоњен због претрпљеног неуспеха на Вердену.

Ово је признање веома интересантно, јер потиче од једног конзервативног писца који тражи своје инспирације у министарству војном.

Цирих, 23. августа

У последњем броју „Цукунфта“ Максимилијен Харден пише поводом ступање Румуније у рат: „Одлука краља Фердинанда је у потпуном складу с румунским интересима. Ничему не служи крити озбиљност ситуације за Немце, Аустријанце, Мађаре, Бугаре и Турке. Наше је само бекше у питању. Комад ће се завршити трагично, ако нам непријатељ наметне своју вољу. Бугарска ће бити сирвељнч, Грчка одувчена у вртлог, Турска осиромашена, Мађарска раскомадана и Немачка вијана као каква штеточина-животиња“.

Женева 22 августа

Комитет који носи назив „Напор Француске и Савезника“ приредио је јуче у Виктора Халу једну конференцију у част верне Србије. Публика је била огромна и стотинама слушалаца били су приморани да за све време остану на ногама. После једног изврсног поздрава свештеника Франка Томаса, који је председавао састанку, узео је реч г. Пол Лабе. Један инцидентат обележио је речито излагање говорника: кад је г. Лабе споменуо у своме говору Румунију, настало је једно огромно пљескање. Посланик Румуније морао је да устане да се заблагодари и том приликом изјавио је: „Ми смо с вама до краја, то јест до победе. Живела Армија Савезника! После конференције присутни су саслушали стојећи народне химне: Српску, Румунску и Марсељезу. Затим је следовао пријем од стране српскога конзула. Г. Шове председник управног одбора вароши Женеве изговорио је у име вароши неколико речи које су се одликовале својом топлином: „Румунија је са дивљењем пратила, рекао је он, напоре херојске Србије која нам је свима пружила један велики пример свега онога што може да учини врлина једнога народа чија је народна свесност достигла високо развиће. Због тога пијем у част и славу Савезника и Србије, те добре и верне сусетке Румуније, јер никада у току векова наше историје, која изобилује у ратовима, Румунија није имала ни најмањи конфликат са Србијом.“

Атина, 23. августа

Јединство резервиста организовало је наоружане чете које су јуче спречиле англо-француску полицију да изврши хапшења неких пропагандиста. Десили су се сукоби између тих грчких резервиста и англо француских агената. Било је рањених на једној и на другој страни. Како је тиме извршење ноте Споразума немогућно, Сер Елјот и г. Гијмен претресали су данас са г. г. Занимисом и Каларисом потребне мере које би требало предузети.

Доцније је објављено једно владино званично саопштење, по коме ће хапшења у будуће вршити грчке власти. Сер Елјот и г. Гијмен показиваће агенте пропаганде које ваља ухапсити, као и грчке поданике који су у служби те пропагаванде и за које се буде нашло да треба да буду кажњени. Свака манифестација или свако скупљање без одобрења власти биће забрањено.

Амстердам 23. августа

„Норд Дајче Алгемајне Цајтунг“ пише да ће Краљ Константин ускоро бити приморан да објави рат централним царевинама само да би избегао грађански рат у земљи. Са своје стране „Локал Анцајгер“ вели: данас је извесно да ће Грчка напустити своју неутралност. Немачка и Аустрија учиниле би непоправиму грешку ако не би са Грчком још од сада поступале као са непријатељском земљом.

Париз, 23. августа

Француски су листови једнодушни у одобравању енергичног држања владе; они налазе да је преко било потребне да се предузму потребне мере противу немачких агената корупције у Грчкој.

Они исто тако једнодушно захтевају једну снажну војну акцију у Македонији, како би се једном свршило и с Бугарском.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 110. Четвртак 25. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО ВОЈИШТЕ

Солун, 25. августа

Српски званичан извештај. — 24. августа није било значајнијих догађаја.

Солун, 25. августа

Званично. — Потпун бугарска неуспех и пораз на фронту Могилене и у правцу Флорине најбоље се илуструје њиховим сопственим документима, нађеним код заробљених или погинулих бугарских официра.

Тако, почетна заповест, № 2 од 3. августа за 31 бугарски пук (6 дивизија) гласи:

„1) Према прикупљеним подацима, пред фронтом 1 армије нема једино српске војске.....

„Задатак је 1 армије да потуче српску војску и да заузме линију: Западна обала Острвског језера—села Жерви—Гор. Родиво—Струнино—Зборско—положај Тушин и да се ту утврди.....“

2) Исти тај пук добио је 11. августа следећу заповест од команданта бригаде:

„Препоручујем још једанпут сагласно дејство у нападу на дати вам објект. *Данас ће пуковник Серафимов* (1 бригаде 8 дивизије) *извршити одсудан напад.* Знак да овај напад почиње, биће силна артиљеријска паљба. Издајте заповести повереном вам одсеку да и он наступи у то исто време. *Верујем да ћемо само свестраним општим напорима моћи да срушимо упорство противника, да освојимо објект дат Армији, да олакшамо положај другим нашим армијама и да напред добемо до жељеног одмора“....*

Прва од ових заповести износи задатак I. бугарске армије, друга показује да су Бугари вршили одсудне нападе да би свој задатак испунили.

У ствари, као што је познато, I. бугарска армија нити је потукла српску војску, нити је и на једном делу фронта заузела линију која јој је означена, нити је дошла до „жељеног одмора“.

Напротив, она је претрпела страховите губитке, који достижу цифру од 15.000 људи избачених из строја. Због тога, читавих десет дана она није у стању да предузме ма какву акцију већ је приморана да се укопава. Сами Бугари признају да су у Острову нашли свој Верден.

Солун, 24. августа

Француски званичан извештај. — У току данашњега дана ситуација се није изменила.

Солун, 24. августа

Енглески званичан извештај. — У току последњих дана стално је бивало сукоба између патрола на фронту код Дојрана. Непријатељ је покушавао да утврди своје положаје близу Девезелија и Побрега, али су његова утврђења била у Девезелију било у Побрегу порушена ватром наше артилерије. Бугари су с времена на време управљали ватру из својих топова против наших истакнутих одељења али без икаквог успеха. Наша је артилерија напротив, постигла задовољавајуће резултате. Она је близу једне непријатељске батерије запалила један муниционски депо.

На фронту Струме непријатељ је на једном широком простору употребљавао преко целе ноћи ракетле за осветљавање. Али та мера није могла спречити наше патроле да стално прелазе преко реке, одакле су доносиле драгоцена обавеште-

ња и где су нападале утврђене радове непријатеља. У току дана наша је артилерија показала своју активност, гађајући одбрамбене бугарске радове и уништавајући непријатељске батерије.

Наши су аероплани с успехом бомбардовали војне возове на железничкој станици у Драми и у Ангисти.

ЗАПАДНО ВОЈИШТЕ

Париз, 25 августа

Званичан извештај. — Северно од Соме била је жестока артиљериска ватра без пешадиске акције. Јужно од Соме француске су трупе после подне наставиле успешно своју офанзиву; отеле су више некачких ровова југо-источно од Белуа ан Сантер. У току једног живог напада који је француска пешадија вршила на село Берни ан Сантер, отела је највећи део тога села и продрла је са појединим својим деловима до јужног крајичка парка. Између Вермандовилера и Шили а борба је била особито огорчена. Французи су освојили северни део Вермандовилера све до пута који везује то село са Естреом. Нешто мало јужније, у области која се налази између Шона и Шили а, Французи су отели нове ровове и помакли своју прву линију до непосредне близине Шона и дуж железничке пруге која води од Шона до Роа. Број заробљених војника у току дана значајан је. Заробљеници још нису пребројани. На десној обали Мезе канонада је била интензивна пред вече на сектору шуме Во—Шапитр. Дан је протекао релативно на миру на осталом фронту.

Лондон, 25. августа

Радиограм. — Настављајући своју уобичајену политику лажи, званичан извештај који је објавио немачки поморски ђенералштаб извјављује да су се сви цепелини, који су недавно летели над енглеским обалама, вратили неповређени и да су причинили веома велике штете у местима која имају стварну војну вредност. У ствари не само што није било никакве штете нити жртава међу грађанским становништвом, већ је, према једној званичној депеши из Копенхагена, пропао на мору још један други цепелин који је био озбиљно оштећен. Уништење оног првог цепелина код Лондона у недељу у јутру, данас је један факт који је познат целом свету. У осталом из Лондона се званично објављује, да се може веровати да је овај други цепелин оборен на пучини Северног Мора.

ИСТОЧНО ВОЈИШТЕ

Петроград, 22. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: **У правцу Владимир Волински, а у области горњега Серета, заробили смо у току борби од 18 до 20. августа 115 официра, 4514 војника и запленили 6 топова, 35 митраљеза и 4 бацача бомби.**

На Карпатима наступање наших трупа се све јаче и јаче наставља. Заробили смо неколико стотина војника.

У Добруџи 22. августа догодио се први сукоб између наших коњичких делова и бугарске коњице. Исекли смо једно бугарско одељење и заробили једног официра.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 23. августа

Званичан извештај. — Кавкаски фронт: Покушаји Турака да изврше напад западно од Ерзинџана одбијени су пушчаном ватром и ручним бомбама.

У области западно од Огнота настављају се огорчене борбе. Турске трупе, повлачећи се ужурбано, напустиле су своје утврђене положаје са великим количинама ратног материјала и муниције.

У Персији узнемиравамо непријатеља на сектору југо-западно од вароши Сакиз.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Рим, 25. августа

Према хитним вестима из Париза, аустро-немачке трупе, које су биле одређене за од-

брану Оршаве, евакуисале су ту варош под притиском Румуна који су је заузели. Исте вести јављају да су знатне румунске снаге после силних напада заузеле утврђено место Херкулесбад.

Цирих, 25. августа

Јављају из Беча да је Дом Магната одржао у Пешти једну веома бурну седницу. Гроф Тиса је држао ватрен говор поводом објаве рата од стране Румуније. Граф Сечењи, као члан опозиције, обилно је замерао влади што није предузела потребне заштитне мере на румунској граници. Граф Тиса је одговорио да народ треба да поклони влади своје поверење, која је морала повући своје трупе натраг како не би биле опкољене, јер није било могуће одвојити никакав контигенат трупа које су ангажоване на руском фронту. Граф Тиса је завршио свој говор с изјавом, да полаже своју наду и веру у мађарске војнике и њихове старешине.

ФРАНЦУЗИ

О НАШИМ БОРБАМА СА БУГАРИМА

(Писмо госпође Тинер)

Славна списатељка, госпођа Марсела Тинер, (Marcelle Tynaire), која у савременој француској књижевности заузима једно од најугледнијих места, упутила је г. Милану Вл. Ђорђевићу ово писмо:

„Солун, 23. августа 1916

Драги Господине,

Наш пријатељ капетан К ... који је на фронту, где се бори уз вас (његова трупа одржава везу с вашом војском) шаље ми писмо пуно поуздања и доброг расположења, у коме ми даје једну поруку за вас, коју вам врло радо испоручујем.

„Овога часа, вели, прође један вод с рањеницима: Срби. *Ти дивни људи — официри и војници — туку се као лавови.* Сви наши војници поштују их, воле их и поносе се, што имају част да се уз њих боре. Ако видите Милана Вл. Ђорђевића, реците му то од моје стране.

Рекох — и ако та оцена једнога пријатеља није ни за кога ништа ново, ипак има своју вредност, као израз искреног дивљења и срдачне симпатије једнога ратног друга и очевидца. Ја сам уверена да ће за вас она бити драгоцена.

Примите, драги господине, изразе мојих најбољих осећања.

Марсела Тинер".

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Фосише Цајтунг", коментаришући именовање Хинденбурга за шефа штаба немачке врховне команде вели: „Рат је ступио у своју најкритичнију фазу која ће несумњиво повести ка крвавој борби. Тренутак је озбиљан. Више но икада потребно је сада да сви Немци једнодушно поклоне генералу Хинденбургу безгранично поверење".

„Дели Телеграф" тим поводом вели: „Именовање ђенерала Хинденбурга за шефа немачког ђенералштаба, одаје критичност садашње ситуације у Немачкој, коју је тиме сама немачка највиша команда признала. Немачка се налази овога тренутка пред једном Аустријом која није кадра да своје сопствене границе брани; пред једном Мађарском, која је незадовољна и готово без сваке војне снаге; пред једном Бугарском, чији су планови обелодањени од стране Савезника и чија многобројна издајства неће бити задовољена; пред једном Грчком, чија је унутрашња ситуација и сувише много позната да би смо имали потребе да о њој говоримо. Ето због чега је немачка влада, доведена у положај да угуши струју индигнације која се јавља у срцу њезина народа, била приморана да промени коња. Генерал Хинденбург добис је дужност да смени генерала Фалкенхајма. Данас се може потврдити да се налазимо у почетку свршетка.

„Мир" је објавио недавно говор који је Тодоров, шеф народњака или Гешовиста, држао у Собрању приликом буџетске дебате и у коме је објаснио разлоге са којих је та партија пришла Радославову. Ја сам се, рекао је он, и у мирно доба чувао да не говорим о спољној политици нарочито приликом претреса буџета. Исто ћу то чинити и данас. Влада се споразумела с извесним силама. Она је тим чином обвезала не само себе него и цео народ и све нас, па колико нас било; на нама је дужност да радимо како бисмо започето дело сретно

завршили. Имаћемо времена да критикујемо када се буду повратиле нормалне прилике. За данас влада мора уживати свој престиж у потпуном смислу. Данас се не сме говорити ни о већини ни о мањини. Ми, народни представници, имамо потребу за пуном једнодушношћу како бисмо могли осигурати тријумф закона и морала и припремити лепу будућност својој отаџбини.

„Дели Телеграф" саопштава интервју који је имао са Венизелосом и у току којега је тај грчки државник изјавио ово: Никаква лична размирица не постоји између краља и мене. Ми се разминоилазимо само у питању спољне политике коју сам му ја саветовао да треба водити. Ако краљ да свој пристанак Занимисовој влади да поведе политику либерала, размирице на пољу спољне политике могу одмах ишчезнути. Што се пак тиче уставног спора, он ће бити регулисан на идућим изборима. Задаћа Грчке да протера Бугаре са своје територије тешка је, али надо нису изгубљене.

ПОДЛИСТАК

КРОЗ АЛБАНИЈУ

Избијајући на ужасне висове покривене снегом и ледом више села Бицана, стигосмо 15 новембра по подне према селу Ујмишту. Ја сам водио два коња; на једном су били остатци од наше канцеларије, а на другом мој сиротањски пртљаг. Коњи, прозебли, клизаху се по узаном путу и углачаном леду. Мрак поче падати и ми остадосмо према Ујмишту да проведемо ноћ. Ветар хладан, који до костију допираше а јак да се једва човек држаше на ногама, непрестано је дувао и није имало изгледа да ће да стане; заклона нигде ни за једног војника, у близини ни дрвцета нема. Морало се преноћити у снегу до појаса и на овом страховитом ветру. Мрак нас све ува. Чује се укање војника од зиме. Мени хладноћа беше завшла за нокте и у овоме страшноме стању решим се да нађем дрва пошто пото. Газећи снег до гуше и претурајући се из рупчаге у рупчагу, успем да створим нешто трња. Тај одлазак за дрва и повратак спасо ме је, те ми ноге и прсти на рукама нису премрли као неким мојим друговима.

Сутра дан пре зоре кренули смо даље и одмах наиђемо на низбрдицу којом је могао проћи само по један коњ. Једног поведем ја, другог пустим повади мене и спуштајући се низ велику увану низбрдицу покривену ледом, ја и моји коњи прешли смо ову све тоцињајући се и претурајући до долине реке. Мислио сам да ваљда неће бити већих низбрдица, али пред мрак тога дана, по прелазку села Лусне, требало је сићи још гору низбрдицу. Због велике низбрдице и углачаног леда, морали смо обићи узану стазу по којој смо дотле ишли и почесмо се спуштати низ велики нагиб. Ноћ густа да се прст пред оком не види, а ми се спуштамо у провалију и у мрак. Из тог мрака чуло се само претурање коња и довикивање војника.

Нисам још ђуцки ни корачнуо низ ту низбрдицу, а већ сам изгубио равнотежу и после десетину корака летења стрмоглавце нађох се ја једне стене, а поред мене прозукташе моји коњи један превртући се а други суљајући се на задњице. Пишајући по леђима, којима сам лупио у стену на коју сам се задржао, чујем из дубине, да виче моји другови: „Ej овамо", одем смо, и пођох даље суљајући се и падајући к њима. У том силажењу наиђох на једног мог коња закаченог за једно дрво и кад сиђох доле, другови ми беху ухватили и другог коња. Остали моји другови, који силажаху за мном били су исте среће, и тако се то продужи док се сви не искуписмо у долини реке, одакле почесмо поново да се пењемо на вис и у 2. 30 ноћу стигосмо према селу Буштрици, где под ведрим небом заноћимо. Услед пењања до овог села био сам ознојен и кад застадосмо ухвати ме хладноћа да сам дрхтао као прут, а нигде ватре ни заклона није било. Видоше ме другови у овом стању, брзо ме одведоше ина једне стене, где су били неки војници из пешадије, који су имали малу ватрицу од шаше; они ме прихватише, начинише ми места, па још, моје превелике среће, добијем и чај, који ме је толико окрепио, да сам сутра дан продужио даље марш.

Љубомир С. Лалић
редов коњаник

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 111. Петак 26. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 25. августа

Српски званичан извештај. — 25. августа није било важнијих догађаја. На правцу Флорине наши предњи делови отели су у току ноћи 25. и 26. августа један вис од Бугара и на њему се утврдили.

Солун, 25. августа

Француски званичан извештај. Изузев на српском фронту, данас је непријатељска артилерија показала свуда велику активност, није било никакве пешадијске акције.

Јуче је један непријатељски аероплан пао сав у пламену у Дојранску област.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 26. августа

Званичан извештај. — Северно од Соме жестоко бомбардовање у разним областима фронта, али без пешадиске акције. Француски су при раскрчивању ровова које су недавно освојили, нашли 4 бацача бомби и 16 митраљеза које ваља додати већ пописаном заплењеном материјалу. Јужно од Соме Немци, укочени жестином дејства француске артилерије, нису успели да предузму никакав противнапад. Одмах источно од Демијекура Французи су отели неколико нових ровова у току делимичних бојева којом су приликом заробили око 50 војника. У Шампањи једна немачка извидница, дочекана ватром од Мезон де Шампањ, распрштала се оставивши неколико заробљеника Французима. На десној обали Мезе Немци су бомбардовали нове француске положаје у шуми Во—Шапитр. Број заробљених војника на томе сектору у току синоћњег напада износи 280 људи од којих 6 официра. Свуда на осталом фронту повремена канонада.

Ноћу између 24. и 25. августа, а у пркос великим невољама, 16 француских аероплана за бомбардовање бацило је многобројне бомбе великога калибра на железничке станице, биваке и магацине Немаца у Оззелу, Атису и Вилекуру (фронт Соме), где је изазван један велики пожар.

Лондон, 25. августа

Енглески званичан извештај. — На фронту Соме наше су патроле вршиле више извиђања до самих непријатељских ровова заробивши неколико војника и разоривши неколико непријатељских ровова које је непријатељ био почео да копа. Један бугарски батаљон који се био концентрисао источно од Нехори био је јако тучен артилеријском ватром и растеран.

На Дојранском фронту бомбардовање непријатељских ровова наставило се. Непријатељска артилерија била је жива, али надмоћност наше ватре убрзо ју је укутказала. Наши топови за гоњење аероплана оборили су један непријатељ ски апарат који је пао сав у пламену близу Дојрана.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 24. августа

Званичан извештај. — Западни фронт.

У области Халича, близу реке Г. Нороѣнке, леве притоке Дњестра, наше су трупе отеле утврђене непријатељске положаје а непријатеља одбациле на северо-исток. Број заробљених војника у тој области, који су досада пребројини, износи 4500 људи од којих 2000 Немаца. У планинама Карпатима на-

ше су трупе отеле читав низ висова и по том одбиле више непријатељских противнапада.

Балкански фронт. — У области Туртукаја германо-бугарске снаге су напале на румунске трупе.

Букурешт, 25. августа

Званичан извештај. — У понедељак два непријатељска напада у долини Мерисора била су одбијена. У Специ Спентђиођи запленили смо 500 вагона хране и једну целу болницу. Осим тога заробили смо 7 официра и 630 војника. У долини горњег Мароша непријатељ је нападао на мостобран Туртекај и био је одбијен.

Букурешт, 25. августа

Громовито наступање румунских трупа кроз Трансилванију наставља се. После предњих делова главнина наше војске прешла је превоје трансилванијских Алпа и почела да продире у равницу где се утврђује ради предузимања белких операција. Румунско наступање у унутрашњости Мађарске наставља се. Наше су трупе јуче заробиле 645 нових, већином аустријских војника.

Сви покушаји непријатеља да изврши напад јужно од Силистрије и на Дунавском фронту одбијени су успешно. Аустријанци су евакуисали Кирлибабу, чији је пад питање од неколико часова. Заузеће тога места, које је од велике стратегиске важности, омогућиће нам предузимање срећних операција.

Букурешт 26. августа

Радиограм. — Осим 5.500 заробљених војника од почетка офансиве у Трансилванији, румунске су трупе заплениле још и веома важан плен који се састоји у војном материјалу, стадима, роби трговачкој, брашну, ратном материјалу и т. д. Евакуишући Брашов Аустро-Немци су повели собом у Мађарску жене, децу и старце. Мађарски заробљеници који су прошли кроз Јаш, били су веома уморни и изнурени и одавала су знаке велике моралне депресије.

Букурешт, 25. августа

Објављена је прва листа румунских губитака. Она садржи 7 официра и 107 војника погинулих 7 официра и 404 војника рањених.

ИТАЛИЈАНСКО ВОЈИШТЕ

Рим, 25. августа

Званичан извештај. — Ружно време влада на свима војиштима. У планинскоме пределу снег је већ почео падати. Активност непријатеља у току јучерашњег дана ограничила се само на неколико почесних артилеријских акција, на које је одговарала наша артилерија енергично. На горњем Рио Фелицон (Бојате) наше су трупе прошириле свој фронт на западну падину Пунта дел Форамо

У Албанији: Једна јака колона састављена од пешадијских делова, коњице и артилерије извршила је 22. августа још један нов упад преко Војуше у вону северно од Валоне. Избијајући са мостобрана код Чифлик Идриса, наше су трупе напале и разбиле непријатељске линије између Самара и Куте. За то време једна ескадрила наших аероплана бомбардовала је Фијери, где се налази непријатељски штаб После подне наше су се трупе вратиле на леву обалу реке без икаквог узнемиравања од стране непријатеља. Један од наших Фармана није се вратио.

АЗИЈСКО ВОЈИШТЕ

Петроград, 24. августа

Кавкаски фронт. — У области Огнота наше трупе напредују, наносећи непријатељу велике губитке Западно од Огнота нашли смо на лешеве наших војника, које су Турци свирепо онаказили. Западно од Ванског језера, енглески блиндирани аутомобили отерали су Турке из села у области Чукур-Норшенен.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Париз, 25. августа

Радиограм. — Потпуковник Русе овако резимира у „Пти Паризијену": Румунска армија енергично наставља своје опште наступање. Она је већ била овладала вароши Брашовом, иза које је била прилично далеко наступила. С друге стране корпус којим командује ђенерал Коанда улази у Херманштат и наступа северно, у правцу Мароша чијим средњим током влада. Трећа армија под ко-

мандом бившег министра Взеску бомбардује висове који доминирају Черном, на железничкој прузи Оршова—Темишвар. На послетку јавља се да је веза између генерала Котешку и Лечицког већ постигнута на мађарској Бистрици, на тромеђи Румуније, Буковине и Мађарске, или западно од превоја Борго.

Лондон, 25. августа

Војни критичар „Тајмса", пуковник Репингтон, тврди да губитци које је бугарска армија претрпела у току последње своје офанзиве противу левог српског крила, износе око 10.000 људи.

Париз, 25. августа

Један телеграм из Цириха јавља да су Румуни заузели варош Оршаву, важну стратегијску тачку, као и Херманштат.

Париз, 25. августа

„Журнал де Деба" објављује једно писмо г. Бартуа у коме бивши председник министарског савета изјављује да би повраћај у целини Србије од 1913 године од стране Бугарске био недовољан за закључење мира између Бугарске и Савезника. Ниједно законодавство на свету, вели г. Барту, не обезбеђује некажњивост лопова тиме што ће се само повратити ствари које су они украли; потребна је још и извесна казна. Не остављамо да се утврђује мисао код грабљивих влада да ће моћи, на ма које оне биле, избећи васпостављањем старога стања казне и санкције које њихови злочини заслужују. Поред повраћаја потребне су још и оштете и гаранције. Ван тога мир је немогућан ни с киме.

Атина, 26. августа

Услед силног бомбардовања које је савезничка ескадра вршила из великих топова противу утврђења Кавале Бугари су напустили места. Грчке су трупе одмах за тим ушле у напуштена утврђења.

Атина, 26. августа

Грчка је влада оставила 24 часа рока немачким пропагандистима да напусте грчку престоницу. У противном случају биће силом протерани. Исти је случај и са немачким агентима у Патрасу.

Атина, 26. августа

Руси настављају своје нападе противу аустро-немачких армија. Армија генерала Брусилова заробила је на Карпатима 20.000 нових аустро-немачких војника.

БУГАРСКА ЗВЕРСТВА

У „Ратном Дневнику" за 13. авг. објављено је, да Врховна Команда има података о зверствима која Бугари и сада врше над нашим заробљеницима и рањеницима који им падну шака.

Сада износимо неколико примера.

1. — Слаба наша коњичка одељења са једним водом митраљеза налазила су се код села Сакулева, кад је 4-ог авг. отпочео бугарски напад. Бугарска много јача коњица опколи овај вод и сву послугу исече и ако се она била предала.

Један наш коњаник који је то видео, био је рањен пушчаним зрном у главу и пао је с коња. Бугарски коњаници дојуре и, онако рањеном, зададу му десетак удараца сабљом. Наш коњаник се направио мртав те га Бугари оставе. Доцније, у току ноћи, успео је да дође у своју јединицу.

2. — За време одступања наших осматрачких одељења од Преспанског језера ка Костуру, 5-ог августа, бугарска коњица ухвати пет наших војника на путу између Смрдеша и Брезнице и све их искасапи сабљама. Оближни сељаци и наши војници који су доцније ту наишли видели су ове искасапљене војнике.

3. — Једна ваљена личност која је 4. августа побегла из Флорине од бугарске инвазије, саопштава: „7-ог августа стигао сам у село Бланца. Ту сам од мештана сазнао да су Бугари ушли у село Невеску и да су по грчким кућама нашли сакривених 18 српских рањених војника. Бугари су све ове рањенике, на очима свију мештана, побили сабљама и бајонетима.

4. — Наш војник Лука Лукић из Босне буде стигнут од бугарске коњице, северно од Костура. Бугари су га кундачки нагрдили па му онда сабљама зададу шездесет рана. Пошто је Лука био онесвешћен, Бугари су др-

жали да је мртав и оду. Доцније наиђе на њега један грчки свештеник са неколико сељака, смести га у једну оближњу воденицу и поврати га у живот. После је пренет у Хрушиште где се лечи. Али изгледа да ће остати у животу.

5. — Редов Радомир Маричић буде са још два друга рањен, 13. авг., западно од Острова, и остане између наших и бугарских ровова.

У току ноћи Бугари наиђу на ове наше рањене војнике и натерају их да вичу и позову српске војнике из оближњих ровова да их превију. Српски војници заиста и дођу на вику, али кад су пришли близу, Бугари их дочекају пушчаном ватром и бомбама и натерају их да се врате. То се поновило још једанпут и после тога српски војници нису више хтели долазити, јер су увидели бугарску превару. Тада Бугари бајонетима изрешетају сва ова три несрећна рањеника, од чега двојица одмах умру (Владислав Радивојевић и Радомир Митић) а Радомир Маричић неким чудом остане у животу и ако му је нането осам рана од бајонета. У своме цинизму, Бугари му тада нареде да иде у српски ров „те да га другови виде какав изгледа". Он је то пузећи и учинио и доспео је до својих другова.

ПОДЛИСТАК

„ГОЛУБИЦА"

Ноћ између 15 и 16 Новембра проведосмо више Бицана до појаса у снегу. Морали смо ту ноћити, јер се мрак у велико спуштао а даље нисмо смели наставити пут, због страховите низбрдице која се пред нама појавила. У зору 16 новембра предузесмо овај ризичан пут. Ја сам био на зачељу оделења. Људи су се спуштали пузећи, а коњи су летели, као почетници на шличугама. Велики се број коња стрмоглавио у амбисе, из којих је допирало до нас њихово болно јечање — као прекидање за помоћ. Премрзли војници упирали су се и последњом својом снагом и верно су помагали један другом.

У велико је свитало кад сам, при самом завршетку низбрдице наишао на „Голубицу" која је лежала на уваној углачаној леденој стази. Престравио сам се када је спазих! Кобила од 180 см. висине, а потом и ждребна Поред ње стоји само сеиз Младен Трговић а сви остали војници из оделења беху већ прошли. Одмах сам увидео тешкоћу око њеног дизања и спуштања. Сеиз је покушавао да је дигне а и сама се кобила упињала, али све узалуд. Чим се мало одигне, ноге јој оклизну и кобила свом тежином лупи о ледену кору.

Како је за нама ишао трећи ескадрон нашег пука, замолим командира да ми да војнике те да покушам да дигнем кобилу. Он ми одреди шест војника и после великог труда подигосмо је. Али нам радост беше за мало, јер одмах наиђемо још на већу низбрдицу. „Голубица" је и иначе већ била уплашена и сва је дрхтала, а кад виде нову опасност, она готово од страха леже! Опет остасмо поред ње само ја и Младен. Покушавасмо да је дигнемо а и сама се сирота одупирала али у залуд, јер њене ноге не нађоше ослонца на углачаној кори. Пошто пото морали смо је дићи, готово решени за инат онима што су поред нас пролазили и добацивали нам: „Море оставите је, једна ли ће да буде.« Готово почесмо очајавати; командир отишао напред и никога нема да нареди да нам се помогне. Зар „Голубицу" оставити?! — Гледам Младена и питам га шта да радимо: Младен пита мене а „Голубица" гледа нас обојицу. Помоћи нема! Али где, и Бог се смилова на наше муке; случајно спазих, недалеко од нас, некакву џакуљу — и сину ми сретна мисао. Брзо узмем џакуљу, исцепам је у крпе и завијем све четири „Голубичине" ноге. Одмах је почесмо дизати а и она осети да јој је спас дошао уше се и — стаде на ноге. „Голубица" спасена! — Ја и Младен били смо срећни. Сачували смо је и довели у Седес, где нам је дала малу „Турђијанку", с којом се сада занимамо и причамо јој колико су нам муке она и њена мајка задавале.

Драгутин Лавадиновић
вет. коњич. наредник

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 112. Субота 27. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 27. августа

Српски званичан извештај. — 26. августа слаба артилеријска ватра и локалне борбе предњих делова.

Солун, 26. августа

Француски званичан извештај. — Јуче услед једне жестоке олује комуникације с фронтом су прекинуте.

Солун, 26. августа

Енглески званичан извештај. — На Дојранском фронту ноћу између 24. и 25. наше су патроле постигле сјајна успеха близу Долцели преда једном истакнутом бугарском одељењу. Убијачено бомбардовање наставља се. На фронту Струме, непријатељ не могући да се ослони на своје положаје, напустио је мост код Коприве и околину овога места у току ноћи. Наше су патроле прешле преко реке и приметиле су да је непријатељ напустио једно село пре њиховог доласка. Непријатељ грозничаво ради на копању ровова. Наши су хидроплани бомбардовали један воз источно од Драме.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 27. августа

Званичан извештај. — Јужно од Соме делимични сукоби омогућили су Французима напредовање у селу Вермандовила, где смо заробили 50 немаца. Артилеријска се борба активно наставља на целом фронту Соме. На десној обали Мезе Немци су предузели јутрос неколико напада на оне положаје које су Французи својили у области Во—Шапитр—Ле Шено. Немци, који су били успели да поново продру у један од ровова, били су убрзо за тим избачени једним новим противнападом француских трупа. У току тога противнапада Французи су заробили око стотину војника и запленили неколико митраљеза.

Југоисточно од Тиомона Французи су напредовали са ручним бомбама. Бомбардовање доста јако и на путу који води у утврђење Во. Код утврђења Парлоа један немачки напад на један од француских радова био је лако одбијен. На свима осталим местима обична артилериска ватра.

У току јучерашњег дана на фронту Соме два немачка авијона оборена су у области Епенанкура. Један авијон, принуђен да се спусти на земљу услед једне борбе близу француских линија, био је разорен артилериским дејством. Три друга немачка апарата изгледају да су озбиљно погођена. Један од оних људи који су били на њима убијен је из митраљеза. Потврђује се да је у току 23. августа поручник Гијнеме оборио свој 15 немачки авијон у близини Абленкура.

Лондон, 26. августа

Енглески званичан извештај. — Преко ноћ је непријатељ вршио противнапад на наше положаје у шуми Лез и био је одбијен оставивши нам 2 официра и 17 (?) војника. Бојеви се настављају у Женши. Велика артилериска активност владала је преко целе ноћи и јутрос. Непријатељ је употребљавао гас који дејствује противу очију.

Лондон, 26. августа

Званично се јавља да је један енглески хидроплан, који је јуче полетио са једне тачке на енглеској обали, бомбардовао базу немачких

подводних бродова у Зебрицу. Погођен је један непријатељски подводни брод. Авијатичари су видели како је брод најпре експлодирао па по том потонуо. Енглески хидроплан је био жестоко нападнут немачким нарочитим топовима и немачким зеропланима али је он ипак успео да се врати на енглеску обалу потпуно читав.

Лондон, 26. августа

Према једној одлуци енглеских војних власти, топови и митраљези који су заплењени од Немаца неће се слати у Лондон ради изложбе, већ ће се одмах употребити на фронту против Немаца.

Париз, 26. августа

Хавасова агенција саопштава: у пркос непрестаним кишама и магли, сјајни напади које су Французи предузимали у току последња три дана крунисани су највећим успехом. Наше храбре трупе, чије јунаштво нема себи равна, заробиле су у тако кратком времену више од 7000 војника и освојиле све објекте који су им били одређени на целом фронту и које сада утврђују у пркос обновљеним противнападима немачких трупа. Сада се може тврдити да је покрет одступања и наступања који је окарактерисавао више од 9 месеца операције на западном фронту, сада дефинитивно завршен. Сада се наступање стално и лагано али поуздано наставља, задобијајући сваког дана земљишта. Његова неодољива струја захвата немачке положаје који падају један за другим. Инфериорност немачког војника и немачке артилерије сваким даном постаје све више очевидна. Француска штампа одушевљено коментарише нови офансивни покрет француских трупа на Соми. Пуковник Русе предвиђа у „Пти Паризјену" да ће идући француски офансивни покрет повести наше трупе с ону страну Вермандовилера и Демијекура. Ратни дописници на фронту Соме истичу да су енглеске трупе у току последњих борби показале храброст равну храбрости француских трупа. Нарочито је њихова артилерија показала велику активност и учинила знатне услуге, узнемиравајући стално непријатеља.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 25. августа

Званичан извештај. — ....непријатељ узет под ватру. 24. августа заробили смо у тој области..... официра и 5600 војника, од којих 22 официра и 3000 немачких војника. Плен још није пописан. На пошумљеним Карпатима наше се напредовање наставља.

Балкански фронт: Под притиском германобугарских снага, бројно надмоћнијих, румунске су трупе евакуисале Туртукај.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 26. августа

Званичан извештај. — Непрестане непогоде нису спречавале артилериске операције које су биле особито јаке у Конка ди Тесино (Кринно Брента) на Каурјолу (долина Флам) и у зони источно од Горице и на Карсу. На изворном делу Рио Фелицон (Болте) један непријатељски напад коме је био циљ да изненади наше нове положаје на Пунта дел Форамо, угушен је потпуно ватром наше артилерије. Неколико војника који су остали у животу и заробљени тврде да су веома велики губитци које је непријатељ претрпео у борбама које су се водиле последњих дана у тој зони.

Албански фронт. — У току 22. августа наша је артилерија растерала неколико непријатељских група које су својом ватром тукле наше линије.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 25. августа

Званичан извештај. — Кавкаски фронт: Одбили смо један турски напад на десној обали Еуфрата, западно од Ерзинцана. У пркос отпору непријатеља у области Огнота, наша оделења, одбацујући непријатеља са јако утврђених положаја у самој планини, настављају своје наступање. Турски противнапади били су одбијени. По исказу заробљеника турске трупе које оперишу у области Огнота, претрпеле су тешке губитке у току борби које су се водиле 18. и 19. овог месеца. Командант 30 турске дивизије погинуо је, командант 2. турског корпуса погинуо или опасно рањен, Фаик паша командант 12 турске дивизије рањен.

РАЗНЕ ВЕСТИ

Рим, 26. августа

Јављају из Милана да је дописник „Коријере де ла Сера“ из Петрограда упутио ову депешу: Сазнајем из врло доброг извора да руски ђенералштаб сада припрема једну велику армију која ће бити употребљена искључиво за напад и заузеће Цариграда. Та ће армија бити по свој прилици готова у току две недеље... Она ће бити по снази јача од руске армије која сада пролази кроз Добруџу. Концентрација тих трупа врши се у Бесарабији, одакле ће ударити кроз Добруџу и спојити се са снагама које се већ тамо налазе.

Цирих, 27. августа

Радиограм. — Вести из Бугарске јављају да је краљ Фердинанд формално обузет страхом од вероњава. Да би се заклонио, он је покрио кров од свога дворца у Софији џаковима пуним песка и челичном мрежом. Дао је себи направити подземне одаје где се склања сваке вечери. У тим одајама има једну собу, једну трпезарију, један салон за одмарање и једну библиотеку. Тавани од тога склоништа су од челичних плоча. У Софији се отворено ругају куражи државнога поглавара.

ПОДЛИСТАК

ВАСЈАТ

Слушао сам од војника, који су учествовали у арнаутској побуни, о Васјату! Причали су ми страхоте Божије о њему, а ја и остали, који су ове приче слушали, сумњали смо у истинитост њихову, те смо се често подмигивали и лактовима подгуркивали. Судбина је хтела да се неверне Томе на самом месту увере, да пређу преко Васјата. Факат да су ова из арнаутске побуне прелазили преко Васјата као победиоци, довољан је да им он ипак није био тако страшан и тежак као нама, пред навалом многобројног непријатеља са свију страна.

Ишао сам с трупом већ три дана кроз Албанију. Знали смо готово сва места која пролазимо и која ћемо проћи, јер су нас с њима упознавали наши другови којима је ово путовање „по други пут“ кроз Албанију. — „Ово је Љум-Кула, овде су се водиле крваве борбе са арнаутским племенима која су около ње насељена“... Ово је „Бећан“... Ово је „Ујмиште,“ преко њега је тешко у сред месеца јула прећи од силних ветрова и сметова....

Тако нас стари ратници упознаваху са овим местима где се пре нешуне две године проливала крв. — „Тако пењући се на високо брдо „Ујмиште“, кога ћу се са уздахом свагда сећати јер то беше најтежи моменат свег пута кроз Албанију, ветрови почеше све јаче и јаче своје силне фијуке пуштати а ноћ се приближаваше све ближе; кроз силне олује прегазисмо сметове и попесмо се на врх Ујмишта, да потражимо склониште за себе и коње, који бејаху већ од силне зимске досадни постали. Доспесмо до колеба које бејаху справљене од земље и шуме, где су становали наши финансијски стражари, а које бејаху већ попуњене официрима, војницима и стражарима. Ја замолих једног другога који се увијаше поред коња, крију̂ћи се од ветрова, да ми један моменат придржи коња да угрејем руке крај ватре која се светлуцаше у колеби; пробих се кроз редове те доспех до ватрице која већ тињаше, али ме стражари задржаше, саветујући ме, да ће ми бити теже, већ узеше један једну, други другу руку и тако тр̂ајући за грејаше ме. Ноћ је била у велико узела маха када нам наши претпостављени наредише да се вратимо натраг истим путем са коњима у подножје тог проклетог Ујмишта. Тада се преко сметова спустисмо низ брдо у један рављак, растерасмо снег ногама који баше до колена, наломисмо грања и лишћа са дрвећа, те наложисмо једну ватру која мучећи се од топљења снега, — после неког времена поче мало живље да нас освежава и греје. За услуге око ватре и спреме једно можемо благодарити вредном и послушном војнику Душану Богдановићу из села Рановца окр. пожаревачког који нас је поредом будно дајући нам чаја да пијемо и да се загревамо и ако смо били око ватре попадали по снегу као мртви од зиме и умора.

Сутра дан рано у зору већ смо пошли даље, када нам наши стари ратници стављаше на знање да ћемо сад преко Васјата. Продужи један од старих лафова: „слушали сте о

њему, но све то што је човек могао приповедати, није ни приближно ономе што ће те сами видети". — „Па где је, које је Васјат?" радознало сви упитасмо. — „Ето га пред вама, ето то брдо што видите, сад ћемо преко њега..." — То брдо, зар је то он!? Па није ни високо! Па нема ни много снега...!" Почесмо стављати примедбе, не верујући у страшне бајке о том „брду" које сад сви својим рођеним очима гледамо. — „Још који тренут, поћи ћемо уз Васјат, продужи стари борац, осмехнув се мало, уверићете се сами, с тога вам нећу о њему ништа више причати, али немој, који од вас да ме пита: где му је крај?"

— „Не изгледа страшно, а и да је тако као што говоре, многи су овуда пролазили, па и ми ћемо", — размишљам тако, газећи до колена по снегу у стопу за мојим претходницима. Тишина овладала, сви маршују и само се чује шкрипа снега под тешким војничким чизмама и фијук ветра. Предњи наши делови већ прелазе горе преко превоја, али смо зато ми доле застали. Застанци су дуги и непријатни на овом студеном ветру. „Што су стали?" — протестујем, а у томе чујем разговор који као одговор долази на моје питање: „Прескачу један по један неку провалију..." и тако се мало крене, мало застане, пут веома отежан. Сунце проби облаке, али оно ледено сунце које нам само сметње причини, јер обасја снежну кору која обмотаваше цео видик, снежне искрице засветлиште, од чега нам очи засенуше. Од суза не видим где идем! Држимо потиљак, али ако онај пред тобом пропадне у какву рупу и ти за њим падаш, а за тобом још неколико њих, који ти следују. И тако се праве гомиле од људи и снега, овде, тамо, свуда. Кад се овоме дода још и то, да је наша трупа имала и велики број коња, да су коњи натоварени пртљагом, услед чега су се тешко кретали, онда се може замислити њихово транспортовање кроз снег, преко планина, без пута и стазе, с брега на брег. Да би нам пут још више отежао, пред нама, с нама и за нама ишле су велике гомиле заробљеника! Сметње које су нам они причињавали биле су врло велике, но да оставим то на страну.

Једва и ја изађем на брдо. Са мене кипти зној, био сам „гола вода", али при застанцима који су врло чести, ова се вода леди и студ прожима тело, ноге; руке се коче а тело дрхти, зуби цвокоћу, а још кад дохвати ветар — пресече као нож! Попео сам се, Богу хвала, сад ће низбрдо ићи лакше, спустићу се у долину. Али јест, шта је ово, долине нема, већ се предамном уздиже друго горостасно брдо, планина, планинетина! Гледам у њу, а она као да ти прети. „Где ћеш овамо, ја задајем смрт свакоме ко се усуди да ме гази..." Идеја, наша водиља, гони нас напред преко ових опасних путева и чини да нам ипак тако страшни не изгледају. Идем даље полако, пажљиво, све стопама оних који су већ овај пут пре мене прешли. Тек што пођох, стадох! Где! Стрма литица! Може се сићи само ако се седне и одсуља доле. Тешко, опасно а интересантно. Ово ми сад изгледа на санкање по варошима у подножју Алпа, само ово је наше и сувише примитивно. И тако једно за другим хиљадама „санки" јуре доле у бездан.. А доле? Како која, нека стигне у исправном стању, нека ударене руке, ноге, леђа, главе, а богами много и огуљене сузличице. За овим настаје гегуцање уз масу протеста и псовки, али се ипак жури напред уз нови огромни брег, који се чисто пркосећи испрсио и вели: „Шта је? већи сам од оног за вама!" Загледам се у њ, уздахнем, промрмљам му по нешто, па вапнем даље. Одједном дрека и пред тобом и за тобом! Шта је ово сад? „Држи, недај, недај..." и у овом тренутку сјајним коња с товаром, како лети у бездан! Човека подаље језа. Једна животиња раскречи се у ваздуху као жаба на води и тренут-два разлупа се сва о дно бездана. Али ни мртва нема мира, већ је дочепају руке дивљих горштака, који по целом путу, распоређени као по каквом плану, у гомилицама, једва очекују ове једне животиње, одмах их деру ради коже која им је врло потребна и коју јако цене, јер још и у данашње доба она им служи, онако сирова и непрерађена, за одећу и обућу, а други нас пресретају и нуде парче тврде проје, дивље крушчице, нанизане на канап као бројанице, али већ суве, и друго што им њини крајеви за храну пружају. Али за све то не траже новац, него одело, обућу, веш ит.д. јер су и сами голотиња. Ако би који од њих и пристао за новац, то би била баснословна цена да се погодба извршити не може.

(Свршиће се)

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Сокуи Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 113. Недеља 28. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

ВАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 28. августа

Српски званичан извештај. — 27. августа било је обичне артилеријске борбе дуж целога фронта. На правцу Флорине наша је артилерија, пред зору тога дана, натерала Бугаре да у нереду побегну из неких својих предњих ровова, у којима смо нашли преко 60 пушака, много бомби и осталог материјала.

На правцу Кожана истерали смо Бугаре из села Палеохора и Емборије.

Солун, 27. августа

Француски званичан извештај. — На целом фронту било је многобројних чарки које су по кад кад изазивале артилериску интервенцију.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 28. августа

Званичан извештај. — У области Соме доста велика обострана артилеријска ватра. Благодарећи једној борби ручним бомбама, Французи су успели да овладају једним делом немачкога рова источно од Белуа, где су заробили око 30 војника. После једног жестоког бомбардовања, Немци су покушали да поврате положаје које су им Французи недавно отели, северо-источно од села Верни. Они су одбијени с веома тешким губитцима.

У области Мезе, источно од села Флери а пред Дуомоном, француске су трупе заузеле на јуриш после подне цео један систем немачких ровова. Већ се јавља да је 200 војника са два официра доведено у француске линије и да су Французи приликом тога сјајнога напада заплењили више митраљеза.

Ништа особито важно није се догодило на осталом фронту.

Париз, 27. августа

Француска офанзива се наставља. Заузели смо Верни, важан доминирајући положај, који омогућава да се допре до Шона. Француски гроз Немцима на сектору Нојон—Ласањи, који ће бити приморани да напусте.

Париз, 27. августа

Јучерашње операције на фронту Пикардије истакле су две чињенице. Докле немачка реакција остаје потпуно локална, дотле француски притисак се појачава и проширује. Немоћни, и ако скопчани са великим жртвама, противнапади немачких трупа нису могли спасти пут од Перона за Бапом од француске пешадијске ватре. Немци нису успели ништа више ни у покушају да ослободе пут од Перона за Роа. Докле су Енглези јужно од Соме радили на томе да изравнају своје положаје, дотле су Французи на истом сектору ограничили се на артилеријску акцију, премештајући јужно од те реке главни напор своје пешадије. Благодареће постигнутим успесима у Барлеу, Демијекуру и Вермандовилеру, та три средишта немачкога отпора налазе се готово потпуно опкољена, чиме су важни немачки муниципијски магацини постали скоро неупотребљиви на истом сектору. Французи који су приспели на километар од Шона, држе то село под својом ватром. Најзад ваља напоменути да су претрпљени губитци натерали Немце да осетно измене распоред својих снага, вршећи ново груписање.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 26. августа

Званичан извештај. — Западни фронт. После артиљеријске припреме, Немци су напали у више махова наше трупе, које су јуче биле заузеле један део непријатељских положаја на левој обали Двине, северно од Двинска. Непријатељ је одбијен нашом ватром. После жестоке артиљеријске ватре и дејства бацача бомби и мина, непријатељ је напао наше положаје у области Некири—Белиц, у правцу Ковела. Одбијен је нашом ватром. У области реке Гниле Липе наша се офанзива наставља. Непријатељ даје упорна отпора и јуче артиљеријском ватром наше трупе са њихових положаја на десној обали те реке, камо се био повукао под нашим притиском.

Петроград, 25. августа

Нарочити извештај. — Руске трупе освојиле су утврђене положаје источно од варошн Галичи (25 км. северо западно од Станислава) и борбе се воде у самој варошн. Руска армија која овде отерише заробила је 24. августа 50 официра и 6400 војника, међу којима има 3000 Немаца и 700 Турака.

Букурешт, 25. августа

Румуни су заузели варош Дитро на извор ном делу Мароша. Сем тога заузели су и Оршаву где су запленили 7 топова, доста муниције, рефлектора и хране.

После јаког отпора Румуни су напустили Тутракан.

Букурешт, 27. августа

После тродневне одбране села Туртукаја, на десној обали Дунава на самој граници Добруџе, противу бројно надмоћнијих непријатељских снага, Румуни су одлучили да напусте тај положај под притиском непријатеља. Немачки извештаји похитали су да преко мере увеличају тај догађај, објављујући једну фантастичну цифру заробљеника и преувеличавајући значај заузећа тога села. Међутим Туртукај је једно обично село, опкољено шумом, где су Румуни били на брзу руку извели извесне одбрамбене радове. Румунска посада састојала се из 7 батаљона или 9 хиљада људи. Како су Румуни преместили свој главни напор у Трансилванију, то је у Туртукају било само заштитних трупа, неопходно потребних за чување Добруџе, с тога су Бугари могли врло лако допрети до Туртукаја, али је то један успех без икаквих последица, јер они ће морати сада прелазити преко Дунава који је на том месту врло широк и чије су обале подводне. Следствено, Румуни ће имати времена да довуку појачање, не водећи при том рачуна о томе да и Руси наступају и да ће доћи у контакт с Румунима. У осталом свога часа Аустријанци су приморани да задрже Румуне нарочито у правцу Ђердапа, где румунске трупе прете да ускоро заузму пругу Берлин — Цариград. Ситуација и даље остаје савршено повољна.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 27. августа

Званичан извештај. — У области доњег Алиђа одбили смо слабије нападе против наших положаја на планини Тиаве и северо источно од Серавале. Непријатељ је покушао један јачи напад 24. августа у вече против наших линија у долини Сугане. После једне жиле артиљеријске акције, непријатељ се повукао, оставивши на терену доста лешева, оружја и муниције. У зони Тофана, благодареви ноћним прекидима, наши су јединици заузели један утврђени ров непријатеља на падинама Тофана Прима, у долини Травернанце.

На осталом фронту слабија артиљеријска ватра.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 26. августа

Кавкаски фронт: — Огорчене борбе воде се на целом фронту од Киги до Огнота.

НЕДЕЉНИ ПРЕГЛЕД ОПЕРАЦИЈА

Енглески фронт на Соми. — Својим операцијама до 21. августа Енглези су били овладали Гизмоном и целом шумом Лез. Они су исто тако напредовали између О Боа, шуме Делвил и северо источно од пољског добра Муке. Заробили су 1060 војника.

Француски фронт на Соми. — Северно од Соме Французи су заузели села Форе и Клери на Соми. Јужно од Соме Французи су до 22. августа били отели прву линију непријатељских ровова на сектору Барле—Демијекур. Они су исто тако заузели Совјекур, северни део Вермандовилера и Шилја, као и све немачке ровове који су на падинама тих села, вис 86, јужну падину шуме Шон. Заузели су на јуриш најзећи део Берник-а. Француски плен износи: 6650 заробљених војника, 36 заплењених топова од којих 32 великога калибра.

Верденски фронт. — Французи су методично напредовали на сектору Тиомон-Флери. Одбија су многобројне нападе на томе сектору, као и у шуми Шаинтр и Шнуа. Ту су заробили 540. војника.

Руски фронт. — Руско наступање свако се може резимирати. Руси досепавају југо западно од Броди и спуштају се на обе обале Дњестра. Отимају другу линију непријатељских ровова источно од Кабаревци, на 3 миље северно од Збороса а на железничкој прузи Тарнопољ—Лавово. На Дњестру они заузимају више истакнутих положаја пред Халичом. У области Брежани Руси осазјају кланце Гарбовске и заузимају непријатељске положаје. Јужно од Дњестра они отимају много висове и напредују северно од Кирлибабе и од Дорна Ватре. Број војника који Руси заробљавају у току недеље износи 26.636 људи од којих 3300 Немаца. Осим тога заплењено је 12 топова и једна хаубица.

Румунски фронт. — Северно од својих граница Румуни заузимају Кронштат, Хермаништат, Брашов, Прошен и Оршаву. Десно крило румунске армије ухватило је везу с левим крилом руске војске. На јужној граници Бугари су напали село Туртукај После огорчене борбе од неколико дана то је село пало.

ПОДЛИСТАК

ВАСЈАТ

Кад год нађем на гомилице Арнаута праве се велики застоји. В јници пазаре. Хлеба је нестало јер ово је четврти дан кроз Албанију, а добили смо га још при полазку из Призрена. Отворе се права трговина; тргују и војници и заробљеници. Једни узимају пројо а дају чарапе, други кошуљу, трећи шињел, и т. д. шта је ко имао, а узимали су шта је коме понуђено на продају — односно у трампу. На први поглед човеку изгледа као да је на вашару, али се одмах тргне и врло се непријатно осећа кад види ову нашу жалосну слику а нарочито жалосну трговину.

И ове гомиле изгледа да се никад не растурају, јер колико војника оиђе толико нових нађе.

Пошао сам даље поред једне групе заробљеника; купили су пасуља и онако некуван делили и одмах јели! Ја сам их посматрао, док су се они плашили мене, бојали се да им га не отмем, унезверено ме гледају, али нису престајали да жвакћу и гутају жив пасуљ. Али глад која је већ бесниле, пружила је још језовитије слике. Војска је већ била гола, али заробљеници су још више оголели. Требало је подносити ону страшну зиму и то још са празним стомаком.

Поред путања начињених по снегу дугим проласком војске, налазило се на лешеве врло често. Умор, сан, глад, сваки дан су жртву, која је поред пута села у снег, да се одмори, али да се више и не дигне.

Лешеви су у разним положајима, онде испружен, на леђа или потрбушке, овде скупљен! Највише сам их виђао са парчетом пројо или двопека грчевито стегнутим. Сироти људи, толико су били изнемогли, да им је суђени час долазио баш онда, кад су мислили да живот продужа. Овакве су се слике виђале целим путом готово до саме Пишкопеје.

Пењући се тако уз Албанске Алпе, видео сам непрестано велики број коња сурваних доле у дубине Много и много је коња страдало.. И стока је патила од глади као и људи; ништа се није могло забавити. Нигде сена, а о зоби да и не говорим. Свега сам једном кроз Албанију видео пластић сена; покушали смо да га купимо, нисмо ни мислили на погађање, али домаћин, један млад Арнаутин, ни да чује. Нудили смо му наш новац, неће, нудили смо му злато, неће, нудили смо му коња за то сено, да би могли друге коње

да подранимо и спасемо од сигурне пропасти. Кад смо видели да апсолутно неће да прода, покушали смо силом да узмемо, али овај младић излете из куће са упаљеном лојаном свећом и појури пласту да га запали; једва га задржасмо и остависмо сено.

На Васјату је наш комесаријат и војна станица. Ту смо се надали да ћемо добити хране за људе и стоку, али нада нам је остала само нада. Станица се врло тешко снабдевала товарним коњима чак из Дебра. Дотера се мало брашна и то за трен ока плане. За стоку се није ништа доносило, а може се замислити како је и тешко било кабасту храну доносити. Она је требала, како је то било наређено, да се купује од мештана! А како су мештани продавали, видели смо са горњим пластићем сена. — Преноћили смо свуда, наразно на снегу, под ведрим небом, а у јутру рано кренемо даље. Сада се већ приближавамо спуштати ка Пишкопеји до које смо једва чекали да дођемо, јер смо још у Призрену знали, да је до ње најтеже путовање а после настаје насип и равница за Дебар. Око подне стигосмо у село Кале, то је једно велико село, куће су све од камена и ниједна није без куле и авлије. Становници су му најопаснији Арнаути и прави одметници, никад ничију управу нису признавали. Кроз средину села води пут, који је кадрмисан Бог те пита кад, за Пишкопеју и Васјат. Маса је Арнаута повиђавала из својих гнезда на овај пут где је направила шанар, кроз који смо пролазили. Они су изнели доста хране на продају, те се и овде отвори трговина. За време док се овде вршио пазар, с времена на време чује се пуцањ пушака и фијук врна који је долазио из села из појединих авлија. Код једног Турчина који је прилично српски говорио купим 200 ока сена и то 2 дин. оку! Није ми онда цена ни изгледала толико велика, колико сам се осећао радостан, што ћу моћи причекати моје и обрадовати их после пет дана сеном за јадне и напаћене коње. Био сам нестрпљив, мојих још нема, а у селу све већа пуцњава пушака. Одеће се неко зло изродити а само понашање „трговаца“ у овом селу било је заједљиво. За један час стигоше и моји, подранисмо коње и одмах кренусмо даље, веселији но икад до сад, једно што смо први пут нахранили коње, друго што излазимо с Васјата, а треће што се овог проклетог села курталисасмо. Узгред да напоменем, наша заштитница после два часа имала је у њему крваву борбу у којој је платило главом неколико официра и војника.

Ово неколико потеза даје само бледу слику Васјата, наших мука и патњи. Не дај, Боже, да се икад повратс, али нека се увек помињу новим нараштајима, да би што боље ценили слободу и љубили Отаџбину.

Милош Ђ. Јеремић
рез. коњич. наредник

ГЛАД

Борбе кроз Србију водили смо певајући, јер је свега било, нарочито хране. За глад нисам знао. Шта је глад осетио сам уласком у Стару Србију и то пред Призреном, где сам био прикупљен да платим једну пројту од пола ока седам динара. Осећао сам да иде свеће и горе, стога сам свако зрно хране чувао као очи у глави. Одступајући за Пећ купим две киле кукуруза, по 2 динара кило, и тако направим расторед да сам овај кукуруз имао и у Подгорици и у Андрејевици. Али сам већ остао и без кукуруза, те у Андрејевици навраћам на једну воденицу, у којој накупим неколико кила окалишаја (оно што испада испод камена при млевењу). Видео сам како је глад натерала људе да једу оно што никад нису јели. Видео сам једног нашег војника где сече месо од мртвог коња и једе, а много њих сам видео где једу месо од црклих волова и друге стоке. У једном селу испод Подгорице, нас три друга платили смо рефенски једну пројту од три киле 43. перпера! Док смо пролазили кроз овај крај, глад нас је страшно морила а нигде готово ничег да се купи. Ја сам копао корење и јео онако живо без соли, које није имало да плати 50 динара кило.

Кад се глади дода још и зима, а нигде натре и крова, онда се даду замислити наше муке.

Јанко П. Васић
редов пионир. одељења

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 114. Понедељак 29. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 29. августа

Српски званичан извештај. — 28. августа није било важнијих догађаја.

Солун, 28. августа

Француски званичан извештај. Данас је било артилеријске и пешадијске акције. У правцу Вардара бомбардовали смо нарочито логоре и бивоке непријатељске. На извесним тачкама непријатељска артилерија жестоко је одговарала. На Струми пешадијска акција је у току развоја.

Солун, 28. августа

Енглески званичан извештај. — У току ноћи између 25. и 26. августа успешно смо вршили нападе на непријатељске ровове на Дојранском фронту где смо поубијали и заробили неколико Немаца. Непријатељ наставља с великом активношћу своје одбрамбене радове на оба фронта, чиме ствара врло лаку мету за нашу артилерију.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Лондон, 27 августа

Званичан извештај. — Напали смо данас после подне на фронту од 6000 јарда, који се пружа од О Боа до шуме Лев. Заузели смо село Женши које је сада у нашим рукама у целини, као и земљиште које се простире између тога села и шуме Лев. На нашем десном крилу отели смо један немачки ров и нанели непријатељу тешке губитке. Веома велика артилеријска активност непријатеља северно од Повјера и у околини пољског добра Моке.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 27. августа

Званичан извештај. — Западни фронт. У правцу Халича, на реци Нарајувка, одбили смо својом ватром један противнапад Немаца и Турака. У тој области настављају се огорчене борбе. У пошумљеним Карпатима јужно од Баранова, наше су трупе отеле читав низ висова, заробиле више од 500 војника заплениле 5 митраљеза и 1 брдску употребљену батерију и извукле више топова које је непријатељ био бацио у јаруге.

На Црноме Мору, наши су торпиљери бомбардовали бугарско пристаниште Балчик где су потопили 21 барку, у које су Бугари товарили жито. Непријатељски хидроплани напали су без икаквог успеха наше торпиљере.

Петроград, 28. августа

Настављајући своју жестоку офанзиву, Руси су прешли преко реке Двине, северно од Двинска, и истерали Немце из њихових ровова. У Галицији Руси бомбардују жестоко варош Халич.

Букурешт, 27. августа

Званичан извештај од 25. августа. — После живих борби наше су трупе заузеле места Топлицу, Г. Тополицу, Цвек—Сан Михаи—Ђерко—Ст. Миклош. Један непријатељски напад одбијен је јужно од Мехедиње. Било је осим тога још и слабијих пушкарања и чарки, после којих су истакнути делови непријатеља потиснути.

Румунске и руске снаге одбиле су Бугаре у Пазарџик Добрич. Непријатељски аероплани бацали су бомбе на Констанцу и ранили 2 жене и једно дете.

После огорчених борби непријатељ је завео Турткај.

Букурешт, 28. августа

Радиограм. — Ђенерал Заинковски, командант руског експедиционог корпуса у Добруџи, упутио је руским трупама ову проклампацију, кад је ступио на румунско земљиште: „Од 25 августа експедициони руски корпус чини састанак део румунске војске. Ми поздрављамо своју нову савезницу уз покличе: Живела Румунија! Живео њен славни Краљ! На бојним пољима Добруџе Руси, Срби и Румуни борићеће се за заједничку ствар Савезника и жртве које буду поднели створиће између њих једно неразорљиво братство".

Париз, 28. августа

Хавасова агенција саопштава: Румунска инвазија у Трансилванији наставља се мегодично. Ступање у дејство јаких руских контигената на фронту Добруџе учиниће скоро веома опасним положај бугарских трупа у Турткају.

Париз, 28. августа

Кад се посматра промена која је настала на галицијском фронту у току последњих недеља, види се да је Ботмерова армија, будући на линији Стрипе, узастопно заузимала разне положаје. Она је била у вези с Карпатима преко Станислава и са железничком пругом од Тарнопоља за Стриј. Наступање Лечицког западно од Бистрице, напад на Халич као и методично наступање армије Шчербачева из основа су изменили изглед Ботмерова фронта. Позадинска база трупа није више на Карпатима већ у Лавову, док су аустроугарски, немачки и турски контигенти који се боре источно од Халича и на притокама Липе нападнути с југа и са истока. Њихово повлачење треба да се изводи веома методично како се не би изгрло у праву несрећу. У свакој долини непријатељ покушава да добије у времену, дајући отпора, али још колико јуче та је тактика остала без успеха и непријатељ је био разбијен и бачен на десну обалу Златне Липе. Аустро немачки извештаји упорно наглашавају крајњу жестину руских налета противу Халича и огорченост битке на Карпатима Може се предвидети у источној и јужној Галицији убрзо велика руска победа.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 27. августа

Званичан извештај. — У Вал Арса (Алиђа), 25. августа у вече једно непријатељско одељење напало је после жестоког бомбардовања наше положаје између планине Спил и планине Корна, и успео је да продре у неколико наших ровова. Једним снажним противнападом успели смо да те ровове већим делом повратимо, наневши непријатељу озбиљне губитке и заробивши му око 20 војника. У зони Тофино одбили смо непријатељски напад на положај који су наши Алпинци освојили 25. августа у долини Травенанте. На осталом фронту уобичајена артилеријска ватра којој смета ружно време. Наша је артилерија тукла железничку станицу Санта Луција дел Талмино, где је примећено велико кретање возова.

Прошле ноћи у пркос непогодама, један наш дирижабл летео је дуж железничке пруге Двина—Трст и бацио 600 килограма експлозива на железничке зграде које су биле оштећене. Дирижабл се вратио у наше линије неповређен.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 27. августа

Кавкаски фронт. — Огорчена борба наставља се у правцу села Огнота.

КАКО ЈЕ У НЕМАЧКОЈ

Приватна писма, која немачки ратници згодном приликом добијају од својих кућа, оцртавају доста мрачну слику стања у Немачкој. Само сво неколико писама, која ћемо донети у листу, довољно је па да човек види да у Немачкој ни из далека не цветају руже, какво би то надлежни у Немачкој хтели да представе. Ево тих писама.

Данциг, 2.-8.-1916.

Драги брате,

.... Овде у Данцигу нема *ничега*. Све је мртво и отишло. Заиста тако је као у заробљеничком логору; међутим надати се, да ће овом страшном времену и непрестаном убијању ускоро доћи крај. Наступио је већ 3. мо-

билизацијски дан, с којим ће се једном ваљда довршити, желим да то буде још данас. Овде се сад не може добити скоро ништа или је, ако се добије, силно скупо..

Много те поздравља твоја сестра
Ана

Драги Густаве,

После једне дуге године и ти си отишао у стране земље. Ма да се причало о миру, непријатељ тим жешће напада.... И још се непрестано убијају људи у војску. Све је после многе рекламе поново отишло под заставу... Овде опет нема ничега; ако ко дође у посету, мора понети собом свој леб, јер за 14. дана ½ фунте меса на главу чини 3 фунте за нас све, толико колико сам пређе пекла одједном. Путера и масти толишно је мало, да кромпир морам пећи са црном кафом, млеком или сирћетом. Сапун фунта 3 и 4. марке, 15 комада јаја 4. марке. Оцу су већ исплатили новац, али је овај већ скоро утрошен, јер се мора све једнако додавати, иначе не стиже. Од 1. августа издаваће се карте за одело....

Поздравља Мати.

Јосифу Режеку обвезнику 5 батерије 241 арт. пука шурак пише:

Гинигфелд, 13. јуни 1916. год.

Ако тамо код вас има мало ствари, код нас није ништа боље. Докле се спава још и које како. Скупоћа живота не да се описати; али добро ће ипак бити, докле се буде могло куповати! .. Кад човек успе да прикупи неколико марјаша, он не зна коју ће рупу њима да запуши. Кад ли ће једном доћи крај овоме крвавом рату. Овде су опет почели да узимају људе и то се стално продужава. Већ је толико људи уништено да ако се уништи и овај остатак онда неће остати више мушкараца. Али каква жалост за јадне жене, родитеље и децу! Не добијамо писма. Она се цензуришу и ако се штогод у њима нађе, одмах су уништена.

Режекова жена пише:

Немам Бог зна шта да ти кажем осим да намирнице бивају све ређе и ређе. Ми овде немамо више кромпира а немамо ни могућности да добијемо литру хлеба преко порције. Месо је скупо и може се купити само једанпут недељно. Овде се прича да је Енглез довео Црнце и да ће све да пође суноврат, јер су Црнци веома огорчени људи и да они могу једним скоком долетети довде. Каква ли нас суђа очекује? Ја више немам никакву вољу за рад, јер мислим да нећемо моћи преживети овај рат. Све иде од зла на горе.

ПРЕГЛЕД ШТАМПЕ

„Тан“, говорећи о новој интервенцији сила ваштатница Грчке у Атини пише: Силе из Споразума нагомилале су према Грчкој и њеној династији многобројне доказе о њиховој благонаклоности и њиховом оклевању. Тек доцније знаће се колико је стрпљење савезника сметало њиховој солунској војсци и кочило њене војне операције. Али извесно је, да је дошао тренутак када ваља испитати шта управо грчка влада представља и да ли, преговарајући са њом, неће испасти да се преговара само са једном простом сенком“.

„Берлинер Тагблат“ у јучерашњем свом уводном чланку, говорећи о држању Грчке, пише: „Овога часа силе Савезнице не би имале никакву корист од учешћа Грчке, пошто ће организација и мобилизација грчке војске бити немогућна пре једне дуге и дуге припреме“.

„Страсбургер Пост“ вели: Смена генерала Дусманиса са дужности шефа генералштаба и долазак ђенерала Москопулоса на његово место јако бацају у бригу војне и владине немачке кругове, јер та смена може да има веома озбиљне последице у погледу на држање Грчке.

„Сиддајче Газет“ вели да ће краљ Константин бити у будуће у савршеној немогућности да учини друго што него да подлегне народној струји која сваким даном бива све жешћа и жешћа.

„Берлинер Тагблат“ пише: „Француски, енглески и амерички топови свих калибара и у изванредно великим количинама, као и топови из маринске артилерије, прикупљени су још пре неколико недеља на фронту Соме. И муниција свакодневно се гомила у фантастичним размерама, које до сада нису биле познате. Могло се видети како гранате падају у огромним количинама. Премда је то

био само почетак ватре од ових последњих дана. Дуж целе Соме артилерија беснн, али то ипак није ништа више него скромни почетак артилеријске ватре. Никада ни у једном историском рату нити у овоме садањем толико топова није било искупљено на једном фронту као што је то сада случај на фронту Морепа —Флери. Пошто непријатељ уништи гранатама наше резерве, пошто наши артилерци буду паралисани разорењем њихових батерија, савезничка пешадија предузима противу нас нападе који су вођени у таквом складу да не можемо а да јој се не дивимо".

„Фосише Цајтунг" пише: „Ватра непријатељске артилерије на фронту Соме узела је такве размере да се не могу замислити. Прва линија је била потпуно уништена. Наше су трупе биле приморане да се повуку целим фронтом на другу линију а делимично и на трећу. Французи и Енглези су невероватно много повећали свој тешки артилеријн и веома су лако бацали у ваздух наше мине. У току последњих битака они су употребљавали нова техничка средства с изванредном вештином. Особито Французи су показали такво савршенство да је немогуће премашити га. Склад у радњи пешадије и артилерије, као и авијатике и артилерије у истини је изведен до савршенства."

ПОДМИСТАК

ОД КРТИНСКЕ ДО КРФА

— Дневник једнога ратника*) —

Командант батаљона био ми је храбри Петар Стефановић. Командир чете г. Никола Милановић рез. поручник. Ја о њему самом врло ретко говорим, али нека га читаоци запишс увек на челу своје чете коју је он храбро и паметно водио.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

10. Септембра. — У ноћ, болестан; док се улицама разливала јесења тоиша, блистава месечина мене је мајка испратила. Вракао сам се са осуства. Предосећао сам некако да се нећемо скоро видети. Ја сам пољубио своју мајку, она је пољубила мене. Видео сам у њеном оку једну сузу, и осетио сам у души један бол. Да ли ћемо се још кад год видети?

11. септембра. — Меланхолија ме прати. Вое тутњи и јури. Већ сам далеко од дома и што идем даље све већи бол. Јесен се жути по шљивацима и све је сентиментално. У вече пак имао сам кроз Ваљево лепу шетњу са другом Ж. Бојовићем. Пошто је и он био сетан то смо заједно били расположени за — вино.

12. септембра. — Прошао сам кроз један скелански забран, који је мирисао на нешто што је прошло. С грана је падао лист за листом а сунце је западало за гране. У шуми мир, код мене узбуђење.

13 септембра. — У чети сам. Дан леп и тужан. Вране грачу а ветар тресе гране. На фронту мирно.

14. септембра — Празник и у души и у природи. Весело је било, чини ми се, јер сам и ја био донекле расположен.

15. септембра. — Ветар. Ја имам већу температуру него обично и бол у глави. Јесен лепа бескрајна, онаква какву ја обожавам. А мени тешко, глава ме боли и имам већу температуру. На фронту тишина.

16 септембра. — Јуче у вече чује се о неком покрету. Куда? Не знамо. Један немачки аероплан крстари дрско, ма да на њега пуца наша артилерија и наша предстража. После подне било је суморно и ја сам се осећао као на гробљу.

17 септембра. — Пре подне одлазим у Ратаре до III батаљона, и ту са друговима Драгишом Урошевићем и Светиславом Томићем пијем неку љуту (Томић је доцније у одступању храбро погинуо на Дутачким Ливадама). — После подне док сам ја спавао артилерија наша због нечега је дејствовала. Пред вече непријатељ је пуцао на један наш аероплан.

18. септембра. — Пре подне узбуна — по подне смотра. На Сави мирно.

19 септембра. — Ветар хуји. На фронту мирно. Јесен дршће. У вече почиње паљба, али се утишава брзо. У поноћ пак попова се отвара пуном жестином. Пробудио сам се и док се паљба утишавала мени су долазиле многе мисли. Ветар је односио одеке од паљбе, и ноћ мртва запарила се опет.

20 септембра. — Целога дана тишина. У вече почиње паљба целим фронтом

21 септембра — Дан јасан. Пре подне дивно, свеже. Јесен. По подне благо сунце, суморно. У ноћ паљба. Мене већ почиње по мало да интересује. Већ три ноћи узастопце паљба? Предосећао сам да су близу операције. Ноћ нежна.

*) Овај „дневник" је писан на положајима крај ватре, после борбе. Можда је мало недовољан али у пешадији више се није могло писати под утисцима борбе и без познавања распореда трупа. Зато он садржи само лична осећања и успомене.

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 115 Уторак 30. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 30. августа

Српски званичан извештај. — 29. августа — обична канонада и борбе предњих делова.

Солун, 29. августа

Француски званичан извештај. — На целом фронту пешадијске и артилеријске ватре настављене су се јуче. Енглези су јуче заробили 32 војника и 1 официра у борбама које су водили на левој обали Струме. Са своје стране и ми смо заробили 15 војника у разним сукобима којима је био циљ заузеће зоне која се простире северно од Кожана.

Солун, 29. августа

Енглески званичан извештај. — На фронту Струме, извесна одељења наших трупа прешла су преко реке Струме синоћ у Неохори и на многим другим тачкама на језеру Тахиносу. После огорченог отпора истерали смо непријатеља из следећих села: Араормана, (источно од Бајрактара), горњег и доњег Гудеља, као и из Невољена. Јаки противнапади непријатеља били су одбијени с великим губицима по њега. Број заробљених војника још није познат, али кад се узме у обзир број војника које смо већ заробили, онда излази да непријатељ на овоме фронту није ни у колико смањио своје снаге. На Дојранском фронту, топовска паљба удвостручила је своју жестину.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 29. августа

Званичан извештај. — Јужно од Соме Немци су напали француске ровове у два маха југо-западно од Берни-а. Њихови су покушаји претрпели потпун неуспех. Француска артилерија се показала особито активна у току дана на целокупном фронту на Соми. На свима осталим тачкама било је релативно затишје целога дана.

У току дана 27. августа француска су аероплани водили 40 борби изнад немачких линија, у току којих је немачка авијатика претрпела осетне губитке. На фронту Соме наредник Дорм оборио је свој девети немачки аероплан који је пао у Болакур (јужно од Бапома) Четири друга немачка апарата су пала, један у област Мезонета а остали северно и источно од Перона. На Верденском фронту један немачки аероплан, погођен из близа митраљеском ватром, пао је и распрштао се о тле. Блиу Дјепа оборен је још један у пузе немачке линије... код Вокуа (Аргона). Ноћу између 27 и 28 августа једна француска ескадрила бацила је 480 бомби на железничке станице и на немачке магацине у области Шони. Више апарата из те ескадриле извршило је два пута облетање свога реона и место бомбардовања. Исте ноћи 18 француских аероплана бацило је многе бомбе на војне установе у Хамету, у области јужно од Перона. Примећени су многобројни пожари у бомбардованим местима.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 28. августа

Званичан извештај. — Западни фронт: 7 немачких аероплана летело је над железничком пругом Ковел—Ропич. Наш авијатичар капе-

тан Казаков тукао се узастопно са два немачка авиратa које је натерао да се уклоне у западном правцу. Један од њих примећен је у тренутку кад је падао, остављајући за собом један дуг млаз црнога дима. У области реке Горојанке храбри командант пука, пуковник Лебедев, погинуо је у јуришу. На фронту шумовитих Карпата, заробили смо у току бојева који су се водили од 18. до 24. августа 1889 војника и 15 официра и запленили два брдска топа 26 митраљеза и велики број пушака, граната и пушчаних метака

Јуче ујутру непријатељски хидроплани вршили су летење у Балтичком Мору над острвом Рун, у Рижком заливу, које није нимало успело. У току дана непријатељски хидроплани појављивали су се у више махова над морезом Вибен и водили више борби с нашим авионланима. У пркос бројној надмоћности непријатеља, наши су авијатичари одбили све нападе и поручник поморске Зафонов оборио је један немачки хидроплан који је пао у море.

Немачка Врховна Команда у свом званичном извештају од 29. августа признаје и сама да су 24. августа Руси задобили земљишта између *Златне Липе* и *Дњестра* и да су се 25. и 26. истог месеца користили тим освојеним земљиштем на покушали да једним брзим нападом на *Буржин* изврше пробој немачког фронта и да се једновремено дочепају *Халича*.

Букурешт, 28. августа

Званичан извештај. — Северни и северозападни фронт: Огорчени бојеви развијали су се у долини Мароша, западно од Топлице. Осим Сперега заузет је јуче од наших трупа које настављају гоњење непријатеља који се повлачи на запад.

Јужни фронт: Непријатељ је бомбардовао Турђево. Наши су аероплани јуче бомбардовали Рушчук.

Петроград, 29. августа

Дописник „Руског Слова“ телеграфише своме листу: Напори које аустро-немачка виша команда развија ради одбране Халича, брзо се исцрпљују. Ноћу 25. августа непријатељ је почео да баца у ваздух мостове на Дњестру. Руси већ држе целу леву обалу Дњестра и жестоко бомбардују непријатеља. Руска артилерија дејствује с великом жестином против непријатељских снага које се постепено извлаче из вароши, напуштајући земљиште стопу по стопу. Једна је батерија успела да избуши гранатама два аустро немачка воза који су преносили непријатељске трупе у Халич. Вагони су разјурени а људи у њима поубијани. Пад Халича очекује се сваког часа.

Париз, 29. августа

Руске трупе опколиле су у пола вароши Халич која је жестоко тучена тешком и лаком артилеријом. Руски војни критичари веле да заузеће Халича, који лежи на две врсте узводно од ушћа Гњиле Липе у Дњестар, омогуће ће бочно завртожавање целој линији на Гњилој Липи и најзад другој и последњој одбрани утврђеног места Лавова. Руси методично настављају своје наступање на Карпатима. Веза обеју армија довршиће опкољавање Аустрије. У Мађарској становници 14 грофовија побегли су у Пешту где је ситуација веома тешка услед недостатка хране.

Лондон, 29. августа

Придаје се велики значај прелазу Двине од стране истакнутих одељења армије генерала Руског. Положаји немачки на левој обали Двине беше су јако утврђени под личном управом маршала Хинденбурга који се надао помаћи свој фронт од Курландије и Литаве до Ряге и Вилне. На правцу Петрограда, напади које је Хинденбург био предузимао у области Фридришштата и северо западно од Двинска, беше су одбијени, али Куропаткин није могао и поред свих својих напора да се пробије преко Двине. Његов следбеник ђенерал Руски био је боље среће. У војним круговима постоји велико поверење према ђенералу Руском и полаже се велика нада на њега. Верује се да се његов сектор простире од Ряге до Барановича.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 29. августа

Званичан извештај. — На Трентинском фронту била је већа активност непријатељске артилерије. Непријатељ је вршио слабије нападе без икаквог резултата против наших положаја Монте Цуња (Вал Арса), на висоравни Азијаго и на Каурјол. На сектору Толмино,

и после жестоке борбе бацање бомби, противник је покушао да упадне у наше ровове на Долже, али је био одмах одбијен. На доњој Сочи обострана артилеријска ватра; неколико је граната пало на Горицу, Романо, Монфалконе, али није било никаквих жртава. Непријатељски добровољци бацали су бомбе на наше положаје у Вал Сугана.

Албански фронт: Да би обезбедио јужни фронт код Валоне, наше су трупе јуче без икакве борбе заузеле тачке које леже између Порто Палермо и село Субсак на Војуши.

† КАПЛАР ВЕЛИМИР РЕНДУЛИЋ

нишанција 3-ког топа бројомотне пољске батерије

Августа 19. дође наш авероплан у 7 и 30 ч. пре подне и наша батерија имађаше да гађа помоћу авероплансног извиђања једну до две бугарских батерија, које се беху појавиле за 5 до 6 стотина метара позади гребена Ветреника, и одатле досађиваху нашим батеријама сваког дана на овом фронту. Испалисмо један рафал, други, трећи и авероплан на трећем рафалу јави „циљ". Испаљивасмо сад по четири, пет па и шест врна на једну цев, авероплан увек јављаше „циљ", „циљ". Када већ бејасмо испалили довољан број рафала од по неколико врна на цев, и по авероплансном извиђању сматраше се да је непријатељској батерији доста шкете нането, појави се она друга бугарска батерија и поче тући нашу батерију са најтачнијом ватром, што јој је и лако било, јер гледаше њен осматрач са Ветреника нашу батерију као са тавана, тим пре што наша батерија услед велике висине Ветреника беше само маскирана а не и од метка заклоњена, пошто смо ми у нижини а бољег положаја нема.

Но и наша батерија не оста скрштених руку; она се коришћаше временом после пада непријатељског рафала, и таксе рафалима гађаше и даље нађену бугарску батерију. Наша послуга имађаше добре ровове и одмах по спаљењу топова улажаше у њих. Када Бугарин види, да баци на нашу батерију по 20 и 30. врна на једанпут и да ова опет после тога дејствује, он се поче довијати да гађа баш оног момента, када наша послуга испаљује по 3 4 врна на цев, које је време повољно да бугарски метци дођу и затекну нашу послугу ван ровова.

Ово командир прамети на и он нареди ређу ватру, но командант дивизионе, желећи да и ми бугарској надјачној батерији нанесемо још више штете, нареди да се испали један рафал по од 4. врна на цев. Тек што послуга поче да пали топове, опали и Бугарин, од пуцња наших топова не могасмо чути фијук врна бугарског рафала, који долете и кад паде уби на месту нашег друга нишанцију 3 ког топа каплара Велимира Рендулића из села Лучана, среза драгачевског, округа чачанског. Он је само могао изговорити речи „другови, осветите ме!"

Кад ватра мало преста одосмо сви код 3 ког топа и са сузним очима посматрасмо тело сада већ покојног нашег друга Рендулића.

Друже, Велимире, ево нас око твога тела, сећамо се нашег путовања кроз Албанију до Крфа и од Крфа довде, сећамо се како смо подносили глад, умор и жеђ, и како смо последњи залогај хлеба делили, сећамо се твојих речи: *„Сви да изгинемо, земљу и наше у њој да ослободимо!"* Ти си погинуо, али речи твоје још живе, ми ти се заклињемо да ћемо те осветити и кад будемо у нашој дивној отаџбини, наћи ћемо твоје родитеље, братиће и сестрице које си ти нејачке оставио и који те жељно очекују да им се вратиш, како ти чешће говораше, (сад мој братић и сестрице непрестано питају мајку „кад ће доћи бата, где је бата, шта ради бата?") и казаћемо како си славно погинуо и да си достојан био јунака „Таназка Рајића".

Твоја пратња неће бити веселенна, твој гроб неће бити засађен цвећем, твој гроб неће имати ко прелити, нити ти ми можемо сада подићи камен-споменик на гробу, али ће сви приморски ветрови својим шумом преко брда и планина, преко река и долина доносити Србији глас са твога гроба, са оне просте хумке, више које стоји проста крстача са грубо написаним именом јунака Велимира, који јуначки погибе поред свога топа за спас и ослобођење своје Отаџбине и својих милих и драгих. Не жали, Велимире, што си погинуо; ти си се доста одужио, ми ћемо наследити твоје речи и бићемо њима доследни. Када твоји бу-

ду чули за твоју јуначку смрт, и они ће се поносити што су таквог сина и брата имали. Твој споменик остаће у нашим душама, много већи и дражи него ли највећи и најскупоценији камен-споменик на гробу.

Почивај мирно у вечитој тишини и нека ти Бог подари души рајско насиље.

Бог да ти душу прости.

Твоји Другови,
војници ... брзометне пољске батерије

ПОДЛИСТАК

ОД КРТИНСКЕ ДО КРФА

— Дневник једнога ратника —

(2)

22. септембра. — Кишница. По подне под мокрим шатором играмо „санца". „све због тугу". За то време из далека на десном крилу чула се потму о јака топовска паљба, која се поступно приближавала и пре азила с фронта на фронт. Код нас у Скели непријатељ је избацио око 90 граната од 26 и по см. Та канонада е трајала до пред ноћ. У вече топовски дуел преста, а наста пушчана плотунска паљба. Тога дана у Обреновац су пале из аероплана 3 бомбе. Ноћ мрачна. Плотуни јече.

23 септембра. — Од подне почиње јак артилериски дуел целим фронтом. Дан сунчан. Сумор ушао у душе и пао на снове. Целе ноћи истога дана страховита канонада у правцу Ратара, Кртинске и Забрежа. Ноћ мрачна и страшна. Војница сва будни. Ја не могу да спавам. Осећао сам да ова канонада већ има јак офанзивни карактер. Тек пред зору заспим.

24 септембра. — Тргао сам се суморан, неиспаван. Магла, киша. Батаљон се ужурбано спрема. Војници се пакују. Покрет. Шта ли ће бити. Боже мој! — На „зборном месту" мајор Петар нам саопштава да је под силном канонадом ноћас код Кртинске попустио 4 батаљон и да је непријатељ прешао на нашу страну. Казао нам је и препоручио да се држимо храбро како то доликује његовом првом батаљону. Затим је одредио 1 и 4 (моју) чету као помоћ борцима код Кртинске. Затим ми одлазимо у Кртинску по блату под рафалима артилериске ватре. Док смо стигли неколико њих је већ било рањено. Нашу чету задржавају код телефона као пуковску резерву. Свуда око нас дејствује артилерија. Време тмурно, очајно. Пролазе рањеници. Тује и командант пука. Око 4 ч и 15. м. по подне непријатељ покушава напад, али бива страшно одбијен. Осматрач јавља како се чује грозан јаук на њиховој страни. Увече све се умирило и док је киша, ситна јесења хладна киша сипила, ја сам ноћно на једини из једне кошаре.

25 септембра. — Облачно. Рано изјутра почиње пешадиска и артилериска ватра. Око подне погину митраљески поручник Љуба Мавринац. После подне на посилима њега проносе. Мене подухвата нека језа. На положају стане једно исто. У сами мрак чусмо да непријатељ покушава да се пребаци код Скеле на нашу обалу. Кад се већ прилично смрк о добијемо наређење за покрет. Примимо на двоје на троје хладну говеђину коју нам је донео вредни комесар наредник Живко и кренемо за Скелу. По мрачној ноћи, под ужасним пљуском, преко стрњика и кроз кукурузе калави тако рећи до гуше, идемо. Са мрачних видика сипе, затим се чује пуцањ и експлозија. Канонада страшна. На једните јаде пред поноћ стигосмо пред пуковски штаб. После малог одмора кренемо даље и заустављамо се код куће Ж. Нешта. Ту распоредимо војнике по стајама а ја. г. Богић, ђак-наредник мој једини друг и пријатељ, командир г. Никшовић и г. Дрљић поручник мој водник, у соби. Дођије дође и мајор Петар.

26 септембра — Спавао сам добро. Освануо дан јесени. Киша. Олтар ветар бије у прозоре и гони кишу. Чекамо наредбу за покрет, седимо у соби и пијуцкамо по мало ракије. Страшно. Ветар јауче. Јесен шуми. Најзад долази наређење да опет одемо у Кртинску. — Док смо тамо дошли време се мало пролепшало. Артилериска ватра слаба. До у вече у маховина паљба, у маховинама тишина. Пролази један наш, затим један непријатељски аероплан. У вече поче паљба. У 1 и по ч. по поноћи страховита канонада и пешачка ватра. Та ватра се продужује до 4. ч. изјутра. Тада пешачка ватра престаје. Затим један мали прекид и онда почиње страховита канонада монитора.

27 септембра. — Та канонада траје до 8 часова изјутра. Затим целога дана само по неки артилериски метак. У вече отпоче ужасна киша и помрчина. Око 8 часова у вече непријатељ предузе напад. Ми се спремамо да одемо у по ачање. Очајно. Кркља. Киша лије. Време прио. Најзад кад се већ осетило да напад малаксава дају нам вољно под оружјем. Наш рефлектор дејствује са Мислођина. Затим тишина.

Штампарија Д. Анастасијевића-Белешница—Сомбор Одговорни уредник В. Анђелковић.

РАТНИ ДНЕВНИК

Број 116 Среда 31. августа 1916. године Год. III.

ТЕЛЕГРАФСКИ ИЗВЕШТАЈИ

БАЛКАНСКО БОЈИШТЕ

Солун, 31. августа

Српски званичан извештај. — 30. августа, нашом иницијативом вођена је јака артилериска борба. На многим тачкама наша је пешадија протерала предње бугарске делове и заузела њихове положаје. Борбе се продужују. Бугарски контранапади у току ноћи 30 31. августа одбијени су потпуно, док су наши ноћни напади крунисани успехом.

Солун, 30. августа

Француски званичан извештај. — Данас су Срби напали Бугаре. Акција се проширила. Она се наставља нормално.

Солун, 30. августа

Енглески званичан извештај. — Дојрански фронт: Систематским бомбардовањем разорени су у току данашњег дана непријатељски ровови. Противничкова је артилерија успорила своје дејство.

Фронт на Струми. Поред јучерашњих успеха, јутрос смо заузели на јуриш непријатељске утврђене ровове на висовима 350 и 386 источно од Неохори. Непријатељ се чврсто утврдио у Караџа-кеј и Јени кеј. Француска одељења водила су жестоку борбу у околини Јвнинаха. Пук Нортумберландских стрелаца заузео је Невољен, заробивши 30 војника. Непријатељ је претрпео тешке губитке од наше пешачке и артилериске ватре, било у току повлачења било приликом противнапада које је вршио. На путу за Демир Хисар примећене су велике коморе са рањеницима непријатељским, као и многобројне патроле.

ЗАПАДНО БОЈИШТЕ

Париз, 30. августа

Званичан извештај од 3 часа по подне. — Јужно од Соме Немци су понова предузимали нападе на разним тачкама противу новог француског фронта, почев од.... до јужно од Шона. Многи од немачких напада били су праћени бацањем запаљивих течности. Свуда су нападачеве трупе одбијене и одбачене у њихове позадне ровове артилеријском и митраљеском ватром Француза који су нанели Немцима озбиљне губитке.

Париз, 30. августа

Званичан извештај од 11. часова у вече. — Осим доста јаке артилеријске ватре јужно од Соме, на секторима Берни, Вермандовилера и Шона, никакав важнији догађај није се десио на осталом фронту.

Ноћу између 27. и 28. августа, 10 француских аеродрома бомбардовало је војне фабрике, које се налазе јужно од Брижа, бацивши на њих 60 бомби великога калибра. Бомбардовање је вршено са висине од 400 до 700 метара и било је особито успешно.

Исте ноћи бачено је 104 бомбе на немачке логоре и муниције магацине јужно од Соме. Примећене су јаке експлозије.

Најзад, једна наша ескадрила за бомбардовање тукла је касарне и аеродром у.....

Бомбе великога калибра, које су бачене, имале су добре погодке и причиниле знатну штету.

Лондон, 30. августа

Званичан извештај. — Енглеска Врховна Команда у Француској саопштава:

Сав терен, који смо освојили у току последњих борби, одржан је и, што више, на извесним тачкама проширен. Немачки заробљеници непрестано пристижу у наше линије у тако великом броју, да их још нисмо могли пребројати.

Одбијени су сви противнапади који су вршени северо-источно од Позјера.

Резултат операција од прошле недеље јесте тај што је наша линија помакнута у напред од 300 до 3000 јарда у дубину и за 6000 јарда у ширину. Озбиљан пораз и веома значајни губитци нанесени су непријатељу, док су важни положаји: пољско добро Ралимон, шума Лез, Гијмон и Женши заувети потпуно нашим трупама.

Дух и храброст наших војника у току тих жестоких борби и пред честим противнападима и непрестаним дејством непријатељске артилерије — били су за све време изврсни.

Париз, 30. августа

Савезници су заробили на фронту Соме у току прошле недеље 13.917 војника.

ИСТОЧНО БОЈИШТЕ

Петроград, 29. августа

Званичан извештај. — Западни фронт. Ситуација се и даље није изменила.

Букурешт, 30. августа

Званичан извештај. — На северном фронту, западно и северо-западно од горњих долина реке Мароша и Алта, непријатељ наставља своје повлачење. Заробили смо 3 официра и 106 војника јужно од Сибију. Заузела смо село Шимбар (Шелетберг). Примећено је да непријатељ употребљава ирна дум дум. У долини Стрејху, западно од Меривора, одбили смо више непријатељских напада. Наше трупе, предузев офансиву, отеле су 2 топа, 2 митраљеза и више муницијских кара. Заробили смо 3 официра и 302 војника.

На јужном фронту пушкарање дуж Дунава.

На фронту Добруџе операције се настављају.

Париз, 30. августа

Из Одесе јављају да су Бугари завршили евакуацију Варне. Они су већ напустили велику палу коју краљ Фердинанд има у тој вароши и која му служи за летњиковац. Та је евакуација мотивисана наступањем Руса који су, спуштајући се обалом, пресекли железничку пругу која везује Варну са Добруџом, као год и сталним бомбардовањем Варне од стране руске флоте.

ИТАЛИЈАНСКО БОЈИШТЕ

Рим, 30. августа

Званичан извештај. — На сектору између Валарса и извора потока Позина, а после артилеријске припреме којој је пуста магла сметала, наша је пешадија освојила један утврђени ров у дну долине Лено и између брда Шпиле и брда Корно и довршила отимање ровова које је непријатељ још држао. После борбе напредовали смо на простору северно од гребена Пазубијо и у горњем делу Позина, на јужним падинама Корно. На осталом фронту било је артилеријске акције. Наша је разорила војне магацине близу Дант Илијаро, северно од Реверето. Непријатељска је тукла Кагриле (Горњи Кардеволе) и Кордуа д' Ултецо (долина Боите), без икаквога резултата.

Један непријатељски дирижабл бацио је једну бомбу на Сондрио. Није било ни жртава ни штете.

АЗИЈСКО БОЈИШТЕ

Петроград, 29. августа

Кавкаски фронт: У току 27. и 28. августа огорчене борбе су се водиле у области Огнота. 27. августа смо заробили 4 официра и 240 војника и отели 1 митраљез, 1 хаубицу и 2 топа. С обзиром на немогућност да их пренесемо, ми смо та оруђа бацили у провалију са врха положаја на коме су била.

У правцу Сакиња наше су трупе заузеле после борбе варош Бања; оне настављају гоњење непријатеља.

ПОДЛИСТАК

ВЕТРЕНИК И КУКУРУЗ

То су два виса на северо-западној страни Мегдена.*) Ветреник је виши и пространији, сав под шумом, само у највишем делу вири кршни гребен и пашњаци поврх саме шуме. Кукуруз је нижи, потпуно го и стеновит ћувик, сав у одсецима, на шумовитој преседлини између села Баова.

До скора су оба виса држали Бугари и појединa одељења спуштали знатно ниже кроз шуму. Почетком овога месеца за дан два (8. августа) енергичне борбе потиснути су до крајњих тачака Ветраника и Кукуруза, где су се задржали у неколико кршева, који су веома подесни за одбрану, јер су као природна утврђења: саме стене, испод којих је у нагибу го, брисан простор. Испод тих кршева и жица пред бугарским рововима наши су подигли на 10—30—50—100 мет. раздаљине.

Борбе приликом наступања на ове висове биле су одлучне. Наши су се војници одушевљено и храбро борили, и брзо и енергично наступали. Живљост и пожртвовање наших војника и старешина постали су необични, како при првоме судару, када су Бугари из многобројних ровова по шуми Ветреника и Кукуруза ударили у дивље бегство, тако и приликом подилажења испод кршева, које су држали Бугари, и до самих жица испред бугарских ровова, где су примери личне храбрости наших војника јединствени.

Наши су наступали, управо јурили, као да никога нема пред њима („Ишли смо, ка да нема ники пред нама“). Старешине су биле стално са војницима („све са нама“) и махом предњачиле те су се и војници борили лавовски („Када се он — официр — не склања, што да се склањамо ми?“ — вели војници).

Покрет при наступању био је изненадан и веома брз. Многобројна, и ако већа одељења бугарска, запрепашћена појавом наших бораца на левоме крилу, нису ни сачекала у рову, већ су одмах бежала, бацајући сву спрему, па и пушке, шта више секли су ранце и фишеклије и бацали, не би ли што пре избегли, нарочито они у опанцима, који су им се клизали по трави („сућу се“) те су се мучно кретали.

Свуда је по шуми било изгинулих Бугара, махом од артилерије, неки и раније, те су већ почели да труле („Само смрди шума, не можеш да прођеш“).

На десном крилу наши су тако изненада избили и банули у њихов ров, да су Бугари били као громом поражени. Било их је, који су као прут дрхтали од страха, нити сме да се преда, нити да се бори, а махом су били млади и наши им војници приметили да су били пијани — напијали их ваљда, да их пићем окуражи на борбу! („Дркћу к'о прут, а не сме да се преда, виче само — наши смо братко — ништа не уме, но само дркти, све млади па пијани“).

Приликом овога бегства много их је изгинуло, нарочито где су били принуђени, да беже преко појединих пропланака, где их је наша артилерија спазила и тукла. Местимице су туда покушавали и да рањене извлаче, неке су вукли, други се клизали и бежали побаушке покушавали да се врате али их је сустизала наша пешадија, те су бежали безобзирце. (Неће да оставе рањеног, вучу ко пси и самињују, па се повркују да вучу, па не могу, па беже“).

Било је случаја, да и по који наш борац храбро пада као Давид Петровић, кога олово кроз врат пробија и последње су му речи биле: „Господине наредниче, ја погибох“.

Тако су наши и поред свих теренских тешкоћа стално наступали напред. Око 11 сах. истога дана (8. авг.) десно крило налази се на други ред бугарских ровова и припрема се за јуриш. Бугари их спазе и почну бацати бомбе; нашима то није могућно, јер су Бугари били уз брдо. Ипак се брзо распореде и на узвик — „Напред, победа је наша!“ — појуре сви ка шанцу. Били су јако одушевљени, сви вичу „напред,“ сви заједно јуре ка шанцу („сваки војник виче напред и

*) На картама је погрешно назначено „Могген“. Молимтани кажу: „Мегген“.

и једно друго тера"). Бугари су почели пуцати, али на један пут престану и почну бежати. Био их је обузео силан страх и помет-ња, те су све бацали. У једноме делу рова било је остављено преко 40 бомби. Два Бугарина као да су се хтела предати — „нешто зборе, не могасмо да их разумемо ништа" — али други су гађали, те их обојицу убије један наш млад војник Драгутин Стојковић.

Овај се сударе свршио врло срећно; од наших је била само два рањена: једноме бомба одбила ногу, а другога упалила и изранавила. Поручник Пешић нигде се није одвојио од војника, стално је јурио напред с њима („Алах, да му је, што му држава плаћа!" — вели војници).

Тако су наши напредовали на свој линији борбе.

За све то време наступања наша је артилерија страховито дејствовала и наш је храбар топџија гинуо, падао, али је свој узвишени задатак достојанствено вршио. Нарочито се одликовала четврта батерија. Њеном команднру нека је слава, а њеним палим нишанџијама нека је светао помен.

На тај начин сви делови ветреничке колоне пробијали су се борбом кроз шуму и једновремено избијали на домаћај горње ивице шумског региона. Претрчавали су од дрвета до дрвета, од камена до камена. Када су избили на ивицу шуме, одакле настаје кршни одсеци или голетно земљиште под напратом, почели су хитро подилазити до испод кршева и жица испред бугарских ровова. Ту су их наши почели истеривати из крша и ровова. На целоме простору, при преласку на шумске зоне у област ливада и крша, развија се јака борба и то на блиском одстојању, када су дошли — „очи у очи". Настаје паклена ватра са свих страна; „Око не мож' да отвориш, бије пешадија, бије артилерија, бију митраљези — брдо се упали; пушке оловчићи, пушти камење, удари бомба у камен, па се распшти камен" — вели наши храбри борци. Наши су притрчавали хитро и обазриво, с камена на камен, а где је било голетно кретали су се пузећи и хватали заклоне, колико је то било могућно — привлачећи каменове или што друго. (Све то миди од стене до стене на трбушачки, док се правуче до камена").

Бугари су били свуда на повољнијим положајима: у крпу изнад наших или у шанчевима горњом ивицом косе позрх ливада са по десетак редова жица испред ровова. Док су наши подилазили и привлачали се кршним гребенима и жицама, били су обасипани јаком ватром, а нарочито бацање бомби било је на сваком кораку („ми подишли, он ги само баца озгор, бомбе" — вели наши). Местимице, где су више подишли испод стене, на којој су горе били Бугари, ови нису ни могли бацати бомбе, јер су им наши били управо испод ногу, но су их само котрљали, те су их наши ногама отурали од себе. Ту ни пушка, ни топ нису могли ништа — једино бомба и камење („Само скокрљају бомбу преко камена, прерипи или пада међу нас, почне да цврчи, да се дими", те је одмах отурају ногама од себе и склањају се од експлозије).

НА ЗНАЊЕ

Скреће се пажња свима нашим ратним дописницима, дивизијским и армијским, а такође и добровољним сарадницима „Ратног Дневника," да своје дописе пишу само на једној страни листа. Ово је потребно стога, што се често пута при слагању рукопис мора сецкати и делити међу слагачима, да би се дотични посао што пре свршио, а то је немогућно радити кад су обе стране исписане.

уредништво „Ратног Дневника"

Штампарија Д. Анастасијевића-Велешанца—Солун Одговорни уредник В Анђелковић.